

Colleg. NICOLAI PARTHENII *Lugd.*

GIANNETTASII

ss.^a NEAPOLITANI *Trinit.*

Societ. E Societate JESU *Jesu*

OPERA OMNIA POËTICA,

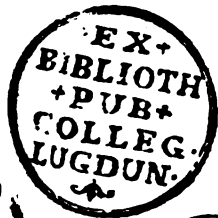
TOMVS SECUNDVS

Catal. COMPLECTENS *Inscr. ann. 1729.*

PISCATORIA,
NAUTICA,

ET

HALIEUTICA.

NEAPOLI, Apud Bernardum-Michaëlem Raillard, M. DCC. XV.

SUPERIORVM LICENTIA.

**PARTHENII
PISCATORIA.**
EDITIO QUARTA.

A 2

Reimprimatur, Neap. die 2. Februarii 1715.

NICOLAUS CAN. ROTA PRO-VIC. GEN.

D. Petrus-Marcus Giptius Can. Dep.

Reimprimatur, Neap. die 8. mensis Februarii 1715.

ARGENTO REG. ET PRÆSES.

Pescarini.

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

E C L O G A I.

T I T Y R U S.

A R G U M E N T U M.

Tityrus piscator, Lycida hortante, CÆSARI epiniciam ab Viennam liberatam canit: per Tityrum poetam, per Lycidam verd Josephum Medicum Octaviani Principem, qui primus Victorie nuncium Vasi attulit, intellige.

LYCIDA, TITYRUS PISCATORES.

LTC. **T**ITYRE, quid vitreas recubans Crateris ad undas
Otia lentus agis? tenui cur latus avena

Non dulcem viridi Musam meditaris in æsta?

TIT. Non equidem, Lycida, non hæc fert carmina tempus;
Improba Sors quando, & Scythia barbarus omnia versant.

LTC. An quæ Parthenopes audiui nuper in urbe,
Cum domino ferrem Synodontas, Tityre, nescis?

TIT. Dic, age, quid, Lycida, Sirenis ab urbe reportas?

LTC. Tityre, læta tibi Sirenis ab urbe reporto.

Urbs secunda metu: perripit barbara castra

Augustus CÆSAR LEOPOLDUS, & agmina mille

Thre-

Threijcium fudit, gelidoque immerfit in Istro.

TIT. Verane sunt, Lycida hæc, an dulcia somnia amantum?

LTC. Vera quidem; nam fama volans pernicibus alis

Danubio ex alto Romam pervenit, & omnes

Italix implevit lætis rumoribus urbes:

Et modò Parthenopen replevit, Tityre, nostram.

Nonne vides, ut crebra sonum tormenta canorum

Dent passim, & tutis plaudant terroribus arces:

Nostraque festinis ardeat (1) Olympia flammis?

TIT. O quantum exilio, Lycida, dum talia narras:

Exsistunt mihi læti oculi, lætum exsilit & cor.

Munere pro tali pulchrâ te murice concha.

Donabo, Lycida, dono mihi quam dedit olim,

Cum canerem, Melisseus: aquis non venit ab altis

Pulchrior. Est circum vario depicta colore:

Et mare depictum, & scopuli spectantur, & udum

Litus, & in tremulo fugientes gurgite cymbæ:

Naturæ ludentis opus, quam murice concham

Credo equidem pinxisse manu, ingenioque magistro.

Nanque opus hoc casu minimè evenisse putandum est.

LTC. Accipio pulchram, quam das mihi, Tityre, concham.

Tu verò Augusto dignam, tantoque triumpho

Litoream tenui calamo meditare Camœnam.

Nanque acta in nostra jam te dixere poetam,

Et tibi jam nostræ gratantur (2) Olympides; & te

Velarunt musco Nymphæ, tumuloque propinquo

Synceri applaudunt Manes, Manesque Maronis.

TIT. Litoream Musam dicamus, & æquora cantu,

Litoraue, scopulique, omnisque resultet Olympus.

Incipiam, tu, docte, modos percurrere loquaces.

Currite, Tritones, per cœrula, currite concha,

Vicit, io! CÆSAR. Vos, ò maris aurea proles,

Nereides, formosa Theti, formosaque Dori,

Huc celeres imis à sedibus usque venite;

Et viridi fertum Victori texite myrto.

CÆSARIS & viridi consuecant tempora myrto:

Nam vetus est laurus: nova sint insignia regum.

Currite Tritones, per cœrula, currite concha.

Vicit, io! CÆSAR: calcata superbia regis

Eoi, fractæque acies, fûsique manipuli,

Thra-

Murice conchæ des-
criptio.

(1) Sic antiquis dicta ora maritima inter Lucullanum, & Pausilypum, vulgò *Chiaja*. Scip. Mazzella in descriptione Regni Neapolitani. (2) Musæ ab ora Olympia sic dictæ.

Threjiçique, Arabesque, sagittiferique Geloni,
 Visti omnes; versæque retrò fugere tyranno
 Mille acies, & mille virum data millia letho
 Centum pro tali nunc dicite digna triumpho
 Carmina, Pausilypique Deæ, pelagique puellæ.

Currite, Tritones, per cœrula, currite concha.
 Vicit, io! CÆSAR: Neptunia Numina, Glauci,
 Voce ciete sonum, & conchas inflatè marinas.
 Ite sub Antipodas, celeri vos ite naratu;
 Ac geminos facti famam proferte sub axes:
 Audiat Hesperius, simul audiat Orbis Eous
 Augusti palmam, & Romæ gratetur ovanti.

Currite, Tritones, per cœrula, currite concha.
 Vicit, io! CÆSAR: per litora spargite muscum
 Najades, & circum vitreos confidite fontes:
 Pollice virgineo teneros hinc carpite flores:
 Floribus & pictum, divæ, replete canistrum.
 At vos, ò Nymphæ Craterides, ite sub undas:
 Ite, recurvato variata corallia trunco
 Vellite muscosis è rupibus, & mihi conchas
 Ferte Deæ pelagi, & pingui conchylia succo.
 Atque hæc cœruleis apponam carmina donis:
 Hæc ego Victori LEOPOLDO munera mittam:
 Hæc pisatoris ne temnas munera, CÆSAR;
 Nanque his Neptunum donamus, & his quoque Dorin;
 Est & Neptunus Deus æquoris, & Dea Doris.

Currite, Tritones, per cœrula, currite concha.
 Vicit, io! CÆSAR: per marmora ludite cymbis,
 O juvenes, puppesque novis ornate corollis:
 Et niveos inter delphines ludite cursu.
 Tritonum interea vocali serupea concha
 Antra sonent, scopulique, omnisque à vertice pontus.
 Et circum socio responsent litora cantu.
 Omnia lætitiæ concedant: omnia festis
 Vocibus applaudant Victori, & murmure læto
 Augusti nomen LEOPOLDI ad sydera tollant.

Currite, Tritones, per cœrula, currite concha.
 O mihi si cœlo exoptatus fuisset unquam
 Ille dies (illum Superi concedite Divi)
 Quo te regali in puppi super æquora vectum
 Antiquam imperii sedem lustrare sub Ortum,
 Atque per Eoi populos dare jura volentes
 Aspicerem: tunc ipse tuas jam dicere laudes
 Aggrederer, nomenque tuum, tua facta per Orbem
 Mœonio ferrem cantu, calamoque Sicano.

Me

4 E C L O G A I.

Me super assurgens humiles præcul ire iubebo
 Pausilypi Musas, & litora: me sacra Pindi
 Accipiant nemora, & Parnassi dulcia Tempe.
 Litoream interea, Cæsar, ne despice Musam,
 Quam tibi cærulei cecinit Crateris ad oram
 Tityrus, è patrio qui primus litore Musas
 Per vitreas vexit velis majoribus undas,
 Primus & audaces duxit per cæcula nautas,
 Tu verò pulsare, puer, freta desine concha:
 In cava solliciti veniunt ad litora nautæ:
 Et (1) Megaræ turres jam longior occultit umbra.

E C L O G A II.

P A R T H E N I S.

A R G U M E N T U M.

Jolas piscator Virginem, humani generis delicias, unicè adamabat: qua cum dulcè queritur, quod se ex oculis subtraxerit. Per Parthenidem, Virginem, per Jolam, religiosum virum intellige.

PARTHENIDEM puer ardebat piscator Jolas,
 Delicias divùm, atque hominum, quam læpè solebat
 Ad (2) Mergillinæ vitreos invisere fontes,
 Sacrum ubi PARTHENIDIS stat curvo in litore templum.
 Hic cùm jam Zephyri ponebant murmura, & altum
 Purpureus rediens pulsabat Vesper Olympum,
 Hæc dulces inter lacrymas incondita solus
 Fluctibus, & duris jactabat carmina saxis.
JOL. Quid tantum refugis, bona Virgo? quid & mihi tantum
 Divinum avertis vultum, renuisque, videri?
 Ah miser! ah nostros contemnit PARTHENIS ignes?
 Prætulerimne aliquam tibi forsàn, Dia, vereris?
 At mihi vos, Superi, testes, si corde caducum,
 Aut upquam mortale aliquid meditatus: & ipsi
 Sint mihi vel scopuli testes, sint litora, & undæ,

Di-

(1) Insula Lucullano objecta, quæ & castrum Lucullanum appellata est, *Castel dell'ovo*. (2) Amœnissima ad Pausilypum Villa in extremo præ Olympiæ *Mergogliano*, olim Actii Synæri Sannazarii, ubi celeberrimum ejus sepulchrum in templo ab ipso Virgini, & Divo Nazario dedicato.

Dicite vos, scopuli, vos litora dicite, & undæ,
(Si sensus scopuli, si litora habetis, & undæ)

PARTHENIDEM si semper ego piscator amavi:

Nam voces vos sæpè meas audire soletis,

Atque percussas mea reddere verba per auras.

Ah nostro quoties offensæ murmure cautes

PARTHENIDEM sonuere! meos jam carmine amores

Edoctæ rupes resonare, & concava saxa.

Et vos, quæ nostro frondetis litore, quercus,

Dicite (nam sensus, & habetis Numina quercus)

Hæc vestro quoties incidi carmina trunco:

Te, Virgo, piscator amat, & amabit Jolas:

Et veluti hæ quercus, crescent sic semper amores.

An me tu forsan, Virgo, aspernaris amantem,

Quodd pauper piscator? erat piscator & ipse

Nonne puer, formosa, tuus, quem sæpè beato

Amplexum gremio tenuisti, & dulcia sæpè,

Atque optata sacris libasti basia labris?

Ille nec erubuit calamos, non retia, & hamos,

Nec parvam fociis agitare per æquora cymbam,

Cùm Deus ipse, maris regnator, & ætheris alti,

Qui nutu terras, nutu qui sydera torquet.

Fortis amor: nostrum quis vincere possit amorem?

Ille Deum in terras, vel ab æthere traxit amantem;

Atque malis hominum pariter consuescere jussit.

Et tu, Diva meos nunc aspernaberis ignes?

An mihi dura, quia agresti munuscula cultu

Nulla tibi misi? misi tamen ipse rubentes

Bissenas de more rosas tibi, Dia, quotannis:

Et meminisse potes; nanque hoc cum carmine misi:

Virgo, noster amor, tuus hæc tibi mittit Jolas.

Quin etiam variis memini misisse corollam

Fioribus intextam, & calathis quoque lilia plenis;

Candida (novi equidem) quia sunt tibi lilia cordi.

Sunt & plura mihi in testis: cras illa videbis

Ante aras, Regina, tuas emittere odorem.

Præterea, dura quæ vix de caute revelli

Nuper oliviferæ piscosa ad saxa (1) Minervæ.

Bona mihi curvos variata corallia ramos:

Bis petiit Nisæa soror, bis & mihi furtim

Sublegere aggressa est: arca sed condita servo.

Illam tibi multo cum carmine mittet Jolas,

Tom. II.

B

Nata-

(1) Campaniæ promontorium *Capo di Massa*, ò la *Campagna*.

Natalem eum, Virgo, tuum lux annua reddet;
 Sed piscatoris parva hæc an munera spernis,
 O Divum Regina? tibi sed munera digna
 Quis ferat? ipse suis vix dignum texit amictum
 Sol radiis: vix Luna pedes tibi lambere digna est.
 At, quia dulce sibi cor amantes mittier optant;
 Cor tibi, quod tantum restabat, misimus ultro.
 Quicquid id est, certè Deus ipse hoc munere majus
 Nec sperare potest, nec reddere possumus ipsi.
 At tibi quodd totum, Virgo, jam misimus illud,
 Scis equidem, certisque potes cognoscere signis,
 Mane ego te primo, te vespere, Diva, saluto:
 Sæpius atque die in medio tibi carmina dico;
 Atque tuum quoties audire, & reddere nomen
 Contingit, tunc ore fero prona oscula terræ
 Cernuus, & cœli venerabile pignus adoro.
 Nil tamen hæc profunt, dulcem si cernere vultum
 Dura negas, tantumque meos contemnis amores.
 At mihi te propria vetitum si cernere forma,
 Appicta in tabulis saltem simulacra videbo.
 Sic aliqua & nostro dabitur medicina dolori;
 Est sua conspectu vel inani blanda voluptas.
 Ah timeo (de te quoniam mihi credere tantum
 Non equidem, bona Virgo, licet) ne pectore nostro
 Quid lateat, quod, Diva, tuos offerdat ocellos.
 Dic mihi quis lateat malus anguis? ut & citus illum
 Conteram, & optato dignus jam reddar amore.
 Sed tempus rutilis percurrere litora flammis;
 Nostra sed occultæ depascent pectora flammæ.

E C L O G A H.

A N T I G E N E S.

A R G U M E N T U M.

Milcon, & Dorylas piscatores mutuis inter se primam conviciis, mox advocato Antigene, carmine certant: sed neher vincit, Antigenis sententia. Per Antigenem intelligit poeta familiarissimum suum Josephum Vallettam Jurisconsultum eximium, & Latinis, Græcisque literis florentissimum, Qui regio animo, ac sumptu celeberrimam Neapoli Domi suæ bibliothecam ex probatissimis Authoribus omnium admiratione, ac plausu comparavit. Per Argilochum innuit Franciscum Solimenem Pictorem sui temporis egregium, antiquis ipsis vel invidendam, Musisque Etruscis perpolitum.

MILCON, DORYLAS, ANTIGENES.

MIL. Dic mihi cui nassas servas puer? an Polybotæ?

DOR. Non illi, at Lycabæ, Bajas qui nuper abivit.

MIL. Infelix piscator, ovem qui nescius isti

Commisit servare lupo; nam sæpè revisit

Hinc nassam, & partem prædæ sibi subripit udæ.

DOR. Tu fur, tu nassis solitus subducere pisces;

Te modò cum præda fugientem ab litore vidi,

Cùm fumosa citus Phralidami tecta petebas,

Plurima sæpè soles ubi, pessime, condere furta.

MIL. Vidisti, Doryla, sed cùm te Liber habebat

Numine repletum multo, & dulcedine lætum.

Quippe tibi trullas mos est ficcare rubentes,

Atque omnes vili vappa purgare tabernas.

DOR. Ista viris, perverse? mihi non murice pictam

Clam nuper concham medio furatus ab antro es?

MIL. Nunc etiam inflaris temulento, ut semper, Jaccho:

Non reddenda mihi pro pignore? protinus hinc te

Ni citò proripias, saxo caput, improbe, frangam.

DOR. Tu Dorylæ nostris ni te, scelerate, Comatas

E manibus toties rapuisset, mortuus esses.

MIL. Novit & ille tibi quoties cava tempora fregi.

DOR. Te, te ego: vicinus prohibet sed plura satelles.

Dic, age, danda tibi quonam pro pignore concha?

Post mihi (nec fugies) pœnas tu, perfide, solves.

MIL. Te quia tunc mecum certantem carmine vici.

DOR. Tu me cantando? non tùm mea carmina fluctus

Mirati, & rigidae movere cacumina rupes?
 At te, cum fracta streperes, indocte, cicuta,
 Nereides, pelagique omnes sprevere puellæ,
 Visne iterum certare? novo certamine victus
 Tum me cantando vicisse fateberis ipse.
 In medio statnam duo pocula, quæ mihi Gallus,
 Cum procul Armoricis venisset portitor oris,
 Vendidit Eurialus, Cumarum in litore quondam.
 Divini est opus Argilochi, qui pocula fecit.
 (Argilochum memini Eurialum dixisse magistrum)
 Depicta in medio spectantur cæcula, & udis
 Stat senior, Batto similis, piscator arenis,
 Cui nudo nimirum nitenti educere ponto
 Retia, purpureo turgescunt sanguine venæ,
 Et duri multo tenduntur robore nervi;
 Omnibus ut credas piscari viribus illum,
 Non longè sedet in scopulo formosa puella,
 Seu vitrei sit Nympha maris, seu litoris una,
 Quæ viridem vario distinguit flore corollam
 Myrto intertextam, nitidisque aspectat arenis
 Piscantem, & risu ludit dea pulchra soluto.
 Parte alia surgens aprico vinea colle
 Uvis luxuriat maturis, parvulus illum
 Custodit puer, & roseo pulcherrimus ore est,
 Qui sepes propè vimineas confidit, & illum
 Stant geminæ circùm vulpes, quarum altera vites
 Per medias cursat, quæ dulcior uva racemo
 E læto pendet, folioque infecta virenti
 Clam latet, & dulces morfu depascitur uvæ.
 In peram versata dolos struit altera furtim,
 Atque pyra, atque nuces, atque aurea mala rapaci
 Subripit ore. Puer capiendis manè cicadis
 Intexit juncos casses, nec mitia poma.
 Nec vites quicquam curat: sed totus in uno
 Est opere: & puero sua sunt puerilia curæ.
 Nec labra admovi, quamvis me sæpè rogaret
 Nisa: sed intacta ex illo servantur in arca.

MIL. At mihi nodoso sunt bina corallia trunco,
 Nuper Telebonum dura de rupe revelli:
 Hæc sint victori sua munera: plura neque ausim
 Ponere; nanque domi, ò Doryla, mihi dura noverca,
 Et durus pater est, arca qui condita servant
 Cuncta: nec est quicquam, quod clam subducere possim.
DOR. Jam certare placet: veniam quodcunque vocaris
 Non me iterum effugies: faciam, certamine victus

Ne

Mirabilia poculi
 descriptio ex Theo-
 crito mutuata.

Ne Dorylam, aut alium posthac tu voce laceffas.

Audiat hæc tantùm, vicino in margine ripæ

Qui sedet, & Zephyros, & dulcia frigora captat,

Antigenes: nunquam sic me vicisse negabis.

MIL. Nec te, nec quenquam fugio. Bonus hûc age nostras.

Antigenes, audire veni, & laudare Camœas.

ANT. Dicite jam, pueri, molli confedimus alga,

Frigus ubi lato præbet curvamine rupes,

Lumine nunc cœlum puro nitet; æquora rident,

Et placidi rident Zephyri, luduntque per undas

Nereides, vitreosque revifunt Najades amnes.

Dic prior, ò Doryla; referet mox carmina Milcon.

Ludite & alternis; nam alternis ludit Apollo.

DOR. Cærulei fluctus, & marmoris ima canori,

Dicite, si Dorylas cantavit amabile carmen:

Dicite, festivas & gurgite tollite voces:

Si secus, immoto torpescat in æquore pontus.

MIL. Muscosæ cautes, & aquis lita saxa marinis,

Aurea si calamo deduxit carmina Milcon,

Ostreaque, & læto conchyliis gignite succo.

Si contra, vacuas sinè succo effundite conchas.

DOR. Cùm lentus canerem sub tegmine rupis opaco,

Quà super incumbit placidissima Mergelline,

Nereides vitreis se tollere protinus undis,

Et placidos miscere choros ad carmina vidi.

MIL. Quà se Pausilypus deducit in æquora clivo,

Dum sedeo, & gracili deductum carmen avena

Sæpè iterò, dulci Sirenes murmure captas

Aspexi ad litus celeri properare natatu.

DOR. Me scopuli, Misene, tui, collesque Dicarchi

Viderunt suavi mulcentem carmine Phocas.

MIL. Me Prochyte aspexit muscoso in vertice saxi

Cantantem rigidas mollire in fluctibus Orcas.

DOR. Retia si jacio, veniunt ad retia pisces:

Si nassas, pingui gravitant sub pondere nassæ.

MIL. Nunquam cæruleis immergitur hamus in undis,

Qui mihi non molles ferat alto à gurgite prædas.

DOR. Dum viridi è scopulo nudus sub marmore mergor,

Ostrea dura lego, & pingui conchyliis succo,

MIL. Cùm noctu nitidis perlustro litora flammis

Ostipedes rigida divello è rupe paguros.

DOR. Blanda mihi semper Fortuna, & cæcula rident:

Et formosa suo ridet mea Nisa marito.

MIL. Aurea decurrunt mihi secula: marmora nunquam

Dura mihi, & nunquam tristes Amaryllidis iræ.

DOR.

DOR. Dic (1) quibus in terris (& eris mihi Proteus alter)
Subter aquas jacto nascantur femine conchæ?

MIL. Dic (2) quibus in scopulis felicibus Iride picti
Versentur pisces, & pignora victor habeto?

DOR. Dic (3) ubi squamigeræ veniant ad litora prædæ
Sponte sua, manibusque udis captentur arenis?

MIL. Dic (4) ubi lacteolos progignant cærulea pisces,
Os quibus est nullum, dorso nec spina rigescit?

ANT. Haud equidem vestras ausim componere lites;
Tu pateras: hic nigra corallia: dignus uterque,
Ducite jam nassas, pueri, nox humida venit,

LEO-

(1) Tarenti, ubi non longè à litore ingentes palos incolæ figunt, qui vertice supra aquas extant, in hosce è cælo ros decedit, concharumque sufficit semina, corrupto græco vocabulo *Lo Fito* vocant: hæc indè è palis abstrahunt, subterque aquas ad ostia parvi sinûs mittunt, vehemens ubi est maris fluxus, ibique mirum in modum excrescunt.

(2) Ad Pausilypum, ubi pisces triplici Iridis colore nascuntur, regios pisces Olympici vocant.

(3) In ora Rhegina ad Cænym promontorium, de quo infra sæpè incidet mentio. Hic enim Pelamydes à Delphinis agitati, marisque fluxu ferente, in terras incidunt: utque Delphines fugiant, in litus exiliunt, captanturque ab incolis nullo negotio: rem sæpè non sinè voluptate admiratus sum.

(4) Rhegii, & Messanæ: *Cicirelli* vulgus vocat, suavissimi saporis sunt, ac veluti lac coagulatum; de his plura in Halieuticis.

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

E C L O G A IV.

C Æ S A R.

A R G U M E N T U M.

Vienna obsidione liberata, fuso, fugatoque Barbarorum exercitu, Strigonioque recepto, promissa Superum oraculo aurea mundo secula jam incipere, CÆSARI gratatur Poëta, cui, pulsis Europa Scythis, Orbis universi Imperium auguratur.

A Ctiades Musæ, paulò majora canamus:
Non humiles cuncti myrtos sectantur, & algas.

Litora si canimus, sint litora CÆSARE digna.

Tristia nunc tandem cessere oracula Divum,

Nec duros ultrà portendet (1) pagina casus.

Spes redit, Austriacisque iterum victoria castris,

Ac læti redeunt post tristia bella triumphi.

Incipiunt jam fausta: vetus jam vertitur ordo,

Mutatæque vices rerum, nova nascitur ætas:

Et promissa Diis felicia secula Mundo,

Ac magni fluere incipiunt ex ordine menses.

Castæ fave nunc Virgo; tuo si numine CÆSAR

Vicit, & ingenti terras formidine solvit,

Hoc duce, si qua manent priscæ vestigia culpæ,

Tollentur, totoque Fides regnabit in Orbe.

Gens sancta ex alto mittetur, & impia passim

Desinet: èque polo veniens Astræa redibit

In terras iterum, & Saturnia secla reducet;

Pacatumque reget totum sub CÆSARE Mundum.

Non miseros post hac nautas urgebit egestas:

Non labor uda mari committere retia, & imas

Non

(1) *Martini Stredonii Soc. Jes.* qui adversa primùm, mox prospera CÆSARI futura prædixit.

Non opus est reflui perquirere gurgitis undas.
 Ipsa sinu prædas mittent læta æquora, & udi
 Sponte sua venient captivi ad litora pisces.
 Ipsi & odorati musco scopuli, & lita saxa
 Fluctibus, & duræ fundent conchyliæ rupes.
 Ridebunt lenes auræ, Zephyrique salubres,
 Et tranquilla levi crispabunt cæcula flabro.
 Nam procul horrisoni pacato ex æthere nimbi
 Semper erunt; rigidæque silebunt rupe procellæ,
 Nec nautis Hyades metuendæ, aut ense minaci
 Qui mare, qui terras, quique aëra quassat Orion,
 Ulla nec assurgent posthac mala sydera Mundo.
 Non vacuæ metuent Lunæ dispendia conchæ,
 Nec foliis illas unquam lentiscus amaris
 Inficiet: pleno turgebunt ubere conchæ,
 Ac dulci semper pinguescent ubera succo.
 Nullæ prædonum vexabunt cæcula puppes:
 Nostra nec infames cursabunt litora lembi.
 Non fraudes aderunt, sævæ non amplius iræ:
 Non mala furta, dolique, execrandæque rapinæ,
 Et nullæ scelerum facies: post terga revinctæ
 Æternùm stabunt Furinæ, Diræque sorores:
 Semper & horrendi claudentur limina Jani;
 Sordebitque sua exesum rubigine ferrum.
 Non sylvas pastor, non deseret arva colonus
 Invitus, rigidique gemet sub pondere Martis:
 Et curvæ falces non constabuntur in enses.
 Non vitreas piscator aquas, nec scrupæa linquet
 Saxa, nec ærata sulcabit marmora puppi,
 Atque insueta gravi tentabit bella tridente.
 Rupe sed umbrosa frigus captabit opacum,
 Blandaue litoreas revocabit ad otia Musas
 Pax erit: ex alto pacem regnator Olympi
 Spondet: & optatam spondent bonæ sydera pacem.

Pauca tamen peragenda priùs sunt bella per Orbem:
 Expugnandæ urbes ferro, durique domandi
 Jazyges (1) immanesque (2) Avaræ, Hunnique rebelles;

Inde

(1) Jazyges Metanastæ Europæ populi inter Danubium, & Carpathum, qui nunc Hungariæ montana tenent, quorum metropolis Cassovia, à vulgo Alta Hungaria dicitur, quæ tota ferè Austriacis parebat ante recentes tumultus. (2) Avaræ, & Hunni populi, qui primùm circa Næoridem paludem inhabitantes, mox in Pannoniam migraverunt, quæ Hungaria ab ipsis dicta est.

Inde (1) Scythæ, & dirus (2) Maomethes, (3) Caspia victus
 Qui jam claustra petit, fugientem (4) Bactra, neque Indi
 Tutantur: longè sylvas, saltusque peragrat
 Riphæos, (5) latebrisque vagus se condit (6) Imaï.
 Te manet hic labor, ò nostri decus, ò amor Orbis,
 AUSTRIADE CÆSAR: Teque unum Fata reposcunt
 Everforem Asiæ: rapidum ceu fulmen, in hostes
 Ibis, & horrenda quaties formidine gentes.
 Mox ubi barbarica pulso cum gente tyranno,
 Imperium Eoi, sedemque tenebis avitam,
 Invades Asiam, spoliis (7) Babylona superbam
 Diripies, & regna Cypri vastabis opima.
 Hinc Syriam evertes totam, fœcundaque Nili
 Regna, & palmiferam submittes victor (8) Idumen.
 Hic (nimium ò felix, hominum pater, atque Deûm rex.
 Te, te in spem tantam, tantosque reservat honores)
 Sanctam Urbem intrabis, regum stipante corona,
 Numen adoratum, & dulci dabis oscula ligno,
 Unde salus nobis orta est, & gaudia Mundo.
 Auspiciis & jam lætis, felicibus & Diis,
 Talia concordēs nent aurea secula Parcæ.

Aggredere ò tantos, spondet quos Numen honores,
 Chara Deo soboles, magnum Fidei incrementum.

Aspice totum imo concussum à cardine Mundum,

Oppidaque, urbesque, & nutantia regna sub armis,

Tom. II.

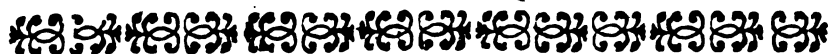
C

Aspi-

(1) Turcæ ex Scytharum gente, qui anno 625. Hæraclio Imperatore, per portas Caspias in minorem Asiam ingressi pro Imperio Romano militarunt: mox in Scythiam reversi, irruere iterum anno 958. Constantino Copronimo Imperatore, & Persidem primùm, hinc Asiam minorem, & totum Orientis Imperium occuparunt, capto Byzantio sub Maomethe II. anno 1453. (2) Quartus hoc nomine Turcarum Rex.

(3) Pylæ, seu portæ Caspiæ, per quas ex Scythia in Asiam aditus patet, sive ex Media in Partiam, angustię inter montes, vulgò *Le porte di Teflis*. (4) *Termend* vulgò, non longè à Caucaſo, qui *Cocas*, & *Cochias*, dicitur, & per totam Asiam extenditur. (5) Asiæ mons Scythiam secans, Sarmathiamque, vulgò *Oby* dicitur, quo nomine fluvius etiam appellatur. (6) Mons Scythiæ, ex quo Scythia intrà, & extrà Imaum appellatur: longè per Asiam extenditur: In Tartaria nunc *Moregar* barbaris indigetatur, in India verò *Dalanguer*. (7) *Bagdat*. (8) Idumea, quæ in sacris literis Edom dicitur, ab incolis *Bidumi*.

Aspice, læta novo gratentur ut omnia seculo.
 O mihi si tantum concedant Numina vitæ,
 Egregios quantum sat erit celebrare triumphos,
 Et partam imperio pacem, & tua dicere facta.
 Non me divinus poterit superare canendo
 Actius, aut dignas cecinit qui Consule sylvas;
 Sicelides quanquam adsint huic, Craterides illi.
 Judice si mecum certet Deus ipse Palæmon:
 Judice se, victum dicet Deus ipse Palæmon.
 Incipe, mæste animis, claras decerpere palmas,
 Et tua victrici intertexere tempora lauro.

ALPHONSO PHILAMARINO

TURRIS DUCI CLARISSIMO.

E C L O G A V.

T H Y R S I S.

ARGUMENTUM.

Corydon, & Mopsus piscatores Thyrsidis Olympici piscatoris mortem deflent, alterque epitaphium, apoteusis texit alter: sub Thyrsidis persona luget poeta familiarissimum suum Ascanium Philamarinum, Ascanii Cardinalis nepotem, Turris Dominum, qui acerbissimo occubuit fato, summo totius Civitatis mœrore. Vir, & consilio promptus, & ingenio: moribus verdè candidissimis, & ad sibi omnium animos comitate, & officiis promerendos unicè factus: Pater Patriæ meritò appellatus, quippè qui nunquam à patriâ gravitate dictis, aut factis ne latum quidem unguem delabi visus est, ut cæteris Nobilibus virtutum omnium egregium esset exemplar. Per Corydonem intelligit Alphonsum Philamarinum demortui germanum, cui in acerbissimi funeris solatium Eclogam conscripsit poeta, eique nuncupat, omnemque felicitatem precatur.

CORYDON, MOPSUS.

COR. C Ur non, Mopse (leves quoniam demisimus undis
 Jam nassas, longo captas tempore prædas;

Et tenues calami nobis, & carmina) molli

Hic musco super interea confedimus ambo?

MOP. Tu major, Corydon, faciam quodcunque jubebis.

Aut hic quæ Zephyri strepit aura, & murmurat unda;

Sive tibi gelidum potius placet ire sub antrum.

Aspice, ut ante fores myrtus stipaverit antrum,

Atque leves subter sternantur molliter algæ.

COR. Litoribus nostris unus tibi certat Jolas.

MOP. Quid si idem certet Tritona laceffere cornu,

Et niveos inter delphinas Ariona cantu?

COR. Incipe, Mopse, prior (sunt & mihi carmina) si quas,

Synceri vel habes laudes, vel jurgia Batti,

Incipe: nam pelago nassas servabit Amilcon.

MOP. Imò hæc, quæ vitreas deduxi nuper ad undas,

Jam repeto: mox ipse mihi fac certet Jolas.

COR. Ut mergos dulci superant modulamine cycni;

Judicio nostro, sic carmine vincis Jolam.

MOP. Define plura, puer; vacuo successimus antro,

Nereides Thyrsin crudeli morte peremptum

Flebant: vos testes scopuli, vos litora Nymphis:

Cum conjux amplexa viri miserabile corpus

Perfudit lacrymis, & questibus aëra complet:

Sæpè Deos, sæpè astra vocat crudelia conjux.

Nulli cæruleis illis errare diebus,

Nec resilire leves visi Delphines in undis:

Non & sueta citi venere ad pabula thynni.

Thyrsi, tuum Phocas etiam ingemuisse per æquor

Interitum, fluctusque maris, cautesque loquuntur.

Thyrsis Olympiacas cursu contendere cymbas

Instituit, lætisque dedit certamina nautis,

Et ludos Thetidi, & solennia vota quotannis.

Fluctibus ut piscis decori est, ut ostrea saxi,

Litoribus myrtus, scopulis ut muscus odoris,

Sic nobis decor omnis eras: sed tristitia postquam

Eripuere tuis te Fata, immitia Fata!

Ipsa Thetis fluctus, & Nereus ipse reliquit.

Retia sæpè, leves quæ misimus humida in undas,

Purgamenta maris, quassataque ligna tulere:

Pro pingui Mullo, pro cæruleo Melanuro,

Muscus, & infelix provenit gurgitis alga.

Spargite humum foliis, puppesque ornate corollis.

O piscatores; petit hæc sibi munera Thyrsis.

Erigite hic tumulum, tumuloque inscribite carmen:

Thyrsis ego hac quondam capiebam notus in acta

Formosos calamo pisces, formosior ipse.

C 2

COR.

16. E C L O G A V.

COR. Tale mihi, divine puer, tua buccina cantu.

Quale truci pelago jaētatis litora, quale
Sole sub ardenti Megara venientibus umbra.

Fortunate puer, non amisisse magistrum

Nostra tibi læto gratatur Olympia plausu.

At nunc cærulea quæcumque hæc carmina concha

Expediam, tollamque tuum sub sydera Thyrsin:

Thyrsin in astra feram; dilexit nos quoque Thyrsis:

MOP. Nil erit, ò Corydon, nobis hoc munere majus,

Munere & hoc dignus fuit ille; & carmina nobis

Jampridem ista Mycon laudavit, lentus ad umbram

Cùm mecum molli sarciret vimine nassas.

COR. Lucida purpureus summi subit atria cœli,

Et vaga sub pedibus despectat nubila Thyrsis:

Perque alios amnes, tranquillaque marmora Divum

Felices sequitur pisces, felicior ipse.

Ergo alacris fluctus, & litora læta voluptas,

Et lætus pacata tenet per cærulea nautas.

Tempestas jam nulla mari: non sævus Orion

Æquora turbabit nimbis, læta otia felix

Thyrsis amat, Divosque inter jam gessit ovantes.

Ipsi lætitia cœlo sua murmura tollunt

Æquorei fluctus: ipsæ jam carmina rupes,

Ipsa sonant cava saxa; procul responfat & Echo:

O Corydon, Deus ille, altarum & numen aquarum.

Sis felix, faustusque tuis: tibi litore septem,

Quot pater ipse tenet Nereus, altaria ponam:

Quæ mihi Pausilypus fert aurea vina quotannis

Spargam lætus humi, viridique altaria musco

Intexam, fociis hilarans convivium læta.

Surget si Caper, ante focum, si Cancer, in umbra,

Tityrus interea, & fulvus cantabit Amyntas;

Neriedum choreas imitabitur alba Lycoris:

Delphinum & saltus imitabitur Artemidorus:

Hæc sacra, Thyrsi, tibi faciam solennia semper,

Seu tumidum remis findam mare, litore noto

Seu mihi subductam firmabunt saxa phaselum.

Dum Nefis pelago stabit, dum litore surget

Pausilypus, fluctusque maris dum piscis amabit,

In terris semper, semperque per æquora notus

Thyrsis eris, laudesque tuæ, tua facta manebunt.

Ut Nereo, Glaucoque vovent in gurgite nautæ,

Sic tibi, Thyrsi: reos damnabis tu quoque votis.

MOP. Tali digna tibi quæ reddam carmine dona?

Nam neque me tantùm labentes pumice fontes,

Nec

Nec Zephyri tantùm delectant murmura, nec qui
Propter aquas dulci modulantur gutture cycni.

COR. Ipse sed ante mihi hac ibis donatus avena:

Hæc nos. Parthenidem ardebat piscator Jolas,

Hæc eadem docuit, cui nassas? an Polybotæ?

MOP. Accipe tu concham, qua nos donavit Amyntas,

Donatam & mihi tunc doluit pulcherrimus Anthus.

COR. Sed jam surge puer; de litore clamat Amilcon:

Tempus: & è pelago plenas educere nassas.

MARCO ANTONIO

JUSTINIANO

VENETORUM DUCI SERENISSIMO.

E C L O G A VI.

GLAUCUS.

ARGUMENTUM.

Venetorum classi in Orientem ex Italia solventi, cum Auxiliariis copiis, INNOCENTIO XI. Pont. Max. adhortante, poeta sub Glauci persona felicia omnia auspiciatur.

SI juvat edomito de Thrace, Scythisque superbis,
Te Duce, venturas patriæ prænoscere palmas,

Huc ades, Adriaco veniens de litore, MARCE

ANTONI, atque animum à curis averte parumper,

Quæ jam fatidicus nautis oracula Glaucus

Obscura sub nocte dedit, nunc accipe; magnæ

O decus Ansoniæ, & Venetæ clarissima gentis

Gloria; litoreas nec dedignare Camænas.

Fors erit, (ò utinam fortunent Numina vota)

Ut tibi grande meo veniat de carminæ nomen,

Cùm duce te, partos cantabo ex hoste triumphos.

Piscatu Stabiis multa jam nocte redibat

Bajanus Milcon; focique per æquora cymbam

Pellebant Lycabas, & Surrentinus Amilcon.

Nulla

Nulla cavo flabat vicini à flumine (1) Sarni
 Aura mari: at puro splendebat ab æthere Luna,
 Et subitis tremuli splendebat marmore ponti:
 Jam veterem in (2) scopulum, qui servat ab Hercule nomen,
 Venerat: audiri cœptus cum litore ab udo
 Fatidicus Glaucus, tumidi qui monstra profundi
 Innubi sub nocte solet mulcere canendo.
 Quin & sæpè canit trepidis oracula nautis
 Cæruleus pelagi Vates, aperitque futura.
 Et tunc vaticinans Deus hæc ex ore profatus.
GLAUC. Ægæi tumidas percurrere puppibus undas
 Victricem aspicio classem, plena æquora velis,
 Et longis video remis freta pulsa sonare.
 Aspirant lenes Zephyri: præit agmina prima
 Adriacus Læo, quem centum comitantur ovanti
 Cum plausu, fremituque rates: juxtæque carinas
 Assultant læti Delphines, & humida ponti
 Gens tota, & vario ludunt per marmora cursu.
 Ipsæ etiam pelago surgunt Nereides udæ,
 Oræ omnes pulchræ, nitidisque in vestibus omnes,
 Et niveis omnes, discincta veste, papillis,
 Nudæ humeros, nudæque genu, sparsimque solutæ
 Cæsariem per colla levem, vitreasque per undas
 Solennes ducunt, Nereo plaudente, choreas:
 Concertantque vago puppes ambire natatu,
 Dum resona Triton cita personat æquora concha.
 Scilicet egregios jam nunc spectare triumphos,
 Et debellato palmas ex hoste videntur.
 Unda fremit plausu: geminant cava litora plausum:
 Laudibus & meritis Venetus Læo tollitur astris.
 Illius adventu pulsos dare terga Gelonos
 Jam video, celerique fuga se trudere in (3) Hellen.
 Ceu timidi fugiunt sylvas per avia damæ,
 Cum propè venator jaculo ferus, & canis instat
 Latratu; & nemorum cœcis conduntur in umbris.
 Sed nec securos se faucibus Helleponti
 Stare putant: fugiunt trans (4) Bosphoron, atque per altum
 Euxinum in gelidas contendunt (5) Phasidis oras,
 Exultant lætæ Cyclades, Venetumque salutant

Vi-

(1) *Fiume di Scafati*. (2) *Rovigliano* aliis est *Scoglio*
d'Orlando inter Stabias, & Vicum Æquensem. (3) *Stretto del-*
li Dardanelli. (4) *Canale del Mar negro*, ò *Stretto di Costan-*
tinopoli. (5) *Fassò urts*, & fluvius Cholcorum *Giorgia*.

Victorem, & festas jaçant ad fydere voces.
 Auratasque sinu puppes, gentemque togatam
 Accipiunt, sparguntque novos per litora flores.
 Libera servitio (1) Leucas, servataque plaudit
 Nicopolis: (2) socio responsat Græcia plausu.

Ipse sed ante alias fremitu gratatur ovanti
 Nascenti data Creta Jovi, populoque potenti
 Applaudit servata; jugoque exuta Tyranni
 Gestit ovans, plausuque sonant latè omnia circum;
 Litoraue, scopulique, omnisque remugit Olympus,
 Jam secura metu sunt omnia: rura colonus
 Exercet sua: gramineas errare per herbas
 Jam tūtæ incipiunt capræ, simæque capellæ.
 Populea pastor recubans securus in umbra,
 Attritos certat calamos compingere cera,
 Dulcia, & agrestes revocare ad carmina Musas.
 Securæ ludunt pecudes, saltusque peragrant
 Diētæos; baculo puer armentarius illas
 Cressus agit, pastuque sua ad præsepia ducit:
 Et lætæ redeunt stabula ad Cortynia vaccæ.
 Tutus & ipse sedet viridi piscator in acta:
 Atque leves gracili dum texit vimine nassas,
 Nereidas resonare docet cava litora cantu.
 At socii interea ceteri vada falsa phaselo
 Sollicitant, captantque vagi per marmora pisces.
 Nulla nocens currit mare puppis, & æquora nulli
 Prædantur lembi: sæcuræ cærula pinus
 Alta secant, Syrioque vehunt de litore merces,
 Et fortunati convectant dona Canopi.
 Nam victi fugere Scythæ: jam Caucasus illos
 Rursus habet: cœcis & saltibus abdit Imatius:
 Atque Afer pulsus Lybiæ in deserta refugit,
 Hæc dedit: & magno plauserunt murmure Nymphæ,
 Et vada Tritones pulsarunt humida cornu.

ECLO-

(1) *S. Maura*, (2) *La Prevesa* ab Augusto condita contra
 Actium, post victum M. Antonium, & Cleopatram.

E C L O G A VII.

E P Æ N E T E R I A.

A R G U M E N T U M.

Cum fortè Tityrus pastor, & Amilcon piscator convenissent, Sylvestrem alter vitam, litoream laudat alter.

TITYRUS PASTOR, AMILCON PISCATOR.

Fortè Dicarchæis servabat montibus hædos
Tityrus, argutæ recubans sub tegmine quercus:

Hic & lentus oves tenui mulcebat avena,
Ad sua sylvestres compellens carmina Divas;
Cum longè Baiis veniens piscator Amilcon,
Falce sub ingenti pressus consedit ad umbram.
Ut piscatorem conspexit Tityrus, inquit:
Non hæc, piscator, vobis sunt otia læta
Litoribus, non blanda quies, non vita beata est:
Cui piscator ait: Nobis sunt otia læta
Litoribus, tranquilla quies, & vita beata est.
Versibus hinc ambo incipiunt certare vicissim:
Tityrus & sylvas laudabat, litora Amilcon.

TIT. Nos hic vere novo in sylvis, cum lumine puro
Purpurei fulgent Soles, & lucidus æther:
Cumque rubere novis jam prata coloribus, & jam
Incipiunt læto turgere in cortice gemmæ,
Et nidum tignis jam garrula figit hirundo,
Per virides latè colles, & florea rura
Erramus læti, & cœlo gaudemus aprico.

AM. Tunc nos; blanda mari quoniam pellacia ridet,
Et pura sub luce dies micat aureus, & jam
Felici crispant Zephyri placida æquora stabro,
Muscōs inter scopulos, & litora cymba
Cursamus, mollesque citi per cærula jactis
Retibus, aut longa captamus arundine prædas.

TIT. At verò nimis cum jam fervoribus æstas
Incipit exardere, nemus tunc inter opacum
Ac gelidos inter fontes, & flumina circum
Optatas auras, dulcesque inquirimus umbras.
Hic & sub patulæ prostrati tegmine fagi,
Sylvestrem tenui meditamur arundine Musam:
Et tristes cantu curas solamur amaras.
Nos hic & rauco delectant murmure rivi,

Dum

Dum per saxosæ decurrunt concava vallis.

AM. At nos æstate in media, dum litora fervent,
In vitreas pelagi nudi descendimus undas.
Hic juvat, & celeri Delphina laceffere cursu,
Et crebrò variis assultibus ire sonantes
Subter aquas, vitreasque domos lustrare profundi:
Mox & cæruleis emergere protinus undis.
At nunc in viridi considere vertice saxi,
Musculus ubi suavem de caute exhalat odorem.
Alta dies medio sed cum libratur Olympo,
Nos antrum in gelidum contendimus: hic ubi mollis
Mixta hederis myrtus vestit pallentibus antrum,
Roscidus èque cavis distillat rupibus humor,
Cærulea longè pulsamus litora concha,
Litoream & Musam, & dulces cantamus amores.

TIT. At nos per sylvas, Zephyris motantibus umbras,
Argutæ mulcent vocali murmure quercus,
Atque ayium cantus inter virgulta canori.
Hic philomela loquax, & garrula turtur ab ulmo,
Et rauca ardenti resonans sub Sole cicada
Sæpè levi somnum suadent captare susurro.

AM. Nos in litoribus, Zephyris crispantibus undas,
Et pelagi murmur, percussaque litora fluctu,
Ac tenuis raucæ delectat sibilus auræ.
Nec vicina silent myrteta, & concava saxa,
Sæpè ubi pennigeræ volucres modulantur ad auras:
Hic fessis gratum membris vaga murmura somnum
Conciliant, fractæque ad litora leniter undæ.

TIT. Hic nemore umbroso cœtus spectamus ovantes
Nympharum, Dryadasque inter, rurisque puellas
Ducimus immixti choreas, & Oreadas inter
Erramus summis in montibus; atque repostos
Lustramus saltus nemorum, sedesque beatas,
Hic Satyros etiam saltantes cernimus ipsos;
Sæpius & calamos, sylvestria Numina, Panes
Inflare ad cantum, & Divas iterare cachinnum.

AM. Inter Nereides cœtum nos ducimus udum,
Atque leves agimus vitreo sub gurgite lusus,
Doris ubi formosa choros exercet ovantes.
Nos hic Tritones pulsanter æquora cornu
Audimus, Proteumque senem, Glaucumque canentem:
Cernimus & vario Delphinas ludere cursu:
Nec pulchræ defunt per litora nota puellæ,
Non & Naiades redimitæ tempora mulco,
Quæ dulces nectant choreas, & carmina dicant.

Tom. II.

D

TIT.

TIT. Cùm verò Autumno in pingui vindemia spumat,
Atque sua passim sternuntur in arbore poma,
Sylvestres ludos celebramus, & orgia Bacchi.
Tunc & dona Deùm, & lætas decerpimus uvas,
Atque nuces, & poma, & castaneas hirsutas:
Non & oves defunt nobis, nec copia lactis.

AM. At nos Neptuni ludos celebramus in undis:
Et cursu cymbæ, & juvenes certare natatu
Festinant, plausuque sonant cava litora, & æquor,
Phycides haud nobis defunt, rutilæque per undas
Auratæ, Rhombique, & amantes saxea Pagri.
Ostrea dant scopuli, & pingui conchyliis succo;
Undique & armatos radiis venamur echinos;
Et pingues mediis (1) onychas scrutamur arenis.

TIT. Nos, dum Bruma rigens dirumpit frigore saxa,
Et rapidos glacie cursus infrænat aquarum;
Ante focum, succensus ubi non deficit ignis
Plurimus, & pingues stant tædæ, & fissile robur,
Et dulces chara circumstant conjuge nati.
Frigora ridemus, statusque Aquilonis iniqui.

AM. Nos, quia tristis hyems latè maris asperat undas,
Et patrium tectum, & fumosa revisimus antra.
Hic tantùm pelagi curamus murmura, quantum
Aut Delphin numerum, aut insanos litora fluctus,
Desine sed jam, Pastor, iter mihi restat agendum.
Tu sylvas, & rura colas: ego litora, & undas;
Nam sive in sylvis, seu curvo in litore, lætam
Quisque suo vitam contentus munere ducit.

ECLO-

(1) *Cannolicchi* vulgus vocat, ex arenis educunt nautæ ad Sebethum, & Olympiam oram: dulcissimi saporis sunt, habenturque in deliciis.

E C L O G A VIII. ²³

G E N E T H L I A C A.

A R G U M E N T U M.

Zephyraus, & Artemidorus cùm VIRGINIS Templum, quod in extrema Olympiâ ad Pausilypi radices juxta cryptam, quâ via Pateolos ducit, extractum est, natali die ad pompam celebrandam, at moris est, convenissent, illius genethliacum texunt.

ZEPHYRÆUS, ARTEMIDORUS.

VIRGINIS Augustæ ad templum sub monte repositum

(Namque dies natalis erat) convenerat omnis

Pausilypi, Megaræque manus; Zephyræus aprico

Pausilypo, Megara descenderat Artemidorus:

Nare periti ambo, & durare in fluctibus ambo,

Velocique vagum Delphina laceffere cursu:

Et versus cantare, & acuta ludere canna.

Tùm prior hæc patula vitis Zephyræus ab umbra.

ZEP. Natalem, Virgo alma, tuum lux aurea vexit,

Lux semper Mundo, & mihi flota: age, Delie, currus

Siste rotas properantis: aquas ne tangere tantùm

Festina: pede lento ut eas, similisque moranti,

VIRGO jubet; laudes celebrandæ VIRGINIS hujus

O utinam si anno flueret mihi longior hæc lux.

VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.

O piscatores, date flores, spargite muscum,

Sacraque cæruleis altaria cingite vittis.

Et vos, ò pueri, atque intacto flore, puellæ,

(Vos amat hæc VIRGO) calathis nunc lilia plenis,

Pubentesque afferte rosas, casiamque nitentem:

Pulchraque nascenti subtexite ferta Puellæ.

VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.

Candida gemma velut concrevit matris in alvo,

Et nitida ætherias cœli se prodit in auras:

Sic matris concepta utero mundissima VIRGO

Candidior nivæ, purpureisque nitentior ipsis

Eruptit gemmis: mirantur sydera, & omnes

Cælicolæ, & roseis delibant oscula labris.

VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.

O VIRGO formosa, Deo gratissima VIRGO,

Jam tibi nascenti se per tua tempora sæcunt

In gyrum stellæ, & radiantî luce coronant:

D 2

Jam

44 E C L O C A VIII.

Jam tibi Læna vagos submittit frontis honores:
Atque suis nitidum radiis subtexit amictum
Purpureus Titan, circumque nitoribus ambit.

VIRGINIS est Natalis, age, ede, o buccina, cantus.
Tu magni regina maris, tu sydus amicum
Nautis semper eris, lætum, & piscantibus omen.
Se tibi submittent, ventique, atræque procellæ,
Et sese prono curvabunt vertice fluctus.
Teque homines, Divique colent, dominamque vocabunt:
Ac tibi dona ferent hæc ad delubra quotannis.

VIRGINIS est Natalis, age, ede, o buccina, cantus.
Hæc Zephyræus: opacæ innixus protinus ulmo,
Dicite, Nereides, quæ luserit Artemidorus.
Nec possum meminisse: canentem audire negabat
Turba virum stipata: nec omnia possumus omnes.
ART. Omnia lætantur, Tellus, mare, sydera, cælum,
Et Superi, atque homines: quid mirum? nascitur Orbi
Aurea nunc VIRGO; ut cùm matutina refurgit
Aurora, & gremio Solem paritura rubescit.
Divinum & Solem nostra hæc paritura Puella est,
Atque optata dabit felici gaudia Mundo.

Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas,
Cernite, ut alma dies innubi effulsit Olympo,
Et roseos Phœbi currus, aurumque revexit:
Cernite, pacatis ut rideat æquor in undis,
Et Zephyri levis aura, & saxa virentia musco.
Omnia nunc rident: gratantur & omnia Divæ
Nascenti; Superique ipsi ad cunabula ludunt.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas,
Non posthac rauco Triton per cæcula cornu
Horrendos pelago nimbos instare monebit,
Nec frontem Sol ipse sua ferrugine tinget.
Nascitur en VIRGO: placantur VIRGINIS ortu
Et venti, nimbique, impacatæque procellæ:
Ac sua jam mites deponunt murmura fluctus.

Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
O summo dignata Deo, dum despicit omnes,
Te te unam Pater elegit, divina Puella.
Incipe jam totum risu componere Mundum,
Tellurem, freta lata maris, camposque liquentes:
Incipe; lætæ adeunt tua jam cunabula gentes,
Annua Natalis recolunt dum gaudia lucis.

Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
Ite juvat, vitreique maris perquirere fundum:
Vertere Tritonum latebras, & quicquid in alto

Do-

Doris avara sinu latè abdit, sive rubentes
 Murice sint conchæ, aut pictis interlita punctis
 Ostrea; seu curvo ramosa corallia trunco,
 Sublegere; illa feram nascenti dona Puellæ.

Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas?
 Hæc illi: & memini venisse ad litora pisces,
 Et rigidas caput erexisse à fluctibus Orcas.

E C L O G A IX.

D O R T L A S.

A R G U M E N T U M.

Dorylas Piscator Jolæ pueri, quem Delphinus spina casu transverberaverat, immaturum obitum deflet: illum autem solatur Anthus, Jolæ apotheosin referens. Per Jolam Poëta sub Doryla persona, Alumno suo Orontio Montalvo, & genere, & indole nobili illacrymat, qui omnium dolore, quoniam febri correpto vena incisa est, interiit. Per Anthum verò intelligit Nic. Cæsareum demortui socium.

D O R Y L A S, A N T H U S.

Piscoli vitreas (1) Lucrini nuper ad undas
 Defunctum Dorylas flebat piscator Jolam:
 Lugentem Dorylam consolabatur & Anthus,
 Anthus amor Musarum, atque Antho charus Jolas;
 Et patri nimium Dorylæ dilectus Jolas:
 His autem lacrymis, his questibus ora rigabat.
DOR. Quis mihi te, pulcher, quis casus, ademit, Jolæ;
 Et dulcem rapuit risum, & mea gaudia tecum?
 Heu! qui molle latus crudeli vulnere fixit;
 Nate, tibi, & multo turpavit sanguine membra?
 Membra, olim niveus quæ vivida candor habebat:
 Sed nunc pallor habet, sædæque aspersa cruore
 Sordefcunt: clausique oculi: nec lumine fulgent,
 Lumine quo nostros tum venabantur amores:
 Non placidus fronti color est, non gratia labris,
 Atque insueta permixti dulcedine risus,
 Risus, quos Nymphæ suspiravere marinæ:

Quæ

(1) Lacus Campaniæ inter Avernum, & sinum Puteolanum maxime piscosus: multis est *Mare morto*, aliis *Lago di Licola*.

Quæ nunc discissis nimio mœrore capillis
 Flebilibus passim replent vada falsa querelis.
 Et pisces etiam, & tumidi fera monstra profundis
 Te, miserande puer, nunc cassum lumine lugent.
 Inscius & qui molle latus Delphinus acuta
 Transfixit spina, & Fato demisit acerbo,
 Attonitus jacet, & sese, stimulante dolore,
 Discruciat, quæritque miser diffundere vitam.
 At mihi quis vitam, & duræ fastidia lucis
 Auferat? immiti nam funere te mihi raptis,
 Dulce mori citius, longum sed vivere durum est.
 Triste mari in medio tempestas horrida nautis,
 Delphin Pelamydi, triste & Delphinibus Orca;
 Puppibus & Syrtes; misero tua funera patri.
 Quis mihi, quis posthac servabit in æquora nassas,
 Retia & ad Solem expandet, madidosque rudentes,
 Nate, parentis amor, dulcis mea vita, meum cor?
 Namque puer mihi nullus erit, dum, pulcher Jola,
 Occidis, & vili pallefcis stratus in alga:
 Ceu niveus medio Delphinus in æquore pallet,
 Quem durus celeri tenuit per marmora cymba
 Piscator fugientem, & acuta cuspide fixit.
 Tu pelagi decor omnis eras, tu litoris hujus
 Ritus eras: tu dulcis amor, tu gaudia nostra:
 Per te grata mihi quondam freta cœrula: per te
 Muscossæ cantes, & aquis lita saxa placebant,
 Et dulces Zephyrorum inter myrteta susurri.
 Omnia nunc sordent sine te: simul omnia tristis
 Luctus habet, mæstæque silent Nereides antro,
 Et tristis concham projecit in æquora Triton.
 Crudeles Parcæ, & crudelis tu quoque Delphin;
 Formosum patri quoniam eripulistis Jolam.
 Unus qui vitam longos producere in annos
 Debuerat, seròque pios invisere Manes.
 Non vos oris honos, non frontis amabile lumen;
 Nec faciles pueri potuerunt flectere mores?
 Quid queror! haud species flectit pulcherrima Parcas.
 Nec placidis hominum mansuescunt moribus unquam,
 Ah puer! ah malè caute! nimis confidere monstro
 Ausus, & insolito vitam committere ludo.
 Ergo etiam læti crudelia funera lusus,
 Et tristes pariunt luctus, atque inter amantum
 Blanditias mors dura venit læta omnia turbans.
 Ite procul calami: tenues piscator avenas,
 Nec posthac dulces animabo ad carmina cannas;

Non

Non me Pausilypi vada læta, sinusque (1) Dicharchi
 Aspicient vitreas deducere retia in undas:
 Non viridem celeri visam (2) Nefida phaselo,
 Atque humilem (3) Euplæam, quondam felicia nautis
 Litora Pellæa venientibus urbe Dicarchum:
 At mihi semper erunt sævi monumenta doloris.
 Hos virides linquam scopulos, hæc litora, & antra,
 Retiaque, & calamos, & vimineos labyrinthos:
 Solus & in saxis, & litoribus desertis
 Vitam infelicem per dura, per aspera ducam,
 Quò tandem mites scindant mea stamina Parcæ.
 Interea hæc duro describam carmina saxo,
 Carmina, quæ molli dum texit vimine nassas,
 Piscator legat, & lacrymans suspiria fundat.
 Delphinum in ludo hic periit formosus Jolas:
 Hic Dorylas illum, & Nymphæ flere marinæ.
 Sed, puer ò delecte, vale, vale pulcher Jola.
 Hæc dedit: & calamos jam frangere, & ire parabat,
 Cum flentem cœpit solari talibus Anthus.
ANT. Desine flebilibus cava saxa implere querelis,
 Et tristem, Doryla, tandem solare dolorem.
 Non dignus lacrymis puer ille: nec impia Fato
 Sors illum misero rapuit: sed victor Olympo
 Redditus, & Divos inter jam gestit ovantes.
 Vidi ego, purpureus dum Sol luceret in Orbe,
 Turmatim in terras summo descendere cœlo
 Aligerum cœtus: pictisque exercitus alis
 Ardebat, citharisque omnes, cantuque fremebant:
 Alpegi & tenues inter volitare per auras,
 Et choreas agere, & lato proludere cœlo.
 Cycnorum veluti niveum volat agmen, ab alta
 Nube ruens, placidoque sonans implet æthera cantu:
 Et vario circum cursans fecat aëra gyro.
 Quos inter puerum (nec me sententia fallit)
 Ire coronatum lauro, nitidoque coruscum
 Lumine, & t̃ terris cerno super astra volantem.
 Atque hæc syderias longè resonare per auras
 Audita est mihi vox, & reddita vocis imago
 Sæpius ex alto: Cœlo jam victor Jolas

Ten.

(1) Puteoli. (2) *Nisita*, Insula Pausilypo objecta ad Occasum vergens. (3) *La Gajola*, Insula ad Notum Pausilypo opposita, sic dicta, quod naves Alexandria venientes cum vidissent, bonam egisse navigationem lætabantur.

Tendit, io! Superi, venienti plaudite, & inter
Felices puerum cœtus, sedesque locate.

Hæc Anthus, læto solatus & omine patrem est.

E C L O G A X.

CHRTSIS.

A R G U M E N T U M.

*Ladon Urinator, Polydoro adhortante, CHRTSIDIS apo-
theosin anniversaria pompa celebrat. Per CHRTSIDEM D. Sa-
verrum intellige: per Ladonem poetam, per Polydorum Joan-
nem Berardum. S. J. D. Saverii cultorem egregium: meditatus
hanc Eclogam poeta est, cùm jam se ad Indicum iter accinge-
ret; hinc Urinatores ad Gangis ostia introduxit.*

LADON, POLYDORUS Indi Urinatores.

LAD. **M** Irabar, Polydore, mari dum nuper in alto
Immergor, rutilas piscatum gurgite conchas,
Quid tanta, insolitum, narent conchylia fundo!
Vidi etiam è vitreo spumosa Tethyos amne
Huc unà properasse Deas, ubi cœrula Ganges
Lata subit, nitidasque auro devectat arenas.
Cæruleos hinc blanda Deos ad carmina, & ipsos
Auritos etiam pisces, & monstra vocabant.
Ecce dies aderat, victor qua CHRTSIS Olympum
Ascendit, novus æquoreis Deus additus undis,
Quà locus astriferi in medio vacat aureus orbis,
Inter Phillyridæ jaculum, Ægocertumque sequentem,
Et nos stamus adhuc, nec reddimus annua magno
Vota Deo, lætique agimus spectacula pompæ?

POL. Scilicet id fuerat, Gangis quod nuper ad ora
Dum sedeo, & rutilas auro perquirere arenas.
Carpere & è fluvio nitidos mihi cura lapillos,
Nescio quæ læti canerent mihi carmina cygni.
Illos (credo equidem) stellato CHRTSIS Olympo
Ad pompam, ô Ladon, atque annua sacra vocabat:

LAD. Sic ipse, ô Polydore, reor, solennia Divo
Æquoris æquoræ ducunt sub gurgite Nymphæ;
Candentesque sonant ripa in Gangetide cygni.
At tu quæ pepigisse mihi te carmina quondam
Dixisti, vacuo recubans dum frigus in antro
Captabas mecum, tenui meditare cicuta,
Incipe: jam raucus cecidit Notus, atque silentus

Aspi-

Aspice tranquillo sternantur ut æquore fluctus.

POL. Non eadem est ætas, Ladon: jam prorsus & illa
Sunt oblita mihi tot carmina: quin quoque vires
Defecere: seni mentem & longa abstulit ætas:
Tu puer, & meminisse potes, mihi nuper ad undas
Dic, quæ litoreis cecinisti carmina Musis.

LAD. Immo hæc, quæ nitidas medio de gurgite conchas
Dum refero in litus, Divo properata parabam.

Jam repetam, & resona complebo cærula concha,

POL. Incipe: pacatis en jam tibi Doris ab undis,
Et tibi gemmifero applaudit de gurgite Ganges.

LAD. Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.

Quæ nunc, ò Divæ (1) Chryseides, æquora læta

Quæ colitis, roseus surgit qua Phœbus ab undis,

Litora vos mihi, vel fluviorum panditis ora,

CHRYSIDI lætus ubi solennes ducere pompas

Incipiam, & musco redimita altaria ponam.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.

An sedet hîc, Nymphæ, quæ turgidus influit auro

Ganges, & rutilas gremio Thetis accipit undas?

Nosco, Divæ, omen: sacra hîc altaria ponam

Muricibus contexta rubris, albisque lapillis.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura concha.

Ostrea da, Polydore, mari quæ duximus alto,

Et miris referunt variata coloribus Irim.

Affer & è duris evulsa corallia saxis.

His ego cæruleis contextam altaria donis.

Tu, CHRYSI, in medio, tot quando cærula conchas

Effudere sinu, tua munera, gemmeus esto.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.

Hûc age, Lyda, veni, fer tecum mascula thura,

Portitor illa mihi quæ quondam vendidit Afer:

His ego thuriferis incendam altaria donis.

Affer & apricis quæ collibus uva ministrat

Vina mihi, totumque cadis servata per annum:

Illa ego diffundam læta hæc altaria circum,

Et duo, CHRYSI, tibi, & Didymo duo pocula patri.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.

Jam fortunatus summo confidis Olympo

Perque alios erras amnes, & cærula Divûm,

Tom. II.

E

Cæ.

(1) Nymphæ Eoi maris, sic dictæ à sinu Magno, qui & Chryse ab antiquis appellatus est: hodiè vulgò dicitur *Golfo di Sian*.

Cærule, quæ nunquam perturbant flamine Cori;
Sed Zephyro semper gaudent, semperque per undas
Cœlestes ludunt, felicia Numina, Nymphæ.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Cuncta tibi nautæ per litora, quæ vaga Doris
Alluit, & latè vaga circuit Amphitrite,
Septem Aras ponent, totidemque ex more quotannis
Oceanum vitulos antè aram, Orcamque litabunt.
Et tibi servati sua vota in litore solvent.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite per Eoi vastissima cærule puppes;
Nam novus Oceano Deus additus: ite per undas,
Audaces nautæ, & placidos jam findite fluctus;
CHRYSIS enim pelagi spumantia marmora placat.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite, nec infano quassantes turbine ventos
Oceanum, rapidas nec formidate procellas,
Ille animos mulcet ventorum, & temperat iras;
Ille nigras pellit nubes, Solemque reducit.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite sub æquoreas, nudi vos ite sub undas,
Divitis, ò pueri, quæsitum abscondita Nerei.
Jamque novum cœlo processit CHRYSIDIS astrum:
Astrum, quo matres gauderent roribus, & quo
Lucidus aurata in testa concreveret humor,
Lætæque purpureis flavesceret unda lapillis.

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Hæc levibus properata modis nunc accipe, CHRYSI.
Carmina plura tibi mox, & meliora canemus.

Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
At tu nos cœlo pius aspice: marmora conchas,
Et rutilas Ganges, te Numine, fundat arenas.

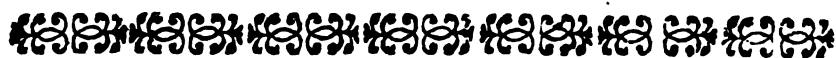
Desine vocalis, mea desine murmura concha.
Auspice te, placidum semper mihi rideat æquor;
Rideat & puro suffusum lumine cœlum.

Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
POL. Dulce mihi, Ladon, cecinit tna buccina carmen:
Non tam suavè sonant hæc per Gangetica cygni:
Nec quæ sublimes semper summo aëre fidunt,
Uranides (1) modulantur aves, cùm rore beato
Jam saturæ, dulces effundunt gutture voces.

Ille

(1) Sic dictæ, quia nunquam in terris consistere videantur,
undè & *Paradisæ Ucelli di Paradiso*.

Ille tibi Phœbum inspirat : facit ille poetam :
 Et tecum concha mare personat . Illius ergo
 Egregias laudes meditare , & grandia facta .
 Digna Deo tua semper erunt , & dulcia nobis
 Carmina : te nostra laudabunt semper in acta ,
 Dùm juvenes læti repetent tua carmina nostri .
LAD. Surgamus , Polydore ; vagis Sol mergitur undis ,
 Et latè maria , & montes umbrantur opaci .

THEODORO

COMITI BARBOVIO

FORTISSIMO MILITIÆ PRÆFECTO .

E C L O G A X I.

Æ G O N .

A R G U M E N T U M .

Cum Ægon ad (1) Posidonium felicem nuncium attulisset, excessisse nimirum Messana Gallicam classem, urbemque à Comite Theodoro Barbovio receptam; Melibœus pastor, & Lycabas piscator læti carmen Victori canunt. Per Ægonem prætam intellige, qui Rhægii hanc Eclogam conscripsit, cùm severiori Minervæ operam daret.

ÆGON Nauta, LYCABAS Piscator, MELIBOEUS Pastor.

A Ctiadis magnum nostræ decus , & nova Musæ
 Gloria , seu pictis alacer splendescis in armis ,
 Aut petis adversos ærata cuspide reges :
 Sive tibi merita præcingunt tempora lauro
 Servatæ gentes , plausuque ad sydera tollunt ,
 Huc ades , ò THEODORE , atque has ne despice Musas ,
 (Si qua tibi nostræ velocis gratia cymbæ)

E 2

Quas

(1) Seu Columnam Rhæginam , La Corona .

Quas Pastor Melibœus, oves dùm pascit ovantes;
 Ac tibi Piscator Lycabas, dùm retia ducit
 Alternis referunt certantes versibus ambo:
 Tuque etiam facilis tenues Ægonis avenas
 Accipe: nàm nostræ debent tibi carmina Musæ.

Fortè mari ex alto ducebat retia in actam
 Piscator Lycabas, tristesque in pectore curas
 Versabat: pelagi sed per vicinia pastor
 Lanigeras Mœlibeus oves non lætus agebat.
 Ad (1) Cœnym Lycabas habitabat: Pastor ad umbras
 Vicini nemoris, viridique in valle (2) Salicti
 Improvisus adest, timidisque supervenit Ægon,
 (Ægon Euboici quondam maris accola, ponto
 Tunc Siculo errabat, patris prociul exul ab oris)
 Protindus & læto sic incipit ore profari:
 Cui trepidi juvenes mox respondere vicissim.

ÆG. Sollicitos vestro depellite corde timores,

O pueri, felix vobis en nuncius adsum.

LTC. Dic age, quæ nobis Ægon nunc læta reportas?

ÆG. Infestæ Siculo excessere ab litore puppes;
 Arma prociul cessere, minæque, infandaque bella.
 Pax redit, & læti capiunt exordia menses.
 Vidi ego, lunati surgit quæ pompa theatri
 Magnanimum Heroem, regisque insignia nostri,
 Agmina mille ducem stipantia litore vidi,
 Et lætas voces, plaususque his auribus hausi.
 Cœn regi agglomerantur apes, post prælia quando
 Victor regna petit, cæloque ex hoste superbus
 It lætos inter cœtus, plaususque faventum.

LTC. Scilicet id fuerat: prima quod luce dici
 Sæpius, insuetum, resiliret ab æquore Delphin,
 Nereidesque choros agerent, dùm murmura longè
 Cærulea investus concha ciet æquore Triton.

MEL. Hoc etiam (nec fallor) erat, quod prata capellæ
 Tonderent nimia passim dulcedine lætæ:
 Ac virides inter falices, & flumina circum
 Errarent Dryades festivæ, & Najades udæ:
 Quas inter mixti, sylvestria Numina, Panes
 Inflarent læti calamos, & læta sub auras
 Murmura jactarent volucres per compita sylvæ.
 Credo equidem: nam sensus inest divinitus illis.

ÆG.

(1) Promontorium, & fluvius, de quo Lib. 4. Nauticorum.
 (2) Amœnissima Villa *la Salici*, de qua cod. libro.

ÆG. Ergo agite, & vestra possunt quæ carmina Musæ,

Dicite, & alterno, juvenes, contendite cantu.

Ipse has interea pulsabo pectine cordas.

MEL. Ite per apricos colles, & rura capellæ,

Ac lætæ cytharum, & florem tondete salicti;

Hostis abit: cessere minæ, pax aurea venit.

LTC. Ducite securi choreas Delphines in undis,

Et vario circum litus cursate natatu;

Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.

MEL. Vos, ô pastores, inducite fontibus umbras;

Et finite optatas tenerum pecus ire sub umbras.

Hostis abit: cessere minæ: pax aurea venit.

LTC. Vos, piscatores, læti deducite cymbas,

Et piscosa leves jam solvite retia in undas;

Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.

MEL. Fœcundos proscindat agros festivus arator.

Et pingues pedibus pressit jam vinitor uvas.

Hostis abit: cessere minæ: pax aurea venit.

LTC. Alta rupe sedens piscator arundine pisces

Captet ovans, nudusque mari scrutetur echinos.

Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.

MEL. Hic ego sub patulæ prostratus tegmine fagi,

Dum teneros carpunt flores, mea cura, capellæ,

Ac Phyllis formosa comas mihi Daphnide cingit,

Agrestes tenui modulabor arundine Musas.

Hostis abit: cessere minæ: pax aurea venit.

LTC. Hic inter scopulos, Zephyrique tepentis ad auras

Dum moror, & molles expecto ad retia prædas,

Ac mihi de myrto nectit Galatea corollam;

Æquoreas resonare Deas cava saxa docebo.

Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.

MEL. At vos, Pierides, victori cingite lauro

Tempora, & Aoniæ, vos dicite carmina, Musæ.

LTC. Vos illi sertum viridi contexite myrto,

Nereides, plausuque sonans ciat æquora Triton.

MEL. Illi ego per sylvas, septemque altaria circum

Bissenos de more dies sacra liba quotannis

Spargam lætus humi, atque incendam mascula thura;

Non me carminibus superabit fuscus Amyntas:

Nec Pan ipse Deus vincet: nec Thracius Orpheus.

LTC. Ast ego litoribus, totidemque altaria circum,

Et sacros latices, & vina liquentia fundam,

Et spargam pelagi muscum festivus ad aram.

Non niveos inter cantu Delphinas Arion,

Nec mihi per scopulos certet Deus ipse Palæmon.

Sic

34 E C L O G A XII.

Sic illi alterno miscebant carmine Musas:
Ægon interea calamos inflabat acutos.
Cum tandem (alta jugis jam Solem absconderat Ætna)
Amborum invitæ fecere silentia Musæ:
Atque hinc muscosi scopuli, rupesque cavatæ,
Hinc longè colles responsavere beati.

E C L O G A XII.

M O E R I S.

A R G U M E N T U M.

Cum Phrasidamus Mærim puerum rosas, & corallia ferentem vidisset, suspicatus ne puella alicujus amore teneretur, conatur illum ab amore revocare. At puer se Virginem amare ingenuè fatetur, & quo modo à Virgine vocatus fuerit, exponit. Per Mærim intelligit poeta Olympicum piscatorem, qui annos duos, & viginti supra centum habet, virgo semper, & Virgini additissimas.

PHRASIDAMUS, MOERIS.

PHRA. Cui tu, Mæri, rosas, & nigra corallia portas?
Ah timeo tibi, Mæri, furor ne te improbus ille
Prævertat, præcepsque trahat malè sana cupido.

MOE. Vera tibi fateor, jam me pulcherrima VIRGO
Totum habet, & dulces animo mihi ventilat ignes.

PHRA. Ah puer infelix, quæ te dementia cepit!
An nescis quam durus amor? non sævior illo
In terris Leo, non pelago crudelior Orca est.
Illum sæva mari, canibusque incincta marinis
Scylla tulit; natumque sinu impacata Charybdis
Fovit, & immanes admorunt ubera Phocæ.

MOE. O, nescis, Phrasidame, mihi quæ flamma medullas
Torreat, & quæ me teneat formosa puella.

PHRA. Dic age, quæ flamma, & quæ sit formosa puella?

MOE. Incendit me dius Æmor: me PARTHENIS: ò, quæ
Non consueta meum pertendant gaudia pectus!
Illa meos poscit (si quicquam credis) amores.
Illa habeat: mentem hic semper bonus occupet error.
O nimium felix, hanc si, piscator, amares!

PHRA. Non humana sonant tua verba: sed unde repente
PARTHENIDIS tibi tantus amor? quo Numine dextro

Næ-

Mœri, tibi sacræ exarsere in pectore flammæ?
MOE. Dicam equidem, Phrasidamæ: Cavo stat picta sub antro
 Quà Mergellina illustres via ducite in (1) ædes
 VIRGO decus cœli, quæ me dum spectat euntem,
 Pubentesque rosas dextra tunc fortè ferentem,
 (Ipsa mihi soror è testa decerpserat Ægle)
 Cui, formosæ, rosas, Puer? inquit: at ipse repenti
 Obstupui: captusque nova dulcedine mentem,
 Illi hæc: Dia, rosas vis tu pro munere, VIRGO?
 Accipe: parva quidem; sed si dignabere, majus
 Cor, nostri, Regina, tibi do pignus amoris.
 Tunc dextram mihi VIRGO tetendit, & Has, puer, inquit;
 Accipio, dilecte, rosas, quæ pignus amoris
 Semper erunt: semperque tuos dignabor amores.
 Sed tu, Mœri, alias sectari, & amare puellas
 Mitte, nec insanæ incendiant tibi pectora flammæ.
 Cui contrà. Tibi, Diva, meos piscator amores
 En voveo: immotumque animum tu Numine firma.
 Ac veluti nunquam tot me flexere puellæ,
 Litora quæ mecum passim per nostra vagantur:
 Sic & nulla mihi poterit prævertere mentem:
 Non Beroë formosa comas, non picta Lycoris,
 Non Hyalæ, quanquam nobis pro dote superba
 Centum regna daret, rubroque è gurgite gemmas,
 Quot veniunt, quantumque Indis deducitur aurum.
 Tuque, Puerque tuus nostro sub pectore fixi
 Stabitis, æternùmque mei vos semper amores.
 Nec vestra ex oculis unquam labetur imago,
 Diva, meis: nec erit quicquam mihi gratius unquam,
 Ni Dius Puer, & Pueri tu candida Mater;
 Nam dulcis Puer est, & dulcis tu quoque Mater.
 Ipsa, Puerque meus te semper amabimus, inquit
 Illa mihi: tu noster amor, tu maxima cura.
 Proque rosis, quas, Mœri, mihi, Pueroque dedisti,
 Jam tibi luciferis fertum subtexitur astris.
 Hæc dedit, & placidis mihi mox subrisit ocellis:
 Subrisit Puer ipse, sinu quem Dia tenebat,
 Et mihi divinos animo inspiravit amores.
PHRA. Fortunate Puer; Diæ tu VIRGINIS ergò
 Factus amans, quæ tantùm alias formosa puellas
 Exuperat, quantum reliquas Luna aurea stellas,

Illam

(1) Magnifico sumptu extructæ ad Pausilypi litus à Methymnæ Duce, & Anna Carafa conjuge Proregibus Neapolitanis.

Illam Cœlicolæ, nitidisque exercitus alis :
 Atigerum observat venerans, plausuque coronat.
 Fortunate Puer, nunquam tibi dura negabunt
 Æquora captivos piscola in retia pisces.
 Non posthac vacuas velles de murice conchas ;
 Nec tenues inter sabulum venaberis (1) aulos ;
 Nam VIRGO, cui Sol, cui Luna, & sydera parent,
 Et venti, nimbique, undosi & cœrula ponti,
 Placabit maria, & ventos, imbresque fugabit :
 Piscibus & nassas, succoque implebit echinos.
 I, felix Puer, ò ! fer nigra corallia Divæ,
 Purpureamque rosam, & flammæ testare pudicæ.
 Sed veniam Comes ipse tibi, si fortè benignis
 Aspiciat me VIRGO oculis, nec spernat amantem.
 MOE. Corripiam prius ipse viam : tu ponè venito.

JA-

(1) Idem, ac onyches, qui & Solenes à Græcis : à Latinis digiti, etiam appellantur.

JACOBO³⁷ CANTELMO

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO,

Archiepiscopo Neapolitano.

E C L O G A XIII.

ARGUMENTUM.

Cum Roma Pontificia Classe profectus, Massam ad detrahendum per aestatem secessurus venisset, amantissimaque circum loca una cum poeta lustraret.

LYCABAS, MOPSUS.

Fortè sub umbroso Lycabas confederat antro
Palladas juxta rupes, & plurimus auras
Captabat Zephyri molles, & frigus opacum,
Ingentes Regum meditatus arundine pugas;
Cum celer adveniens Vervecide Mopsus ab unda,
Piscatu dives multò: quid lentus ad umbram,
Quid, Lycaba, cessas? inquit. Stat carmina quando
Texere digna tibi: & venientem attollere cantu
Heroem insignem pietate, ostroque nitentem.
Quem fore venturum piscosa ad saxa Minervæ,
Jam dudum cecinit divino carmine Proteus.

Ipse etiam purâ Vatem sub nocte canentem
Audiui, freta Teleboùm dùm fortè recurro;
Lunaque oliviferos linquebat lucida colles:
Sed quâ, Mopse, vigum vidisti ad litora ferri?
Da, precor: occurram, cantuque ad sidera tollam?
Spero equidem, nostras non respuet ille Camœnas:
Respondit Lycabas, contra cui talia Mopsus:

Nuper cautè sedens Vervecide, quâ vagus undas
Sol petit, Inarimen inter, Prochytenque: circumque
Expecto ad prædam Synodonta, Chromimve rubentem,
Tres vidi vitreo cursantes æquore puppes:
Illis credo equidem vectari Heroa carius.

Tom. II.

F

Nam

Nam circum pulchræ Nereides, & genus omne
 Nympharum tremulo ducebant marmore iusus:
 Quas inter mixti pingebant æquora cauda
 Delphini: & resona pulsabant Nærea concha
 Tritones: perculsa procil cava saxa sonabant.
 Quare age, quandoquidem non fistula, non tibi desunt
 Carmina, litoream modulari ad litora Musam.
 Ille hæc: & Lycabas sic orsus arundine carmen.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
 Auspicio meliore. Redit quæ fessus ad æquor
 Hesperium Titan, currumque reducit ad Indos,
 Sol novus exoritur, roseoque decorus in ostro
 Emicat; atque diem terris, lucemque perennat.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
 Auspicio meliore. Subit jam Regius Hospes
 Classe sinum, festisque sonant pulsa æquora bombis,
 Lætaque securis terroribus unda æmugit:
 Totus & innocuis subtermicat ignibus Æther.

Currite Lubrenses per cæula, currite Nymphæ,
 Auspicio meliore. Suo non Scyrus Achille
 Amplius, ingenti quanquam, se jactet Alumno,
 Non Jove Dictæi colles: namque Hospite tanto
 Lubra præit Scyrum, Cretamque superba laceffit.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
 Auspicio meliore: procil Sebethide ab unda
 Parthenope tantum vobis gratatur honorem.
 Parthenope, satis cui nunc felicibus, Heros
 Contigit: & Pastor stat pro Pastore Supremo.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
 Auspicio meliore, petunt jam litora vestra
 Visuræ Heroem quotquot Cratera recursum
 Flavicomæ Ponti Nymphæ, cætusque beati
 Sirenum, & vitreo de summine plurima Nais.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
 Auspicio meliore; quibus sub Principe tanto
 Optati spirant Zephyri felicibus auris,
 Blandaue subridet Nerei pellacia, & almo,
 Eque coruscanti radiat lux aurea vultu.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
 Auspicio meliore: imisque è fluctibus ostro
 Tincta rubescenti corallia carpite, mixta
 Multa quibus rutilis ardeat purpura fibris,
 Sitque Dicharchæq; sublectus ab æquore murex.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
 Auspicio meliore. Latino hæc debita Patri

Mu-

Munera sunt : nitidum argentumque, aurumque coruscum,
Quasque alii cupiunt, gemas contemnit ; & unis,
Quæ sua, contentus gaudet virtutibus Heros.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Maris muscosa profundi
Dona, leves Aulos non dedignabitur ille,
Non balano sepadas, conchilia, non & Echinos,
Ostreæque, & Cochleas cum purpureis Neritis.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Rubro non vellere Mullos,
Non & Acum, & Soleam, pictamque remiserit Umbram.
Quare agite, his, Divæ, tenues onerate canistros:
Qui grato spirant musco, atque suavis herbis.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Sinus jam pandite vestros
Sirenes; nam vectus equo petit alta marino,
Muscosoque legit scopulos, & odora secundum
Saxa leves Zephyros, & murmura captat amica.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore: cavum Colomelis in Antrum
Coge Deas, cætusque Viro ruat obvius omnis:
Et vitreas nectat choreas, & carmina dicat.
Namque sacris Heros choreis, & catmine dignus.

Currite Lubrenses per cæula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Natantia regna tenetis,
Vos quæ Teleboùm, Divæ, descendite ab alto
Vertice, & Heroem venientem ambite natatu,
Dùm rauci circum Tritones Nerea pulsant.

Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Jam redit è vitreis Neptuni fluctibus, omni
Nereidum læta circum stipante corona:
Assultantque viro Delphines, & æquora pingunt,
Miscentes varios miris erroribus orbes.

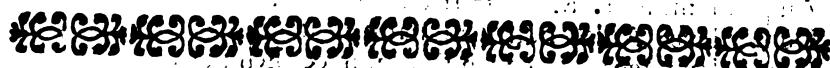
Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Jamque hinc pacato venienti à gurgite cautes
Assurgunt, plauduntque undis vada læta canoris:
Hinc & procera nutantia culmina rupes
Inclinant, blandoque sonant myrteta fœturro.

Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Jamque coronatis è puppibus exit, & ætam
Insilit in viridem: citò litora sternite myrto,
Et circum foliis ornate virentibus: illum
Vos & purpureo, Divæ, conspergite nimbo.

Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Hæc levibus properata modis, pro tempore Mulæ,

40 E C L O G A XIV.

Nunc tibi Parthenis mittunt, mitissime Princeps.
Spero equidem, meliora dabunt, si fronte serena,
Nostra hæc litoreæ respexeris orsa Camoenæ:
Sique tua Vatem Phœbea afflaveris aura.

CAROLO CARDENIO

SAC. ROM. IMPERII PRINCIPI MERITISSIMO,

Laini Marchioni, Acerrarum Comiti.

E C L O C A XIV.

CARDENIDES.

ARGUMENTUM.

CARDENIDEN Mecœnatem suum Poëta sub æstatem
and cum Phyllide, ad Pausilypum iuvitat, locique amanita-
tem, ac delicias describens: atque illi & piscatoria magnuscu-
la, & versus spondet. Per Phyllidem intellige FRANGI-
SCAM M. SPINELLAM è Scala Principibus, Marchionis
Conjugem, mulierem præstantissimam, omnibusque animi, for-
tunaque dotibus abundè ornatam.

O Ptatos jam pande mihi, formosi, recessus.
Mergillina, cavis & amicam in rupibus umbram,
Quò plenas referam nallas, & frigora, captem.
Pauca sed ante meo gracili sunt carmina avena
CARDENIDÆ dicenda: neget quis carmine magno
CARDENIDÆ, me cuius amor facit esse poetam.
Sic tibi, cùm vitreas pelagi descendis in undas,
Et blandam cursu sequeris Nefida sororem,
Non Protei possunt, Phorcique nocere petulci.
Incipe: Pausilypi ad littus, sedesque beatas
CARDENIDEN tenui calamo, cantuque vocemus.

CA-

CANOLE, dùm summis ardet fervoribus æstas,
 Incenditque suo-rutilans fata Syrius igne,
 Hùc, quò Paufilypus scruposæ rupis in antrum,
 Et formosa vocat te Mergillina, venito.
 Ipsa sed in primis veniat tua Phyllis, & ipsa
 Cæruleas inter ludat non ultima Divas:
 Euboidum Phyllis pulcherrima, quam tibi casti
 Dulcis amor thalami concordi fœdere iunxit:
 Et quæ jam pulchra fecit te prole parentem.
 Hic lenes spirant auræ, Zephyrique salubres,
 Et placido intendunt felicia marmora stabro:
 Crebròque impulsæ modicò clangore jocosæ
 Per virides scopulos, per litora leniter undæ
 Assultant, vitreique tegunt saxa humida rorës.
 Hic & odorifero florentes pumice cautes
 Cæruleum gignunt muscum æquoris: aspice, ut orane
 Litus, & objectos scopulos maris integat herba,
 Qua non purpurei spirant fragantius horti:
 Gratus & halat odor, qui thure suavior ipse
 Leniter immissa insinuat se paribus aura,
 Atque ægros reficit sensus, viresque ministrat.
 Stant rigui fontes, multoque foramine manat,
 Qui nitidas inter fugiens strepit humor arenas.
 Et sincerus aquæ se litora propter amœna
 Fons agit è scopulis, cui non vicina recurrens
 Doris amara suum immiscet perfusa liquorem.
 Inter & optatos subsultant Najades amnes,
 Ore omnes formosæ, adianti frondibus omnes
 Ornatae, & viridi succinctæ crura cothurno;
 Sunt hic & rupes, tepidaeque in rupibus umbræ;
 Quæ nimios relevent æstus, & læta ministrent
 Otia Musarum: gelidis hic sæpè sub antris
 Cantando ingentem poteris lenire laborem,
 Dùm choreas tua Phyllis agit, luditque beato
 Nympharum sociata choro; mediasque per undas
 Humida Delphinum ad cantum gens assilit omnis.
 Eja, age, rumpe moras: tibi jam per litora muscus
 Sternitur, & passim mollis se subjicit alga;
 Aspice, ut undivagi nantes per cærulea pisces
 Te placido invitent lusu, cursentque per æquor
 Festivi, & frutices inter spatientur odoros.
 Ipsa tibi rident Zephyrorum animata susurro
 Æquora, vocalique lacessunt murmure cautes.
 Hic juvat in vitreo ludentes gurgite Divas
 Nereides spectare, & fluctivagas Sirenas:

Quip-

Quippe suus nunc mensis adest, quæ gurgite ludunt
 Cum flabro incipiunt Zephyri spirare canoro:
 Interdum picto lustrabis læta phaselo
 Litora Pausilypi, & colles spectabis apricos,
 Et quæ magnifico surgunt palatia luxu:
 Nec non & mixtim pueros, tenerasque puellas
 Innocuos celebrare choros, & ludere in undis.
 Sæpè etiam celeres sublabi gurgite cymbas,
 Et pubem remis certare, & scindere fluctus,
 Ut primi metam teneant, & præmia tollant.
 Alpices lætos & ovari murmuræ plausus
 Attolli, & festas cava litora reddere voces,
 Ac longè scopulos plausu, & freta pulsa sonare.
 Quin etiam, si nostra tibi munuscula cordi,
 Barbato tibi ego Mullos, Rhombumque trilibrem,
 Auratamque feram, & Turdum, flavosque (1) Erythinos:
 Addam atq; his (2) Apyrenum, & cæruleum (3) Melanurum,
 Atque leves (4) Synodontas (amat hos nam tua Phyllis:
 Sæpius atque illos memini, me ferre rogabat)
 Hos & odorifera contextos desuper alga,
 Vimineosque inter calathos tibi munera ducam.
 Præterea, primis quæ sunt gratissima mensis,
 Dona feram, æquoreo madeant quæ plurima røre,
 Atque vaporifero spirent circumdata musco,
 Et persæpè famem quæ irritavere morantem,
 Ostrea, purpureoque ardentes murice conchas,
 Et saxosa mihi Nefis quos servat Echinos,
 Quosque Dicharchæis nutrit Thetis humida saxis:
 Illos è fundo, rigidaque è rupe revellam,
 Cum jam Luna suum complevit lumine cornu.
 Insuper & pictum, non ultima dona, quasillum
 Cæruleis plenum digitis, quos litora propter
 Sebethi medias inter scrutamur arenas.
 Hinc cum læta inter myrta, & concava saxa,
 Aut rignos inter lenta otia ducimus amnes
 Jam vacui, & Zephyrum, & frigus captamus opacum,
 Quam mihi Syncerus moriens donavit, avenam
 Inflabo, & nostro freta carmine pulsa sonabunt.
 Tunc genus antiquum regali è sanguine regum
 Cantabo, stirpisque tuæ primordia dicam,

Hæc

(1) *Fragolino*, & *Pragro*. (2) *Lampreda*, sic dicta, quia
 exossis est. (3) *Occhiata*. (4) *idem*, ac *Denticæ* latine,
Dentici.

Magnanimos addam Heroas, Regesque superbos,
 Quos Tagus auriferis regnantes vidit arenis,
 Et quos Dives Iber, niveaque incinctus oliva
 Bætis, & umbrosa coluit cervice Pyrene:
 Quos & Parthenope titulis majoribus auxit:
 Noster, & in viridi miratus sæpè recessu
 Pausilypus, fovitque suas Euphræa per undas.
 Non taceam tua facta, mihi si pulcher Apollo;
 Et digna Actiades concedant carmina Musæ.

Hæc sat, Nereides, vestrum lusisse Poëtam;
 Dùm sedet, & rarum subtexit arundine linum.
 Hæc vos, & Divæ, facietis maxima magno
 CARDENIDÆ, mihi cujus amor sic crescit in horas:
 Orbe velut pleno succus pinguescit Echini:
 Aut matutino ut turgent conchylia rore.

Surgamus: nam prima gravis cantantibus aura
 Vesperis, atque aër gelidi nocet humidus antri,
 Ite domum teneræ, Sol occidit, ite puellæ.

FINIS.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL
ANTHROPOLOGICAL
INSTITUTE
OF GREAT
BRITAIN
AND IRELAND
VOLUME
LXXV
PART I
1905

1905

PARTHENII
NAUTICA.
EDITIO QUARTA.

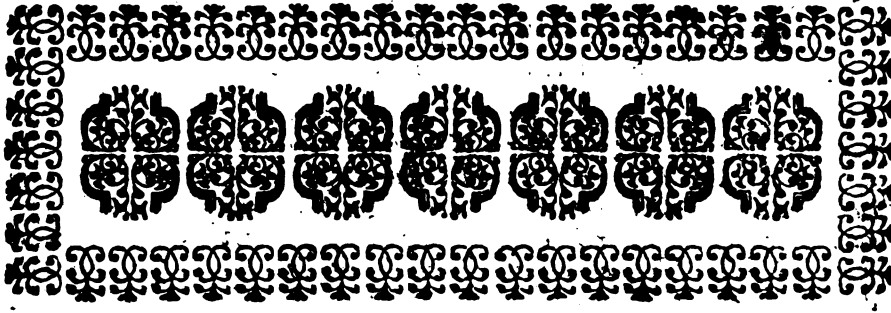
Tom. II.

G

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 311

AD LECTOREM.

*Parvum autem hisce seculis pollere navigandi
 artem, nemo est qui ambigat, quare si antiquo-
 rum navigationes cum nostris conferamus, non
 dubito, quin vagire infanctem apud illos mari-
 nae rei peritiam, apud nos vero adultam iam,
 & ad plenam civitatem aetatem dixeris. Vix ausi
 sunt illi Oceani veluti primam oram lustrare:
 nos quantum Oceani est, quod utrunque Orbem
 alluit, circumque, navigavimus, novosque orbis, novas provincias,
 nova regna, insulas, promontoria, flumina, pupulosque alios dete-
 ximus, ut nihil jam in vastissimo terrarum Orbe nos lateat, nisi
 exigua dumtaxat particula, quam nobis una perpetua Borealis po-
 li, Australisque caligines occultant: hac tamen nec terrarum parti-
 cula censenda est, quam ne feris quidem ad habitandam natura
 concessit.*

*Accedit, quod apud Antiquos ante rancia pyxidis inventio-
 nem adeo tenuis erat maris peritia, carsusque regendi, ut vix si-
 ne periculo per viginti quatuor horas longe a terris navigari potuis-
 set, quod si contingeret, statim, ut ait Poeta:*

Errabant caeli fatis maria omnia circum.

*Quippe uni ad indagandam meridiani situm, & reliquas plagas,
 ad quas navigatio instituenda erat, interdiu Solis altitudine, nocte
 vero Stellis Majoris Urse Graeci, & Rhodii, Minoris Phoenices,
 Sidoniique utebantur, ut meminit Ovidius:*

Magna, minorque feræ, quarum regit altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates.

Hac verd tempestate ope pyxidis, mapparumque Geographicarum, necnon & summa mathematica disciplinæ peritia, id præstitum est, ut non per Mediterraneum modò, sed longè, latèque per Oceanum tutissima, ac brevissima sit nobis navigatio. Præstitere ad id operam suam quamplurimi eruditi auctores, qui nova, exquisitaque methodo Rem Nauticam aggressi sunt non sine summa ingenii laude, & reipublicæ còmodo. Præcipuam verd laudem nacti sùnt Villebrordus Snellius in suo Typhi Batavo, Bartholomæus Crescentius in Nautica Mediterranea, Morisotus in Orbe Maritimo, Dudleus in Maris Arcano, Ricciolius in Hydrographia, & novissimè Georgius Purnerius in eruditissimo Geographiæ volumine. At nullus, quod sciam, hactenus Rem Nauticam carmini complexus est; nam cùm lapidem omnem evoluerem, ut si quis hujus rei auctor aliquis esset, ad manus pervenisset, nunquam vel unum nactus sum. Id cum viderem subitus animum invasit calor, ut rem hucusque intactam arriperem: atque ille non parum me stimulus pupugit, ut si non ab elegantia carminis, saltem ab argumento, reique novitate aliqua mihi eruditum benevolentiam concitarem. Verùm ne operi manus admovebam obstabat in primis infirma valetudo, & maximè Hypochondriorum inflammatio, quæ hæc mirum quantum hoc seculo apud nos grassatur: obstabat præterea severioris disciplinæ provincia, quæque mihi plurima erat opera: videt tamen Masarum ardor, & reluctante ingenio, valetudineque sex mensium curriculo tot inter triceas opus absolvi, cotopideque qualemcumque imposui, cum jam in dies Viennensis obsidionis exitus expectabatur: ac si divinaissem, id quod & futurum erat, & maximè præoptaveram, festinus cecini; annuitque votis benignus semper Deus.

Sed aded diminuta sunt vires, ut sequenti anno in gravem morbum inciderim, ex quo tamen convalesci; perpolitoque utcumque opere, ne longioris linæ studium in pessum valetudinem daret, opus penè rude in lucem dedi, etsi non bonam: eo tamen consilia, ut si eruditis placeret, iterum cultius, auctiusque proferrem. Damnavis fortasse consilium, præsertim monente Horatio, opus quodcumque in nonum annum premendum esse. Verum id præter valetudinis periculum, feci amicis hortantibus, qui opus festino calore absolutum benè noverant. Præterea sunt quamplurimi, quorum ingenii supellex adeo tenuis est, ut principid inventis, vix habeant, quod addant: & si aditius rem perpolire velint, turpissimè deformant. Sed atque se res habeat, pauca sunt in quibus te monitum velim. Longiusculi videbantur fortasse libri, quàm par sit, sed uberior materies breviores non patiebatur.

Primo

Primo tamen cuius curia erat seges , ut iustus fieret , varia inferenda facere , qua fortasse ad rem minus viderentur . Nova nonnulla usurpavimus mutuato ex Græcis vocabulo , alia ex barbaris perpolito non nihil vocis sono ; sed id necessarium erat ; nam ut optime Tullius : novis rebus nova nomina sunt imponenda . Præterea ne abstrusarum vocum crebra usurpatio in locis describendis nimium lectorem fatigaret , apposuimus in calce vernaculas appellationes , quæ licet , ut plurimam Italica sint , tamen inflexo vocabulo pro nationis cuiusque usu , ac genio eadem , & Hispanæ fient , & Gallica . At quia difficile , ac plenum alex opus regionum , locorumque , portuum , ac flaminum , urbiumque antiquas appellationes hodiernis vocibus apte , & sine errore reddere , cum plerumque ignorentur , & loca multa penitus interierint , veniam facile impetrabimus , si aliquando à recta appellatione aberravimus ; nam etsi diligentiam omnem impenderit , probatosque auctores sequati simus , tamen nunquam à recta semita deviasse sperare vix possumus in re tam difficili .

Non tibi miram videri debet , si sæpè præceptis apposuerim etiam exempla , nam cum navigandi ars moralis quædam sit disciplina , congruam mihi visum est , si præcepta exemplis confirmarem ; quandoquidem plus ponderis habent ad cautiùs evitanda pericula , & nos alienis periculis longè metius erudimur , quàm rationum vi , præceptorumque monumentis .

Plurima , quæ ad navigationem spectant , & mathesis magis sapiunt , prætermisimus , cum nullum carmini decorem allatura essent : imo nec illa carminis elegantia patiebatur : neque illi , qui rem aliquam carmine tradendam suscipere , omnia complexi sunt . Omisit multa Virgilius : omisere alii , & quidem ex industria . Quod si aliquid , quod elegantius futurum esset , omiserim , fateor id me invitum latuisse .

Censebit fortasse aliquis me præter operis maiestatem in quinto libro litoralem navigationem amplexum esse : sed facile veniam impetrabit Campanus homo , quem decebat populares suos , qui illo præcipuè navigationis genere utuntur , erudire : nec porro suis placere potuisset , si litoralem cursum penitus omisisset .

Postremo & si sciam esse nonnullos , qui inter Eclogas non censent piscatoria , tamen apud me plus valet Actii nostri auctoritas , qui primus ea laude piscatores introduxit in Eclogis , ut post Virgilium nemo sit , qui illi præponendus videatur . Præterea quid tritius , quàm piscatores maximè in Olympia nostra cantilenis , citibarisque indulgere sapissimè , non quidem dum piscantur ; nam nec locus ille opportunus est , nec tempus , sed cùm vel feriati ad otium sedent , vel dies festos agunt : quin etiam dum secundis auribus velificent , à carmine non abstinent .

Introducimus etiam pastores piscatoribus confabulantes , quod

in-

interdum accidit , præcipue in litoribus , ubi passim pastores de-
gunt . Pausilypus noster , Puteoli , Baja , ac Cumæ agrestibus ho-
minibus habitantur , qui sæpè mutata persona , genioque piscato-
riam exercent . Sed nolo te pluribus onerare . Vale .

NAU.

NAUTICORUM

LIBER PRIMUS.

QUæ veniant nemora apta mari, quo sydere pinus
 Cædere, & arte rates qua cæsis ponere truncis
 Conveniat: quæ cura omnes prædiscere ventos,
 Et mores, & signa; vagique sonantia Nerei
 Æquora velivolis latè sulcare carinis;
 Littora vel circum pictis freta findere lembis:

Nec non & quæ in Acu, & parvo solertia Mundo,
 Et tempestatum quanta experientia Nautis:
 Hinc canere, & vasti puppes per cœrula Atlantis
 Ducere surgentem in Solem, Solemque cadentem,
 Incipiam: vitrei quando me Numina ponti
 Nativam in sedem invitant Nereides udæ;
 Et tenues Vasi calamos compingere cera,
 Litoreoque parant sertum subtexere musco.
 Nam neque Mœcorios ausim sperare cothurnos,
 Nostra nec æternam: interserpere tempora laurum.

O magnæ clarum Ausoniæ decus, edite cœlo,
 CARDENIDE, pulchris seu te per rura viretis
 Leucopetre (1) spatiosa tenet, vel carmine dulci
 Agrestes inter Divas blanditur Apollo:
 Seu te stellati ducit per concava cœli
 Uranie, & nitidos orbes, & sydera dicit;
 Sive investus equo, tua Regna, invisis Acerras,

Ac

(1) Amœnissima Neapoli Villa altero ab urbe lapide Vefuvium versus, *Pietrabbianca*.

Ac longè rauci perlustras flumina (1) Lai,
 (Regna solo pingui, & lætis felicia campis,
 Mille & regna annos atavis dominata superbis)
 Huc ades, & primum pelagi ne despice munus.
 Quicquid id est: mediis te fluctibus æmula Doris
 Compellat, campusque sonat latè omnis aquarum,
 Parva altis & sæpè damus munuscula Divis.
 Forsitan & tempus veniet (jam retia, & hamos
 Liquimus, & grandi percurrimus æquora puppi)
 Ut, nostris majora ausis molimina Musis,
 Bella canam, & palmas, cum primo Oriente subacto,
 Cæsar in Euphratem victricia dirigat arma,
 Ut pius injusto jam Numinis eximat Urnam
 Servitio, & sacras sistat se victor ad aras:
 Tuque operis tanti in partem, partemque triumphû
 Dux aderis, magnique comes tu Cæsaris ibis:
 Tunc ego te summis Heroibus, & magnis Diis
 Laudibus æquabo, tollamque in sæcula nomen.
 Sume hoc interea, Martisque accingere in arma.

At tu, qui Superos inter spatiaris Olympo,
 SABERIDE, mihi dexter ades: tu dius Apollo
 Magnam Vati animam, & divini carminis æstrum
 Inspira; nostrisque volens allabere cœptis.
 Nam te, nec fallor, magnarum Numen aquarum,
 Rectoremque maris, tempestatumque potentem
 Gangaridæ (2) quondam dixere, & creditus Indis
 Oceani immensi magnus Deus, humida parent
 Neptuni cui regna, vagique per aëra nimbi,
 Et se pacato submittunt murmure venti.
 Sed quamvis (tibi mentitum non fingimus ultrò
 Numen, & immeritos aris adolemus honores)
 Non deus Oceani, verùm tibi gurgitis alti
 Imperium Pater Omnipotens dedit, ut tua nautæ
 Numina ritè colant: placidos tu tollere nutu,
 Turbatosque potes nutu componere fluctus.
 Ergo age, & innubi quoniam lux aurea cœlo
 Jam nitet, & Zephyris crispantur molliter undæ,
 Audaces tu pande sinus, dextraque potenti
 Tu dubio cursum pelago, clavumque gubernas.
 Principiò nautis sylvæ delectus habendus,

Un-

(1) Straboni Talaïs Fluvius, & Urbs in finibus Luca-
 norum, *Lainq.* (2) Indiæ populi circa Gangem fluvium
 incolentes, *Regno di Bengala.*

Undè abies viduata comis, nudataque fagus,
 Ulmique, & cæsæ veniant ad litora pinus.
 Primus & hic illis labor impendendus, & omnes
 Sacrorum saltus nemorum lustrare necesse est.
 Hic & sylvarum sobolem legisse potentem,
 Et Martis sortem, & casus sufferre marinos:
 Nec labor incassum tantus cadet, ire sonantis
 Aut opus Ægæi per cærula, perque tumentem
 Euxinum, aut (1) clausum fulcandum navibus æquor:
 Sive per externas oras, audacibus ausis,
 Oceano errandum, latè qui panditur ingens
 Herculeas ultrà metas, seseque per omnes
 Insinuat torrente plagas, quà surgit Eoo
 Phœbus, & Hesperio rediens lavat amne quadrigas.
 Nam si materiem texendis navibus aptam
 Legeris, atque data fabricaveris arte carinas,
 Deduces celerem securus in æquora puppim,
 Ac lætus Zephyro committes vela vocanti.
 Non te nimifero terreunt turbine venti,
 Nec tumidum veniens glomeratis fluctibus æquor
 Vertice ab undoso; rapidas animosa procellas,
 Nimbosque, pelagique minas pulsabit, & Euri
 Illa, coronatas opponens pulsibus alnos,
 Idæas soboles, Alpinaque pignora. Ceu arx
 Duro imposta jugo, duraque è rupe reciso,
 Plurima quadrato surgunt cûi mœnia saxo,
 Quam crebris aries ærata cuspide pulsat
 Ictibus, alatoque petunt tormenta metallo;
 Verberat infractos iteratò machina muros,
 Atque explosa cavo pila ferrea sibilat ære.
 Stat contrà hæc: duris eludit rupibus ietus:
 Nec timet horrificis tormenta sonantia bombis.
 Sic & robusto de robore texta carina,
 Non nisi spumofum multis post cursibus æquor
 Emenfa, & pelagi varios experta labores,
 Et seros obitus, longævaque fata videbit.

Arborum delectus
 quàm utilis.

Quid tibi si sylvæ nullus delectus, & omnes
 Imbelles nemorum populos admoveris undis,
 Accipe: non multis (juvat hæc meminisse) docebo.
 Cùm tibi cæruleus suprà caput æthere ab alto
 Inciderit nimbus, missique à carcere venti

Neglectus verò
 quàm noxius.

Tom. II.

H

Com-

(1) Sic Cæsar vocat Mediterraneum mare, quod & conclusum, & inclusum nos etiam vocamus.

Compactam fragili feriant de robore navim,
 Dilacerent velum, quatiant latus impete multo,
 Et validis obvertant flaminibus antennas:
 Hæc primò vitium faciet, sensimque patentes
 Incipiet laxare sinus, rimisque fatiscet.
 In latus hinc prona incumbet: concussaquo ponto
 Scinduntur transtra, & laterum compage soluta,
 Fluctibus infelix ibit data præda marinis.
 Non secus, incocta tenui quas arte bubulci
 Argilla fecere, casæ, cum plurimus imber
 Decidit, & plenis undarunt æquora rivis,
 Accipiunt tectis imbrem, subterque ruentum
 Vix fragili cursus fluviorum pariete sistunt.
 Paulatim incocti lateres laxantur, & undis
 Dant aditum: sensim moles ruitura fatiscit.
 Cum tandem è summo labentia culmine tecta
 Naufragio jactantur humi: de vertice pastor
 Dejectas videt ire casas, sua regna, per undas.

Sed jam tempus equum pulsu stimulare ferocem,
 Implicitasque errore vias superare ferendo.
 Ergo age, tantisper pelago, portuque relicto,
 Ne pigeat sacros nemorum penetrare recessus;
 Quæque sit apta rati, vel quæ sit inutilis arbos,
 Et quo conveniat cœli sub sydere truncos.
 Frondifera nudare coma, & radicibus altis
 Noscere, quo rigidas valeas inferre secures.

Est mons Ausonia in magna, qua Martia Tellus,
 Hybernum ad Solem, & mollem se fundit ad Austrum:
 Hinc quæ purpureo Solem primo excipit ortu,
 Jonio disclusa mari stat Græcia Tellus;
 Hinc quæ Thyrrenum Siculi per claustra Pelori
 Joniis miscetur aquis, Vulcania regna,
 Æoliasque domos, & totam à vertice spectat
 Trinacriam, antiquo montem cognomine Silam
 Romani, & Graii pariter dixere vocantes.
 Hic nemus umbrosum, atque ingens, sylva horrida montem
 Occupat; & nigra dorso latè incubat umbra.
 Hic mille in cœlum tollunt capita ardua pini;
 Et totidem rantis circum frondentibus alni
 Assurgunt turræ, & nubila vertice lambunt:
 Quæsitæque nuces, saxorum grandine multa
 Ingratam præbent pecori, & pastoribus umbram.
 Hic mille expansis pandunt sese undique ramis
 Castanæ, & magnæ laxant sua brachia quercus.
 Plurima & argutis agitur frondibus ulmus,

Et

Silæ Montis, & Syl-
 væ, estque ea Apru-
 nini pars, quæ Con-
 sentia Orientem ver-
 sus extenditur, de-
 scriptio.

Et fagus, camposque abies cursura marinos:
 Cerrique, platanique, altæque in montibus orni:
 Atque aliæ: neque enim verbis percurrere refert
 Quotquot Sila ferat truncos, latissima sylva.

Nunc ego (sub montes quoniam penetravimus altos,
 Provida ubi sylvas longè Natura locavit,
 Ut pelagi casus averteret: attamen ipsa
 Semper avara fames hominum, & solertia major
 Evicere, & itum in montes, in nubila & usque est)
 Quæ meliora probes, quorum est communior usus:
 Quæque mari sit apta magis, ventisque ferendis,
 Et robusta solo veniant, non carmine multa
 Expediam, nec te per longa exordia ducam.

Est autem varius, cultusque, habitusque locorumque
 Atque usus: Non omnis enim fert omnia sylva;
 Non studium cunctis, nec amor mortalibus unus
 Inditus. Ignotis qui primi sanctibus Argo

(Magnum opus) & parvo vitam committere ligno
 Sunt ausi, sacro Dodonæ æ vertice fagum

Apollonius 4. Argon.

Accisam vexere mari: fagoque volanti

Ægæum secure fretum; & medium Hellespontum.

Transvecti, externas tetigerunt Phælidis oras.

Plin lib 16, cap. 4.

Umbrosi nemora Assyrii populantur Amani:

Hic & odoratam cadunt de rupe cupressum.

Phœnices Libani rapiunt à culmine cedrum;

Et Syrus, & quicumque colunt plana æquora Idumæ:

Atque Terapnæi gens fortunata Canopi

Vela cedro imponere, marique dedere patenti.

Gallus amat fagos, & puppes inserit ulmis:

Et proram, & dura geminas facit abiere costas

Arduennam, & gelida nudat nemora alta sub Arcto

Belga ferox, & qui dispersa mapalia quondam

Incoluere humiles Batavi, vicinaque circum

Litora piscatu victum de more petebant:

Nunc re, nunc opibus multis, luxuræque superbi

Regna tenent, & jam magni crevere sub ipsis

Principiis, clari bello, & victricibus armis:

Nam quicquid pelagi veniens Sol lustrat Eous,

Quicquid & Hesperus, curru fugiente relinquit,

Classibus & passim lustrant ingentibus ipsi.

Sic fixis Fortuna hominum res undique versat;

Nunc surgunt humiles in regna, ruuntque potentes

Verticibus rerum ex altis: nunc ordine verso

Præcipites summo labuntur culmine primi;

Rursus & alta illi rerum fastigia tangunt.

H 2

Ve-

Verùm lecta manus, quæ prima è litore Ibero
 Solvit, & Oceanum magnis percurrere velis
 Ausa fuit, fatisque novum monstrantibus Orbem
 Detexit, vicitque omnem victricibus armis,
 Alta Pyrenæos ducit per cæcula saltus.
 Divisi rapiunt Caledonia lustra Britanni,
 Idam Bithyni, Græci felicia Tempe.
 Mænalium scandunt nemus Arcades, aut Erimanthi,
 Argutasque petunt pinus: populantur Athenæ
 Fatidicam Cyrrham, & colles sectantur Hymetti.
 Annosam Venetus fagum venatur, & alnum
 Rupibus Alpinis: canentem fronte nivali
 Cædit & Afer inops operosa Atlanta securi.
 Romani rerum domini, qui classibus olim
 Conclusam domuiere Thetin, Pontumque sonantem,
 Ægæumque furens, spumosaque cornua vinctum
 Oceanum traxere altæ ad Capitolia Romæ,
 E Sila pium, & fagum petiere comantem;
 Velleruntque omnem è radicibus Apenninum.
 Ergo age, terrarum dominos imitare potentes;
 Et quod te mecum prærupta per avia montis
 Cornipedes haussti cursu duxere virentem
 In Silam, truncos ponendis navibus aptos
 Findito (materiam tibi plurima sylva ministrat)
 Quique apti ratibus, paucis, adverte, docebo.

Quæ arboris ca-
 dendæ.

Prima tibi pinus rigida gemat ista securi.
 Atque umbrosa ruat scissis radicibus alnus:
 Adde ulmos, cæsoque catiat de cespite cersus.
 Nigras cæde nuces: nucibusque aplustria suato:
 Ipsa sed in primis abies, annosaque fagus
 In partem veniant operis; neu cedere molles
 Cures castaneas, multùm aut querceta fatiges;
 Castanæ fragiles, quercus nodosa lacertos:
 Umbrosis aptæ frondescere montibus amba,
 Pascere & agumino pingui pecus ubere bacca;
 At non Oceanum fulcare: in fontibus, alta
 Non te frondosa delectet populus umbra:
 Nam levis est arbor, & abundat plurima succo.
 Una tamen longis cædenda est optima malis,
 Quæ (1) Lupias se propter Aquas agit æmula pinis:

Phœ-

(1) Aquæ lupiæ, vicus Hispaniæ *Quadalape*, & lammis
 ejusdem nominis, quem procere populi inumbrant, malis
 que inserviunt.

Phœnices cedrum, & Syriæ laudato cupressum:
 E nostris fructus petito. Parnassia laurus
 Semper fronde sacra tollat se læta sub auras,
 Ut sua divini præcingant tempora Vates,
 Et clari quoque victores sua: mitte feracem
 Sectari cerasum, & mitem sine crescere malum.
 Non obliqua petas: quæ recta in luminis auras
 Tolluntur, legito; truncoque impone bipennem.
 Parce manu teneram ab radice evellere sylvam,
 Navita; venturos expectat sera nepotes
 Illa, coronato cum vertice surget in auras.
 Quæ multos sensere æstus, quæ frigora multa,
 Succidas. Quid pluram canam? Te multa docebit
 Longa dies: variusque tibi nova suggeret usus.
 Verum age, delectas cœli quo sydere plantas, sive

Et quo convenias sub Luna acridere vultu
 Accipe: tu Luna vultus numerare memento.
 Illa regit sylvas: illi nemora horrida parent;
 Illa & luce vagæ plantarum temperat ævum,
 Atque illis succum, & vitales sufficit auras.
 Ac velut æquoræ pinguescunt ubera nonchæ,
 Lacte novo, rutilos cum Luna impleverit orbes:
 Tunc plenis turgent radiis, & lumine læto
 Luxuriant: verum rediens si proxima Phœbo
 Occuluit vultum, & totos contraxerit ignes,
 Sufficiunt tenues succos: vix lubricus humor
 In matris gremio, Luna fugiente, resulget.
 Non aliter plantis humorem subripit orbe
 Luna novo, rursusque iterum jam plena remittit.
 Namque etiam sylvæ norant dispendia Luna.
 Sed tibi Signiferi quamam sub sede rubentis,
 E qua Lunæ ætate nemus popularis opacum,
 Dicam equidem; nec te dubium, Palinure, tenebo.

Extremum Agoceri rediens cum liquerit orbem
 Phœbus, & adverso surgens Canis emicat astro,
 Tertia si raris per cœlum cornibus ibit
 Syderio comitata choro, Latonia Virgo,
 Tunc tibi nubifero nutare à vertice fagus
 Incipiat; latè ferro pineta laborent.
 Nulla quies operi: cedendus optimus altis
 Arboribus est ille dies: qui deinde sequuntur
 Dividuum ad mensem, quo toto effulserit orbe,
 Felicem sylvis sobolem, sed navibus aptam
 Non tibi materiem submittent; ubere pleno
 Humorem nimium plantis, succumque ministrant.

Planus Luna im-
 perio subjacet.

Quo tempore ca-
 dendæ arbores.

Januario in Lunæ
 silentio optima ca-
 dendæ materies.

In plenilunio non
 igitur.

Quemadmodum Luna
 in plenilunio non
 est utilis ad arborum
 cædem.

Agri-

Agricolæ tunc jure finant pubescere truncos,
 Queis præstat baccas, lapidofaque carpere corna:
 Tu ne cede operi, aut nimio frangere labore,
 Donec lecta ruat frondoso à vertice sylva.

Verùm si gelidas hyemes præverterit annus,
 Et cani montes magna sub mole pruinae,
 Depressa cervicæ gemant, atque obruta passim
 Semita, & oppleta stpentur ab aggere, valles,
 Ac, lymphæ torpente gelu, stet saxeus humor,
 Tunc Boreæ furiis spatiis discclusus iniquis,
 Pone animo curam sylvæ, Palinure, nec altos
 Perque niyes gelidas, perque horrida culmina truncos
 Sectare, infestæ prohibeant cùm frigora brumæ,
 Et disferre moras opus est, & cedere. Fato.

Ast ubi jam Virgo os terris ostendit honestum

Erigone, cùm lanceæ pari Sol dividit orbem
 Signorum, tantumque polo latet abditus imo,

Arctoo quantum rediens micat aureus axe,

Litore deserto summos pete, navita, montes,

Nubiferi quæ Sila jugum tegit Apennini

Arboribus densis. Sublimi in vertice montis

Altera Sylva de
 restipio.

Planities extensa jacer, lateque sub ortum

Excurrit, fecunda solo, nembrorofque sylvis

Læta situ aprico, & vitreis latissima rivis

Cùm cœli metas ardenti Scorpius astro

Jam tenet, & vacua descendit Aquarius atra,

Ut diræ cessere hyemes, ceciditque nivosa

Canities, tunc terra novo pubescere fortis

Incipit, & tenero vestit se germine campus

Seque aperit sylva, & vasto de cortice gemmas

Fundit odoratas, sequitur citò deciduus flos:

Excipiunt flores citò poma, & præcoce partu

Compensat Pomona moras. Jam vertice pleno

Flavescit matura Cere: jam serus Jacchus

Rore novo gessit. Calabris in salibus alter

Non locus est pingui fecundior ubero glebæ,

Aut mons assurgit nemorosa ditior umbra,

Vel magis irriguus: centum de vertice montis

Præcipientes rauco labuntur mœmure fontes:

Et circum fata læta rigant, & amœna vireta.

Ille ubi te fessum recreavit Sila sub umbris,

Et fontes, genæque loci, cùm Luna revertens

Incipiet primum radio falcata bicorni

In longum proferre diem, Palinure, comantes

Cæde trabes, nam scos sinum tunc arida Tellus

Autumno tempe-
 stiva etiam venit ma-
 teries.

Par-

Parciùs è gremio plantis alimenta ministrat.

At si nimboſus Mauris de ſinibus Auſter
Irruerit, ſubitiſque nemus concuſſerit aliſ;
Parce trahi, & trunco rigidas averte ſecurus.

At verò cecidit rancæ cùm ſibilus auræ,

Cynthia fraternas & jam fugit æmula bigas,

Velle ſolo plantas, rampoſque recide ſeraces.

Tandem (me doctum multa experientia fecit)

Illa abies naufragio reſponderet avari,

Quæ, cùm nodofis tenuis radicibus humor

Sufficitur, nec jugis aqua illam, afflantibus Auſtris,

Humectat, matris gremio concuſa bipenni

Congemuit, magnumque dedit convulſa fragorem;

Illius aratæ multum vixere carinæ.

Sed neque materiam ſubitus denudet, & ulmos

Ire novam in formam jubeat, fabricator: at illas

Torreat ignito geminus Sol ſydere Cæneri:

Sic omne excoquitur vitium: ſic cortice multus

Succus abit pingui; atque exudat inutilis humor.

Nam ſecùs ille, labor formatiſ puppibus inſtat:

Cùm jam materia incoctis areſcere truncis

Incipit, & ſenſim pinus ſe contrahit in ſe,

Pandit aquis tunc illa vias, & cœca relaxat

Spiramenta ſinu: ruptis hinc nexibus alni

Neptunum accipiunt gremio, rimisque dehifcunt.

Altus ubi cœlo tollit ſe fronte niveſa

Iſmarus, & ruci labuntur Strymonis undæ,

Barbara gens habitat cultu, quæ Caſpia quondam

Clauftra pharetratiſ irrupit curribus, & ſe

Per latos Aſiæ campos: perque arva ſonantiſ

Intulit Euphratiſ viſtrix: populoſque feroces

Contundens, trifti complevit funere regna.

Hinc Aſiæ poſtquam domitrix, atque eſſera bellia

Helleſpontiaci fauces pervenit Abydi,

Noſtris, ò pudor! & vili mercede paratiſ

(Non reſ Romanæ, non tot labentia regna,

Non & relligio genteſ permovit avaras)

Navibus Europam tranſacta, potentibus armis,

Discordeſ animiſ populoſ, & regna ſubegit,

Fixitque imperii ſedeſ, ubi mille per annos

Viſtriciſ Aquilæ ſpectatæ, atque arma Quirini.

Hi, quà frondofi vertex aſſurgit Olympi,

Non certo Lunæ vultu, non ſydere certo

(Mira quidem; nam ritè colit gens barbara Lunam)

Antiquam invadunt ſylvam, nigra regna ferarum;

Ex

Antè quam caſſi
trunci in navim ap-
tentur, ad ſolem ex-
ponendi, ut ſuper-
fluus humor exudet.

Tercera viſiam
in formandiſ navi-
bus.

Exemplò viridi vellunt de cespite truncos,
 Cæsariemque citi tonderr, raptimque tepentes
 Dilacerant artus ferro: ferit ille bipenni
 Annosam fagum: succisam hic cortice nudat:
 Hic pinus in frustra fecat: vix lævigat ille
 Scabritiem primam tabulæ: cavat ille carinam
 Præceps; ærata munit hic cuspidè rostrum.
 Ocyus appingunt costas, & transtra reponunt:
 Haud mora, præcipitat sese labor: æquora puppes
 Accipiunt: medio spectat se gurgite sylva,
 Miraturque novas formas, & non sua vela.
 Quales Niliaci circum per stagna Canopi
 Flumineas habitare casas, & vivere raptò
 Sueti prædones, si quando gurgite ab alto
 Spectavere procùl specula properare carinam,
 Præcipientes in stagna volant, rapiuntque cavasam
 Vim sylvæ, rapiuntque arma, & se viribus aptant:
 Impelluntque leves cymbas, atque ostia complent.
 Hic postquam taciti latuere crepidine ripæ,
 Ut fluvio spectant vicinam appellere puppim,
 Erumpunt latebris: segnem, & nil tale timentem
 Invadunt navim, & stridoribus aëra complent.
 Confertique ruunt, rapiunt, perduntque vicissim
 Omnia; & aggestas vellant ad litora prædas.

Melianderus in Æ-
 thiopis, & Achilles
 Tati in Leucippe.

Non sic, ignotum qui sulcaverunt carinis
 Oceanum, & longè terras petiere repostas;
 Quippè altis primùm venati in montibus alnos,
 Pinusque, & patulas annoso robore fagos:
 Inde & sub gemino domuerunt sydere Cancrì;
 Multus ut ex illis, crassusque excederet humor.
 Hinc & solerti fecerunt arte carinas,
 Victores quibus Oceani spumantia regna
 Sub juga, & indomitos potuerunt mittere fluctus.
 Quin etiam ratis una (quod & ventura nepotum
 Attollet semper, semper mirabitur ætas)
 Immenso potuit gyro circumdare mundum,
 Ac totum Oceani transmittere cursibus æquor.
 Litore ab occiduo primùm ratis æmulas Solis
 Solvit, & ingentem velis percurrit Arctantem;
 Inque novum devesa, Notis spirantibus, Orbem,
 Ausa fretum ignotum tentare, & consuta saxis
 Æquora navifragis: hinc, & felicibus ausis,
 Per mare (1) Pacificum victrix pervenit Eoum;

Circuitus Navis
 Victoris Ferdinandi
 Magallani, quæ Hispani-
 li solvit anno 1579.
 & triennali naviga-
 tione totum Orbem
 circumlustravit.

Et

(1) *Mar del Sud*, Oceani pars inter Americam, & Orientem

Hic Seres latè, nigros lustravit & Indos,
 Et Persas, Arabesque: Erythræaque cæcula præter
 In Lybiam venit, vacuumque inuenta per axem,
 Horrendum ventis, & fluctibus, atque procellis
 Acronoton (1) superavit: & inde reducta sub Arcton
 Clausura triumphatrix subiit felicia portus.
 Laudibus æternis, & cælo digna carina,
 Cui magnum meritò fecit Victoria nomen.
 Non illa Oceani fluctus, ventosque fonantes,
 Nec tempestates timuit, rapidasque procellas.
 Sed lecto sylvæ de robore, & arte magistra
 Texta, ratis montes victrix superavit aquarum,
 Et ventos. Adcò cœptis insistere multum est.

Arbores non im-
 bribus exponendæ.

Præterea sectam nodoso è cespite sylvam
 Non gelidæ videant hyemes, non humidus Auster
 Aëre sub rigido, aut campis sternatur apertis.
 Nam cum cæruleas collegerit æthere nubes
 Juppiter, & plenos alto demiserit imbres,
 Humorem tunc illa bibit, rursusque subactas
 Vi Cancri multa non sanas accipit undas.
 Arboribus gravis unda nocet: nocet humidus Auster.
 Ille etenim, pluvio qui fluxit plurimus imbre,
 Nativum humorem deperdit noxius humor;
 Quippè poris actus perfunditur undique venis;
 Atque agit insinuans sese, plantæque vigorem
 Paulatim attenuat: nodos, robustaque mollit
 Ossa lues: sic illa & aquis pinguescere primùm
 Incipit, & sensim putris se facta resolvit.
 Qualis hydrops maleficus, aquis cum plurimus udis
 Indulset, tabemque intus concepit aquosam,
 Pinguior accrescit membris, & flaccida nervi
 Vis venit: elanguet vigor, & sese ossa relaxant.
 In venis stat cæca lues: furit intus aquæ vis.
 Corporis infelix cum jam compage soluta,
 Deferit invisas auras, lucemque diei.

Arbores in mari
 durefcunt.

Est sed amica trabi maris unda; porisque subactus
 Humor aquæ multa saturus salsedine truncos
 Indurat: medio lapidescit gurgite sylva:
 Desuper impostas moles, & mœnia, & arces
 Sustinet, æternùmque manet durata sub undis.
 Sic magno claram imperio, & victricibus armis

Tom. II.

I

Mi-

(1) Sic appellavimus ultimum Africæ promontorium, *Bona Spei*, antiquis incognitum, quod in Austrum tendat.

Miramur Venetam spumosi in fluctibus urbem;
 Adriaci instructam, sumptuque, & mole superbam.
 Ergo ornos, pinusque Alpino è vertice cælas,
 Concisasque simul mittunt sub cærule fagos.
 Hinc ubi jam duræ longo post tempore in undis
 Concrevere, trahunt alto de gurgite: & inde
 Longævas solido ponunt de robore puppes.

Nunc age, (cæulas quoniam properamus ad oras)

Qua demùm è lucis ingenti corpore moles
 Arte trahas, casusque feras spectare marinos,
 Præcipiam: proluxa juvat dispendia sylvæ,
 Sumptusque, & multos famulùm vitare labores.

sylvæ ad Clanium
 descriptio.

Est lucus Clanii fontes, & flumina circum
 Monte super viridi, qua se pater Apenninus
 Attollens læto felices ubere campos
 Ambit circuitu longo, propè mœnia Abellæ
 Affurgunt: subiecta jugis lætissima Baccho
 Planities extenta jacet: procul invia Pæno
 Nola coronatis ostentat mœnia campis.
 Lucus, Hamadryadum sedes gratissima, Cancer
 Igneus è cœlo dum perfurit, & lata propter
 Vix torrente strepens tardo pede labitur amnis.
 Hic gelidi fontes crebrò de rupe cavata
 Distillant, sonitusque cient per saxa canoros.
 Dulcè percussa in Sylvis sonat aura susurro,
 Dum molles vario perflant spiramine venti;
 Ludit & in tremulis allisus frondibus ær.
 Qui Capreas, & sacra colunt delubra Minervæ,
 Ænariam, Prochytenque, & Surrentina Lyæo,
 Delicias Vatum, juga læta, sinusque Dicarchi,
 Hæc sacra Naisadum nemora, & juga celsa frequentant,
 Ut sibi materiam lembis, parvisque phæelis
 Delectis quærant truncis; nam plurima sylvæ,
 Nec soboles ingrata mari: stant vertice pini,
 Stant orni, mediisque virent in vallibus alni.
 Dum mihi vernabant prima lanugine mæx,
 Cum jam pierides gratæ, & formosus Apollo
 Gratus erat, nemora alta Jovis, sedesque beatas
 Lustrabam, rurisque Deas venerabar agrestes;
 Meque sinu Musæ stringebant: blanda neque ipsa
 Pieris indignata meos spernebat amores.

Quomodo trunci
 in lucum devchendi.

Hic ego præcipientes vidi de vertice montis
 Subjectam in vallem cæsos demittere truncos
 Agricolas: vastas cervici imponere moles,
 Aut latis parcunt humeris: incommoda sylvæ,

Im-

Implicitæque viæ, sumptusque impendia vitant.
 Non tamen obliquos, sed rectos rupibus altis,
 Nudatosque coma mittunt, cascosque lacertos.
 Inde boves gemini submittunt fortia sueto
 Colla iugo; geminique alii, si corpore præset
 Ingenti moles, subeunt, atque ipsa rudenti
 Vimineo secto religatur vertice pinus,
 Perque jugum funis ductorius orbe plicatur,
 Inde per æquor iter capiunt, lentèque trahentes
 Paulatim ad litus magno pineta labore
 Convectant: loris instant, & verberere multo
 Agricola, pigrosque altis clamoribus urgent.
 Quos ipse arguta fagi dum stratus in umbra
 Aspicerem de colle, boves miseratus incerta,
 Increpito Agricolas dictis, & sistere currum
 Præcipio: timidi faciunt mandata bubulci.
 Hinc geminas afferre rotas, quarum ultimus orbis
 Ingens circuitu, cuneumque, axemque rotundum,
 Temonem oblongum, tabulasque, & cætera currus
 Armamenta: citi agricola data iussa faceffunt.
 Tunc geminas hinc, inde rotas axi infero, & altè
 Mox lignum terebro, cuneumque foramine figo.
 Nectuntur tabula, medioque imponitur axi
 Oblongus temo, temoni adnectere curvo
 Cum bobus juga præcipio, truncosque recisos
 Imponi in medio, librato pondere, curru.
 Hinc bobus dare lora rudes, & verberere torto
 Instare agricolas jubeo: mora nulla, juvenis
 Vix data lora; citus fertur per compita currus.
 Ceû cum vela Noto crepitanti è puppe magister
 Laxavit, commota ratis volat ilicet alis,
 Prona petens maria, & rostro tumida æquora findit.

Hæc quondam ad Clanii fontes: nunc addere pauca
 Est animus; (nam nota vocant ad litora Nymphæ
 Nereides, longèque sonant navalia plausu)
 Faginus oblongus temo; sit cerrinus axis:
 Ulmea sit rota: sint radii: sed ferrea summæ
 Curvatura rotæ, medium librata bicorni
 Arbor in axe locum teneat: bobusque relictis,
 Temoni jungas poscentes fræna jugales:
 Aptior ad cursum sonipes, volat æquore aperto
 Promptior, & facilis laxatis audit habenas.

NAUTICORUM

LIBER SECUNDUS.

JAM celeri nimium cursu per opaca locorum
 Fræna reluctantem morfu, stimulisque negantem
 Egimus alipedem: tempus nunc flectere habenas,
 Atque iterum in pontum, jam saltibus ire relictis.
 Sat Faunis, sylvisque datum. Vos ò ubi Nymphæ
 Nereides? properate citæ, & pernicibus alis
 Reddite me pelago: sinite ut deserta revisam
 Litora, & annosa compingam ex abiete puppes.
 Vos, & qui ratibus primi freta cæca profundi
 Ausi homines sulcare, vagique errare per undas,
 Pandite: namque illos, Divæ, meminisse potestis:
 Et Vatem egregias artes, usumque docete.

Qua occasione in-
 venit naves.

Principio cum rari homines ab origine Mundi
 Incolerent terram, felix gens illa beatum
 Assyriæ nemus, & florentia rura colebat
 Euphratem circa, & Tigris felicia Tempe.
 Fortunata, procul bello, & discordibus armis,
 Sponte sua Tellus mortalibus una ferebat
 Sufficiens cunctis alimentum, & sœdere pacto
 Pauci exercebant terram, & læta arva tenebant:
 Sed postquam primi soboles numerosa parentis
 Paulatim antiqua crevit de stirpe feraci,
 Non satis Assyriæ felicia rura viretis,
 Nec simul hospitium sat erat tot millibus unum.

Hinc cunctis mens una fuit trans flumina terras
 Quærere, & ignotos Mundi penetrare sub axes:
 Eoas alii terras, ditissima regna,

Cau-

Caucasum, & argentes alii venere sub Urfas:
 Pars Tauro infedit: pars Thermodoontis ad undas;
 Pars & odoriferas felici munere sylvas
 Arabiæ, & tepidum latè se fudit ad Austrum.
 At, quibus audaces animi, generosaque corda,
 Ausi cæruleum Thetidos regnum, & vada cæca
 Rumpere, & infido primi se credere ponto:
 Quæsitæ magni terras mercede laboris
 Excolere, & pretio charos habitare Penates.
 Namque ea, quæ multo nobis sunt parva labore,
 Sunt & grata magis: magis est ex omnibus una
 Nobilis, immensis venit quæ palma periclis.
 Non secus, angusto cum jam dimisit ovili
 Pastor oves, tenerasque dedit pecus ire per herbas,
 Extemplo celeres stricto de carcere caulæ
 Erumpunt, sparsumque locis funduntur apertis.
 Hæ vitreos fontes, & odori marginis undas,
 Et flores, & culta petunt lætissima cursu:
 Stellatos aliæ campos, & dulcia quærunt
 Pascua: prata aliæ, spatiosaque rura viretis,
 Mollis ubi cytisus viret, & sylvestris acanthus,
 Sed, quibus est animus major, temnuntque pericla;
 (Namque etiam teneris animis sua blanda, cupido
 Laudis inest) colles animosæ, & culmina scandunt;
 Quæsitosque fuga multa, multosque labore,
 Delectos cello flores de vertice carpunt.

Tunc primum terris ratis usus; & æquora primum
 Spectavere rudes truncos nulla arte dolatos
 Intactis innare fretis. Procul ire per altum
 Ausi homines ligno exiguo: committitur undis
 Vita rate in parva, quis crederet? At fuit illa
 Magna equidem virtus, quamvis temeraria virtus.
 Audax inventum: sed tanti audacia facti
 Profuit: æternis celebrandi laudibus illi,
 Qui pelago avulsas sociarunt puppibus oras,
 Et super alta levem straverunt cærulea pontem.

Non tamen ignoti (felici audacia casu
 Paulatim ex primo crevit, majorque secundo
 Venit, & exhaustis animi crevere periclis)
 Itur in abruptum pelagi: secure propinqua
 Litoribus vada tuta, brevi quæ Nereus æstu
 Fluctuat undosus: patriis discedere longè
 E terris primum, & medium tentare profundum
 (Sentit & ipsa suos audacia cæca timores)
 Non ausi: molles radebat palmula ripas.

Per litora primum
 Instituta navigatio.

Non

Non secus aërii, cum jam pubescere pulli
Incipiunt, teneræque alis succrescere plumæ,
Per nidos volitant circum, ramisque recurant:
Non audent pavidæ nativas linquere sedes:
Credere se cœlo, & primo petere astra volatu.

Hæc rudis ignoto primum se machina ponto

*Japetus primus
navigationis parens,
natus & Neptunus
dictus.*

Credidit: hac undis insultare marinis
Audax Japetus, genitique à stirpe nepotes.
Vix firma compage trabes & fœdere certo
Fluctibus innabant; verum non tempore longo,
Ut cultæ venere artes, ut crevit & usus,
Instar montis aquis deducta tumentibus Argo
Litore Thermaico, & rigida sub montibus Ossæ.

*Argo ad Thermai-
cum litus fabricata
ab Jasone, & Argo-
nautis.*

Hinc sensim crevere rates: Inventaque prima
Ad majora viam fecerunt: crevit & usu
Ingenium artificis, conjunctæ nexibus alni;
Distinctæque loco tunc sunt, & nomine partes.
Extensa est prora, & sensim defecit acutum
In rostrum: rostroque fuit ferri addita cuspis.
Incurvum latus, & pandæ data formæ carinæ:
Et gemina in longum sunt transtra, forumque repositum
In medio, & morsu retinacula missa tenaci:
Et puppis procera, auroque insignis, & ostro.
Sic olim rudis, indigestaque corpore moles,
Ingenio artificis, & multo sudata labore,
Pulchrior it pelago: & spumantes fortior undas
Sustinet, Ægæasque hyemes, ventosque sonantes.
Alpinis velut, ursa jugis (si vera feruntur)
Quam prius informem connixa in luminis auras
Produxit mater, sit pulchrior, & sua membris
Paulatim nova forma venit, speciesque decora.
Nam fœtum complexa parens (mirabile dictu)
Sensim lambendo distinguit mollia membra,
In latum ventrem compingit docta, manusque
Dividit in digitos, atque unguibus armat aduncis;
Educit de mole caput, collumque rotundat;
Hirsutasque genas pingit: sua naribus addit
Spiramenta, quibus subducatur spiritus auras;
Atque ori decus, & rutilos inducit honores:
Naturam compensat amor: quis nescit amoris
Ingenium? hoc sensim fœtum formante magistro,
Exurgit soboles, patrioque simillima vultu.

Tunc verò alipedes dorso sensere earinas:
Æquora, turritas mirata in gurgite moles.
Centaurus tunc visa mari, rostrataque Pistris

Scyl-

Scyllaque, Delphinusque, ingentis & mole Chimæra.

Alta, metu procul, & patria tellure relicta,
Tunc primum celeres violarunt marmora puppes.

Aligeræ veluti volucres super ætra lapsæ

Sydæra summa petunt, nido, ramisque relictis,

Cum celeres pennæ, & fiducia trevit adultis.

Sed te ritè modum fabricandæ puppis, & artes

Egregias, ac mira hominum comperta docebo.

In primis sit cura tibi spectare locandis

Qui sinus, aut statio fuerint navalibus apta.

Optimus ille locus censendus, valle reposita

Qui jacet, & monti, & nemorosis proximus umbris;

Ne labor annosas deducere montibus ornos

Improbis agricolis nimium premat: ille propinquum

Secura statione sinum, portumque tenebit,

Qui primum nuda venientem corpore navim

Accipiat, firmoque ratem regat, objice saxi.

Sint circum fontes, cæli sit grata salubris

Temperies: sit terra simul pinguisima cultu.

Ut facilis victus, sint & sitientibus undæ,

Nec famulos lædat malefana Juppiter aura.

Accessu facili pateat locus: ipsa reducto

Opportuna situ statio: campoque patenti

Alta tibi moles saxo fabricanda quadrato

Porticibus longis, ingentes mole carinas

Lætæ quibus secto compingat robore pubes,

Sint pariter centum extructo longo ordine cellæ;

Queis sua solliciti fungantur munera fabri.

At domus interior majori condita sumptu

Prætozem accipiat, turbæ qui præsidet omni.

Hic leges dicat: reliqui mandata faceffant.

Non temerè incambant operi, sed legibus æquis

Quisque suum conetur opus, rectore sub uno.

Est opus, ut reges etiam cum mœnibus arcem

Ædificent; summis atque æra tonantia bombis

Mœnibus imponant: hostiles fulmine pellent

Illa rates, ne fortè ferant incendia tectis.

Quin cave, nè furtim jactis tecta arida flammis

Accendantur: iners vel custos molibus ignem

Excitet. Arcendus siccis navalibus ignis.

Illa alii in mediis magno visenda theatro

Urbibus ædificant: saxa constructa vetusto,

Talia Parthenope jactat navalia Siren.

Est locus in media fama notissimus urbe;

Quem navale vocant, vitrei Crateris ad undas.

Navalia quomodo,
& quo in loco
extruenda.

Navalia arce mun-
danda.

Navalis Neapoli-
tani descriptio.

Amplis

Amplis porticibus, domibusque amplissima centum
 Affurgit Cœlo moles: stat proxima colle
 Magnifico sumptu, & regali splendida luxu
 Regia: stant niveo circum de marmore fontes,
 Artis mirum opus, & monumentum nobile seclis
 Spectandum: placido lymphas jaculantur ad astra
 Ore feræ, pictosque premit delphinus Arion,
 Et fluctu saliente, ciet vaga murmura, & ipsi
 Marmorei rugiunt, unda fugiente, leones.
 Est & sylva manu navalia confita propter,
 Optatam factura comis frondentibus umbram,
 Sirius ardenti cœlo dum perfurit æstu.
 Eoum ad Solem statio benè fida carinis
 Angusto conclusa sinu jacet: altera longè
 Stat moles injecta mari, sumptuque superba,
 Fluctibus immissi montes, rupesque relectæ
 Alatum accipiunt Libycum, franguntque ruentem.
 Intus tuta filet placidè Thetis: altaque cœlo
 In medio affurgit cum mœnibus aëriis arx.
 Mille fabri, & famuli totidem navalibus adsuat
 Solliciti, & celeres componunt abiectæ currus:
 Quisque Ducis dicto parens data munera forti
 Impiger exercet. Serra pars dividit alnos:
 Pars dolat ignavos truncos, primamque retondet
 Scabritiem ligni: sectas pars lævigat ulmos.
 Compingunt alii costas, alique carinam
 Incurvant: alii proram cum cuspidè nectunt.
 Pars studet & variis puppes animare figuris:
 Arte laboratas puppes pars cælat in auro:
 Pars acuit clavos, & ferrum forcipe versat.
 Hic commissuras lino replet, & pice molli
 Vulnera concludit: tabulas pars jungit hiantes.
 Illi onera accipiunt venientum, & sedibus altis
 Imponunt: hic vela sinit, tortosque rudentes
 Implicat: antennas illi, malosque laborant.
 Fervet opus: pictæque micant in litore puppes.
 Quales Cecropiæ volucres æstate laborem
 Exercent (si magna licet componere parvis)
 Purpureis aliæ fragrantæ floribus hortos
 Invadunt, camposque aliæ populantur odoros,
 Et pinguem tondent tiliam, casiamque rubentem:
 Cæruleumque crocum, & ferrugineos hyacinthos:
 Mella legunt aliæ, teneroque è cortice ceram,
 Et lentum rapiunt gluten, queis cærea fingunt,
 Regna: favis aliæ constipant dulcia mella:

Fa-

Fasce levant aliæ venientes, furtaque Veris
Accipiunt, tectisque locant: sic sœdere pacto,
Experiuntur opus, fabricantque è nectare cellas.

Præterea quicumque ratem meditaris, oportet,
Ut primum sicco describas cortice puppim.
Ac veluti turres, & celsa palatia fabri,
Atque novum molitur opus cum sedulus ipse
Parthenius, primum inscribunt facienda papyro:
Exemplumque operis digito, ingenioque magistro
Ante oculos plumbo ponunt, præbentque videndum:
Artificem nè fortè operis pars ulla futuri
Prætereat; sic ante ratem describere plumbo
Est opus in tenui membrana, operisque futuri
Exemplum, cui rectè operis mox singula quadrent.
Nunc age, præcipuas artes tibi carmine dicam.

Navium graphis,
scilicet forma prius in
papyro exhibenda.

Sunt autem variae fabricandis navibus artes,
Et varium quoque pro cultu, ingenioque locorum
Illarum genus est, variosque aptantur ad usus.
Nam fluviiis aliæ sternuntur, & inter inertes
Solicitant, vada pigra, lacus, turpesque paludes:
Curva errant aliæ per litora: cærule at illæ
Alta petunt, rostroque maris tumida æquora findunt.
Hæ tonsis vada lenta secant: Hæ carbasa ventis
Committunt: aliæ velo, remoque volantes
Corripiunt maria, & campis spatiantur apertis.
Transvectant aliæ pretiosas gurgite gazas:
Sed rigidos aliæ belli formantur ad usus.

Variae navium spe-
cies.

Linter amat fluvios, & inertes Cymba paludes:
Alveus in stagnis, per litora curva Phaselus:
Undosique lacus alnos portare cavatas
Consuevere, Ratesque fretum arripere volentes:
Rostratas conclusa Thetis petit æquore puppes,
Pontus, & Ægæum, & Siculi maris unda Triremes,
Illas trans Gades, pelagique in gurgite vasto
Respuit Oceanus, turritaque fluctibus altis
Navigia, & magno patitur vix corpore (1) Gaulos.

Diversis locis, di-
versas naves apiz.

Est varium & gentis studium, ingeniumque vicissim.
Gaudent Campani celeres agitare Phaselos:
His alacres Tyrrhena secant vada, lætaque circum
Litora, & apricos colles, & rura pererrant.

Varia in fabrican-
dis navibus homi-
num studia, & in-
venta.

Tom. II.

K

Ve.

(1) Et si Gaulus ab antiquis pro navi oneraria accipiat, nos pro Gaulis eas naves accipimus, quas Hispani *Galeo-*
nes appellant.

Velocem Nereo Lembum dedit uſta Cyrene;
 In mare Phœnices Cymbam, Rhodus alta Celœem
 Miſere, & Canna pelagus fregere Micipſæ:
 Aſſuta veteres fulcarunt Pelle Britanni:
 Pelle etiam, quotquot rigidis tenet Urſa ſub oris,
 Marmora cana legunt: & ſutiles orbe rotundo
 Euphratem irrupit venientem gurgite Linter.
 Fertur & Ægypti regnatix barbara Memphis
 Argilla feciſſe ratem, teſtamque cavatam
 Suſcepit medio miratus flumine Nilus.
 Fluminem biblum, & niveam junxere papyrus
 Prædones, qui ſtagna colunt torpentia Nili.
 Quique Erythræa tenent vada læta, rubentibus undis,
 Artibus inventam patriis miſere Biremem.
 Inſignes auro, ut perhibent, oſtroque Triremes
 Cæruleis admovit aquis generoſa Corynthus.
 Conſtratas verò Thaſii fecere carinas,
 Magnum opus, & duro fortiſſima machina bello.
 Illyris Adriaco celeres agit ora Liburnas:
 Jonium, Siculumque rapit: gens Itala pietas
 Penteres (1) in bella trahit per cærulea puppes:
 Illas Hiſpani pariter, Gallique togati
 Aedificant: illos imitata eſt barbara Thrace.
 Trans Calpen, extrema colunt quæ litora gentes
 Oceani ad fontes, alato flumine curruſ
 Ingentes agitant: his dorſo turribus altum
 Impoſitis Atlanta domant, franguntque ruentem.

ſutiles ex pelle
 navis Ex argilla in
 Ægypto, et ex Pa-
 pyro.

Conſtrataz, ſcû te-
 az naves.

Navis fabricandæ
 modus.

His animadverſis, certas præſcribere leges
 Aggredior. Poſtquam plumbo, miniove rubenti,
 Exiguam in ſicco pinxiſti cortice puppim,
 Et partes omnes, atque intervalla notaſti,
 Ingentem in primis opus eſt, Palinure, quadratam
 Sternere humi (2) fagum, aut pinum, pedibusque duobus
 Sexaginta ſuper quæ ſit tibi longa; ſed alta
 Bis ſeptem aſſurgat digitis; denisque pateſcat,
 Penterem ſi fortè velis fabricare, vel ingens
 Navigium: quâ prora venit, pandam inferre, (3) fagum,
 Adde (3) aliam quâ puppis erit: ſed & utraque fagus,

Vi-

(1) Quinqueremes, in quinque remiges ſingulis remis
 inſiſtunt. (2) Pro Carina, Carena; Gallis *Quille*.

(3) Dyochi, carinæ partes, quæ in proram, & puppim
 curvantur, quæ ad proram Italis *Rota di prora*, Gallis *Eſta-
 ble*: altera, *Rota di poppa*; *Eſtambord*.

Viginti sit longa pedes, si cura triremem
 Moliri: magnæ verum fundamina puppis
 Si jacias, obliqua cadat rectissima fagus
 Postera, quæ puppis faciat primordia quadræ.
 At si majores pelago deducere naves,
 Fortè cupis, majora solo tunc prima locato
 Fundamenta; (Operis fundamina prima futuri
 Qui majora jacet, majus consurgere in altum
 Cernet opus: Sequitur moles exordia prima)
 Sic centum super inflexam jussere carinam
 Ire pedes alii: bis senos insuper olli
 Addere consuerunt illi, qui corpore gaulos
 Ingenti fabricant, vastum quibus æquor arandum
 Oceani: at terris conclusum qui mare sulcant,
 Non tam magna locant fundamina prima carinæ.
 Sexaginta, quibus vectoria ponitur: at qui
 (1) Surrentinam agitant velis, celeremque tiburnam;
 Quadraginta trabem sternunt de more repandam.

Hinc, & digressus, (2) costas adnecte carinæ.

Et costas curvo facies de robore cerri,
 Aut fagi: in medio sed curvatura repostis
 Major erit: magnum verò si texere cures
 Navigium, latè costas laxabis in orbem.
 Transversum ascendant, pedibusque à cespite surgant
 Bis septem pro navi, altæ pro mole carinæ
 Adde unum: gaulique duos sibi jure reposcunt.
 Bis senos aliæ exoptant, denosque minores,
 Utq; celox, (3) lembusq; (4) celer, ratis, atque (5) liburna,
 Illas, dum spinæ radiis nectuntur acutis,
 Subjecti teneant firmo munimine pali.
 At verò, ut pandæ sociare (6) statumina spinæ
 Firmius, & totum valeas compingere corpus.
 Cerrina per longum conjunges (7) ligna carinæ:
 Quæ tamen extremo tenuem flectantur in orbem:
 Deinde quibus rigida figendæ cuspide costæ.
 Hic geminum compinge latus: sylvisque resectis,
 Ardua velivolæ confurgant mœnia turris.
 Quæ si terribiles belli formentur ad usus,

Navium longi-
 tudo quæ antea esse de-
 beat.

Costarum structura.

Naves bellicæ è
 solidis trabibus, &
 cur?

K 2

E 60.

(1) *Tartane* qua Surrentini passim utuntur. (2) *Ital*is
Stamenali: *Gallis Costes*. (3) *Tartana*. (4) *Fragata*, &
Fusta. (5) *Marfiliana*. (6) Eadem, ac costæ. (7) Sunt
 hæc costarum initia, quæ in Oceano, *Ital*is, & *Gallis Va-*
rargue appellantur, in Mediterraneo *Madere*.

E solidis veniant trabibus: sic fortiùs ictus
 Excipient, Martemque ferent: non ære canoro
 Disjicietque latus glans ferrea: mœnibus altis
 Exiguum faciet, trunco obluctante, foramen.

Quantùm autem in medio puppes laxare cavatas
 Conveniat, quantùm sensim decrescere utrinque,

Quanta navium
 latitudo.

Præscribam. Pentera pedes bis tende novenos.

At Galli, Rhodique duces, qui falsa triremes
 Per vada veloces agitant, tres demere ab illis

Consuevere: leves at si fabricare biremes

Exoptas, septem pedibus tunc detrahe primis.

Verùm si naves, quæ merces gurgite vellant,

Aggrediare, duos illis super adde, magister.

At quæ terribili veniunt pro munere belli,

Bis senos addunt: sed maxima corpora gauli

Quadráginta pedes laxari pectora poscunt.

E medio incipiant spatiis decrescere costæ

Imparibus, paribusque, petant seu tramite recto

Auratam puppim, aut proram aggrediantur acutam.

Naves, quæ in æo-
 ram exeant proram
 agiliores sunt.

Tandem (me toties acti per cæcula cursus,

Et casus docuere, exantlantique labores)

Illas laudato nimium, Palinure, carinas,

Angusta quæ fronte patent, seseque relaxant

Non multum in medio, & rostro attenuantur acuto;

Sic faciles vento, longisque per æquora remis

Tendere iter possunt, dextramque audire magistri,

Accelerare fugam, & venientes gurgite ab alto

Transversum abruptos montes diffindere aquarum.

Non secus ac volucres, gracili quæ corpore præstant,

Aëra diffidunt lapsu, celerique volatu

Obiectam irrumpunt nubem, ventosque laceffunt.

Post ubi compactum steterit latus abiete multa,

Tende trabes; magnumque trabes super injice (1) tectum:

Et (2) spondas circum succingat zona supremas.

Intus prima locum putris sentina tenebit:

Hanc supra conjecta cavo tabulata recessu

Proxima succedant: stabitque his sedibus imis,

Libratura ratem, fluctu jactante, saburra.

At super annoso facies de robore cellas,

Conclusis annona quibus servanda fenestris,

Atque oleæ, laticesque sacri, quadræque tenaces,

Atque nitrum, atque pilæ, atque horrendi copia Martis:

Ast

(1) *La Coverta*, Gallis *Tillac*. (2) *Orlo della Nave*.
 Gallis *le Bord du Navire*.

Ast alibi somno concedant mollia membra
Delecti proceres, defessaque corpora curent.
Puppe sub extrema stabit domus ampla, supremi
Illa Ducis, circum pictis ornanda tapetis.

His actis, properè insequitur formanda magistro
Altera pars navis, quæ primo à limine spondæ
Altior affurgit. Varius fabricantibus offert
Se modus hic primùm: validas si cura triremes
Moliri, è fago, aut cerro, Palinure, resecta
Viginti quatuor nectantur in ordine (1) transtra
Ad latus hinc, illinc, geminoque sedilia versu.
At si, quam texis, fuerit prætoria puppis,
Adde duo: quatuor superaddere barbara Thrace
Consuevit: sed mole gravis non apta per undas
Ocyus ire ratis, nec cærule frangere gyro.

Infames pelagi prædones, Africa nutrit
Barbara quos Tellus, & moribus imbuit atris,
Quique nigras animas nigranti in corpore versant,
Euripedes agitant per cærule salsa biremes:
Ac gemino versu bini per transtra sedentes
Viginti insurgunt remis, celeresque per undas
Aufugiunt, latè & terras prædantur, & æquor.
Dii superi, infames longè detrudite ab oris
Italix, & pelago prædones mergite: Diris
Quos ego: sed cœptas præstat compingere puppes.

In medio protende foros, tabulataque junge
Afferibus nexis, binos (2) agearia longa
Accipiant homines: intus sub fornice cellas
In longum extende, & tabulis compone politis,
Vela quibus, funesque, intextaque lina repones.
Ultima zona latus currat longissima circum
Pinea: perque latus pateant sub margine summo
Spiramenta, quibus venientem à gurgite pontum
Accipiat, reddatque, freto jactante, carina.
Margine & in summo per cuncta sedilia lignum
Fige teres, qui scalmus erit: religandus & illi
Impulsurus, erit, spumantia marmora remus.
At remum pini facies de robore recto,
Vel fagi, qui tonsus erit, circumque rotundus:
Sed qua parte ferit maris æquor, palmula ligno
Insit acuta, leves quæ dissecet ocyus undas.
Quadraginta pedes & sit tibi longus: at ille

Afrorum biremes
vulgò Galeassæ.

Scaum).

Remi.

Lon-

(1) *Banchi*. Gallis *Banc*. (2) Sunt loca in navi, per quæ hortator ad remiges accedit, *Corssa*.

Longior, ingentem pellit qui mole Chimæram
Prætoris: brevior sed, si citet ille biremem.

Proræ foemandæ
ratio.

Sed proræ labor æratæ subit: ergo age, binas
Mole pari turres, quæ Martia tela retundant,
Æraque terrificis sustentent horrida nimbis,
Arboribus festis, medioque in vertice fige.
Adde ori rostrum, & rostro ferrum inferere acutum:
Ardeant auro, atque è murice rostra rubescant.

Hinc procera venit docto ponenda magistro
Puppis, & in puppi varianda aplustria signis.
Dædala puppis erit: puppi cælentur in auro
Fortia facta ducum, & patriæ decora inclýta gentis:
Parthenopæus Hylas Sirenes cælat in auro,
AUSTRIACOS animat Reges, domitosque tyrannos
Sub pedibus stratos inscribit, & insuper addit
Arma virum, galeasque, & capta insignia regum:
E nuce sublustri facies subsellia longa
Hinc, inde: & circum variis intexta figuris
Cælatura humeros exornet, & aurea signa
Sint super: Attalique tegant convexa tapetes.

Cheniscus.

Forum.

Thronus.

Pharos,

Gemina in Navì
puppis.

Pontis structura.

Quin & barbarico luxu (1) Cheniscus in alta
Cælandus puppi, & minio tingendus, & auro.
Ante forum protende: Thronumque cacumine fige:
Prætor ubi det jussa, ratemque per alta gubernet.
Inde coronato confurgat vertice, opacam
Quæ nitidis noctem vincat (2) pharos aurea flammis:
At medio regis cælata insignia fulvo
Sint auro, atque auro prætoris signa nitescant.
Qui semota colunt felices regna Cyambes,
Turrito geminam fecerunt vertice puppim:
Ac nautis gemini pariter dant jussa magistri.
Prætereà geminus formandus puppe sub ipsa
Pons (3) erit, & lateri ferro versatilis unco
Adnectendus, aquis demitti, & tollier alto
Qui possit, fune extento, rursusque reducto:
At si navigium ponis, celeremque liburnam,
Ad latus in medio firmos imponere pontes
Præcipio: pandumque supra protendere (4) cinctum;

E'qui-

(1) Anserculus, qui puppi præfigitur, ornatus gratia.

(2) *Panale*, ò *Lanterna*, quarum prætoria tres gestat, legati verò duas, Vicelegati unam. (3) Scala per quam in navim ascendimus. (4) Idem, ac *Zona*, dicitur & subligaculum, quo navis cingitur, ut firmitus tabulæ consistant, Galli *chaindes* vocant, nostri *cordone*.

E quibus accipiat venientem (1) Pergula pubem.

Infuper his, curva surgit quā mole carina
In medio clavus duplex figatur: adiuncus
Alter erit, qui falsa petat, circoque rotundo
Alter, & incurvum temonem, utrique tenebunt
Mole pari: tantū descendat clavus in undas,
Cæruleis quantum tollit se fluctibus. At me
Nunc majora vocant altæ molimina puppis.

Veneriarum elo-
gium.

Est in secessu Adriaci maris, æquore in ipso
Urbs augusta, potens armis, regnisque superba,
Et latè imperio multos dominata per annos,
Cui placidis famulatur aquis Neptunus, & altus
Adria, & Jonium cum fluctivago Ægæo.

Et quæ (vera fides; diæ cecinere Sybillæ)
Felix æternū terris durabit, & omnis
Adriaci maris imperium sine fine tenebit,
Italix decus alium, & libertatis avitæ
Reliquiæ, & prisca quicquid jam restat honoris.

Illa etenim afflictis melius confidere rebus
Dat fractam Ausoniam: Superū pietate relicta
Præsidio miseræ; nam sæpè potentibus armis,
Instantes jugulo Mauros avêrtil iniquos,
Immities pepulit Thraces: fregitque tyrannum
Auroræ, & victum retrò dare terga coegit.
Illa & iusta animo rursus nunc concipit arma,
Pontificis Magni jussu, monituque Deorum:
Scilicet Europa, totoque Oriente tyrannum,
Atque Scythas fuget immanes, & fortibus armis,
Conetur fluxas Aliæ res vertere fundo.

Hanc urbem Veneti augustam coluere per annos,
Mille, tot & populis leges, & jura dedere,
Qui magnas ingenti (2) Hepteres corpore longè
Adriaci præter fines duxere sub Ortum
Primi, & Neptuni domuere tumentia regna.

Has ubi turrata compingere mole triremes

Aggrediendi, solo primordia prima carinæ

Latiùs extende, & lato sit corpore pinus.

Et costas laxabis, & altiùs abiete secta

Attolle, & medio major sit mole triremis.

Adde etiam nova transtra, quibus generosa juvenus

Hepteres texenda
modus.

Se-

(1) Eadem, ac Agear; *Corsia*. (2) Sic appellavimus eas
naves, quas Veneti *Galazæ* vocant; nam septeno remige
impelluntur.

Septeni remum impellunt, & longior ille est.
 Sitque urbi lorica, & proræ in vertice turres
 Sint geminæ: turrita tibi sit & ardua puppis.
 Mœnia sed circum plures sint curva fenestræ,
 Æra quibus sub Marte tonent, & fulmina vibrent.

Tertius è puppi surgens se malus in auras
 Rectus agat. Sed Major erit tibi cura, magister,

Navis Venetæ la-
 gnis ornatus.

Ornandæ minio puppis, nitidisque figuris.
 Ludentes trenulo delphinas in æquore sculpes,
 Tritonesque cavo pulsantes cœrula cornu,
 Et Glaucum, & Proteum cum semifero comitatu.
 Ipse vel in medio fulvo cœlandus in auro
 Sylvarum regnator erit, dominusque ferarum
 Magnanimus LEO, quem latos diffusa per armos
 Exornet juba, cæsariem mentita comantem:
 Et geminas armis, erectasque inferre pennas.
 Verùm olli in primis fronti generosa superbæ
 Majestas insit, vivoque in lumine vultus:
 Ut credant spirare: manumque impone rapaci
 E chalybe, at gemmis textum fulgentibus ensem;
 Et subter Fidei, Passique volumina Divi,
 Quæ servet, Thracique necem, stragemque minetur.
 At capiti ex auro effinges splendente coronam
 Eois rutilam baccis, ostroque nitentem.
 Inde coronatæ depicta in vertice puppis
 Æquatas Astræa gerat justissima lances.
 Sint & divinæ pulcherrima Virginis ora,
 Atque comæ, flavoque comæ nodentur in auro:
 Plurima cœruleo vestis fucata colore,
 Et nitidas sparsim referens argentea stellas,
 Circumdet, niveique incingant crura cothurni.

Sed jam veloces pelagi compingere currus,
 Navigii struenda. Vela quibus multo surgentes flamine venti
 Impellunt: fortes & sunt pro remige venti,
 Aggredior. Primæ surgat de limine spondæ
 Majori cum mole latus: superinjice tectum
 Tecta super: circumque latus succingat utrumque:
 Zona alia ex fago: sit tertia margine summo.
 Hinc fabricanda tibi magnæ sunt mœnia turris,
 Quæ Martem accipiant venientem, atque objice nautas,
 Armatosque tegant: circum spiramina muro
 Tot facies, tormenta velis quot Martia turri
 Addere, flammivomo turbent quæ sydera nimbo:
 Viginti gestare solet vectoria; sed quæ
 In belli casus veniunt, agilesque per undas

Mole

Mole levi fugiunt, prædasque ad litora vectant,
 Quadraginta ferunt: magni sed corporis alni
 Sexaginta sinu comprehendunt: maxima gauli
 Mœnia centum etiam crepitantibus æra sub auras
 Accipiunt bombis, trifidæ Jovis æmula flammæ.

In puppi tormenta duo retinacula circum;
 Æra locant alii quatuor longissima, curvo
 Illa ministrantem clavo, clavumque tuentur.
 At quæ terribilem belli texuntur ad usum
 Terna tenent tabulata; pedes quæ diffita denos
 Semper erunt: geminus sit mœnibus æreus ordo.

Alter & in puppi superadditur: ænea binis
 Mobilibus tormenta rotis, teretique cylindro
 Impones: sic ore cavo dum fulmina torquent,
 Retrò inferre pedem facilis via; neve resistat
 Navigii pars ulla: ruant ne scissa per undas
 Roboraque, tabulæque, intretque patentibus æquor
 Scissuris; puppisque, freto refluxente, fatiscat.
 Mobile quin etiam lignum compinge fenestris
 Cardinibus super, aut concludier omnia possint
 Spiramenta mari turbo cum venit ab alto,
 Ingeminatque vadis tempestas atra refusus,

Sunt etiam, curvo fargunt quæ corpore, naves,
 Quas olim dixere (1) Dromos cognomine Graii;

Nam velis, remoque volant. Maurusia tales
 Gens facit, & Libyci curfat per litora regui.

Hæc texenda tibi fuerit si fortè carina,
 Tot cava fagineo molire. (2) foramina muro,
 Quot longos utrinque velis super addere remos.

Hæc sunt præcipuæ fabricandis puppibus artes,
 Qui sequitur facilis labor est, formare celocem.

Qua Surrentini gaudent; impone magister,
 Tecta super latus, atque humero tenus intege nautas.
 Accipiat puppis tectum: stet vertice (3) cella;
 Lora reget currus confidens claviger illa.

Cura levem cymbam, & pictos formare phaselos
 Haud equidem tibi multa: laborque facillimus illas

Tom. II.

L

Te.

Dromi fabrica.

Celocis fabrica.

Cymbæ.

(1) Celerrimæ naves à currendo sic dictæ, *Caravelle*.

(2) Columbaria scilicet, per quæ remi extenduntur: in antiquis navibus maximè in usu: in quibus qui in primo ordine erant remiges, dicebantur *Thranitæ*: in 2. *Zygitæ*: in 3. verò *Thalamitæ*: et si alii velint *Thranitas* esse, qui ad puppim navigant, *Zygitas*, qui in medio. *Thalamitas* verum, qui versus proram. (3) *La Camera della poppa*.

Tenuibus è truncis compingere; transtra neque illæ
Accipiunt, sed firma tenent latera alta tenaci
Annexæ clavo tabulæ, quibus affidet æquor
Everfura levi remo generosa juventus.

Qui cymbas agitant, tonsis maria alta sedentes
Semper arant: celeres pubes Campana phaselos
Per fluctus erecta vagos impellit, & omnes
Ad numerum remis feriunt mare, & æquora verrunt,
Sint costæ terno; digito vix latior uno
Sit tabula, & multo non surgat pondere linter,
Ocyus ut pelago fugiat, dextramque magistri
Audiat: è prora surgat tibi malus ad auras
Mobilis, & quadrum sustentet pertica velum.
Ad latus hinc, illinc sint bina sedilia puppi,
Et variata super protensa tapetia, & altus
Sit tectus velo fornix, villosaque circum
Zona fluat, rapidos Solis quæ temperet æstus.

Naves monoxyla. Semoti qui regna colunt vastissima Congi,
Innocui Æthiopes (1) Zaireia flumina circum.
Ingentesque lacus, per quos fluit amne canoro
E (2) Lunæ rapidus descendens vertice Nilus.

*Purnerius Hydrog.
lib. 1. cap. 27.*

Immensos soliti truncos agitare cavatos
Arboris unius (licondum nomine dicunt)
Bis centum trunco infidunt, remisque laceffunt
Cærule: lethiferas etiam vibrantia glandes
Æra cavo imponunt trunco, & fera prælia tentant.

*Quomodo rimæ,
& commissura con-
cludendæ.*

Cura dehiscences superest occludere rimas.
Ante mari puppes quàm miseris; imber apertis
Ne commissuris ruat intus, & æquora pinus
Accipiant: contusa rudis pars ultima lini
Proxima corticibus rimas implere patentes
Optima: quæ rimis ferro tradatur acuto.
Fluminis crinem calami contundere quondam
Consuevere humiles Batavi, rimasque patentes
Opplere. Eo dispersa in gurgite, gentes,
Quæ tot regna tenent, truncorum cortice nectunt
Vulnera; sed valido primam sub pondere tundunt.

*Naves pice linden-
dz.*

Sic lino stipata rudi, linienda liquenti
Puppis erit cera, tædisque ungenda refusis,
Alta picem Phrygiis mittet de montibus Ida,

Aut

(1) Fluvius, & Lacus in interiore Æthiopia, Regno di Congo, qui ab urbe Zaire nomen accipit. (2) Lunæ montes, ex quibus defluit Nilus, ut veteribus creditum.

Aut vicina dabit tibi Sila: in rupibus altis
 Ingentes alit hæc pinus, quibus atra liquatis
 Pix coquitur, centumque fuit fornacibus humor
 Densus, opacus, iners, viscoque tenacior ipso.
 Verùm alba, ut perhibent, instructas calce carinas
 Illiniunt primo gentes Oriente repostæ.
 Est opus accensa tabulas & inungere cera,
 Et pice nigranti, clavisque adnectere acutis.
 Succeduntque trabes multi: picibusque liquatis,
 Accensisque linunt alii; sic atra tenaci
 Pix jungit nexu tabulas, & firmius hæret,
 Pellit & æratis inimicum puppibus imbrem.
 Alta etiam tabulata linunt, tædisque præustis:
 Incendunt, nè fortè graves cum miserit undas
 Juppiter, accipiant imbrem, rimisque fatiscant.

Calce liniuntur
 apud indos.

His actis, cave continuè navalibus alnum
 Instructam pelago deducas; tempore certo
 Compacta in siccis opus est insistat arenis,
 Ut nexæ partes coalescant; fluctibus ac si
 Committas, calusque trahas spectare marinos,
 Concussa compage trabes, tabulæque dehiscant,
 Fissaque diductis solventur vulnera rimis.
 Cùm currente rota si cùm cavus urceus exit,
 Nec coctus fornace prius, vel Sole sub alto,
 Accipiat lymphas, paulatim frigidus humor
 Laxabit rimas: sensim compage soluta,
 Urna dehiscenti, referabit vulnera, creta.

Compactæ naves
 ad certum tempus
 stare debent, ut mu-
 tui tabula coalescât.

Interea famuli antennas, malosque laborent.
 Corticibus nudata suis longissima pinus
 Malus erit, superis qui se rectissimus auris
 Inferat: & nodo careat: non fissilis ille,
 Non obliquus erit: veniatque à cespite major:
 Inde minor sensim tenuatus acumine surgat.
 Par (1) ille incurvæ tollat se mole carinæ,
 In medio qui rectus erit: verùm (2) alter in ipsa
 Curvatura insit spinæ minor: utraque pinus
 Unus erit truncus: cuneis firmetur acutis
 Pterna foraminibus, (3) Modioque immota quiescat
 Ponderibus librata suis longissima sylva.
 Navigii malos soliti formare magistri

Antennarum, &
 malorum structura.

L 2

Ar-

(1) *Albero maestro* Italisch appellatur, Gallis *Le gran Mast.*

(2) *Lo Trinchetto* Italisch, Gallis *Le Brocet.*

(3) Foramen, cui malus imponitur, cuneisque firmatur.

Arboribus geminis, ut cum furit Æolus antro,
Altior à summo demitti vertice possit.

Navibus in multis malis non rectus ad auras
Ascendit: caput obliquum sed flectit in undas.

Antennas gemini annoso de robore trunci,
Connexique dabunt: illos tu vimine torto
Firmiter adstringe, & picibus perfunde liquatis,
Ne pluviae noceant: quin &, Palinure, memento
Arboribus formare pares: sed pondere major
In medio tibi truncus erit, partesque per ambas
Attenuatus eat, cornuque nitebit acuto.
Antennam è medio suspendes corpore malo;
Nam librata suo sic perstat corpore mplex.

Perge, alium tollunt malum (1) de puppe Celoces,
Turritæ geminos alios portare carinæ
Consuevere: (2) minor puppi præfigitur altæ.
Rostra per obliquus major descendit & alter:

Quot in navigis
antennæ.

Recta sed extremi pars tollitur ultima mali.

Maximus è medio qui sese nubibus infert,

Tres habet antennas, alatis cornibus: (3) ima

Longior & prima est (4) pterna super: (5) altera (6) collo

Addita mole minor: tandem (7) carchesia circum

Tertia (8) contractis tendit se cornibus arbos.

Antennas totidem speculator vertice malus

Sustentat: geminas proræ superadditus alter

Obliquus: major rectum premit una trachelum.

Ille unam è media surgit qui puppe tenebit,

Auriturumque dabit velum venientibus Euris.

Corona Gabbia ma-
lis imponendæ.

Quot tenet antennas, totidem redimire coronis

Cura tibi malum, speculamque imponere summis

Verticibus, qua cuncta maris lata æquora custos

Inspiciat, referatque duci quas gurgite ab alto

Adventare videt puppes, quæ puppibus undent

Vexilla, hostilesne illæ, sociæne carinæ.

Corbula quæ.

At verò in summo teneat vectoria corbem

Ver-

(1) Italis, *l'Albero di poppa*, vel *di Mezanìa*. Gallis *Ar-
rimon*. (2) *L'Albero della Zevadera*, vel *Bompresso*. Gallis
Le Mast de Beauprè. (3) *Antenna maestra*, Gall. *La gran-
de Vergue*. (4) Ima pars mali. (5) *Antenna della gran
Gabbia*, Gallis *La Vergue de Hune*. (6) Est trachelum,
mali medium. (7) Suprema mali pars, ubi specula, Italis
Il Calcese, Gallis *Hune*. (8) *L'antenna del Perrochetto*,
Gallis *La Vergue de perroquet*.

Vertice, (1) corbitam hanc olim dixere Latini.
 Sed Marti quæ sacra mari natat ærea (2) pinus,
 Aut Galeam referat, pictumve cacumine scutum,
 Et super undanti regis cum stemmate signum.
 Vimineas etiam summis pendere coronis,
 Atque imo scalas opus est firmarier unco.
 In malum pubes contendet, & ultima mali
 His animosa petet carchesia. Candida sed me
 Poscunt vela: operis quæ pars non ultima nostri est.
 Ergo age, pernices aptemus navibus alas.

Æolus primus ve-
 lorum inventor.

Æolus, ut fama est, primus Neptunia regna
 Audax velivola fugiens cum puppe cucurrit,
 Conclussitque sinu ventos, & fœdera certa
 Aëria pepigit cum gente, & viribus usus
 Molliit audaces animos, fregitque tumentes.
 Cana reluctantes tunc primum carbasa ventos
 Excepere sinu: molles audire rudentes,
 Et parere manu, & nutu didicere magistri.
 Dedalus hinc fugiens Dictæi regna tyranni
 Carbasa Chalcidicas Cumarum invexit ad oras:
 Ex quo artem egregiam nostri acceperunt parentes.

Quomodo texen-
 da.

Dedalus in Italiam
 invexit.

Principio tortum lini de cortice filum,
 Velocique dabit contextum pectine velum.
 Vela etiam duplici subtexere stupea filo
 Est opus, ut valido venientes flamine ventos
 Accipiant, tolerantque: intorta cannabe velum
 Subtexunt alii, geminataque stamina torquent;
 Vimque addunt filis, ut sint fortissima vela,
 Ardentesque ferant spumosa per æquora nimbos.
 Vela Teraphæi, ut perhibent, regina Canopi
 Serica contexto pretioso vellere fecit.
 Verum hos barbaricos luxus, quos sæmina vexit,
 Non ego laudam; nam serica texere vela
 Barbara luxuries regum est, & sumptus inanis.
 At nigri Æthiopes nudati pelle draconis
 E puppi accipiunt surgentia flamina venti.
 Arctoïis sed regna tenent qui cana pruinis,

Vela; serica; Cleo-
 patæ.

Ex pelle.

Ner-

(1) *Nave da carico*. (2) *Nave da guerra*, cui olim
 aut galea, aut scutum in summo malo apponebatur: nunc
 vexillum tantum, hoc tamen discrimine, ut Prætoria *PAm-
 miraglio* vexillum habeat in maximo malo; Legati verò navis
Viceamiraglio in malo anteriori, sive Dolonis; Vicelegati
Contramiraglio navis in malo posteriori.

Nervis vela suunt, direptaque piscibus exta
 Suspendunt malo: duris dant pellibus Austros,
 Diverſa à nobis habitant quæ litora, gentes
 Axe alio, quâ rara polo circumnitet Arctos.
 Qui Magellani vertunt freta confita ſaxis,
 Concludunt rapido venientes murmure ventos

Ex cortice arborum.

Vimineæ.

Cortice in arboreo: qui regna rubentis Eoi
 Gangaridæ, Seresque colunt, & durus Japon
 Vimineam Zephyris tegetem ſpirantibus alto
 Expandunt malo: floreisque canentibus aura
 Obſtrepit: inflatæ tegetes ſpumantia currunt
 Æquora: tu foliis contexere vela caveto,
 Nauta; ſed Eoi ſi fit maris æquor arandum
 Trans freta, trans Gades, gemina compingere tela
 Carbafa præcipio, ut dirum Typhona procellis,
 Ac Præſtera ſinu poſſint tolerare furentem.

Velorum ſpecies.

Eſt autem duplex veli genus: alta triremis
 Per fluctus (1) aurita Notis dat vela ſecundis.
 Antennæ geminas ſuspendunt cornibus aures:
 Cannabe (2) pes imus duro religatur ab unco.
 Atque celox etiam, lembique, liburnaue velum
 Auritum ventis committunt: cætera (3) quadra
 Navigia expandunt ſua vela, ruentibus Euris:
 Demittuntque pedes geminos, longoque rudente
 Unco nauta ligat, (4) circoque rotante, revolvit,
 Contrahere ut facilis labor, & laxare rudentes.

Prætereà tibi velorum ſit copia multa;
 Nanque uſus pariter varius: cùm murmure leni
 Felices ſurgunt auræ, tunc maxima vela,
 (Artemones (5) noſtri Grajo cognomine dicunt.)
 Dant levibus nautæ Zephyris, & cærule currunt.
 At cùm ſylvifragis agitatur Notus æra ſtabris,
 Aut Euri ruit, aut Boreæ intractabilis ira,
 Contrahit Artemonem, parvoque (6) Dolone magiſter

Par-

(1) Velum triangulare, *Vela latina*. (2) Eſt acutior
 pars veli, quæ ad navis latus religatur, modoque contrahi-
 tur, modò relaxatur, *Angolo della vela*, & *Forecchio*, Gal-
 lis *Coin*. Sunt & pedes funes, quibus huiusmodi veli partes
 ligantur, *Scotte*, Gallis *Eſcoutes*. (3) Quadrangula, *Vele*
quadre, Gallis *Voile quarrée*. (4) Lignum illud rotundum
 ad modum trochleæ, quod noſtri *Girella*, & *Ruzzola*,
 Galli *Poulie* appellant. (5) *Velu mæſtra*, Gallis *Voile du*
gran Maſt. (6) *Trinchetto*.

Parciùs ardentes gremio venti accipit auras.

Dat (1) Medium in ventum, iusto cùm murmure Corus
Obstrepat. Aptandum velum spirantibus auris

Sunt etiam texenda tibi de cannabe vela.

Suppara (2) Romani appellant, quæ plurima ventum

Suppara.

Accipiunt gremio moriturum, atque ocyùs alnos

Pontigradas per falsa citant, cursusque secundant.

Hæc aliis alto jungenda in vertice mali,

Et firmandus erit curvo pes unicus unco.

Cannabe cura etiam longos torquere rudentes

Rudentes Sarte.

Et facies varios, vario pro muneris usu,

Majores (3) illi, jacitur quibus anchora fundo,

Et quibus æratæ religantur ab aggere puppes,

Semper erunt: (4) alii verùm qui vela minores

Sustentant: tenuique alii de stamine scalas

Facturi veniant: sint stupea vincula veli.

Præterea annoso fagi de robore (5) clavus

Formandus, Palinure: uno vix latior ala

Clavi structura, &
pares.

Sit pede; & in gyrum sensim curvarier illa

Incipiat radice; hinc & tenuetur acutum

In collum, ut pandæ respondeat ille carinæ.

Verùm (6) lax capulo formetur acutior, (7) affer

Qua patet, imponi ut valeat versorius illi:

Et denis erit hic pedibus tibi longior affer.

Mox alæ in latere oblongum cum cuspidē ferrum,

Conjuncturæ aliud circo defige rotundo:

His clavum accipiet puppis, quæ torquet habenas

Ipse gubernator, tenditque per æquora cursus.

Sint geminæ hinc, & illinc trochleæ, versare magister

Queis clavum possit, quæ venti, & sydera ducunt.

Hæc præter, ferro superest cudenda Britanno

Anchoræ cudendæ.

Anchora: & hæc binis armatur dentibus una,

Altera sed quatuor: capulo simul annulus infit,

Quo religanda, mari dum mittitur; axis & illi

Sub-

(1) Sic vocamus Epidromon velum, quod nostri dicunt *la mezana*, vel, *vela di Mezanìa*. (2) Sunt veluti velorum supplementa, quibus utuntur nautæ, cùm languet vis venti: nostri appellant *contravele*: est & velum, quod in superiori mali parte apponitur *Bonetto*. (3) *Gomene*, Gallis *Cables*. (4) *Scotte*, Gallis *Manœuvre*. (5) *Timone*, Gallis *Gouvernail*. (6) Superior clavi pars, ita Morisotus & alii. (7) Scilicet manubrium, quod clavus hæc, illac vertitur, Italis *Aggiaccio*, Gallis *Barre*.

species variz.

Subter acernus erit: sint bina foramina proræ
 Per quæ funis eat, dum protinus anchora in undas
 Proijcitur: transfenna cavo religatur in unco.
 At non una tibi duro formanda metallo
 Anchora, sed plures, quarum quæ maxima, nautis
 Dicta est sacra; Noti cùm perfurit ira, sub æquor,
 Descendit, navimque immenso corpore fundat.

Naves priusquam
 in mare mittantur,
 Superis dedicandæ.

Navis tutela.

Sed jam læta vocant instructas cærula naves,
 Aspirantque levi in velum cita flamina cantu:
 Nec non & vitreis ludunt Nereides undis.
 Ergo age, purpureo textam de flore corollam
 Puppibus impone: & serito redimita juvenus
 Frondenti niteat, lauroque aplaustre virenti
 Floreat, & lauro carchesia summa nitebunt:
 Et molles sternantur humi violæque, rosæque.
 Tempora dein sacra præcinctus fronde sacerdos,
 Accensamque ferens tædam divina facessat.
 Solennesque preces præfatus ab ore, carinas
 Depictas veteri patrum de more sacrabit:
 Nuncupet & Superis felicibus, altaque puppis
 Præferat ex auro cælatum in vertice signum
 Numinis, auratæ cui sit tutela carinæ.

Parasenum, five
 Navis oculus incio-
 dendus, ex quo navis
 nomenclatura, & or-
 namentum.

Qui verò ingentes turrato corpore puppes
 Ædificant, rostro in medio sub vertice proræ
 Imponunt Oculum, cujus de nomine naves
 Appellant, auroque Ptychen, & murice pingunt.
 Delphinos multi cælant, Scyllasque bifformes,
 Centauros alii armatos, aliique volentem
 Pegasus, & armigeras Aquilas, fulvosque Leones,
 Et Tigrem horribilem, & Pistrim, indomitamq; Chimæra
 Quin etiam proræ pictis variare figuris
 Consuevere genas, ornare & floribus illas:
 Et simul auratis navim redimire corymbis.
 Effingunt alii Mauros, victosque Gelonos,
 Qui magnis geminas sustentent viribus alas.

Deducendæ navis
 modus.

Sed deducendis quæ sunt nunc navibus arma,
 Expediam. Tibi multus erit pulvinus, & ingens
 Ergata (1) pergrandes trochleæ, magnique (2) cameli:
 Plurima & in gyrum verletur vestibibus acta
 Sucula, (3) perque illam æquato se corpore vestes
 Transjecti extendant: curvæ suppone carinæ,

Navi-

(1) *Argano*, Gallis *Faulconneau*. (2) Est & machinæ,
 & funis tractorius. (3) *Torno*, Gallis *Tourn*.

Navita, fagineos axes, solidasque phalangas;
Et cera ungendi, pinguique bitumine trunci.

Principiò tonsilla solo figatur acuta,
Atque alii ad litus pali figantur arenis,
Quò versus magnæ mittendæ in cæcula naves,
Tonsillis forti trochleas vincere rudente
Est opus, & duris firmanda est machina palis.
Hinc axes circum teretes, trochleasque camelus
Multiplici spira ducendus, & insuper ille
Non semel est circum navim volvendus in orbem.
Mox bini incipiant vestes versare ministri:
Nec cessent donec vitreas se puppis in undas
Mittat, & emergens suprà natet æquora moles.

At si quem fortè ars prorsus defecerit omnis,
Nec, quo sylva, modum, pelago mittatur, habebit:
Tempus & Ortygii memoranda inventa magistri
Pandere, quoque modo turritam mole cariuam.
In mare deduxit pueri manus: altius omnem
Expediam, antiqua revocans ab origine, famam.
Clara Syracosii qui regni sceptrā tenebat
Magnanimus Hiero, & Siculos ditione premebat,
Ingentem lecto sylvæ de robore puppim
Jusserat artifices moliri, & murice, & ostro
Pingere, & auratis passim cælare figuris.
Quam factò, infectoque auro, gemmisque coruscis,
Cælatisque gravem signis, pictisque tapetis,
Atque ebore insignem multo, & nitido argento,
Jam Pelusiaco regi donare parabat.
Continuò artifices datum opus navalibus altis
Experiantur, & assidui compingere navim
Concertant: fabricata brevi post tempore puppis
Assurgit cælata auro, atque in murice fulgens.
Ast ubi constructam pelago deducere fabri
Aggrediuntur, & ingentes supponere vestes,
Atque axes motu faciles, teretesque cylindros
Festinant alacres: circumque revolvitur ingens
Ergata, stridentesque rotæ versantur in orbem,
Aspiciunt vitreas turrim demittere in undas
Difficile esse; adeò surgebat machina mole
Immensa: namque illa caput super altior urbem
Extulerat, latèque suos laxaverat artus.
Ergò alios poscunt socios, axesque rotundos,
Et vestes addunt alios, ac viribus urgent:
Attamen incassum cecidit labor omnis: & illam
Non axes, longique valent impellere vestes:

Tom. II.

M

Et

Mitabile Archimede
inventum pro na-
ve Hieronis dedu-
cenda.

Ingens Hieronis
Syracusani navis.

Et frustra juvenes subnixa viribus urgent.
 Ac velut in medio rupes immota quiescit
 Æquore, quam contra Boreæ insuperabilis ira
 Infremuit, densisque ferox diverberat undis;
 Aut, Euro bacchante, ruunt stridore procellæ,
 Et commota ferunt spumantia cæcula nimbis.
 Allisæ franguntur aquæ, franguntur & Euri;
 Stat rupes immota, & cedere nescia ventis.
 Sic & firma manet, nec vectibus ardua cedit
 Machina, vimque omnem superat, nisusque potentes.

Hæc ubi cognovit miratus ab arce tyrannus,
 Ortygium sub tecta senem jubet aurea duci.
 Magnarum cui summa datum molimina rerum
 Ingenio tentare, manuque attollere quicquid
 Magnum mole foret, cunctasque exquirere causas
 Occultas rerum, & numerum subducere arenæ,
 Fama per Ausoniæ, & Siculas vulgaverat urbes.
 Accivere senem famuli: pictæque repente
 Aulae in medio senior stetit: excipit illum
 Rex Siculus, dextramque viro dat pignus amoris.
 Divinum rogat inde senem, stimulatque precando,
 Fluctibus ut navim deducat, & anrea poscat
 Præmia: donandum magno se munere speret.

Sic fatus rex est: placido cui talia contra
 Ore refert senior: Faciam, rex magne, quod optas.
 Verum nulla mihi donari præmia posco;
 Tangere nam dextram satis est potuisse tyranni:
 Et satis ipsa sibi quovis pro munere facta
 Egregia, æternumque manet laus, & decus ortum
 Ex illis. Mora nulla, rotas formare metallo
 E solido jubet artifices, & dentibus illas
 Armari obliquis; numero sex: æraque cudi
 Hac lege, ut spatiis semper majoribus orbes
 Se superent, primusque minor, majorque secundus.
 Imperat & totidem pariter fabricare minores.
 Interea quatuor præstanti robore truncos
 Litore sustollit: totidem mox desuper addit
 Ad latera, & clavis capita ultima necit acutis:
 Subter & hinc, inde, & medio sub corpore molis
 Ingentes necit tabulas, & multus in illis
 Ferreus utrinque, & versatilis additur axis,
 Quo rota versari possit: trabibusque locatur
 Ordine quique suo: innectitque volubile ferrum
 Extremi capulo, quo circumvolvitur axis.
 Axibus inde rotas disponit in ordine curvas,

Atque

Machinæ, glossoco-
 num didæ, mira stru-
 ctura

Atque illas spatiiis omnis differrinat æquis,
 Dentibus ut cunctæ sese per mutua nexis
 Exciperent; vertique simul, volvique vicissim
 Unâ omnes possint: mox circumvolvitur in axes
 Ingentem funem, quo à fronte ligaverat alnum.

His actis, pueri manibus versatile ferrum
 Imperat in gyrum verti, sensimque rotari:
 Ut primùm cæpere rotæ super axe revolvitur
 Orbibus adversis, subitò (mirabile dictu)
 Ingens paulatim deduci machina cæpit.
 Attoniti stupuere omnes: stupuitque tyrannus,
 Dum nova tantarum spectat miracula rerum,
 Quæ facili nisu nunquam facienda putasset;
 Nihil leve confieri paucis res ipsa doceret.
 Et tandem exclamans: Quæ non miracula rerum
 Ingenium facit acre, manusque operosa magistri!
 Cui senior. Majora oculis spectacula rerum
 Aspiceres, mihi si fursùm subducere plantas;
 Et fas in tenui vestigia figere nube,
 Namque ima mundum traherem de sede supernè:
 Magna quidem: sed vera: neque his deducere multum est.
 Tum rex: Credo equidem: nihil est molimine magnùm,
 Difficile & nihil est, docti quod dextera tandem
 Non queat artificis superare, & vincere nisu
 Ingenii. Sed lata subit ratis æquora: retrò
 Subsequitur plausus populorum, & murmure festo
 It cælo clamor: discursat læta per auras
 Vox: reboat mare longè, & litora curva resultant:
 Assurgunt plausu scopuli, & vaga murmurat unda.
 Hæc igitur Siculi memoranda inventa magistri,
 Et simul egregias artes, Palinure, secutus,
 In mare velivolæ deduces litore puppes.

Contrà elata mari stat Neritos ardua faxis.
 Hic geminas æstu terras fecat unda revullas
 Exiguo: sensimque patens fluit usque Corinthum,
 Ætolùm hinc regio est; illinc Pelopeia regna
 Respondent: geminæ curvo stant litore (1) turres,
 Quæque Rhion Grajo quondam cognomine dicta:
 Barbara gens nomen nunc invertere vocantes.
 Hinc verò Ætolùm quæ se cava litora flectunt
 Cyrrhæum in pelagus, fundata virentibus arvis
 Naupactus, statioque jacet benè fida carinis.
 Trans Rhion objectas Achelus (2) Echinadas undis
 Verberat. Hæ quondam (ni mendax fabula Grajùm)
 Najades errabant fluviis, quæ numine verso,
 Nunc scopuli riguere mari, quibus alta trophæa
 Contigit Austriadùm, & Venetùm spectare triumphos;
 Hos inter scopulos certatum Marte cruento
 De maris imperio: ò utinam non læva fuisset
 Mens hominum! tota fractus cum classe tyrannus
 Eoa nunc urbe foret, regnoque repulsus.
 (Et concessa sequi, & Fatis felicibus uti
 Nescia mens hominum) Hos scopulos tenuere carinæ
 Austriadùm, Venetùmque rates, cùm Barbara classis
 Naupacti statione sedens dare carbasa cospit
 Trans Rhion, & sensim pelago se mittere aperto.
 Mille rates mare prætexunt, atque aëra mille
 Vela, & mille leves fluitant vexilla per auras.
 Ipse ubi jam properare hostem audiit Austriacus dux;
 Constitit, atque oculis plena æquora circumspexit.
 Mox cella in puppi circum vectatus in altum
 Agmen agit, tenditque acies, & cornua flectit.
 Austriadùm dextram classis, Venetùmque sinistram
 Occupat: in medio puppes prætoris, & ipsæ
 Bis septem, horrendi facturæ exordia belli,
 Turritæ steterunt primo agmine (3) Bucentauri:
 Jamque rubescebant radiis ardentibus undæ.
 Eoa de sede ruens cùm sibilus Euri
 Labitur Oceano crepitanti flamine vela

Odry-

(1) *Dardanelli di Lepanto* vulgus vocat, per quos in Corinthiacum sinum *Golfo di Lepanto* intramus.

(2) Insulæ ad ostia Acheloi *Crazolari* appellant.

(3) Sic non incongruè Hepteres, seu *Galeazze* vocamus à mole, qua reliquas superant, etsi non eadem sit apud Venetos *Galeazza*, & *Bucintoro*.

Christianorum clas-
 sis dispositio.

Odrysium tumuere sinu; flatuque secundo,
 Jamque propinquabat primæ ad tentamina pugnae
 Barbara Threicium sinuata in cornua classis,
 Undantesque dabant vexilla argentea Lunas.
 Ast ubi Christiadae in proram descendere ventos,
 Atque hostes ruere adversos videre, repente
 Perculsi cecidere animis, trepidoque tumultu:
 Jamque referre pedem, & retrò dare terga parabant.
 Ipse sed Austriacus spem magnam in pectore versans.
 Ingentesque animos, altæ ad subsellia puppis
 Imperat acciri proceres. Utque ære canoro
 Increpuere tubæ, celeres ad jussa vocati
 Convenere, replentque duces subsellia primi.
 Tunc ille afferri tabulas, quas arte peritus
 Maurolycus dederat, famulos jubet: inde recludit
 Quæ Vates ventura die signaverat illo.
 Hæc autem ventura die signaverat illo:
 Cum Sol Oceano surget, simul Eurus Eoo
 Assurget: si fortè mari sese obvius hostis
 Intulerit, Martemque velit tentare secundum,
 Ne dubites conferre manus, cadet Eurus, & undas
 Affabit Zephyrus, nubesque immittet in hostes.
 Vix hæc Austriacus, procerum stipante senatu,
 Legerat, & classes dederat vulganda per omnes:
 Cum subiti rediere animi, strepituque canoro,
 Arma petunt. Dictis tanta est fiducia Vatis.
 Ipsa sed in primis læto clamore vocatur
 Divorum Regina, maris cui cærule parent,
 Et cui deposito famulantur murmure venti.

Nec mora, continuò paribus concurrunt armis:
 Classibus adversæ classes, rostra obvia rostris
 Ivere, ut belli signum prætoria puppis
 Fecit, & horrendo strepuerunt cornua cantu.
 Hinc celeres sicca servatam in resse favillam
 Admovere nitro, conceptoque ocyus igne,
 Emicere tubi, sonitumque dedere metalla.
 Nec mora millenæ fugiunt, rupto obice, glandes,
 Vulcano pellente: pluit latè horridus imber
 Ferreus, & nigræ tolluntur in aëra nubes,
 Et medias inter nubes micat ignibus æther
 Cum tonitru: cæcis exhorruit unda tenebris,
 Et pulsata imo fremuerunt æquora fundo.
 Ac veluti ruptis, gremio fervente, caminis,
 Ingentes scopulos, & grandia saxa sub auras
 Vesbins agglomerat, disjectaque viscera montis

Christianorum me-
 tus ex adverso véto.

Resumpti animi.

Atrox pugna.

Eri-

Erigit eructans, & sydera verberat imbre
 Saxorum: totus radicibus egeritur mons.
 Flammarum erumpunt cunei sub nubila; & ingens
 It cœlo fumus, cœlique obnubilat astra.
 Præcipitesque ruunt pice nigra, & sulphure mixto,
 Ardentes fluvii, rapida flammante favilla:
 Subjectas implent valles: latè omnia circum
 Arvaque, litoraue, & villæ vastantur, & urbes:
 Non aliter gremio, suscepto protinus igne,
 Horrendum concussa cavo crepuere metalla:
 Disjectæ tonitru glomerantur in aëra puppes.
 Mille trabes, & mille volant disrupta per auras
 Rostra, carinæque, quassataque fulmine vela:
 Corpora mille virum: medias dispersa per undas
 Arma fluunt, galeæque, atque altæ robora sylvæ.
 Odrysi, velis Euro spirante secundo,
 Audaces animos, atque irrita vota fovebant:
 Attamen incassum gavisi Marte secundo:
 Alternat Fortuna vices: Felicia cœpta
 Flebilis eventus, lacrymandaque Fata sequuntur.

Jam Sol altus erat, confestim murmure fracto,
 Euris abit: siluere vada: & stetit utraque classis.
 Sed concessa quies brevis est: pernicious alis
 Allapsi Zephyri rupere silentia: festo

Secundi Austriaci
 venti.

Austriaci Zephyros venientes murmure læti
 Accipiunt: tumuere sinus, tumuere secundis
 Auspiciis animi: læto clamore laceffunt
 Sydera: bella iterum, & victricia signa reposcunt.

Magnanimus dux audentem in certamina pubem
 Tum sic aggreditur: Promissi numine venti
 En adsunt: reliquum, in manibus victoria vestris
 Tota est: ite; præit quoniam Fortuna, sequendum est.
 Nec plura: Austriaci invadunt, & rostra ferocis
 Vi superant: ruptoque velut ruit objice ripæ
 Immissis cum flumen aquis, & murmure rauco,
 Dejectat latè segetes, populatur & arva:
 Christiadx in classem irrumpunt, atque obvia diro
 Ense metunt, cædesque, & passim funera miscent.
 Ipse ubi præcelsa in puppi conspexit Alymum,
 Irruit Austriades contra, & præcordia multo
 Barbara transfigit ferro: ceciditque superbus
 Mole gigas, strepituque iit indignatus ad umbras.
 Qualis ubi in sylvis contorto fulmine pinus
 Icta cadit, gemituque replet nemora alta supremo.
 Tunc cæsi caput Austriades obruncat, & hasta

Præ-

Præfigit, tollique jubet de vertice puppis.
 Ut cæsi de puppe caput, lacrymabile signum,
 Threjiæ ducis aspiciunt, trepidi ocyûs omnes
 Prona fugæ dant terga, ratesque ad litora vertunt.
 Insequitur victor: ferro debellat & igne,
 Quid plura? ardent rostra: viri sternuntur, & omnes
 Æquore dispersi vento jactantur, & armis.
 Christiadæ læti exultant, Superùmque salutant
 Reginam, tanti fuerat quæ caussa triumphi:
 Atque ipsos læto Zephyros clamore salutant
 Præsentem. Aded ventos prædiscere magnum est.

Turcarum cædes,
 & Christianorum vi-
 ctoria.

Æris regionum
 descriptio.

Hæc quondam Evandrum memini cecinisse sub altis
 Turribus, angusti quæ fluctuat unda Pelori.
 Sed jam me Zephyri, & felicior evocat aura:
 Ire animus: felices concedite carminis æstrum,
 O Musæ, & celeres properate per ardua mecum:
 Namque iter in nubes intendimus. Est locus ingens
 Ætheris in medio, rigidis ubi plurimus horret
 Aër frigore, volucrique impervius omni est.
 Proximus huic flammis ardentibus imminet altus
 Juppiter: ima tenet dulcis mortalibus ægris
 Temperies, magno Superùm data munere Divùm:
 Pendula se circum regio diffundit in omnes
 Terrarum, pelagique plagas; sed major in axe
 Arctoo, gelidisque riget stipata pruinis:
 At Sol Æthiopas quæ ferventissimus urit,
 Strictior illa, nimis vicino pressa calore:
 Sed geminæ in medio quæ zonæ habitabilis Orbis
 Temperiem, & mixtam faciunt cum frigore flammam,
 Stat justis extensa locis. Hic æthere regna
 Æolus alta tenet: veniunt his sedibus Euri,
 Et Zephyri, Corique, & nimbiferi Aquilones.
 Hic etiam nubes concrescunt, tenuior imo
 Cum vapor è terræ gremio confurgit in altum:
 Cæruleique cadunt, submotis nubibus, imbres.
 Ergo age, nunc causas mecum tentare latentes
 Aggredere, & prima revocemus origine ventos.
 Tantisper, Palinure, licet divertere clivo:
 Haud equidem labor incassum, nec inutilis error:
 At tu, quo nostræ lætantur Apolline Musæ,
 CARDENIDE generose, præi, tenuesque per auras
 Sterne viam Vati facilem, inceptumque secunda.
 Sol maria, & terras flammis vitalibus omnes,
 Aëraque irradians, animantia cuncta calore,
 Cunctarumque fovet caussarum exordia prima:

Ventorum genera-
 tio, & causa.

Tom. II.

N

Se-

Semina compingit rerum, concretaque vertit,
 Atque novas cogit paulatim sumere formas;
 Rerum quippè parens Sol est. Sic humida Tellus
 Phœbeis sensim radiis tepesacta relaxat,
 Expanditque sinum: tenui volat halitus aura
 Nimborum in sedes, hinc frigore pressus iniquo
 Stipatur: ceu parva phalanx, cùm fortior instat
 Hostis ab adverso, cuneo densatur acuto;
 Colligit & vires, atque arma, globosque ruentes
 Objectis contrà scutis, hastisque repellit.
 Sed gravis ille venit concretus, pandere quo se
 Confestim patrias iterùm demittit ad oras:
 Ille rursus tepesactus abit resolutus in auras,
 Et sensim major, majorque accrescit cundo:
 Cum tandem spatiis nimium conclusus iniquis,
 Quà via per medias nubes, perque aëra latè
 Sese aperit, citus irrupit, velut acta sagitta,
 Stridulus, & circùm rapidus se trudit in auras:
 Atque auras premit obstantes, premiturque vicissim:
 Stare loco nescit: celeri secat aëra lapsu,
 Dum fugit, immiscetque fretum, & nemus omne tumultu.
 Non secus admotum rapidis si fortè favillis
 Vas fuerit, cui stricta manent, oblongaque colla,
 Æneus & venter magnum turgescit in orbem:
 Intùs paulatim fervescens humor ab igne
 Solvitur, & tenues rarus se vertit in auras:
 Ac majora petens latè loca, it halitus alto
 Colla per oblonga erumpens, tractimque volando
 Attenuatus abit, sonituque effertur acuto
 Stridulus, & multo fugiens nisu premit auras
 Objectas, raucoque imitatur murmure Coros.
 Non intermissi flantes sic aëra venti
 Continuis agitant flabris, & cœrula vertunt;
 Quippè sinu terræ semper vapor exit ab imo.

Venti olim sine
 nomine.

Ventorum multi-
 plex numerus, & no-
 menclatura.

Incerti quondam perflabant marmora venti;
 Nec numeros norat, nec nomina fecerat illis
 Navita, nec medio spectarat ab æquore stellas.
 Ast ubi culta Thetis, celeresque immisit in undas
 Audax nauta rates, sua tùm (1) cognomina ventis,

Om-

(1) Non omnibus una est ventorum nomenclatura, neque omnium ventorum, juxta recentiorum divisionem apud Latinos nomina fuere, nos probatos Autores secuti sumus, & aliis Græca nomina accomodavimus, aliis verò ventis nova ex Italis nomina deprompsimus.

Omnibus & sua tùm pariter data nomina stellis.

Primus purpureo cœli de cardine præcep

Eois ruit (1) Eurus equis: contrà æquore ab alto

Quà Sol flammiferos rubro lavat amne jugales,

Affurgit (2) Zephyrus. Mundi de sede nivali

Descendit (3) Borcas nivibus stipatus, & horrens

Frigoribus multis: contrà venit humidus (4) Auster

E Libya, & pluvio contristat turbine cælum.

Hos inter quatuor totidem generantur, & illis

Nomina nauta dedit. Boream strepit inter, & Eurum

Ventus, ab egeïdis mittit quem rupibus Æmi

Græcia: (5) Græcum Itali jam nunc cognomine dicunt.

Contrà hunc nimborum densum citus explicat agmen

Africus, (6) & Mauris descendit ab usque præustis.

Hybernum propè solstitium tonat (7) Euroauster

Densis stipatus pluviis: contrarius Urfa

Alta (8) Arctozephyrus descendit, & horridus æquor

Asperat: illum Itali ventum dixere Magistrum.

Quisque horum dextra, lævaque armatus ab alto
Irruit, & gemino Tethyn lictore flagellat.

Durtus Hyperboreis (9) Aquilo se rupibus infert:

Alter ab Eois furit (10) Hellepontius oris.

Ultrà Eurum immissus roseo (11) Vulturñus ab Ortu.

At mitis venit è tepido (12) Gangeticus Austro.

N 2

He-

Cardinales.

Medii.

Laterales.

(1) Ital. Levante, Hisp. l'Este, Gall. Est, Belg. Oost, Angl. East. (2) Ital. Ponente, Hisp. Oest, vel Oes, Gal. Ovest, Bel. Vuest, Angl. item Vuest. (3) Ital. Tramontana, Hisp. Nort, vel Norte, Gal. Nord, Bel. Noort, Angl. Noortb. (4) Ital. Ostro, vel Mezzodì, Hisp. Sur, Gal. Sud, Bel. Zuyd, Angl. South. (5) Ital. Greco, vel Grecale, Hisp. Nord Este, Gal. Nord est, Bel. Noort Oost, Angl. Noortb East. (6) Ital. Libeccia, vel Garbino, Hisp. Sud Oeste, Gal. Sud Ovest, Bel. Zuyd vuest, Angl. South vuest.

(7) Ital. Scirocco, Hisp. Sueste, Gal. Sudest, Bel. Zuyd oost, Angl. South east. (8) Ital. Maestro, vel Maestrale, Hisp. Noroest, Gall. Nordouest, Belg. Noort vuest, Angl. Noortb vuest. (9) Ital. Greco Tramontana, Hisp. Nor Nordeste, Gal. Nord nordeste, Belg. Noort noort oost, Angl. Noortb noortbeast. (10) Ital. Greco Levante, Hisp. Lesnordest, Gal. Est nordest, Bel. Oost noort oost, Angl. East north east. (11) It. Scirocco Levante, Hisp. L'Est sueste, Gal. Est sud est, Bel. Oost zuyd oost, Angl. East south east. (12) It. Scirocco Mezzodì, vel Ostro, Scirocco, Hisp. Sur sueste, Gal. Sud sud est, Bel. Zuyd zuyd oost, An. South south east.

Hesperia sub sede tenet dextra Africus udum
 Libonotum : (1) è leva surgit (2) Subvesperus atrox .
 Addit se comitem occiduo sub sole Magistro :
 Corus, (3) ab Ausoniis cognomine dictus Japix :
 Circins (4) Arctoa sequitur de sede nivali :

Hos præter , totidem mediis è sedibus auræ ,
 Nothi, seu Quarta. Turba minor , certoque mari sine nomine surgunt :

Quas etiam , Palinure , animas prædiscere cura .
 Ut certum teneas infida per æquora cursum .
 Hanc & rectores , uno cognomine , plebem
 Quartas (5) ventorum nostri dixere vocantes :
 Appellare Nothos alii voluere magistri .

His animadversis , qua nunc ratione per undas,
 Navita , tot varios possis cognoscere ventos ,
 Expediam , Superùmque canam data munera Divùm .

At mihi vos alti Nymphæ maris , hæc vada læta
 Quæ colitis Bajas , felicia litora , circum ,
 Vos , quæ Sirenum sedes habitatis odoras ,
 Regnaque Teleboùm , litusque tepentis Amalphis ,
 Pandite , Nereides , (nam vos spectastis & illum ,
 Divinique in partem operis venistis ab alto)
 Quis Deus hanc nobis divinis extudit artem
 Inventis . Deus ille equidem , Deus ille magister ,
 Qui primus rerum causas penetrare latentes
 Ausus , & obscuræ novit consubia gemmæ .
 Magnetem quibus ipsa sibi Cynosura maritet
 Ardescens flammis : (Norunt jam sydera flammæ)
 Primus , & errantes duxit , duce cuspide , nautas .

Ante mari in magno , dubia sub nocte pererrans
 Arcadias Urfas trepidantes æquore tingi ,
 Arcturum , pluviasque Hyadas spectare solebat
 Navita , & ardentem stellis Orionis ensẽ ,
 Tendebatque freto in medio , duce sydere cursus .
 Sed nigra cùm latè texebant nubila cælum ,

Ac

(1) Ital. *Libeccio* , *Mezzodì* , vel *Ostro Libeccio* ; Hisp. *Sursudoeſte* , Gal. *Sud sudoveſt* , Bel. *Zuydzuyd vuest* . Angl. *South ſouth vuest* . (2) Ital. *Ponente Libeccio* , Hisp. *Oeſt ſudoeſte* , Gal. *Oveſt Sadoveſt* , Bel. *Vueſt zuyd vuest* , Angl. *Vueſt South vuest* . (3) Ital. *Ponente Maeſtro* , Hisp. *Oeſt noroeſt* , Gal. *Oeſt nordoveſt* , Bel. *Vueſt noort vuest* , Angl. *Vueſt noorth vuest* . (4) Ital. *Maeſtro Tramontana* , Hisp. *Nor nor oeſt* , Gal. *Nord nord oveſt* , Bel. *Noort noort vuest* , Angl. *Noorth noorth vuest* . (5) *Quarte de' venti* , d' *venti baſtardi* . Itali dicunt ventos medios , seu laterales .

Ac Lunam oblectam nimbo nox coëca tenebat,
Tunc, duce sublato, dubiis errabat in undis,
Carbasia quò venti, tempestatesque trahebant.

Verùm regna tenent qui ditia Perfidis, & qui

Æquora Niliacis sulcant Erithræa papyris,
Olim (1) Taprobanen, & Gangis litus adibant,
Aëra per vacuum cursus signante columba.

Arabum navigatio
duce columba, Moris-
ficus in orbe mariti-
mo.

Chaoniam ex alta mittebant puppe volucrem:

(Nam Telluris aves, verrentes æthera penhis,

Natura monstrante, petunt vicinia semper)

Hinc quà missa fugam capiebat in aëra, & ipsi

Tendebant iter Oceano: mox illa volatu

Cum sese ex oculis subtraxerat, ilicet illi

Laxabant aliam: sic & ductoribus istis,

Taprobanen cursus, tandem, (2) Sindasque petebant.

Ausonia in magna, biferique ad marmora Pæsti,

Tarentæ pyxidis
historia, fabula a-
dumbrata,

In medium conversa diem quà surgit Amalphis,

Nauta fuit, magnis ausis generosus, & acer

Ingenio, & reliquos inter solertior omnes,

Flavius (3) (hoc illum dixerunt nomine nautæ)

Cui nitidis formosa comis, Bezonis mater,

Inter Nereidas forma non ultima Nymphas.

Hic quondam æstate in mediæ, dum cardine summo

Jam rapidus Titan medios accenderat æstus,

Dum sitijunt segetes, filet aura, & cœrulæ humor

Affultans scopulis vix rorem aspergit amarum,

De

(1) Est hæc Ceylanum, quæ quidem insula Cory (Capo di Comorin) promontorium objecta est. (2) Titis maximæ insulæ Eoi Oceani, Sumatra, Bornæo, Java, vulgò *Isola della Sonda*. (3) Flavius natione Italus, patria Amalphitanus, qui anno MCCC. mirabile sanè, ac navigationi optatum inventum nauticæ pyxidis (*La Bussola*, Gallis *Boussole*) adinvenit, atque illius usum posteris tradidit; unde meritò illum Snellius in Epistola ad Lectorem Tiphys Baravi, & ex eo Morisæus in Orbe maritimo lib. 2. cap. 41. vocant *Sagacissimum Naturæ Mythen*, cujus industria à secretioribus ejus adytis id eratum sit. Hujus enim fiducia Itali primùm, inde etiam Hispani externa maria tentare instituerunt. Huic sententiæ se subscribunt Ortelius, Blondus, Crescentius, Ferrarius, Philander, alique quamplurimi, ut citrà invidiam non sit hæc laus Italæ deneganda. Panormitanus, autem sic cecinit:

Prima dedit nobis usum Magnetis Amalphis.

Defessus vacuum secreti ad marginis oram
 Venerat ex alto, gremio quæ scrapet rupes
 Dat placidas somno sedes: hic ille sub antro
 Sternitur egelido, musco super, & sua somno
 Lumina concedit; primos laxaverat artus
 Vix optata quies, & lumina somnus habebat,
 Cum, tremulas Zephyris lenè impellentibus undas,
 Scinditur Oceanus, vitreisque sedilibus omnes
 Nereides, Nymphæque assurrexere marinæ:
 Flava comas Ephyre, Lepytheque, & candida Chio,
 Pulchra genas Panopea soror, quæque ubere læto
 Tunc geminos primùm pueros enixa fovebat
 Leucothoë, & vultu venit placidissima Micle,
 Euplæe, Prochyteque, Cleoque, & cæcula Nefis:
 Purpureum quibus os, placidum decus oris: & illis
 Versicolor niveas cingebat tænia mammas.

Et tandem formosa mari Beronia mater
 Astitit, & dium nato diffudit odorem.
 Ut multo præsentem afflatus numine sensit
 Nauta deam, & vultus genitricis novit amatos,
 Currit in amplexus: teneros per colla lacertos
 Injicit; & charæ delibat dulcia matris
 Oscula: (Nereides plausu infremuere marino)
 Terque, quaterque iterat: matri mox talia fatur:

O mater dea, Nereidum pulcherrima Nympha,
 Sirenum quæ regna colis, & gurgitis hujus
 Ima tenes, ubi tecta tibi pellucida vitro,
 Cæruleasque inter Divas spatiaris in undis,
 Qui te nunc pelago, testisque accivit ab imis;
 Teque dedit, gnato divina in luce videntem?
 O Genitrix, magno natum dignaris honore.

Flavius hæc: illi contra placidissima Nympha
 Hæc dedit, & roseo placidè simul ore locuta est.

Magna tui semper dilectæ cura parenti,
 Nate, fuit, matrisque animum timor anxius urget,
 Ne quando, rapido deprensus turbine venti
 Jacteris pelago in medio, quo tendere cursus
 Inscius, ardenti cum se subduxit Orion
 Sydere, & Arcadium texit nox atra Bootem.
 Quare age, quam mihi nunc lacrymis dedit, & prece multa
 Fatidicus Proteus, nitidam cape pyxida, nate.
 Hac duce, cæruleum carpes iter, & vada salsa
 Tutius hac, dubia cæli sub nocte fecabis.
 Ipsa polum nimbo obtectum tibi ferrea cuspis
 Ostendet, Mundique plagas, & sydera dicet:

Et

LIBER TERTIUS.

97

Et tibi per fluctus, quâ sit, monstrabit, eundum;
Qui spirent venti, rigida qua rupe procellas
Descendant. Quid plura? tibi pro fydere ferrum
Dux erit, & reducem patrias te sistet ad oras.
Hæc illa, & læto porrexit pyxida nato.
Tornatæ quæ cura hinc sit, qui pydixis usus,
Illa docet: cupidus genitricem Flavius audit
Dicentem, & memori sub mente audita recondit.

*Pyxidæ descriptio
& illam formandi
modus.*

Argento insignem multo, niveoque elephanto,
Ipse suis manibus tornavit pyxida ferro
Cæruleus Proteus: medio stat circulus aureus.
Nomina ventorum multo cælavit in auro
Hoc circo Proteus; nam æqualibus intervallis
In totidem partes secuit, quot flamine venti
Spirant; cælavitque suis in sedibus omnes.
Lilia, quæ rutilo præfulgent plurima in auro,
Arctoo Boream venientem ab fydere monstrant,
At reliquos alii ventos dant vertice ab uno
Extensi in gyrum radii, minioque rubentes.
Inde stylum è chalybe in medio præfixit acutum:
E chalybe huic etiam super addidit ille sagittam,
Quam nigro admovit lapidi, (1) Magnesia fertur
Gemma) è contactu multo malisana veneno
Cuspis abit, calidasque hausit de marmore flammæ.
Mira quidem sunt, nate, meæ pars altera vitæ,
Quæ mihi narravit Proteus commercia gemmæ.
Marmor amat ferrum, dulcesque in pectore flammæ
Nutrit dura silix: chalybis durissima corda
Allicit illecebris: molli sua viscera ferrum
Illecebra, & rigidum quamvis respondet amori,
Atque agitur flammis. Quid non cedamus amori?
Mollit amor ferrum, & durissima marmora molli.
Mobilis illa stylo superadditur: irrequieta
Vertitur hæc, illac; donec præfulgida cælo
Quâ Cynosura micat, se sistat, & æthere ab alto
Hauriat obtutu flammæ ætus acta veneno.
(Nam velut ipsa potest fydere gemma,

Sic

(1) A Magnesia Macedoniæ regione Magnetis feraci: qui
& Heraclius ab Heraclia urbe etiam appellatur. Alii fideri-
tem vocant, scilicet ferream; nam in eadem fodina cum
ferro nascitur. Hinc ferunt excoctum ferrum habere partes
Boreales, & Australes, vigorem magneticum; verticitatem,
& vertices, seu polos destinatos.

Sic nigræ dulci gemmæ correptus amore,
 Astra chalybs amat, atque obtutu fallit amorem)
 Hinc ille ex nivea cryſtallo pyxida textit:

Cepe, & allia, adamasque Magneticam vim infringunt.

Quomodo locanda in navi pyxis et ventos, & mundi partes dignoscendas.

Bracteola & circum clausit ſtriſſimus illam;
 Ne maris unda nocens, aut æris aura marini
 Inficiat, nigraque terat rubigine ferrum.
 Cepe timendum etiam, graveolentiaque allia Vates,
 Vimque adamantis; acum viſu nam fascinat ipſo,
 Admonuit. Tu, nate, maris cùm gurgite vaſto
 Errabis, dubiusque viæ ſine ſydere cœli,
 Hanc fidam media comitem ſub puppe locabis
 Libratam lævi in tabula, quò ferrea cuſpis
 Volvier in gyrum poſſit: ſed pyxida tantùm
 Verte manu hæc, illac, donec ſe concita cuſpis
 Siſtat, & inſcriptæ reſpondeat illa ſagittæ,
 Aut medium feriat tornatæ pyxididis orbem
 Axis ad Arctoi partem: mox inſpice & illam.
 Illa tibi ventos, curſusque & ſydera dicet.

Hæc dedit; & circum Nymphis ſtipata marinis;
 Oceano caput immerſit, natoque relicto,
 Humida ſpumofæ venit ſub Doridos antra.

Ille autem charæ genitricis munere lætus,
 Pyxida cælatam ſignis miratur eburnam,
 Miraturque orbem argento, & murice pictos
 Liliaque Arcadii monſtrantia ſydera Plauſtri,
 Ac minio inſcriptum ventorum nomina circum.
 Hinc ſtupet in gyrum hæc, illac trepidare ſagittam:
 Et ſenſim arcana ferri virtute ſub Uras.

Nec non & prima perquirat origine cauſas
 Occultas rerum, & tacitus præcepta revolvit,
 Quæ dederat mater; ventosque, & ſydera diſcit.

Pyxide duce primùm in Oceanum, & externa maria navigatum.

Pyxididis hinc primùm fuit uſus, & æquora primùm
 Audaces auſi, duce cuſpide, currere nautæ.
 Nec ſolùm concluſa Thetis ſulcata carinis
 Omnis, & Ægæi ſpumantia marmora ponti:
 Ipſe ſed Oceanus notæ trans litora Mundi
 Tentatus magnis auſis, Fatisque ſecundis.
 Hac duce jam notæ Æthiopes, atque ultima Cafri
 Regna pharetrati. Mundique impervius axis.
 Quin & inaceſſi tot jam per ſæcula (1) Seres,
 Ac penitus toti terrarum incognitus Orbi
 Nunc tandem Auroræ ſub ſede eſt viſus Japon:

Ac

(1) Idem, ac Sinæ, ſerico laudicio nobiles.

Ac novus Ammericæ lustratus navibus Orbis.

Sic & divinum inventum, pyxisque per omnes
Delata est populos, quos decolor inficit Eos,
Aut rapido Sol torret equo, aut premit Urfa pruinis:
Quos & in Occasum Atlantæum submovet æquor.
Sed qui (1) Cathygaren, extremaque litora Mundi
Soli habitant Seres, diverso pyxidis usu,
Terrarumque plagas, ventosque, & sydera norunt.
Circuitu effingunt curvum cratera capaci,
Et fluvio undantem multo sub puppe reponunt.
Subere suffultus parvo natat ære tricuspide
In medio Rhombus versatilis, altaque signat
Astra, polumque: regitque vagos per marmor (2) Ioncos.
Non secus Arctoi faciunt, qui Balthica nautæ
Cærule, Hyperboreumque cava trabe Nerea currunt.
At quia Nautarum posita est spes omnis in una
Pyxide, mira quidem, atque usu comperta docebo,
Egregiam tibi quò valeas compingere buxum.
Stat geminus Magnete polus, quorum alter in Arcton,
Alter in adversum Mundi se dirigit axem.
Hos autem quo ritè modo perquirere possis,
Expediam: Ilicea in media net cymbula pelui,
Quæ gremio inclusam sustentet flumine gemmam.
Hæc circum incipiet sensim irrequieta moveri:
Non tamen integrum describet motibus orbem.
At septem versus se conciet illa Triones,
Quò tandem directus eat polus alter in Urfas,
Inque diem vergat medium polus alter: at illos
Sedulus advertes, radioque notabis acuto.
Hinc & acus si forte tibi fucanda veneno,
Cuspis Hyperboreum tendet quæ mota sub axem,
Aultrinum complexa polum, lapidi oscula libet:
Nam secus Arctoum si contigit, illicet Austro
Se vertet, ventosque alios monstrabit, & oras.
Admiranda quidem, quorum cognoscere causas
Nobis, in parvo ludens, Natura negavit.
Si Magnes generosus erit, sat cuspis in uno
Contactu bibit arcani malefana veneni.
At cum languescit gemmæ vis, sæpè fricandus
Est illi Rhombus, certa sed lege, modoque,
E medio super incipias deducere saxum

Tom. II.

O

Leni-

Ufus pyxidis apud
Seres per acum in
vasculo insistentem.
Purnerius *Hydr. lib.*
11. 4. c.

Item apud Septen-
trionales.
Reischolius Geogr. lib.
10. c. 2.

Duplex in Magnete
polus.

Quomodo acus vi
magnetica imbuen-
da.

(1) Sinarum emporium, *Canton*. (2) Navigiorum ge-
nus apud Sinas, quibus plurimum utuntur.

Leniter alternum in punctum, ferroque fricabis,
 Hinc ubi jam ventum, sustolles desuper illud
 Actutum, propè nec redeat vis nigra metallo:
 Ni facias, reditu immutabitur indita virtus
 Jam chalybi: in medio fuerit cum gemma reposta,
 Duc illam rursus ferrum super, ut calor intus
 Plurimus ardescat venas diffusus in omnes.

Ferro armatus Ma-
 gnes vim suam ser-
 vat.

Præterea, quoniam languescit tempore longo
 Herculeus vigor, ære tibi stipandus acuto.
 Plurima sive inter chalybis ramenta locandus;
 Vivida sic vis, amplexuque fovetur amico.
 Scilicet armari quæcunque potentia ferro
 Indiget, ut longos possit durare per annos.

Zephyri natura, &
 mores.

Sed jam naturas, ventis quas Juppiter ipse
 Addidit, expediam: Zephyri felicibus auris
 Aspirant, placidoque intendunt carbasa flatu.
 Rarè manè ruunt: sed Vespere sæpius afflant.
 Interdum Zephyris cursus spirabilis auræ
 Est brevis: interdum nitido sub lumine plures
 Duravere dies, Phœboque cadente, flescunt:
 Incipiunt æstate nova, placidissima quando
 Tempestas pelago: rarè brumalibus afflant
 Temporibus: Palinure, sinus inflare secundis
 Da Zephyris, Zephyrisque citis in vela vocatis
 Tutius infidum lento pede currimus æquor.

Euri.

Eoo cum Sole leves de fluctibus Euri
 Attolluntur, aquas majori & flamine verrunt,
 Quàm Zephyri, tepidumque colunt ver: bruma nec illos
 Respuit, aut nimis ardens fervoribus æstas.
 Crebrescunt multi in noctem; sed cardine cum jam
 Adverso Manes instrat Sol, murmura ponunt.
 Bis quinos persæpè dies vasti æquora Nerei
 Lata cient: ad mensem etiam protendere cursum
 Sæpè solent: tu carpe iter adventantibus Euris.

Borea.

Dum nostrum Titan devexior aspicit Orbem.
 Exoritur Boreas, gelidisque è rupibus ardens
 Labitur, ac rigido Neptunia regna flagello
 Quassat: & annosas sub montibus atterit alnos,
 Ac strepitu latè miscet nemora alta canoro.
 Pulsatæ plangunt valles, & magnus Olympus.
 Paulatim murmur ponit, molliorque feroces
 Sensim animos: longo languescunt tempore vires.
 Vix agitat tandem tenui maria uda flabello.
 Donec & halitibus cum jam sua pabula defunt,
 Attenuatus abit. Veluti fornacibus altis

Cum

Cùm subito siccis è truncis arida messis
 Suggestitur, concepta statim de fomite flamma
 Murmure confurgit multo, rapidosque repentè
 Altius attollit cuneos, & sydera lambit.
 Mox ut materies sensim consumpta recessit,
 Flamma cadit, circumque levi vix sibilat aura.
 Dissolvit nubes Boreas, cœlumque serenat
 Luce nova: interdum densatis nubibus astra
 Obteggit, & dextro dimittit ab axe pruinas.
 In terras si nocte vaga descendit ab Urfa,
 Tertia lux illum nunquam perflare videbit:
 Sin minùs, ad senos Aquilo, denosque rigebit
 Sæpè dies: viginti etiam pulsabit Olympi
 Sacra Jovi nemora, & maria alta à gurgite vertet.
 Tu cave, ne primis Aquilonibus in mare puppim
 Deducas: statione sedens sine flamina prima,
 Paulatim contusa cadant; tunc strata per alta
 Tende iter, & fessis Aquilonibus utere tandem.

Humidus ex imo, pluviisque, nigerrimus Auster
 Axe ruit, creberque, hyeme adventante, præcaci
 Imbre tonant, nimboque, & plurimus obruit arva.
 Verùm pleni amnes cùm cessavere, serena
 Luce aperit cœlum, & simul æquora leniùs urget.
 Non & certa illi vitæ data tempora; sæpè
 Vita brevis, totusque leves se solvit in imbres:
 Sæpè sed alatis investus in æthere bigis
 Murmurat, & multo latè ciet aëra flabro.

Austel.

Principiò levis hyberno de Sole sub undas
 Labitur Euroauster, & æquora molliter afflat:
 Mox densat cœlo nubes, atque occulit astra:
 Sensimque assumit vires, & crescit eundo:
 Donec se totum campo commisit aperto.
 Tunc cœlo tollit spumantia marmora, & altis
 Fluctibus insultat ratibus: ceu nubibus imbres
 Cùm ruptis veniunt: primùm de montibus undæ
 Exiguo torrente cadunt, crescuntque fluendo:
 Cùm tandem fluvii, multis jam fluctibus auctæ
 Insultant magno venientes gurgite campis,
 Ingentesque imis vellunt radicibus alnos.
 Æquor agit fundo, rapidosque per aëra nimbos
 Agglomerat; pluviisque cadit venientibus aura.
 Sæpiùs autumnò ruit imo à cardine Mundi
 Horridus, at bruma magis horridus asperat undas,
 Longiùs extendit cursum; nam sæpè reflectit
 Exactum ad mensem pluviòs temone jugales..

Euroaustel.

Principiò, dum crispas aquas, da fluctibus alnum,
Nec sine, paulatim vires acquirat eundo.

Nam si post quartum vento tua vela furenti

Laxabis, non tutus erit per cœrula cursus:

Tempestat te dira manet, durique labores.

Principiò dum blanda vocat Fortuna, vocantem

I, sequere: è manibus fors labitur aurea pigris.

Supernatis (Greco)
qui sic dictus est,
quia à Supero mari
perflat.

Præceps Arctoa veniens à sede Supernas

Frigidus hyberno crebrescit tempore, & æquor

Altiùs attollit, scopulosque superjacet undas:

Discludit nubes, nivibusque incandet, & alma

Cœlum luce aperit, lenique adsibilat aura,

Et longè pulsus sequitur lux aurea nimbis.

Mollior æstate in media felicia mulcet

Æquora; nec Zephyris tunc lenior invidet aura.

Tu sine, surgentis languescant murmura venti,

Ut celeri tutus percurras Nerea puppi.

Densus turbinibus Libyca de sede feroces

Africi item nas-
ta describitur.

Africus urget equos, crebrisque per aëra nimbis

Invehitur, flatuque ciet strepitante tumultus:

Asperat Oceanum, fluctusque ad sydera tollit.

Laxat aquis nunc lora: mari nunc murmure rauco

Stridulus incumbit: subitis modò nubibus astra

Obtegit, & noctem terris inducit, & umbras:

Mox pulsus aperit nimbis, Solemque reducit.

Totus & interdum cadit, & silet æquor, & aër.

Sed brevis illa quies; nam finibus usque præuultis

Mox redit è Libycis inopinus, & acrior instat:

Frangit aquas, tollitque vadum, miscetque tumultus.

Qualis ubi vacuum spectavit Persa pharetram,

Ora, fugam simulans, avertit, & æquore cedit.

Hinc ubi jam vacuum telis complevit acutis,

Impavida cum fronte redit, Martemque laceffit.

Actior instat equis: rapidas vibrare sagittas

Non cessat: transfigit equos, transfigit equorum

Sessores unà, & crudeli funere mergit:

Per cædes, stragesque ruit: Fuge cautus iniqui,

Nauta, dolos venti: cœlo ne crede sereno;

Namque dolos etiam norunt, & fallere venti:

Principiò tres ille dies sœdare procellis

Affolet; at senos si tres transcenderit ultrà:

Sæpè novem: quos si superaverit, ille profundum

Viginti torquere dies solet imbris atris.

Tu Libycò ne crede ratem, Palinure, furenti.

Durus Hyperborcis, Boreæque simillimus, oris

Cir-

Circius incumbit, glaciesque indurat acutas,
 Et cursu in medio fugientia flumina sistit:
 Nec non & summas pelagi diverberat undas,
 Et nemora alta jugis horrendo murmure quassat.
 Hinc ut sylvisfragi cecidit gravis ira flagelli,
 Vela vocat: velum vento committe vocanti.

Hos mores, sibi quisque suos, discrimine certo,
 Majores ventorum animæ coluere volentes.
 At quæ confurgunt dextra, lævaque minores
 Majorum leges etiam, moresque sequuntur.
 Sunt & multa, dies quæ longa, & plurimus usus,
 Atque acti pelago cursus te, nauta, docebunt:

Post hinc digressus, jubeo spectare locorum
 Naturam; pelagi qui nobis æquora venti
 Ardentes claudunt, aliis felicia pandunt.
 Certa tenent & regna; suisque in sedibus illi
 Exercent iras vehementius: arbiter undæ
 Adriacæ Boreas, & proximus urit Japix:
 Sæpè & ab Odrysiis flat lenior Orithyja.
 Jonio magno fluctus regit Euroauster:
 Et quoque Tyrrhenum mare concutit, atque patentes
 Sardoï campos, & Galli cærule ponti.
 Sed nullus Libyco furit acrior: ille sub astra
 Jonium, Siculumque rapit. Subvesperus at se
 Creber Tyrrheno nimboris explicat alis,
 Et passim freta naufragiis infamia reddit.
 Sæpè & Barbaricis crebrescit fluctibus Anster,
 Et Nothus, è roseo qui turbidus instat Eoo.
 Virgineo (1) in pelago spirat felicius Eurus,
 Ac simul, hyberno surgit qui proximus Ortu.
 At venti Ægæis varii dominantur in undis;
 Tot propter medio dispersas gurgite terras.
 Sic conclusa ruunt multi per cærule venti,
 Et varii è variis terræ regionibus afflant.

Varia diversis in
 locis ventorum na-
 turæ. Et certi in cer-
 tis regionibus re-
 gnant.

At verò Oceano in magno, quæ torrida cœli
 Zona rubet, paribus sese explicat alis
 Eurus, (2) & Eoa surgunt qui sede canori.

Cur in Mediterra-
 neo, & Ægeo varie-
 tas tanta ventorum.

In Oceano sub tor-
 rida Zona flant Eu-
 rus, & Zephyrus.

Hi

(1) Sic appellata est ea pars Mediterranei, quæ inter
 Asiam minorem, Syriam, & Ægyptum interfuit: vulgo
Mare di Levante, quod per eam Europa in Cretam deversa
 est. Brietius in *Parallelis Geogr.* to. 1. lib. 6. c. 7. (2) Hos
 generales, seu fixos nautæ vocant. Indi verò *Bryas*, qui
 ab Ortu in Occasum sequuntur. motum *Primi Mobilis*.

Hi Solem cursu sectantur; & aura volantes
Fert æquata rates: totoque extenditur anno.
Contra ex Occasu (1) Zephyri in contraria flantes
Æquor agunt: illis sed vis non fortior Euris;

Ultra Tropicum
Capricorni Libycus.

Hinc & sæpè silent, victique fugantur ab Euris.
Trans verò Ægocerum violento à Vespere flabro
Assurgunt Zephyri, Libycique, & cærule turbant.

Hinc facilis via, Atlantei trans æquora ponti
Cum longè alterius lustrant ditissima Mundi
Litora ab Europa, aut semoti è finibus Euri
In Libyam veniunt, Solisque cubilia gauli;
Sive (2) Philippinas lævo de litore terras
Ammerices adeunt, & odoríferas Moluccas.
Longa sed Eo cum quærimus, atque remotam
Taprobanam, atque Indum, & Gangetidis ostia ripæ;
Idcirco Auroræ inquirunt cum regna magistri,
Ægoceri in circum, transversa ruentibus Euris,
Obliqua se puppe ferunt: hinc inde sub Ortum
Percurrunt lævum spumanti in gurgite Rhombum:
Atque Eurum evitant, Libycoque afflante feruntur.

In Oceano Indico,
ubi tot Insulæ varie-
tas mira ventorum.

Magnus ubi terris tot latè confitus undat
Oceanus, non semper aquas, nec tempore eodem
Eurus habet: multi circum per litora venti
Temporibus spirant certis: & sæpius undas
Nocte regunt quidam, quos inde Aurora resurgens
Non videt, & secum diversos invehit ortu:
Hos & quarta sitim cum jam collegerit hora,
Fervidus in tenues dissolvit Cynthius auras:
At media cœli zona, quæ vergit ad Arcton,
Græcus Atlanteo spirat felicibus auris
Tempore sub certo, & quinis se mensibus alnis
Dat facilem: Notus adverso crebescit in Orbe.
Circius Eo sex flabro linea menses
Vela implet læto, totidemque impervius ille est.
Sunt & Etesiæ, æstivo qui tempore surgunt,
Solstitio torrente Indos, veniuntque nivosa
Et Arcto, atque auris mulcent maria alta diurnis.

Dudæus in Maris
Ætæano.

Etesia quæ.

Sed

(1) Hos Indi *Vendavalos* nuncupant, qui contra motum
Primi Mobilis feruntur intra Tropicos.

(2) Hæ à Philippo Secundo Hispaniarum Rege sic appel-
latæ, illius enim auspiciis detectæ à Ferdinando Magellano,
anno 1520. sunt numero plusquam 120, ac præcipua est
Manilla: olim Barussæ dictæ.

LIBER TERTIUS.

105

Sed cùm bruma rigens dirumpit frigore saxa,
Tunc & Etesiae humenti labuntur ab Austro.

Nunc age, divinas artes, & si qua futuri
Cognitio, instantes possis qua noscere ventos,
Et tempestatum variarum ediscere signa
Expediam. Tibi Sol primùm certissima signa
Ventorum dabit exoriens: dabit æquore currum
Cùm Tartessiaci lavat aureus: ille furentes
Excitat & ventos, & tempora mobilis anni
Alternat vicibus, signisque futura relatis,
Nunciat: eventus sequitur certissimus illum:
Occasu nunquam, nunquam Sol fallit in ortu.
Ille ubi fulgentem referet de gurgite vultum,
Ac nitidum sparget jubar oris, ab æthere nimbos
Submovet, & ventos cohibet sub rupe silentes.
Discolor Oceanus cùm surgit, & ore rabores
Arduos: mediis jaculatur nubibus, Euris
Laxat equos: rigidas dat pallidus ore procellas.
Eoum gemino si videris orbe rubentem,
Nemo tibi madidum è terra convellere funem
Suadeat; alatis tempestas horrida nimbis
Incumbet pelago: verùm si fulserit orbe
Dividuo, da vela Noto, Palinure, vocanti.
At si purpureæ fuerint sub Vespere nubes,
Aura serenato vix obstrepet humida cælo.
Ceruleæ pluviæ, mixta nigredine ventos
Imbribus admiscet: at si præverterit ortum
Igneus crumpens radiis Sol, Dorida fundo
Attollit, gelidasque ciet de rupe procellas,
Sin ortu in primo obtusus sinè nubibus ibit,
Collige, nauta, sinus; præceps ruet imber ab alto.
At si per cælum stipatus nubibus ibit
Igneus, & radios medio de corpore vibret
Exiguus, metuenda ruet sinè more procella.

At mihi jam nitidum cæli decus, aurea Phœbe
Offert se varia vultus sub luce notanda.
Illa tibi in primis spectanda in litore, nauta,
Ante coronatas quàm solvis ab aggere puppes.
Illa regit fluctus: illi vaga cæcula parent;
Et ventos ditione premit: nunc illa quietos
Irritat: flabris nunc mirigat illa feroces.
Ergo ubi confurgens argentea cornibus ibit,
Purpureum sinè nube diem, Solemque serenum,
Et pacata maris denunciat æquora, læti
Tunc vada Campani per litora nota phaselis

Ventorum præfa-
gia.

Ex Sole primùm.

E Luna Præfagia.

So-

Solicitant; luditque hilaris per transtra juvenus.
 Pallida dat pluvias: rutilat si flammea, ventos:
 Si nigræ incipiant nubes miscerier igni,
 Undique tunc Tethyn, cœlumque ardere videbis
 Fulminibus, Nereusque furet, strepitante procella:
 Heu malè deprensis longè trans litora nautis!
 Bis ego jactatus nigra sub nocte procellis
 Ionio in vasto, Siculique in gurgite ponti,
 Semianimis lacera in terras cum puppe redivi;
 Votaque servatus vix tandem in litore solvi
 SABRIDÆ, & LOIOLÆ, & PARTHENIÆ GENITRICI:

At si per cœlum gemino Latonia circo
 Fulgeat, horrendo pelagus quassabitur imbre.
 Tertius obscuro rutilet si circulus orbe,
 Improvisa cadet tempestas horrida cœlo,
 Puppibus, arboribusque trucem latura ruinam:
 Id quoque non cura nautis leviorè notandum:
 Si cùm Luna jugo se subtrahit, æthere ab alto
 Ante diem quartum non fulserit humida terris,
 Mense dabit toto pluvias, ventosque ciebit.
 Candida si fuerit, cornuque nitebit acuto,
 Tende iter: exactum ad mensem maria udo filebunt.
 Sed te, quod pauci norunt, adverte, docebo.
 Cùm filet illa, mari quæ murmuret aura, notato:
 Si tribus aspiret venientibus (1) illa diebus,
 Vix tandem ponet sua murmura, cùm vaga Phœbe
 Assurgens gibbum monstraverit æthere dorsum.
 Si pluvii fuerint illi, pluviique sequuntur
 Mox alii: rosei, rosea si luce nitebunt.
 Sic etiam pleno cùm surget ab æquore cornu,
 Quales tres alii, tales nascentur ab illis
 Exactum ad mensem reliqui: spirare diebus
 Si geminos illis spectabis in aëre ventos,
 Illos tu pariter toto sub mense videbis,
 Alternò tremulum verrentes flamine pontum.
 Tandem (2) vere novo quali se Delia vultu
 Ostendet, talem mediis fervoribus æstas

Aspi-

(1) Autumant multi ex toties repetito experimento illum ventum spiraturum per totum Lunæ mensem, qui à novilunio usque ad tertium diem spiraverit, immò tales futuros reliquos mensis dies, quales tres primi post Lunæ silentium fuerint. (2) Qualis fuerit verna lunatio, tales reliquæ per totum ver, & æstatem.

Aspiciet: talem squalens quoque bruma videbit;
 Qualis (1) in autumno primo spectabitur ortu.
 Quin (2) ortu in quinto, si quarta fulserit hora
 Candida, per totum fulgebit candida mensem.
 Si contrâ, rigidis tristabit cœrula nimbis.
 At si fortè trucem convenerit illa Gradivum
 Obtusa, aut medium curret nigra Virginis orbem,
 Tutos quære sinus, & amicos, navita, portus:
 Formidandus aquis descendet ab æthere turbo.

Ex Astris.

Quin etiam Superùmque domos, Titanaque astra
 Contemplare; vices rerum, maturaque vertunt
 Tempora, continuo labentia sydera motu.
 Contemplator item, quo cœli sydera vultu
 Aspiciat Sol ipse pater, qui singula lustrans,
 Et duodena suum percurrrens signa per orbem,
 Aspectu astrorum vario diversa per annum
 Tempora, diversasque vices moderatur, & ortus:
 Ille Cleonæo cùm jam descenderit astro,
 Felices stabunt Zephyri, tepidique Favoni
 Multos aura dies crispabit molliter undas.
 Si verò æquatis surgat cum Lancibus, imbres
 Descendent, rabidique invertent marmora nimbi.
 Eo rutilant cùm Plejades Atlantæ,
 Da Pelago, Palinure, rates, auctoribus istis;
 Nunquam Taygete, nunquam te candida Maja
 Fallet, & insidiis nunquam capiere Celænus;
 Ni forsan lacrymis vultum madefacta decorum,
 Taygete pluvios cœlo demiserit imbres.
 At si unâ cum Sole cadant, fuge gurgitis altum
 Navita; tunc crebris Aquilonibus æquora turbant
 Plejades. Arcturo si Sol comitante resurgit,
 Præque illum Arcadium summo venit æthere Plaustrum,
 Cautè, nauta, fretum, dubia nec nocte secandum;
 Nubigena Ægypto Notus irruet, aut vada tollet
 Africus è Libya irrumpens: si Phœbus Afellis
 Cum rudibus surgat, summoque incedat Olympo,
 Aut mediam Andromadam, aut Neptunia monstra secutus,
 Tom. II. P In-

(1) Qualis verò autumnalis, tales & aliæ per totum autumnum, & hyemem, quod quidem certo experimento est comprobatum. (2) Existimant plerique certum indicem, auctoremq; futuræ serenitatis, vel tempestatis esse diem quartum post interlunium, sed falluntur: certus auctor est quarta hora diei quintæ, ut eruditis placet.

Indignatus aquas mixta cum grandine mittet :
 Turbabit maria , & tonitru cœlum omne ciebit .
 Verùm cœruleas si duxerit orbe choreas ,
 Et niveus placido assultaverit æquore Delphin ,
 Lenitèr afflantes Zephyros , Caurosque movebit .
 At si stellatum mergat caput ille sub undas ,
 Albescet cœlum nivibus , ventique sequentur .
 Candidus aurato rutilat cui baltheus ense ,
 Cùm cœlo ardentem circumspicis Oriona ,
 Nauta , hyemes fuge nimbiferas , fuge cœrula , nec te ,
 Nec tibi commissos in certa pericula mitte .
 Horridus ille armis , magis horridus ille procellis :
 Horridus exoriens , & cùm se condit in undas
 Horridus Orion , rapidisque impervia reddit
 Æquora turbinibus , & non tractabile cœlum ,
 Ipsa procellosos etiam Jovis armiger ales
 Irritat nimbos . Nemeæo sydere ab amne
 Cùm Sol Oceani surgit , dat nubila , & imbres ,
 Et Boream ciet : ardenti , sed Sirius astro ,
 Vel ruat , aut nitidum caput exerat igneus undis ,
 Densos turbinibus , Libycumque , Austrumque movebit ,
 Atque Eurum , atque Notos , atque imbriferos Aquilones .
 Hesperias Hyadas cùm videris æquore tingi ,
 Gnosliaque ardentis descendere signa coronæ ,
 Et mare sollicitum , & crebris Aquilonibus imbres
 Sint certi , Palinure , tibi . Si (1) Incida Tauri
 Exoriens rutillet , vel diri (2) filia Phorci ,
 Longinquas iter in terras instare caveto .
 Cùm matutinus cœlo vaga Plaustra Bootes
 Insiccit , pastumque boves præsepibus urget ,
 Temperiem , Zephyrosque , & molles nunciat auras .
 I , Palinure , ferent placidi tua carbasa venti .
 Ipsa tibi pariter picto Thaumantias arcu
 Signa dabit . Pluviam cœlo si fulserit ante ,
 Fundet aquas : lætos si post curvabitur imbres ,
 Auricomos aperit Soles , cœlūque serenat .
 Purpureis si tincta notis nimis illa rubebit ,
 Æoliæ flabunt animæ : dare vela per altum
 Ne dubites : tua vela canent felicia Coris .
 Verùm cœruleo si fulserit illa colore ,
 E cœlo largos demittet Juppiter imbres .

Ex Irade.

Si

(2) Oculus Tauri , Palilicium Romani vocabant ; nam in
 illius ortu Palilia sacra fiebat . (2) Medusæ caput .

Si geminæ geminos latè curvantur in arcus,
 Ingenti torrente cadent de nubibus amnes.
 Verticolar tepidum cùm se diffundit in Austrum
 Iris, aquas, tonitruque, & concita fulmina mittet:
 Si verò in Boream, fulgebit candida summo
 Lux cœlo, cœlique simul convexa nitebunt.

Ex ære.

Hinc & digressus, tetras quibus ipse procellas
 Juppiter ostendat signis, jam carmina dicam.
 Si noctu plures diverso à cardine cœli,
 Ardentesque cadant stellæ: si fulgura, & ignes
 Crebra micent, seseque vago in contraria cursu
 Excipiant: subitæque, greges velut, ære nubes.
 Aut ceu detonsæ, concurrant ordine, lanæ,
 Vel ratibus properent; montesque obtexere certent,
 Magna mari vasto incubet stridore procella.
 Si summo antennæ vivaci lumine cornu
 Sola Helena infidat, Divos, Palinure, vocato
 Supplicibus votis; ventorum prælia, & iras
 Accendet dea sæva, omnemque gurgite pontum
 Quassabit nimbis, & tempestatibus atris;
 Ut quondam bellis Asiam vastavit, & armis.
 At si (1) Tyndaridæ gemino splendore corusci
 Navibus ex imis surgant (quia navibus imis
 Sulphurei erumpunt piceo nidore vapores)
 Et gemino antennæ pacati in vertice fidant.
 Pone metum; rapidos turbato ex ære ventos
 Pulsabunt, tetras & amica luce procellas.

Helena tempestatis signum.

Tyndaridæ gemini serenitatis signum.

Cæruleum quoque signa debet mare, & ipse futura
 Prædicet Proteus, mendax si cætera Proteus.
 Quin & aves pelagi, fulicæque per antra repostæ,
 Halcyones scopulis, udoque in litore mergi
 Signa dabunt, mediisque vagi delphines in undis;
 (Illis quippè mali mens est præsaga futuri)
 Cùm scopulis spectas pendentes ponere nidos
 Dilectas Thetidi Halcyones, simul ipse videbis
 Ire serenatos innubi lumine Soles.
 Verùm cùm fulicæ, celeresque per æquora mergi
 In turmas, aciesque ruunt, cursantque sonando,
 Aut choreas cœli ducunt sub luce serena
 Cærulei delphines, & undivagæ Sirenes,

Ex mari ipso præsagia.

P 2

Seu

(1) Castor, & Pollux si gemini sint ignes serenitatis signum: si una tantùm fax Helena dicitur, & naufragium præsignit, nautæ vocant *Fuoco di S. Elmo*.

Seu turpes vituli, & summo nant gurgite cete,
 Et longo navim spatio comitantur euntem,
 Suspecti tibi sint nimbi: nimbique timendi,
 Cùm transversa citi fugiunt per falsa, lapillis
 Ora faburrati, stipent vel se undique cancri;
 Ostrea seu scopulis affixa tenacius hærent.
 Dum mare tranquillum trans litora, murmure rauco
 Obstrepit, & longè responsant concava saxa,
 Tempestas sylvis, pelagoque parabitur ingens.
 Si lanæ videas albescere vellera ponto,
 Fervere pacato varias in gurgite bullas,
 Adventare hyemem, & longum durare procellas
 Aspicias, Palinure. Noto cum surgere nullo
 Jactante incipiunt maria alta, & nigra repentè
 Spectatur Nerei facies, fœda æthere ab alto
 Tempestas descendet, & æquora spumea tollet.
 Murmura si dederint cautes, penitusque sonarint
 Turrati scopuli, aut portu increbescere murmur
 Cœperit, & longè strepitus reboare sonantes,
 Marmora ventus aget: sed cùm mutata repentè
 Cærulea subsidunt, passimque nigrescere fluctus
 Incipiunt, levesque mari substernier undæ,
 Et longos undæ tractus imitantur arenæ,
 Pacatos alto diffundet Juppiter amnes.
 At cùm cæruleas substernet leniter undas
 Tranquillus Nereus, longosque in gurgite tractus
 Luce colorati varia, sparsimque videbis
 Undarum seriem nitido splendescere ponto,
 Solve ratem: nunquam nam te pellacia fallit,
 Nauta, nec insidiis Thetidos capiere serenæ.
 At color Oceano multus si cæruleus ille
 Fulgeat, Auster erit; verùm si mixta nigredo,
 Descendet Boreas nivibus stipatus ab Ursa.
 Cùm tempestivè se conciet æstus, iniqua
 Tempestas tonitru veniet comitata sonanti.
 Demum quæ cœli facies, quæ tempora Titan
 Luce vehat; qui ventus erit, quid cogitet Auster,
 Ipsa tibi ostendet facies maris. Æquora nunquam
 Fallent. Illa etiam populorum instare tumultus
 Sæpè monent, cædesque, infandaque bella per Orbem:
 Illa etiam motus Siculorum, atque horrida bella
 Gallorum monuere, sacro cùm fœdere rupto,
 Heu malè discordes! moverunt prælia gentes.
 Longa quies nocuit, bellumque licentia movit.
 Vidimus undantes longè trans litora fluctus:

Tyr-

LIBER TERTIUS. III

Tyrrhæumque vadum scopulos super ire refusum:
Fervere Leucopetram, Vulcania regna cavernis
Horrendum mugire, freto resonante procellis.
Vidimus immanem canibus latrare marinis
Scyllæa sub rupe deam, sævamque Charybdim,
Heu miseros! vasto discerpere gurgite nautas.

Tempore quamquam illo cælum quoque & arida Tellus
Signa dabant: quoties Liparæ sub rupibus altis
Dira laborantes fabricare audivimus: hinc Mamertini cumol-
Cyclopes, rupto quoties & vertice montis tus præfagia,
Vidimus undantem flammis liquentibus: Ætiam
Latè arva, & villas, urbesque ardere Sicanas.
Arduus ipse etiam liquentia faxa sub auras
Vesbius eructans glomeravit, & ignibus arsit
Proxima, disruptis fornacibus, horrida Phlegra.
Diffindi montes, terrasque dehiscere passim
Vidimus: exouisse timuerunt motibus urbes.
Quin præter solitum per litora curva dedere
Halcyones lamenta; altoque in vertice mergi,
Et fulicæ in scopulis, & per deserta latentes,
Infandum, visæ nigris ululare sub umbris.
Numquam tot stellæ in terras cecidere sereno
Æthere, & in partem visæ transcurrere lævam:
Ex alto toties nec (1) descendere minaces
Dicturi cædes, atque horrida bella Cometæ.

Ergo iterum placuit bellis ardere Pelorum,
Sanguine & Jonium, Siculumque rubescere pontum.
Scilicet Ausoniam toties hostilibus armis
Non satis eversam, vastataque regna tyrannis.
Tempus erit, magno resonans cum turbine Nereus,
Litoribus tormenta, pilas, diffractaque rostra
Egeret: auratas puppes, resonantiaque æra,
Et galeas sicco spectabit litore nauta.

Dii Superi, veneranda Trias, tuque aurea Mater,
Et vos indigetes Divi, Sacrique (2) Cruores,
AUSTRIACUM saltem juvenem succurrere rebus

Ne

(1) Juxta Senecæ sententiam, quam & nos secuti sumus
in Cometa in anni 1681. qui lib. 7. cap. 22. sic habet: *Ego
nostris non assentior: non enim existimo Cometam subitaneum
ignem, sed inter æterna opera naturæ.* Permeant igitur per
altissima cœli loca, stasisque temporibus ad nos descendunt,
seque videndos mortalibus tanquam ferales nuncios præbent;
indè, ut recessere, evanescent. (2) D. Januarii, Jo: Baptiste.

Ne prohibete: satis commissa piacula nostro
Sanguine jam luimus: nostri pars maxima regni
CAROLUS. Hic patris lapsum virtutibus Orbem
Restituet; Martemque, & tristia bella fugabit:
Et pacem terris, atque aurea secula condet.
Quippè ubi præcipites egit furor, iraque mentes,
Fœderaque, legesque, & fas abrupitur omne.
Hinc movet Oceanus, movet illinc Sequana bellum:
Hic furit immanis Sicula sub rupe Charybdis.
Ut cùm tempestas pelago descendit ab alto,
Ipsa per abruptum trahitur, quò turbine multo
Eurus agit, ne curva audit retinacula puppis.

NAU.

NAUTICORUM

LIBER QUARTUS.

INTRACTOS tentate sinus, fluctusque tumentes
Jam tempus: me regna vocant Neptunia, & udi
Tritones, Zephyrique venit spirantibus aura
Cyrrhæa de rupe cadens, sylvisque relictis,
Nec mecum invitus per cœrula fertur Apollo.

At tu tot, regum de sanguine clarus avito,
CARDENIDE, mecum vento da vela vocanti:
Et juvet undosi percurrere cœrula ponti:
Non aliena petes tu regna: tot illa per annos
Majores tenuere tui, qui claustribus ætum
Tyrrheni campum: & fluctus spumantis Iberi
Sulcarunt, clari bello, partisque triumphis
Quare age, regnatis pelagi desce sub undas.
Et sine cœruleam tua tempora cingere myrtum.
Forfitan alter eis Deus æquoris. En age, segnes
Rumpe moras: læti pulsant citâ mœnora cornu
Tritones, cursantque vagi delphines in undis.

Quod si (1) aliquis forsân, turis qui nuper amore
Captus, odoratis halantes floribus hortos,
Et nemora, & fontes cecinit: croceisque corollam
Floribus æternam sibi texuit, alta Maronis

Renati Rapini elegium.

Ten-

(1) Est hic *Renatus Rapinus* Turonensis Soc. Jesu: qui scripsit elegantissimum carmen de cultu hortorum, summo plausu tota Europa exceptum, & styli candore, & mira facilitate dicendi inter auri seculi poetas facile ascribendus.

Tendentis cœlo vestigia ponè secutus,
 Atque per ora virùm plausu volat undique victor:
 Jam nunc bella parat, Magnique illustria Regis
 Facta, & victrices etiam contexere palmas,
 Carmine Mæonio. Felix cui numine multo
 Se penitus totùm inspirat per pectora Phœbus:
 Atque opus in tantum properat Deus: at mihi fluctus
 Tentare intactos satis est, & litora circum
 Errando è scopulis humilem decerpere muscum.

Quo tempore in-
 struenda navigatio.

Martio, inuente
 Vere.

Ergo age, securos cœli quo sydera portus
 Linquere conveniat, ventosque in vela ruentes
 Accipere, & longos per marmorâ tendere cursus:
 Et clavi hujæ curâ prior sit habenda magistro,
 Quanta, & Arcus, picti quanta experientia Mundi:
 Jam canere aggredior. Pelagi dum gurgite ab alto
 Oleniæ assurgit sydus glaciale Capellæ,
 Et simul aduerso sedens Olor occidit astro,
 Cùm primùm rosei cœlo splendere Soles
 Incipiunt, lenisque mari substernitur unda,
 Tunc patrios nautæ festinent linquere portus,
 Carpere iter velis, longisque insistere remis.
 Quales purpureos cœlo dum surgere Soles
 Aligeræ volucres spectarunt, candida cùm lux
 Perlustrat medium nitidis splendoribus Orbem,
 Ardentes Libyæ colles, sylvasque relinquunt
 Depastas: iter arripiunt, fugiuntque per undas
 Remigio alarum, & cursu maria alta pererrant:
 Cùm tandem vada salsa fuga, camposque liquentes,
 Italiam emensæ veniunt, sylvasque revisunt;
 Et notos latè colles populantur odoros.

Tutior sub Maii
 finem.

Verùm Neptuni per cœrula tutius ibis,
 Si terris funem abrumpas, cùm fluctibus altis
 Jam matutinæ Atlantides attolluntur
 Sub Maii finem, placidas cùm carbasus auras
 Evocat, & Zephyri veniunt in vela vocati
 Namque sub Aprilem, varique exordia Maii
 Sæpè die in medio, & cœli sub luce serena
 Texitur exemplò densatis nubibus omnis
 Æther, & Libyæ strepitans Notus irruit òris,
 Et mare subvertit fundo: longùmque procellæ
 Durabunt, tumidisque furex Neptunus in undis.

Quando ocludens
 di portus.

At verò ut terris fugiens os condit honestum
 Plejas, & Oceani vitreos pede concitat amnes,
 Occlusi tibi tunc portus, tibi cœrula clausa
 Semper erunt: longè spectabis, navita, pontum,

Et

Et tuta statione hyemes durabis æquos.
 Nam tentare sinus, & equis dare lora marinis
 Jura vetant: nec faustus aquis comitabitur altis
 Ipse coronatam puppim Portunus euntem.
 Haud equidem Superi temeraria vota secundant.
 Tunc gelidæ terris hyemes, pelagoque rigescunt,
 Et furit Odrysius Boreas, atque humidus Auster.

Nemo mihi postquàm subiit maris æquora Plejas,
 Octobre exacto, jubeat violare sonantes
 Tyrrheni fluctus pelagi, pontique Sicani,
 Seu fuerint Calabri, vel proxima Regna petenda
 Trinacriæ, aut longè fuerit lustrandus Iberus.
 O fugite, ò focii, Calabros, portusque Sicanos,
 Nec vada Tyrrheni medio tentate Novembri;
 Namque ego bis dicto parens (parere necesse est,
 Æqua licet duri non sint mandata magistri)
 Parthenope procul è patria mea vela sub ipsum
 Invitus per falsa dedi nimbofa Novembrem,
 Visurus Calabros, cognataque regna Sicani;
 Bis etiam tumidis periissem merus in undis,
 Ni Pater ipse manu magna SABERUS ab alto
 Traxisset pelagi rorantem aspergine multa.
 Nam cùm (1) Pæstani legerem cava litora Ponti,
 Et (2) Silari circum patrio vada flava phaselo
 Soliciti urgerent nautæ, rectore (3) Melantho,
 Fortior assurgens mediis è vallibus aura
 Irruit improvisa: latus dedit acta sub undas
 Transversum ratis, & medio penè obruta fluctu est.
 Sed quid plura? (juvat causas reticere malorum,
 Ne vix sopiti confurgant corde dolores)
 Me pater è pelago servatum ad litora vexit
 SABERIDES, cui Musa chelyn pro munere vovit;
 Quæ rea nunc voti quæcumque hæc carmina solvit.

Verùm si cælo noctes fulsere serenæ,
 Vos semper, nativæ, noctes optate serenas,
 Cùm jam luce nova, & falcatis cornibus errat
 Aurea per cælum Phœbe, & novus incipit annus,
 Carpere iter velis trans æquora, non tibi durus
 Ipse vero, si falsa maris freta findere puppi

Tom. II.

Q

Urget

Vatis pene naufragium ex intempestiva navigatione.

Serenæ noctes Januario incunte, navigationi opportune.

(1) Pæstanus Sinus à Pæsto, rosariis nobili, dictus, nunc ab urbe Salerno, *Golfo di Salerno*. (2) Fluvijs Picentinarum, *Selo*. (3) Archinavarchus Neapolitanus maris, & ventorum notitia, vel in paucis egregius.

Urget opus, terrasque alias penetrare necesse est.
 I securus aquis; illo nam mense serenus
 Fulgebit cœlo Titan, pelagusque filebit.

Et Alcedonia quies. Est etiam tranquilla suis non mensibus (1) æstas,
 Halcyonem dixere dies, quibus aurea cœlo
 Lux nitet, & tacita venti sub rupe filescunt,
 Et fluctus pelago torpent: emitte sub illam
 Carceribus currum, terrasque inquire latentes.

*Præquam à lio-
re solvant, Lunam
consulere nautes o-
pus est.* Præterea numquam committes puppibus Austros,
 Ni prius incipiat cœlo jam Luna videri,
 Postquam fraternas convenerit æmula bigas,
 Aut librata jugo pleno jam lucida cornu,
 Egerit alatos fuda sub nocte jugales:
 Aut prius in medio fulgens sublimis Olympo
 Dividuum terris, pelagoque ostenderit orbem.

Nam tunc Oceanum, noctis nitor, aurea Luna
 Concitat, Æolioque ciet de carcere ventos:
 Vel fugat, & ponti jam turgida marmora placat:
 Ipsa vices etiam dominæ maria alta sequuntur,
 Omnis & humor aquæ, & terræ circumfluus aër.
 Numquam inconsulta ponti per cœrula Luna,
 Incertum tentabis iter, Palinure, relictos
 Si salva cum puppe velis spectare penates.

*Et cœli totius, ma-
risque prospectus.* Insuper his, alto cumuli de vertice primam
 Sub noctem tacito labentia sydera cœlo
 Inspicias, fluctusque vagos, auramque patentem:
 Si constet cœli facies, & lumine puro
 Astra micent: extrema salis si muta quiescant:
 Si gelidæ spirent auræ, si montibus atræ
 Insidant sparsum nubes: vigil undique circum
 Cuncta oculis lustra tacitis: aure aëra capta
 Sollicitus, ne fortè dolo capiare sereni
 Ætheris, aut blandi fallat pellacia ponti.
 Qualis ubi densum ductor movet agmen in hostem,
 Explorat loca cœca prius, circum omnia lustrat
 Attentus, ne sylva dolum struat inter opaca
 Denforum nemorum, atque hostes nigra integat umbra:
 An duri occurrant saltus, montesque nivales,
 Aut vallis veniat superanda, aut flumina lata
 Longarum cursus interruptura viarum.
 Prudentis sic cura ducis: sua munera cauti

Hæc

(1) Alcedonia quies, *Esola di S. Martino*, Itali vocant,
 quæ ferè Novembri, vel Decembri contingit.

Hæc etiam rectoris erunt: instantia rerum
Momenta, & causas simul inspexisse malorum:
Ac vigili lustrasse oculo mare, sydera, terram,
Ante procellosas quàm det sua vela per undas.

Superi, ut cursus
fortunæ, principia
colendi.

Verùm ubi marmoreo religatam ex aggere ripæ
Solvere jam puppim, portuque emittere certum est,
Litoribus geminas tendens ad sydera palmas,
Principiò venerare Deos, quorum æquora curris,
Et quibus imperium ventorum. Sic freta cœca
Audaci fines cum puppe; volentibus & Diis
Quo te cumque vocet Fortuna, per æquora tutus
Ibis, & incolumem advertes ad litora proram,
Navita, funde preces, Divosque in vota vocato;
Semper & è Superis exordia fausta petantur
Inceptorum operum: Diis semper agentibus ipsis,
Lætæque principia aspicias, cursusque secundos:
Et nihil invitis Superis sperare licebit.

Principiò veneranda Trias, atque aurea Mater,
Dique, Deæque omnes veniant in vota vocati:
Et placido intendent canentia suppara flatu.
Imbriferos Cœlo nimbos, pelagoque procellas
Discludent toto rigidas, atque astra malignæ
Tyndaridis nymbose procul de puppe fugabunt.
Ipse etiam in primis placida in statione vocatus
SABERIDES, magni rector maris, æthere ab alto
Descendat, vultuque hilari, quo sydera placat,
Quo fluctus, ventosque truces, cœlumque serenat,
Aspiciat trepidam venturam in cœrula puppim.

His actis, lenes quoniam cita carbasus auras
Matura jam nocte, vocat, cùm lumina tollit
Pura mari, socioque choro micat aurea Phœbe,
Cornibus ex altis læto jam murmure nautæ
Carbasæ demittant, ventosque à puppe ruentes
Accipiant, faciantque pedem, cunctique sinistros.
Indè sinus solvant dextros: unà ardua flectant
Cornua, deflectantque: ferent cita flamina pinus.

Clavi moderamen
Rectori quàm accu-
ratè tenendum.

Sedulus interea confidens puppe Magister
Intentus clavo, clavoque immobilis hærens,
Stet promptus torquere manu retinacula, quæ se
Ventus agit veniens, cursusque, & sydera ducunt.
Omnis & in clavo docti stet cura Magistri.
Ac veluti loris currus auriga volantes
Hæc, illæc, quæ poscit iter, cursusque viarum
Inflexit, varioque volans gyro, arva recurrit.
Non aliter curvo Rector temone carinæ,

Q 2

Qua

Quà ventus, cursusque vocat, reget æquore vasto.
 Si dextra errandum pelago, de puppe Magister
 Impiger ad dextram inflectet (1) cita lora: sed illa,
 Si plaga terrarum fuerit lustranda sinistra,
 Torqueat ad lævam: si rectus gurgite cursus
 In medio, Palinure, loca retinacula puppis;
 Nam sic directò celeri vada concita lapsu
 Alnus arat. Tortas veluti quà flexit habenas
 Excelso infidens curru moderator equorum,
 Quadrupedes docti strictis parere lupatis,
 Incedunt, promptique terunt iter: ærea puppis
 Haud secus, incurvum quà flexerit ipse Magister
 Temonem, cita carpet iter, fluctusque secabit.
 Exigua nam mole licet stet puppe sub alta
 Adniscus gemino circum versatilis unco,
 Attamen æratas magna cum mole carinas
 Hæc, illæc contrà, pelago obluctante, retorquet,
 Quà ventus, cursusque vocat, quæque ipsa petit res.
 Ferreus ipse velut parvo cum corpore vestis
 Marmoraque, lapidesque, atque alta mole columnas
 Submovet, & grandes scopulos, rupesque revellit.

Mensa deinde super lævi, puppique sub ipsa,
 Nauta, coloratos (2) orbis, pictasque tabellas
 Extendas, pariterque plicata volumina volves,
 Tota quibus terræ facies, pelagique sonantis
 Cæruleis distincta notis, minioque rubescit.
 Ardua conantis magnus labor artis, & altum
 Ingenii solertis opus, quod surgere majus
 Haud equidem quid posse reor; namque ultima rerum
 Jam doctæ tetigere artes fastigia, & ipsum
 Se super ingenium, atque hominum solertia vexit.

Ipse colorata totus sub imagine mundus
 Cernitur, & justis spatiis distincta locorum
 Intervalla jacent: quicquid spectabile rerum.
 Orbis habet, totum tenui tu cortice pictum
 Aspicias. Celso tolluntur vertice montes.
 Atque coloratis circum nemora alta virescunt
 Arboribus: medio valles umbrantur opacæ.
 Appictæ ludunt pecudes, luduntque capellæ

Pra-

(1) De ipso clavo accipiendum; qui in oppositam partem vertitur, non verò de manubrio, quod ad eam partem convertitur, quæ navis dirigenda est. (2) Mappas scilicet hydrographicæ, *la carta di navigare* appellant Itali.

Coriandri in clavo
vires.

Picti Orbis, seu
Mapparum descri-
ptio.

Prata per, & pictos colles, & Tityrus illas
 Pictus agit: mentita procul viret herbida scena:
 Et fera mentitis sylvarum ambagibus errat:
 Hic urbes etiam vallantur, & oppida muris
 Exiguus, surguntque jugis castella sub altis.
 In breve contracti spatium cernuntur & ipsi
 Ingentes fluvii, strictisque anfractibus errant;
 Depictasque inter ripas labuntur in æquor,
 Ingens circuitu parvo se colligit alveo
 Verticibus Lunæ Nilus devexus ab altis:
 Exiguus fluit Indus aquis, & maximus Ister.
 Vix tabula Rhodanum cernes, Hypanimque sonantem,
 Eridanumque, vagumque Tagum, Mysumque Caicum,
 Et vix appicto Sebethus in orbe pererrat.
 Magnus in angusto riparum margine clausus
 Fluctuat Oceanus: pictis crispantur in undis
 Æquora, & exiguo trepidant circumdata limbo.
 Tollere se simulant miniato in gurgite fluctus,
 Advolvique vadum, scopulosaque litora propter
 Allidi, & fracta rorare aspergine cautes.
 Æoliæque animæ nifu conantur inani
 Flaminibus turbare salum, cœlumque procellis:
 Appictæque fremunt muto stridore procellæ.
 Hic plana in pictum Tellus se porrigit æquor,
 Et longum excurrit, cuneoque simillima acuto
 Deficit in punctum, & tremulis vix fluctibus extat.
 Altior hic digito simulat se tollere cœlo
 Verticibus summis, sensimque asperrima duras
 Scinditur in cautes: curvata hic brachia tendit,
 Atque sinus gremio complectitur, Iridis instar
 In medio sensim longos curvantur in arcus
 Litora: turriti surgunt, cœu cuspis, ad auras
 Hic scopuli, cautesque, fretoque interlita saxa.
 Præterea quæcumque Thetis, circumfluit, ipse
 Descripta in parvo spectabis singula mundo.
 Pontus ubi cæcas tumido tegat æquore syrtes,
 Occulat & brevia; & scopulis ubi dura rigescant
 Marmora, & horrendæ surgant ad sydera rupes.
 Infames cœo signantur gurgite syrtes
 Cuspidibus nigris: brevis & Brevia invia punctus
 Præsignat: curvis statio quæ fida carinis,
 Atque sinus tacitis in sedibus abscondantur,
 Et placidos inscripta tibi notat anchora portus,
 Pictus & ipse tibi monstrabit cortice mundus,
 Insula ubi mediis pelagi tollatur ab undis,

Quæ

Quæ laterum objectu tutos det litore portus,
 Cùm freta Neptunus rigido quatit alta tridente.
 Quà fluat Oceanus, refluatque citissimus inde:
 Et quas ille plagas cursu petat incitus, & quas
 In se dum refilit spumantia lora retorquens.
 Singula quos servant mores maria humida, vel qui
 Sit cunctis genius suus unus, & ipsa locorum
 Quid natura ferat, quid respuat: una nec illis
 Conditio est, habitusque suus non omnibus unus.
 Namque hæc sollicitis sunt hospita cæcula nautis,
 Invitantque ratem: hæc sed inhospita puppibus: illa
 Nunc placidum sternunt salis æquor, & aurea rident:
 Nunc tollunt sublime caput, cœlumque laceffunt.
 Hæc Zephyro gaudent, atque hæc spirantibus Euris:
 Illa Notis pulsata fremunt: hæc humidus Auster
 Verberat, hæc Libycus: verum hæc Aquilone tumescunt.
 Cuncta suis, Palinure, locis signata videbis
 Membrana in picta, & radio bicolore notata.
 Hæc sit & in primis tibi maxima cura, priusquam
 Expandas tua vela Notis, in cortice pictum
 Doctè orbem legisse, dies quem multa notavit.
 Tutius hoc ibis medias, Palinure, per undas:
 Insuper inscripti visuntur vertice ab uno
 Per gyrum radii, referuntque coloribus aureis
 Spirantes vario Mundi de cardine ventos.
 Lilia cuspidibus quæ summis linea præfert,
 Arctoo Boream venientem ab sydere monstrant.
 Et reliquos alii ventos tibi, nauta, rubentes
 Ostendunt radii: nostro quos carmine doctum
 Te meminisse decet. Sed jam tibi versibus opto,
 Qui primo in cursu ventorum maximus usus,
 Et fortunati quæ sint exordia cursus,
 Dicere. Depicto ponatur eburnea pyxis
 Orbe super, quæ mota polum monstrabit, & astra,
 Quàque diem referat Titan, condatque relatum,
 Et ventus quo quisque suo de cardine spiret:
 Atque plagas omnes ostendet cuspide Rhombus;
 Namque etiam in Rhombi speciem jam nautica multis
 Informatur acus: nostri hinc cognomine Rhombos
 Terrarum dixere plagas, numerumque sequuntur
 Ventorum, pariterque tenent cognomina venti
 Quisque sui, qui parte illa se fluctibus infert.
 His actis, Palinure, plagam, quò gurgite cursum
 Instituis, perquire: modum non carmine multo
 Expediam. In parvo primùm vigil inspicie mundo

Diversa maximam
conditio.

Qui Rhombi.

Quomodo insti-
tuenda navigatio in
certos portus.

In

In portum, quò tendis iter, quæ linea ducta est
 Litore ab adverfo, quod deferis: illa notabit,
 Quæ plaga terrarum fuerit, quam puppe requiris.
 Hanc etiam explora tornata in pyxide: Rhombus
 Cuspidibus dabit auratis: mox dirige clavum,
 Inque plagam rectà quæsitam per mare magnum
 Perge, nec & dextram pete clavo, neve sinistram,
 Atque gubernaculum radiis in pyxide semper
 Congruat inventis adamussim; fluctibus altis
 Sic iter in terras rectum, portusque tenebis,
 Quos petis. At venti qui sit tibi maximus usus,
 Accipe. Si recto descendat flamine ventus,
 Inque plagam tua vela ferat, quam cuspidè picta
 Monstrat acus, recta ventis da vela secundis.
 Si verò obliquè feriat navim aura volantem,
 Obliqua velum in ventum, clavumque, magister:
 Tende hos in proram, atque illos in puppe rudentes
 Ferreus accipiat duplicatis nexibus uncus.
 Quæsitis quantum à terris spirantis oberrat
 In latus aura Noti, tantum obliquare memento,
 Ipse gubernaculum: & vento obluctare, secundo
 Transversum salis ære vadum: sed nitere semper
 Illac per spumosa maris freta flectere cursum,
 Quà quæsitâ jacet terræ plaga, quam tibi primum
 Depicta in parvo signavit linea mundo.

Verum age, qui melior tibi sit per cæcula ventus
 In velum optandus, quò puppibus ocyus altis
 Turbida fluctivagi diffundas cæcula ponti,
 Dicamus: Celeres si per freta vasta celoces,
 Sive leves agitas lembos, pictasque triremes,
 Quæ gemina in ventum dant vela aurita secundum,
 Posticos pete, nauta, Notos è puppe ruentes:
 Inque crucem extende antennas: sic carbasa ventum
 Accipiunt omnem, & cita diffecat æquora pinus.
 At si navigium, atque ingenti corpore gaulum
 Per fluctus auriga regis, tu mitte secundas
 Exoptare auras; nam currus tardius illis
 Incedit pelago: felici carbasa vento
 Cuncta nec inflantur, primi sed linea mali
 Vela auram accipiunt, & cætera muta quiescunt.
 Obliquos pete, nauta, Notos de rupe cadentes;
 Nam sic aura sinus omnes cita flamine complet,
 Ac multa pellit vi navim: fluctibus illa
 Prona volat, rostroque maris lata æquora findit.

His animadversis, magnæ labor improbus artis

Ventorum usus.

Recta navigatio.

Obliqua: & ut Gal-
 li dicunt, de Beylune,

Qui ventus felicior
 sit.

Sub-

Quid cū veni
mutantur.

Subsequitur, cursu in medio cū flaminis auræ
Mutavere loca, & sedes liquere priores:
Ut, Borea cessante, loco qui proximus ardet,
Circius Oceano pernicious irruat alis.
Restorem extemplo clavo torquere carinam,
Tunc opus, Oceanique plagam, quam linea primū
Lustrandam ostendit perquirere, perque tumentis
Cæula Neptuni cursus intendere in illam.
Illa sed in primis, vento variante, magister,
Cura tibi spectare mari, qui cardine verso,
In velum ventus subita spiraverit aura.
An ne Nothi fuerint flatus, animæque minores
Ventorum; nam sæpè mari, spe falsus inani,
Non benè perspectis jactatur navita ventis.
Ac velut in bivium pressus cū fasce viator
Venerit, ignarus nescit carpenda duarum
Semita quæ sit, & alta secum in mente volutat;
Quà maturet iter, veniat quo tutus ad urbem.
At quoniam, seu pressa hominis formidine cæca,
Seu Fato pellente ruit mens nescia rerum,
In dubiis anceps animus pejora sequetur,
Inscius obliquum per inhospita lustra viator
Carpit iter, sensimque viæ de tramite recto
Flectitur, & spatiis semper majoribus errat.
Principiū qui parvus erat, fit maximus error;
Sub finem, crescitque malum currentibus horis.
Sic ubi purpureo processit Vesper Olympo,
Defessus torquere retrò jam lora viator
Cogitur, & nigra sylvarum errare sub umbra.
Non secūs, ignarus venti cū vela magister
Obliquo temone dedit spirantibus auris,
A recto sensim discedit tramite, vastis
Transversum propulsus aquis, cū denique longè
Quæsitæ Tellure alias se vertit in oras
Ignarus, cursumque retrò instaurare necesse est.

Pericula ex veni-
torum inscitia, &
Britannici navarchi
casus.

Me quondam Ænariæ memini sub rupibus altis;
Quà latus obvertit Prochyte, collesque Dicharchi
Aspicit apricos, ubi puppibus hospita tendit
Litora, pacatosque sinus in valle reducta,
Quassata cum puppe Lycam vidisse Britannum,
Ænariæ ad portum venientem à gurgite vasto.
Ut primū è puppi sociis comitatus in ætā
Descendit, quæ causa mali, qui bella tulisset
Perquiro, nam notus erat: respondit & ille:
Hæc tibi de multis (prohibet nam dicere plura

Altus

Altus corde dolor.) Drepanum, cum Delia coelo
 Luceret, lenique afflaret flamine Caurus,
 Deservi, velumque dedi, quâ diruta faxis
 Vix propriis Carthago jacet visenda ruinis.
 Ast ego dum tenuês auras, atque aëra capto,
 Credideram spirare Nothum de litore Caurum.
 Incius hæc: non ille Nothus mea calbas Caurus,
 Ipse sed è Siculo tendebat litore Caurus,
 Qui proci in Leptim, scelerataque litora vexit,
 Quâ mare, quâ terras prædatur barbarus Afer.
 Ignari ut primùm portus intravimus, ecce
 Armatas quatuor Mauris prædonibus alnos
 Aspicimus: retrò subducta in valle latebant.
 Ut me delapsam sceleratæ ad litora terræ
 Conspexere, ruunt: subito crepuere metalla,
 Atque explosa cavo pila ferrea verberat altam
 Ære ratem, crebròque sonat Vulcanus ad auras.
 Bellum horrendum, atrox, nigraque in nube procella
 Subsequitur: crebris ardet latè ignibus aër,
 Omnia & ex imo reboant freta cœrula fundo.
 Jamque ego disparibus cedebam victus ab armis,
 Tempestas cum dira mari se sustulit alto,
 Quæ tonitru, nimbisque, & fulmine bella diremit.
 Sæpè novi casus vicibus nos ordine versis
 Calibus eripiunt, & Fatum Fata morantur.
 Hinc ego vix tandem pelago jactatus, & armis,
 Huc veni incolumis. Ventos captare, magistri,
 Qui sint, quò certo mundi de cardine spirent,
 Ne tandem ignari discrimina certa ruatis.
 Hæc tunc, illæ: tibi quæ nunc meminisse juvabit.
 Sed Major, Palinure, labor, durusque paratur,
 Cum proræ incumbit ventus, retròque repellit
 Litore ab optato spumosa per æquora puppim.
 Tunc ea sollicitum præstabit cura magistrum
 Obliquare sinus, & turgida frangere multo
 Æquora circuitu, ac vento transversa furenti.
 Obniti, sensimque anfractu vincere longo.
 Ac veluti miles cum Martia monia turris
 Fulminibus crebris, tonitruque horrentia multo
 Aggreditur: non ille audax ruit ignea contra
 Fulmina confestim, strepitantiaque æra, lacellit,
 Nam se præcipitem certo objectare pendulo
 Vincere cum possit, Mantem & superare morando,
 Non virtus hæc, sed temeraria, cœcaque mentis
 Consilia, infansque animi furor. Ergo ubi prudens

Tomp. II.

R

Ac-

Quid cum ventus
 è prora fiat, & quæ
 obliqua navigatio
 per accessus, quod
 nostri volteggiare di-
 cunt, Galli aller sur les
 voiles.

Accessum videt in muros prohibere metalla
 Concava terrificis latè exhorrentia bombis,
 Non contrà miles procedit, & æquore aperto
 Excipit ardentem nudato pectore Martem.
 Sed priùs obliquum tuto munimine vallum
 Impiger in latus attollit, palisque revincit:
 Vimineamque struit loricam; & fortibus illam
 Turriculis munit, stipato & milite complet.
 Transversum molitur opus, dextraque, sinistraque
 Obliquè extendit: sic sensim mœnia contrà
 Urget opus, flexoque tegit circùm aggere corpus.
 Cùm tandem sese vicino ex aggere muris
 Objectat, telisque premit jam proximus arcem.
 Qualis in Ægæum centum cùm flexibus errans,
 Et centum aggeribus riparum se arduus infert
 Mæandrus, tortoque volumine verberat undas.
 Non secùs adverso ventus cùm flamine perflat,
 Obliqua in ventum nitatur puppe magister.
 Nunc dextram temone petat, subitoque relicta,
 Discedat: rursusque volans petat ille sinistram:
 Transversumque vadum frangat, perque æquora circùm
 Multiplici flexu, atque iteratis cursibus erret.
 Cùm tandem adversi superato flamine venti,
 Defessas cursu puppes ad litora vertat.

Difficilis navigatio
 adverso vento intra
 angusta loca, & cir-
 ca promontoria.

Maximus at nobis labor hic, cùm puppe volantes
 Nitimur exesas retrò transmittere rupes,
 In longum pelago vel procurentia saxa,
 Ac simul in proram Boreas ruat horridus Urfa;
 Aut inter freta terrarum discrimine parvo
 Cùm petimus portus, urbesque in valle repostas,
 Sæpè dies multos cursu trivèrè morando
 Rectores vento oblustantes viribus, altum
 Ut latus exesi montis, portumque subirent.
 Attamen incassum cecidit labor: ostia portus
 Cùm jam lunati peteret ratis, impete multo
 Fortior assurgens vicinis vallibus aura
 Longinquum optato pepulit de litore puppim.
 Sæpè piger laxare pedes, velumque minister,
 Et citò velifera: summo demittere mæl
 Antennas, geminoque obvertere vela cerucho;
 Cùm ventus, cursusque, gubernatorque petebat;
 Non justis in vela modis cita flamina Cori
 Accepit, cessitque ratis vi pulsa repente.
 Ut cùm præruptum ruit alto à vertice saxum,
 Ni latus avertant subito, cedantque ruenti

Agri-

Agricolæ, magno dejecti pondere molis
 Præcipiti de rupe cadent per devia lapsu.
 Ergò ubi velivolis errandum navibus inter
 Angustis conclusa locis vada cæca profundi,
 Et simul adversa ventus spiravit ab ora,
 Centum in vela manus intendant, brachia centum
 Solertes famuli, & cautus stet puppe magister.

Cùm me Rhegini colles, & dulcis alebat
 Cænys (1) odoratis inter juga læta salicis,
 Centum ubi purpureis halantes floribus horti
 Aurea Medorum felicia citris fundunt,
 Arcanas rerum causas penetrare, Minervæ
 Addictus studiis, iam fessus, in otia ruris
 Agrestes inter Nymphas concesseram, & omnes
 Depuleram curas animo: me Phœbus habebat,
 Me Musæ tantùm, & dulces antè omnia Musæ:
 Valle sub umbrosa, vitreique ad fluminis undas
 Est nemus, & circum placidis loca fœta salicis,
 Deliciæ Vatum, & statio gratissima Musis:
 Hic inter salices, placidique ad murmura fontis,
 Quà circum grata viret alta jacentibus umbra
 Populus, & patulis tendit sua brachia ramis,
 Nobilis æstivo quondam sub Sole (2) Meralcus
 Splendida regali struxit convivia luxu.
 Ille hîc Parthenias herbofo in gramine Musas,
 Una & Parthenium jussit discumbere Vatem:
 Partheniis gratus Musis, Vatique Meralcus.
 Dum primos dulci Baccho libamus honores
 Chrystallo in nivea, subitus exclamat agrestes
 Vicina è specula custos: ruit agmine factò
 Sylvestrum numerosa manus: citò litora complent
 Armati agricolæ, sudibusque, & falce recurva.

R. 2

Haud

Villæ Rheginæ ad
 Cænym descriptio,
 & Josephi Marescal-
 ci elogium.

(1) Promontorium Calabriæ supra Columnam Rheginam, ex quo brevis in Siciliam transitus est, Peloro objectum (*Capo della Volpe*) incolæ vocant; ex hoc enim Siculi freti æstus (*la rema*, Itali nautæ dicunt) exordium sumit. Non longè ex hoc promontorio, amœnissima villa est, & pagus Collegii Rhegini, cui (*Cannatello*) à proximo Arundineto nomen factum est. (2) *Josephus Marescalcus* nobilis Rheginus Saliceti Dominus, qui sæpè in amœnissimam Saliceti sui villam, ac nemus Vatem, cui vel in primis charus erat, excipiebat læto, & pereleganti convivio. Vir comis, & eruditus, & ad animos sibi officiis promerendos unicè factus.

Haud mora, semotis epulis, confurgimus omnes;
 Tela citi capimus, celeresque ad litora gressus
 Tendimus, & circum densis stipamur in armis,
 Ignari quæ causa viros civisset agrestes.
 Ast ego (quandoquidem ventura præscia Vatem
 Mens est) Trinacriæ properare ad litora classem
 Gallorum ingentem, pacis quæ fœdere rupto
 Horrida Zanolæis tunc arcibus arma ferebant,
 Admonui: haud Phœbi Vatem cortina sefellio
 Cænynos ad litus dum venimus, omnia circum
 Æquora turritis spectamus operata carinis.
 Qualis Taygetus, vel Menæus, aut Erimanthus
 Arboribus tegitur densis, & fœdera pulsat.
 Velivolas inter sylvas, pinusque natantes
 Ingens turris erat (turrim si dicere fas est,
 Quæ se mole mari tollebat Cycladis instar)
 Hæc alias inter tantum surgebat Olympo,
 Quantum turriti scopuli demissa cacumen
 Saxa super cœlo tollunt, nubesque laceffunt:
 Aut Siculos quantum colles supereminet Ætna.
 Navis erat multo regali splendida luxu
 Conformata ducis studio, quo panderet Orbi
 Quàm sint divitiæ ingentes, Gallique superbæ
 Regis opes. Surgebat aquis tota aurea moles:
 Ex auro puppis, nitido splendebat in auro
 Prora, coronatæ turres, atque aurea cuspis.
 Ipsa etiam fulvo radiabant rostra metallo,
 Et geminum latus ardebat fulgoribus aureis,
 Et mali, & speculæ, & veligeræ antennæ.
 Ipsa Pharos summo fulgebat vertice puppis
 Aurea, nocturnas cœlo pulsura tenebras.
 Verùm materiem, pretiosaque dona metalli
 Artificum superabat opus; namque inclyta centum
 Magnanimùm simulacra virum, spirantia centum
 Signa ducum, & fulvo series longissima regum
 Artifici cælata manu spirabat in auro.
 Incisæ stabant acies, fusique tyranni,
 Devictæque mari classes: spumabat in auro
 Oceanus, flavi fluctus, & vertice fulvo
 Aureus auratis Delphin saliebat in undis,
 Auratæ centum speculæ latera omnia circum
 Multiplici serie totidem tormenta sub alto
 Condebant gremio: tandem placidissima visu,
 Aurea spuma velut, fulvum quam despuuit aurum,
 Tota coruscabat radiant lumine Cyclas.

Gallicæ Classis Mef-
 fanam venientis de-
 scriptio.

Et prætoris, omniâ
 hac ætate celeberrimæ,
 quam à Ludovi-
 co Magno Magnum
 Ludovicum Galli ap-
 pellarunt.

Aspe-

Aspera cælatis tot floribus, aspera signis.
 Ac, veluti speculum, fulgebat lucida circum,
 Cùm radiis illam splendentibus æthere Titan
 Lustrabat, rutiloque ardebat lumen in auro.
 Tota repercussis radiis cava litora circum,
 Et Calabri ardebant colles, collesque Sicani:
 Subter, & in tremulo splendebat gurgite pontus.
 Quingenti puppem juvenes fulgentibus armis
 Marte tuebantur, totidemque in vela ministri
 Prompti assurgebant vi multa, & corpore forti.
 Illam dixerunt Magni cognomine Regis
 Magnam Ludovicum, & tali nomine digna
 Puppis erat: talis Siculum visenda per æquor
 Errabat, trepidi undosam cùm vehimus actam.
 Ut primum alatam spectavimus æquore sylvam,
 Hæsimus, auratamque, oculis mirantibus alnum
 Attoniti ingentem lustravimus: aurea pectus,
 Atque oculos misto tenuit terrore voluptas.
 Aurum oculos, captumque animum, sensusque tenebat:
 Martia sed centum tredebant fulmina mentem,
 Usque adeò tutum nihil est; tremur ab auro:
 Sævior, & fulvo Mars est armatus in auro.
 Litoribus nostris, Dii, talem avertite puppim,
 Ne pacem Italiæ turbet, pacataque regna
 Regibus Austracis tot jam dominata per annos,
 Aurea pax vigeat: quantum est in fluctibus auri
 Disperat, percatque auri insatiabilis ardor;
 Hostes ne nobis fulvo insidientur in auro:
 Insidiosa dolos auri vis prodiga tendit.
 Æquore, post cursus varios, cœloque remanso,
 Jam (1) Zancles portum classes, & longa theatri
 Brachia se summo tollentia vertice cœlo,
 Intrabant, in vela Noto spirante secundo,
 Languidus extemplo cecidit Notus, & citus alis
 Labitur angusti Boreas de sede Pelori:
 Atque sinus auras venientes murmure læto
 Accepere, retròque recessit concita classis.
 Vi multa Boreæ venientis nec mora, cunctæ
 Tunc vento obniti contrà cœpere carinæ;

Et

(1) Messana, sic dicta, quia ibi Saturnus falcem, quæ patris
 pudenda præfecerat, abscondit; falcem enim Zancleon Sici-
 li vocant: vel potius quia urbs curvitate sua falcem refert:
 totam autem portus curvam oram superbissimo ædium thea-
 tro cives adornarunt, quo nihil in tota Europa præstantius est.

*Galli navarchi mira
peritia.*

Et ventum sensim vento superare sequendo.
Ante alias Boreæ obluctarier aurea Cyclas
Cœpit, & obliquè in ventum dare vela: sub alta
Sedulus assidens puppi molitur habenas
Longo usu, multaque exercitus arte magister.
Nunc hâc, nunc illâc currus retinacula flectit:
Nunc petit Hesperiam cursu: & jam proximus orâ
Torquet iter, Siculæque levi succedere terræ
Festinat cursu: propius mox flamine multo
Huc ubi iam venit, celeri fugit ocyûs Euro,
Obvertique jubet velum: promptique ministri,
Haud mora, consurgunt omnes, atque ardua torquent
Cornua, detorquentque, citi & data iussa faceffunt.
E prora hic tendit; dat & ille è puppe rudentes:
Pervigil hic scalas celeri pede preffat, & alto
Contendit malo, & carchesia summa manu jam
Arripit, & latus circo sedet inde coronæ.
Et facit ille pedes, & veli cornua flectit
Impiger, obliquatque sinus; nunc contrahit alter;
Nunc pandit: tunc iusta truci dat carbasa vento;
Assurguntque alacres opera ad navalia nautæ
Unâ omnes, studiumque unum, & cura omnibus una est.

Intereâ regit ipse ratem Palinurus in undis:
Rursus in Italiam flectit temone carinam,
Obliquatque mari cursus, sensimque sub Arcton
Scandere conatur puppi, Cænymque virentem
Exuperare. Fluit pelagus de litore Cænys
Zancleum in portum, cursusque citissimus. Acri
Non opus hic est (mira quidem, nec credita vulgo)
Remigio, ventoque ferunt ipsa æquora puppes.
Quin etiam Boreas spirat de puppe secundus,
Cum Cænym legere rates. Propè litora classis
Cænynos, obluctante freto, pervenerat, & jam
Audiri strepitus nautarum in litore cœpit,
Velorumque fragor: pictis terrebat ab armis.
Nos Gallus: nostris & terrebat ab armis.

*Marini Carasæ elo-
gium.*

Parthenopæus erat miles, custodia collis
Cui fortè obtigerat, generosus, & impiger armis,
Dux illi Marti charus, Vatique (1) Marinus

Ca-

(1) *Marinus Carasa, Martii Carasæ* Excellentissimi Ma-
dalunensium Ducis germanus, qui tunc Rhegii Neapolita-
norum militum legionem Tribunus regebat. Vir animo pe-
nè regio, & ad maxima quæque natura comparatus, Vati-
que perquam familiaris.

Carasidum de gente satus, tot clarus avorum
 Nominibus, primæ quot sunt ab origine gentis:
 Magnanimi heroes cuncti, gestisque superbi,
 Illustres centum titulis, & laude decori,
 Quos inter claros heroas, & ipse videndus
 Egregia incedit laude, & virtutibus heros:
 Acer equis, promptusque manu, promptusque sagittis,
 Promptus consilio, quo non felicior alter.
 Hoc duce jam fretus miles tentare parabat
 Principium pugnæ, rigidisque emittere cannis
 Fulmineas per inane pilas; crebroque rotatu
 Torpentem sicca excutiebat recte favillam.
 Et jam admota truci radiabat Vesta metallo,
 Cum subito lapsus crepitanti murmure ventus
 In Siculum puppes iterum latus ire coëgit.
 Haud animis læta cecidit cum pube magister:
 Rursus tentat iter, serpitque per æquora gyro
 Multiplici, & ventum conatur vincere vento.
 Cum tandem magnis, & viribus usus, & arte,
 Cænycos aprici superato colle sequendo,
 (Nil durum est nobis, & ineluctabile semper)
 Dat velum in ventum, & celeri subis ostia curfu.
 Non secus (1) accipiter cum vidit ab ære summo
 Arboreo ex nido, vel agresti ex arce columbam
 Egressam celeri lapsu petere arva volando,
 Ungue rapax, crudelis, hians prædæque, rapinæque,
 Advolat, & pavidam contrà ruit ardens ales.
 Non tamen ille prius contrà citò tramite recto
 Adventat, ne fortè volet dilapsa columba;
 Insidias struit ille fuga, meditatur & artes.
 Ingeniosa fames, prædæque innata cupido.
 Nunc dextra simulat cursus, nunc illa sinistra:
 Nunc medio librat sese, atque immobilis hæret;
 Nunc volat, & tortos designat in æthere gyros:
 Mille per ambages ruit ære, mille per orbes.
 Itque, reditque frequens, properatque, urgetque morando;
 Transversumque locò cedit, ferturque propinquus.
 Dum fugere insimulat, contrà venit, & propè curfu
 Cum fuerit, pavidamque premit jam proximus ungue,
 Irruit, & celeri prædam petit ære lapsu:
 Æratis explosa velut ruit ignea cannis,
 Et liquidum per inane volat pila: qualis & arcu

Accipitris colum-
 bam inscantis de-
 scriptio.

Evi-

(1) Nimirum Falco, qui ex accipitrum genere est.

Evibrata fugit cædem latura sagitta.

Has, Palinure, artes, atque hæc exempla secutus,
(Nam licet egregias artes, verumque laborem,
Et si quæ fuerint virtutes discere ab hoste)
Adversos superare Notos, fluctusque valebis,
Et tandem optatæ puppes advertere ripæ.

Quid cum lenè in
velum venti spirant.

Est etiam ille labor properandis cursibus alter,
Cum sensim tenuis morituræ sibilus auræ
Languet, & in lento currit pigra gurgite puppis:
Quid tibi soletti studio tunc, rector, agendum est,
Expediam. Si vela Notis aurita dedisti,

Cum antenna ele-
vata ad Carchesiū ve-
locius navis fertur.

Et Lembos agitas, vel pictas puppe triremes.
Attolle è medio antennas carchesia circum;
Languida sic navim propellit fortius aura,
Vela implens: cursatque citus per cæula currus:
Non secus ac vestem, si cum longissimus exit,
Exigua faber impellens vi, protinus imis
Attollit lapide, & grandia marmora terris.
At si per canos spumanti flumine campos

Supparorum usus.

Turritas, auriga, rates moderaris, ab alto
Vertice malorum crepitantia suppara pande:
Illa sinu tenues perituri flaminis auras
Accipient: fugientque trabes tranquilla per alta:
At verò immoiens velo cum deperit omnis
Ventus, & in patriam fessas vocat Æolus auras,
Tunc latos nudata humeros generosa juvenus
Remigio infestat, pacataque marmora verrat
Vel, si remigio careat ratis, illa silentes
Remulco (1), Palinure, tibi ducenda per undas.

Dum mari malacia
est, cantu frangenda
otia.

Hic sed præcipiam quæis artibus otia pubes
Interea vitet: semper vitanda Magistro,
Et vitanda mari in medio sunt otia Nautis:
Quippè animi robur frangunt, viresque remittunt:

Hyginus Fab. 4.

Ergo ubi pacato ridet pellacia ponto,
Lentaque sub rostris vix sciffa remurmurat unda,
Indulgere juvet cantu, fidibusque canoris:
Thermaico Nautæ de litore, qui freta primam
Tentarunt, pulchræ succensi laudis amore,
Secum una in Graja duxerunt Orphea puppi,
Qui cantu egregius, citharaque insignis eburna

Lude-

(1) Remulco navim trahere, est illam è scapha remis an-
trorsum agere, undè meritò cum Scatigero primam produ-
ximus: *Rinorchiare*, Gallis *Remolquer*.

Luderet, & longi fastidia falleret ori.

Ægæi fluctus fulcabat Thessala pinus
Argolica cum pube: lyram sed candidus Orpheus
Alta puppe sedens animabat, & æthera cantu
Mulcebat: velut albus olor dum flava Caystri
Ad vada, Mæandrive sedet sub margine ripæ.
Cantu, quo scopuli, & Tellus pulsata sonabat:
Et rauca attoniti ponebant murmura fluctus.
At socii interea leniti carmine mentem,
Non maris errores, tempestatesque sonantes
Formidant, dubiosque dies, vel inhospita Ponti
Non patriæ Telluris amor, non chara parentum
Cura movet: dulcis citharæ sonus occupat aures,
Pierioque silent sopitæ carmine curæ.

Argonautæ, Orpheo
canente curas leva-
bant.

In Indico Oceano
remiges ut remos im-
pellunt, sic & cymba-
la pulsant, *Furrierus*
Hyd lib. 19. c. 38.

Ipsa etiam cantu discat lenire laborem,
Remigio insistens pubes, dumque æquora remis
Verrit, & ad numerum cantando sydera pulset,
Ut sævas pelagi possit mulcere procellas.
Qui Sindas circum, & per odoriferas Moluccas,
Oceani vada læta secant, ut cæcula tonsis,
Sic paribus pulsare modis sua cymbala certant.

Quin matutino cum jam subtermicat igne
Phosphorus, & primi rubuere cubilia Solis,
Præcipio flatu lituos inflare canoros,
Et quassare manu cava tympana, lætaque sistra,
Murmure quo cuncta è transtris excita juvenus
Surgat, & Auroram concordī voce salutet.
Non secus, Oceano facies cūm Phœbus Ibero
Conditur, & fuscas veſtat nox uda tenebras.

Non inuiles car-
minibus decantant.

Insuper optatis cūm jam delaberis oris,
Increpitent magno nervi clangore, tubæque,
Æraque festivo disrumpant aëra bombo,
Lætitiæ indicium: festoque celeusmate cuncti
Acclament læti Nautæ, portumque salutent,
Portum exoptatum: tum è puppe in litus amicum
Ingressi, Diis vota piis pro munere solvant.

Attamen illud erit cura majore cavendum,
Nè studio pejore modos, & inania cantet
Carmina, quæ sensim mollem per viscera pestem
Insinuent, blandoque accendant murmure flammæ.
Nec vos è puppi illecebrosa fascinet aura
Mellitas inter voces mollissima Circe:
Non & Sirenes, medio quæ gurgite nantes,
Spumofum niveo diffundunt pectore pontum,
Et maria, & dulci complent modulamine cælum.

Circe, & Sirenes
devitandæ.

Tom. II.

S

Vir-

Virgineo ne crede choro, ne crede canoris
 Vocibus: in summo quæ cernitur æquore virgo,
 Inferius fera sæva latet, caudaque bifor-
 mī Incautos feriet pellectos carmine Nautas.
 Sic multi periere viri: sic dius Ulysses,
 Quo non mortalis vixit prudentior alter.
 Infidiis quandoque boni capiuntur: & heh! quot
 Mendaci vitium sub imagine sæpè fefellit.
 Incertus quicumque mari se credit, in una
 Spem certam pietate, & amico Numine ponat,
 Nevè pudicitia leges, & jura resolvat:
 Sic aderit Deus, & felici carbasa vento
 Intendet, facilesque dabit per cæcula cursus.
 Nam si vela Venus perflabit mollibus auris,
 Atque pedes, clavumque regat malè sana voluptas,
 Iratum miser ille Deum experietur, & ipsos
 Ultiores ventos, ultrices sentiet undas:
 Et gemino infelix, atque illacrymabilis ibit
 Naufragio, stygias meritò detrusus in umbras.

Sed cita jam tempus pelagi videri fluenta
 Clavum in transversum, celeresque ferentia puppes:
 Atque venenati chalybis perquirere mors,
 Erroresque vagos, & vestigare locorum
 Falsus ubi in picto, & varius situs orbe notatur.

At mihi vos, Musæ, superi quæ vertice Olympi
 Cœlestes habitare domos, & rura soletis,
 (Namque Deæ vos estis, & omnia vos quoque nostris:
 Vix famam obscuram, nomenque audivimus ipsi)
 Dicite qui maris errores, cœlique retextit
 Primus, & optato potuit succedere portu,
 Atque ostensa Deū auxilia, & lata munera nautis.
 Nam nisi, Olympiades Musæ, Jovis aurea proles
 Ægiochi, vestro inspiretis numine Vatem,
 Haud equidem dicam tantarum exordia rerum.
 Ergo agite, & veterem revocate ab origine famam,

Nisi Fabula, & ma-
 ris errores detegat.

Vir fuit, ut fama est, Beroë Sebethide Nympha
 Cretus, Neptuno puerum quæ juncta sub antro
 Herculeæ rupis concepit, & intulit auris.
 Niso nomen erat, qui patria regna secutus,
 Conclufum ratibus fulcabat Nerea, & altum
 Ægæum: sed sæpè alias dilapsus in oras,
 Quam rate quas primū clavoque petiverat, & se
 Inscius incautum, & socios culpabat inertes,
 Ac malè perspecto fallacia sydera cœlo.
 Hic quondam vitrei Sebethi ad fluminis undas

Se-

Sederat, & tristes volvebat pectore curas,
 Cùm gnatum miserata parens Dea, fluminis alveo
 Affuit auxilium Niso latura; sed omnem
 Divinam occuluit speciem, vultusque verendos.
 Mortalem in formam sese induit: aurea virgo
 Emergit fluvio, viridique crepidine ripæ
 Astitit, & forma Niso pulcherrima visa est.
 Qualis pulchra Hyale cœtu comitata sororum,
 Cùm Prochyten cursu, maternaque regna pererrat
 Ænarix, gaudetque fuga prævertere cervum
 Venatrix, jaculoque leves transfigere damas.
 Namque Dea ex humero pictum suspenderat arcum,
 Et flavos dederat vento diffundere crines,
 Purpureis formosa genis, & candida mammas.
 Ut tristem aspexit natum Dea, voce locuta,
 Sic ait: O juvenis, quænam tibi causa doloris?
 Fare age: quandoquidem demisso pallidus ore
 Tristitiæ indicium color est: cui talia contrà
 Nisus ait: Fortuna mihi contraria semper,
 O Dea (tu certe sacri Dea fluminis una es:
 Nam neque mortalis tantùm se tollere forma
 Ulla potest: tanta nec majestate videri)
 Quæsitos numquam veniunt mea carbasa portus:
 Fallaces mihi stellæ sunt, & cortice pictus
 Ipse etiam mundus fallax: mare, cursus, & auræ
 Fallaces: ars nulla mihi, experientia nulla
 Profuit: indeprentus aquis latet error in altis.
 Tunc Dea sic Niso, & curas solatur amaras:
 Est hic, antiquum quæ servat ab Hercule nomen
 Insula, quò Glaucus recipit se sessus ab undis
 Cùm venit, & stratus recubat per litora pastor;
 Namque senex Nerei pascit vastissima cete,
 Squamigerosque greges sub gurgite: & omnia ponti
 Per liquidos campos pastorem armenta sequuntur,
 Hic causas rerum arcanas, venturaque novit;
 Nam Deus, & Vates. Glaucus tibi, nauta, rogandus
 Supplicibus donis: mitis nam numine Glaucus.
 Ille nec insidiis capiendus, ut horridus ore
 Proteus immani, qui se in miracula rerum
 Omnia transformat, ferus, hispidus: ille tibi rem
 Pandet, & errorum causas monstrabit, & omnes
 Occultas maris ambages canet. Ergò ubi Titan
 Egerit in medium currus sublimis Olympi,
 Cùm nigrum Æthiopem, & Garamantem fervor adurit.
 Et sitiunt campis segetes, & florea in hortis

Nisus à Borœ ma-
 tre ad Glaucum, ora-
 cula scitatum mitti-
 tur.

Gens squallet, tenuesque fluunt per flumina lymphæ,
 I tu, nauta, duo spumanti pocula lacte,
 Et Surrentino duo pocula plena Lyæo,
 Dona ferens; nam mitis amat tibi talia Glaucus
 Dona geri: vacuo fessus tunc ille sub antro
 Dat placidum membris somnum. Neptunia monstra
 Litoribus passim prostrata, & fusa per herbam
 (Nam cùm sopitus somno jacet ille per antrum,
 Sopitæque jacent passim per litora Phocæ)
 Ne timeas. Hæc illa dedit, liquidasque sub undas
 Descendit, diaque simul sub luce reluxit,
 Et circùm suaves spiravit vertice odores:
 Veraque descendens patuit Dea; ille ubi matrem
 Aspexit Beroen descendere fluminis alveo,
 Hac voce insequitur, questusque ad sydera jactat;
 Tu quoque crudelis falsa ab imagine formæ
 Me ludis, dulcesque negas mihi cernere vultus?
 Cur prohibes gnatum dextræ conjungere dextram?
 Et te complecti, & teneris dare dulcia labris
 Oscula? te ne tui cœpere oblivia Nisi?

Talibus incusat genitricem, & litora gressu
 Nota petit. Medium cœli conscenderat axem
 Phœbus, & arebant nemora, & sitientia prata,
 Et pelago fluctus torpebant, cùm sua Nifus
 Dona ferens Glaucæ celeri vada falsa phaselo
 Scindit, & Herculeæ vicina in litora rupis
 Fleat iter: scopulo Nifus jam proximus ibat,
 Undique cùm vidit prostratas litore Phocas,
 Immanesque Orcas dulcem captare quietem.
 At Glaucus gelido rupis resupinus in antro
 Serpente primùm per mollia membra soporem
 Carpebat; prostrata solo Neptunia monstra
 Ut propè conspexit, stetit, horruit: & quid agendum
 Inscius inquit secum. Dea flumine ab alto
 Affuit, & medio visa est in gurgite, qualis
 Nerine Galatea, Thoëque, aut cœrula Clotho,
 Cæsariem diffusa levem per candida colla,
 Et niveos nudata humeros, nudata papillas.
 Atque hæc Niso effata dedit: Neptunia monstra
 Ne timeas, ò nauta, vides quæ litore in illo;
 Nam somno sopita jacent; mox illa carinam
 Impulit in litus; casuque audacior ipso
 Egreditur Nifus, tacitusque incedit in antrum.
 Utque antro propiùs succedit, conspicit ipsum
 Tollere se Glaucum: supplex citò munera Nifus

Ob-

Obtulit, & multa pastorem voce precatur.

Glauce pater, qui monstra regis Neptunia, & udos
Per vada lata greges, tibi sunt mitissima quando
Pectora; non humilesque preces, non munera spernis,
Tu nostri miserere: mihi da noscere causas
Errorum, pelagi quò tutius invia lustrum
Æquora, & optatum teneant mea carbala litus.
Tunc ille: ò juvenis confidentissime nostri
Quæ Dea te jussit properare ad litora regni,
Arcana in dubiis quæsitum oracula rebus,
Novi equidem: formosa mihi jam cognita Nympha est.
Accipe nunc, penitusque animo mea dicta reconde,
Pauca tibi è multis: series longissima, longæ
Ambages, variusque error: fastigia rerum
Summa sequar, ratibus quo tutius ire per altum
Possis, quæsitosque sinus, portusque subintres.

Herculis irrumpens angusta per ostia pontus
Vi magna Libyæ trans litora concitus undis
Fertur in Eoum, terrasque interfluit omnes.
Hinc ubi palmiferæ in litus defluxit Idumes,
Phœnices petit ascendens, ferturque sub Arcton.
Inde iterum saliens undantia lora retorquet
Occiduum in Solem, cursumque per Asida tendit,
Hinc secatur Europam; fracto jam mitior æstu.
Ut resilit, luctante solo, pila concita retrò;
Atque reperiens liquidum volat aëre telum
Lentius. Herculeas tandem se sistit ad oras.
Hinc vagus (1) error aquis: veniens vi pontus aquarum
Transversum puppes agit incitus: inde carinæ
Atque alium in portum, atque aliam vertuntur ad oram.
Præterea est etiam (2) fallax acus ipsa, nivalem

Primus error, ò
motu maris in Ori-
entem, & inde in Occi-
dentem.

Non

Secundus à Magn-
etis vertigine.

(1) Primus error navigationis ortus ex motu maris ex Gaditano freto irrumpentis (*la Corrente*, Itali appellant) qui sensim naves in transversum agit. (2) Error alter oritur ex declinatione Magnetis, qui non semper in Boreum Mundi polum vergit; alibi enim in Græcum deflectit, *Grecheggia* nostri dicunt; alibi verò in Magistram sese agit *Muesstraggia*. Hoc autem plus; minus pro varietate locorum: in paucis verò Mundi partibus nullam habet declinationem: celeberrima loca sunt, Insulæ, quas *Terzeras* Hispani dicunt, Africæ promontorium, quod ultra Bonæspei promontorium est, illudque vocant *Capo dell'Agaglia*. Tertius locus est apud Seres in urbem, quam *Cantonem* indignant.

Non semper tremula cum cuspide respicit Arcton.
 Syderis illa vago nimium torquetur amore:
 Diversisque locis varia est fallacia gemmæ.
 Hic petit illa polos, & cuspide figit acuta:
 Hic celerans iter ad dextram ruit incita partem:
 Hic verò ad levam: minus hic fugit, at magis illic,
 Nec certis errat spatiis, nec legibus iisdem
 In levam, dextramque plagam se vertit in orbem;
 Fluctuat incertis erroribus, & loca mutat
 Sæpè. Adèd longo variari tempore possunt
 Res cunctæ, versæque alium servare tenorem.
 Mira hæc, Nise, vagus forsan furor inditus astris,
 Et vagus est lapidi suus ardor: & inter amantes
 An quia nil firmum, nihil est durable semper;
 Aut occulta latet gremio vis abdita terræ,
 Quæ lociam flectat mentem, retrahatque, feratque.
 Hæc tu dum vacuo deprensus litore nimbis,
 Non optata trahas alto procul otia ponto,
 Vestigia, & causas rerum meditare latentes.

Quomodo inquit
 tenda Magnetis ver-
 tigo.

Sed varium nigræ errorem perquirere gemmæ
 Difficile est: hac arte tamen venaberis illum.
 E ligno facies, aut cupro, Nise, tabellam,
 Et planam, & levem, mediaque in nave locabis
 Libratam in longo tripoda, quæ vertice summo
 Sic Finitori respondeat, undique ab illo
 Æquali ut distet spatio: mox circinus orbem
 Describat tabula in media, centroque rotundum
 Fige stylum; superis qui se rectissimus auris
 Inferat è centro, tabulæque impone politæ
 Pyxidis orbiculum: summo cum proximus ibit
 Vertice Sol, orbemque styli lustraverit umbra,
 Punctum, Nise, nota in circo: post tempore longo,
 Ardenti Phœbus cum jam descendit Olympo,
 Rursus & umbra styli circum perlustrat eundem,
 Tunc opus extremos apices signarier umbræ.
 Hinc postquam in partes geminas diviseris arcum,
 Linea per centrum, & medium quæ ducitur arcus,
 Illa erit, immoto Mundi quæ congruit axi:
 Atque erit hæc medii tibi linea vera diei.
 Quantum ex hac acus effugiet, dextraque, sinistraque,
 Illius tunc tantus erit tibi cognitus error.
 Sed quia difficile est medio consistere ponto
 Libratam fulcro tabulam tibi dextera filum
 Suspensum teneat, rectà quod tendat ad imum
 Ære grave; & puro obiectum cum pyxide Soli

Modus alter.

Sic

Sic moveas circùm dextra, levaque ferendo,
 Projecta ut medium vaga diffecet umbra rotundæ
 Pyxidis: atque umbræ punctum signare memento
 Extremo in circo: partes ubi Phœbus easdem
 Attigerit, (partes radio, aut sextante notabis)
 Sedulus hoc itera, punctumque in margine signa.
 Divide mox arcum: mediæ tibi cognita lucis
 Linea, & hinc trepidæ rursus vertigo sagittæ.
 At si purpureo cuspis se vertit Eoo,
 Illam gemma plagam spectabit, & agnitus error:
 At verò occiduum in Solem si cuspis abibit,
 Tunc ille Hesperiam in partem, Caurumque recedet.

Infuper his, (1) fallax situs ipse, habitusq; locorum est Tertius error ex
falso seu locorum in
Mappis descripto.

Orbe in picto: hominum quamquam solertia summa
 Astra notare polo, radioque notata referre,
 Altior hinc Creta, & longè promota sub Arcton,
 Et Rhodos, & Cyprus jacet altior, atque Cythera:
 Ipsa etiam surgit Pharos altior, altus & ipse
 Flumine septeno Nilus, divesque Canopus.
 Quæ cùm sic habeant sese: (tibi dicere pauca
 E multis cupio) curvo de litore funem
 Cùm (2) Galatæ solves longè venturus ad urbem,
 Cui (3) Sabathræ nomen fecerunt, elige dextram
 Puppe plagam, & rectâ tepidum ne curre sub Austrum.
 At si Sardoo venias de litore tutos

Quomodo inter na-
vigandum corrigendi
errorcs.

In Drepani portus, partem percurrere sinistram;
 Si redeas, lævam pete, Nisæ, & gurgitis ætus
 Non tua quæsito propellet carbasa portu.
 Cùm Melita ex humili centum petis urbibus olim
 Insignem Cretam, lævas desistere ad undas
 Cura tibi multa. At Veneri dilecta (4) Cythera
 Si lustranda mari in magno, ne cortice mundus,
 Ne tendas, quâ monstrat iter, sed Solis ad Ortum
 Rectâ cæruleum sulcabis Nerea rostro.
 Si Cypro querenda Pharos, litusque Canopi,
 Bis scnas læva partes desiste carinam.

Ve-

(1) Tertius error ex vitio Mapparum Geographicarum, in quibus non sunt veræ latitudines, ac longitudines locorum notatæ: modus aurem inveniendæ veræ latitudinis, longitudinisque, tradetur Libro 7. (2) Insula Africi maris *Galata*. (3) Tripolis vetus, cujus vix ruinæ extant: est tamē opportuna navibus statio. (4) Insula inter Peloponnesum, & Cretam, *Cerigo*.

Verum si cursum celeras, cum ditia Nilus
 Rura beat, latèque optato mergitur omnis
 Diluvio Ægyptus, (1) plus læva flectere puppes
 Nitere: sub dextram verò tu dirige cursum,
 Si Tyrios Cypro contendis, & altus (2) Orontes,
 Aut Tripolis lustranda tibi, Cythereja regna
 Litore ab (3) Attalico si sint tibi, Nise, petenda,
 Tende iter ad dextram, sic & cum gurgite vasto
 Attaliam petis è Cypro: verum omnia longum est
 Percensere; tibi experientia multa locorum,
 Verus & è cælo situs agnitus, & maris usus,
 Atque asti toties monstrabunt cætera cursum.

Hæc dedit, & concham inflavit, qua protinus omnes
 Exiluire feræ, tumidumque ivere sub æquor.
 Ultimus ipse caput liquido Deus æquore merfit;
 Et vitreas egit spumosa armenta per undas.

NAU-

(1) Nam propter velocem exonerantis se fluvii motum
 fortior est maris impetus, ac violentius puppes agit in trans-
 versum. (2) Attalia urbs Pamphyliæ, *Satalia*.

(3) Fluvius Syriæ juxta Antiochiam; non longè est Ale-
 xandria Syriæ *Alesandretta*, celebre nunc emporium.

NAUTICORUM

LIBER QUINTUS.

SED jam me patrii per litora nota phaseli,
 Tyrrhenique vocant fluctus, fluctusque Sicani,
 Ac longè applaudunt Ligures: juvat ire per undas
 Euboicos ultra fines, & amœna secundum
 Litora, & ingenio paulùm indulgere paterno.

Hic patriæ debetur honos: nec erit labor iste
 Non gratus nautis, nec Vati inglorius. At tu,
 O decus, ò nostræ meritò tutela carinæ,
 CARDENIDE, hos etiam tenues ne despice lusus;
 Quandoquidem exiguis sæpè est sua gratia rebus.
 Non semper magnis sulcandum navibus æquor
 Trans terras, mare quàm patet undique, & undique cœlum,
 Arbitrio ventorum, & agentis singula Sortis.
 Interdùm licet & pictis vada findere lembis,
 Ac lætos celeri colles transmittere cursu.
 Salsa pererranti semper fuit illa voluptas
 Blanda mihi, ut molles una hinc cita palmula ripas
 Stringeret, & placidos hinc scinderet altera fluctus,
 Ergo age, velocem mecum conscende phaselum,
 Dum puri fulgent Soles, & leniter undas
 Optatæ intendunt auræ, procul en vaga Lai.
 Flumina te nunc compellant, sceptrisque superba
 Regna tuis: læto responsant murmure fontes,
 Et plausum ingeminant valles, collesque supini:
 Nereidasque inter tibi jam præit æmula Doris.

In primis quicumque levi sulcare phaselo.
 Aut Tyrrhena paras felicia cærula ponti,
 Tom. II.

T

Aut

Litoral navigatio
 quam sit amœna.

Principio Pubis de-
 lectus habendus est.

Aut longè Ligures, Hetruscaque litora quæris,
 Cura tibi insignem, fortissima robora, pubem
 Eligere: egregiam sed quæ det terra juventam,
 Accipe. Robustos primùm tibi patria Siren
 Sufficiet juvenes sulcandis fluctibus aptos,
 Quos timidos numquam, numquam experieris inertes;
 In casus quoscumque vocet Fortuna finistros,
 Audaces veniunt, & dura pericula temnunt.
 Ipsa etiam mittet pubem tibi Lubra valentem,
 Quæ fluctus secet, atque ingenti quæ pede lembum
 Presset ovans, cursumque citet generosa per undas.
 Hisque pares etiam juvenes tibi molle ministrat
 Surrentum: melior sed quæ (1) campestris pubes
 Rura tenet: paribus vidi certare lacertis
 Surrenti egregiam pubem, pubemque Minervæ,
 Cùm Surrentino de litore fortè (2) redibam
 Parthenopen. Prochyta fortes ne despice, rector,
 Nec quos Euphræ juvenes, & Olympia nutrit:
 Ac qui clara tenent Romano Consule (3) saxa.
 Non multùm Ænariæ gentem, gentemque Dicarchi
 Laudarim: non ipsa suos mihi jactet Amalphis,
 Sint quamquam magnis ducendis navibus apti,
 Et mores norint ventorum, & sydera cœli.
 Æquensis neque det Vicus, Stabiæque vetustæ:
 Nec Tellus Sicana suos, nec Brettia mittat;
 Quippe apti remo non sunt, velisque regendis.
 Rheginos tamen haud ausim contemnere nautas,
 Nec duri vicina colunt qui litora (4) Orestis;
 Solertes quondam expertus, cùm flava Simethi
 Flumina, & apricis legerem sub collibus Hyblam,
 Ortygiæ (5) sedem, & Siculi monumenta magistri,
 Ac vitreos rauci fontes visurus (6) Anapi.
 Hinc ubi legisti generosam ab litore pubem,

Et

-
- (1) Vicus Surrenti, vulgò *il Piano di Sorrento*.
 (2) Post autumnale otium ex *Villa Josephi Guardati*
 viri ornatissimi, qui domi suæ, quæ amœno in colle ad
 mare sita est, unde pulcherrimus Crateris totius Neapolim
 usque prospectus patet, me lauto, ac geniali convivio ex-
 hilaraverat. (3) Capræ Tiberii intemperantia celebres.
 (4) Ubi nunc oppida (*Palma, & Bagnara*).
 (5) Insula, olim Syracusarum, nunc illam urbs occupat.
 (6) Fluvius, qui in magnum portum se exonerat, olim
 per urbem, nunc altero ab urbe lapide interfuit.

Et jam clara dies nitido surrexit olympo,
 Postquam Luna novo per cœlum lucida cornu
 Fulserit, & lenes crepitanti murmure venti
 Vela vocant, Palinure, cavam da fluctibus alnum,
 Nec sine purpureos frustra decedere Soles:
 I celer, & causas ne longum innecte morandi;
 Ne te sollicitus comprehendat turbine nimbus.

At verò ex udis cùm solvis vincula ripis,
 Et jam Sirenis de litore strata per alta
 Carpis iter læto magnam clamore saluta
 Reginam Superùm, curvo cui plurima portu
 Assurgunt delubra, piis solemnia votis,
 Ac veteri sacra cultu, & religione parentum;
 Quæque regit ventos, & vastis præsidet undis:
 Illa dabit faciles auras, cursusque secundos.

Virgo parens pri-
 mum colenda.

Mox ubi Sithonii felici flamine vela
 Implerunt Boreæ, volitatque per æquora puppis,
 Invigilet velo pubes, versetque rudentes:
 Ipse gubernaculum solers moderare, magister,
 Quò cœpti cursus, optataque flamina ducunt:
 Objectique vocant viridi de vertice colles;
 Namque tibi nec opus tornatæ pyxidis usus,
 Nec nivea pictum membrana ediscere mundum:
 Litus ama, & bibulas tibi palmula radat arenas.
 Vitiferi colles, & summa cacumina montis
 Pyxis erunt, propriaque tibi sub imagine Mundus.
 Quas fugias cautes, quæ saxa latentia fluctu
 Evites, quæ fida petas & litora dicet.
 Non tibi suadebo longè tentare profundum,
 Ac fragili immensum pelagi percurrere lembo
 Æquor in abruptum. Sed si fiducia tanta
 Pectus habet, pontique altum fulcare necesse est,
 Pyxida tunc, Palinure, & pictum consule mundum.

Audax Navarchus
 qui per Jonium in
 Cretam navigabat.

Vidi ego, qui regis jussu, dum bella negabant
 Gallica veloci transmittere litora lembo,
 Ausus per medias conclusæ Tethyos undas
 Litore ab Hesperio sepositos quærere Iberos,
 Exiguo fretus ligno; fluctusque sonantes,
 Atque æstus pelagi, rapidosque laceßere ventos.
 Felici hinc lætus successu, ausoque potitus,
 Ausus in Jonium descendere, & ire per undas
 Ægæas: tenuitque mari, cœloque remenso,
 Litora Minois quondam regnata tyrannis
 Victor, & Eoi lustravit regna rubentis.

Talia quid memoro? levis hæc audacia nautæ

T 2

Eutoi-

Audacissimum Botelli factum, qui ex India in Europam lembo navigavit.

Euboici. Quondam confidentissimus unus,
Atque homines inter fortunatissimus omnes
Lyfiadum satus antiqua de gente (1) Magister
Auroræ sub sede fuit, qui primus ad Indis
Ut captæ (2) Baraces Europam nuncius iret
Lyfiadum ad regem, & meritò sibi quæreret uni
Egregias laudes, & munera divitis auri,
Exiguo ingentes ausus submittere lembo
Oceani fluctus, montesque irrumpere aquarum:
Atque altum Acronoton, crebrisque impervia nimbis
Æquora Casrorum, & diras superare procellas.
Certa fides facti, quamquam vix ipsa meretur
Fama fidem. Pulchræ sed quid non laudis amore
Mortales audent, aurique cupidine cœca?
Sed favit fortuna viro: favere quieti
Oceani fluctus, ventique in vela secundi;
Seu generosa hominis mirati pectora, & ausa:
Sive illos animi, factique audacia fregit.
Ipsa sed alatum jactet non amplius Argo,
Nec mihi magnanimum commendet Græcia Tiphyn,
Et socios canat heroas, tollatque sub astra.
Hic meritò lembus cœlo donandus, & ipsam
Supra Argo, Mundique patet quâ plurimus axis,
Fulgeat, alterius semper Cynosura Profundi.
At te ne audacis stimulet Fortuna magistri,
Et nunquam tanti teneat fiducia facti;
Nam rari casus: rara hinc exempla petantur.
Sunt multi, quorum minor est audacia, & arti
Confidunt magis, & magnis est viribus usus:
Hi sæpè æstate in media, dum cærula passim,
Aut tranquilla silent, aut leni murmure aguntur,
Telebolum de rupe, dies dum candida cœlo
Emicat, aut primam sub noctem lucida cornu
Cum surgit nova Luna, mari se mittere aperto

Au-

(1) Fuit hic *Jacobus Botellius* vir strenuus, & maritimæ scientiæ laude florentissimus, qui ut apud Joannem Regem insigni documento fidem suam probaret, facinus omnium, quotquot fuere, memorabilissimum ausus est: parva biremi pedes octodecim longa, lata verò sex, per Oceanum iter in Europam aggressus, ut conditæ ad Dium arcis (quam Insulam mox totam Lusitani occuparunt) nuncium regi optatissimum ferret. (2) Insula, & urbs in India intra Gangem, sita in sinu Barygazeno, *Golfo di Cambaya*, ab Indis *Diu* appellata.

Audent : & celeri cursu , velut acta sagitta ,
 Tyrrheni fulcant medium , cursuque secundo
 Nota Panormæ contingunt litora terræ .
 Hos ego non ausim audaces damnare magistros :
 Sed neque laudari , infidas nam currimus undas :
 Tuta nec est nobis , Zephyris spirantibus , æstas .
 Sæpè serenato dum lumine fulget Olympus ,
 Et Doris pacata filet , sese ilicet atræ
 Effundunt cœlo nubes , & sydera texunt ;
 Ac subito rapidi incumbunt stridore (1) Tropæi ,
 Momento quibus è fundo subvertitur imo
 Oceanus : fluctusque ruunt transversa furentes .

Verùm age , non id te lateat , si fortè per altum
 Carpis iter , rectoque petis temone Panormum ;
 Vicinam pete tu primum Nefida phaselo ,
 Vel iuga Miseni , Prochyteque virentia saxa :
 Libonotum hinc versus contende , & flantibus auris ,
 Remigioque vola : dextramque secare memento
 Puppe plagam , sensimque undas superare ruentes ;
 Ne te transversum venientum cursus aquarum
 Paulatim abripiat , pellatque (2) Soluntis ad oras ,
 Aut ubi dividuo se miscet flumine ponto
 Himera (3) , & hinc perdit , hinc & tenet unda saporem .
 Ipsa sed ad lævam longè deserta colonis
 Ustica (4) prætereat , quàm tu transmittere cursu
 Nocte sub obscura semper , Palinure , memento ;
 Nam se piratæ deserto in litore condunt ,
 Et sæpè incautos deprendunt gurgite nautas .
 Cùm verò è Siculo remeas Tellure , repostos
 Trans (5) Erciam perquire sinus : hinc inde sub Arcton ,

Quid cum per Tyrrhenum recta in Siciliam iter intenditur.

Qui

(1) Venti , qui sæpè æstate è terra repentino turbine exurgunt , & tunc apogæi vocantur : mox è mari in terram iterum redeunt , & tropæi appellantur : violenti sunt , & mare momento subvertunt , vix in occasum durant : qui quidem frequentes in Tyrrheno mari bacchantur .

(2) Promontorium inter Himeram , & Panormum , ubi olim urbs erat , vulgò *Solanto* . (3) Fluvius . & urbs in Septentrionali Siciliæ latere Panormo dissita orientem versus xxiv. mil. pass. *Termini* . (4) Insula Tyrrheni maris propè Siciliæ litora : est & mons Italiæ cùm penultimam producit , *Ustica* . (5) Mons quarto lapide Panormo dissitus , in quo olim Castellum , vulgò *Monte Pellegrino* ad radices opportuna navibus statio est : Siculi *Mondello* indigitant .

Quà gelidis spirat ventus de rupibus Æmi,
Fleſte viam velis, remoque, & cœrula fulca.
At ſenſim in ſeptem clavum torquere Triones
Contendas, humiles donec rareſcere montes
Teleboùm ſpectes, hinc & ſacra culmina Lubræ.

Tuſor in Siciliam
curſus.

At ſi me curſum dubias auctore per undas
Inſtituis, patriasque velis remeare ſub oras,
Ne maris exiguo tentare pericula ligno,
Ne cupias: medios currant ingentia fluctus
Navigia, & vento credant vela ampla furenti;
Tu numquam è noto diſcedas litore: & illud
Neve oculos fugiat: tuta hæc Cynofura ſecundum
Viſa regat curſum, & ſurgentia flamina monſtret.

Et quomodo inſi-
guendus.

Ergo, Panormæas curſu cùm tendis ad oras,
Leucoſiam (1) primùm Pæſtana per æquora quære:
Perque ſinum cœlo medium percurrere ſereno.
Nam tibi ſi dubio pendet ſub ſydere, tutum
Litus ama, & longo gyro lege litoris oram.
Lentus in ancipiti feſtina, navita, curſu.
Hinc ſale (2) Buxenti ſuperato, dirige clavum
In (3) Paticum, quò cùm perveneris, aſpice cœlum
Si conſtat, ſi certa mari pellacia ridet:
Quæ cùm ſic habeant ſeſe, canentia pande
Carbaſa, & Æoliis ſurgit quà (4) Strongyle ab undis,
Carpe fugam pelago, lævaque relinquere montem
Feſtina, & Liparæ tandem te vertere ad oram.
Hinc (5) Agathyrna ſuo venientem in litore cymbam
Accipiet: mox & transmittet ad uſque Panormum.

Et in Melitam:

Verùm ſi Melitam, & terras tentare repoſtas
Fortè velis, litus primùm tu rade Sicanum,
Eoum ad Solem quod ſpectat, & alta Pachini
Saxa, ſinumque cavum, ſedemque immitis Ulyſſei.
Donec pacato accipiat te (6) Caucana portu,
Unde iter in Melitam breve panditur: aureus altos

Cùm

(1) Inſula ad extremum Pæſtani ſinus, *Golfo di Salerno*, ſic diſta de nomine unius ex tribus Sirenibus, quæ ex Græcia in Italiam navigarunt, vulgò dicitur *La Licoſa*.

(2) *Policaſtro*, ſic diſtum à copia Buxi.

(3) Oppidum Calabriæ maritimum *Paola*, nota phæſelis ſtatio. (4) Una ex Æoliis à figura ſic appellata, eſt enim rotundus mons exiguæ magnitudinis, *Strongoli*.

(5) *Capo d'Orlando*, ubi quondam Agathyrna urbs.

(6) Olim portus, nunc ora, *Mulinazzo* incolæ appellant.

Cùm surgens rosei postes jam pulsat Olympi
 Vesper, & occiduos vertit se Phœbus ad Indos,
 Tende iter in noctem: & remis, ventisque vocatis,
 In Libycum curvo flectas temone carinam;
 Quippe sub Auroram Melitæ laberis ad oras.

Quod si Sardoo circum resonantia fluctu
 Litora, Cynæasque petas trans Dorida Terras,
 Expediam paucis. Tyrrheni litoris oram
 Principio releges, ventisque in vela vocatis
 Herculeum in portum venies: hinc indè per altum
 Si tranquilla silent maria, aut felicibus auris
 Arridet crispata Thetis, securus ad oras
 Sardoas recto flectes temone carinam.
 At dubii pendent si nimbi, hyemesque nivosa,
 Illam puppe pete, & vicinæ litora Cyni.

Sunt qui, dum Cancri fervet sub sydere Titan,
 In Prochyten primum generoso remige puppim
 Impellunt: mox uda mari cum surgit ab alto
 Nox, & sublustres inducit Luna tenebras,
 In libycum velo carpunt iter, aut vada tonsis
 Solicitant, Calarisque petunt trans Nerea portum.
 Hanc curtam si fortè viam, Palinure, fecabis,
 Obniti in Pelagus contrà, dextraque memento.

Verùm age, quæ studia alatos agitare phaselos
 Arva per, & colles, & litora propter amœna,
 Expediam, cursusque juvat meminisse peractos;
 Nam sic Italiæ felicia litora quondam,
 Sicanizque oram legi, rectore Melantho,
 Ventorum, & cœli, tempestatumque peritus
 Qui fuit, atque usu longo versatus in undis:
 Incipiam: verum exemplo tu disce laborem,

Jam cœlo Domitor præfulserat Orionis,
 Cùm (1) Brettii populos iterum lustrare coactus,
 Parthenopen linquo, & patriis feror exul ab oris
 Quò Vati, & Musis fatalia jussa vocabant.
 Oceani croceum linquens Aurora cubile,
 Purpurea cùm luce diem referebat Olympo,
 Cùm celerare moras magno clamore Melanthus
 Jussit, & invitis properare ad litora Musis.
 Haud mora, compositis rebus, jam fasce parato,
 Me socii ad litus deducunt: hunc ubi ventum est,
 Cùm lacrymis multis amplector, & ultima dico.

Quomodo in Sar-
 diniam instituenda
 navigatio.

Vatis per Meridio-
 nalem Italiæ oram
 navigatio.

Vi-

(1) Fuit Herculis filii, à quo Brettii, quos alii Brutios
 appellant.

Amicis vale dicit.

Vivite felices gremio Sirenis amatæ,
 O focii, nullum pelagi quibus æquor arandum:
 Læta domi sed parta quies, atque otia vobis:
 Vos natale solum, vos cœli mollior aura
 Dulcè foveat, Zephyrique canoro murmure mulcent:
 Vos & Leucopetre, vos regum cognita (1) sedes
 Accipit interdum, vitreus quâ fontibus humor
 Labitur, & centum ludunt per culta Napææ:
 Et vagus umbroso veniens Sebethus ab antro
 Allicit, & placidus ludit deus amne fluenti.
 Hinc & Pausilypi colles mollissima præbent
 Vobis hospitia, & felicibus otia Divis.
 Vos Nefis, Prochyteque, & Olympia detinet ora,
 Ora meis quondam statio gratissima Musis.
 Otia, Pierides Musæ, & mihi culta tot annis
 Partenope dilecta vale, focique valete:
 Me Calabri invitum rapiunt. Nec plura: vicissim
 Antiquum focii lacrymis testantur amorem,
 Et mihi felices auras, cursusque precantur:
 Quos inter primo pubescens flore juventæ,
 Et virtute potens, & sanguine clarus avito,
 Flavus Alexander, mihi quo non charior alter:
 Nec fuit, & Musis, & Phœbo gratior alter:
 Dignus Alexander Musis, & Apolline dignus,
 Rore madens multo geminas ad sydera palmas
 Sustulit, & Superos humili cum voce precatus,
 Hæc dedit: O Superi, si quicquam optare precando
 Possumus, & multa vestrum prece flectere Numen,
 Sternite molle fretum, placidosque in carbasa ventos
 Mittite, & ardentes nimbis arcete procellas:
 Ut tandem nullis per cœrula casibus acta,
 Litoris extremi vertat se puppis ad oram.
 At vos, Nereides, vos cætera turba Dearum,
 Vitrea quæ colitis spumosa Doridos antra,
 Felices, precor, ite duces, placidoque natatu
 Pandite iter, vestrumque, Deæ, servatæ poëtam,
 Qui vestra Oceani cantavit munera primus,
 Primus & audaces duxit per cœrula nautas.

Alumni ad Superos
 pro Vate preces.

Sed

(1) Nobilissima Neapolitanorum Regum Villa altero ab urbe lapide Orientem sita: locus antiquitus Doliolum vocabatur, nunc *Poggio reale* ab Alphonso Calabriae Duce Ferdinandi Primi filio amœnissimis fontibus, hortisque, & superbissimis ædificiis primùm exornatus.

Sed doctus cymbæ retinacula curva Melanthus

Immisit, terrisque abduxit fune soluto:

Arripiunt nautæ remos, atque æquora verrunt.

Mox, longè à terra ut ventum, fortissima pubes

Vela stetit factura: mari sed currit aperto

Puppis, & impressus fert impetus ipse volantem.

Ceu per inane volat fugiens lethalis arundo,

Quam Cressus duro ex arcu, vel barbarus egit

Threicius. Verùm nautæ clamore secundo

Dant sensim velum in ventum, nè fortè ruentes

Obvertant subitæ latus auræ, & cærule puppis

Accipiat: tumuere sinus, volat incita velis

Prona petens maria, & cita dissecat æquora pinus:

Confestim velut è nido sublapsa columba

Radit iter liquidum, cœloque excurrit aperto.

Jam mihi spectanti longè Crateris ab alto

Crateris per hypo-
thiposin descriptio.

Urbs augusta, ingens, variis placidissima scenis

Panditur, & magno circum curvata theatro

Verficolor, Phœbo primùm radiante, patefcit:

Phœbeos velut ipsa sinu cùm roscida nubes

Accepit radios, circumque remisit in arcum;

Extemplo curvata polo micat aurea summo.

Thaumantis soboles, centumque coloribus ardet.

Omnis in obtutum nobis cadit aurea Siren

Parthenope, & latè colles qui rura coronant.

Læva Paufilypus, pulchris juga læta puellis,

Cernitur, & dextrà qui proximus (1) Antinianus

Undique lætam urbem lætis cum collibus ambit.

Herculeæ hinc cautes, & dictus ab Hercule (2) vicus;

Vicus odoriferis sylvarum cognitus umbris:

Et (3) Pompejanum, felicia litora Baccho.

Osce quæ quondam, & veteres tenuere Pelasgi.

Apparent & rura, vago quæ flumine (4) Sarnus

Irrigat, & viridi prætexit arundine ripas.

Et veteres Stabiæ, & crebris juga consita sylvis;

Ac Surrentini colles, quibus invidet altus

Massicus, & dulci Bromio lætissima Cretæ.

Quin, & Oliviferæ apparent delubra Minervæ.

Tom. II.

V

Re-

(1) Collis, qui proximè urbem ambit vulgò *Il Vomero*, in quo pagus est ab antiquo montis nomine dictus *Antignano*. (2) Herculanium, incolis *Torre del Greco*.

(3) *Torre della Nuntiata*.

(4) *Scafati*.

Regnaque (1) Teleboùm felicia: longius inde
 Parte alia surgens turrìto vertice Nefis
 Spectatur mediis in fluctibus, atque Dicarchi
 Aprici colles, atque ignibus horrida (2) Phlegra,
 Miseni juga celsa, & olentes sulphure Baiæ,
 Atque humilis dirum Prochyte sortita Mymanta:
 Et quæ subiectum premit alta Typhoea monte
 Inarime (3) & circum colles felicia læto
 Uber alit centum vineta madentia Baccho.

Capreas transmittit,
 & Navarchi solertia.

At ratis interea, Borea spirante, secubat
 Æquor, olivifero cum jam de colle Minervæ
 Delubra, & nobis paulatim claustra patebant.
 Hic vigil intendit velo, clavoque magister;
 Improvisus enim medio de cardine sepe
 Irruit Euroauster, & æquora turbine vertit:
 Et vertit velum irrumpens: tu, navita, cautus
 Collige vela manu, cum turbidus intonat Auster:
 Nec ventum superare, & spumea cœrula remis
 Contendas: cursu vel proxima litora Lubræ,
 Aut (4) Polli statio vicina in valle petatur.

At freta transvectus celeri cum puppe Melanthus,
 Jam virides dextra Capreas, lævaque Minervæ
 Saxa relinquebat, roseo cum Phœbus Olympo
 Pronus agebat iter, currumque urgebat ad Indos;
 Tunc cecidit Boreas: demitti vela magister
 Imperat, & molli luctari in gurgite tonsas.
 Haud mora, demisso velo, maloque reposto
 Ad latus arborea in furca, consurgere remis
 Incipiunt nautæ, & celeres freta cœrula sulcant.
 Commisit puero clavum mox ipse Melanthus,
 Arripuitque manu remum, sociosque lacessens
 Diffundit maria: & socii superare magistrum

Con-

(1) Capræ à Teleboō Pterelæ Regis filio, qui primus è Græcia in hanc Insulam navigavit. (2) Mons ignivomus non longè à Puteolis, *la Solfatara*: subiecti visuntur Phlegræi campi, ubi Hercules Gigantes domuit: hic olim Liborinus ager, cujus mira fertilitas ab antiquis commendatur. (3) *Ischia*, in qua atrissimus mons Epopeus, cui Typhoeus subiectus est: hæc autem Insula una cum Prochyte, *Procita*, Pithecusæ dictæ fuerunt. (4) Sinus inter Surrentum, & Massam Lubrensem, in quo olim ad mare celeberrima fuit Pollii Felicis Villa: locum hunc corrupto vocabulo *Puolo* nautæ dicunt.

Contendunt : magnis , & cœrula viribus urgent .
 Ceu luctatores nudati corpora quando
 Gramineis alacres exercent membra palæstris ;
 Vel quales , nacti caprum , cervumque bicornem ,
 Exuperant deserta , fame stimulante , leones .
 Continuo adductis spumant freta versa lacertis ,
 Et cani apparent convulso in gurgite fulci .

Et jam Sirenum (1) scopulos proventus adibam ,
 Cum roseas Titan nubes , aurumque relinquens ,
 Conditur Oceano ; & bigis investa serenis
 Nox venit , humentique polos involuit in umbra .
 Tunc rector : Quia blanda mari nox se intulit alto ,
 Remigio instemus , focii , cursuque petamus
 Leucosiam : nobisque dati nunc temporis usus .
 Turpe serenatas pro somno perdere noctes .
 Sic ait ; & nautæ faciunt mandata magistri .

Serenis noctibus na-
vigandum .

Proscindunt remis vada lenta ; fugitque per undas ,
 Ceu fulmen , pelago subter spumante , phæelus .

Hinc , prima jam nocte polo constare sereno
 Omnia cum vidit , placidasque è collibus auras
 Allapsas sensim increbrescere , vela secundum
 Expandi in ventum citò jussit : & ipse virentem
 Leucosiam contra proram temone tetendit .

Interea fessi placidam per transtra quietem
 Carpebant sparsi nautæ : vigil ipse magister
 Nocturnas agit excubias ; Nam cura salutis
 Cui commissa hominum , & vitæ spes dirigit unus ,
 Non decet in dubiis concedere lumina somno :
 Semper & in dubio res est , dum currimus æquor .

Ac rectori maxime
tunc vigilandum est .

Jam (2) Silari , Zephyris spirantibus , ora legebat
 Lembus , ubi multus gelido de flumine ventus
 Sub noctem spirat , magna cum voce Melanthus
 Conclamat , Socii , ô vos , hic , velumque , rudentesque
 Arripite : hic locus est (nec me sententia fallit ,
 Atque acti cursus , servataque fydere cœlo)
 Creber ubi surgit Silari de flumine ventus .
 Hæc ubi dicta : gravi increbrescere murmure ventus
 Incepit : nautæ surgunt clamore vocati :
 Arripiunt , solvantque citi , laxantque rudentes .
 Ceu cum sub noctem specula conclamat ab alta

V 2

Cu-

(1) Tres Insulæ Pæstani sive , *li Galli* .

(2) Fluvius Picentiorum *Selo* ab incolis dictus , in hunc se exonerat Tanager , cujus meminit Virgilius .

Custos arma vocans, dum primum conspicit hostem
 Mœnibus instantem, vallo & propiora tenentem.
 Extemplo commissa quibus custodia turris,
 Arma citi rapiunt, stipati & mœnia complent.

Vigilare Nautas noctu opus est, cum fluviorum ora, vel concava Vallium præternavigant.

Sic vigilem te, nauta, velim dum noctis in umbra
 Puppibus ora legis fluviorum, aut concava vallis,
 Quà subita in velum descendit fortior aura,
 Quæ, nisi confestim velo des pronus habenam,
 Invertet latus, & navis ruet acta sub æquor.

Miserabile juvenis naufragium.

Vidi ego, Tyrrhenis quæ se vagus inserit undis,
 Et molles viridi convestit gramine ripas
 Ocinarus, cœcæ noctis periisse sub umbra
 Egregium forma juvenum, quo pulchrior alter
 Non fuit, atque atavis, opibusque potentior alter
 Et gratus Musis, & Phœbo gravior ipsi.
 Hic puer in sylvis primos transegerat annos
 Agrestes inter divas, & Oreadas inter.
 Hic modò per nemorum saltus, & confraga vallis
 Veloces crebris agitabat cursibus apros;
 Et modò per colles, sylvasque culmina damas;
 Atque agilis cursu fuit, indomitusque labore;
 Acer equis: & sæpè per campestria circum
 Exercebat equos, pictisque ardebat in armis.
 Illum & Hamadryades sylvis, & Oreades illum
 Montibus, & comitem vitreis in fontibus illum
 Najades optavere, & dilexere puellæ,
 At puer infelix cùm jam pubescere cœpit
 Major, & ingentes animos, & grandia facta
 Concepit, jam laudis amans, læta otia ruris,
 Et nemora alta Jovis liquit, saltusque beatos:
 Atque deas sprevit nemorum, rurisque puellas.
 Felix ille deas si non sprevisset agrestes;
 Nam non irato sensisset numine Divos.
 Ergo ubi tranquillo sub sydere navigat æquor,
 Ac deses clavo sedet, incautusque magister,
 Ocinari (1) demissus adest de flumine ventus:
 Obvertitque ratem: proh Numina! mergitur undis
 Infelix puer, & fato decedit acerbo.
 Illum ipsæ cautes: illum vaga cærula sterunt;
 Et Thetis, & Doris, cunctæ & flere puellæ
 Nereides; gemitusque cavo Deus edidit antro

Oci-

(1) Fluvius Brutiorum, qui propè Terinam interfluit, vulgò *Savato*.

Ocinarus, Manesque etiam ingemuere (1) Ligeæ.

Hic neque transierim, quod non levius notabis

Cura. Sæpè, cavis spirare è vallibus, aura,

Aut quam vicino descendere ducis ab amne,

Aut venit Illyricis è montibus, aut flat Eoo.

Quam tempestivè nisi tu deprenderis, illa

Paulatim in pelagus puppim propellet apertum;

Ut detur mox nulla tibi remeare potestas

In terram, quamvis frangatur remus in unda.

Sic olim medio periissem gurgite mergus,

Ni cautus senior dixisset nauta magistro;

(Vosque senes semper faciles audite, magistri)

Quid tardamus adhuc nos ò, lege vela; propinquo

Non hæc è fluvio ruit aura, aut Eurus ab Ortu

Vela implet veniens, aut Hellepontius hic est,

Nonne vides, ut crebra micent vaga sydera cælo?

Montibus & summis strepitu nemora alta canoro

Quassæ gemant, mediasque laceffant cærula cautes?

(Quæ venti spirantis erunt certissima signa)

Hæc ille: & velum collegimus ilicet: Euroque

Obluctari unà nautæ cœpere lacertis.

Et multo tandem conatu, & tempore longo

Vix notam attigimus vicini litoris oram.

At nos interea ventus provexerat altus

Trans Silari lucos, & odora rosaria Pæsti,

Cùm matutino surgente à gurgite Phœbo,

Leucosiam spectamus; & alta cacumina longè

Alburni (1) apparent croceis ardentia flammis.

Hic ventus velo immoritur: mora nulla, juvenis

Vela legit: muto luctantur gurgite tonsæ.

Proxima Leucosiæ transmittitur ora phaselo:

Lucanumque solum legimus, collesque Velinos;

Hinc cautes, Palinure, tuas, portusque repostos,

Velocique fuga tranavimus ardua montis.

Et vix prærupto projecta è culmine saxa

Fugimus. Hic senior specula (2) Palinurus ab alta

Saxa manu jacet implacabilis: æquora longè

Puppe

(1) Altera ex Sirenibus, quæ in Italiam devescæ ex Græcia fuere (tertia Parthenope est) quæ ad Ocinarum obiit, & sepulta est in Insula ad fluvii ostia sita, dicta Terinæus scopulus, *Pietra della nave*. (2) Mons iter Silarum, & Tanagrum, vulgò *Monte di Postiglione*.

(3) Prominens in mari mons, à Palinuro sic appellatus.

Venti qui sint, accuratè notandum.

Vatis periculum ex ventorum ignorantia.

Palinuri fabella.

Puppe pete, & læva scopulos fuge, nauta, rigentes,
 Ne te sublimi petat ille à vertice saxis.
 At legere alta velis si duri culmina montis,
 Redde seni naulum, & supplex venerare magistrum.

Sed jam prærupti superato vertice montis
 Cùm plausu, fremituque: sinistras rector ad undas
 Circumflectit iter, vicinaque litora cursu
 Puppe petit: (melior quoniam pars acti diei)
 Tunc lembo egredior primus, sociique sequuntur
 Omnes florentes ætate, atque artibus omnes
 Ingenuis: grati Phœbo, gratique Camœnis.

Amœnissimi loci de-
 scriptio, ubi elegans
 Vatis cœnula.

Mox unà ad fontem contendimus. Est specus altum
 Scrupola sub rupe patens, cui myrtea sylvæ
 Desuper incumbit: medio de pumice manat
 Mollis aqua, & nitidos inter fluit unda lapillos.
 Hic hilares cuncti in molli discumbimus herba;
 Et mensam tenui cultu, dapibusque paramus
 Litoreis: primùm erumpentem flore novello
 Cauliculum pingui succo, laridoque vetusto,
 Et tenera elixum vitula libamus: & inde
 Ingentem pipere, & conditum nectare capum,
 Quem tenui Cerere incrustaverat ante Britannus
 Pistor, odorato perfundens pulvere crustas.
 Hinc geminos barba mullos, ostroque nitentes,
 Et rutilam auratam, & soombrum, sargumque salignis
 Assatum verubus, quos tunc de gurgite nostri
 Captarant juvenes, pelago dum retia mittunt.
 Sed natus adhuc color assis, & sua forma,
 Atque odor halabat scopulorum dulcis, ut ipsis
 Dixisses etiam spirare in lancibus illos.
 Inde pyrum læti, mitemque comedimus uvam.
 Sed largis sæpè in pateris festi inter edendum
 Campanum dulci Baccho libamus honorem.
 Hinc omnes, postquam, mensæque, epulæque remotæ,
 Fronde super viridi, & sub tegmine rupis opaco
 Sternimur, & placida curamus membra quiete.

Per Lucaniam na-
 vigatio.

Mox brevis ut membris sopor insitus, ilicet omnes
 Surgimus, & celerem conscendimus inde phaselum.
 Proxima Lucanæ perstringit palmula terræ
 Litora: Projectas cautes, scopulosque sonantes
 Radimus, & (1) Melphis transmittimus ora fluentis.

Jam-

(1) Fluvius Lucanorum inter Palinurum, & Buxen-
 tum, accolis etiam nunc *Melfa*, & *Melpa* dicitur.

Jamque humiles subeunt medias (1) Oenotrides undas,
 Et sensim retrò fugiens Palinurus opaco
 Vertice decedit: collesque, urbesque propinquæ
 Prætereunt, celerique fugit vaga scena theatri.

Remigio interea provecti (2) cærulea Lai
 Intramus: muris torpebat fluctibus æquor,
 Et longè vix saxa, freto refluxente, sonabant.
 Ergo altas violamus aquas, & remige multo
 Cærulea Buxenti præter sinuosa volamus.

At tibi quid, Palinure, cava si ventus ab ora
 In proram gelidis descendat plurimus auris,
 Non ego præteream tacitus. Resonantia propter
 Litora, sub colles, umbrosaue culmina sylvis
 Stringe oram remis, & nifu flamina vince;
 Subter enim colles crebescit mitior aura.
 Sed durare opus est ventum, multoque labore
 Est tibi cærulea lentandus remus in unda.

Quid cum ventus
 à sinu perflar.

At si succrescat violento murmure, retrò
 Flecte viam velis, rapidoque obsistere vento
 Ne certes; labor incassum cadet omnis, & ipsa
 Nequicquam remò insudat generosa juvenus.
 Ergo tibi primùm cura majore notandum,
 Si levis aura sinu submurmuret, an vada surgant
 Spumea, & alati discindant aëra venti;
 Quippè quies pelagi sæpè est tranquilla per oram,
 Flamina ventorum quando latè acrius altum
 Invertunt violenta sinum, tolluntque sub astra.
 Hoc quibus, & certis valeas cognoscere signis,
 Accipe. Si nimio scintillent lumine stellæ,
 Ventosæque alto densentur vertice nubes,
 Aut penitus summo crebrescant murmura ponto,
 Tranquillo ne crede mari, cœloque sereno;
 Namque sinu in medio ventus strepit, & vada spumant.

Sed me jam raucus venientis sibilus Austri.
 Inceptique vocant per opaca silentia cursus.
 Sylvarum, cœlique decus Latonia Virgo
 Assurgens nivea lustrabat lampade terras,
 Confestim gelidæ vicinis collibus auræ
 Descendunt velumque vocant: dant carbasa nautæ:

Im-

(1) Insulæ duæ *Pontia*, & *Ischia* ad ostia *Haletis*, vulgò *Halento*, à *Fiume di Pisciotta*, est autem *Pisciotta* antiqua *Velia*, quæ & *Elia* dicta est, Patria *Parmenidis*, & *Zenonis* *Pythagoreorum*.

(2) *Talaus* sinus, *Golfo di Policastro*.

Implent & flabra sinus: fertur cita gurgite puppis.

Per Calabriae litore
Italia navigatio.

Jam retrò viridem gemmato in vertice Aitam
Liquimus, & clari pariter monumenta (1) Draconis:
Hinc (2) Talai fontes, & aprico in colle (3) Carillas,
Muscosamque (4) Adamanta lego, (5) Blandamq; virentem,

Plurima lætus ubi sua munera jactat Jacchus.

Inde (6) urbem impostam scopuloso in vertice faxi,
Citria cui nomen fecere, atque ære potentem
Prætereo (7) Tamesam, & delubrum in colle (8) Politæ.

Fortior hic ventus spirare è vallibus altis
Incipit, & scissi spuma incandescere fluctus:

Nos tunc in lævam jussit succedere rector,
Quà ventus pulsabat aquas: sic pondere iusto
Stat ratis obliqua, & facilis freta cærulea sulcat.

Sic ego per dubias errare frequentius undas
Optarem: obliquas auras optate, magistri;
Rectum carpit iter obliqua per æquora puppis.

Obliquior aura fe-
licior.

Nam cum postico descendit murmure ventus
Et librata maris diffundit marmora pinus,
Improvisa latus vertit sæpè aura sub undas.
Tunc vigil in puppi retinacula curva gubernet
Rector, & intortus pertractet nauta rudentes.

Sed jam purpureos currus Aurora vehebat;
Cum tandem Patici ventus nos vexit ad oras.

Hic fidos noto complexi litore amicos,
Numina (9) magna loci proni veneramur: & inde
Magnanimum viso (10) Heroem, prolemque beatam
Tot Spinelliadum cretorum à sanguine regum:
Et te, Diva, meis (11) nunquam reticenda Camænis;

O Isa-

(1) Sacellum unius ex Sociis Ulyssis. (2) Idem ac Laus,
Laino. (3) *Cirella*, ex qua lætissima deferuntur vina.

(4) *Diamante*. (5) *Belvedere*, ex qua optima prove-
nit uva passa: perque omnem Europam devehitur.

(6) *Cetraro*. (7) *Torre Loppa* vetustissimum oppidum, ex
quo optimum æs, ut habet Homerus.

(8) Unius ex sociis Ulyssis. (9) Divum Franciscum Mi-
nimorum Parentem, cujus hoc in oppido, ex quo fuit
oriundus, superbissimum extat Templum cum peramplo Cœ-
nobio. (10) Joannem Baptistam Spinellum Fuscaldi Mar-
chionem, Patricique Dominum, virum animo penè Regio,
& gestis belli, domique clarissimum. (11) Marchionis filia,
magniq; Comitissæ Altavillæ conjux, Matrona literis suprà sexum
erudita, pietate verò, & moribus integerrima. Ab his sæpè
Poëta humanissimè exceptus fuit, cum Thyrrenum navigaret.

Isabella Spinella
Elogium..

O Isabella: sed, ah! dico quo turbine rerum:
Te properè è nostris mors abstulit invida terris?
Certè equidem (nec vana fides) invidit Olympus
Te nobis: numerumque volens augere Dearum;
E terris tulit, & cœli super astra locavit.
Ergo poli quacumque sedes de parte fereni,
Aspice nos, Isabella, ratemque per alta gubernæ,
Atque meæ semper sis, tu Cynosura carinæ.
Hinc postquam Dominos invisi, & aumen amicum,
Digredior. Celsi legimus vada falsa (1) Lyciti,
Et gelidum retrò puppi tranavimus (2) amnem.
Hinc altis imposta jugis (3) Neperia surgit,
Quondam Nympha maris, quæ Najadas inter oberrans
Infelix periit, Satyros dum casta petulcos,
Lascivumque fugit. Panem: fluvioque sepulta est.
Nunc urbs antiquæ servat cognomina Nymphæ,
Vati dulce solum: primos hîc ille sub annos
Excoluit Musas, tenerosque instruxit ephebos.
Apricos læto colles clamore saluto:
Ingeminant nautæ plausus: ceu gurgite ab alto
Cum puro aspiciunt venientem lumine Solem
Vocales modulantur aves: longè affonat Echo:
Plausuque assurgunt valles, collesque supini.
Hinc viridum (4) Linum, & (5) Tylleia saxa relinquo,
Et Baccho lætam gemmato in colle (6) Terinam;
Ostiaque Ocinarî legimus, tumulumque Ligæ.
Hinc & vitiferos colles, & rura (7) Lameti,

Neperiz fabula,
unde urbs, Vati olim
sedes perquam cha-
ra.

Tom. II.

X

An-

(1) Maritimum in colle oppidum *S. Lucito*. (2) Fluvius, & oppidum *Fiume freddo*. (3) Quæ & Clamptia, vetustissimum, ac nobile oppidum in colle situm ad Olivæ fluvii ripas, incolæ *Catocastro* vocant, eo quod subter castrum, quod urbi imminet, interfluat, urbs *Amantea* vulgò appellatur. (4) Promontorium ad Olivam amnem *Camolo*.

(5) Promontorium alterum, in quo urbs, & sylva ejusdem nominis *Capo di Corica* Calabri vocant. (6) Antiquum oppidum, cujus laudatissima sunt vina, est autem in amœnissimo colle vitibus consito extructum, *Nocera di Calabria*. (7) Fluvius, vernaculo sermone, *P. Amato*: est & promontorium *Lametes*, vulgò *Capo Squaro*: inter promontorium, & fluvium oppidum est *Lametus*, sive *Lametta*, à fluvio dictum *Santa Eufemia*. Hæc autem urbs tota penitus absorpta est in ultimo Calabriæ terræmotu: à prædicto fluvio appellatur ingens sinus *Lametinus*, *Golfo di S. Eufemia*.

Angitulæque (1) cito cursu vada flava secamus.
 Mox (2) Laërtiadæ speculam superamus Ulyssis,
 Dives ubi quondam turritis mœnibus (3) Hippo,
 Quam fortes coluere Locri: nunc tota ruinis
 Merfa jacet, congesta jacent simul horrida saxa.
 Fata urbes, & regna trahunt: sub mole caduca
 Quid mirum miseri si Fatis ducimur ipsi.

Prona coloratos jam lux vergebat ad Indos,
 Cùm subitis tegitur densatis nubibus aër,
 Atque imo sensim è fundo maria atra tumescunt:
 Igneus ipse etiam flagrabat proximus alto
 Sol pelago, instantis certissima signa procellæ:
 Quo visu puppim detorquet rector ad oram,
 Proxima quæ tuta nobis statione patebat.
 Agmine remorum celeri freta turgida verrunt,
 Sollicitique fugam capiunt ad litora nautæ.
 Ut, cùm terribilem descendere monte leonem
 Aspexere, fugam arripiunt per rura, coloni,
 Et sua vix summo vestigia pulvere ponunt.
 Alipedes facit ipse timor: nec currere cessant,
 Ni jam securi procul evasere periculum.

Seriùs hesterno postquam de fluctibus ortu
 Emersit veniens attrito Delia cornu,
 Surgere nec ventos, discludi aut nubila cælo
 Aspicimus: pendent nubes: silet æquor, & altum
 Sylvani nemus, & cælo intempesta ruit nox.
 Tunc rector pelago deduci è litore cymbam
 Imperat: incipiunt nautæ parere parati.
 Tunc sic ingressus: Non si mihi Juppiter ipse
 Spondeat, hoc fluctus ausim percurrere cælo.
 Hic sinus infamis, refugisque exæstuat undis
 Brettius (3) & duris densatur cautibus ora.
 Prætereà (avertant destro Dii numine casum)
 Si nocte ruat è cælo sine more procella,
 Quantus aget tum corda timor? majora pericla
 Impendent noctu, & terrorem plurimus horror
 Accumulat: pendent animi; & mens nescia nutat.
 Quid facias, cursuque petas quæ litora, nescis.

Difficilis per Brettium
 suum navigatio nocte intempesta.

Qua-

-
- (1) *Angitola* fluvius. (2) *Parvæ Insulæ* contra *Vibonem*.
 (3) Sive *Hipponium* à *Locris* conditum: *Romani* *Vibonem* *Valentiam* appellarunt, *Monteleone*.
 (4) Sive *Brutius*, qui à *Brutio* promontorio, *Capo Vaticano* *Scyllæum* usque extenditur, *Golfo di Gioja*.

Qualis ubi nemorum per inhospita lustra viator;
 Cùm Lunam obtexit nimbus, pluvixque refusæ
 Descendere, viæ spatiis deprensus iniquis,
 Quæ vitet prærupra, petat quæ tegmina, nescit.

Rektor ad hæc: cautum toties servata Melanthum
 Sydera non fallent, nec quæ tot cursibus ætis
 Nota mihi, crevitque usu experientia longo.
 Quot similes vidi noctes, quibus æquore vasto,
 Inter & horrores, atque alta silentia cœli
 Erravi. Dedit ipsa vias audacia primum:
 Successu tutas inde experientia fecit.
 Ire igitur placeat: tutus, mihi crede, poëta,
 Cursus erit: verùm si pigri hac nocte taberna
 Brettiorum infami; tetroque manebimus antro,
 Heu miseros! quot fœda dies domus ista tenebit.
 Nam cùm Phœbus equos aget æthere, concita nimbis
 Spectabis maria, & longùm durare procellas.
 Crede feni, multi florent cui vertice cani.

His dictis commotus, iter per cœrula carpo.
 Tunc rektor cymbam dat fluctibus: ilicet omnes
 Ex æta in puppim conscendimus: haud mora, nautæ
 Corripiunt mare solliciti: freta versa lacertis
 Despumant: medio prætervolat æquore linter.
 Ipse æstum fugiens clavum deflexit ad oram
 Trinacrix rektor: mediusque silentibus umbris
 Brettius ære sinus proscinditur. Æta phaselus
 Jam propè Sicaniam nitidas radebat arenas,
 Cautus ab excessa tunc clamat puppe magister:
 O, inhibete citi tonsas: mora nulla, juvenus
 Cursum inhibet remis, vertitque ad litora puppim.

Ipse mihi tum rektor ovans: Ars multa Melanthum;
 Illum nec cœli experientia nota fefellit.
 Hæc animis conde, ut venturos carmine nautas
 Edoceas; (nostræ nam te fecere poëtam
 Nereides, viridi velantes tempora myrto)
 Cùm Sol Oceano demergitur, aut vaga Phœbe
 Nocte intempesta tacitas agit æthere bigas
 Exoriens, nec flare levi Notus incipit aura,
 Nec mare raucifonos urgere ad litora fluctus,
 Tende iter in noctem: nullus ruet aëre nimbus:
 At nunc in molli corpus sternamus arena:
 Nec tentemus aquas cœca sub nocte Pelori.

Jam ferrugineos Aurora invexerat ortus,
 Cùm tandem angusti spectamus claustra Pelori.
 Arripiunt nautæ remos: pelagoque volamus.

X 2

At

Quando nocte in
 dubia tutus sit cur-
 sus.

Mamertini Freti
descriptio.

At mihi cernenti Siculi miracula ponti,
Panditur insuetum scena in resurgente theatrum:
Et majora quidem, quam quæ vulgaverat olim
Fama patrum: Freta cœca maris fervere videmus,
Et bullire salum, & latè incandescere spumis.
Fervidus incandet curvo velut humor ahenò,
Cum subter virgis stridet crepitantibus ignis.
Sed certis fervere locis vehementius æquor
Aspicio, longoque albescere cœrula tractu.
At læves medio fluctus, tractimque fluentes
Ocyus ire: ratemque simul trahere æquora cerno.
Obstupui primam: mox explorare latentes
Aggredior causas: quas & meminisse juvabit.

Ætus siculus.

Hesperis finem juxta, Siculumque Pelorum,
Quà modico terras æstu secat unda revulsas,
(Nam, si vera canunt, quondam fuit utraque Tellus
Una, sed ingenti mox terræ concita motu
Dissiluit: vapor è gremio Telluris ad aëtras
Erumpens tantam potuit fecisse ruinam)
Itque, reditque mare, & Lunaribus æstuat horis.

Et quo tempore
incipiat.

Cum Luna Oceano emergit, turgescere pontus
Incipit, & magna fertur vi percitus, ipsa
Ascendens quod Luna trahit; nam fluctibus ille,
Seu genius, seu dirus amor, vel condita vis est,
Ut Luna veniente fluant, resurgantque vicissim,
Dum fugit. In pratis veluti flos rosceus ille,
Helio quem Graii Tropium cognomine dicunt,
Ut Solem mediis venientem aspexit ab undis,
Incipit inflecti in Solem, gyroque sequaci
Currentem cursu sequitur: mox inde reverti
Ut vidit, retrò devexo vertice cedit;

Heliotropii descri-
ptio.

Orbis assimilans Solaribus æmulus orbem.
Floribus ingenium est, virtutis & æmula virtus.
Ni veteres forsitan Phœbi suspiret amores
Infelix Clytie, durumque sequatur amantem.

Oceano affurgens Phœbe vim concitat undis:
Agglomerantur aquæ paulatim; & gurgite pleno;
Jam mare turgescens ascendit ab usque Pachino:
Plemmyrium (1) secat undosum, (2) Tapsumque jacentem,
Fla-

(1) Syracusarum promontorium contra Ortygiam, *Massa d'Olivero*.

(2) *Isola dell' Magniti*.

Flavaque prorumpens prætervolat ora Simethi.
 Ast ubi (1) Cyclopi scopulos, (2) Acimque fluentem,
 Præteriit, rapida vi fertur, & impete multo
 Angusti saliens irrumpit claustra Pelori.
 Hinc Scyllæa fluens per litora, perque (3) Metaurum
 Irruit in (4) portum, qui servat ab Hercule nomen:
 Sed sensim fugiens æstus languescit aquarum.
 At postquam medii circum jam Luna diei
 Descendens secuit, confestim concita retrò
 Vertuntur maria, & refuga Theris æstuat unda.
 Cùm verò ad Manes descendit, cæcula rursus
 Ascendunt, resluuntque hinc & conversa sub Ortum
 Dum properat, posito subsidunt gurgitis æstu.

Æstuantis Fretis
 cursus.

Verùm quâ Siculum Tellus Rhegina Pelorum
 Spectat, & hinc Cænys surgit, (5) Neptunius illinc,
 Est rapidus maris æstus, & ocyhs unda recurſat.
 Has inter terras fervescit gurgite passim,
 Diversisque locis Nereus ebullit aquosus.

Est & Trinacriæ propè litus in æquore vortex
 Horrendus, Graii quondam dixere Carybdim
 Nomine, Cariophyllum appellavere Sicani;
 Quippe illum gyro florem maris unda quieti
 Exprimit: alato cùm turbine fervet Japyx,
 In gyrum glomerantur aquæ: velut incita fertur
 Axe super longo rota mobilis, & citus orbis
 Vertitur in medio: per vorticis ora rotantur
 Veloces cursu fluctus: ruit unda sub imum
 Oceanum præceps, rapiturque voragine tetra.
 Nam subtus terram, ut perhibent, Manesque profundos
 Tenditur immensus per concava saxa meatus:
 Illum trans Libyæ fines erumpere fundo
 Oceani volvere, viasque secare latentes
 Oceanum Eoum, fluctusque haurire Sicanos.

Charybdis quæ.

Æstus Mamertini
 varia causa.

Sub-

(1) *Li. Sparagliani.* (2) *Jaci.*

(3) Geminus fluvius alter per Turianum *Seminara* fluit,
 accolis dictus *Fiume-Marro*, alter per Medamam *Rosarno*,
 & appellatur *Mesuma*, & *Metrami*: in hoc, ajunt se lavisse
 Orestem, & sanam iterum mentem accepisse.

(4) Herculis portus, qui & *Tropæa*, sic vocatus, quia
 ubi ad illum pervenit Siculi maris æstus, revertitur, nec
 ultra excurrit.

(5) Mons Messanæ imminens, *Colle de' Rizzi*.

Subter aquis (1) alii vastam confurgere rupem,
 Rupis & in medio horrendum curvamine lato
 Esse antrum dixere, sinuque patere capaci:
 At verò rapidum contra prorumpere flumen
 Litore ab adverso, ex ipsis radicibus Ætnæ
 Immissum cæco loca per conclusa meatu:
 Inque specus celeri cursu devolvier amnem.
 Quò cum spumoso venerunt impete fluctus,
 Merguntur scissis in rupibus: inde retrorsum
 Allisi redeunt vi multa, & protinus imo
 Vorticibus circum rapidis tolluntur in altum.
 Seu quoniam terræ cum dissiluisse revulsæ,
 Altus ad infernos vi per loca concava Manes
 Latè aditus circum patuit, multusque dehiscit.
 Hinc æstus pelagi, hinc immanis & illa Charybdis
 Cum Notus, aut Euri furit ira, aut sibilat atrox
 Africus, horrendo implacabilis ore Charybdis
 Æquor agit circum, rapidosque voragine fluctus
 Sorbet, & eructans iterum jaculatur ad astra:
 Pontus at immenso jactatus turbine venti
 Irruit, & crebros fert longè ad litora fluctus.
 Verùm ubi vorticibus venit jam proximus, intus
 Præcipiti lapsu descendit, & omnia circum
 Sorbet agens: veluti montano à vertice torrens
 Veloci veniens devexa per avia cursu,
 Obvius ut vasto occurrit Telluris hiatu,
 Mergitur, & præceps Manes ruit æstus ad imos
 Cum sonitu, latèque strepunt per confraga fluctus:
 Si tibi chara salus, rapidam fuge, nauta, Charybdim:
 Nam si sublapsus venies ubi vortice fervent
 Æquora, nulla tibi dabitur fuga, nulla salutis
 Spes ultrà: abreptam vortex trahet illicet alnum.
 Vidi ego (Dii Superi nautis arcete periculum)
 Hisce oculis, inquam, torrentia flumina vidi,
 Et monstrum horrendum Sicula sub rupe Charybdim
 Ore dehiscentem, fluctusque sub ima trahentem.

Athanasius Kirche-
 tius Mundi subter-
 raneit. 1. lib. 2. c. 15,

At latus Italiæ dextrum, maris horrida virgo

Scylla

(1) Ita observatum ferunt ab egregio quodam Urinato-
 re, dum Federici Regis jussu prope Carybdim urinat, ut
 auream pateram ab ipso Rege projectam è fundo educeret:
 huic Nicolao nomen erat à Prochyte oriundus, verum ob
 insignem urinandi artem cognomento Piscis vocabatur. De
 hoc plura in Halieuticis.

Scylla tenet, canibusque latrat succincta marinis.
 Litore densantur cautes, penithisque cavernis
 Unda fremit, vocem sævorum imitata luporum.
 Cùm pelago jactantur aquæ, tu cautus in altum
 Carpe fugam: nam Scylla sinu complexa profundo
 Discerpet, monstribusque dabit tua membra marinis.

Scyllæ quæ.

Præterea, mare dum refluit Sicana secundum
 Litora, præcipiti cursu tunc scandit ad oras
 Italiæ pronum, ferturque rapacibus undis.
 Est & Rhegino prætenta in litore villa
 Nacaris (1) antiquo Nymphæ de nomine dicta,
 Læta situ aprico, & pulchris spatiosa viretis,
 Mollemque ad Zephyrum, & Solem conversa cadentem:
 Palladio è ludo quâ fessi sæpè solemus
 Quærere secessum Musis, atque otia læta.
 Hinc æstus molitur aquæ primordia cursus,
 Et Mamertini contendit in ostia portus:
 Ut venit, allisus retrò ruit inde citato
 Torrente, & medio despumant gurgite sulci.
 Alter at interea per litora profuit æstus
 In Cænym; hinc lævam tendit, litusque Sicanum.
 Cùm fluit unda, brevis pelago via: nullus & alnos
 Pontivagas agitare labor: cita cærula puppes
 Ipsa ferunt; non remo opus est, non flamine. Collem
 Qui viridem Cænys, spatiosaque rura Saliæti,
 Et Scyllæ (2) colunt qui litora, linte cavata
 Trinacriam nullis pulsantibus æquora remis,
 Descendente mari, veniunt, redeuntque retrorsum,
 Dum salit: imbelles pueri, innuptæque puellæ
 Veloces agitant cymbas, fugiuntque per undas.
 Non vada, nec rapidi formidant fluminis æstus,
 Aspera quæque dies, longusque emolliit usus.
 At si cùm refluit maris æstus, & unda recursat,
 Obvius ire velis, frustra conabere tonlis,
 Incaustumque Noti descendit puppe secundi.
 Sæpè rates medio hærentes in gurgite vidi,
 Cùm venti velum inflarent, velut aspera saxis
 Stat rupes immota mari, ventosque lacescit:

Mira de æstu.

'Villa Rheginæ descriptio,

Æstus multiplex.

Sæpè hærent in æstu
naves: & quid tunc
agendum?

Ceu

(1) Suburbanum rus Collegii Rhegini, *Nacareni* vulgus vocat. (2) *Lo Sciglio*, oppidum serico lanificio nobile: ex quo in Siciliam vel ipsæ mulieres sine remo, sed fluxu ferente veniunt, redeuntque.

Ceu stetit extemplo mediis in fluctibus alnus,
Cum trabibus subter curvis Echeneis adhæsit.

Si fortè in rapidos spumosa Doridos æstus
Turritæ inciderint naves, tunc ære canoro
Dant longè signum: Scyllæo ab litore rector
Accitus venit extemplo, immotasque carinas
Vorticibus trahit è mediis, pellitque periculum:
Multo illum nautæ servati munere donant.

Britanni, in Belgium æstu ferente
navigant.

Non secus è patria veniunt Tellure Britanni:

Æstus ut Oceani refluit, dant puppibus undas,
Descenduntque mari refugo: mox concita retrò
Ut saliant maria, è puppi demittitur alto
Anchora, & in medio feriati gurgite fidunt.
Rursus & ex imo deducitur anchora fundo,
Cum cedit, longèque petunt sine remige Belgas.

Calli militis audax
facinus.

Tempestatq; illa, Zanclem qua Gallus habebat,
Sicaniamque omnem bello vertebat opimam,
Cænyos aprici memini me litore curvo
Allobrogem vidisse virum, cui nomen Jopas,
Hunc rigidi falsa sub proditione Sicani
Infontem ficto indicio: quia scilicet igni
Aggressus totam clām. noctu incendere classē,
Atque urbem simul, atque omnem subvertere gentem;
Damnavere neci, mortemque inferre parabant.
Ille ubi cognovit se certæ occumbere morti,
Incepit versare modum, quo tristia Fata,
Et necis infandæ sortem vitaret iniquam,
Moliturque fugam (justis Deus adfuit ausis).
Cum prima ex alto rueret nox humida cœlo,
In mare se nudum demittit, & æquore nando
Incipit Italiam celeri contendere cursu.
At miser hæc, illac quæ fervidus ipse trahebat
Æstus, oberravit dubius, vitæque, vitæque.
Cum tandem (infantes cœlo pia numina spectant)
Cænyos undosas venit jactatus ad oras
Semianimis, gelidoque jacebat litore nudus.

Fortè pererrabat per proxima litora Tarchon.
Excubias qui sorte datæ tunc noctis habebat:
Hic ubi conspexit Lunæ sub luce maligna
Advenisse virum in litus per cæcula nando,
Fit propior misero, & novitatis imagine captus,
Dicere qui sit, quidvè agitet, quo sanguine cretus,
Hortatur, dextramque viro dat pignus amoris.
Ille algore rigens vix hæc dedit ore trementi:

Gal-

Gallus (1) ego, Siculos, invisaque litora fugi;
 At tu, si qua animo pietas, si tangeris & tot
 Ærumnis, mea membra fove: nec plura profatus,
 His dictis, Fatoque viri commotus acerbo
 Magnanimus Tarchon, gelido de litore nudum
 Sustulit, & lætus cervici imponit inertem.
 Ut vicina subit sociorum castra, rigentes
 Ignibus admovit sublatis militis artus.
 Hic, ubi vitali recreatus membra calore,
 Et solitæ vires animo rediere, profatur:
 Et causas omnes referens ab origine dicit:

Hic mihi, vinctus equo dum florea rura Salicti
 Propter aquas, jubare exorto, litusque pererro,
 Hæc dedit: explevitque animum novitatis amantem.
 Me primum pelagus cæco sub sydere nantem
 Trinacriæ ad litus, quæ fluctuat unda (2) Pelori,
 Egit: & hinc refluens retrò maris æstus ad oram
 Italiæ vectavit, aquis ducentibus ipsis.
 Hic me conantem vicina tenere natatu
 Litora, transversum veniens vi pontus abegit
 E terra, & Siculas iterum perduxit in oras.
 Hinc, cum jam portum, desertaque claustra subirem,
 (Seu Divum pietas fuit illa, & credere par est;
 Seu sic nostra tulit Fortuna, aut gurgitis æstus)
 Descendens pelagus rapuit, duxitque, benignus
 Quæ me semianignem accepit de litore Tarchon.
 Sed quod tunc animo mirum, indictumque putabam;
 Accipe. Tringinta conspexi in fluctibus æstus
 Fervere, & totidem rapidis torrentibus æquor
 Desfluere, Herculeo dum currit ab usque recessu.
 Qualis per campum multis delabitur amnis
 Auctus aquis, cursuque fluit devexus in æquor.
 Alter & in Boream currebat, & alter in Austrum:
 Egelidis erat alter aquis; sed fervidus alter
 Amnis erat: vix nudus aquas tolerare rigentes,
 Vix calidas recreatus aquas perferre valebam.
 Mira quidem, sed vera: malisque exercitus ista
 Ipse meis vidi; & doctum experientia fecit.

Tom. II.

Y

In.

Mirus. & in na-
 tando casus.

Tringenta in Siculo
 freto æstus, quorum
 unus calidus, frigidus
 alter.

(1) Accidit audacissimum istuc transfugæ factum hyeme
 nocte rigidissima, ut instar portenti visum sit: illum pluri-
 bus aureis donatum ad suos remisit *Theodorus Comes Bar-*
bovius. (2) Unum ex tribus Siciliæ promontoriis, quod
 Orientem spectat, *il Faro*.

Morganæ Rhegi-
norum descriptio.

Interea canos septeno impulsa phaselus
Remige fulcabat fluctus Rhegina secundum
Litora: pulchra modis cum se (1) spectacula miris
In pelagi medio nobis visenda dedere.
Invenient vix dicta fidem: majora Sicano
Occuluit Natura freto miracula rerum,
Quam veniunt alto glomerati ad litora fluctus:
Illa sed ardemus narrare, & dicere causas.

Principio tenui crispantur cœrula vento,
Postquam multa quies risit tranquilla per alta:
Hinc miranda vago pandit se scena theatro,
Et gratus mentem stupor occupat: æquore centum
Arboribus latè densis frondescere sylvas
Montibus in summis, & per florentia rura
Innumeros errare greges, errare capellas:
Pastores & mille greges post ire sequaces,
Aspicio, & tenui deducere carmen avena.
Parte alia centum juvenes percurrere sylvas,
Atque altos video montes, avidisque Molossis
Umbrosos nemorum latè circumdare saltus,
Venatuque feras agere, & vibrare sagittas
Ex arcu, & leporem, & timidam transfigere damam:
Flumina & ex altis devolvere rupibus undas
Electro similes, viridique crepidine ripas
Floribus intextas hyali splendere colore.
Attalico veluti variata tapetia luxu,
Aut quæ divisi texunt aulæa Britannii.
Unum ego sed pulchrum visu, mirumque putabam:
Cærulei passim montes, auroque nitebant;
Et fulvæ pariter sylvæ, saltusque, feræque.
Et venatorum croceis lita corpora guttis.
Innocuis longè ardebant trepida arva favillis:
Vestabant nemora, & fata rura rubentia flammis.
Ut cum purpureus mediis in nubibus arcus

Emi-

(1) Mirabile hoc refractæ post repercussionem lucis spectrum (Non enim in Athanasii Kircherii sententiam eo, qui nescio ex quibus sulphureis halitibus, lapillisque in Mamertini freti fundo relucentibus evenire id putat) Rhegini patrio sermone, *la Fata Morgana*, appellant. Est autem adeo mirum Naturæ phasma, ut vix fidem inveniret, ni tot essent oculati testes, quot sunt ferè Rhegii incolæ. Contingit autem æstate, vel autumnò, cum post summam malaciam leviter undæ crispari incipiunt.

Emicat, & centum trahit alto à Sole colores.
 Pastores, mixtimque greges in collibus aureis
 Errabant, rutiloque ardebat Tityrus auro;
 Aurea & auratæ tondebant prata capellæ:
 Et fulvæ Serum referebant vellera lanæ.
 Alta coloratis fulgebat frondibus arbor:
 Fulgebant nova poma, novisque coloribus arva.
 Qualis Alcinoi Eois in finibus horti,
 Hesperidumque velut trans longè Atlanta reposti:
 Qui (si vera sacri cecinerunt carmine Vates)
 Purpureis ardent flammis, auroque nitescunt.
 Cæruleis passim intermixta coloribus arva
 Culta micant, virides truncis imitata smaragdos:
 Aurea poma rubent: sed flos argenteus exit.

Hæc dum prospicio: pendentes aëre sylvæ,
 Atque feræ, atque homines, atque aurea flumina, & arva,
 Ut venit levis aura, mari non amplius alto
 Visa mihi, & dicto citiùs fugere sub auras.
 At facies nova sese oculis tulit obvia nostris:
 Alta velut versis discessit frontibus olim
 Scena theatri circo: nova visa repenti,
 Et miranda quidem pulchris spectacula rebus.
 Pensile conspectum suprà mare; & æquore fluctus
 Purpureos pendere procul de puppe videbam,
 Curvaque depicto protendi litora gyro.
 Ad cautes fulvum spargebant cæcula rorem
 Allisa, & fulvo splendebant murice cautes.
 Mille rates vitreis errabant fluctibus, auro
 Ardentes: varioque interdistincta colore
 Roboraque, tabulæque cavæ, remique micabant.
 Ex auro mali turrato vertice in auras
 Surgebant; pictis, & per carchesia signis
 Undabant vexilla; velut tenuissima tela,
 Vellere Seriadum intertexta, & murice tincta.
 Candida vela, notis sed per confinia rubris
 Texta videbantur, pictisque undantia villis:
 Et villi multa saturi Sidone rubeabant.
 Mille Phari nivea ex crystallo, ostroque nitentes
 Per puppes rutilo cælatas desuper auro,
 Sole percusso radiabant undique circum:
 Sol velut ipse nitens medio splendescit Olympo.

Parte alia magno circum curvata theatro
 Urbs augusta polo tollebat mœnia, & altis
 Circuitu longo surgebant molibus ædes.
 Mille coronato spatiosa palatia circo

Cæruleis depicta notis, mixtoque smaragdo,
 Et minio ardebant, rutilæque simillima flammæ,
 Alta videbantur succendi culmina, & omnes
 Igne domos flagrare; coloribus & lita centum
 Tecta coruscabant, gemmisque urbs tota nitebat.
 Undantes vidi fontes vibrare favillas,
 Et liquidum argentum: vibrata canalibus unda
 Purior electro, mixtimque argentea guttas,
 Et croceas fundebat aquas: pictoque sub arcu
 Curvata in varios sparsim distincta colores
 Se pulchram visu præbebat: ut Iris aquosas
 Per nubes nitida cingit ferrugine cælum.
 Ingens turba virum per compita, perque plateas
 Errabant, quos picta humeros nova purpura, fulvique
 Auratos petasi crines, mitræque tegebant.
 Et currus auro insignes, ostroque corusci:
 Ardebant & equi flammis, fulgentiaque auro
 Mandebant fræna, & nitidum simul ungula campum
 Pulsabat nitida, & flammis auriga rubebat.
 Quales Solis equi, cum primo Oriente resurgunt
 Oceano ardentes auro, & fræna aurea mandunt.
 Hic ubi jam cœpit venti increbrescere murmur,
 Extemplò dispersa leves abiere per auras.
 (Seu mihi visa mari fuerint miracula in alto,
 Aut subter pelagus, sive aëre pendula summo)
 Nam breve (proh dolor!) effulsit decus, & vaga lucis
 Pompa mihi visa, & levium spectacula rerum.
 At mihi rimanti causas, sententia menti
 Hæc potior visa est: Sicana scilicet ora
 Luce repercussos Rhegina in litora longè,
 Inque levi primùm crispato flamine fluctus,
 Nativa immitti radios sub imagine rerum;
 Hinc quicquid medio natat æquore, quicquid apricis
 Collibus adverso frondescit litore, & ipsam
 Ingentem procul apparere à vertice (1) Falcem
 Saturni, & magno curvata palatia circo.
 Verùm crispatis quia, lenè afflantibus auris,
 Fluctibus incurvant radii latera inter aquosa,
 In diversa ruunt diffracti; hinc gurgite in alto
 Millenæ rerum species visuntur, & igne
 Ardere, & vario mixtim fulgere colore.
 Ceu cum luminibus nitidissima lumine vitra

Morgana causas que
 erant.

Obii-

(1) Messana, de qua lib. 4.

Obiicimus (1) polyedra (vocant sic nomine docti
 Grajugenæ) variata modis spectacula miris
 Illicet aspiciamus: vario depicta colore
 Apparent quæcumque oculis sunt obvia nostris.
 Tum diversa ruens nam lux pellucida vitri
 Per latera, in varios miscet se docta colores,
 Pubentes imitata rosas, caliamque rubentem,
 Narcissumque, crocumque, & vivaces amaranthos:
 Purpureos, & picta refert Thaumantidis arcus,
 Atque ostrum, atque aurum, radiisque rubentibus astra,
 Et centum geminas pulchra sub imagine formas.

Sed Rhegina vaga jam ventum ad litora puppi,
 Accipiunt ubi me focii, atque in testa reducunt.

Hi læti propter felicia litora cursus,
 Et nobis via per dubios tutissima fluctus.
 Sic ego longinqui lustrarem regna Canopi,
 Et Tartessiacas irem securus ad oras,
 Si celeres mihi Parthenope daret alma phaselos,
 Mitteret & fortes juvenes, rectore Melantho.
 Sed jam me, trepidis turbato in gurgite rebus,
 Cura vocat, pectusque premit fragor altus aquarum:
 Atque truci veniunt superandi turbine venti.

NAU.

(1) Vitra multis lateribus lævigata, quæ res spectabiles, pro numero laterum replicatas, visendas præbent.

NAUTICORUM

LIBER SEXTUS.

NUNC age, turbati quæ prima pericula ponti
Exuperanda tibi, & solertia quanta adhibenda
Ventorum adversus rabiem, fluctusque sonantes:
Nec non & quæ cura truces defendere Syrtes

Puppibus, & longè scopulos transmittere acutos,
Atque æstus vitare, sinusque inquirere, dicam.
Tu magni regina maris, Jesseia virgo,
Dextra veni, trepidisque præi tu, diva, carinis:
Tu vastas aperi Syrtes, & marmora placa:
Collektasque fuga nubes, cælumque serena.

*Ingruente tempe-
state portusque ingredi.*

In primis ea cura animo tibi multa recurset;
Pendentes dubio in cœlo vitare procellas.
Ergo ubi jam longo nigrescere cœrula tractu
Aspicias, montesque atras obtexere nubes,
Vel nigrum Aurorâ latè transcurrere nimbum;
Flecte iter in portus, & proxima litora cursu
Tuta pete, atque moras omnes celerare memento:
Ut cùm sublimi spectavit vertice pastor
Ingratam pecori descendere rupe procellam,
Ac penitùs sylvas reboare procacibus Austris,
Lanigerum vocat ore pecus: sparsumque repentè
Colligit, & tutis pressans agit agmina caulis.

*Ut duces urbium
contra aggressores,
itâ se nautæ contra
tempestates instruat*

Verùm si subito incumbent stridore procellæ;
Et loca tuta fuga, & portus penetrare negatur,
Tunc opus est arte, & magnis tunc viribus usus.
Ac velut, armatus vallo cùm se intulit hostis,
Dux ubi terribilem cristis, atque ære nitentem

Apta-

Aptavit capiti galeam, & lateri addidit ensē,
 Fertur in arma ferox, aciesque, & mœnia lustrat.
 Fortibus imponit primæ tutamina portæ,
 In muros alios, & propugnacula mittit.
 Hos ignes jubet in vallum, atque immittere saxa:
 Hos tormenta: cava alios explodere cannas:
 Illos murorum subitas sarcire ruinas
 Aggeribus plenis, lunataque cornua primis
 Obsecrare locis: interritus ipse per omnes
 It partes, dictisque animos incendit, & iras.
 Haud secus & rector faciet, cùm turbine spectat
 Denfari cœlum, tollique à gurgite fluctus:
 Impiger & ventis, & motis impiger undis
 Obvius occurret. Subitis cùm casibus imus
 Obvii, & impavida obsecramus fronte sinistris
 Infraetos animos, superatum ex parte periculum est:
 Hos jubeat rigidos manibus versare rudentes
 Solicitos, alios demittere carbasa summis
 Cornibus, atque sinus auris prohibere tumentes,
 Aut citò colligere, ardenti cùm turbine ventus
 Descendit, rectorque jubet, cùmque ipsa petit res:
 Demittant alii antennas, aliique coronis
 Ut sidant; maloque alii, velisque ministrent:
 Egerat hic fluctus, æquorque refundat in æquor:
 Ipse sedens clavum turrita in puppe magister
 Arte regat, clavoque maris spumantia frangat
 Æquora: nunc rectum venientem à vertice pontum;
 Nunc verò obliquum accipiat, vitetque ruentem.
 Sic ad opus cuncti magnis conatibus unum
 Intenti, rigidas superabunt arte procellas:
 Urgebitque cava assultibus irritus alnos
 Nereus, & duro venientes turbine Cori.

Ergo ubi nautarum confestim munera quisque
 Arripuit sua, turbatoque in gurgite venti
 Ingeminant sese, magnum de vertice mali
 Artemonem demitte, Notoque dolona furenti
 Expande: at tibi tunc solertia multa adhibenda,
 Ne mora sit, fluctusque agitent sine pondere puppes.
 Verùm si rauco succrescat murmure ventus,
 Antennas demitte humiles à vertice summo:
 Et velum in latus obliqua, madidosque rudentes
 Contrahere hinc solers, hinc & laxare memento.
 Languida sed rigidi cùm turbinis aura remittit
 Pauatim sese, celeres tunc brachia velis
 Extempo famuli intendant; iterumque repenti

Demit-

Cum fortius fiat
 ventus demittendus
 statim artemon est,
 dolonque faciendus.

Mox & demittenda
 antenna.

Demittant; cùm vela, Noto redeunte, tumescunt.

Interea (quæ cura tibi vel maxima semper,
Rector, erit) pictas media sub puppe tabellas
Consule, ventorumque ferentem nomina buxum.

Mappæ. & pyxis
consulenda.

Quære & qui ventus spiret, quo turbine ducat
Tempestas: quantumque tuo de tramite Rhombus
In levam, dextramque cadat: pariterque necesse est
Deprensi erroris certas perquirere partes;
Quippè viam incertum non per vada cœca secabis.
Nam fuerit si certa tibi plaga cognita cœli,
Et ventus simul, atque suis cum partibus error,
Certum iter institues: quin & freta dura trifulcis
Effugies saxis, pelagoque errabis aperto.
At quoniam crebrò se hâc, illâc concita fluctu
Versat, & in latus obliquat se plurima puppis,
Idcirco è medio pendebit Amalphica pyxis,
Libera ut in gyrum semper ruat incita cuspis.

At quanta in dubiis ars sit nunc rebus habenda,
Prosequar. In velum si dirus ab æquore turbo
Ocyùs irruerit, subito det pronus habenas,
Et lævum, dextrumque pedem laxare minister
Conetur; diffusa cadet sic turbine ira;

Ac velo cedente, perit: ceu cùm pila molle
Incidit in linum; vix impete pulsa retrorsum
Exiliet: tenui in lino vis deperit omnis.
Impiger ipse etiam intorquens temone carinam,
Ventorum infringet vires de puppe magister.

Sed quid, si gemini diverso à cardine venti
Descendant, raptantque leve in contraria velum,
Dicam equidem, Palinure: labor sed maximus ille est.

Quid cum gemini
ex adverso ingruunt
venti,

Parte ruens gemina geminum evitare periculum,
Hoc opus, hic labor est, altum tu deprime velum.
Ventorum cùm lucta mari fremit horrida vasto.
Nunc raucum accipias contractis cornibus Austrum,
Nunc Boream; sed fronte petas cave flaminis ictus:
Da latus; obliquus velo ruat impetus Austri.
Ceu gladiator, ubi incœpit certare duello,
Atque hostem adversa venientem cuspide vidit,
Extemplo avertit pectus, rigidumque cruento
Hosti dat latus, atque eludit cuspidis ictum.

Vento faviente,
non obvertendum
velum, sed demitten-
dum prius est.

Si, cedente Noto, diras Aquilone procellas
Arctoæ mittent rupes, cave vela repente
Obvertas: geminis primùm demitte ceruchis:
Inde dabis Boreæ venienti vela, magister.
Nam si continuò stridet cùm turbine ventus,

Cor-

Cornua veligerarum obvertimus antennarum,
 Prona dabit latus, & subter ruet æquora pinus.
 Cura etiam, ne dira ruens vis ipsa procellæ
 Obvertat velum: cùm videris aëre ventos
 Adventare, cito conatu collige velum.
 Tædia nec magni capiant te multa laboris;
 Namque optata salus multo speranda labore est.
 Verùm si leni descendant flamine venti,
 Haud veto; nam crebrò memini fecisse Thoantem:

Nec minor ille labor fluctus haurire refusus

Antliæ descriptio,
 & structura, quæ è
 sentina hauritur aqua.

Sentina ex humili: rimas laxare patentes
 Plurima cùm cœpit pelago concussa carina.
 Sed quibus epotos valeas educere fluctus
 Artibus, expediam, compertaque mira docebo.
 In primis facili torno, duraque cavandus
 Ex ulmo tibi modiolus, pedibusque carinam
 Ter quinis super ascendat: sic antlia fluctus
 Evomere alta potest, æquorque remittere in æquor.
 Hinc septum in medio transversum impone canali
 Ex ære, aut ligno è solido: foris arctaque circo
 Infit aperta: cuproque illi mox insuper adde,
 Aut durum è corio tegmen, clavoque refige,
 Concludi ut pariter possit, pariterque recludi.
 Sive aditus sit dandus aquæ, aut prohibendus ab illa est.
 His actis, valido de robore neçte canali
 Embolum, & ære illum circùm vestire necesse est.
 Æquè & modiolò infertus respondeat imo;
 Ne quà per latera intromissus permeet aër:
 Est cavus ipse etiam formandus & ante cylindrus,
 Cui septum, medioque foramen: & insuper olli
 E corio tegmen fit mobile, quo fluat unda
 Intromissa tubo, & clauso, non effluat illo.
 Ferrea firmandus manica mox embolus axi
 Ferreus, & solidis infit versatilis axis
 Cardinibus super, ut possit cavus embolus alto
 Nunc facili attolli nifu, rursusque deorsum
 Demitti, & potos sentina reddere fluctus.
 At verò ut valeas axem versare rotundum,
 Prælongam capulo virgam duro inferere ferro.
 Hæc fuerit constructa tibi cùm machina, ab ipsa
 Momento poteris fluctus haurire carina;
 Nam si demittas virgam, tollasque vicissim,
 Continud exhaustum ex imo dabit antlia pontum.

Non hinc Ortygii miranda inventa magistri
 Præteream, quibus ille olim de nave Sicani

Tom. II.

Z

Epo-

Item Cylindri Ar-
 chimedzi.

Epotos potnit fontes haurire tyranni.
 Faginus, & longa tendatur mole cylindrus:
 Cardine & in gemino, teretique, volubilis ille
 Nectitur obliquus, cui longum ex ære canalem
 Inque helicis circum formam, strictusque revolve.
 Immergatur aquis pars ima: sed alta carinam,
 Et tabulata super sese efferat: inde cylindrus
 Assiduè contrà fluctus versetur in orbem.
 Namque imo quos haurit helix, alto evomet amnes.
 Non secus ex imo sentinæ (1) nautea in æquor
 Egeritur: putris semper purganda carina est.
 Ne nautas intus conclusus pestifer humor
 Inficiat, generetque graves per corpus achores.

Quo & Nautea
 egeritur.

Intereà famuli rimas opplere patentes
 Soliciti certent, & stupea trudere ferro
 Vincula, quà veniens fundit se plurimus imber.
 Et super accensamque picem, ceramque tenacem
 Effundant. Pelagi sed me fragor altus, & atrox
 Ad majora vocat rauco stridore procella.

Naufragio impen-
 dente, proficiendæ
 opes, impedimenta-
 que omnia.

Ergo ubi tempestas vertit sinè more profundum;
 Spumeum, & elatis puppes mare contegit undis,
 Tunc opus ingentes gazas, & inutile pondus
 Altos prolicere in fluctus (potiatur & illis
 Doris avara sinu in vasto, & Neptunus avarus:
 Tu verò optatæ potiari munere vitæ)
 Tunc levis extemplo surget de gurgite puppis:
 Et facilis vento adverso, pelagoque ruenti
 Deluctare labor: nec te auri dira cupido
 Alliciat, nectatque moras spes credula longas:
 Chara magis sit vita tibi: præstantior omni
 Illa auro, regumque opibus, sceptrisque superbis.
 Quin, Fato variante, fluunt, refluuntque vicissim
 Nescia stare loco mortalibus addita dona:
 Si superest nobis animus, nec dextera cesset.
 Quæ modò Fata ferunt, referent citò divite censu.

Gubernaculi ja-
 dura statim reparan-
 da, & mali.

Prætereà si fortè rapax de vertice summo
 Dejecit turbo malum, velumque per auras
 Abripuit, vel dira Noto jactata feroci
 Unda gubernaculum rapuit, sparsitque per æquor;
 Tunc rector certet citus infrænare solutam
 Immisso temone ratem; nam cætera pendent
 Hoc uno: Ruptis periit ceu currus habenis;

Sic

(1) Putris aqua, quæ in sentinam per navis cola defluit.

Sic scisso temone ratis: retinacula puppi
 Mittere cura olli sit prima, & maxima semper;
 At fortes studeant nautæ sustollere malum:
 Et prona in proram canentia carbasa pandant.
 Nemo piger, vel lentus erit, timidusque periclo:
 Casibus audaces nautas decet esse sinistris:
 Frangimus audaces, timidi sed frangimur undis.
 Ipse sed ante alios audacior ibit in omnes.
 Fortunæ casus rector, cui cætera curæ.
 Qui non præque ferat demisso lumine vultum,
 Pectore & ignavos animos, turpemque timorem.
 Semper lætus erit, quicumque per æquora casus
 Pendeat, & læto vultu spes ipse serenet.
 Ac veluti, Fortuna vices dum mutat iniqua,
 Verso Marte, duces opus est prævertere Fata
 Impavidè, & læta mentiri gaudia fronte:
 Rectorem haud aliter cùm spes jam deperit omnis,
 Naufragio pendente truci, simulare necesse est;
 Namque omnes uno pendent rectoris ab ore,
 Illius inque oculos cuncti sua lumina figent:
 Unus erit vitæ, & mortis simul auctor, & index.
 Audebit si fronte fera occurfare periclis;
 Audebunt socii pariter: si fortiter ibit
 In casus omnes; eadem in discrimina rerum
 Illi etiam prompti venient: si lentus aget rem;
 Viribus illi etiam languescent. Denique rector
 Qualis erit; talem geret & se quisque minister.
 Sic Surrentinum memini fecisse Thoantem,
 Cùm lætam Ægyptum peterem, & felicia Nilo
 Arva. Per Jonii fugiebat marmora puppis,
 Undique cùm cælum spissæ texere tenebræ,
 Eripuere diem, & nigra fluctibus incubuit nox.
 Extemplo cecidit Boreas, atque alta quierunt
 Æquora: nec lævis pelago submurmurat unda.
 Mox sensim tolli, non dum spirantibus Austris,
 Incipiunt fluctus, venturæ signa procellæ.
 Tempestas sinè more ruet, si cærula nullo
 Confurgunt jactante Noto: tunc ore profari
 Cæpit puppe Thoas: Quoniam sæva imminet alto
 Tempestas, totusque in nubem cogitur aër,
 Colligite arma citi, solitasque intendite vires,
 O socii, ventisque acres occurrите, & undis.
 Hæc ille: & dicto citiùs generosa juvenus
 Armamenra capit, nervosque, & brachia tendit.
 Prætinùs effusus reboans ruit imbris Auster,

Z 2

Hor-

Audaces in dubiis
 nautæ sint, & maxi-
 mè rector.

Vasis perè nau-
 fragium, & Surrenti-
 ni navarchi pericia.

Thoantis ad suos
 oratio.

Nautarum mira
solertia.

Horrendique micant ignes, tonitruque tremiscunt
Subter aquæ, & scopuli, pullataque litora longè
Tunc nautæ in partes vertunt sese ocyûs omnes,
Invigilare malo intenti, & vitare periculum.
Demittunt subiti velum, tenduntque rudentes:
Et velis acres animis, manibusque ministrant
Unâ omnes, nisu unanimi, & clamore secundo:
Horridus adverso cœli de cardine turbo
Improvvisus adest, scissumque à vertice summo
Dejectat malum: nautæ tunc ilicet. omnes
Arboris incumbunt lapsæ sarcire ruinam:
Erexere alium, parvumque dolona dedere.
Sed vento jactante fretum, jam gurgite cœco
Instar montis aquæ surgebant: undique circum
Obruitur latus, & rimis ruit æquor apertis.
Sæva gubernaculum rapit unda, & vortice mergit.
Non animis fractus forti cum pube magister:
Ilicet immittunt curvæ retinacula puppi;
Quoque modo possunt venientia cœrula vitant.
Ast ubi diffindi trifidis latè aëra flammis,
Et sævire Notos, montesque attollere aquarum
Aspexit rector, collabi jam penitus rem
Sensit: at audaci socios cum fronte serenus
Hortatur, conditque altum sub corde dolorem:

Alteræ Thonæ
oratio.

O mihi sorte dati, magnas nunc promite vires,
Nunc animos, quibus alta olim Acroceraunia, & undis
Dispersas Cycladas, dirumque Capharea puppi
Legimus incolumes, Maleæque sequacibus undis,
Ægæoque mari, Siculisque erravimus oris:
Et duras toties hyemes, nimbosque sonantes
Vicimus, & mediis toties evasimus undis.
Non mala vos vincant: non vos hæc terreat atrox
Tempestas, socii: sumus iidem, & vivimus ipsi.
Audete, ò magni; Audendo sibi quisque facit spem.

Vatis ad Superos,
& Saberiden preces.

Spem vultu simulans dedit hæc: tum fortiter illi
Et superare Notum, & spumantem Nerea certant,
Ast ego naufragium quoniam impendere videbam,
Et jam sublapsis horrendo in turbine rebus,
Spem frustra accendi, geminas ad sydera palmas
Intendo, & supplex humili clamore precando,
Talibus exorsus: Si quid peccavimus ipsi
O Superi, & noxis sacras temeravimus aras,
Parcite: si qua polo pietas, & fluctibus atris
Eripite hanc animam: ò, dextram proferte, benigni
Cœlicolæ: at tu, SABERIDE, Deus æquoris, alto

Axc

Axe veni, ventosque fuga, & freta turgida placa.

Vix hæc: extemplo summis splendoribus æthra
Effulgere mihi visa, & nigra undique circum
Nubila discludi, roseaque è nube refulgens
Est mihi SABERIDES spectatus in aëre, qualis
Alta peregrinus fulcabat marmora Nerei,
Aut pedes Eoo vestigia certa premebat.
Quo viso fugere Noti, fugere procellæ,
Et mare pacatum, & summo lux reddita cœlo,
Et data tunc vitæ nobis simul aurea lux est.

A quo servatus.

Olli tunc ego: Quis grates persolvere dignas,
Dive, tibi valeat tanto pro munere vitæ
Concessæ, quæ merfa mari periisset in alto,
Ni tempestatem pelago, ventosque fugasses.
Quicquid & ingenium, & quicquid mea carmina possunt,
Cuncta tibi voveo; & te carmine, Dive, canendo
Implebo promissa memor: mihi fronte serena
Annuit ille; poloque volans sese intulit alto,

Ergo, tibi cùm nulla datur spes, & ferus Ausfer,
Et duræ superant animos, artemque procellæ,
Auxilio tum, nauta, Deos clamore vocato.
Nam tibi contrà undas, tempestatesque sonantes,
Nil facilem præter lacrymam, & pia vota relictum est.
Ipse etiam navis rector, qui cuncta gubernat,
Concipiat pia vota: piis & munera Divis
Spondeat: Ipsi etiam placantur munere Divi.

Superi in extre-
mis exorandi.

Postquam vota Diis concepta, & crimina multis
Cum lacrymis, precibusque piis, Palinure, piasti,
Acrior ingeminet si ventus, & æquora surgant,
Te primum ferro sublimi à vertice malum
Præcipio medium succidere ad usque trachelum;
Proicere atque illum in fluctus: tibi cura sed illa,
Hinc ne fortè ruens socios, puppimque flagellet.
Mox si nec vento modus est, crescitque periculum,
A pterna totum celeri succide bipenni.

Quando cedendus
sit malus.

Funibus & duris clavus tibi puppe ligandus,
Ne transversa ferat maris unda; ratemque furenti
Da vento: docto quoniam spes nulla magistro,
Nulla arti superest: rapiunt quo turbine Cori,
Tendendum, si fortè cadat Fortuna, vel ipsi
Supplicibus tandem placentur Numina votis.

Et navis ventorum
arbitrio committe-
nda.

Præterea in pelago nimbis comprehensus iniquis,
Angustis conclusa vadis loca, duraque saxis
Marmora, & horrendas longè fuge, navita, fyrtes.
Namque acti ventis cùm currimus æquor apertum,

Angusta loca vi-
tanda.

Et

Et si nimbiferi strepitent per Nerea Cori,
 Quoque modo licet, & ventos duramus, & undas.
 Verùm si nautis errandi nulla potestas
 Oceano datur, in scopulos, in saxa necesse est
 Allidi puppem, aut siccis impingere arenis.

Quando jacienda
 sit anchora.

At procurva rates in litora si Notus egit,
 Nullus ubi portus venienti brachia tendit,
 Nec sinus in tuta pandit se valle reductus,
 Anchora de prora jacitur, quæ dente trifulco
 Navim firmet aquis: verùm si fortior Eurus
 Sibilet, & tumidi veniant à gurgite fluctus,
 Mitte etiam (1) sacram, multo quæ corpore præstet;
 Firmius illa ratem fundabit in æquore: ceu cùm
 In gyrum vacuæ fluitant sinè pondere lances,
 Et vento, hæc, illæc jactantur, & aëre nutant:
 Verùm iusta cavis si pondera lancibus addas,
 Confestim medio librantur in aëre: nec jam
 Dant latus in ventum, aut circùm versantur in orbem.

Cum ventus è ma-
 ri fiat, fugienda lito-
 ra.

Quin & turbato cùm stridet ab æquore ventus
 Acrior, alta pete, & fractas fuge litoris undas.
 Ast ubi navigiis vicino à litore Caurus
 Incidit, aut Boreæ implacabilis ira sonantis,
 Litus ama, & longè Tethyn trans mitte tumentem.
 Nam si oram fugies, transversa ruentibus Austris,
 Pelletur longè pinus: nec tendere tantùm
 In ventum curvo poterit temone magister:
 Vincet vi ventus; ratis & per aperta trahetur.
 Quò tandem objectum ad litus frangatur, acutos
 Illis in scopulos, cumuloque impingat arenæ.

Andrea Avali clo-
 gium, & qua se arte
 servaverit.

Sic nostræ periire rates, & lbera juvenus
 Ad Scyllæ cautes, & Orestis proxima saxa,
 Portus ubi quondam steterat: nunc rupibus horret
 Infelix statio. Mauræ vastator arenæ
 Africus imbriferis pelago insultaverat alis.
 Avalus (2) antiquo regum de sanguine cretus
 Austriacæ dux classis erat, geminosque per Orbes
 Egrediis clarus palmis, clarusque triumphis:
 Qui magnis olim fulcarat classibus æquor.

Atlan-

(1) Ancora della Speranza. (2) Andreas Avalus è Mar-
 chionibus Aterni Pescara, & Histonii Vasto, Montis Sarchii
 Princeps, Indicæ primùm, mox Siculæ classis summus Præ-
 tor, vir & animi magnitudine penè regia, ac factis latè
 clarissimis meritò immortalitate donandus.

Atlantis, latèque novum lustraverat Orbem,
 Missus in imperium magnum, quem mille secutæ
 Sunt acies: domuitque ingenti clade tyrannos
 Oceani, & rigida piratas cuspide fregit:
 At tunc Zancleos dura obsidione premebat.
 Hic, quem multa maris dudum experientia doctum
 Fecerat, & cœli pariter, ventique peritum,
 Ut denso vidit venientem turbine nimbum,
 Impiger hæc classem ferri mandata per omnem
 Imperat: Italiæ cautes, ubi Scylla remugit,
 Et maria alta citi fugiant, vicinaque rostro
 Litora Sicanix stringant, humilemque Pelorum:
 Quod demùm servata mari se classis aperto
 Mittat, & ad tutas vertat se navibus oras.
 Ipse latus stringit Siculum, raditque Pelorum:
 Hinc in (1) Leucopetram contendit, & æquor apertum
 Puppe petit, senique alii petiere, secuti
 Rectorem, tutique sinum tenere Tarenti.
 At reliqui magni temnentes jussa magistri,
 Protinus in scopulos allisi, animamque dedere
 Indecores. Adeo data jussa capeffere multum est.

Sed tibi non cura, rector, levioze cavendum,
 In terras cum ventus agit te plurimus, & jam
 Naufragium Fortuna tibi crudele minatur,
 Concita ne vento in rupes ruat alnus: apertum
 Quà litus patet, & brevis æstuat unda, carinam
 Dirige; sic gens incolumis servabitur omnis.
 Verùm hic difficilis labor est, latè undique circum
 Cum rigidæ assurgunt rupes, & vix brevis inter
 Ora patet cautes, rarisque albescit arenis;
 Quatenus angustæ veniens ratis incidat oræ.
 Sollicitus certam stationem in litore signa,
 Atque iterum explora: vento mox pronus habenas
 Committe: optatas puppis continget arenas.
 Ut cum venator certam sub fronde latentem
 Egregius signavit avem, emittitque sagittam
 Ex arcu: volat illa leves impulsa per auras
 Recta petens volucrum, volucrique infixæ residit.

Nunc age, qui tuti portus, quæ fida carinis
 Sit statio, dicamus. Aquis jactatus iniquis,
 Doris ubi Oceano sese conclusa maritat
 Herculeam ad metam, vicinas, navita, (2) Gades,

Cavendum nec in
 scopulos incidat na-
 vis, cum vitari nau-
 fragium non potest.

Portuum cathalogus.

Vel

(1) Ultimum Italiæ promontorium, *Capo dell'armi*.
 (2) Insula, & urbs *Cadice*.

Vel (1) Tingitanæ venies Telluris ad oram.
 Hinc Malacæ, portusque novæ (2) Carthaginis alnos
 Hispaniæ portus. Quassatas pelago, ventisque furentibus ætas
 Servabit placido in gremio: sua brachia pandet
 Dives (3) Alone, & quo se jactat (4) Delia, portus.
 At si te ventus Gallis admoverit oris,
 Massiliæ loca tuta vagis inquire carinis,
 Gallie. Lunatosve sinus, tibi quos in valle reducta
 Ipse (5) Telo ex alto venienti Martius offert;
 Et quos objectu laterum dant (6) Stœchades, & quos
 Antipolis (7) præbet curvato in litore portus.
 Ausoniam circum si striderit atra procella,
 Trans Varum Herculeum portum, portumque (8) Monæci
 Intrabis, tutaque Savo te sede reponet.
 Ipsa tibi pariter regalem in gurgite molem
 Magnifico extructam luxu, sumptuque superbam,
 Dives opum Genua, & pictæ vestis, & auri,
 Italiæ. Offeret, & firmis defendet turribus alnos.
 Hinc (9) & Delphini statio curvata patebit:
 Lunatas & amica dabit tibi (10) Cynthia sedes.
 Euris jactatus freta per Tyrrhena, Liburnum
 Contende in portum, aut turritas Herculis arces.
 Pandet (11) & Argoum chalybum generosa metallis
 Ilua sinum: nec longè alium (13) Populonia præbet:
 Inde procellosis ferimur cum gurgite nimbis,
 Nos (14) Centum accipient pacato in marmore Cellæ:
 Tu quoque velivolis dextram, Cajeta, dedisti
 Puppibus, Arctoa caderet cum rupe procella.
 Quassato mihi sæpè mari Crateris ad oras
 Hospitium dedit Inarime, gremioque recepit.
 Ipse etiam me sæpè jugo Misenus ab alto
 Compellavit, aquas cælo dum Corus agebat:
 Et tepidæ Bajæ, Nefisque, sinusque Dicarchi.
 Te placido condet gremio gratissima Siren
 Parthenope; (14) Stabiæque reducta sede patebunt:

Præ-

-
- (1) *Tanger* in ipso freto Herculeo sita statio.
 (2) *Cartagena*. (3) *Alicante* Valentia urbs, & portus.
 (4) *Dianium* promontorium, ubi portus vulgò *Denia*.
 (5) *Tolone* ingens Provinciae Portus, ac totius Galliae
 navale. (6) *Gallis Isles d'or*, seu *Hierres*. (7) *Antibo*.
 (8) *Monaco* Liguria Portus. (9) *Portofino*.
 (10) *Porto Venere*. (11) *Portoferrato*. (12) *Porto Ba-*
ratto. (13) *Centum cellæ*, vulgò *Civita vecchia*. (14) *Ca-*
stell' à mare, exiguum antiquarum Stabiarum monumentum

Præterea pelago in medio venientibus offert
 Artemidos (1) sedem Cynos, mox valle reposta
 Titanum: (2) fractamque (3) Philonius accipit alnum,
 Nymphæum pete Sardois comprehensus in undis;
 Et Claris navim objecti teget obliice saxi.
 Sunt Drepani; portus (4) Lilybæa gurgite clauso
 Sunt vada: sunt tutæ sedes statione (5) Pachini.

Infularum.

Joan.

Jonio in magno cum se turbatus ab alto
 Juppiter effudit totum nimbisque, procellisque,
 Et spumam elisam, pulsataque videris astra,
 Plemmyrium pete litus, & Ortygias Syracusas;
 Sive (6) Ziphonii penetrabis in ostia portus;
 Vel te (7) Zanclei compellat pompa theatri
 Lunatos intrare sinus; mihi sæpè ubi fracto
 Perfugium conclusa cavo dedit unda recessu.
 Vel (8) Pylus adversa Pelopis Tellure petenda,
 Aut (9) Samos, & tutæ (10) Buthroti navibus arces.

Adriaci,

Illyris, Adriaci si spumea cærulea cures,
 Innumeros secura sinus dabit ora repostos.
 Italia extendet quoque dextram, & litore tuto
 Brundusii excipiet quassatam fluctibus alnum,
 Aut (11) Trajanopolis, vicino in litore quæ se
 Falcato ostentat gremio, quod nulla furentis
 Adriaci vis, aut Boreæ gravis ira laceffit.
 At verò incolumis Barium si fortè tenebis
 Reliquias magni supplex venerare (12) Myræi
 Pontificis, dio semper quæ nectare manant.

Tom. II.

A a

Hinc

(1) Antiquus portus non longè ab urbe Valeria, *Alesia*, dicitur nunc *Stagno di Diana*. (2) *Golfo Talano*.

(3) *Porto Favone*. (4) *Marsala* urbs, & portus, dictus etiam *Austriacus*. (5) *Porto Longobardo*. (6) *Agosta*, urbs Siciliæ capacissimo portu celebris. (7) *Messina*, ubi quotquot sunt in toto terrarum ambitu celeberrimus portus est, ad quem efformandum plurimum desudasse Naturam dixeris, cui tamen emula semper ars non cessit, nec civium industria, quippe superbissimo ædificiorum theatro egregiè munivere simul, atque exornare. (8) Portus *Peleponnesi*, *Navarino*. (9) Eadem, ac *Cephalenia*, in qua *Porto Guiscardo*.

(10) *Butrinto*. (11) Urbs Apuliæ *Peceutiæ* à Trajano condita, quæ & *Tranium*, *Trani*, olim civibus frequens, nobilis, atque elegans, celebrequè Italiæ Emporium.

(12) D. Nicolai Myræ Episcopi, cujus reliquiæ Barii, quæ Metropolis est Apuliæ *Peceutiæ*, asservantur, & perpetuo manna scatent.

Hinc portus Ancona suos, atque Ithria contrà
Tendet, & æratis pandet se navibus (1) Edron.

Cùm verò Ægæi fulcamus marmora, portus
Pacatos aperit tibi centum Græcia Tellus.

Ægæi.

Quippè ubi crebra ruit subito stridore procella,

Ac venti finè more truces bacchantur, amicos

Innumeros Natura sinus, portusque benigna,

Perfugium miseris posuit per cærula nautis.

Sollicitis tendent divinæ Palladis arces

Cecropios (2) portus, (3) Piræaque tuta Magistris:

Et gremium pandent: mediis ceu nubibus Iris

Curvatur, pacemque refert mortalibus almam.

Et me grata (4) Chios, cùm Nereus obstrepit undis

Accipiat: noto facundos litore amicos

Invisam: ò, qui me ventus felicibus oris

Sistat, & ingenti Telluris protegat arcu:

Ingenium me mite soli, me collis aprici

Prospectus, dulcesque cavis in vallibus umbræ,

Ac tepidæ invitant auræ, Solesque benigni:

Nec non & placidi mores, & amica virum vis,

Docta animos capere officiis: ò, si mihi vitæ,

Ducere, quod superest, alta hlc sub pace liceret!

Et (5) Paros, & (6) Scyros, Vulcano & maxima (7) Lemnos

Sacra dabit portus, atque Alcæo inclyta (8) Lesbos,

Et Smyrna, & Sciathos, (9) Phocæaq; (10) Delos, & Andros.

Offeret (11) Amphimalum Creta, & tuta æquora (12) Mylæ.

Aliz, & Siriz.

Ast ubi Virgineo jactaberis æquore curru,

Quà Phœbo dilecta Rhodos curvatur in arcum,

Tende iter; & pleno subeat ratis ostia velo.

Et Cypros (13) Salamina aperit, portuque silenti

Accipit ingenti quassatam turbine pinum:

Pellæum (14) & Syriæ portum, (15) Tyriosque subito.

Cumque Palæstinas cursu laberis ad oras,

Cæ-

(1) *Porto di Chioggia*, ò *Porto Sablone*.

(2) *Phalerus*, & *Hiphormus Athenarum* portus.

(3) *Porto Leone*. (4) *Scio* una ex Sporadibus urbe, & portu celeberrima. Est & feracissima, & amœnissima super reliquas Ægæi maris: viros alit ingeniosos, & comes, nec in Græcia gens est adeò urbana, & culta quàm sunt Chii.

(5) *Paris*. (6) *Sciro*. (7) *Stalimeni*. (8) *Metelino*.

(9) *Focbia*, cum portu capaci, & amplo. (10) *Sdille*.

(11) *Porto della Suda*. (12) *Porto delle Carabuse*.

(13) *Fanagosta*. (14) *Antiochetta*. (15) *Sur*.

Cæsaris (1) aut arcem, aut vicinam intrabis (2) Joppen.
 Quà septimigenus prorumpit in æquora Nilus,
 In (3) Pelusiacam contendas ilicet oram:
 Sive urbem (4) Lagi, quam dat Pharos aurea luce
 Nocte sub obscura, fortunatumve (5) Canopum.

Ægypti.

Hinc tibi Marmoricum Tellus Barcæa (6) Selinum:
 Usta (7) Philænum præbebit & Africa portum:
 Utica (8) & hinc, siccas ubi Bragada lentus arenas
 Humectat, lævaque patent (9) Carthaginis arces:
 Julia (10) servatum tandem mox Alba fovebit.
 Atque alii: nec ego cunctos comprehendere portus
 Versibus hic opto, nec possem, in carmina centum
 Ora licet Phœbus stimulans præcordia Thyrsos
 Solveret, & dio furerem lymphatus ab æstro.
 Ipse tibi picto mundus monstrabit in orbe
 Curvæ ubi secura sedes statione locentur.

Lybie.

At quæ cura mari in magno perquirere portus,
 Accipe, quisque ades hoc carmine ritè docendus.
 Membranam tabula in quadra, lævique revolvēs,
 Ac juxta statues tornatæ pyxidis orbem:
 Hinc qui ventus aquas vertat, quo turbine ducat,
 Cognoscēs: portumque, plaga qui panditur illa,
 Sedulus inquire (& propior tibi, nauta, legendus
 Semper erit) velumque Noto tendente canorum,
 Illum puppe petes, & litus adibis amicum.
 At si nulla patet vicino in litore sedes,
 Tunc aliam, transversa notat quam pagina, quæres.
 Et valido obniti in ventum temone memento.

Quæ solertia por-
 tus ex Mappis in-
 quiri
 xendi.

Insuper ipsa tibi securos insula portus
 Offeret objectu laterum, trans cœrula sedes
 Non semper, Palinure, datur penetrare repostas.
 Sæpè etiam montes in ethya exporrecti,
 Et curvata sinu Tellus sua brachia pandet.

Præterea situs, & varia est natura locorum
 Exploranda prius. Quisquis nec portus ab omni
 Securus vento: semper nec fida carinis
 Quæque cavis statio; Nam nulla immunis ab omni
 Res vitio est: & nulla vacat secura periclo.
 Quippe alii frangunt Boream; franguntur ab Austro:

Situs locorum in-
 vestigandus.

A a 2

Au-

(1) Tholemais Claudii Cæsaris Colonia *Acra*. (2) *Jaffa*.
 (3) *Damiata*. (4) *Alessandria*. (5) *Rosetto*, vel *Bocchir*.
 (6) *Salona*. (7) *Porto Sabia*, vel *Hernich*. (8) *Porto*
Farina, vel *Biserta*. (9) *Marcia*, Carthaginis portus.
 (10) *Algieri*.

Austrum alii expellunt; at non Aquilonis iniqui
Effugiunt iras: Cauro bacchante, quieti
Subsidunt alii, at Libyco veniente tumescunt.
Hæc membrana tibi, pyxisque, & sydera dicent:
Ac varii ostendent usus, habitusque locorum.

Qua sint loca nau-
fragii suspecta in Me-
diterraneo.

Sed jam quæ loca naufragiis infamia vites,
Expediam. Capreas longè, si nubilus Auster,
Aut Notus insultet pelago, transmittite carinis,
Hinc freta Trinacriæ, & stricti fuge saxa Pelori,
Cum Libyci furit aura: vagi vada flava (1) Simethi
Linque procul, gelida Boreas dum perfurit Urfa,
Atque Noti, atque Euris, atque Actias Orithyia.
Hinc immota tibi longè (2) Camarina legenda,
Horridus Oceano stridet si ventus ab alto.
Herculei suspecta tibi fræta cœca Tarenti
Semper erunt, (3) Strophadesq; & navifragum (4) Scylaceum.
Haud piger Jonii spumantia marmora ventis,
Nec cœlo trifidis disiecta (5) Ceraunia flammis,
Nec superum mare, non & litora Liburnorum,
Aut latus adversum, rector, temone secabis.
Mitte procul Ligures, nudataque saxa relinque,
Cum ponto strepit Auster, & Africus asperat undas.
Gallum etiam litus, roseum quæ respicit ortum,
Vitato, si vela tument surgentibus Euris.

Præterea maris in medio freta (6) Gallica nimbis
Horrendum quassata fremunt, & sydera lambunt.
Auditur mugire vadum, penitusque sonare
Pulsati vento fluctus: cœu dira leonum
Turba fremit, fremituque procul nemus omne remugit;
Cum sese contrà exercent fera prælia; vel cùm
Amiffo quærunto catulos, quos rupibus atris
Furtim Getuli juvenes rapuere. Leonem
Hinc nostri dixere sinum, quæ gurgite in alto
Innumere periere rates, doctique magistri.
Tu cave puppe fretum tentare, tumentia surgunt
Cum maria, & dubio pendent sub sydere nimbi.

In Ægæo.

Caurus & Ægææ fines trabe Tethyos arva;
Passim navifragis horrent nam confita saxis.
Si superandus (7) Athos, dextra desce carinam;
Et tempestatem fugies, nimbosque sonantes.

Con-

(1) *La Giarretta*, qui inter Catanam, & Leontinos fluit.
(2) *Camarana*. (3) *Li Stivali*. (4) *Golfo di Squillaci*.
(5) *Monti di Chimera*. (6) *Golfo di Leone*. (7) *Monte Santo*.

Concava (1) Bœotum vitato, & (2) Chalcidis oras,
 Quà fluit Euripus, refluitque rapacibus undis.
 Et vada vorticibus circùm irrequieta recurfant.
 Nec propè (3) Symplegadas, durumq; (4) capharea puppim
 Admoveas, (5) Maleamque procul tranfmitte sequacem.

Dum nostris Helle, dum finditur alta Propontis,
 Sive procellosi per inhospita litora Ponti
 Errandum, tunc lentus iter per cœrula carpes.
 Semper & oram Asiæ lege puppe: nivosa rigentum
 Neve Boristenidum pete litora, neve nigrantum
 Cimmerium sedem, & (6) Mæotidis ora paludis:
 Et duros scopulos, & saxa sonantia nimbis,
 Tollit ubi cœlo sese (7) Marpesia rupes.
 Litus, & Europæ fugias, ubi lata per ora,
 Atque humilem irrorans spumosa gurgite (8) Peucen,
 Euxinum in pontum se devchit arduus Ister.

In Ponto.

Ister, purpureas qui nunc revoluta per undas
 Barbara Threjcium tot millia turbidus altum
 Corpora in Euxinum devolvit, & æquore mergit,
 Quæ sacra Christiadium sociatæ in fœdera dextræ
 Demisere neci; dum CÆSAR in agmine victor,
 Tot regna, & trepida gentes formidine solvit.
 Barbara castra Polonus & hinc ferus ense tremendo
 Fulminat, irrumpitque, manuque à vertice signum
 Evellit, domiti monumentum insigne tyranni:
 Hinc & magnanimus Thracesque, Arabesque solutos
 Prosternt Lotharus, cædesque, & funera passim
 Aggerat, & rigidum rotat implacabilis enfem:
 Parte alia Bavarus pictis ardescit in armis,
 Spumantique investus equo, tonat undique ferro;
 Infernitque Scythas, & funere mergit acerbo.
 O magnum Fidei columen, regnique Latini,
 AUSTRIADE CÆSAR, vos & salvete beati,
 Dilectique Deo Reges, quos laudibus omnes
 Servatæ attollunt gentes, plauduntque receptæ;
 Ite sub Auroram folio pulsare tyrannum:
 Nunc tempus: nunc Fata vocant: dum clade recenti
 Nutant regna: retrò & pavidus ruit Othomannus
 Regnator; mixtimque duces formidine cœca
 Præcipientes unà, signis, fugere, relictis,

Vienne liberatæ,
 & Barbarorum cæli
 exercitus episodium.

Per

(1) *Stretto di Negroponte.* (2) *Negroponte.* (3) *Eadem, ac Cianeæ.* (4) *Capo dell'oro.* (5) *Capo Malio.* (6) *Mare delle Zabacche.* (7) *Caucasi pars ad Euxinum, aliis mons in Paro.* (8) *Insula Danubii ostiis objecta, Pizina.*

Per saltus, & lustra vagi: dumque æthere ab alto
 Jam vobis Superi aspirant, & Numen agit rem.
 Tunc ego, vos Reges, si quid mea carmina possunt,
 Et mihi si tantum concedent Numina vitæ,
 Lætus in astra feram: læti vos ibitis astris,
 Addita Cœlicolis nova Numina. Sed vagus ardor
 Quò me nunc rapuit? quæ puppim ad litora vexit
 Oceano ex alto? vos ò procul ite Camœnæ
 Pierides, ponti me nunc per cœrula quando
 Nereides ducunt, humili mea tempora musco
 Nectentes: lauro vos tum redimire potestis.

Syrtes declinandæ,
 & scopuli.

Ergo æge, qua nunc arte secunda pericula ponti
 Effugias, dicam; repleta est Numine quando
 Mens propiore Dei, Musisque errare per undas
 Cœruleas ardor novus incidit. Est labor ingens
 Declinare fuga syrtes, scopulosque trifulcos:
 Syrtibus Oceanus, scopulisque armatur acutis.
 Ac veluti cœcus baculo subnixus acerno
 Ignotum prætentat iter, tractusque viarum
 Explorat, dumis si fortè, aut sentibus horrent;
 Et caveam, & longo rimatur saxa bacillo,
 Quæ vitet, casusque procul depellat iniquos.
 Haud secus, ignari quoniam versamur in undis,
 Sedulus ipse sua faciet de puppe magister:
 Quà brevia, & cœcæ lateant in gurgite Syrtes,
 Fluctibus & mediis interlita saxa notabit:
 Omnia quæ in picti cognoscet cortice mundi.

Quæ præcipue sunt
 syrtes, scopulique.

Ast ego præcipuas, fugies quas per vada Syrtes;
 Expediam. Libyæ litus quàm barbara (1) Leptis
 Infestat mare piratis, fuge semper, & oras
 Barcæas; duris æquor quàm Syrtibus horret.
 Hinc sunt Sardois vitandæ in fluctibus (2) Aræ;
 Saxa vocant Itali; Phrygias fregere carinas,
 Cùm pius Æneas fulcabat classibus æquor,
 Ilium in Italiam portans, magnosque Penates.
 Syrtibus Ægyptus, brevibusque latentibus omnis
 Armatur: Syriæque fretum, Cilicumque trifalcis
 Ora riget scopulis: latè maris asperat undas
 Clara Rhodos: saxis, & acuto murice Creta
 Cingitur, & scopulis passim surgentibus omne

Ægæum

(1) *Lepis*, vel *Lepedas* urbs in Regno Tripolitano, ex
 cujus ruinis fortasse Tripolis crevit. (2) Scopuli duo, ubi
 pacta inter Romanos, & Carthaginenses primum pax est.

Ægeum stipatur; aquis circumlita saxa
 Naufragium intentant: nemorosam puppe Zacynthum,
 Atque Samum, & te etiam cautus, Corcyra, cavebo,
 Leucadiam, (1) Strophadesque, & fluctifragam Cephalenen.
 Cautus & Illyricos, & lapidis ora Timavi
 Puppe legam: crebris spumant freta consita terris.
 Tusca etiam rigidis densatur cœtibus ora,
 Asperaque è duris sunt Gallica litora saxis:
 Et demum alata fugiam (2) Balearidas alno.

Surgunt prætereà sine re, sinè nomine cautes
 Oceano in medio, quas & vitare necesse est.
 Illas in parvi signatas cortice mundi,
 Inque suis, Palinure, locis spectabis; & inde
 Deprendes alto in pelago, duce pyxide, & astris.
 Sunt etiam multæ indeprensæ in gurgite Syrtes,
 Quas & nullus adhuc inscripsit in orbe magister:
 (Omnia quis novit, quæ condit in æquore Nereus?)
 At tu si solers cùm Doridos alta pererras,
 Vel casu, aut undis, & tempestatibus actus,
 Deprendes nova saxa mari, evadesque periculum,
 Illa orbe in picto describe, locumque notato
 Certis distantem spatiis à litore noto:
 Sic alios facient tua dira pericula cautos.

At non Tellures spumosa per æquora nantes
 Præteream, scopulosque vagos: Latonia qualis
 Ægæo quondam Delos, conspecta moveri,
 Quam (3) Myconæ tandem, (4) Gyaroque revinxit Apollo.
 Tales (5) Cyanæ Ponti de fluctibus ortæ
 Errabant Thraces oras, & littora circum.
 Est lacus Ægypti sub fines, herbida Chemnis
 Quam rivo, & nemorum felicibus occupat umbris.
 Magna sibi hic pius Arcitenens delubra sacrare
 Æthyopes iussit: crispatis fluctibus illa
 Enatat, & delubra vehit, sylvasque sequentes:
 Perque lacum vaga velificat, quæ flamine venti
 Impellunt: similisque natat per stagna (6) Salusæ,
 Plurima quæ gremio effosso fert insula pisces.
 Prætereà Atlante in magno fuit Insula nuper
 Spectata, antiquis olim non cognita nautis.

Novi scopuli in
 Mappis signandi.

Insulæ nantes.

Chemnis in lacu
 natans.

Pomp. Mela l. b. i.
 cap. 2.

Insula in Oceano
 Atlantico, quæ casu
 cognita, numquam
 deinde visa est.

Quæ

-
- (1) *Santa Maura.* (2) *Majorca, & Minorca.*
 (3) *Micoli.* (4) *Jero, aliis Caloiro.* (5) Insulæ duæ
 ad os Bosphori Thracii, Italici le Paonare, incolis Jereazes.
 (6) *Lago di Salces.*

Quæ Fortunatas inter non ultima terras
Surgebat, circum densis visenda viretis.

Fortè illam ventis, pelagique erroribus acti
Lyssiadæ tenuere, cavisque è puppibus oram
Egressi petiere omnem, lucosque virentes.

*Turnerius Hydreg.
lib. 19. c. 31.*

Verùm non multis post hinc labentibus annis,
Ceu ratis è portu crepitantia vela per undas
Fecit, & incertum Nereo devecta profundo,
Haud visa Hispanis illam quærentibus usquam est.
Sunt alia Oceano in vasto currentia saxa,
Quæ subito motu gremio Telluris in altum

Cur lasulæ nacent?

Avulsæ emergunt; quoniam cava pumice multà,
Aut quia multa leves radices egit arundo
Subter, & hinc levior Tellus superenatat undis.
Ergo ea solerti sit semper habenda magistro
Cura, per ignotum dum currimus abiete pontum
Alata, incerto fulcantes marmora cursu
Velivolæ noctu cautes vitare per undas.

*Quibus artibus è
syrtibus educendæ
naves.*

Dicendum & quæ sint nautis solertibus artes,
Hærentes quibus à mediis subducere naves
Syrtibus, aut brevibus possint, si fortè procella
Illis impulsæ, atque undis spumantibus actæ,
Inciderint: primùm merces educere puppi
Atque onera, ingentesque trabes, gravitantiaque æra,
Festina: hinc contis urgendæ, & vectibus illæ.
Aut funes circum scopulos, cautesque revolve;
Mox magno famuli nisu propellere certent.
Aut æstum pelagi refluentis, & æquora plena
Expecta, ut sese, fluctu veniente, carinæ
Syrtibus educant, vel circum robora plures
Subter aquas duris religandi pellibus utres;
Utribus intus enim conclusus inanibus aër
Nititur in summum semper, vique allevat alnos.

*Noctu maxime è
syrtibus cavendam.*

Nocturnum dum carpis iter, densataque saxis
Æquora transmittis, perquire, ubi gurgite syrtes
Insidias tendant, & acuto murice rupes.
Ne deses somno, aut nimio frangere labore.
Quippè salus agitur vitæ: quot nocte serena
Saxa rates, pigrosque simul frangere magistros.

Me quondam, dives quæ mergitur Himera ponto
Æolio, memini juvenem vidisse Sicānum,
Quem patriæ ad litus gelidum maris egerat unda.
Oceani (infelix!) præter vada, vectus Eoum
Supra Indum, & Gangem, Serum pervenit ad oras:
Latus ubi æstates transegerat advena multas,

Jam-

Jamque novos doctus mores, cœloque fuetus
 Externo: verùm patriæ compulsus amore
 (Dulcis amor patriæ: Tellus nec gratior ulla est,
 Quàm quæ nascenti primas dedit ætheris auras)
 Europam remeat trans litora, transque sonantem
 Oceanum, atque Italis tandem delabitur oris.
 Hinc lembo in patriam vehitur, rectore Sicano,
 Tyrrhenumque auris relegit felicibus æquor.
 Non procul à patria pura sub nocte secabat
 Lembus aquas, vento numquam laxante rudentes.
 At victi somno nautæ per transtra jacebant,
 Et puer obscura clavum sub nocte regebat.
 Funditur hic etiam somno; temone relicto,
 Impegit saxis & procurrentibus alnus.
 Commotæ cautes, & acuto in murice rostrum
 Obnixum crepuit, collisæque prora pependit.
 Extemplò nautæ somno, vinoque sepulti
 Demerguntur aquis. Adeò vigilare per undas,
 Infamesque rati scopulos defendere multum est.
 Ille sed optatas patriæ Telluris ad oras
 Mergitur infelix, mortique occumbit acerbæ;
 Cùm nullæ purum velarent aëra nubes,
 Et nulli tristes turbarent marmora nimbi.
 Qui toties vasti fulcaverat æquor Atlantis,
 Et rapidos undis toties Typhonas Eois
 Fregerat, & centum vitaverat impiger Aras.
 Heu Vatum ignaræ mentes! qui sedulus unquam
 Talia Fata viro è cœlo cecinisset haruspex?
 Fidentes animis majora pericula sæpè,
 Ah miseri! surperamus: at hinc vitare minora
 Fata negant. Obstat rerum irrevocabilis ordo.

Ignarus scopulis si fortè occurras, ab alto
 Confestim nautæ demittant vertice velum,
 Aut cursum certent remis inhibere morando.
 Si longè cautes aspexeris, atque potestas
 Evitare datur, clavum torquere, magister,
 Festina, longos & circumflectere cursus.
 Quà mare inoffensum, nec fracta remurmurat unda,
 Carpe fugam: vacuum dabitur via tuta per altum.
 Qualis ubi currus solers auriga volantes
 Egit, & euripedes campo commisit aperto,
 Utque via saxum, foveamque advertit iniquam,
 Inflexit temone rotam, evaditque periculum.
 Verùm signa tibi cœcas prodentia Syrtis
 Accipe. Cùm pelago surgit levis unda quieto,
 Volvunturque locis densata volumina certis,

Tom. II.

Bb

Illic

Miserandum Siculo hominis, indiditumque naufragium.

Quid cùm in scopulos incidimus?

Syrtyum signa.

Illic infames deprendes, navita, rupes,
Et vada ubi ponto brevis æstuat unda refuso.
At si turbatus frenit imo à gurgite Nereus,
Quà fracti nimium spuma incandescere fluctus
Aspèctantur, ibi cumuli, cautesque rigescunt.

Hæc super, Ignotas cùm te devexit in oras
Ventus, ne pronas illis appellere puppes
Festinus, Palinure, finas, demissa priusquam
Linea rimetur fundum; si surgat aquarum

Bolide altitudo. aquarum investiganda.

Tanta imo moles de gurgite, quanta carinas
Ferre potest: medio pariter tibi (1) linea fundum
Oceano exploret, cùm jam vicina patescunt
Æquora, ubi subter cumuli densantur arenæ.

Vestiget tibi præterea gravis ære (2) Molorthus;
Commoda si ratibus statio: quæ subter arenis
Sternitur, apta: nigro verùm quæ plurima limo
Aut scatet, aut latè duris riget aspera faxis,
Firmandis semper censetur iniqua carinis;

Et an statio navibus apta.

Nam malè cœnoso firmabitur anchora fundo,
Nec benè præruptis cum dente hærebit adunco
In scopulis; & acuta revulso marmora funes
Disrumpent: prius ergo mari demitte Molorthum;
Illum autem visco, aut molli circumline cera.
Hinc cùm deduces, referet si multus arenam,
Apta rati statio, si cœnum, incommoda: duras
Si verò in cautes inpegerit; ilicet ipse
Infidum fuge litus, & æquora rupibus aspera.

Insuper his, portus nigra dum nocte subintrat;
Quæ sit vera Pharos, quæ lumine litora pandit,
Impiger explora, & certis cognoscere signis
Nitere: sæpè rates mediis periere sub umbris
Indeprensæ errore Phari, dum litore multæ
Irradiant flammæ, agricolæ cùm collibus altas
Accendere pyras, vel cùm de nocte per urbes
Festivi radiant passim de mœnibus ignes.

Nocte intempesta
cautè pharos perque-
renda.

At tibi nunc, Siculis quod classibus (3) accidit olim
Nar-

(1) Hoc est bolis, *Il Piombino*, & *Scandaglio* Itali appellat. (2) Idem, ac bolis, à plumbo rectè descendente dictus. (3) Siciliam pro Rege Catholico moderante Ursonis *Offuna* Duce, Classis Sicula septem instructa triremibus, prætorè Octavio Aragonio in Orientem solvit, & cùm septem Turcharum triremibus occurrisset, pugnam iniit, brevique prælio captæ omnes: vitrix mox cùm rediret nocte, & tempestate superveniente, errore Phari magna ex parte naufragium fecit in portu.

Narrabo, Palinure: (juvat meminisse malorum,
 Quæ caveas) Victrix remeabat classis Eoo,
 Exuviasque ducum, captumque insigne tyranni
 Threscii, & victas referebat in agmine puppes.
 Jam multo exhaustos cursu demerserat undis
 Phœbus equos, primo volvi cùm sydera motu
 Incipiunt, trepidis & scintillare videntur
 Luminibus, spectata mari descendere ab alto
 Arcibus è summis tunc est, & mœnibus urbis
 Classis, & Austriacis vexilla undantia signis.
 Captivæ bello puppes, monimenta triumphi,
 Ponè sequebantur: longè trans litora classem
 Protinus ut videre, canoro murmure cives
 Conveniunt, omnisque ruit sensata Panormus
 Visendi studio, plaususque ad sydera jactant:
 Accenduntque faces, lætosque in mœnibus ignes.
 Exemplò dira Boreas comitante procella,
 Ex Ursa ruit improvisus: in æquore fluctus
 Incandens, raucoque fremunt stridore sub auras.
 Densatur cœlum nimbis, tonitruque remugit,
 Quo campi, & valles, atque ardua pulsa tremiscunt.
 Tunc velum in ventum dat concita classis, & auris
 In portum contendit: at inscia quæ Pharos igne
 Luceret fido: crebræ per litora quando
 Ardebant flammæ, mediis pars syrtibus hæsit,
 Pars scopulos inter prona incidit: haud mora, cunctæ
 Illisæ crepuere rates, sonitumque dedere.
 Victores, victosque trahit fors una vicissim.
 Heu miseros! per saxa animam, fluctusque rapaces
 Effudere inter sociorum murmura læta.
 Sæpè insperatos felicia gaudia luctus,
 Et lacrymas verso pepererunt ordine risus.
 At vos solliciti portum explorete, magistri,
 Et fidæ vobis radient quo litore flammæ.

Solerti nec cura minor Reçtori adhibenda,
 Ut pelagi fugiat prædones, qui freta passim
 Cædibus infestant, execrandisque rapinis.
 Ergo tibi assiduus malo speculator ab alto
 Nunciet, alatæ violent quæ Dorida pinus:
 Invigiletque mari semper; sed prima rubescit
 Cùm fuscis Aurora rotis, solertior omnes
 Perlustret tractus oculis, ne forte tibi hostes
 Se se improvisi objectent, atque ære laceffant.
 Non secus alta cito cùm promontoria cursu,
 Præruptosque legis scopulos, aut fluminis ora,

B b 2

Siculæ Classis nau-
 fragium ex errore
 Phati.

Quæ industria pi-
 cata eludendi.

So-

Solicitus facies; quoniam convalle reducta,
 Et sæpè infames latuere crepidine Mauri.
 Præterea, fugiens si curris, nitere semper
 Ne ventum tibi præripiant; sic tutus aperto
 Errabis pelago, donec te contegat atra
 Nox veniens, & opem ferrugine mittat amica;
 Quare cœlum humentes, cùm obduxere tenebræ,
 Tende iter obliquum, quò non fert aura carinas:
 Aut flecte; atque Afros sic ipse latebis iniquos.

Quorundam inventum est, celsa de puppe relictum

Ingeniosum Ligu-
 ris navarchi inven-
 tum.

Doliolum, cui clara Pharos suspensa coruscet,
 In fluctus sensim demittere, quod tamen undis
 Enatet in mediis rectum: sic stare carinas
 Immotas placido piratæ in gurgite credent:
 Ast illæ interea securæ Nerea currunt:
 Sed ridet festiva dolum instruxisse juvenus,
 Piratas cælo qui frustraturus aperto est.
 Sic quondam fecisse Ligur narravit Jolcus,
 Cum Sardoâ gravi fulcaret cæcula pinu:
 Et (1) Rhodii fecere duces, dum classibus Hellen
 Prætereunt, nigræ per amica silentia noctis.

At nunc, quo fervent æstu maria alta refuso;
 Quæ loca, qui cursus, quibus & Lunaribus horis,
 Vestigemus, & à scopulis diversa petamus.

Maris æstus.

Concitus alterno procurrens gurgite pontus,
 Nunc celeri in terras cursu ruit, atque refusus
 Fluctibus infundit, scopulosque superjacet undas.
 Spumeus at retrò nunc cedit, & humida salsi
 Purgamenta maris, revolutaque saxa reforbet;
 Nudatumque solum, fluctu labente, relinquit:
 Ac veluti geminæ cojere in prælia quando
 Mixtæ acies, & se longis hastilibus urgent.
 Fortior illa premit, subnixaque viribus instat:
 Hæc cedit, retròque fugit: subitumque sub auras
 Clamorem attollit, flammantiaque ora reflectit:
 Illa fugit, penitusque datis se mandat habenis.
 Haud secus in tetras irrumpit fervidus undis
 Oceanus, refugisque iterum se fluctibus aufert.

Sed quæ causa fretum confestim gurgite ab alto
 Tempore sub certo tollat, rursusque remittat,
 Non facilis quæsitæ, omnique incognita vulgo est.

Ardua

(1) Equites Hierosolymitani, qui à Rhodo Rhodii, à Me-
 lite nunc Melitenenses vocantur.

Ardua mens hominum explorandis rebus, & acre
 Ingenium has pelagi refugas impexit in undas.
 Usque adeo verum est, certas perquirere causas,
 Et sita principia, & cunctarum exordia rerum
 Difficile esse: tamen varia est sententia multis.
 Namque alii vastos sorberi in Tartara fluctus
 Rentur, & occulto subter tranare meatu;
 Inde vomî rursus, subitosque ad litora ferri.
 Esse alii Mundo vitales ætheris haustus,
 Et partem superæ mentis dixere; tumentes
 Sic & anhelus aquas, cùm naribus accipit auras,
 Contrahit absorbens, illas, cùm reddit, in altum
 Attollit, terrasque, vado exundante, refundit.
 Sunt quibus hæc melior risit sententia menti:
 Scilicet è cœlo vertigine rapta diurna
 Surgere nunc æstu maria, & refluentibus undis
 Demitti: vasto multis sub gurgite visum est
 Ebullire fretum, latèque assurgere fluctus;
 Quippè putant vacuis magnæ Telluris in antris
 Conclusos ignes cœcis ardere caminis.
 Verùm alii mira novitatis imagine capti
 (Non levis hic stimulus: suus incidit omnibus ardor
 Vestigare nova, & rerum confingere causas)
 In mundi medio Phœbi torpere jugales,
 Ac circùm immenso terras versarier orbe:
 Cunctaque præcipiti pariter vertigine ferri,
 Ætheraque, tractusque maris, nubesque volantes,
 Audaces dixere. Adèd dementia mentes
 Mortales vexat: certas inquirere causas
 Non hic verus amor, rerumque exordia nosse;
 Sed nova fingendi genius, seu dira cupido est.
 Hinc terræ trepidare sinu maria acta putarunt;
 Alternaque fuga tumidos ferverescere fluctus.
 Ipse sed Oceani spumantia cœrula duco
 Reginæ arbitrio Lunæ, imperioque cieri,
 Vimque illi arcanam, motu quæ concitet undas,
 Esse puto: parent Lunæ freta turgida; quando
 Illa abeunte cadunt maria, & veniente tumescunt.
 Non tamen Oceani terrarum est unus ubique
 Æstus, & in certis non semper tollitur horis.
 Sive id aquæ vitio eveniat, vitiove locorum;
 Vel quoniam (nec fallor) erit non una marini
 Causa æstus: interdum aliæ in contraria causæ
 Res agitant, viresque aliarum sæpè morantur.
 Hinc per conclusæ Thetidos vada parciùs undæ

Varius in mari
 æstus.

At-

Affurgunt, refugoque iterum vix gurgite fidunt.
Verùm in secessu superi maris altus ab Ortu
Adria turgescit, longèque infundit arenas.

In Oceano vehem-
entior.

Sed magis Oceanus perfusus æstuat undis
Ultra Abylam, & Calpen; magno quia scilicet illic
Corpore per cunctas latè diffunditur oras;
Fluctuat & magis: aurato quà flumine ripas.
Humectat virides Tagus aurifer, altiùs æquor
Tollitur, & campos, & rura virentia fluctu
Longè operit, totamque oram perfundit Iberam.
Verùm quà cælo se saxa (1) Gobeja tollunt
Armonicum propter litus, quando unda refedit,
Ingenti circum tractu nudata patefcunt
Litora, nudatique etiam per litora pisces,
Ceteque, Vitulique, & fluctivagæ Balæne.
Sæpè etiam & siccis puppes spectantur arenis.

Major ubi gelidis semper riget Ursa pruinis;
Bacchatur terris maris æstus, & unda tumescens
Latè humiles sorbet Batavos, humilesque Britannos:
Norvagos (2), Cymbrosque simul, Gottosque nivales.

At maximus ad
Afiz litora.

At Libyæ ad litus, quà (3) Gis vagus altuit, & quà
Contra elata mari spectatur maxima (4) Cerne,
Perque Arabum fines, Erythræaque litora circum
Fervescit pelagus vehementior, & tumet altus.
Verùm Eoa per æquora lata, per Afida longè,
Et quà gemmiferæ vicinia Perfidis Indum
Accipit, & nitidis circum (5) Carmana lapillis
Litora lata, modum supra furit æstus, & ingens
Præcurrens tantum Nereus Telluris inundat,
Quantum vix uno peragit sub Sole viator.
Non tam præcipites effusi è carcere currus
Corripuere viam, & laxis agitantur habenis:
Ut cum perrumpit, tumido jam gurgite, pontus
In terram, refugus vel cum delabitur inde.
Non fuga servaret gentes per litora Eoas,
Ni custos fumo daret alto à vertice signum,
Cum terram aggreditur curru Neptunus aquoso.

Hæc loca, Tethys ubi Lunaribus æstuat horis,
Nauta, fuge, & celeres infida ad litora proras

Ne

(1) Promontorium Galliæ in ora Britannica *S. Malè*.
(2) *Norvegi*. (3) Idem ac Nigrit, Nilo par fluvius, *Fiume Negro*. (4) *Quæ* & *Menuthias*, maxima Africæ Insula, *Madagascar*. (5) *Kirman* Perfidis regio.

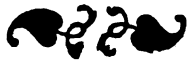
Ne vertas, transversâ ferat ne fervidus illas,
 Dum ruit, Oceanus, nudo vel litore retrò
 Deferat aufugiens. Foveas fecere cavatas
 Litoribus passim, tutæ consistere ut illis,
 Subsidente, rates possent, trans litora Nereo:
 Quin opus est, ut missa mari gravis anchora puppim
 Fundet aquis; nam sæpè graves violentior æstus
 Secum unâ abripuit, refluxenti gurgite naves.

Præterea sit cura tibi cognoscere, fervens
 Tempore quo surgit, vel quo delabitur unda.
 Ne patriam, Palinure, relinquo puppibus oram,
 Oceano veniente; cita sed desua cursu
 Cum jam litoribus subsidunt æquora laccis:
 Utque coronatis advertas ostia sylvis,
 Cum surget veniens, non cum subducitur æquor:
 Dum vaga consurgit radianti Delia cornu,
 Atque orbem sextæ fugiens interfecat horæ,
 Paulatim surgens crescit mare: vertice summi
 Illa sed in medio cum jam libratur Olympi,
 Consistit falis æstus; aquæ non amplius ultra
 Ascendunt: refugæ sed retrò fræna retorquent.
 Hinc ubi descendens orbem lustravit eundem,
 Invadunt iterum spumantia marmora terras,
 Quo tandem Manes descendat Cynthia ad imos.
 Hinc ut candentes agit alto à cardine cervos,
 Vertuntur maria, & retrò sublabitur unda.
 Tarda maris quoniam de gurgite Luna refurgit
 Semper (amat somnos & amica silentia Luna)
 Tardiùs hinc (dominæ mores imitatur) & ipse
 Oceanus sumit violenti exordia motus.
 Quotque dies abiere retrò crescentis ab ortu,
 Tot cedunt momenta vagi primordia cursus.

Præterea cum Luna novos jam colligit ignes,
 Tunc minùs ex imo tollantur gurgite fluctus:
 Sed cum per cælum pleno jam lucida cornu
 Incedit, magno tum Nereus intumet æstu,
 Namque etiam dominæ novit dispendia Lunæ
 Oceanus: simul & crescentia cornua sentit.

Quo tempore incipit æstus.

Minor in Lunæ G.
 lentio, major in ple.
 silentio.

NAU-

NAUTICORUM

LIBER SEPTIMUS.

SED jam nunc puppes animosior impulit aura
 Trans Abylæ metam, Oceanoque immisit aperto;
 Creber & Eoo veniens immurmurat Euris:
 Conclusæque retrò cesserunt Thetyos undæ.
 Ergo animus, dum ventus agit, dum spirat Apollo;
 Oceani fluctus audaci currere pinu.

At tu, quæ vitreo subvecta per æquora curru,
 Cæruleum metiris iter, costuque beato
 Nereidum sociata volas, Vati, aurea Dori,
 Pande viam, tecumque feras, precor, ò Dea, magnum
 CARDENIDEN curru sublimem, Euroque secundo,
 Hoc duce perpetuis fulcabimus æquora velis,
 Felici intendent, semper quæ flamine Cori.
 Ergo age, CARDENIDE, & quò te vocat æmula Doris,
 I, sequere: & mecum juvet ire, & quærere sedem
 Purpuream Eoi: & primi confinia Mundi,
 Suprà Indos, Seresque suprà, (1) Chrysenque repostam,
 Solis, & Auroræ in thalamos Titanidis usque:
 Nec non & nova regna, novasque inquirere gentes
 Axe alio, quà nulla polum decircinat Arctos:
 Et nova monstra maris, nova sydera: trans & Atlantem
 Externum lustrare Orbem, nova litora, & urbes,
 Atque

(1) *Giappone* ut Briettio, & aliis placet, etiamsi Japoniam alii Jabadii Insulam putent. Marcus Polus Venetus Zypangrin vocat, celeberrima in Oceano Sinico Insula ad Ortum posita.

Atque alios portus, quò per tot sæcula nullæ
 Ire rates. ausæ, & curvis fulcare carinis
 Fluctibus horrendum Oceanum, horrendumque procellis.
 Magnum equidem tentamus opus: sed magna sequetur
 Gloria, læva sinunt si Numina, & audit Apollo:
 Et qui me facili toties per cæcula nutu
 Magnus SARDERIDES servavit. Age, æthere ab alto
 Dive veni, & ventos immitte in vela secundos,
 Ac tumidum pavidis substerne Atlanta carinis;
 Namque potens pelagi Deus es: via nulla per undas
 Te sinè tuta patet, trepidatque in gurgite pinus.
 Ergo adsis, cœptique operis hanc perface partem.

O mihi, si liceat, cœlo, pelagoque remenso,
 Litus in Eoum servatam advertere puppim!
 Hic tibi Carmano templum de marmore ponam
 Propter aquas, multo Ganges quà turbidus auro
 Per septena vago devolvitur ostia cursu.
 In medio templi stabis mihi Numen, & aram
 Purpureis textam gemmis, auroque tenebis.
 Hùc tibi servati spumosa è Doride nautæ
 Dona ferent, fundentque preces, & vota solvent.
 Primus ego (si tanto unquam dignabor honore)
 Romulidum de more sacro velatus amictu,
 Et nitida chlamyde, & Tyrio conspectus in ostro
 Dona feram, sacroque incendam altaria thure.
 Sanctam libabo Cererem, sanctumque Lyæum
 Cernuus; èque manu mittetur victima nostra
 Multa Patri. Sed jam festas indicere pompas
 Ad delubra juvat, cæsiq;ue insigne Tonantis,
 Ac pictas auro tabulas, & figere dona
 Parietibus latè circùm, contextaque Serum
 Vellera, purpureosque tholo suspendere honores.

In foribus pugnam ex ebore, & nitido argento
 Gangaridum faciam, fractumque peritus in auro
 Cælabo (1) Badagem, & victricia signa Quirini.
 Atque hìc Romanis ascriptum legibus Indum,
 Ac rutilum sacro lustratum in flumine Gangem:
 Addam urbes Asiæ, servataque regna rubentis
 Auroræ, sacris tot & addita scepra Latinis:
 Bisque triumphatas (2) Chrysiæ in litore gentes,

Tom. II.

C c

Ta-

(1) Barbari, qui Indiæ peninsulæ montana colunt.

(2) Scilicet Japonico; sunt & Chrysi aureæ Cherfon-
 nesi populi.

Vatis votum pro
 Indica profectioe.

Taprobanem, Sindasque, & odoriferas (1) Motuccas.
 Et captae stabunt puppes, & victus (2) Achemus.
 Sub pedibus pingam Furias, amnemque severum
 Cocyti, & dira fufum cum gente Tyrannum.
 E niveo sculpam saxo, spirantia signa,
 Lustratos reges, ascriptaque nomina caelo.
 Interea magnum Oceanum, fluctusque sequantur
 Intactos, tua, SABERIDE, non ultima dona.
 Ergo age: rumpe moras: vocat alto: à vertice pontus,
 Indusque, Gangesque, & divitis aequor Hythrae;
 Et vocat Hesperio sub Sole (3) Argenteis amais,
 Virginei (4) fontes, auroque insignis (5) Amazon:
 Et vox assensu marium ingeminata resultat.
 Mox ego victrices accingat dicere palmas,
 Aeternumque tuum proferre in secula nomen.

Oceanum navigan-
 tibus quid prius opus
 sit.

Seu quis odoriferas Boas per aequora terras
 Puppe petit, crocei seu quis sub Vesperis ora
 Ammerices quaerit populos, hic cortice pictum
 Oceanum primum, & vastissima caerulea noscat;
 Ac maris ambages varias, cursusque viarum.

Oceani cum Me-
 diterraneo per fre-
 tum Herculeum fa-
 ctum commercium.
 Nam olim secundus
 Libyae isthmus: ita
 antiqui apud Strabo-
 nem lib. 10.

Trans Gades magnum spumosis fluctibus aequor
 Panditur (Oceanum Graii dixere vocantes)
 Cum quo clausa Thetis (cecinit si vera vetastas)
 Nulla olim immisso junxit commercia Nereo.
 Isthmus erat medius, terrae discrimine parvo
 Qui Libyam Europae iungebat, & utraque Tellus
 Una erat: at crebro veniens vi pontus, & undis
 Paulatim exedit terras, medibque reclusus
 Europam tandem à Libya dimovit, & alta
 Diducta ex (6) Abyla tunc (6) Calpe, & litora, & urbes:
 Ac primum Thetis Oceano dignata marito est.
 Tantum pontus edax, & edacia secula possunt!
 Fluviorum pater Oceanus, rex magnus aquarum;

Qui-

(1) Insulae Eoi maris, ex quibus ingens aëmatum co-
 pia provenit, suntque sub ipso Aequatore sitae.

(2) Populi Sumatrae in ora Boreali Acheu.

(3) Ingens Americae Meridionalis fluvius ab arenis Ar-
 genteis sic dictus *Rio de la Plata*. (4) Qui sunt in Vir-
 ginia Septentrionalis Americae Provincia. (5) *Rio de las*
Amazones Hispani vocant, perhibent enim huius fluvii ri-
 pas Amazonas incolere. (6) Gemini montes, qui & Her-
 culis columnae dictae, Abyla Africae, vulgo *Almina* appella-
 tur: etiam alii aliter autument: Calpe Europae *Gibraltar*.

Quique sinus centum, centum fluit æquora circum,
 Atque plagas omnes terrarum fluctibus ambit.
 Quin subtrus terras & præterlabitur omnes
 Per cæcos aditus, perque horrida Tartara Ditis.
 Ceu toto in tenuis diffusus corpore venas
 Insinuat se sanguis, agitque per omnia vitam.
 Stagna, lacus, perhibent, hinc, & vaga flumina, fontes,
 Eque cavis quicquid faxis distillat, aquarum;
 Oceano ex alto consurgere; namque ubi pontus
 Descendit magnæ per crebra foramina terræ,
 Quà via cæca patet, superas se rursus in auras
 Emittit saliens; nam quantum vertice ab alto
 Descendit maris unda, salit de gurgite tantum.
 Hinc Tagus auratam volvens cum flumine arenam
 Erumpit. Bætisque alba præcinctus oliva:
 Et qui tot terris, tot nomina gentibus Indus
 Caucaæa de rupe fluens imponit, & ipse
 Purpurea Ganges unda, (1) Tanaisque nivalis:
 Ac gelidis venit (2) Oxus aquis, & dives Hydaspes,
 Et Lycus, atque Hermus, fontesque binominis Istri:
 Nilus & Ægyptum nigra qui ditat arena,
 Usque cacuminibus Lunæ devexus ab altis.
 Et Gis Æthiopum fama notissimus, & qui
 Spumeus Alpino Vesuli de vertice currit
 Eridanus, sceptrisque potens Tyberinus, & ipse
 Pauper aqua, at multo dives Sebethus honore.
 Orbe sub occiduo Panucus, & alta fluente,
 Amnis Amazonidum, centum qui flexibus errat,
 Et lata rura rigat latè felicia centum:
 Cæruleisque (3) Canada vadis, flavusque Siopis,
 Quicquid mari magno fluit ore Argenteus amnis,
 Et gemmas secum, & nitidas subvectat arenas.
 Hic freta trans Abylæ geminis se cornibus ingens,
 Porrigit Oceanus: dextrâ petit arduus Orbem
 Ammericæ, latèque omnem complectitur undis:
 At læva Libyam præterluit usque remotum
 Acronoton, Manesque fluens descendit ad imos.
 Eoum hinc saliens latus alluit: & vagus inde
 Supra Arabem, Persâmque suprâ circumfluit Indos.
 Mox iterum ascendens gelidas iter urget ad Arctos:

Ex Oceano flumi-
 na emanare Vasis o-
 pinio.

Vasis fluviorum
 nomina.

Oceani circuitus.

Cc 2

Lani-

(1) Don. (2) Ithun, & Gbion, qui in Caspium se exo-
 nerat. (3) Canada fluvius, seu potius ingens lacus Se-
 ptentrionalis Americæ.

Lanigerosque lavat Seres, Chrysenque rubentem.
Hinc & regna petens Boreæ damnata sub axe,
Sarmatiam, Scythiamque rigat, rigidoque relicto
Axe iterum, niveos cursu secat ille Britannos:
Moribus & niveam fluctu circumdat Hybernem.

Oceani quondam antiquis impervia nautis

Oceanus olim in-
tactus.

Æquora: turrîtæ nec fulcavere carinæ
Id pelagi, ad Solem quod se diffundit Eoum,
Et quod in Hesperium procurrit, & omnia cingit
Ammerices nova regna: cava trabe currere fluctus
Oceani tumidos, montesque irrumpere aquarum
Non ausi, ignotumque fretum tentare magistri,
Proxima majorum Fatis melioribus ætas

Superiori seculo
tandem tentatus.

Id tandem aggressa est: potuitque ingentibus ausis
Oceanum superare, rubrosque venire sub Indos.

Multa sed ante tamen cesserunt irrita vota
Rectorum, multusque labor profusus inanis.
Agmine nimborum metuendus, & ignibus Atlas
Terrebat nautarum animos, qui sæpè furentem
Tentavere sinum, & cautes superate rigentes,
Arduus ipse etiam præruptis montibus alnos
Oceanus retrò pepulit, nautasque coëgit
Vertere terga fuga, & magnis desistere cœptis.

Sed primum in-
cassum.

At non conatus animorum, audaciaque ausa
Omnino cecidere: per invia cœrula Atlantis,
Perque hyemes iterum rigidas, nimbosque sonantes
Sternere iter tentarunt, magnam & sub juga pontum
Mittere: sed pulsi laceris abiecte carinis
Retrò iterum: ceciditque animis spes omnis, & altus
Non dictus (1) Mons est, & dicta innabilis ora.
Sic intactus Atlas, multosque inarata per annos
Amphitrite est. Cùm tandem felicibus ausis,
Henrici (2) Ducis auspicio, ducentibus & Diis,
Lyriadæ petiere duces: non horrida nimbis
Æquora, non pelagi montes timuere tumentes.
Ac velut in tergum si quando pulsa recessit

Mox feliciter Ve-
sai Ducis Auspiciis.

Mœ-

(1) Atlantis jugum, *Capo Nox*. (2) Joannes I. Lusita-
niæ Regis filius, qui primus in Africam iter aperuit dua-
bus Lusitanis navibus missis anno 1240. mox Atlantis pro-
montorium superatum est anno 1430. postremò Vasco Du-
ce trans ultimum Africæ promontorium in Indiam penetra-
tum est anno 1497.

Mœnibus ex altis acies, quæ scandere primùm
 Ausa fuit, mixtimque abiit formidine cœca;
 Spemque omnem belli deponit, & arce potiri.
 Ast ubi conspexit specula sublimis ab alta
 Contusas acies, fusosque redire maniplos
 Magnanimus Dux, ingentique incanduit ira,
 Urget equum impatiens, tortasque relaxat habenas:
 Ocydus & vento, ut versum pervenit in agmen,
 Increpitat primùm dictis, sistitque ruentes:
 Addit & hinc stimulos animis, & laudis honores.
 Extemplò commotæ acies ad mœnia vertunt
 Sese præcipites, Martemque, hostemque laceffunt.
 Tela per, & glandes, & Martia flumina, & ignes
 Irrumpunt; muros scandunt, & turribus altis
 Vi potiuntur: Honor stimulis præcordia pulsât.
 Non secus Océanum superarunt, & vada cœca
 Lyriadæ; postquam stimulis generosus adegit
 Dux altos animos, laudisque adjecit honores.
 Non formidandi vertex sublimis Atlantis,
 Nec trifidis disjecta polo Acroceraunia flammis
 Audaces fregere animos: Nec terruit ingens
 Fluctibus Océanus: sed itum est in litus Eoum
 Per maris abruptum. Rerum discrimina nulla
 Altæ laudis amor formidat, & invia nulla
 Semita virtuti; nam sentibus aspera mollit
 Gloria. Neptuni præter vada fervida vexit
 Idæas animosa virum solertia puppes.

Verùm age, & Oceani tumidos quo sydere fluctus
 Vertere conveniat, terras & adire repostas,
 Accipe. Cùm pelagus candenti corpore Cygnus
 Pronus adit, nitidis Arcturus & emicat astris,
 Herculeos fines, & amicos, navita, portus,
 Quà Tagus Oceano rutilus se miscet arenis,
 Desere; blanda novo sub sydere scindere pontum.
 Tempestas aperit tunc se; veniuntque secundi
 In velum Zephyri, verùm si carcere currus
 Seriùs emittas, cœlo cùm lucida Tauri
 Occidit, ardentesque pedes exarmat Orion,
 Haud equidem Phœbi sedem lustrabis Eoam
 Incolumis: retrò puppes aget Auster ab axe
 Austrino veniens, vel si contendere contrà
 Audebis, Libyæ infames frangeris ad oras:
 Aut alium tandem venies jactatus in Orbem,
 Brasiliæ ad, cautes, aut barbara litora terræ
 Caribæ; Thetidi quàm se vagus addit Amazon.

Qua tempestate in
 Orientem per Atlan-
 ticum navigandum.

At

At (1) portum, Arctoam quā Dorida verberat undis
 Sequana, Pegaseum nitido cūm sydus Olympo
 Tendit iter pennis; & jam novus incipit annus,
 Deferit, & Phœbi Gallus petit arva rubentis.
 Mense sed exacto solvunt de (2) Veste Britanni
 Gangaridūm in regna: at gelida vada tuta relinquunt
 Texeliæ (3) dites Batavi, charosque Penates,
 Cūm Tauri medium Titan secat aureus orbem.

Nullæ professioni
 moræ inactendæ.

At quicumque petis trans æquora litus Eoum
 Ocyūs insistas cursu, Zephyrisque secundis,
 Abrumpasque moras opus est; Namque omnis in alto
 Prospera Fortuna, & felix stat meta viarum
 Concessis ventis, & tempestatibus uti.

Ex Europa in for-
 tunatas insulas prin-
 cipio cursus inten-
 dendus.

Sed postquam cœli certo sub sydere ventos
 Accepere sinus, celeres, Palinure, carinas
 Dirige, Fortunæ præfert quā plurima nomen
 Insula: prima tui sit & hæc data meta laboris.
 At tibi quæ magno metuenda pericula ponto
 Intendent, canere aggredior. Vitare memento
 Navifragum Libyæ litus, penitusque sonantes
 Atlantis scopulos: furi hic spumantibus undis
 Arduus Oceanus, strepitatque procacibus Austris.
 Stringe rati dextram: & nimbos ridebis, & undas.

Contrā maris mo-
 tum ab Occu in Oc-
 casum eniri opus est,
 & undē hic Oceani
 motus.

Ille sed in primis vasti per cœrula Atlantis
 Est labor exuperandus: Aquæ nam præpete cursu
 Semper in Occasum, Solisque cubilia tendunt.
 Seu quoniam summi vertex dum fertur Olympi
 Pronus ad Occasum, retròque relinquit Eoum,
 Inclusos Orbes, & sydera, & aëra, & undas
 Oceani rapit, & celeri trahit omnia gyro.
 Qualis ubi magna rapitur vi fervidus axis
 Ingenti cum mole rotas, currusque volantes
 Abripit; & summa retrò vi rapta sequuntur.
 Sive quia (hæc melior sententia visâ magistris
 Namque aliis) cœli per culmina cūm rapidus Sol
 Volvitur, immensis fervoribus excoquit alti
 Oceani fluctus, tenuesque resolvit in auras.
 Ergo ubi jam multus mediis è fluctibus humor
 Attenuatus abit, subsidunt æquora fundo:
 Hinc loca vicinæ succedunt protinus undæ
 In devexa: vagus quoniam se semper in orbem

Alia ejusdem mo-
 tus causa.

Ver-

(1) *L'Haura de Grasse*, Galli vocant. (2) Insula Britan-
 niæ, *Vaight*. (3) *Texel*, insula, & portus Batavorum.

Verfat, agens cū luce diem Sol almus Olympo,
 In declive fluit mare semper, & orbe rotatur.
 Longior idcirco cursus, cū Solis ad Ortum
 Tendimus: objectum puppes mare tardat euntes.
 At verò Occasum, brevior, cū quæris, & oras
 Ammericis; nam prona ferunt ipsa æquora puppes.
 Est major tamen hic motus, quā torrida Mundi
 Zona rubet; veloci & aguntur cæcula cursu.
 Attenuat quoniam Sol ferventissimus undas
 Oceani magis; aut quia se velocitū ipse
 In medio versat cælo vastissimus orbis.
 Est pariter varius variis in partibus altæ
 Cursus aquæ, & varias etiam desceat ad oras,
 Auroræ hinc docti quærent cū regna magistri,
 Lentus ubi motus, descendunt: deinde sub Ortum
 Veloces recto ducunt remone carinas.
 Major ubi, veniunt, cū longè Atlante repositos
 Vespere sub nigro inquirunt per cæcula portus.

Est etiam labor ille tibi, luctare fluentis
 Oceani, fluctus & declinare ruentes.
 Nam vaga in Occasum cū persluit Amphitrite
 Litora in adversū, atque in procurrentia saxa
 IncurSAT violenta, nec ultra excurrit inundans,
 Spumeca confestim refluit sed passa retrorsum.
 Qualis ubi ripis devexior incidit amnis,
 Allisus resilit, retròque reverberat undas.
 At quoniam in terras objectas sæpius unda
 Obliquè incurSAT, pariterque impulsa retrorsum
 Obliquè in partes alias fluit, & vaga curSAT
 Ingentesque unà abreptas trahit æquore puppes.
 Quin etiam fluvius è magnis sæpè fluentia
 Prona ruunt, multoque ciet maris impete fluctus.
 Sic fluit Euxinum, & mediam perlabitur Hellen.
 Auctum fluminibus: sic pulsum à gurgite Nili
 It mare Virgineum: sic claustra sonantia præter
 Oceanum currunt devexa fluentia per altum:
 Quā Gis lata subit maris æquora, quaque rubentes
 Indus aquas auro devolvit, & aureus ipse
 Quā Ganges fluit, & Seres quā findit (1) Hoanges:
 Et quā se magno ciet ore Argenteus amnis,

Longior in Orientem
 cursus, brevior
 verò in Occidentem.

Vitandi item Oceani
 sunt obliqui aquarum
 fluxus. Et horum
 causæ.

Ac

(1) *Hoang* maximus Serum fluvius crocei, seu lutei coloris, unde vernaculo Serum vocabulo *Hoang* dictus: illius tamen aqua nitida fit injecto alumine.

Ac secat occiduos undis felicibus Indos:
 Annis Amazonidum sed quā rapidissimus undas;
 Torquet agens, celeri currunt cita cœrula cursu.

Qua arte torrentes
 contrā niti opus sit.

Hæc igitur tibi cura, silent cūm carbasa, in altum
 Anchora descendat, multo quæ pondere curvas
 Firmabit pinus, pelagoque obsistet eunti.
 At si ventus agit crepitanti flamine vela,
 Contende in proram venientibus impiger undis,
 Obnitique vado semper, Palinure, memento.
 Nec te decipiat, fluctu labente, profundis
 Indeprensus aquis, atque irremeabilis error.
 Vicinam temone plagam, veloque require,
 Quā venit æstus aquæ, & fluctus conare ruentes.
 Vincere, ne sensim pelagi devexa fluenta
 Veloces aliò impellant per marmora puppes.
 Tardior Oceanus quā se fert obvius, ipse
 Fleste ratem clavo: quin & superare fluenta,
 Nauta, potes, si proram omnis petat impetus: alni
 Nec transversa latus feriat Thetis incita cursu:
 Nam sic prora vadum rostro proscindet acuto,
 Eludetque simul rapidam venientis aquæ vim.
 Non secus ac cuneus diffindit scissile robur,
 Et facile in partes acie disjungit acuta.

Motus maris à se-
 prencione in Au-
 strum, & hujus caus-
 sa.

Quin & Hiperboreæ glacies, fluxusque nivali
 Ex axe in medium tibi sunt vitanda, sub Urfas
 Dum tendis. Cūm longa dies illuxit in Orbe
 Arctoo, solvitque nives Sol fervidus igne,
 Et duras scindit glacies, maris unda refusis
 Imbribus è Septem cursu revoluta Trione
 In medium devexa diem descendit, & altas
 Fert secum glacies, tepidumque revolvit in Austrum:
 Latè hinc concretos Atlanticus invehit amnes
 Oceanus: Libyco sensim qui Sole liquefcunt.
 At quā perpetuis candet densata pruinis
 Zona poli, & nimio durescit frigore pontus,
 Cryfalli veluti montes, longo agmine duræ
 Volvuntur glacies, mittunt quas flumina, & ipse
 Interdum gelida stipatæ Nalade cautes,
 Cum nivibus sub nocte hyemes riguere profunda:
 Per glaciale (1) fretum Scythiæ, (2) Zemixæque nivalis

Immensæ glacies,
 quæ in Austrum de-
 scendunt.

In

(1) *Stretto di Vaigast*. (2) *Nova Zembla*, quasi nova
 via, sic à nautis appellata, qui per hanc in Sinas breviori
 cursu pervenire posse putarant. Furnerius in *Geographica*
Orbis notitia par. 1. lib. 1. c. 12.

In transversa nives dum currunt, seque ruentes
 Per densata petunt latera, incurfantque frequentes,
 Horrendus fragor exoritur, quo littora, & omnes
 Pulsati longè montes, cœlumque resultat.
 Se velut ex alto cum Nilus Atlante refundit
 Subjectos latè in campos, plangitque profundas
 Ingenti valle sonitu, quo tota remugit
 Thebais, Ægyptusque, atque æstiferi Garamantes.

At non transibo indiçtas caligine densa,
 Quæ per Hyperboreum se fundunt aëra nubes,
 Arctophylax stellata retrò cùm plaustra reducit,
 Atque Ariadnææ conduntur signa coronæ.
 Insuper Oceano in magno, quâ semper ab igni
 Incandet plaga terrarum, densissima cœlo
 Caligo interdum pelago, & nox incubat atra.
 Non polus apparet supra, non subter & undæ:
 Nec se etiam per lata vident agearia nautæ.
 Tunc Rector, ne se incurfent per mutua puppes,
 Da signum procul ære cavo, sic tutius illæ
 Incurfus fugient venientum, & gurgite nantes
 Vitabunt duros amnes: at si fragor ingens
 Currenti late è glacie, occursuque ciatur,
 Horrifico majora strepant tormenta boatu.

Sed quâ torrentes descendant, cortice picto
 Aspicias, & nostra etiam te plura docebunt
 Carmina, & exacti toties per cœrula cursus.
 Consule & in primis arcana oracula docti
 Dudlæi, quæ multa notat tibi pagina. Sed jam
 Me falsa longè pulsata aspergine puppes,
 Immensoque vocant venientia monstra fragore.

Ergo per Oceanum velis dum curris apertum,
 Ignoti nova monstra maris, Cycladesque natantes
 Evitanda tibi, lato quæ gurgite Proteus
 Pastor agit: centum pelago vastissima Cete,
 Et centum mediis errant in fluctibus Orcæ,
 Ac Phocæ turpes, & turrigeræ Balenæ.
 Quin & Atlantæis in fluctibus axe sub alto
 Agmina densa ruunt passim, latèque vagantur.
 Sæpè cavæ magnis impingunt piscibus alni:
 Densatosque globos inter, turbasque natantum
 Vix sese medias aperit via tuta per undas.
 Ergo tibi vasto fugienda hæc monstra profundo.
 Nam sæpè, infandum, miseræ periere carinæ
 Demersæ mediis in fluctibus. Hæc vaga magno
 Errant Oceano, rostroque armantur acuto,
 Quæ si ferratis incurfent dentibus altum

Tom. II.

Dd

Ex-

Poli caliginæ.

Et Maris Atlantici.

Qua arte glacies,
ac acbulæ evitandæ.Oceani monstra, &
quæ sint navibus
formidanda.

Exemplò, velut in scopulos allisa fragorem
 Emitteret, rostroque abies pulsata dehiscet.
 Illa ingens caput, atque horrentia lumina tollunt
 Suprà undas, puppimque suprà, latèque revolvunt
 Corpora per navim, tortoque volumine caudæ
 Rostra super, proramque assurgunt, & mare subter
 Vi magna ingenti cum mole invertere gaulum
 Adnituntur: aquas illa, & plena æquora vasto
 Ore vomunt, fusoque replent torrente carinas.
 Nonnulla horrifico per cœrula vasta patatu
 Velificant, magnisque movent plangoribus alas.

Physeteris descen-
 prio.

Est etiam Oceano in magno malus ille carinis;
 Physeter (patrio sic Graii nomine dicunt)
 Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt vertice nares,
 Tot patuli ex illo tolluntur in astra canales
 Ore cavo: immensum stridens quibus æquor in altum
 Se jacit: & latè circum diffunditur imber:
 Cuncta in conspectu simul occulit: omnia miscet
 Stridore: ingentes quot acuta cuspide spinæ
 Aptantur lateri, tot sunt hastilia ferro
 Dura magis: nitidæ splendent quo tergo squamæ,
 Scuta tot, horrendum quibus impenetrabile dorsum est.
 Instar montis, aquas supra caput eminent: antrum
 Os immane refert: subter, mirabile dictu,
 Quot dentes, dextra totidem, lævaque secures
 Horrent. Dii talem nautis avertite pestem.

Industriæ, quas
 adhibere nautæ con-
 tra maris monstra
 debeant.

Hæc tu monstra maris cum videris: ocyus omnes
 Inclamare tubas, magnumque ciere fragorem
 Æra jube, lituosque, & raucum cornua cantum:
 Nam sic confestim perterrita sub murmure monstra
 Descendunt, subterque imis conduntur arenis.
 Quin etiam persæpè juvat (mihi rettulit Ægon,
 Ægon Oceani vidit qui monstra profundum)
 Horrida terrificis tormenta explodere bombis,
 Et capiti vibrare pilas; nam fulminis ictu
 Merguntur concussa mari; nec cominus unquam
 Spectantur: Divosque etiam, Palinure, vocato.
 Sæpè salutiferæ longè discedere signo
 Visa Crucis: jactu lustralis protinus undæ
 Interdum petiere suas sub gurgite sedes.

Cete Castoris aqua
 fugantur.

At vicina cavis cum se admovere carinis,
 Et bisido circum plicuere volumine caudam,
 Est præsens medicina malo, si cominus ipse
 Castoreum (1) è pelui diffundas desuper amnem;

Auctu-

(1) Aquam scilicet cui castor diu immersus stetit: *Furnerius*.

Austrum fera castoreo pelletur odore.

Præterea, id non te lateat, vastissima Cete,
Ut perhibent nidore picis capiuntur adultæ.
Hinc amor ille, rates toto se corpore circum
Extendi, trabibusque suas advertere nares.
Quorumdam inventum est, piceo fucata veneno
Plurima dispersim demittere dolia ponto,
Quæ piceo perfecta petant medicamine Cete:
Alatæ interea sulcant vada Tethyos alni.

Sed neque te aspectus Telluris fallat inanis;
Nam sæpè in medio quæ creditur insula ponto,
Est sese undoso tollentis ab æquore monstri
Dorsum immane, leves cui substernuntur arenæ,
Ac molle assurgit sabulum, & se subjicit alga.
Non semel undivagæ puppes appellere ripæ
Gavisi nautæ, celeresque in litus inane
Delapsi, virgis subitum crepitantibus ignem
Accendunt, letisque parant convivia mensis.
Ast ubi paulatim senserunt monstra calorem,
In mare descendunt: tunc credita se pede Tellus
Subtrahit extemplò: miserieque in gurgite nautæ,
Infandum pereunt, monstribus data præda nefandis,
Anchora sæpè etiam fabuloso credita dorso,
Et duris unco squamis infixæ tenaci,
Cum monstro, & fundo se proripit, & ratis unâ
(Arcete ò Superi casum!) demergitur undis.
Nonnulli in Cete mittunt scopulosa rudentes
E navi: hinc illos, cum se vastissima monstra
Subducunt, dextra arripiunt, Fatumque morantur.
Nec minus interea funes generosa juvenus,
Ex ala suspensa manet quibus anchora prora,
Haud mora præcidunt ferro, vel solvere certant.

Sed quid monstra maris refero, mediasque per undas
Errantes Cycladas; nat parvus in æquore piscis
(Romani Remoram appellant, Echeneida Graji)
Qui (si vera fides) turritam dente tenaci
Apprendit navim è prora, sistitque volentem.
Nec valido profunt spirantes flamina Cori;
Nequicquam & remis diverberat æquora pubes:
Turritæ veluti cautes: in fluctibus illa
Cum vento, & velis, remisque immobilis hæret.
Vis tanta exiguis Natura est indita rebus.

At verò ut casum effugias, quid tunc tibi agendum est,
Accipe. Subter aquas descendat nare peritus,
Atque omnem circum cursæt, visatque carinam,

Dd 2

Quò

Monstra pice ob-
lectantur, & quomo-
do id cavendum, ne
naves subvertant.

Ingentia Cete In-
sula credita, & ab his
cavendum qua soler-
cia.

Echeneis quæ,

Et quomodo amo-
venda.

Quò tandem monstrum inveniat, dextraque prehensum
 Amoveat, victorque mari confurgat ab alto.
 Sic mihi se quondam dixit fecisse Cloanthus,
 Qui mare, qui terras, qui barbara litora gaulis
 Lustravit toties, quà Sol utrumque recurrens
 Aspicit Oceanum, & victor remeavit ab Indis.

Nunc age, quæ cœli ratio sit habenda magistro,
 Ut varias Mundi partes exploret, & oras

Quàm cœli peritus
 esse debeat Navar-
 chus, ut locorum &
 tus inquirat,

Oceano in magno, quà terræ, & litora nulla
 Apparent: sed cœlum est undique, & undique pontus;
 Expediam, cœpti quæ pars non parva laboris.

Hæc rectoris erit semper solertia major
 Vestigare plagam cœli, terræque, marisque,
 Quò ventus, cursusque, gubernatorque revexit.
 Sive per ignotas pelagi quà naviget undas;
 Nam sic optatos poterit contingere portus,
 Quàque rigent scopuli, & cœcæ, deprendere, Syrtes:
 Atque hinc exactos etiam deducere cursus.

Quas igitur zonas, quas vento accesseris oras
 Contemplare: tibi cursus vaga sydera dicent,
 Et Sol clivosi dum culmina scandit Olympi.
 Ergo ubi jam medio librabitur æthere curru,
 Quot partes Sextante nota Sol altus Olympo est:

Altitudo Solis, &
 Equatoris primum.

Hinc Finitorem quot se super efferat Arctos,
 Explorare opus est: id tu quo, navita, possis
 Vestigare modo, paucis, adverte, docebo.

Et hinc latitudo
 quomodo investi-
 ganda, & Zona.

A cœli medio quot partibus aureus orbe
 Sol distet, perquire: illas tibi pagina dicet,
 Obliquos quæ Solis habet duodena rotatus
 Per loca Signiferi: numerumque deinde repertum
 Partibus inventus radio super adde, volantes
 Si Sol in tepidum bigas deflexerit Austrum,
 Cùm brevis est lux, & nostrum depresso Orbem
 Aspicit: at Cancro propior si curribus ibit,
 Longinquas cœlo cùm protrahit altior horas,
 Subtrahe ab inventis, numerus, qui proximus exit:
 Ostendet quantum è vitreis se circulus undis
 Equator tollat, medium qui dividit orbem
 Signorum: quantum sed se super evehat Ursa,
 Monstrabunt partes, quæ pro quadrante supersunt:
 Hinc quæ zona poli, qui sit locus ille, carinæ
 Quò, Palinure, tuæ cursu venere sub Austrum:
 Et quantum à Septem jam descendere Trione,
 Cognosces; pelago nam quot se partibus axis
 Admovit propior, tantum per cœrula puppis

In

In medium se prona diem devexit ab Arcto.
 At si diversum cœlo, & majoribus astris
 Trans Æquatorem perlustras, navita, Mundum.
 Hæc eadem peragenda tibi; sed tollitur alter
 Axe polus, rerumque exit contrarius ordo.

At levis hic labor est nobis, ubi fecerit horas
 Nocturnas bis æqua pares Astræa diurnis;
 Ipse tibi medio in cursu Sol aureus, altus
 Quot super Æquator confurgat partibus amnes
 Oceani dicet: sed si tunc fervidus igne
 Vertice in extremo Titan libretur Olympi,
 In cœli medium pervenit cœrula puppis.
 Alter & hinc tibi jam venienti panditur Orbis,
 Alter & affurgit Mundi polus: aurea circum
 Rara & inexhausto volvuntur sydera motu.

Quærendum & quantum cursu tua pinus in Ortum
 A Fortunata fugiens Tellure recessit.

Verum hoc difficile est: fertur pernicibus alis
 Hesperiam in partem cœlum, nec fixa sub astris
 Meta manet: cursus hinc & deducere multum est.
 Auri multa viro Batavi donare talenta
 Promisere, modum in mediis qui sedulus undis
 Traderet, ut certo possent cognoscere quantum
 Curva sub Eoum spumosa per æquora puppis
 Provesta est, cœlique simul qui circulus alti
 Tunc noctesque, diesque pares partitur in horas:
 Rem multi aggressi magno mercedis amore:
 Verum alii laudum stimulis post irrita vota,
 Nullus adhuc tanto pretio donatus abivit:
 Et nullus tantam meruit pro munere laudem.

Attamen, angustis quoniam solertia rebus
 Summa hominum est, crescitque usu experientia longo;
 Acre quid ingenium, multusque invenerit usus,
 Expediam. E vitro tibi clepsydra magna paretur,
 Bis senas quæ tota fluens semel indicet horas.
 Cum primum das vela Noto, Palinure, vocanti;
 Hanc tu pendentem media sub puppe locato:
 Verum ubi jam totus spiramine depluit humor;
 Verte illam, refluat conclusa ut molliter unda
 Subjectam in partem: cautusque notare memento;
 Quot tota illa vices spiramine decidit arcto;
 Temporis exactas nam sic cognoveris horas,
 Ex quò deserto solvisti ab litore funem.
 Sed prius, è portu pelagi cum tendis in altum;
 Quære quot ascendens jam partes egerit orbis

In Æquinoxiis id
 facillimum.

Longitudo diffi-
 lis investigatu, & cur:

Exponitur tamen
 modus illam perqui-
 rendi.

De.

Delius, atque vagi quæ fluxerit ora diei:
 Atque illam in primis memori sub mente reconde.
 Hinc cùm vestigas quæ te plaga lucida cœli
 Ambiat Oceano in medio, qui circulus ille,
 Et quantum Occasu è primo se vertat Eoo,
 Principiò perquire, cavo pellucidus humor
 E vitro quoties defluxit; & inde peractas
 Deduces horas, ex quò de litore primùm
 Se dedit Oceano, ventis spirantibus, alius.
 Hinc & si solidos valeas subducere Soles,
 Invenies horam, momento quæ ruit illo
 Litore in adverso; & tabula signare memento.
 His actis, Sextante nota, radiove quot altus
 Sol partes fuerit: mox quæ sublapsa diei
 Hora sit, hinc certis poteris deprendere signis.
 Horarum & numerum è signato subtrahe primo.
 Hinc tibi qui reliquus tandem quæsitæ locorum
 Intervalla dabit, sese quibus alter in Ortum
 Submovet: horarum numerum si ritè resolves
 In partes, quarum ter quinas continet hora,
 Sic quantum medii tunc cœli circulus absit
 Ex alio, aut primo poteris prædiscere (1) Circo.

Exactæ Clepsydræ
 constructio.

Sed puros quoniam servari tempore longo
 Difficile est amnes, partem subtiles arenæ
 Includunt vitris alii, & vaga tempora signant.
 At multi stannum accipiunt, plumbumque liquatum,
 Et vivum admiscent argentum, atque igne subactam
 Materiem in cinerem solvunt, tunduntque minutim:
 Secernuntque illam cribro: decussaque vitro
 Pars subtilis, aqua pro molli clauditur: inde
 Non interruptus currit spiramine pulvis.
 Sunt qui cæruleam Tethyn pro Nalade dulci
 Immittunt; conclusa cavo Thetis humida vitro
 In multum sincera manet salsugine tempus.
 Ast aliis visum est, varia experimenta secutis,
 Ut vivum sensim argentum descenderet alta
 Ampulla; multo quoniam non deficit usu
 Attritum, & longo nunquam corrumpitur ævo.
 Hoc sed præcipio cura majore notandum,
 Mobilis ex alto depictæ clepsydra puppis
 Pendeat, in partes ut cùm se verterit ambas

N3-

(1) A primo nimirum Meridiano, qui per Insulam Pal-
 mam, quæ fortasse est Ptol: Casperia, transit.

Navigium, aut vento, aut spumosis fluctibus actum,
Hæc sese medio libret: sic leniter humor
Non intermissus spiramine defluit arcto.

At si nocte locum perquiris, pulsa secundis
Quò tua pervenit ventis per cærule pinus,
Altra tibi dicent transacti temporis horas,
Scilicet aut Cepheus, vel proxima Cassiopea,
Aut Cynosura, polo quæ se nocturna revolvens
Tarda diem integra peragit vertigine totum.

Hæc cum nota tibi fuerint, spectare licebit
Qui locus ille, tuæ quem jam tenuere carinæ;
Et quâ continues velis iter, ut tua portus
Optatos tandem subeat trans Tethya puppis.
His etiam emensos facilè est comprehendere cursus,
Et quantum navis spatium promota cucurrit,
Si tibi lustrati multa experientia cœli,
Et metiri etiam numerum, & subducere calles.
Nauta vias Solis, numerosque, & sydera disce.

Est etiam modus alter, aquas sulcante carina,
Quo valeas pelago exactos cognoscere cursus.
Assere quadruplici capsam compinge quadratam,
Cui geminus circum ex ulmo versatilis axis
Insit, uterque supra longo se corpore capsam
Efferat: instructam pennis impone recurvis
Mox uni, Palinure, rotam: super illa quadratam
Assurgat capsam, & capulo versatilis axis
Insistat: pennas albi tibi bractea ferri
Secta dabit; partemque omnes vertantur in unam,
Ut rota continua possit vertigine volvi,
Impulsa à vento, in pennas cum spirat ab alto.
Ceu puer intentus ludo, cum fixit acerno,
Subtilique crucem ligno, niveaque papyro
Inde cruci inferuit pennas, ventoque ruenti
Obiectat currens: vento propulsa papyrus
Se cita versat agens, & mobilis orbe rotatur.
At tu, nauta, rotam capulo subnecte quadrato,
Ut cum decurrit vento rota concita, & unâ
In gyrum sese axis agat: mox fila revolve
Alterius medio longissima, quæ tibi fila
Semper erunt gemino lini de stamine torta.
Alter & accipiat fili caput, orbe revolve
Circa illum ut longo valeat, cum plurima versat
Aura rotam. Hinc summa capsam sub puppe locato,
Ut rota devolvi semper vento incita possit.

His actis, Palinure locum, portumve notato,

Modus, quo metiri
cursus exactos possi-
mus ex rota mobili.

Illius èque tuo pariter distantia portu
 Sit tibi nota: ratem mox tu cùm litore solvis
 Felicem in Zephyrum, incipiet rota flamine verti;
 Inque alium sensim filum devolvier axem.
 Hinc cùm te notam ventus devexit in oram,
 Quæ se multiplici vertere volumine, fila
 Extende, atque pares in tot mox divide partes,
 Millenos quot nota tenet distantia passus,
 Atque pares alias poteris super addere primis,
 Ut longo valeat devolvi tempore filum:
 Singulæ & accipiant positis discrimina nodis.
 Sic certam semper mensuram, rector, habebis,
 Qua cursum pelago exactum, ambagesque viarum,
 Quærere non multum est. Auris de puppe secundis
 Cùm rota se circùm versat, versatque rotundum
 Unà axem in gyrum, quot filii conspice partes
 Intereà curret; alioque plicentur in axe;
 Quippè ratis totidem freta per spumantia passus
 Mille, in vela Noto semper spirante, cucurrit.
 At si jam totus fuerit revolutus in axem
 Alternum funis, vacuo, Palinure volantem
 Tunc impone rotam: certos cognoscere cursus
 Sic dabitur semper: nam cùm vehementior Eurus
 Incidit in velum, & cita dissecat æquora pinus,
 Tunc etiam celeri fertur rota percita motu.
 Verùm si leni canentia carbasa flatu
 Intendant Zephyri, pariter rota molliter axem
 Circumagit, & lentè filum se versat in orbem.

Utcunque his tandem spatiis digressus iniquis;
 Jam tibi quàm varius sit per vada cærula magni
 Oceani cursus, non multo carmine dicam.

Quætriplex sit na-
 vigatio.

Primus, (1) cùm picta sectamur pyxide Rhombum
 Austrinum, & medii sub cœli circulo eodem
 Currimus: hic certus, nec (si vigil ipse magister

Recta, qua navis
 per rectum circulum
 velificat.

Lora regat) transversa ratem feret: (2) alter, Eoum
 Cùm sequimur, magno cœli sub tramite, Rhombum
 Aut alium quemvis medium percurrimus orbem;

Certus & hic: verùm superest qui (3) tertius, ille est,
 Obli-

(1) Prima navigatio recta in Austrum per eundem Meri-
 dianum, quam Orthodromicam vocant. (2) Secunda item
 recta in Ortum, vel Occasum per eundem parallelum.

(3) Tertia obliqua, quæ & Loxodromica appellatur, est
 autem cùm alios Rhombos petimus.

Obliquus, reliquosque petit per Nerea Rhombos:
 Ut cum puppe plagam Vulturii querimus, aut cum
 Leuconoti in sedem contendimus. Hic vagus error
 Navis erit: non illa maris dum marmora fulcat,
 Describet rectum spumanti in gurgite circum:
 Sed vento fugiens spirali tramite curret.
 Ergo inclinatum cum quærimus æquore Rhombum,
 Haud equidem, Palinure, plagam veniemus ad illam,
 Quam prima egressi statione petivimus: at si
 Arctos celeri cursu contendimus oras
 Seu Mundi adversum nobis properamus ad axem,
 Curva polis propior succedet puppis: at illis
 Acta per obliquos felici flamine cursus
 Perveniet numquam: & circum versabitur Urfas,
 Ast ab utroque polo dedimus si carbasa ventis,
 Inque Æquatore descendimus, ire sub illum,
 Optatosque rati portus penetrare negatur.

Obliqua, qua spi-
 rali ductu navis cur-
 rit.

His animadversis, docti solertia nautæ
 Illa erit, obliquos ut cum per cæcula Rhombos
 Percurrit, proram semper deflectat ad illum,
 Qui propior situs, atque à primo longius ibit;
 Sic quem non curvo quærit temone, videbit
 Litore in optato portum. Sed flectere partes
 Quot clavum solers dextra, lævaque magister
 Debeat, in geminos seu navim dirigat axes,
 Sive Æquatorem gemino perquirat ab axe,
 Vestiget numeris Geometres. Me vada magni
 Oceani jam læta vocant, & plausibus horti
 Hesperidum acclamant, viridique è vertice montis
 Vocibus assultat festis (1) Arsinaris altus:
 Incœptique petunt felici flamine cursus.

Quid cum per obli-
 quos Rhombos na-
 vigatur.

Ergo ut præteriit retrò cellissimus Atlas,
 Ardentem medii Zonam spectabis Olympi,
 Æstifer Æthiopus torret quæ circulus alti
 Solstitii, Solomque sinu bibit alta (2) Syene:
 Cœli ubi tres spatium patet, & non amplius, ulnas.
 Mox celeri Hesperidum terras, nemora aurea, cursu
 Contendas perere, & portus intrare repostos,
 Quæ læva Libyæ respondit barbara Tellus;
 Lætus ubi, atque ingens septena per ostia fertur

In Hesperidas cur-
 sus.

Tom. II.

Ec

In

(1) *Capo verde*, Ptol. Arsinarium.

(2) *Afna* urbs Ægypti in confiniis Æthiopiæ, olim Ro-
 mani Imperii terminus

In mare Gis, Libyamque nigra fecundat arena:
Unde hinc & nomen fluvio imposuere coloni;
Et Nigrum fluvium, & se appellavere Nigritas.
Has circum terras rapido sub sydere Cancri
Perpetuè placidè solet aspirare Supernas,
Vela vocans; celerem sed cursum tendere in Ortum
Adverso torrente negat Thetis incita puppes.

Hic sed mira tibi rerum spectacula dicam:
Ex Inda Tellure redux cum puppibus aureos
Hesperidum reegis lucos, circumque pererras
Viginti à magno distantem partibus orbe,
Florentes pelagi fluctus, atque herbida passim
Cœrula prospicies, apioque intacta marino.

Maria florentia ve-
luti prata, Luscantis
dicta Sargasse.

Ceu cum vere novo se mollibus integit herbis,
Luxuriatque tener viridi sub gramine campus:
Non liquidum fulcare vadum; verum inter amœnos
Hortorum textus credas errare carinas:
Sic etiam Ammericas oras, & litora circum,
Qua crebris angusta sonant freta confita saxi:
Et (1) Chilen quæ flava Thetis circumfluit, & quæ
Auroque, argentoque rigat ditissima regna.
Quin & ubi Tellus è florenti Florida ponto
Dicitur, herbosis passim tecta æquora campis.

Verum, solstitii candet quæ circulus alti,
Herbida spectantur latè florescere aperto
Prata mari, & virides motare cacumina plantæ,
Quæ spissos hederæ textus imitantur, & inter
Intectas variis serpunt anfractibus undas.
Hæc per læta maris plantis florentibus arva
Non ipsi possunt turriti irrumpere gauli,
Ni valido è puppi descendant murmure Cori.
Nullæ radices illis, frondesque palustri
Persimiles rutæ nascuntur, & humida corna
Juniperi baccam referunt, sed livet in ipsa
Fronde color, veluti fœnum, quod trivit agrestis.
Usque aded fecunda parens Natura marinis
Arbusta in campis gignit, scenamque virentem.
Seu quoniam multa pinguent uligine fluctus,
Plurimaque erumpunt genitalia semina fundo,
E quibus æquoreas radiis Sol educat herbas:
Aut quia torpentes putrescunt gurgitis undæ
Titanis nimia sub luce: hinc indè tenellæ

Cur in Oceano na-
scentur herbe.

Li-

(1) Americæ regnum, *Chile*.

Limoso surgant de semine protinus herbæ.
 Non secus ac stagnis nascuntur, & uda secundum
 Flumina, quæ rauco vix pullant murmure ripas,
 Forsitan in medio plantavit Juppiter hortos
 Oceano, & viridi contexit germine campos,
 Ut fessos nautarum animos per tædia longa
 Prospectu herbarum vario, miroque levaret.
 Ergo ubi prospicies apio vada tecta virenti,
 Ne timeas rostro depicta coloribus arva
 Scindere: florentes pandet se tuta per agros
 Semita, & insuetæ fugient per rura carinæ.

Hinc ubi digressus propius descendis in Austrum,
 Horrendum fuge, nauta, signum: fuge litus (1) Equarum:
 Aëre non sano, & nimboris Juppiter auris
 Sævit, & Oceano trucibus fremit unda procellis.
 Dum cælo, ut perhibent, descendit pestifer imber,
 Excitat, infandum, putres in corpore bullas:
 Attactuque vadi membris diffunditur humor
 Lethifer, & venis bacchatur morbida tabes.
 Non secus, ac oleæ si quando fervida membris
 Gutta cadit: subitæ malesano in corpore bullæ
 Erumpunt, dirusque dolor per membra recurrit.
 Ergo rati tectum cerata imponere tela
 Præcipio tibi, ne cælo dum pestifer imber
 Decidit, immisso serpat per membra veneno.
 Sic Solis radios etiam vitabis, & æstum,
 Plurimum in medio Mundi qui perfurit axe.

Naves in torrida
 zona cerata tela com-
 periantur. *Furnerius*
Hydr. lib 9. c. 28.

Præterea infames cæco sub gurgite Syrtes,
 Ingentesque latent: dextra tibi marmora pinus
 Proscindat: longos & circumflectere cursus
 Convenit Ammericen versùs: sed litus (2) Olindæ
 Tu cave ne specula cernas sublimis ab alta;
 Nam si te ventus semotam advexit in oram
 Ammericæ, scelerataque litora Brasiliæ,
 Flectere iter velis opus est, portusque relictos
 Quærere; nimboris nam tunc maria invia ventis.
 At si Fortunam audebis tentare sequendo,
 Et certum tibi naufragium, immanemque ruinam
 Prædico: infami jactatus in æquore (3) Cafrum

E e 2

Præ-

(1) *Mar delle Cavalle* ab undis sic dictum.

(2) *Brasiliæ* urbs propè promontorium D. Augustini.

(3) *Ultimi Africæ* populi, qui litoralia colunt moribus
 super reliquos longè inhumanis, ac barbaris.

Præceps consilium, infelix, dampabis, & ausa.

At postquam Oceani rorantem aspergine multa
Parrhasiam secuit Finitor circulus Urfam,

In medio jam puppis erit, terræque, polique,
Rectus ubi surgens Æquator circulus orbem
Signorum secat, & summo rapit omnia cœlo,
Dividuum & paribus cœlum secat intervallis.

Quomodo cognoscitur navim ad medium terræ, cœlique pervenisse.

Indicio Æquatoris erit placidissima ponti
Temperies: nulli hic contristant cœrula venti,
Præterea durata Ceres, siccique juveni,
Naladis & dulcis pariter corrumpitur humor.

Hic tibi cum Jove non sano, pelagoque silenti
Certandum, Palinure: calet sub cardine Titan,
Et furit assensu radiorum fortior æstus.

Sol ipse attenuans undam trahit igne vapores
Non sanos, circumque leves latè inficit auras:

Torridæ Zonæ intertemperies.

Immotique gravem exhalat maris unda Mephitim.

Corpora & ipse etiam cœli spirabilis æther
Inficit insinuans sese: nocet artubus ægris,
Qui mare, qui terras, Sol ferventissimus urit:
Atque aër gravis, immotique malacia ponti.

Sævior Æthiopum per litora, perque calentis

Mitior in Oceano, & Aprili mens.

Infames Guineæ terras: sed mitior æstus

Oceano in medio, mitissimus insuper alto

Cum cœlo rutilis splendent palearia setis

Stellati minio Tauri, Phœboque propinquo,

Aurati rutilant Oculi, & majoribus astris.

Nam tunc aspirant auris felicibus Euri,

Ac læti veniunt ruptis de nubibus imbres.

Hoc igitur cœli sub sydere, nauta, secato

Oceani fluctus; facilis via gurgite vasto

Tunc tibi; nec medium rapidus Sol excoquit æquor.

Postquam servatus puppi devexus in Austrum

Veneris, alteriusque Orbis conspexeris axem,

Conare in lævos cursum deflectere fluctus,

Quà sacra confurgit Triadi medio (1) insula ponto;

At cava semotis remeat dum pinus ab Indis

Sepostos (2) Helenæ colles, portusque subintret:

Quà virides circum sylvæ venatibus aptæ

Affurgunt, vitreosque vagantur Nalades amne.

Hic fractas cursu vires, animumque juvenus

In-

(1) *Isola della Trinità*. (2) *Isola di S. Helena* in medio Oceani sita, quam raro redeuntes gauli vident.

Instauret: magno pressus ceu fasce viator
 Æstivo sub Sole, cavo cùm venit ad antrum,
 Et gelidos circà fontes prostratus in umbra
 Quæsitam captat fummis fervoribus auram;
 Solaturque alta recubans sub rupe laborem.
 Jure sibi optatam poscunt membra ægra quietem,
 Atque operæ pretium est animum revocare parumper
 A curis, inceptum hinc possit ut acrior ille
 Continuare opus, inque datam pertingere metam.

Sublevandus in
 terdum quicquid ani-
 mus.

Hinc geminos pelagi dimensio gurgite (1) Picos.
 Cùm cernes, fluctusque avibus resonare marinis,
 Arduus Ægoceri venientem circulus alnum
 Accipiet: fessos recreabit & altera cœli
 Temperies. Palinure, sinum obliquare memento,
 Transversumque Notum (namque est Notus arbiter oræ)
 Accipe, & obliquos nimbosâ per æquosa cursus
 Dirige, pinguis ubi, & nemorosa assurgit (2) Acuña,
 Insula ab Ægoceri quæ distat partibus orbe
 Bissenis læva, Solisque cubilia præter,
 Viginti Auroram tendit. Sed maximus hic jam
 Insequitur labor, horrendis superare procellis
 Extremum Libyæ latus invium, & æquora summo
 Fluctibus alternis sese tollentia cœlo.

Promontorii Bo-
 nazpei descriptio.

Ægoceri fines ultra se fundit ad Austrum
 Africa, & adversum cuneata erumpit in altum.
 Hesperius venit hinc: illinc descendit Eous
 Oceanus: geminique adversa fronte ruentes
 Concurrant, liquidoque exercent prælia campo.
 Præcipiti impulsi cursu, venientibus undis
 In transversa citis, ventis & agentibus ipsis.
 Despumant rabie, & duplici torrente refuso,
 Ingeminantur aquæ, & magno se vertice tollunt;
 Allisæque fremunt magnis clangoribus undæ.
 Auditur longè strepitus: cavo litora longè
 Respondant, fractos sonitus imitata tubarum.
 Non secus, ac geminæ cùm Martis in æquore sese
 Implicuere acies: premit hæc, premit illa: sub astra
 Et galeæ, & magno diffracta hastilia nisu
 Agglomerata volant, magnusque it clamor ad auras;
 Horrendoque cavæ respondant murmure valles.
 Quin & uterque ruens prærupto à vertice pontus

Flu-

(1) Geminæ Insulæ *Los dos Picos*, Hispani vocant.

(2) *Isola di Trifan d' Acuña*.

Fluctibus adversis, & magna concitus ira,
 Ad latus extremum cumulos humentis arenæ
 Egerit ingentes, limumque, algasque fluentes,
 Et fluctus, fundique eiectionem marini.
 Arabiæ deserta velut, Libyæ & loca circum,
 Cùm gemini adverso spirarunt flamine venti:
 Hinc Notus abreptas magna vi voluit arenas,
 Inde levem Boreas nubem ciet horridus: ingens
 In medio cumulus sustollitur; atque ubi quondam
 Campus erat, magnus congesti pulveris extat
 Confestim mons, & miseros premit altus euntes.

Quod cum trans-
 mittunt Navarchi, se
 contra tempestates
 instruere debent,

Ergo pererrato venies cùm denique ponto,
 Acronoton, tu magna alacrem ad certamina pubem
 Instrue; luctandum vento, & cum fluctibus atris.
 Qualis ubi in mediam durus luctator arenam
 Ire parat, magnis luctæ se viribus aptat,
 Atque animos revocat priscos, solitumque vigorem:
 Intendit nervos, & fortia brachia, & omne
 Denudat corpus: mox grandia crura, lacertosque,
 Et latos humeros pingui perfundit olivo,
 Ut tandem è dubio veniat certamine victor.
 Spiramenta ratis, cunctasque occlude fenestras:
 Atque imis tormenta locis, tabulataque subter
 Ænea descendant, pariterque ignobile vulgus.
 Nudati tabulata super stent corpora nautæ;
 Præsentique animo cuncti luctare parati
 Oceano, & ventis, validasque expromere vires:
 Quin etiam forti ad malos cum fune ligentur;
 Ut cùm prærupti veniunt à gurgite fluctus,
 Absorbentque ratem (namque hic turgentia subter
 Æquora descendunt, cumuloque teguntur aquarum
 Ipsi etiam magno præstantes corpore gauli)
 Obluctentur aquis medio torrente, nec ingens
 Transversum abreptos pelagi ferat unda ministros;
 Austrinum latus, & longo maria alta petantur
 Circuitu; lævum Libyæ fuge litus, & arces.
 Non tibi rarefiant dubio sub lumine montes
 Solorum Æthiopum, scelerataque litora terræ;
 Nam ruet in brevia, & cumulos premet alnus arenæ;
 Prædaque reliquæ Castris immanibus ibunt.
 Indicio Telluris erunt per salsa volantes
 Aligeræ volucres niveo cum pectore: quales
 Mæandri circum volitant per flumina cygni,
 Pyxidis ipsa etiam tornatæ ferrea cuspis
 Signa dabit; namque, ut perhibent, acus acta veneno

Et quæ illius sint
 signa, non longè à
 promontorio navi-
 gandum,

Recta

Recta polum, sydusque ferit, cùm venit ad altum
Acronoton, Libyæque ratis legit ultima regna.

Mox ubi transmissus fuerit retrò arduus alnis
Acronotos: Tellusque simul scelerata refugit,
Flecte viam velis, cursusque intende sub Urfas.
Inter & Eoum, sedesque Aquilonis iniqui,
Quò te pyxis agit, cœli quò sydera ducunt,
Carpe fugam, & pictum membrana consule mundum.

Nunc æge, quæ tibi non cura levioze cavenda,
Expediam (non finis adhuc, requiesque labori est)
Proxima (1) Nathalis venit ora, Eoque Cafrum
Litora, naufragiis, scelerataque litora Cafris.
Hic centum merfi perierunt gurgite gauli
Naufragio infando, & totidem periore magistri,
Et clari virtute duces, quos fluctibus hausit
Oceanus, vel quos ad barbara litora volvit;
Concessitque feris prædam, Cafrisque nefandis.
Nobilis ante alios, & avito à sanguine regum
Naufragio eiektus sceleratæ ad litora terræ,
Cum focia, & natis crudeli funere Sofa
Interiit, pariterque viri interiere trecenti.

Nathalis ora pro-
cellis, naufragiisque
infamis.

Miserabile Sofa
cum suis naufragis
Maffius lib. 16.

Quassatum & totidem ventis immitibus æquor
Spumosa absorbsit sub gurgite. Per freta vasti
Dum miser Oceani nigris devektus ab Indis
Lyfiadum peteret fines, sua regna, Penatum,
Hic prope terribilem ventis, & fluctibus oram
Lucidus extemplo densatis nubibus aër
Textitur, & toto nigrescit gurgite pontus.
Nec mora, ab Occasu ruit atra, sonantibus alis,
Tempeftas, ventis comitata, & fulmine, & imbri.
Tolluntur ventis undæ, tonitruque tremiscunt
Sylvosi montes, & campi, & maximus æther.
Velorum fragor insequitur, clamorque virorum
Extemplo, & pavido miscentur cuncta tumultu:
Terror ubique viris, & plurima mortis imago
Obiicitur; certamque intentant omnia mortem.
Ipse gubernator puppi proclamat ab alta:

Ponite corde metum, o focii, quid pectora pulsat
Vestra pavor? redeat solita in præcordia virtus.
O mihi forte dati, vasti quibus æquor Atlantis
Ter jam velivolis sulcavi puppibus, & ter
Formidanda maris superavi cærulea Eoi.

Gubernatoris ora-
tio.

Eja

(1) *La Costa di Natale*, Naufragiis memoranda.

Eja animos revoke; trucique occurrere nimbo
Unâ alacres cuncti, & melius confidite rebus.
O passi graviores, (aderit modò Numen amicum)
Fortunam, & casus etiam superabimus istos.

Horrendæ tempe
statis descriptio.

Hæc ille. At sævi diverso à litore venti
Ingeminant stridore: furens ruit Eurus Eoo,
Antennæque immugit, & horridus intonat alis
Africus imbriferis: fluctusque ad sydera jactant.
Protinus ingentes cælo tolluntur aquarum,
Et super horrendo pendent curvamine montes:
Hinc & deducto subsidunt gurgite valles,
Non fortes nautarum animi, non ipsa magistri
In dubiis sæpè explorata industria rebus,
Nec quicquam valet ars: superant artemque, animumque
In diversa vago venti clangore ruentes;
Et fracti horrendo ventorum verbere fluctus.
Ecce ruens Boreas à finibus usque nivosis
Incidit obliquus; malumque à vertice summo
Dejicit; & frustra pelago oblucente magistro,
Ipsa gubernaculum veniens rapit unda; revulsumque
Abripit Oceanus, longèque ad litora volvit.
Tunc spes incisæ; præcepta puppis habena
Oceano jactata ruit, quâ turbine venti
Abripiunt: rupto veluti temone quadriga
Fertur in abruptum præceps, perque invia, quâ illam
Quadrupedes agitant, cursu properante, feroces.
Ad litus allisi quatiunt cava mœnia fluctus:
Concussæque trabes fluctu, tabulæque fatiscunt.
Armamenta rapit turbo, rapit omnia præceps
Æthiopum de rupe cadens stridore procella.

Sofæ arumnæ, &
magnanimitas.

At Sosa interea casu turbatus acerbo
Uritur, & magno percussus corda dolore,
Infelicem animam vix ægro in corpore versat:
Non sua perterrent Heroa pericula; nec se,
Nec vitæ quicquam curat mortalis honorem:
Verùm aliena timet; scinditque potentiùs altum
Pectus amor natorum, & charæ conjugis ardor.
Ille & crudeli toties occumbere morti
Se spectat, quoties miserans, sua pignora, natos
Exhorreere metu, & sua conjugis aspicit ora.
Ante oculos, ante ora patris cum conjuge natos
Fluctibus oppetere, & crudeli funere mergi
Tristius est morte, & tormento durius omni est:
Attamen ingentes condens sub corde dolores,
Dissimulat, pellitque metum, & spem fronte serenat:

Atque

Et efficax ad suos
oratio.

Atque his ingreditur dictis: Non omnis, amici,
Spes nobis prærepta: manet via certa salutis,
Si soliti vobis animi, & fiducia cordi
Restat adhuc. Tantum quemquam sperare licebit
Casibus adversis, quantum fidentior ibit.
Transversi quoniam ferimur per litora Castrum;
Nec datur adversum vento luctare potestas,
Cedamus: geminæque cadant latus inter utrumque
Anchoræ Oceanum in magnum: quæ dente tenaci
(Spero equidem) vasto fundabunt gurgite puppim.
Interea cuncti lembo scelerata petamus
Litora; nam Castris & vim pulsabimus armis.
Verum (præsenti avertant Dii numine casum)
Si victi ferro non æquo in Marte cadamus;
Non moriemur aquis: terris periisse juvabit.

Dixerat: & dictis paret manus omnis: & ingens
Exemplò è puppi demittitur anchora in undas,
Altera & è prora jacitur: ratis illicet alto
Sistitur in pelago librata, Notoque resistit.
Efferus ut quondam sonipes, cui fræna magister
Vi multa iniecit, fregitque tumentia colla,
Constitit eluctans, injectaque lora momordit.
Haud mora, conscendunt lembum, scinduntque sonantem
Remigio pontum, & diram vertuntur ad oram.
Attamen, heu miseros! tercentum fluctibus hausit
Oceanus: cuncti monstros data præda marinis.
Verum non reliquos melior Fortuna secuta est:
Æthiopum manibus crudelia funera passi
Infandum perire. Viis urgemur iniquis
Mortales: semperque hominum lacrymabile fatum est:

Lembo terram pe-
tit.

Miserè inter æthio-
pes petit.

Tu, Socræ casus si te docuere sinistra,
Cautus in infido moderaberis æquore puppim:
Ne cælo credas, aut fluctibus. Ergo ubi longè
Barbara Castrorum curvantem litora pontum
Aspicias, celerem dextris da fluctibus alnum:
Canaque solliciti circumstant vela ministri.
At tu cuncta mari, & cælo, Palinure, notato,
Et suspecta tibi læva de rupe procella
Semper erit: diro venientem turbine nimbum
Sic facile effugies. Melius prævisa feremus,
Quæ nostris veniunt adversa pericula votis.
Casibus his, tandem servatus, & æquore iniquo
Dilapsus, Diis vota piis, tu navita, primum
Solve genu supplex: tibi mox, quid restat agendum,
Quærere opus; præsensque petit quæ tempus eundum est.

Quando contri-
nuandus in Indiam
cursus per Oceanum
ultra Cærem Insu-
lam.

Tom. II.

Et

Ergo

Ergo ubi velivolis superasti navibus altum
 Acronoton, nitido lumen cum spargit Olympo
 Erigone, fluctusque subit cum Matre Cupido,
 Altum puppe feca, & Libyci fuge litoris oram.
 Illum depicta sectare in pyxide Rhombum,
 Eurum inter medius qui stat, Septemque Triones:
 Ut tandem advertas Colchorum ad litora puppim,
 Namque hæc meta viæ: non tempestate repostas
 Illa concessum (1) Barigasæ appellere ad oras;
 Seriùs Acronoton nam cum transmisiimus, auræ
 Adversæ spirant, rapiuntque fluenta sub Austrum.

At formidandi retrò si cesserit altus

Quando verò in
 Prassum eundum, &
 hinc in Indiam.

Acronoti vertex, cum Bacchi à gurgite vector
 Surgit, & obscurum Titan (2) Præsepe subintrat,
 Litus ama, & Libyæ stringat tibi litora puppis,
 Æthiopas, Cernenque inter, quæ semita ducit
 In (3) Prassum; at pelago, fyrtes vitare latentes,
 Atque æstus tibi cura; ruit violentibus undis
 In Libycum, & vario serpit Thetys incita cursu.
 Si Prassum, extremis cedit dum mensibus annus,
 Veneris, & Cancro propior Sol aureus ibit,
 Sydera cum nimbis, cum sunt maria aspera ventis,
 Imbriferas durare hyemes, cursusque morando
 Differre incæptos opus est, cum ventus in altum
 Vela vocat rediens, & jam vagus incipit annus
 Tempestate nova: verùm si cæcula ponti
 E cælo immixtis non dum fremuere procellis,
 Instaurare licet cursus, atque aurea tandem
 Auroræ regna, & portus penetrare repostos.

Ergo sub Augustum vento da vela vocanti.

Augusto mense in-
 stauranda è Prasso in
 Eorum navigatio per
 Africæ, & Persidis
 oras.

Proxima (4) Barbaricæ radat tibi litora puppis.
 Hinc altas cautes, & saxa sonantia (5) Rhapti
 Longiùs ære seca, & diras fuge, navita, fyrtes.
 Inde sinus lege (6) Barbaricos, & mœnia parvæ
 Melindæ, & curvam Lami lege puppibus urbem.
 Cum procul Oceano colles spectabis apricos.

Bar-

-
- (1) Insula, & urbs Indiæ, Lusitanorum Colonia, *Goa*.
 (2) Stella nebulosa propè Asellos. (3) Promontorium, in-
 sula, & urbs Africæ in ora Orientali, Lusitanorum Colo-
 nia, *Mozambique*. (4) Regio Africæ in Æthiopia sub Æ-
 gypto, *Regno di Quiloa*, aliis *Zanguebar*. (5) Rhapta urbs,
Quiloa, Rhaptum promontorium, *Capo del Gado*.
 (6) *Mare di Zanguebar*.

Barbara ubi Tellus roseo prorumpit Eoo,
 Partibus & denis Finitor circulus Urfam
 Elatam spectat, proram, Palinure, sub Ortum
 Dirige ad Eoos (1) Erythræa per æquora portus.
 Quod facilis cursus cum jam sua tempora donat
 Lancibus æquatis cœli mitissima Virgo;
 Namque ubi postremis decedit Solibus æstas,
 Imensos cœlo demittit Juppiter imbres,
 Et crebrò alata turbant maria alta procellæ.

At si Rubra Thetis, Nabathæaque regna petenda,
 Ad lævam torquebis iter, quæ vertice summo
 Ardua odoriferis tolluntur (2) Aromata sylvæ.
 Hinc &, Erythræas fauces provectus, iniquum
 Adverso torrente fretum tentabis, acutis
 Cautus & armatum scopulis mare puppe secabis.

In Arabicum sinum

At lustranda tibi si sint felicia regna
 Persidos, & rutilis passim freta turgida gemmis,
 Lævâ (3) Dioscoridis transmittitur insula, & inde
 Sunt jugâ sylvestri cursu lustranda (4) Syagri.
 Hinc quâ se (5) Melani sustollit in æthera vertex,
 Intrabis rutilis felicia cærula gemmis.
 Mox læva duris fugiat (6) Tylos aspera faxis:
 Inde (7) Tharos, (8) sacrique sinus; retroque relictis
 Scenitis (9), magni subeat ratis ostia Tigris.
 Sed dextra ante aditum falcato in litore tutos
 Ipsa tibi pandet venienti (10) Armusia portus,
 Insula dives opum variarum, dives & auri,
 Opportuna situ facili, & statione reducta.

Et in Persicum navigatio.

At nos immensum Oceani tranavimus æquor:
 Tempus & in tuto puppes confidere portu.

Ff 2

NAU-

(1) Non solum Arabicus sinus Erythræum, & Rubrum mare appellatus est, sed etiam tota illa Indici Oceani pars, quæ inter Arabiam, & Indiam interjacet. (2) *Capo del Guardafuy*. (3) Insula contra Aromata, ad fauces sinus Arabici, *Zacotora*. (4) *Capo Sachalat*, alii *Fartach*.

(5) Sinai pars, *Gebel Tor* Arabibus. (6) Insula sinus Persici, fortasse *Babaren*. (7) Altera sinus Persici Insula.

(8) Pars sinus Persici circa Arabiam.

(9) Populi Arabiæ à scenis, in quibus habitabant, dicti

(10) Insula in faucibus Persici sinus, qui nunc dicitur *Golfo di Balserà*, Emporio celebris, *Ormuz*.

NAUTICORUM

LIBER OCTAVUS.

PROTINUS Auroræ cursum surgentis ad oras
 Prosequar : Eoi jam se felicia pandunt
 Litora, & umbroso (1) Bepyrri à vertice Nymphæ
 Agarides, (2) rutilique vocant (3) Chryseides auro,
 Omnes Aurora genitæ, Titanides omnes.

Quin & Nereides, præsentia Numina nautis,
 Jamque præire cavis certant per marmora cursu
 Puppibus, & placidis intendere carbasa Coris.

Ergo ubi stellati liquit palearia Tauri,
 Et pulchros Ledæ pueros invisit Apollo,
 Mitte ratem pelago, & tepidum descende sub Austram;
 Nauta, vel Eois ditissima litora gemmis,
 Taprobanes, (4) Ophyresque petas uberrima regna :
 Aut Seres longè cupias penetrare repostos :
 Sive Asiam, notique suprâ confinia Mundi

Quo tempore in ex-
 tremos Orientis po-
 pulos navigandum.

Divisos toto perquiris Japonas Orbe.
 At si Gangaridæ lustrandi, & proxima (5) Gange,
 Tende sub Aprilem velis iter, aurea cœlo
 Tunc se lux aperit, veniuntque è puppe secundi
 Carbasa tendentes festivo murmure Cauri,
 Sæpè sub Aprilem poteris tentare sonantes
 Agarici fluctus pelagi, si Gangis ad ora

Ten-

(1) Mons Indiæ extrâ Gangem. (2) Ab Agarico sinu,
 qui Gangetici pars est. (3) A sinu Magno, qui & Chryse
 dicitur. (4) Aurea Chersonesus, vel, ut aliis placet, Sa-
 matra. (5) Urbs Indiæ ad Gangem sita, Bengala.

Tendis, ubi ripa surgit viridante (1) Palura,
 Aut (2) Tindum petis, & flavas (3) Adamantis Arenas.
 Rumpere moras, Palinure; die si serius uno
 Solveris, adversa jam tempestate sonante,
 Non tua Gangaridum continget litora puppis.
 Flectere iter velis opus est, pelagoque relicto,
 Imbriferas durare hyemes (4) Meliaporis urbe.

Verum age, quæ, vento in velum spirante, pericla
 Declines (nec pauca tibi, & leviora supersunt)
 Exequar. Aërio surgunt quæ vertice cælo
 Apocopi (5) montes, & (6) Vindius inserit astris
 Nimbiferum caput, & vento quassatur, & imbri,
 Descendens longo tractu procurrat in æquor
 Eoum Tellus, quam litore cingit utroque
 Oceanus, sensimque caput tenuatur in unum,
 Calligiis extensa jugis (sic nomine prisca
 Dixere, ut perhibent, quæ nunc Comorina minores
 Appellant) præcella mari jacet insula contra
 Agarico, parvo Nereus quam dividit æstu.
 Humanæ in speciem linguæ se terra sub Austrum
 Porrigit, (7) Adifathrus mediam diffundit opacus.
 Antiquam velut Hesperiam pater Apenninus
 Dividit, Alpe vagus dum currit ab usque nivosa.
 Ad latus Hesperium, Zephyroque objecta salubri
 Insula parva jacet; Barygasam nomine Graii,
 Sed patrio sermone Goam vocat Indus uterque.
 Hanc longè Europa, per Atlantis cæcula vecti,
 Et magnis animorum ausis, & milite multo,
 Lyriadæ (8) cepere duces, pulsisque tyrannis,
 Æternam hic regni sedem posuere, quod ultra
 Cathygaren, atque Auroræ Titanidis ultra
 Extendere sinus, latèque per æquora magni
 Oceani vexere Patris sacra signa Latini:
 Insignes bello populos, regesque potentes
 Edomuerunt armis victricibus, atque superbos
 Egerunt toties victo ex Oriente triumphos:
 At latere adverso, quæ primo aspergit Eoo

Indicæ peninsula
 descriptio.

Goa à Lusitanis ca-
 pta, & illorum clo-
 gium.

De-

(1) Urbs Indiæ intra Gangem. (2) (3) Indiæ fluvii:
 Adamas fortasse erit, qui nunc *Guenga* ab indigenis appel-
 latur. (4) *Meliapor*, vel *S. Tomafo*.

(5) (6) Caucasii pars, quæ longo jugo latè per In-
 diam excurrit. (7) *Gate*. (8) Lusitani, à *Lylio Bac-*
chi comite sic dicti.

Delius Adisathrum, stat campo imposta (1) Milispar,
 Quæ sacra servat adhuc, & Relligionis avitæ
 Reliquias, quas nulla unquam delere vetustas,
 Perdere & immanes numquam potuere tyranni.

D. Thomæ vati-
 cium.

Hic olim saxum (namque est certissima fama)
 Ad mare constiterat, nimio quâ fessus ab æstu
 Insedit quondam Didymus sub sydere Cancrî:
 Tunc Vatem divino afflatum numine mentem,
 Hæc niveo scripsisse ferunt, oracula saxo:

Ut Thetis hoc saxum circumfluet, alba sub Ortum
 Gens veniet, quæ sacra Dei, ritusque Latinos
 Instauret, cœloque errantes dirigat Indos:
 Aurea tum largis decurrent secula rivis.

D. Saverii adventu
 jam adimpletum, cu-
 jus gesta se canere
 optat, sponditque
 poeta.

Certa fides. Nerei trans turgida vœtus Eoi
 Regna, coronatis ut puppibus appulit Indis
 SABERIDES, vitreas festivo murmure læta
 Jam Thetis ad saxum undas egerat. O mihi tanti
 Facta viri liceat celebrare, & carmine digno
 Egregiam palmam, & clari monumenta triumphî
 Pieria ad virides umbras subtexere lauro.
 Spero equidem pelago servatam ad litore puppim
 Vertere, lætus ubi descendit in æquora molli
 Pausilypus clivo, & sub tegmine rupis opaco
 Stant Vatis sedes, & cognita rura Camœnis.
 Hic ego, dum tremuli vicino ab litore ponti
 Aspirant lenes Zephyri, & vaga murmuris aura
 Aoniam motat sylvam, sacro incitus æstro
 Alta trophæa viri, atque illustria facta sub Ortu,
 Et victos dicam populos, regesque subactos.

Et Bellica contex-
 turum.

Quin etiam, si Parca mihi non invidet annos,
 Firmaque proveniet spatiis vivacibus ætas,
 Difficiles artes, & duri munera belli
 Expediam, magnoque accendam prælia cantu.
 Sin, has ne valeam Musarum accedere sedes,
 Infirmæ obstiterint malefano in corpore vires,
 Antra mihi, & vitrei placeant in litore fontes;
 Æquora amem, scopulosque inglorius: ò ubi Nefis;
 Pausilypusque, & Olympiacis lustrata puellis
 Mergelline! ò, qui gelidæ me rupis in antro
 Sistat, & optata Zephyrorum recreet aura?
 Felix qui potuit famam protendere factis,
 Æternùmque virùm victor volitare per ora:

Si tamen infirmæ
 vires obstiterint ad
 Pausilypum oviati
 cupit,

Et

(1) Eadem, ac Meliapor.

Et potuit rores Musarum haurire beatos.
 Fortunatus & ille, maris qui Numina novit,
 Nerea, Neptunumque senem, Divasque sorores:
 Quique peroptata scopuli pendentis in umbra
 Ducere felicem tranquilla per otia vitam,
 Insanosque Urbis valuit vitate tumultus.
 Ille, coloratis dum vecta Aurora quadrigis
 Oceano redit ex alto, felicia lustrat
 Rura per apricos colles, aut divitis horti
 Delicias consuetus adit, fontesque revisit.
 Hic per pulvinos, & per segmenta viarum,
 Quà lætæ areolæ multo se flore coronant,
 Multo & odore fragrant, it creber, & aurea lustrat.
 Dona Deum: nunc buxus ubi variata figuris
 Assurgit media, aut murum prætexit, & arcus,
 Assidet, & dulces volucrum bibit aure susurrus.
 Hinc ubi jam saturas implevit cantibus aures
 Garrula turba avium, surgit festivus, & umbram
 Pinguis ubi gestit ramis felicibus arbor,
 Arbuteas inter sylvas, & amœna vireta
 Perquirat, curfatque cito pomaria gressu.
 Exploratque, suum si duxerit uva colorem,
 Si livent ficus, si multo perfica Sole
 Mala rubent; curventque graves pomaria ramos.
 Et juvat interdum felici ex arbore poma
 Carpere, mellitos hinc & libare sapes.
 Cùm verò tenui rupere silentia stabro
 Jam Zephyri, & leni crispantur verbera fluctus,
 Litus adit, scopulosque, & saxa virentia musco.
 Hic celeres spectat cymbas cursare per undas,
 Et pueros inter delphinas ludere cursu:
 Nec non & pelagi Divas, tenerasque puellas
 Concelebrare choros per litora, perque beatam
 Pausilypi sedem, & passim indulcere choreis.
 Audit & umbroso stratum Corydona sub antro
 Litoreum gracili carmen deducere avena,
 Et simul ingratæ meditari Phyllidis ignes.
 Interdum picto sulcat tranquilla phaselo
 Cærulea, & Euplæam cursu, viridemque revisit
 Nesida, & longè Bajas, collesque Dicarchi,
 Et te de navi aspectans, Misene, salutat.
 At nunc quàm placidè sonat aura, & plurimus halat
 Muscus odoratis è cautis, & vaga rorem
 Ad scopulos veniens aspergit Doris amarum,
 Cærulea insidit super alga, aut vertice in udo:

Amœna, felicisque
 ad Pausilypum vitæ
 descriptio.

Hic

Hic piscatores solventes retia in undas
 Aspicit, & captas properare ad litora prædas:
 Cernit & inclusos resilire indagine pisces,
 Ac nitido squamas argento, auroque nitere,
 Atque ostro, minioque, coruscantique smaragdo:
 Hanc olim vetères vitam coluisse putarim,
 Qui validi centum spatiis felicibus annos
 A morbis procul expertes, curisque trahebant.
 At nunc (ò læti colles, scopulique valete)
 Quò me Fata vocant per Eoi cærula, cursus
 Inceptos, quantum tenuis fert aura, sequamur:

Mirabiles Naturæ
 vices circa Comori-
 ni promontorium.

Mons ubi Calligius vitreas descendit in undas,
 Ac bifidos findit tractus (1) Comorinus aquarum,
 Alternas Natura vices fortitur, & uno
 Admiranda loco rerum spectacula præbet,
 Nec terris spectata aliis; nam tempore eodem
 Hinc lævâ, vitreos quâ Sol petit aureus amnes
 Oceani, rigidis contristat Dorida nimbis
 Juppiter, & nigra perturbat sydera nûbe.
 Arva rigent crebris Aquilonibus alta pruinis
 Piniferum incandent juga montium, & horrida passim
 Omnia frigoribus densis concreta rigescunt.
 At dextrâ intereâ montis discrimine parvo,
 Purpurei fulgent Soles, cælumque serena
 Luce micat, Zephyrique maris læta æquora perfiant:
 Versicolor pratis ver purpurat: aurea rident
 Culta, novæque nitent viridi de palmitè gemmæ.
 At cùm dextra hyems pelago, & nox incubat atra,
 Tunc læva Zephyris ridet spirantibus æstas.
 Qualis in Ammericæ sylvis felicibus arbos,
 Quæ simul, ut fama est, & trunco, & mensibus iisdem;
 Informem præfert hyemem, foliisque comantem
 Æstatem, sentitque vices, mirabile dictu,
 Adversas: hinc læta comis frondentibus umbram
 Subtexit viridem, teneroque è cortice gemmas
 Fundit odoratas, suavemque exhalat odorem:
 Parte alia ramos foliis nudata rigentes
 Horret, & amisso squallescit honore comarum.
 Ergo ubi trans (2) Colchos molles te ventus in Austrum
 Vexit, & horrendæ Comorini admoverit oræ,

Admirandæ arbo-
 ris, quæ & æstatem,
 & hyemem refert de-
 scripto.

Ne

(1) Ultimum Indicæ peninsulæ intrâ Gangem promonto-
 rium, *Capo di Comorin*.

(2) Celebre Indiæ citerioris emporium, *Cochin*.

Ne te decipiat blandi pellacia ponti,
 Atque leves Zephyri venientes murmure læto;
 Instrue folertem magna ad certamina pubem
 Solicitus: vix puppe latus transmiseris, ecce
 Horrida tempestas cœlo ruet, & freta cœca
 Subverti rapido spectabis turbine venti.
 Arte truces supera nimbos, Palinure: latentes
 Et Syrtes etiam, & scopulos vitabis acutos.
 Hinc si regalem Gangem petis, atque Peluram,
 Flecte viam velis, tardamque ascende sub Arcton.
 Hinc & Taprobranen linquens, (1) Corynque jacentem,
 Gemmiferum juxta litus vada spumea sulca.

Comorini hyemes
 præcavendæ.

At si purpureis passim baccata lapillis
 Sit Chryseque, Ophyreque vagis lustranda carinis,
 Tunc lævâ velis transmittitur insula, quâ se
 Arboribus tollunt densis nemora avia centum,
 Quæ calidum piper, & felicia cinnama fundunt.

Hic tibi prærupto venienti à vertice pontus
 Ingens ante oculos aperitur, & insonat; illum
 Angaricum dixere sinum, cui nomina Ganges
 Ipse etiam rutilo prolapsus flumine fecit.
 Hic furit immanis violento turbine Typhon,
 Barbarus Oceani regnator, & arbiter undæ
 Eoæ, centum puppes qui fluctibus hausit;
 Et totidem per saxa tulit, totidemque sub auras
 Abripuit, summoque iterum de vertice misit
 In scopulos, in saxa, aut vortice merfit aquarum,
 Et miseros nautas quoque funere merfit acerbo.

Typhon qui,

Vis Typhon violenta, procacibus horrida nimbis;
 Et latè horriferis stridens animata procellis:
 Improvisa ruit nigro de Vespere, nube
 Discissa, & longè fugiens assibilat auris.
 It citus orbe vago, cursatque per aëra circum
 Cum sonitu, cœlumque ingenti murmure miscet.
 Conclusum nubis gremio ceu fulmen apertum
 Cùm molitur iter, medium per nubila sauco
 Excursat fremitu, & cœli loca concava lustrat,
 Si qua via in terras pateat: summaque repentè
 Scindit vi nubem objectam, lapsumque per auras
 It præceps, circumque vago secat aëra cursu:
 Incandetque ardens flammis, & murmurat alto

Et ejus descriptio.

Tom. II.

G g

Cum

(1) Insula inter Taprobranen, & Indicam peninsulam,
Manâr, Margaritarum piscatu celebris.

Cum sonitu, latèque poli convexa resultant.

Principiò lenes insternit in æquore fluctus

Cæruleus Typhon: mox imo turgida fundo

Alta ciet, frangitque, auris stridentibus, undas.

Non altæ in summis tutantur montibus ornos

Radices: forti vellit de cespite truncos,

Ac penitus diro populatur turbine sylvas.

Non & litoribus defendunt mœnia turres:

Tecta, domosque trahit, vastasque à culmine turres.

Sævior Oceani in medio furit æthere Typhon,

Horrendum stridens, magnasque à gurgite puppes

Abripit, & longè in scopulos, in laxa repente

Dejicit, & mille in partes cava frangitur alnus,

Nunc gaulos circum ingentes immurmurat, & se

Per gyros flectit varios, atque orbibus orbes

Implicat, & celeri secum rapit aëra motu.

Ceu rota, nitrato quæ pulvere fulminis instar

Armatur, festisque solet flagrare diebus.

Utque ignem in sicca servatum recte minister

Admovet; extemplò correpto è fomite velox

Ignea circumsepta ruit vis; & cita fertur

Igne rota, & sparsas jaculatur vertice flammæ:

Ingeminatque vagos, intus vi pulsa, rotatus

Cum strepitu, & rapido circum rapit aëra gyro.

Dat motus vento vires: tollitque sub auras

Vis ingens puppes: medio stant pendula cœlo

Navigia (horrendum dictu, & mirabile visu)

Hinc, aura fugiente, cadunt, demersaque ponto

Infandum pereunt. Dii talem avertite casum

Puppibus, & toto rapidos Typhonas Eoo,

Oceano & toto pariter removete benigni.

Æquator cœli medium quæ desuper orbem

Subligat, & medio præterluit Amphitrite

Ammerices oras inter, Lybiæque præustæ

Non vada dissimili tempestas turbine miscet.

Dum ventis tranquilla silet Thetis, ilicet ingens,

Atque inopina tonans magno clangore procella

Decidit, & dicto citius tumida æquora tollit:

Agglomeratque simul nubes, atque aëra plangit,

Horrendo reboans strepitu, latèque remugit;

Ut moto credas dissolvi cardine mundum.

Et faceret; cita deficeret ni dira procella;

Nam tenuis vapor, eductus vi Solis in ignem

Vertitur extemplò, subitaque resolvitur aura.

Turbinis ut magnus cecidit fragor, alta repente

Tempestates hor-
rendæ, corridæ Zonæ,
& earum descriptio.

Cæ.

Cæcula subfidunt, iterumque malacia ridet
Blanda mari; ut numquam gremio tumuisse furenti,
Et numquam cælum tenebras texisse putares.

Rectores Galli, qui jam felicibus ausis
(Id quondam è Gallo memini accepisse magistro,
Dum me multa super ventis, pelagoque doceret)
Latè omnem magnis perlustrant classibus Orbem,
Ut propitius Mundi rectum venere sub axem,
Adversumque polum aspiciunt, demissa reponunt
Æra rotis, navi in media, pubemque ferocem
Invigilare jubent velis: utque æthere (1) nubem
Exiguam spectant rarefcere (turbinis illa
Et fœcunda parens simul, & prænuntia surgit)
Omnia confestim ex alto demittere vela
Præcipiunt: secùs invertet citus impete turbo
Navigium, subito veniens plangore per auras.
Nec dubium, quin dirus aquas ad sydera turbo
Attollet, circum Lunam si fulserit orbis
Subniger, aut sublustris, Halo cognomine dictus:
Aut curto Solem gyro præcinxerit Iris.

Et has contra qua
se solertia Galli in-
struant.

Illarum Ggna.

Præter qui, & ejus
descriptio.

Est etiam ille malus per Eoi cæcula turbo,
(Quem Graii Præstera vocant) immanis, & atrox.
Ventus ab Æolia quo non violentior alter
Post Typhona venit, nimbisque, & fulmine septus.
Horrendum reboans disrupta è nube supernè
In terras ruit impacatus, & igne coruscat.
Ac velut horrifico erumpit globus ære sub auras,
Pulvis ut exarsit, dira flammante favilla,
Fertur vi magna, atque ignito turbine fervens
Aëraque, nubesque, atque altas verberat urbes
Cum sonitu, tonitruque, & mœnia disjicit ictu.
Non secus accenso incandescens fulgure Præster,
Et violentus aquis descendit, & omnia flammis
Involuit, miserasque rates sub Tartara mittit;
Terrifico & longè complet maria alta tumultu.

Qui sint Dracones.

Sunt genere ex hoc, quos nostri cognomine Nautæ
Aëris immanes appellavere Dracones:
Horrendique ferique, cavis qui desuper alnis
Protinus effundant si se, ratis ilicet omnis
Scindetur, mediasque ibit dispersa per undas.
Cum longè infames cursu adventare Dracones
Aspicias, & trepidas perstringit sibilus aures,

G g 2

Præ-

(1) Nubecula isthæc alba appellatur à Nautis Bovis oculus.

Et quomodò su-
gandi.

Præcipio è rostris, aut quà se turbidus infert
Horrendo clamore Draco, te protinus æra,
Ferratosque simul vectes, atque ensibus enses
Percutere adversùm, & belli simulacra ciere:
Sic procul è puppi transibit territus ille.
Non secus, ac densis obductus nibibus Æther
Cum tonat, & latè reboans micat igne trifulco;
In terris trepidæ gentes campana flagellant
Assiduè æra, sono totus quo percitus aër
E nubis gremio prohibet se mittere fulmen.

Presteris ligna.

Cùm spectas torpente mari, cœloque sereno,
Exiguam summo dispergier æthere nubem,
Immanem ex alto Ecnephiam properare videbis.
Hoc etiam Presteria vocant cognomine Graii.

Quæ sit contra Ty-
phona solersia.

Principiò; tumidos pelagi ne findere fluctus
Incipias, operitur ager dum fronde caduca,
Autumno squalente, vel igneus ardet Olympo
Sol rapidis investus equis sub sydere Cancri;
Lunaque fraternas cùm jam petit æmula bigas;
Nam tunc Eoo crebescit in æquore Typhon,
Et reddit fluctus, & non tractabile cœlum.
At si te medio (vitare pericula cuncta
Non opis est nostræ) comprehendit gurgite Typhon,
Armatus longè scopulos & saxa caveto,
Navigium nè fortè feroci turbine Typhon
Abreptum ad cautes allidat; & æquore mergat.
Est cava prætereà trans litora, gurgite vasto
Mitior ira: rates nec sæpius obruit altas.
Illa sed in primis animo tibi cura recurset
Sydera adire prece, & bona Numina poscere cœlo.

Publica supplica-
tiones pro Typhoni-
bus, ac tempestatibus
omnibus arcentis.

Ergo ubi terribilem descendere nubibus atris
Typhonem aspicias, geminas ad sydera palmas
Tende genu supplex, Divosque in vota vocato:
Incipe tu: sociique iterent tua verba precantes.
Principiò clamore Pater, Genitusque vocetur
Æqualis Patri, & qui pectore spirat utroque
Igne sacro, Deus ipse, & amoris amabile pignus.
Et te, Virgo, vocent, quæ afflatu numinis aucta,
Servatorem hominum peperisti, & gaudia Mundo.
Hinc &, syderios orbis qui præpete gyro
Devolvunt, summique ferunt mandata Tonantis:
Quique Deum nostræ contactum carnis amictu
Jordanem ad fontem lustralibus abluit undis,
Et magni Patres, & qui cecinere futura
Fatidici multo repleti numine Vates.

Mox

Mox regni decus ætherii, columnque vocetur
 Grandævus senior, supero & qui raptus Olympo est.
 Atque alii, divina Dei qui dicta per omnem
 Missi Orbem in populos, in barbara regna tulere,
 Atque illi qui ighominias, & tristia passi
 Servitia, æternam meruerunt laude coronam,
 Et cælo regnare; suo & qui sanguine fuso
 Firmavere fidem dictis, animamque volentes
 Pro re divina, pro Relligione dedere.
 Inde pio magni pariter clamore Magistri,
 Qui sacra nos docuere Dei, ritusque, vocentur;
 Quique altum tenuere nemus, quique auspice cælo,
 Virginios primi cœtus coluere Parentes.
 Teque vocent summo dilecta, Ancilla, Tonanti,
 Quæ vitam in melius referens, luxusque profani,
 Et Veneris pertæsa, Deum, & meliora sequuta es.
 Ac Divæ palma insignes, castæque puellæ,
 Desponsata Deo felicia pectora: & illæ
 Quæ tot magnanimæ tormenta, & barbara iussa,
 Et gentem immanem, & reges sprevere superbos,
 Proque pudicitia, & pro cæsi Numinis igne.
 Ac demum Oceani præsentia Numina magni
 SABERIDÆ, Palinure, voca: premit ille potenti
 Dextra Typhones, animosque, & pectora mulcet.
 Mille rates, pulsus Typhonibus, æquore vasto
 Servavit, totidenique alias sub Tartara missas
 Restituit, nigroque potens avexit ab Orco
 Magnus SABERIDÆS, Deus ætheris, Oceanique
 Regnator: centum delubra per aurea Divi
 Dependent passim tabulæ, cælataque in auro
 Dona virum, mediis quos merfos traxit ab undis,
 Syrtibus & quos, & scopulis eduxit acutis.

Sunt tibi præterea fugiendæ in gurgite Eoo
 Maniolæ (1), duri montes Magnete rigescunt
 Latè ubi, qui pelago puppes vel tardat euntes,
 Vel rapiat arcana sensim virtute, propinquæ
 Si vada dum fulcant, animatis rupibus ibunt.
 Quippè silex ferrum trahit æmula; fertur & ipse
 Spontè sua chalybis furor insitus, atque rigentes
 Amplexus petit, & nexu sociantur eodem,
 Ac velut amissam longo post tempore matrem
 Ut puer aspexit venientem, se ocyùs Euro

Maniola Insula, ubi:
 Adamantini montes
 longè transmittenda.

Vi.

(1) *Isole di Prætel.*

Vibrat in amplexus, illum quò ducit amoris
 Inrita vis: citus ut tenuit, stringitque, fovetque,
 Nec charo è gremio patitur divellier ardor,
 Non secus arcana raptæ virtute carinæ,
 Incaſsum contrà remis, & agentibus Austris,
 Spontè ruunt in ſaxa, illisque tenacius hærent.
 Quippè calent etiam duriffima viscera, & intùs
 Præduras lapidis, chalybisque eſt flamma medullas.
 Sic sæpè Oceani proſcindere ſegnùs undas
 Lyſiæ puppes mirati: & ſtantibus auris,
 Nequicquam validis impleri lintea ſlabris.
 Sæpè rates etiam (multi cecinere magiſtri)
 Abreptæ in ſcopulos, in ſaxa ruere repentè,
 Creber ubi cœlo ſuſtollitur Herculeus mons.
 Hinc nativa legunt qui litora puppibus, alnos
 Fagineis neſtunt radiis, truncove cavato
 Nota ſecant patrii maris æquora: nec ſecus Arcto
 Sub gelida faciunt nautæ, qui pellibus undas
 Sæpè etiam ſulcant; nam fundo plurimus imo
 Occulitur Nerei Magnes, ferrumque, trabesque
 Vi rapit: abreptæ ſubeunt freta cærula puppes,
 Et miſeri pariter merguntur in æquore nautæ.
 Quin etiam (1) ſi vera fides, nec vana locuti)
 Magna jacet medio rupes, ſurgitque ſub ipſo
 Alta polo: circùm nimbique atræque procellæ
 Perpetuis ardent flammis, & cærula ventis
 Aëta fremunt, totumque tegunt aſpergine montem.
 Mons ipſe è rigido totus Magnete nigreſcit.

Naves connexæ Fa-
 gincis clavis.

Postquam ſervata tandem cum puppe Malacam
 Veneris, in placida pinus ſtatione reconde.
 Hic nota inſtauret vires per litora pubes:
 Quæſſatasque etiam præſtat ſarcire carinas,
 Et commiſſuras, rimasque opplere patentes;
 Perfuſaque pice, & molli ſimul ungere cera.

Aurea Cherſone-
 ſus.

Chryſorum (2) extrema ſedet in Tellure repoſta
 Urbs, Indi patrio appellant ſermone Malacam.
 Hæc placidas nautis ſedes, & commoda præbet.
 Seu ſint extremo luſtrandi in litore Seres,

UI-

(1) Ferunt enim viſam ab Oxoniensî quodam rupem ſub polo leucarum 33. Magnetis, quam quatuor Euripi interfluebant, perpetuò undarum fremitu. *Kircherius Artis magnetica. lib. 2. p. 5. c. 5.* (2) Chryſi, populi ſunt Auræ Cherſoneſi.

Ultima vel Chryse rosea sub sede petenda :
 Sive tot Oceano passim perquirere regna
 Sparſa vago, ignotumque velint penetrare sub Orbem.
 Contrà elata mari, & medio sub vertice cœli
 Maxima (1) Sindarum jacet æquore perlita Eoo
 Insula, odoriferis sylvarum ditior umbris,
 Et nigro fœcunda ebena, niveoque Elephanto.

Hinc interruptos roseum, Palinure, sub Ortum

Instaurare tibi liceat quo sydere cursus,
 Expediam. Gemini vario pro tempore Soles
 Dant faciles vento cursus, si dives Eoo
 Cathygare quærenda sinu, ditiesque (2) Cyambes
 Sylvæ ebena, & multo felices munere sylvæ.

Tethyos ex amne ardenti cùm Syrius astro
 Surgit, & adversum cedens Jovis armiger ales
 Occidit, & rostro tumidas premit arduus undas,
 Carpe fugam: tibi nulla datis mora cursibus obſtet.
 Altera tempeſtas fulcandis fluctibus apta est,
 Cùm Sol Ægoceri lustrat jam proximus orbem,
 Oleniæque cadit sydus glaciale capellæ.

Chryſæo ut primùm solvisti à litore funem,
 Oceano cùm Luna novo venit aurea cornu,
 Austrinum pete puppe latus, cautusque (3) Palandæ.
 Naufragio infames scopulos, fyrtesque dolosas
 Vitabis: geminas inter freta concita terras
 Horrendis passim scopulis, & fyrtibus horrent.

Sed postquam retrò saxis vada dura Palandæ

Liquisti velis: remisque, & protinus Arctos
 Incipit apparere, viam tu flecte, relictoque
 Ichorio (4), dextrà violet tibi Dorida pinus,
 Mitis ubi Oceani, & saperabilis unda recursat.
 Nam quæ cæruleos diffundit ab aëre nimbos
 Africus improvisus, & æquora turbine vertit,
 Ingens æstus aquæ, & veloci flumina cursu
 Transversum recto rapiunt de tramite puppes.

Aurea ut Eoi legisti & litora longo
 Circuitu, Seres, tandem, gentemque togatam,
 Atque oras Asiæ extremas servatus adibis.

At superata maris post cæcula, quæ tibi in ipso
 Sint nunc externo fugienda pericula portu,

Ex-

Quæ tempeſtate in-
 termiſſa navigatio in
 ultimum Orientem
 inſtauranda.

Et quæ continuanda ſit.

(1) *Sumatra*. (2) Sinarum Provinceia Ptol. fortasse erit, *Ciambà*. (3) Urbs Auræ Chersonesi, quæ est Pari ut Caſtaldo placet. (4) *Ichor*.

Seres qui, & illo-
rum Imperii defecti-
ptio.

Exsequar, & paucis rem totam ab origine dicam.
Imperium Seres magnum, atque uberrima regna
Oceano Eoo, & magno circumdata muro
Soli habitant, vastasque colunt cum mœnibus urbes.
Jura, magistratusque tenent, & sacra Deorum
Antiquo cultu, alta & religione parentum,
Officiis gens tota vacat, cultuque decoro;
Acris & ingenio, inveniendis artibus acris.
Attamen externos nimium sprevere superbi,
Seu potius gentes armis timuere potentes
Externas, nimia pressi formidine regni:
Vincere ne quis eos, neu quis submittere possit.
Namque animæ imbelles, pictis splendere sub armis,
Nec celeres arcu gaudent vibrare sagittas:
Non acri exercentur equo, nec Martia curant.
Barbaricas hinc gens indixit barbara leges:
Ausus inaccessis si Serum appellere terras
Advena quis fuerit, tanto pro crimine pœnas
Supplicio luet, atque infami morte piabit.
Crimen & intactas Serum est contingere terras.
Ausu nefas tantùm servandi regna cupido est
Commercii tandem causa, post secula fera,
Ausu Lyriadæ gentes penetrare repostas.
Sed tamen Oceano primùm consistere jussi
In medio; super alta habita & commercia navi.
Insulam & hinc pretio mercati, ut litore tuto
Imbriferas durare hyemes, & frigora possent.
(Tandem regna aurum irrupit, legesque refixit)
Hic furtim jactis fundarunt mœnibus urbem;
Atque etiam turres, & propugnacula muro
Imposuerunt: Jovisque imitantia ahena fulmen
Æra tenent altæ turres, urbemque tuentur.
Ergo ubi Sinarum ventus te vexit ad oras,
Portus tutus adi socios, urbemque (1) Macai.
At si te portus, urbemque intrare negabit
E prora assurgens ventus, dabit insula portus
Plurima, quam circum mitis Natura locavit,
Nec tibi vicina Seres de sede timendi;
Nam rara Oceani percurrunt abiete campos:
Magna coronatis sed flumina navigat alnis
Gens illa, & toto jungit commercia regno.

Mille

(1) Insula, & urbs cum celebri portu, Lusitanorum emporium, & arx.

Mille rates fluviis visuntur: & ordine longo
 Ire aliæ adverso, atque aliæ descendere pronò
 Torrente, & magnas per flumina ducere merces.
 Undique tecti amnes sunt puppibus, undique remis:
 Ut vastas urbes vectari flumine credas.
 Namque domus ratibus fabricata, & mœnia parva;
 Et res imperio unius rectoris aguntur.
 Oram solvendi cunctis hic tempora dicit,
 Quæque fugam primæ capiant, quæ deinde sequantur:
 Quæ dextram teneant ripam, quæ litora propter
 Læva secant fluviòs: ubi Vespere figere castra
 Conveniat, pluviosque imbres sufferre morando;
 Ac fluviò interdum, atque adverso cedere vento.
 Legibus hinc omnes certis per maxima currunt
 Flumina: nec primæ venientes ordine tardant;
 Nec segnes istæ primas velociùs urgent:
 Nec magnas inter naves, numeroque frequentes,
 Exiguo, & spatio fluviòrum cernitur unquam,
 Aut levis incurfus venientum, aut inter euntes
 Fit fragor, & parvo gliscit discordia motu.
 Quid non lex, hominumque potest prudentia major!
 Præterea (miranda tibi spectacula dicam)
 Per latos regni campos, perque æquora circum
 Curribus alatis fugiunt, ventosque laceffunt.
 Ingentes ratibus similes de robore currus
 Ædificant, geminasque rotas utrinque reponunt.
 Attolluntque altum medio de corpore malum:
 Antennam, & malo sociant, ac linea pandunt
 Vela Notis; hæcque instantur carbasa vento.
 Et ceu puppis aquas, sic findunt aëra currus,
 Ut ventum accipere sinus: atque æquora tranant.
 Vis tantum valet ingenii, atque ars æmula tantum.
 Tales velivolos spectarunt æquora currus
 Campana, & summo miratus colle (1) Tifata,
 Cùm nuper Serum mores imitatus, & artes
 Alata fugi per rura virentia puppi.
 Et Batavi tales agitant per litora currus:
 Et ventum sæpè increpitant clamore morantem.
 Sed tandem populos jam tempus adire repostos
 Oceani fines ultrà, quàm terminus Orbis
 Eoi. Titanis ubi sub sede rubentis

Ingens Sinarum
 navium per flumina
 multitudo, miro or-
 dine navigantium.

Currus velivoli
 per campestria apud
 Seres.

Et apud Batavos,
 quos & auctor in
 campania exhibuit.

Japonia, ejus de-
 scriptio, & gentium
 mores.

Tom. II.

Hh

Pur-

(1) Mons Campaniæ propè Capuam, ubi Annibal ca-
 stra posuit.

Purpureas Aurora domos, crœceumque cubile
 Tithoni tenet, & radiis micat aurea primis:
 Oceano lita cœruleo jacet ultima Chryse,
 Insula dives opum, & tot regibus inclita, & armis,
 Eo semota mari, divulsaque Mundi
 Litore ab extremo tot seclis abdita quondam
 Terrarum latuit dominos, gentemque rogatam;
 Nec Latios vidit fasces, timuitve secures.
 Barbara gens habitu est, & diris barbara sacris:
 Alta tamen mens olli, atque altum spirat honorem:
 Fortunæ perferre vices, casusque sinistros
 Impatiens, vitamque petit pro laude pacisci.
 E cœlo traxisse genus, Divisque beatis
 Jactat, & innumera series numerantur avorum,
 Progenitos quos ante putat primordia Mundi,
 Et rerum coluisse chaos: per secula mille
 Mentitur genus antiquum, deliria centum
 Barbara gens fingit, quæ numquam fabula Græcum,
 Numquam indulgentes genio finxere poëtæ.
 Mortales aded vana tumor, altaque mentis
 Ambitio insanos fecit: commercia quondam
 Nulla mari nobis habuere: sed impia leges
 Illas gens posuit: pereat quicumque per altum
 Jactatus ventis, & fluctibus appulit oris,
 Quas miseris Natura dedit, statuitque benigna
 Perfugium, rabidi fugientibus æquora ponti.
 O genus invisum mortalibus, & fera corda
 Nescia crudeli miserorum funere flecti!
 Sic immanis, atrox, & moribus effera gens est,
 Quæ nequit hospitii, & sœdere jungere dexteras.
 Heu! fuge crudeles populos, fuge litus iniquum
 Te nudi accipiant scopuli: periisse juvabit
 Desertas inter cantes, quàm funere acerbo
 Exaturare avidas miserorum in sanguine gentes.
 Nunc age, quò cœli sub sydere puppis æquor
 Sulcandum Eoi, & ferus inquirendus Japon,
 (Nam tali patrio se gens cognomine dicit)
 Accipe. Ut ardentem stellis fulgentibus enses
 Exerit Oceano surgens armatus Orion,
 Mitte ratem pelago; Divisque in vota vocatis,
 Carbasa da Zephyris felicibus: æquora verrunt
 Eoi lenes Zephyri, dum candida cœlo
 Lux nitet, & radiis lustrat Sol aureus orbem.
 At pelago immersus cum noctem induxit, & umbram,
 Auster agit fluctus, strepitatque sonantibus auris.

Sæpè

Quo tempore in
 Japoniam navigan-
 dum.

Sæpè etiam Boreas felici carbasa flatu
 Noctes, atque dies intendit, proximus Urfam
 Cùm petis, & longè incipiunt crebescere terræ.
 Solvere sæpè oram fas est, dum contrahit orbem
 Fervidus exactum cancer, decrescere cùm jam
 Incipiunt lucès, sensimque extendier umbræ,
 Ocyus è noto verùm si litore funem
 Ruperis, & flantes cursu prævenieris auras,
 Vitabis, Palinure, trucem Typhona procellis,
 Et tandem Auroræ venies servatus ad axem.

Hic ego ni fractus curis sub fine laborum,
 Jam spumantis equi festinem solvere colla,
 Forsitan arctos irem cum puppe sub oras
 Primus, & ærato gelidi per inhospita Mundi
 Sulcarem rostro glacialis marmora ponti;
 Unde iter Eoum, cursusque brevissimus undis.
 Necnon & Manes alios, atque abdita regna
 Adversa sub sede poli, quò navita nullus
 Ivit adhuc, & nullæ unquam venire carinæ,
 Lustrarem impavidus; non me concreta pruinis
 Terrent vada, non glaciès, noctesque profundæ.
 Nunc quoniam me Fata vetant petere abdita Mundi
 Litora, & argentes cœli penetrare sub axes,
 Fessus ad Hesperium sestim mea carbasa litus;
 Ammericæque novas quæram sub Vespere terras:
 Puppibus illa aliis post me lustranda relinquo.

At mihi, vos clarum pelagi decus, ite per undas
 Ite duces, Nymphæ Oceanitides: ite Camœnæ
 Vos unà comites; quoniam sine munere vestro
 Incassum sulcamus aquas, nec vertice Pindi
 Vocales Vati aspirant Zephyritides auræ.
 Vos mihi quisnam hominum confidentissimus ille,
 Sive aliquis fuerit satus alto à sanguine Divùm,
 (Nimque ita censendum, mortalis enim haud homo tantum
 Ausus opus tentare) canenti pandite, Musæ:
 Pandite quandoquidem, Divæ spectatis & illum,
 Et meministis adhuc, vasti qui cœrula Atlantis
 Remigio audaci, & Fatis ducentibus ipsis,
 Sulcavit primus, domuitque incognita Nerei
 Æquora, & alterius petiit felicia Mundi
 Regna, novos populos, vastissima flumina & urbes;
 Atque novo imposuit leges, & nomine Mundo.
 Ingentes animi, generosum pectus, & ingens
 Olli robur erat, mentisque interrita virtus:
 Acre erat ingenium; Superisque simillimus ille.

Hh 2

Quo

Quo duce, terrarum non amplius ultima Thule.
Non intactus Atlas tumidus manet amplius undis.
Plus ultra Oceanum licet ire; tumentia quando
Pervia sunt maria, atque alter jam pervius Orbis.

Novi Orbis inventi
fabula.

Vir fuit Ausonia in magna de sanguine Divum
Progenitus, magnisque animis, & corpore pulchro.

Illum Italæ gentes appellavere Columbū
Nomine, Diva parens cui formosissima Nympha

Uranie fuit, astrigeri quam sydera cœli

Divino attollunt plausu, dum currit Olympi
Stellati metam, atque orbis metitur, & ignes.

Hæc puerum teneris annis nemora avia circum

Nutrit: & fœtum gremio Dea sæpè sub altis

Ætheris immensi tractus, & concava cœli

Sustulit, & dulces animo inspiravit amores

Magnarum laudum, stimulosque incendit honoris.

Nam juvat à teneris annis uti gloria pectus

Spe dulci lætet, foveatque cupidine laudis;

Columbus cœle-
stium rerum studio
eruditus.

Ut magnos animos, & spem capiamus adulti;

Et clara in decora, atque illustria facta gerenda

Instimulet nos laudis amor, plaususque cupido.

Major ubi lustro crevit puer, aurea mater

Syderiis illum studiis, & Palladis arte

Erudit, cœlique vias, & sydera dixit.

Cur medio librata loco vastissima Tellus

Stet firma, & trepidum numquam latus incita mutet:

Et vastis conclusa fluant maria alta cavernis

Fluctibus alternis: cur latè mobilis ær

Per mare, per terras circum diffunditur omnes;

Scilicet ut dulces vitæ mortalibus apras

Præbeat insinuans sese per corpora ubique.

Unde & tot variis versentur motibus orbis

Ætherii: sed certa vagis data meta viarum

Syderibus: spatiis & per sua tempora certis

Quodque ruat, loca & inter tot perplexa vagetur:

At cœli convexa super cur tegniis astra

Fixa orbi incedant, una & sub lege ciantur.

Præterea tantum cur sese tingere ponto

Hyberni properent Soles, vel quæ mora tantum

Æstivos tardet; cœli quia cardine summo

Scilicet obliquus Signorum volvitur orbis.

Et quid se in varios Virgo Latonia vultus

Induat, & rutilos alternet frontis honores:

Vel cur interdum media sub nocte repente

Occulat amissis totum splendoribus orbem;

Ni-

Nimirum quia luce sua non illa coruscet:
 Sed nitet accepto fraterna è luce nitore:
 Ut reliqui radiant ignes: nam luminis unus
 Sol pater, & Solis sunt omnia lumine plena.
 Dixit &, obductis fulgoribus, unde labores
 Sol ipse; ante oculos quia scilicet invida nostros
 Sese Luna tulit; ceu cum velamen apertam
 Scenam in conspectu subito occulit interjectum.

Et de novi Orbis
 deregendi notitia in-
 struat.

Insuper his, nigro quæ se sub Vespere condit
 Sol ultrà Oceanum, alterius felicia Mundi
 Regna etiam abscondi, gentesque, & flumina, & urbes,
 Edocuit: pronis quæ jam volventibus annis,
 Ipse per immensum velis audacibus æquor.
 Attinget primus, populosque in fœdera nostra,
 In leges, in sacra Deum, moresque vocabit:
 Nominaque imponet Mundo: seque æthere ab alto
 Ignotis monstrare viam promissit in undis.

Ille in spem tantam primis nutritus ab annis,
 Utque ætate nova pubescere cepit adultus,
 Cum vigor accrescit membris, & vivida virtus
 Irritat laudis stimulos, viresque ministrat
 Ingentes animo, & mens altum affectat honorem,
 Hoc opus, hoc imis versabat sensibus: ingens
 Et laudis studium, & lustrandi gloria Mundi
 Incessit pectus, stimulisque accensa cupido
 Urgebat damnare moras, per somnia lætus,
 Aut videt, aut vidisse putat nova litora terræ.
 Nam quæ sæpè diu meditatur sensibus imis,
 Ac penitus menti insidunt, cupimusque futura,
 Illa eadem somni sub imagine sæpè videmus.
 Ardua non illum magnarum exordia rerum,
 Non varii terrent casus, cursumque retardat
 Dulcis amor patriæ, studiumque ignobilis otii.
 Sufficit ipsa animis ingentes gloria vires,
 Ergo moras ultrà differre, ruentibus annis,
 Impatiens, jam carpit iter, quæ terminus olim
 Herculeæ noti Orbis erant, rerumque columnæ.

Ingens illius ardor
 novum Orbem per-
 quirendi.

Hic quondam Libyam juxta, quæ maximus Atlas
 Alto cœlum humero, & flammantia sydera torquet,
 Insula magna fuit medio sita gurgite, prisca
 Dicta est, ut perhibent, Atlantia nomine regis.
 Quæ magno terræ motu concussa repente
 Corruit absorpta Oceano: sententia multis
 Hæc alia est; primo submersam scilicet illam
 Diluvio periisse: sed alta cacumina montium

Atlantia insula sub-
 mersa: unde & For-
 tunata insula.

Emer-

Emergere mari, Fortunatasque vocantur
 Insulae Oceano in vasto, quas lustrat Apollo
 Dum caput immergit pelago defessus Ibero.
 Ultimus hic Phœbi labor est, & meta dici;
 Et Libyæ præter fines olim ultima rerum
 Meta fuit: cunctum mare fluctuat Atlantæum.
 Primus & hæc cœli percurrit circulus æli
 Quique diem, noctemque secans, duo tempora signat,
 Quo Sol in medio micat axe altissimus, & quo
 Sub pedibus Manes lustrat, Ditemque profundum.
 At Fortunatas inter celeberrima Tellus,

Junonis insula,
 Teneriffa, ubi ingens
 mons Picus appella-
 tus.

Quæ Superum sacra Regine, cognomina jactat
 Junonis magnæ, centum cui templa sacrarunt
 Æthiopes passim per litora. Tollitur hic mons
 Æmulus Atlanti, cœlumque cacumine pulsat
 Extremo: sentitque vices, mirabile dictu,
 Adversas: centum dorso nemora avia densis
 Arboribus surgunt, lætæque virentia centum
 Prata coloratis cum floribus undique spirant:
 Fluctibus & vitreis medius fluit irriguus fons,
 Murmura blanda ciens: sed candida colla pruinis
 Incandent, nivibusque riget senis horrida barba.
 Ardescit flamma vertex: nam proximus urget
 Ætheriam flammam, atque Elementi simplicis ignem.

Columbi sollicitu-
 do, curæque de no-
 vo Orbe detegendo.

Huc ubi Tartessi præter vada fervida venit,
 Immensum molitur opus, crebrasque recurrant
 Curæ animo: monstrante Dea, quæ Tethya possit
 Tutus adire, novumque Orbem lustrare latentem:
 Et matrem expectat cœlo, incusatque morantem.
 Altas Oceano puppes, jam certusundi
 Mittit ovans: dat vela Notis: sed vertere retrò
 Cogitur inde iter, & magnis abstinere coeptis.
 Nam dubius nescit quo sydere naviget æquor,
 Quasve plagas cursu primùm patat, & freta primùm:
 Quæ turbet, qua parte possit rursus incita classis:
 An Boream, an lævâ tepidum descendat in Austrum
 Quas & inaccessas tandem se vertat in oras.
 His animam pressus curis subit ardua montis
 Culmina; si matrem forsan jûga celsa colentem
 Uraniam inveniat miser, & promissa reposcat.
 Verticibus fœsus summis jam proximus ibat,
 Cùm videt ingentem molli descendere clivo
 Planitiem, & circum gemmantia floribus arva;
 Amnis ubi placidus, nitidisque argenteus undis
 Pumice muscoso manabat, & aurea propter

Cul-

Culta canorus aquis, & molliter ibat in herbas,
Hic sedet, & tristi diffundit ab ore querelas.

Et ad Matrem Uranien querelæ.

Quid juvat, ò Mater, præclaro à sanguine Divum
Ætherium traxisse genus, si pulcher Apollo,
Ut mihi narrabas, pater est, & montibus altum
Agrestes inter Divas, & Oreadas inter:
Et me natum in laudem, & factæ illustria natum:
Si te nunc nostræ ceperant tædia laudis.
Non servas promissa. memor: non æthere summo
Pandis iter, trepidamque ratem per cœrula dædis,
I, perge, & totam nigris tege nubibus æthram,
Irrita ventos: fluctusque ad sydera tolle,
Quin age, & ipsa manu nostris jace clauibus ignem.
Sic pereant naves, & spes simul excidat omnis.

Non procul auratis quæ floribus arva rubebant,
Argutum nemus, & crebris loca confita sylvis
Gratam præbebant mediis fervoribus umbram,
Deliciæ Superum, & statio placidissima Divum,
Hinc fortè Uranie coetu stipata Dearum
Venerat ex alto nimio defessa labore:
Ac nemora inter sacra Jovis, fedesque beatas
Felicem Zephyrum, & frigus captabat opacum.
Quam circum Divæ centum, teneræque puellas
Suavi ludebant cantu, placidisque choreis.
Purpureis formosa domis, & candida marmas
Andromede, & roseis Helice succincta cothurnis,
Nectebant primæ choreas: Cynosura sororem
Ponè sequebatur, dulci placidissima visu,
Cæsariemque effusa levern per candida colla.
Ægleque, & soror Amphichrysis, Olympides ambæ,
Ambæ auro, & stellis redimitæ ardentibus ambæ,
Parte alia celeres iungebant orbibus orbés.
Erigoneque, & flava Pelorias (altera virgo,
Altera tum primum thalamo dotata jugali)
Et Berenice, Ephyreque, atque aurea Cassiopeja;
Ac demum niveas Eato nudata papillas.
Illæ dum phœreas ducébant, candida Chlo
Pulchros Belidæ cantabat Agenoris horsos,
Dulcia purpureis subreptaque pignora ab hortis,
Dum choreas inter ludit chorus omnis, & alni
Furta Jovis, toto & mutatas corpore formas,
Ac pavidam Europam Tauro super æquora nattem.
Quo blando Nymphæ mulcebant carmine mentem.
Divarum luctus tum flebilis impulit aures,
Ac simul audiri gemitus cœpere Columbi.

Cœlestium divarum, & Uranie lusus. Qui Columbi quæstibus iactantur.

De alni furta, & alni

Ex-

Extemplo Nymphæ choreis, cantuque relicto,
 Obstupuere: sed ante alias Cynosura sorores
 Egrêditur nemore, & nitidum caput extulit umbris:
 Et procul: ô soror Uranie, tua cura, Columbus
 Tristis ad irriguas muscosi marginis undas
 Stat lacrymans, altisque replet nemus omne querelis,
 Te crebro vocat, & crudelem nomine dicit.

Columbus in nemus introducit, mensæque assidet.

Hic iterum percussa parens formidine mentem:
 Duc, ait, ô Cynosura soror, duc alta. Columbum
 In nemora, & sacros liceat penetrare recessus.
 Tunc illum solata, jubet Cynosura sub umbras
 Sacrati memoris succedere: protinus ille
 Exequitur data jussa Deæ, graditurque per arva.

Utque nemus subiere, viro venit obuius omnis
 Nympharum chorus: ante alias procedit ovari
 Uranie gnato, & sacra in penetralia ducit.

Postquam est in nemus argutum, saltusque beatos
 Perventum, & nati questus audit inanes
 Uranie, manibus dant vitrea flumina Nymphæ,
 Canaque detonsis tendunt mantilia villis.
 Mox dulces mensis epulas, & pocula ponunt,
 Pocula felici spumantia nestare Divum.
 Accubere Deæ mensis, seditque Columbus
 Uranien inter genitricem, Opimque sororem.

Materem orat.

Hinc epulis postquam expleti, mensæque remotæ,
 Uranie affari natum jubet: incipit ille:
 Uranie mater, cœli pulcherrima Nympha,
 Unum oro (quando Superum mihi munere Divum
 Ingentes aperire datur mortalibus Orbes)
 Ire novum in Mundum trans longè Atlanta repostum
 Contingat: doceas iter: & maria invia pandas.

Materis Uranie ad Columbum sermo.

Cui contrà roseo mater sic ore locuta est:
 Nulla tui me unquam cepere oblivia, nate:
 Obstabant sed Fata: suis nec vellera fasces,
 Solicitæ quanquam, explerant felicia Parcæ.
 Et nobis nihil invitis fas querere Divis,
 Nunc promissa, sistant dum Fata, & Juppiter æquus,
 Implebo. Superi jam te per concava cœli
 Supra undas, montesque supra, & vagæ nubila ducam:
 Cernere quod terras omnes, maria omnia possis,
 Et novus, intactis præter freta cœrula Atlantis
 Orbis ubi nigro sese sub Vespere condit;
 Et carpenda tibi quæ sit via tuta per undas,
 Expediam. Mora nulla, velut vada flava Caystri:
 Aut cum Mæandri, vel Minci flumina linguunt

Can-

Aërem petunt.

Candentes cygni, celerique per aëra lapsu
 Sydera summa petunt; niveum volat agmen in auras:
 Arripuerunt fugam Divæ, & pernicious alis
 Alta secant, cœlumque petunt: præit agmina prima
 Uranie, & gnatum secum Dea tollit in altum
 Purpureæ innixum nubi: volat ille per auras
 Lætus, & ætherios gaudet contingere honores.
 Jam super aërias sedes, camposque liquentes
 Divarum pennata cohors conscenderat: & jam
 Incipiunt sensim sonitus audire beatos,
 Et tractim resonare: novo modulamine captus
 Constitit extemplò Diva satus, & bibit aure
 Concentum, pascitque avidos dulcedine sensus
 Insueta: longùmque oculis mirantibus hæsit.
 Mox charam alloquitur genitricem, & talia dicit:
 Quisne hic concentus, genitrix, dulcisque susurrus,
 Qui nunc exoritur, sensimque accrescit eundo?
 An est hæc Superùm sedes, ubi sydera cantu
 Mota sonant, placidisque ruunt concentibus orbes?

Astrorum concentra-
tus.

Sic gnatus: sic orsa refert contrà aurea mater;
 Non longè hinc radiat stellati regia cœli,
 Mota ubi concentu Superis vaga sydera plaudunt.
 Mens sua syderibus, vastos quæ perciet orbes,
 Et paribus numeris, paribus rotat intervallis.
 Intus agit molem: concepto machina motu
 Labitur, & motis concursant orbibus orbes,
 Fit sonus, & certis modulantur pulsibus astra.
 Percurrit numeros mens illa, & lege sequuntur
 Disparibus, paribusque modis vocalibus orbes.
 Subsultat, modulante polo, concentibus æther:
 Et vario cœlum replet modulamine cantus.

Illius causa, & de-
scriptio.

Jamque propinquabat venientibus aurea Phœbe,
 Et major gemitu splendebat lucida cornu.
 Inde jugis quondam cupressiferæ Cyllenes
 Patre Jove, & Maja genitus, summusque Deorum
 Nuncius, ardenti mortalibus igne videri
 Difficilis: quem ponè Venus fulgentibus astris,
 Orbis amor, placidique parens gratissima risus,
 Insequitur, blandoque oblectat lumine Divos:
 Proximus & Titan fulvo circumdatus auro
 Divarum ante oculos magnum dabat igneus orbem.
 Grandior apparet Mavors, latèque coruscat,
 Cui lateri gemma intertextum baltheus ens
 Sustinet, & capiti cristis micat aurea cassis:
 Juppiter hinc sociis radians argenteus astris,

Septem errantia sy-
dera describuntur.

Tom. II.

II

Pura-

Puraque diffundens sua lumina: proximus ibat
 Huic genitor, longo sed proximus intervallo.
 Attonitus stetit Uranie satus, aurea cœli
 Sydera dum spectat rutilis ardentia flammis.
 Miratur molem ingentem, celeresque rotatus
 Astrorum, & magnis se volvere cursibus orbes.
 Miraturque vagi suspendier ætheris ignes,
 Luminaque ardentes radiis imitata pyropos.
 Hic stetit Uranie, & cœtus stetit omnis ovantum
 Nympharum, & niveis librat se pendulus alis,
 Ipsa fugam veluti cùm cepit ab arce columba,
 Et super aërias sedes se sustulit alis,
 Figit iter liquidum, & simul aëre tuta quieto,
 Pennarum iusto libratur pondere, nec se,
 Nec circum nutans candentes commovet alas.

Ipsa sed interea Tellus minor æthere ab alto,
 Sub pedibusque Deæ, roseaque è nube videtur:
 Et simul antè oculos sensim curvata patescit,
 Apparent demissus Atlas, demissa Pyrene;
 Multùm piniferis nec se cum montibus Alpes
 Attollunt; humiles quantùm confurgere clivi
 Cernuntur, tantùm se tollere cernitur Atlas,
 Et (1) Jura, atque Alpes, & montibus alta Pyrene.
 Contractus fertur spatiis Gis fertilis alveo,
 Et Tagus aurifera longè rarefcit arena:
 Contrahit Oceanus sua cornua, contrahit undas:
 Et placidè fluitant contracto cœrula limbo.
 Qualis ubi picto spectatur scena theatro,
 In breve collecti spatium, montesque, lacusque,
 Ac fluvii, sylvæque, arcesque videntur, & urbes.
 Magna sub Occasum Oceani trans æquora vasti
 Terrarum moles dubia sub luce patescit:
 Ceu cùm prima aperit ferrugine lutea cœlum
 Aurora, & Solem terris prænuncia pandit,
 Eminè apparent lustrati lumine montes
 Cærulei, & fusca cœli ferrugine tincti.

Has longè in terras sua lumina flectere natum,
 Protinus Uranie Dea jussit: & ore profari
 Incipit: ille Deæ pendet dicentis ab ore,
 Terra, procul vasto quam cernis Atlante repostam,
 Et longè à nostris via dividit invia terris,

Est

(1) Gallie mons Sequanos ab Helvetiis discludens, *Monte di S. Claud, & Jura*.

Est novus Orbis, aquis latè circumfluvius udus.
 (Ammericen dicent) quem noscere Fata negarunt
 Antiquis: intactus adhuc manet abditus ultrà
 Oceani fines: sed nunc post secula fera
 Jam visum est Superis aperire, & jungere tandem
 Noto Orbi, gentesque alias in fœdere nostra,
 In leges, & sacra Deùm, moresque vocari.
 Teque opus in tantum felicia Fata reposcunt
 Auctoremque, ducemque: inventi gloria Mundi
 Et uni concessa tibi: tu fœdera junges:
 Tu leges, & sacra dabis: tu nomina nostra
 Gentibus impones. Sed jam tibi singula paucis
 Expediam, nate; & quæ sint ventura, docebo.

Terra potens regnis, & gentibus inclyta mille,
 In geminos Orbes se dividit: alter in Austrum,
 Alter in Arctos latè se porrigit oras.
 Quos geminos Orbes hinc inde interlitus Isthmus
 Adnectit, maria alta secans discrimine parvo.
 Sed circum tota Oceano vastissima Tellus
 Cingitur. Æquator medius quam dividit orbis..
 E læva secat Ægoceros, quâ strictior Austro
 Irrumpit: contrâ præter freta confita saxis
 Insula (1) respondet flagrantibus horrida flammis.
 At dextra Cancer rutilantibus igneus astris
 Percurrit mediam; longèque extensa sub Uras
 Clauditur Arctoo gyro, glacieque rigescit.
 Dives opum, dives gemmarum, dives & auri:
 Et cultu parens, & fertilis ubere glebæ.
 Flava Ceres campis: nascuntur collibus uvæ;
 Et nemora alta tegunt montes, vallesque per imas
 Irriguis centum labuntur fluctibus amnes,
 Ac loca læta rigant. Venientibus Insula magno
 Quæ prima Oceano occurrit (cognomine (2) Haytim
 Gens vocat) ætatas tuta in statione carinas
 Accipiet, concessa tibi quæ prima laboris
 Meta est: purpureis, illam, cùm fulserit astris
 Candida Taygete, vectorque Athamantidos Helles
 Jam caput extulerit stellato in vellere fulgens:
 Aut longos cùm Libra dies æquaverit umbris;
 (Nam fortunatos faciunt duo tempora cursus)
 Nate, petes; auris nam tunc felicibus Euri

Americæ descri-
 ptio.

Quo tempore adven-
 da à matre docetur
 Columbus.

l i 2

Aspi.

(1) *Terra del Fuoco* ab ignivomis montibus dicta.
 (2) Hispaniola.

Aspirant, præbetque viam quoque prævius Atlas,
Tende iter in Noton, & quâ circulus imminet alti
Solstitii, quod cum perveneris, agmen opacum
Dirige in Occasum, quâ se currentibus undis
Pronus agit pelagus; nam sic, ducentibus ipsis
Fluctibus, Oceanum celeri cum puppe secabis.

Antè sed Oceanus placandus, & humida Doris,
Nate, tibi; facilisque simul Dea divitis Orbis
Ammerice: per vasta dabunt tibi cæcula cursus
Felices illi; hæc felicia litora pandet.

Dii primum liba-
mine placandi.

Monstra maris magni vitulos in litore septem
Oceano mactabis, & æquoris insuper Orcam
Cæde ante aras; Oceanoque hæc munera mittes.
Dorida sed geminis ovibus venerabere cæsis.
Inde Deam; dicesque: Tibi, pulcherrima Dori,
Has geminas mactamus oves; tu gurgite puppes
Læta præi, & vitreas, mecum, Dea, curre per undas.
At Divam, cui cura remoti contingit Orbis,
Ammericen, fuso vitulæ venerare cruore,
Effundesque preces, Numenque vocabis amicum.

Hæc dedit Uranie: & subito pernicipibus alis
In terras delapsa volat, natumque reducit;
Et circum comites Nymphæque, Deæque sequuntur.
Ut sacrum venere nemus, sedesque beatas;
Natum iterum Uranie affatur, Dea syderis alti.

Et labores exan-
tlandi.

Te, nunc qui casus varii, durique labores,
Nate, manent, salvis venias, quàm puppibus antè
Litus in ignotum, & dulci potiaris arena;
(Quippe ferunt secum magnarum exordia rerum
Difficiles casus, exudandosque labores).
Expediam. Indomiti per inhospita cæcula venti,
Et tempestates duræ, nimbique ferendi,
Et maris intoleranda quies, crudelior ipsa
Ventorum rabie; magnarum & longa viarum
Tædia, & ardentes Cancri sub sydere Soles.
Sæpius ambefas coget consumere, quadras
Dira fames: sæpè & vestras discordia puppes
Invadet, Stygiisque furet stipata manipulis:
Exacuetque iras, socios & in arma vocabit.
His ne cede malis, nec retrò vertere cursum.
Inceptum tentes, superisque obistere Fatis.
Cuncta feres animosè, & durando omnia vinces.
Finiis erit: finem tandem properasse malorum
Indicio tibi erunt volucres: tibi mittet & illas
Conciliata tuis precibus, vitulaque litata

Am.

Ammerice: festo volucres clamore saluta;
 Et focii festo volucres clamore saluent:
 Quippè novo optatos ostendent litore portus:
 Perge modo: & quâ te magnum via ducit in Orbem
 I, sequere: & tandem felicibus utere Fatis:
 Dux adero ipsa tibi, & præsentî Numine ducam.

Hæc ubi confestim rosea cervice refulsit
 Avertens vultum; & cœtu comitata sororum
 Se dedit in nubem: natumque reliquit. At ille,
 Matre Dea monstrante vias, init æquore cursum,
 Atque novi gentes, urbesque, & litora Mundi
 Lætus adit, jungitque aliis commercia terris.

Hoc nobis auctore novum (1) monstrata sub Orbem
 Solis ad Occasum, intactique per æquora Atlantis
 Est via, difficilis primùm, & vallata periclis:
 Quam tandem crebri errores, ac tempora longa,
 Et facilem solers hominum experientia fecit.

Sed quamquam vicina ratem jam litora poscant:
 Ipse & amem merita puppim redimire corolla,
 Quam mihi (2) materna subtexit Olympia myrto:
 Et formosa sinu venienti Nefis, & omnis
 Cetus Olympiadum plausu gratetur ovanti:
 Et nassas, & retia rara: novumque (3) laborem,
 Et nova ferta paret viridi florentia musco.
 Quamvis Heroam prætendant & mihi laurum
 Pierides, fremituque sonans Europa secundo
 Fortunata in bella vocet, quibus aurea laudum
 Proh quanta assurgit Vati seges. Hinc furor, iræque,
 Indomitique animi, & superata ferocia Thracum,
 Et tandem AUSTRIACO devicta (4) Sicambria MARTE,
 Et Spes Regnorum ingentes: hinc celsa (5) Methone,
 Et Pylus Aufoniis cessit quæ capta triumphis,
 Deditaque Odrysium bis fractis (6) Nauplia signis;
 Hinc & Sarmaticis concussa bipennibus horrens
 Taurica, (7) Cimmericumque nemus, Tanaisque subactus,
 Jam veniunt majore tuba celebranda per omnes

Æta-

(1) Anno 1491. quo Kal. Aug. in novum Orbem solvit Columbus. (2) Natus enim poeta est ex matre Olympica.

(3) Halieutica scilicet, quæ nunc parantur. (4) *Buda* Hungarici Regni caput, capta ab Austriacis Lotharingio; & Bavaro Ducibus anno 1686. 1v. Non. Septemb.

(5) *Modone* Peloponnesi, *Morea* quæ nunc dicitur, Urbs.

(6) *Napoli di Romania*. (7) Barbaris *Krim*, & *Krimea*.

Ætates, merita in terris quò fama perennet
 Magnanimùm Heroum, primi qui fortibus ausis
 Res (1) Othomanidùm conati evertere fundo,
 Infamisque (2) Arabi ritus abolere profanos,
 (Quæ laus, ò LEOPOLDE, tua est: est & tua, Magne
 CAROLE (3), Threicio nomen fatale Tyranno,
 At Latio semper felix, & amabile Regno;
 Est tua &, (4) EMMANUEL, primis qui magnus ab annis
 Magna paras rerum molimina, te quoque possis
 Victor ut æternis Divorum ascribere fastis:
 Est tua Sarmaticæ (5), Rex invictissime, gentis,
 Cui jam pronus aquis se subicit omnibus Ister:
 Et vestra, ò VENERI Proceres, qui Numine dextro
 Jam Byzantinis infertis turribus arma,
 Turpejosque iterum fasces) ipsique nepotes
 Egrediis discant majorum insistere cœptis.
 Non tamen Atlante, in magno, quæ cura magistro,
 Cum petit externas fusco sub Vespere gentes,
 Dicere præteream. Bætis trans ostia gaulos,
 Aut Gaditano mittes de litore in altum,
 Non propria sub veste nitens dum Juppiter Ammon,
 Aut geminæ surgunt æquato lumine Chelæ:
 Et Tartessiaci præter vada fervida ponti,
 In Fortunatas cursu contende citato.
 Hinc fugiens mediæ propter confinia Zonæ,
 In virides pleno laberis mense (6) Caribas.
 Tunc & Lysiadæ aurato de flumine solvant,
 Brasiliæ si regna petant, vel divitis oræ
 Litora, quâ nitidis subtermicat amnis arenis.
 At novus occiduo si fors quærendus in Orbe
 Sit tibi Iber, seno cùm cœtu (7) Eudora sororum
 Exilit Oceano, & rorantibus emicat astris,
 Oram solve citus; nam si tardabis iniqui
 In proram venient commixta grandine nimbi.
 At verò Austrinos terra in (8) Chryseide portus
 Si quæras, da vela, madent cùm præla Falerno,

Aut

Ex Europæ Americæ
 navigatio, quo-
 modo, & quo tem-
 pore instituenda.

-
- (1) Turcæ ab Othomanno primo Imperii duce sic dicti.
 (2) Mahometes nefariæ Sectæ teterrimus Parens.
 (3) V. hoc nomine Lotharingæ Dux, Austriaci exerci-
 tus Summus Imperator. (4) Maximilianus Emmanuel Dux
 Bavariz. (5) JOANNES III. Rex Poloniæ. (6) Insulæ
 Americæ, quæ primæ occurrunt. (7) Una ex Hyadibus.
 (8) *Castiglia dell'ero*, Provincia meridionalis Americæ.

Aut gravis ira Canis dùm faucibus ardet hiulcis;
 Nam tunc Eoi statò flant tempore venti,
 Occiduam leni crispantes Tethya flabro.

Verùm (1) Rupellæ è portu, portuque (2) Dieppes
 Rectores Galli solvant, (3) Aravana petenda
 Si fuerint nova regna, mari cùm protinus lo
 Affurgit dilecta Jovi, stellisque coruscat.
 At si semotæ lustrent Arctoa (4) Canadae
 Regna, coronatis committant puppibus Euros,
 Cùm nitidæ prònum se subtrahit Isidis aëstrum,
 Et face Tyndaridæ lustrantur Solis amici.

Nunc age, quæ reditu via sit, quo sydere cœli,
 Dicamus. Medio properat quæ classis ab (5) Isthmo,
 Et Mexicano veniunt qui litore gauli,
 Quique ingens aurum terra è Chryseide vēstant,
 Havanæ (6) in portum contendunt: hinc ubi cœlo
 Emicat Alcidae invisus Junonius ignis,
 Dent placidos classi Zephyros, & sine relicto
 Ardentis Zonæ, dulcem mortalibus ægris
 Temperiem quærant, fulcantes cœca (7) Bahamæ
 Cærule, & egelidas certent properare sub Urfas,
 Arctous Mundi tandem quò partibus altus
 Jam quadragenis consurgat ab æquore vertex:
 Nam sic occidui surgentia flamina Cauri
 Intendent vela, & venti vitantur Eoi.
 Mox iter arripiant, quà matutina reducit
 Assurgens primum nobis Aurora laborem;
 Namque sub exactum cernent de gurgite signum
 Azoridas (8) tolli, & tutos rarefcere portus;
 Unde iter Europam ter quino absolvitur orbe.
 At Galli redeant, cùm Pampineus Autumnus
 Dat pingues nobis uvas, & mitia poma.

At dextro quicumque novi de litore Mundi
 Parthenias (9) quæris terras, sparsasque (10) Baruffas
 Per (11) mare pacis amans, venientes Solis ab ortu

Et ex America in
 Europam.

Et tandem ex Ame-
 rica in Philippinas.

Ac-

(1) *Roccella*. (2) *Dieppe*. (3) *Aravari* in America,
 inter Pariam amnem, & Amazonum. (4) Provincia Ame-
 ricæ Septentrionalis à fluvio dicta *Canada*, quæ & nova
 Francia. (5) *Panamà*. (6) Urbs Insulæ Cubæ. (7) Insu-
 la contra Floridam. (8) Insulæ *Azores*, à *Tercera*, vulgò
 dictæ. (9) Insulæ *Marianæ*, Hispanis *de los Ladrones*.

(10) Eadem, ac *Philippinæ*. (11) Mare Pacificum, vul-
 gò *del Sur*.

Accipies quocumque libet sub sydere ventos:
 Et prono cures pelago, quâ semper ab igni
 Cingulus incandet medius. Sed cùm micat astrum
 Ledæum, aut nimio ferverescit Carcinus æstu,
 Eos tunc linque sinus, Zephyroque secundo
 Crede graves ebena, & felici merce carinas.
 Eque Noto fugiens, æstus vitabis, & Euros:
 Hinc fines ultrâ Cancri provectus adibis
 Magdalios (1) portus, vel (2) Apollinis alta nivosi
 Culmina: velivolis quæ cùm transmiseris alnis,
 Ditis (3) Acapulci venies servatus ad oras.

Puppibus hæc super, & Velis, Ventisque canebam,
 Et super Oceano, CÆSAR dum magnus ad Istrum
 Fulminat Odrysios bello, victorque Tyrannum
 Auroræ pulsât, populosque avertit iniquos:
 Atque illum submissi Avaræ, Hunnique rebelles,
 Depositisque vagi venerantur Iazyges armis.
 Illo Parthenium me tempore patria Siren
 Pausilypi ad colles, & Olympia dulcis alebat,
 Uraniæ studiis florentem, & Palladis arte;
 Alter qui patria lusi piscator in acta:
 Tityre, te vitreas cecini Crateris ad undas.

FINIS.

PAR.

-
- (1) *Porto della Madalena* in Insula California.
 (2) *Capo di S. Apollinare*, in eadem Insula.
 (3) *Urbs, & portus Americæ* in Mexicano Regno.

PARTHENII
HALIEUTICA.

EDITIO TERTIA.

Tom. II.

Kk

THE NEW YORK
HISTORICAL SOCIETY
NEW YORK CITY

HALIEUTICORUM

LIBER PRIMUS.

Qui cursent vada squamiferi, quæ læta frequentant
 Pascua, qui mores gentis, quæ prælia, & ignes;
 Necnon & variæ quæ sint piscantibus artes,
 Sive hamos versent, seu, retia: sive tridente
 Monstra petant; vel fixa, cavis conchyliis saxis,
 Aut duro ramosa legant corallia trunco,

Hinc caneres: & capis aderit si Musa, sub Ortum
 Gemmiferas Iudæ quæsitæ gurgite conchas.
 Ibo alacer. Zephyris, vos ò, mulcete serenis
 Æquora, Nereides; vestro sub numine quando
 Innumeri spumosa natant per ærula pisces,
 Et fortunato consurgunt ostrea succo.

Nec minus ò Cœli Decus, & spes unica Mundi,
 VIRGO, fave, Vatiq; tuo da nobile carmen,
 Auspicijs qui, Diva, tuis, jam rara tumenti
 Credit lina mari, prædamque affectat opimam;
 Nam tu materni Dea litoris; aspice, ut omnis
 Hic te ubi barbarico surgunt de marmore templa,
 Supplicibus votis veneratur Olympica pubes:
 Atque tuo ex undis servati numine nautæ,
 Et promissa ferunt tibi munera, vota que solvunt.
 Huc tibi primitias Tyrrhena è Doride conchas,
 Vulsæque de duxis virgulta rubentia, saxis
 Ipse, & agam, magnisque onerabo altaria donis.
 Ergo age, squamiferas piscosa in setia prædas
 Immitte, & nubes disclude, & marmora placa.
 Tu verò, ò nostræ Decus, immortale carinæ,

K k a

Et

Et nova, *GARDENIAE*, piscantis gloria *Muse*,
 Huc adsis: frondosa vocat te *Nefis*, & alti
Miseni rupes, & aprici saxa *Dicarchi*,
 Quò Vatem tu *Phœbus* agis, quò pulcher & ipse
 Ire comes *Vati* non dedignatur *Apollo*,
 Et versare hamos, & arundine fallere pisces.
 I pelagi *Deus* alter, & altera eat *Dea Phyllis*.
 Non tenues calamos, non retia despice; namque his
 Fors erit, ut magnum referas in secula nomen:
Magnus & *Eubœica* semper celebreris in acta,
 Lina sub umbroso dum textet *Olympicus* antro.
 Quam & si faciles veniant ad coepa *Camœnæ*,
 Te puer *Hesperius*, & te cantabit *Eous*:
 Ille *Tago*, patrioque redit cum dives *Ibero*,
 Hic nitidas unda cum fert *Chryseide* gemmas.
 At mihi, si quondam victici *Nereæ* puppi
 Auspiciis lustrasse tuis, quâ rosca surgit
Aurora, & quâ se fuscus vehit æquore *Vesper*,
 Posse datum, & merita proci redimere corolla:
 Nunc liceat reduci materno in litore prædas
 Venari, & conchis per saxa vacare legendis,
 Dum me *Pausilypus*, dum proxima *Mergillino*,
 Atque in blanda vocant solices otia *Musæ*.
 Mox ego, si plures addet mihi *Juppiter* annos,
 Arma gravi numero, & Bellantum prælia dicam.
 Quare age, si tua, quæ canimus, non mollia iussa,
 Patria piscantem per cœrula dirige cymbam,
 Actias in velum dum sibilat aura carienti.

Principio piscosa prius, quam retia in æquor
 Solvimus, aut dextrâ ferrum torquemos acutam,
 Quæ nitidi spumosa græges loca, quæque frequent
 Pascua læta maris, quæ saxa virentia, vel quæ
 Flumina ament, rivosque libentius, & genus omne,
 Et studia, & mores, & quæ sua nomina, cunque
 Est, piscator, opus prædisce: quique dolosi
 Sint astus, rixæque, & vafra prælia gentis;
 Nam quo se possint tutari, piscibus acre
 Ingenium *Natura* dedit, viresque, dolosque.
 Quare agite, & proprias cunctorum discite formas,
 Nominaque, & mores. Primi cervice rubentes

Qui pisces litora
 iaculant.

Litora curva secant (1) Cuculi, atque humiles per arenas
 Cœru-

(1) Nostri, & Siculis *Corco*, Romanis *Capone*, Galli à
 Mullis non distinguentes *Ronger* vocant, Provinciales verò
Galline, *Santones* *Perloa*.

Ceruleos carpunt frutices: quos inter in alga
 Squamigeri pascuntur (1) Equi, flavique (2) Erythini,
 Vocalesque (3) Lyræ; volucrisque pet æquor (4) Hirundo,
 Flaventesque auro, & saturi violâ (5) Melanuri.
 Ipsi etiam cursant cristati spumea (6) Pagri
 Litora, quæque auri referunt nomenque, decusque
 Auratæ (7), & roseo (8) Mullus qui fulget ab ostro.
 His (9) Smarin, his (10) Sargos, & verlico'oribus adde
 Ardentes squamis, rutiloque (11) Synagridas auro:
 Et litus (12) Synodontes amant, ferratus & (13) Orphus,
 Quique did in sicca dissectus vivit arenâ.
 Salpa (14) supercilio virides imitata smaragdos,
 Et virgis variata, & lacti concolor: & (15) qui
 Attalico clarus textu natat æquore Rubro,
 Campanisque pererrat aquis, & noxius ictu
 Scorpius (16), & vivax (17) Scorpæna, & (18) Blennus, & omnes
 Imbelles (19) Aphyarum acies, (20) Hepsetus, & udus.

En

(1) Nostris *Caval Marino*, Gallis *Cheval*, Hispanis *Caulino marino*, Draconem etiam Veneti dicunt. (2) Nostris *Luvato*, Romanis *Fragolino*, Siculis *Carosato*, Hispanis, & Gallis *Pagel*, Venetis *Arboro*, plerumque cum Pagro confunditur. (3) Cum Cuculo passim confundunt, appellatur item *Organo* à sono, à Gallis *Groau* à grunnitu, insuper *pesce Malearmato*. (4) *Rondine di mare*, Gallis *Aronnelle de mer*, Hispanis *Valador*. (5) Italis passim *Occhiata*, Gallis *Oblada*, & *Nigroil*. (6) Pagro passim audit apud Italos, Gallis verò *Pagro*, Hispanis *Bezogo* indigetatur. (7) Nostris *Orata*, Hisp. & Gallis *Dorada*. (8) *Trigla*, & *Treglia* à nostris, Gall. verò *Ronget*: *Barben* vocitant etiam Massilienses, & Ligures *Triga*, Hisp. *Barbo de la mar*. (9) Nostris *Cerre*, Romani *Spigaro*, Veneti *Giroli*, Narbonenses, & Hisp. *Pigarek*, at Massilienses *Gerres*. (10) Ferè omnibus *Sargo*. (11) Neap. *Ricciola*, aibi passim pro Dentice accipitur ob similitud: (12) à Nostris *Dentice* appellatur & *Dentale*, Galli *Dentè*. (13) Nostratibus dicitur *Cernia*. (14) Ital. Hisp. Gall. *Salpa*, Massiliæ verò *Sopi*. (15) *Callichthys*, & *Stromateus* dictus *Fiatola*, Hispanis *Pampano*. (16) Nostris, & Romanis *Scorpano*, passim verò *Scorpio*. (17) *Scorfanello*, & passim etiam *Scorpio*. (18) Nostris *Cepolla*, Romanis *Messore*, Hispanis *Cacador*, Gall. *Lebre de mer*; muscosus piscis: propter quod, & *Blennus* dictus est.

(19) Neapolitanis *Cicinielli*, Liguribus *Nonnati*, Roman. *Pesci novi*. (20) Gall. *Ivoit*. Nobis inter pisculos ponitur, quos dicimus *Fragaglie*, Gall. *Petit Poisons*.

Engraulis (1), (2) Atherina, (3) Thrichisq; & canus (4) Acarnas, Quæque Hyeme incanæ, nigrescunt tempore (5) Mænæ. Æstivo, resonoque (6) Boops, qui gutture mugit.

Planorum catalo-
gus.

Sed qui (7) Psittacei, freta quæ felicia cursent, Dicamus: Dulci (8) Soleæ pinguedine fuesci Occurrunt primæ cantanti, quas mihi malim Apponi, quoties Divorum Sacra præimus Supplicibus votis, vel tempora quattuor anni Primitiis frugum oblati, precibusque sacramus. Concolor & Soleæ (9) Passer, (10) Rhombique trilibres, Et (11) Citharus algas amat, (12) Ammodytesq; Britannus, Et (13) Coraces cervice nigri, viridesque (14) Lacerti, Auratique oculis (15) Sauri, (16) Milvique rapaces, Quique venenato piscantes sæpè fefellit Ore (17) Draco, & (18) pulcher speculator syderis alti, Trachutumque (19) greges nitidi, maculosus & alas

Mor-

(1) Nostris *Alice*, Hisp. Galk. *Archay*. (2) *Laterina* nostris, Gallis verò *Melet*. (3) *Sarde*, & *Sardelle*, Gall. *Celerius*. (4) Inter Erythinos accensetur *Fragolino*.

(5) Italis passim *Menola*, Adriasi verò incolis *Menola Sclava*, Gall. *Mendole*, & *Cagarel*: Nobis haud dubio sunt *Rotundi*. (6) *Boga*, & *Rondetto*, Gall. & Hisp. *Bogue*, Nostratibus, ut vox ipsa ostendit *Vope* appellantur.

(7) Sic à Græcis cum Arist. nuncupantur, qui non in ventrem, aut dorsum, sed in latera compressi, inque tenuem extremitatem desinentes procreantur. Plinius planos vocat, horum autem duo sunt genera, spinosum unum, cartilagineum alterum, quia nimirum pro spina cartilaginem habent. (8) Neapolitanis *Palaja*, Ital. *Linguata*, Gall. *Sole*, Hispan. *Linguado*. (9) Ital. *Passaro*, Gall. *Plye*.

(10) *Romba*. Gall. *Roub*, & *Turbat*, Hisp. *Rodovallo*.

(11) Rhombi species Romæ *Foglio*. (12) Anglice *Sandil*. (13) Romæ *Gallina*, Gall. *Cabose*. (14) Ital. *Lacerto* dicitur, Gallis verò *Suvereau*. (15) *Sauro*, similis est cum superiore genere, Gallis *Aiguile* indigetatur.

(16) Multi cum Hirundine confundunt, cum Corace alii, alique cum Cuculo: Italis *Nebio*. (17) Nostri, Siculi, Liguresque *Tragina* appellant, Veneti verò *Pesce Ragno*, Galli *Vive*, Massilienses verò *Areigne*.

(18) *Pesce Prete*, *Bocca in capo*, Romæ *Messoro*, dicitur etiam *Lucerna*, Gall. *Tapecon*, & *Rasasce bianche*.

(19) Generale nomen *Lacerto*.

Mormylus (1), atq; tees qui difsecat equora. (2) Scombrus.

At ruber aprici fectator litoris oram

Carcinus (3), alget Hyems dum frigida; cumque perurit

Æstate in mediâ Sol litora, tunc & aperti

Gurgitis alta petit, frigusque inquit opacum

Æquoreas inter fylvas, & aquosa vireta.

At nigro sæcunda luto, qui cærule pisces

Degere ament, seseque imis in sordibus abdant,

Accipe: (4) Torpedo primum diversa figuris,

Altera nam lævis, crebrisque interlita punctis,

Hæc maculosa oculos, hæc lucida fulgurat astris:

Et magni cænosa (5) Boves tenuere frequentes,

Et (6) Pholis mucosa, capique per æquora semper

Difficiles (7) Pastinacæ, atrum quæ ore venenum

Effundunt rabidas, radioque armantur acuto.

Et quæ virosa diffundunt Nereæ canda.

Veloces (8) Aquilæ, (9) Squatinæque, & nomina lato

Qui (10) meruit gibbo, & visu turpissima (11) Rana,

Nigraque (12) Loligo, & stellatæ tergora (13) Raje:

In-

Cancer hyeme li-
tus, æstate aliâ sic-
quantur.

Qui cænosis in lo-
cis versantur.

(1) *Mormillo*, *Marmor*: Liguribus, & Provincialibus *Mormo*, Hisp. *Marro*, Neapoli frequentissimus.

(2) Nostri *Scombro* nuncupatur, Romanis *Macarello*, Gallis, & Liguribus *Auriol*, *Oreol* ab Aprili mense, quo capitur, vel ab aureis oculis. (3) Ital. *Grancio*, Gall. *Cancro*.

(4) Italis *Occbiatella*, Venetis verò *Tremola*, Gall. *Torpille*, Hisp. *Tremielga*. (5) E Rajarum genere sic dicti à magnitudine, Liguribus *Vasca*, Romanis *Raja Bubosa*, Venetis *Stramaz*, nostris verò *Raja grossa*, Gallis *Flassade*, Hisp. *Huga*. (6) Italis, & Gall. *Bavosa*. (7) Romæ *Bruccho*, Venetis *Pesce Palombo*, Siciliæ *Bastanaga* nuncupatur: Nobis verò, Liguribus, & Massiliensibus *Ferrassa*: Lutetiæ cum Ranis venditur. (8) Nostri, & Romani *Aquila*, passim *Pesce Rosso*, Galli *Tare Franke*, & *Falcone*.

(9) *Pesce Squatro*, sed Veneti *Squaia*: Galli *Angele*, & *Prange*: At Aquitani *Creac de buch*, Hispani *Lira*, at Lusitani *Lamio*. (10) In Oceano Balthico reperitur, Anglis *Lump* appellatur. (11) Nostri *La Pescatrice*, Romanis *Pesce Pescadore*, Galli Provinciales *Bodray*, Aquitani *Pescheteau*, Hisp. *Xarocho*, Epidaurii (Ragusini) *Diavolo Marino*. (12) Cum major est nostris *Calamara*, Hisp. & Gall. *Calamar*, Romani, & Veneti, nec non & Provinciales *Totena*, cum Minor est *Sepiola* latine: Nostri *Calamarelli*. (13) Italia, & Hispanis *Raja*, Gallis *Rays*.

Intectas quibus adde levi lanugine (1) Squillas,
Flaventemque oculos, & succo (2) Cantharon acri.

Qui saxatiles

Muscosos inter scopulos, atque herbida propter
Incolit Oceani gens plurima: tecta virenti
Quæ musco exhalant cava saxa, & plurima ab imo
Assurgens tegit alga mari, tenuere coruscæ
Phycides (3), & (4) Percæ molles, & (5) Juides, & quæ
Pinguis odoratum detondet (6) Hiatula muscum,
Et grati semper, regalia munera, (7) Turdi.

Ast humiles, scabræque sonant, quæ gurgite petræ,
Has (8) Basiliscus habet, (9) Milvusq; & flavus (10) Adonis,
Qui sæpè, ut perhibent, è fluctibus insilit actam,
Et placidos carpit muscoso in litore somnos,
Dum tranquilla Thetis premit æquora: sed Notus alis
Cum tonat imbriferis, restantque ad litora fluctus,
In ponti secreta fugit: Certamina dura
Cum Mergis olli semper, Fulcibusque parantur:
Hos è longinquo ut vidit properare feroces,
Saltanti similis sese devoluit in undas,
Tuta petens, fundique imis caput abdit arenis.

Qui litoreos inter
scopulos.

Verum sparsa super cautes quæ cœrule vestit
Herba, colit punctis (11) Satgusque insignis, & alis,
Et (12) Plorus, & celeri fugiens quæ Dorida cursu
Umbra (13) secat, rutilatque auro, & nitido argento.

Hæc,

-
- (1) Ital. & Gall. *Sebille*, & *Squille*, & *Cambari*.
(2) Ital. *Cantara*, alii *Tanada* à colore pullo: Hisp. & Provinciales *Cantharo*, Lutetia *Brethma*. (3) Nostri *Lepre*, Rom. *Fico* & *Percbia*, Gall. *Mole*, Hisp. *Molere*.
(4) *Percbia*, quæ passim cum Phycide venditur, cui simillima est: Hisp. *Pexcha*, Gall. *Perche de mer*.
(5) Veneti & Provinciales *Donselle*: Nostri, & Romani haud decenti vocabolo *Menchia di Re* vocant, Rhegini *Viola*.
(6) Romæ *Sopraciolo*, Nobis *Orcanna*, & *Ajata*: Liguri-
bos, & Hisp. *Serran*, quo nomine, & Galli indigetant: Ve-
neti verd, & Græci nostri temporis *Channo*: ab antiquo vo-
cabulo *Charme*, ab hiando dicta est. (7) Omnibus *Turdo*.
(8) Quæ & *Alauda cristata*, *Pavone*, Gall. *Percepierre*.
(9) *Milvo*, *Nibio*, *Pesce Rondine*, Gall. *Arondelle*, &
Falcon. (10) Cum *Turdia* venditur, eodemque nomine
indigetatur. (11) Omnibus *Sargo* dicitur, Nostri tamen
Saraco. (12) Athenæo *Melanderinus* à nigredine, ignobilis
est: Nobis, ut parvi *Coraces*, appellatur *Quarracino*.
(13) Itali, & Massilienses *Umbria*, & *Ombrina* dicunt:
Veneti *Nembrella*, Parisinis *Maigre*.

Hæc, dum se circum freta per chrysellina voluit,
 Irim picta refert, non uno errore colorum
 Pulchra micans oculis, niger & (1) Coracinus ab ipsa,
 Qua rutilat nitida piscis nigredine dictus.
 Hæc quoque saxa rosas imitati corpore (2) Mulli,
 Ac nitido insignes villo frondosa recurrunt.
 Et (3) Scarus ambrosia Divorum dulcior ipsa;
 Quem procul Agæo quondam de gurgite vectum,
 Tyrrhenis donavit aquis Optatus, & Urbe:
 Namque olim rari nabant, quos horrida nimbis
 Carpathiis egisset Hyems è fluctibus, aut quos
 Conclusos magni vivaria Regis alebant.
 Solus & hic visus, mendax ni fama, loquaci
 Ore greges inter mutos, cantare per undas,
 Pallentesque sonans, veluti bos, ruminat herbas.
 Hepatus (4) accedit rubicundus, & ore voraces,
 Nigrantesque ruunt (5) Fabri, fuscique (6) Cinædi,
 Gobius (7) herbosis in cautibus, albus, & ater
 Enatat: & vario meruit, qui nomina flore
 Anthias (8) hos sequitur: squamis argenteus (9) unus,
 Purpureisque oculis fablucet: grandior (10) alter
 Psittaceum attollit dorsum, sed circulus Irim

Unde scarus ad nos
 devectus.

Est vocalis, & ru-
 minat.

Tom. II.

LI

Au-

(1) *Pesce Corvo*, Gall. *Corbeau*. (2) Nostris *Treglia*, & *Triglia*, Liguribus *Triga*, Hisp. *Salmoneto*, Gall. *Rouget*, & *Argbeau*, qui lutarii insipidi, ac molles, *Saponara*.

(3) Nostris non planè Notus, aliqui *Pesce Saffiro* vocari putant, cum Auratis, & Sargis confunditur, qui Fortunatas Insulas incolunt *Brenchos* appellant: Græci veteri nomenclatura *Scaron* dicunt. (4) Innominatus est, aliqui malè *Figo*, ò *Fegato*, Venetiæ est fortè *Sacheto*.

(5) Romæ *Citola*, & *Pesce di San Pietro*; ajunt enim hunc piscem fuisse, quem jubente Domino, accepit, ut in ejus ore numisma pro tributo reperisset. Hinc & Græci nostri temporis *Petrospora* nominant: Ligures *Rotalo*, Gall. Narbonenses, & Hisp. *Gal*, & Provinciales *Træse* à voracitate: nostris *Gallo*. (6) A Provincialibus *Sannat*, nostris innominatus. (7) Venetis *Gd*, Liguribus *Zolero*, Gall. *Govion*, Nostris *Mazzone*: Maximus flavescens *Paganello*.

(8) Quo nomine apud nostrates appelletur non liquido constat: multi cum Auratis confundunt.

(9) Primi generis Anthias, Gallis *Barbier*.

(10) Secundi generis pelagius est ad Atellorum genus accedens: Gall. *Capelan*.

Aureus incingit, totus coryice nigrentia
Tertius (1) è viola subtermicat; Iris & (2) illis
Sanguineis ardet maculis, nidoque Amethystæ,
Lumina pulcher, & ora, supercilioque superbus.

Littoreos inter scopulos; scabrosaque molles

Qui scabras inter
petras inhabitent.

Saxa latent (3) Polypi, & candenti (4) Sepia lacti
Concolor, octipedesque frequentant saxa (5) Paguri,
Atque (6) Leo, atque (7) Elephas, Palatinæq; (8) Locustæ,
Et (9) Merulæ scopulos, & qui formosior omnes
Squamigeros (10) Pavo superat, coluere: neque illos
Deferit ardenti flavens (11) Sphyræna colore:
Cui similes glomerantur (12) Aci, qui lata frequen-
tes
Densatis fuisse globis errare per alta.
Postremas acies geminæ comitantur (13) Alaudæ,
Altera, quæ sparsim punctis micat, altera cristis;
Troglodytæque (14) ruunt medii, qui gutture pando
Mænorum per saxa cavas petiere latebras.

Echeneis,

At non tu nostram felici murmure puppim
Perflatam sistes, (15) Echenei, tumentia quando

Pie-

(1) Anthias tertii generis Turdo similis, cum quo vendi-
tur. (2) Anthias quarti generis Græcis Evopus, & Aulo-
pus propter superciliorum speciem dictus: erit fortasse, qui
nostratibus *Aulopena* nuncupatur. (3) Nostris Polpo, Vene-
tis Folpo, Hisp. Pulpo, Gall. Palpe, & Parpe.

(4) Seccia, & Sepia, Venet. Seppa, Hisp. Xibia, Gallis
Secbe, at Ligures Sopi, ut & Massilienses.

(5) Granchio, qui in scopulis versatur fusci coloris, Gall.
Chabre, & Crape, Hisp. Aranha. (6) E Locustarum gene-
re, sic dictus à flavo colore. (7) Item è Locustis, est vi-
ridantis coloris à mole appellatus circa Capreas, & Pansyli-
pum plurimi capiuntur. (8) Nostris Ragosta, & Alagosta,
Hisp. Logusta, Gall. Languste. (9) Merula, Merlo, & Ten-
ca di mare, Hisp. etiam Merula, Gall. Merle, plurimi à
Turdis non distinguunt. (10) Pavone, Romæ Pappagallo,
Hisp. Bodina, & Bayo. (11) Itali, & Hispani passim Spet-
to, idest veru à figura, Galli Spet: Romæ Lucio Marino,
hanc verò putò esse quam nostrates vocant Aguglia Impe-
riale. (12) Primi generis, ac nobiliores nostris Aguglie,
Romæ Acocella, Hisp. Aguilla, & Aguia pescado, Gall.
Orphies: Ignobiles verò nostri vocant Castandelli.

(13) (14) Omnes uno nomine Perciapietra.

(15) Remora nulli non nota, quam Lampetram plurimi
esse volunt.

Pieridum vada sulcatus melioribus auris.
 At te ne fallat species, piscator, aperta
 Signa dabo. Cubito pifeis non longior uno
 Sit licet, alatis, mirum, mora turribus ingens.
 Argentum lateri, medioque smaragdina dorso
 Linea, cæruleis cincta color ardet acutæ.
 At violæ in reliquis sublicet purpura membris.
 Exiguos, veluti Polydorus, cervice supina
 Fert calyces, rostrumque catulis, seseque per undas
 Sex agitat pinnis, & corpore tortilis ille est.
 Cum cirris hæret, multoque tenacia fectu
 (Ceu defixa cutem si quando apprehendit hirudo)
 Saxa tenet: quibus ipse cavis hædere carinis
 Crediderim, celeresque fugas inhibere tetaci
 Confestim fectu Remoram. (Sic dicta Latinis
 Nomine, quæ Graiis Echeneis) Aquosa per alta
 Remigio juvenum valido, veloquæ volantes
 Piscis ut apprehendit puppes, mora nulla, repente
 Immotæ steterunt spumoso in marmore: ceu cum
 In brevia, & fyrtes occurrere latentes;
 Sive angusta inter spumosi claustra Pelori
 In rapidos venire, Notis spirantibus, æstus.
 Et quamvis toto in velum ruat Æolus antro
 Eurosque, Zephyrosque ferens, magnoque rudentes
 Extenti fridore fremant, & lina secundis
 Pulsa Notis, omnem comprehendant cornibus auram,
 Jam sciendenda: rates impellat & ipse morantes
 E puppi prono descendens flumine Nereus:
 Ipsi & remigio quamvis, hortante Magistro
 Insistant alacres Nautæ, & clamore secundo
 Obnixa remis feriant mare: stant tamen alni,
 Ut patriis steterant defixæ in montibus olim.
 Usque adeo in parvis magna est Natura: sub alta
 Rupe velut celeri fugiens agitata Molosso
 Cerva volat, saltusque fuga prætervolat omnes:
 Ocyor & sese, atque alatis ocyor Euris,
 Conspicienda solo sua vix vestigia linquit:
 At si forte canis comprehenderit, & tenet atres,
 Stat tunc fixa, pedes frustra eluctata fugaces,
 Sic & veloces consistunt Doride puppes,
 Ut curvas Echeneis habet cervice carinas,
 Quamvis Rector adest, ventusque adsibilat idem,
 Vela tument, Nautæ insurgunt, patet æquor apertum.
 At nos, nulla tenet quoniam mora, per mare cursus
 Incæptos, Euro in velum spirante, sequamur:

LI

Qui-

Ejus descriptio.

Qua vi naves fi-
nat.

Qui Pisces Pelagi.
gii.

Quique altum tenuere greges, dicamus: (1) Afelli
Quonquam ventre pigri cœnoso è gurgite primi
Ilicet attolluntur, ubi latuere repositi
Sexaginta dies, freta dum Canis arida multo
Componit latratu, & circum litora torret.
Hos (2) Claria insignis lacte, (3) Arecidesque sequuntur,
Ac similes Baccho (4) Tinçæ, (5) Liparisque, ferique
Armati fetis, & duris dentibus (6) Apri,
Et (7) Scolopax ferrâ metuentus, quique profundo
Sole sub æstivo conduntur marmore (8) Glauci,
Cyaneo ardentes fuco, radiisque rigentes;
Hyppurusque (9) fugax, & gurgite clarus Ibero,
Et qui (10) Monoceros cornu mare dividit Indum.
Sunt alii, nullis inteçti tergora squamis,
Qui salis alta secant: tales (11) Cordyla, (12) Cybiæ,
Pelamydes (13), (14) Thynnique leves, (15) Orcynus & ingens,
Et qui sæpè gerunt cum piscibus horrida bella

Pelagii non squa-
mosi.

Pu-

(1) Quorum varix species, Nostris, & Romanis *Merlu-
zo*, quasi Lucius Marinus: Gall. *Merle*, Hisp. *Merluza*, di-
citur etiam *Pesce Afino*, & *Nasello*. Asellorum ingens co-
pia in Oceano Septentrionali, unde ad nos exiccati deve-
huntur, & vulgato nomine *Baccalà* appellantur.

(2) Nobilior inter Asellos, nobis *Fico*, Romæ *Tenca ma-
rina*, & *Pesce Fico*, Gall. *Mole*, & *Molere*, ob carnis te-
neritudinem. (3) *Harenga*, Germana voce, unde ad nos
exiccati asportantur. (4) *Tenca*, Hisp. *Tinca*, Gall. *Tenche*.

(5) A pinguedine dicta, cum enim in craticula affatur
pinguedo, velut oleum stillat, fortasse erit, qui nostratibus
dicitur *Bocceagrassolla*, ad Herculanum capitur in loco, qui
vulgò dicitur *Granatiello*. (6) Italis, Gallis, & Siculis,
Pesce Porco, Romæ tamen *Pesce Balestra*, quod in dorso
aculei robustissimi, membranisque junctis, si recondantur sta-
tim eriguntur. (7) Nobis *Pesce Vallone*, & *Pesce Serra*.

(8) Nobis *Ricciola*, nam Synagris est *Prajo* (irrepsit er-
ror inter cudendum) Romæ *Lechia*, minor verò vulgò *Pe-
sce Stella*, Gallis *Derbio*, & *Biche*. (9) Hisp. *Lampago*.

(10) *Monocerate*. (11) Thynni recenter nati à capitis
magnitudine dicti, *Tunnacchi*. (12) Thynni majores.

(13) Veteri vocabulo *Palamida*. (14) Nostris *Tonno*,
Hisp. *Atun*, Gall. *Ton*, & *Athon*, Thynnum membratim, &
in assulas dissectum *Tonnine* vocamus, pinguiore verò cir-
ca ventrem partes *Tarantello*. (15) Thynnus cum in ma-
gnam corporis molem excrevit.

Pugnaces (1) Ziphiaë (2), Congrique (3) Amiaëque feroces,
Squameus his (4) Coluber succedit, & hispidus (5) Hydrus,
Hydrus, qui Libycis, gelidæque in fluctibus Uria
Immenso in sese revolutus colligit orbe:

Tuque ò verficolor mensis celebranda Deorum,
Muræna, (6) & mollis falcato (7) Tænia ductu,
Et (8) Myrus unicolor, piceæque simillimus. At te
Carminibus nostris numquam, (9) Pompile, tacebo,
Qui quondam Piscator eras, sed pulcher Apollo
Ocyrhoës magno correptus amore puellæ,
Cum te Mileto fugientem virgine vidit,
In piscem iratus vertit, saxumque carinam.

Pompili Metamor-
phosis.

Ah miser! evictus precibus, lacrymisque decoris,
Illam ferre sua pro virginitate parabas,
Sed frustra fugimus: vanus labor omnis, ubi obstant
Ferreæ fata Deum, legesque adamante rigescunt.

Hinc amor ille tibi celeri sociare natatu
Alatas vastum fulcantes Nerea pinus:
Inceptumque ostendis iter, nec deseris unquam,
Ni jam vicina præsentis litora terræ:
Quam fugis infelix, pelagusque recurris in altum,
Quin & felices auras, & læta serena
Indicio nautis certo prædicis: & illi
Te comitem venientem, & te venerantur euntem.

Ut naves societ
serenitatemque præ
sagiat.

Sed procul irrumpens in litora gurgite ab alto
Carcharias (10) fremit ore, ducem quem mille sequuntur
Hor-

(1) *Pesce Spada*, Genuensibus, & Narbonensibus *Imperatore*, Aquitanis *Grand Espadas*, Armoricis *Heron de mer*.

(2) Ferè omnes gentes antiquo vocabulo *Grongo*: Provinciales verò *Filat*, quia instar retis pisces involuit, & implicat. (3) Gall. & Hisp. *Byza*. Nostri à feracia appellatur *Ferone*, aliis *Lamia*. (4) (5) *Serpe Marina*.

(6) Ubique gentium *Murena*, & *Morena*; Lusitani tamen *Moreia*. (7) Nostri *Cepolla Rossa*, Gall. *Flumbo*, quia tota rubet, & instar flammæ inter natandum serpit, & rutilat. (8) Murænam marem multi putant, negant alii, cum Murænis exponitur; à Gall. serpens dicitur. (9) Ab Homero Sacer piscis dictus, plerumque cum Thynnus confunditur, à Gall. *Pampale* appellatur. Græci penultimam corripiunt, nos iterum cum Ovidio produximus, nostri hunc vocant, *Pesce Letterato*, quod veluti literis sit tessellatus.

(10) Sic dictus, quod acutos, asperos, validosque dentes habeat: in Italia passim *Lamia*: esth vera *Amia* non sit *Carcharias*, Nostri *Canesca*.

Canes marini, co-
rumque species.

Horrendæ (1) Galeorum acies, & dira (2) Canum vis.

O Piscatores, arcete è retibus illos;

Nam secus ereptis diserpent retia prædis.

At non se nostro subducet carmine (3) Vulpes:

Non & (4) Centrines radio, non asper (5) Acanthias,

Et (6) Sus in caput accrescens, qui litora grunnit

Dum captivus adit, visuque horrenda (7) Zygæna,

Cui ferræ veluti, dentes armantur acuti,

Frons falcata jugo similis, sed lumina subter

Prona micant, minio rubet os, rictuque supinum est.

His animadversis, qui sint, qui mutua ponto,

Qui mare, & flu-
mina colant.

Fluminibusque vagi faciant commercia pisces,

Protinus expediam. Glaciali è litore primus

Occurrit (8) Salmo, qui cum annis nomina mutat.

Parvulus est Salar: est Fario cum grandior ævo

Venit: & hinc Salmo jam plenus dicitur annis.

Niliacusque (9) Latus præstans candore, (10) Lupusque,

E (11) Caper, & (12) Capito, & convivia plebis (13) Alofæ:

Quique peregrinis (14) Acipenser fertur ab undis

Ad

(1) Galei vocantur longi omnes, & cartilaginei, qui ab habitu corporis Musteli etiam nuncupantur, nostri uno omnes nomine *Pesci Cani*, Gall. *Chien de mer*. (2) *Pesci Cani*, quorum plurimæ species sunt, & sic à mordendo dicti. (3) Ex canum genere *Volpe*, Gall. *Bamart*. (4) *Porco Marino*, Gall. *Benard*, Provinc. *Porc*. (5) Ital. *Pesce Palumbo*, Hisp. *Musole*, Gall. *Aguillat*: & passim omnes *Pesce Cane*. (6) A Lacedæmoniis *Orthrororiscus* appellatur. Rotam Plinii nonnulli putant. Mola etiam dicitur. Nostri *Botta*, *Mola*, & Lubrensis *Trepestillo*, Gall. etiam *Mola*, Hisp. *Bout*. (7) Ital. *Pesce Martello*, *Cambetta*, & *Pesce Balestra*, Lubrensis, & Neap. *Magnosa* à jugo, cuidam muliebri capitis ornameto perlimili, quod nostri ita appellant, Hisp. *Limada*, & *Toilandolo*, Gall. *Jouzion*, & *Cagnole* à dentium sævitie. (8) *Salmone*, Gall. *Saulmon*, parvos Salmones, Aquitani *Tacons* indigentant, marem à rostro *Beccard*, fœminam à ferendis ovis *Bortier*. (9) Nostri maris non est. (10) Venetis *Varolo*, Rom. *Spigola*, Neap. *Spinola*, Hisp. *Lobo Robalo*, Gall. *Lupazzon*, & *Lubin*.

(11) *Porco*, aliis est *Pesce Balestra*, plerisque innominatus, vel Nili Porcus. (12) Nostri *Capidone*, & *Squaglio*, Hisp. *Cavedo*, Gall. *Munier*, & *Vilain*. (13) Exdemque *Alaufæ*, & *Thriffæ Alofa*, & *Chiepa*, Hisp. *Saboga*, Gall. *Alofe*. (14) Italis majores *Sturioni*, minores *Porcellette*, Gall. *Esfurgeon*, & *Creac*, Hisp. *Sullo*, & *Sollo*.

Ad Palatinas prima inter fercula mensas . . .
 Hos Rhodius sequitur (1) Galeus, & Ponticus (2) Huso,
 Pinguis ab argilla qui venit: & oris hiatu
 Ingenti (3) Viola, & fragranti candida succo.
 Non te præteream, (4) Lampetra, virentia propter
 Quæ fluxa, & pictas florenti gramine ripas
 Lata fugis, non uno oculis errore colorum
 Aspicienda, notisque insignis, & Iride fusca:
 Lubricaque è manibus sublaberis, & petis undas.

Qui circa fluvio-
rum ostia versantur

At pingues verò (5) Cephalæ, squamisque nitentes,
 Tethyos undivagæ justum genus, & Chromis ardens
 Ora per, & ripas fluviorum, & stagna, ubi dulces
 Decurrunt lymphæ, & rorantibus aucta fluentis
 Doris amara suum perdit commissa saporem,
 Degere amant. Numquam sed amicos (6) Lucius amnes
 Deserit: assiduo circum fugit ora natatu.
 Interdum pelago mediis è fluminibus sese
 Insinuant agiles (7) Anguillæ, & per loca limo
 Obsita, cæruleis lætæ pascuntur in herbis,

Qui fluviatiles.

Quod superest, sinuosa secant hi flumina pisces,
 Seque mari numquam committunt: Incola magni
 Attilus (8) Eridani tollit se clarus ab alveo,
 Cui capiti vis tota, Borystheniusque coruscis
 Antaceus (9) stellis rutilans, & corpore molli
 Ithyocolla (10), cutem sublutea, (11) Glanis & ingens,
 Purpureisque notis ardens, & lucidus auro
 Phoxinus (12), & festiva inter convivia (13) Truttæ,
 Quæ nitidas sectantur aquas, rivosque sonantes.

Adde

(1) *Copio* quem pro *Acipenser* Rhodani, et *Padi* accolæ exponunt. (2) Gall. *Barbote*. (3) Gall. *Eperlan*.

(4) Ital. *Lamprada*, Hisp. *Lamprea*, Gall. *Lamproye*, et *Lamprezze*. (5) Latinis *Mugil*, nobis Græca voce *Cefalo*, Gall. *Mulet*, et *Gabrot*. (6) Ital. *Luzzo*. Hisp. *Sollo*, Gall. *Luez*, et *Brochet*. (7) *Anguille* veteri apud omnes vocabulo. (8) *Adello*, et *Adeno*. (9) Germanis *Tick*, Istrianis *Tock*. (10) Etiam hic *Barbotta*; quia è superiore maxilla, quatuor carnosæ appendices, veluti barba, dependent.

(11) A Pannonibus *Harcha*, German. *Schaden*, Illyric. *Sum*, Græcis *Clagnon*, qui in Strymone Glanidem capiunt, qui hodie *Glanon* appellatur. (12) Romæ *Morello*, Florentiæ *Pardello*, Mediolani *Esbrevon*, Gall. *Veron*.

(13) *Trotta*, et *Trutta*, Gall. *Troutte*, et *Truitte*.

Adde his (1) Leuciscos, & (2) Squalos, adde (3) Thymallos,
Ac dices gemmis, & amantes uda (4) Cyprinos:
Alburni (5) hos inter nivei (6), Tincæque feruntur,
Et Rhætis, quæ Tinca foret, ni tergora fuscus
Inficeret color, & dulcis pinguedine (7) Farra.

Insuper his, undis currit stagnantibus (8) Umbra
Qui stagna teneant. Dorsa rosas imitata, latusque argentea candens.
Et fluctus, Thrasymene, tuos, qui circuit (9) Albus,
Albulaq; (10), & (11) Sarachus, (12) Pigusq; & (13) Simus, & (14) A-
Et tu, qui quondam fueras Benacidos undæ. (sper,

Carpionis meta-
morphosis:

Portitor, ò (15) Carpo, sed piscem fecit avarum
Auri sacra fames; quia nautum scilicet à Diis
Quæsieras, sociisque tuis vim inferre parabas
Saturno, regique hominum, patrique Deorum.
Tantum mortales agit infatiata cupido:
Numina ut immemores Divum intemerata laceessant:
Qui mare, qui terram nobis, dulcemque benigni
Auram largiti, & quorum de munere vita est.
Auso quo summus pater indignatus iniquo,
Exemplò in piscem mutari iussis avarum:
Quo duro semper stimulo torquere: neque unquam
Infelix voto, aut auro potiere fugaci.

Qui pisces grega-
tim vagantur.

Nunc age, non id te lateat, per cæcula multi
In turmas, aciesque ruunt, socioque natatu
Spumantes findunt campos, ceu (16) Mugil, & auri
Chrysophrys (17) imitata decus, Mullusque rosetis

Æmu-

(1) Primi generis Romæ, *Rovillano*, Insubribus *Oladi-
ga*, et *Orada* ab aureo capitis splendore, Gall. *Gardon*, se-
cundi generis Ital. *Streja*, et *Strigio*, Gall. *Vandoise*, et
Dard. (2) Ital. *Stretta*. (3) Ital. *Temolo*, Gall. *Umbra*.

(4) *Burbaro*, et *Carpano*, Hisp. *Carpa*, Gall. *Carpe*.

(5) *Albette*, *Alborino*, et *Pasquarel*, Gall. *Ballere*, Ger-
man. *Alblen*. (6) *Tenca*. (7) *Farra*, *Ferra*, et *Pala*.

(8) *Umble*, et *Rubetto*, Salmo Lemani lacus (*Lago di
Garda*) cum Salmoni similitimus sit. (9) *Albo* frequens in
Thrasymeno (*Lago di Perugia*). (10) *Albele*.

(11) Ita Græcis, nostrisque, Insubribus *Acone*, et *Aquo-
ne*, quia aquis pascitur. (12) *Pic*, et *Pigo* in Verbano
(*Lago Maggiore*), larioque lacu (*Lago di Como*) capitur.

(13) *Naso* à naso nimis crasso. Helvetiis *Naszen*. (14) A
maxillarum asperitate dictus, Gall. *Apron*. (15) *Carpione*.
Olim ferunt dictum *Pione*, sed cum quidam, qui illum
carius emerat, dixisset se emisit *Car Pione*, dictus deinde
piscis est *Carpione*. (16) *Cephalus*. (17) *Aurata*.

Æmulus, & nitidi Synodontes: & agmen in unum
 Agglomerantur Aci, atque Aphyæ, metuendus & ictu
 Scorpis, & Scorpena, Amiæque, & floribus ardens
 Anthias, & nigri Coraces, Thynnique fugaces:
 Atque Lyræ, atque (1) Sudes, & flaventes Erythini.
 Ipsæ etiam timidæ jungunt focia agmina Salpæ,
 Trachurique leves, & picti tergora Turdi.

Tu quoque turmatim cursas, Melanure, per undas,
 Et mollem sequeris Percam, Scombrique (2), Chromisque
 Et vos Pelamydes densatis Nerea turmis.

Verum alii socios odere, & marmora foli
 Cana secant: tales nant fluctibus Iride pulchra
 Picti Pavones, Citharique, Fabrique voraces,
 Atque Cuculus edax, & Julides, atque (3) Scyæna;
 Rajæque, Squatinæque; & Ranæ, & cæruleus Bos.
 Solus & æquoreas per cautes flavus Adonis
 Fufus humi carpit placidissima munera, somnos:
 Rhombique, Sargusque, & viscere pauper Afellus,
 Atque Draco, atque Canes, & picto Mormylos ore.

Solivagus quoque falsa secat ferus (4) Hemerocætus,
 Cui ventris furit atra fames: nec finis edendi,
 Pinguia ni saturo rumpantur viscera, & ipsam
 Cum pastu vitam revomat: hinc discite quod vos
 Ingluvies vesana feret, quoscumque per omnem
 Ire juvat luxum, & ventri indulgere voraci.

At vero (5) Accipiter, volucrique simillima Hirundo
 Soli habitant litus, sed cùm pernicipibus alis
 Corripiunt maria alta, globum densantur in unum;
 Inque ruunt hostes glomeratis orbe catervis.
 Quos ubi prospectant imo de gurgite in altum
 Adventare, super fluctus se protinus omnes
 Emittunt, celeresque volant per inania branchis,
 At verò è pelago se stridula tollit Hirundo
 Altius: ast humilis primam radit maris undam
 Accipiter, nanti similis, similisque volanti.

Sed quot diversæ species, formæque natantum,
 Nominaque, & mores quot sint, comprehendere versu
 Si quis fortè velit, magni velit ætheris idem
 Dicere, quot tremulo scintillent Sydera noctu;

Tom. II.

M m

Aut

(1) Sphyræna, quæ & *Aluzzo Imperiale*.

(2) Ital. & Gal. *Castagnola* à colore dicta.

(3) Græcè, latinè verò Umbra. (4) *Uranoscopus*, sic etiam
 appellatus, quia interdum dormit. (5) Idem qui *Milvus*.

Qui solitarii.

Uranoscopi indoles.

Milvi, & Hirundinis.

Aut ubi flaventem collegerit area messem,
Quærere quot vento paleæ jactentur inanes.

Nec verò gignunt omnes maria omnia pisces.

singulæ nationes
Peculiares suos habet
pisces.

Angustum longo Ziphia mucrone Pelorum
Armati tenuere: Scarus Myrtoa frequentat
Æquora, & Jonii nonnumquam vectus aquosi
Cæcula trans, fines decurrit ad usque Sicanos.
Plurimus Euxina generatur Thynnus in unda:
Orbis (1) in Ægypto, Rhegini ad litoris oram
Regales nascuntur (2) Aci, (3) Muresque rubentes
Herculeum (4) juxta portum: Conchylia fluctus
Nigra Tarentini lactant, Lumbumque Britanni.
Aspice & ignotum lustratum navibus æquor,
Eosque sinus Ophyræ, Chrysenque repostam.
Divisæ patriæ sunt piscibus, una canoras
India Sirenes gignit, pharetrataque gemmas
Persis habet, niveos Gangetis & unda lapillos.
Simia Chryseο natat æquore: sola (5) Manates
Ammerice, & miros hæc educat una (6) Reverfos.
Arecidem Germana Thetis, Tyrrhenaque rubrum
Coralium, generatque truces Arcto Colubros.
Quid tibi odoriferis referam rorantia saxis
Succina, Najadum lacrymis, casuque decora?
Quid maria Æthyopum niveis canentia (7) Cynnis?
Velleraque Oebalii ut depectant Byssina (8) Pinnis?
Aut propiora polo quæ cæcula despicit Ursa,
Orbis inaccessi metas? ubi dura ferarum
Tergora vix rigidi possunt penetrare tridentes;
Et gens illa quidem torquendo aptissima ferro.
Insignes auro Conchas fert æquor Erythræ,
Nil quibus est terris præstantius, aurea Regum
Quo possint pretiosa magis splendescere fætta,
Et torques rutilare: neque his præsentius ullum,
Pectora si quando pervasit lethifer ignis,
Auxilium venit: efferventem gemmeus æstus

Tem-

(1) Vulgus Græcorum *Flascopearon*, idest lagenam dicit, ob molem rotundam, duroque corio contextam, Nobis *Pesce Mundo*. (2) *Cicirelli*, de quibus infra.

(3) *Sorci*, quibus roseus color, caro candida, & solida.

(4) *Tropea*, Brutiorum oppidum.

(5), (6) De his lib. 7. (7) Pisces Cynnis similes, alifque volantes circa ultimum Africæ promontorium.

(8) *Lana Pennæ*, de qua plura lib. VIII.

Temperat humor, agitque omnem de pectore pestem.

Sed neque Erythræi fluctus, ditissima gemmis
 Æquora, non (1) Chryse, aut felices Persidos undæ
 Laudibus Euboici certent Crateris: & Aclæ
 Non se Campanæ æquiparent Mavortia Rhæsi
 Litora, nec Siculis Tellus regnata Tyrannis,
 Non molles Arabum tractus, nec in Orbe reposto
 Tota coloratis Peruvia dives arenis.

Campani Crateris
 laudes.

Hæc vada non Phocæ spirantes naribus imbrem
 Sulcavere, aut formidandæ piscibus Orcæ,
 Nec Balænarum rigidis mare dentibus horret.

Sed rosei Mulli, & Murænæ lacteus humor
 Percurrere; secant Soleæque, rubrique Erythini.
 Hic niveus sese vitreis & fluctibus effert

Delphinus, puerosque inter festivus oberrat.

Hic nitidi semper Soles, & aprica serena.

Et petræ Conchis, & Piscibus utilis unda.

At colubri tristes absunt, & dira Luporum
 Semina, nec miseros discerpit Scylla natantes.

Non tantum radiis Torpedo nocet, neque tantum
 Scorpis irato diffundit ab ore venenum.

Adde maris prospectum omnem, & Telluris amœnum,

Et montes sacros, & utroque ab litore colles,
 Nunquam non gratos umbris, & mollibus herbis:

Depictasque inter currentia flumina ripas:

Totque altis imposta jugis castella, domosque.

Atque theatri fabricata palatia circo

Pausilypi propter litus, clivosque sequentes,

Regum opus, atque opere egregio, luxuque superbo:

Adde Urbem lætam populis, opibusque potentem,

Et claro augustam scepro, ingenuisque vigentem

Artibus, & studio florentem nobilis otii,

Cui Regina suo fecit de nomine nomen

Parthenope, mitesque dedit blandissima ritus.

An virides memorem scopulos, piscosaque saxa,

Et tot muscosis excisa in rupibus antra?

An ne sinus tantos, te (2) Polli, teque beato

Cum portu, Misene, tuo, & te, molle Dicarchum?

An quæ felicem memorem Cratera coronant?

Hinc ditem Baccho Inarimen, montesque Tiphoei,

Et Prochyten pomis vernantem, & pinguibus uvis;

M m 2

Pi-

(1) Vide lib. 7. Naut. (2) Sinus inter Massam ad delubrum, & Surrentum, ubi Pollii villa.

Piscos illinc Carpreas, Fanumque Minervæ,
Et Vici colles, & pampineum Surrentum?
Hæc eadem Musas, & doctas extudit artes,
Campanoque sonum dedit ære: & pixida Nautis
Protulit, & tenui telas intexuit auro.

Hæc Vates lauro insignes, rubroque galero
Romuleos Patres, clarosque Heroas in armis,
Et tot Pontifices tulit, & te maxime Patrum,
ANTONI (1), throno, qui mox sublimis ab alto
(Regnatorem Orbis nam te, collisque Quirini
Concordi plausu Divique, hominesque repossunt)
Omnia sub pedibus volui, vertique videbis.

Salve magna Parens rerum Campania Tellus,
Læta mari, fecunda solo, mitissima Cælo,
Alma viris, mediæ quam Dii posuere benigni,
Gemma velut, circo media est quæ lucida fulvo,
Egregias tibi nunc laudes perecurrere, & artes
Incipio, Actiacos ausus tractare cothurnos,
Coryciumque (2) cano Tyrrhena per æquora carmen.

Quibus in locis me-
tiores nascantur pi-
sces.

Nunc vada squamiferum ingeniis, quæ læta cuique
Pascua, quæque magis sint piscibus apta ferendis.
Herbosæ primum cæutes, scopulique virentes,
Muscus ubi, & frutices passim nascuntur odori,
Fragrantes generant pisces, succoque salubres.
Tales Herculeæ (3) rupes, & saxa beati
Pausilypi muscosa ferunt, rupesque Dicarchi,
Et Capræ, & quæ (4) Sirenum cognomina servant.
At quæ sub tenero se gramine sternit arenam
Lætior, illa gregi squamoso grata ministrat
Pabula, queis constans veniat caro, fuccus & uber.
Qualem, Nesi, tuo sub gurgite sæpè solemus
Despicere: ast ubi cæruleis obducitur algis,
Haud caro felici tantum pinguedine præstat:
Estque salutifero tamen ubere, grataque gustu.
Talia Leucosæ sunt cæcula, talis & omnis

Adria-

(1) ANTONIUS Pignatellus è Minorbini Principibus S. R. E. Card. & generis splendore, & virtutibus egregiis Summo Sacrorum principatu dignissimus.

(2) Oppiani scilicet, qui Corycius fuit, floruitque sub Severo, & Antonio pio, cui gratissimus fuit ob carminis elegantiam, fertur ab eo tot stateres aureos dono accepisse, quot illi versus dedicaverat. (3) Massa ad Delubrum.

(4) Sirenusæ insulæ, *Li Galli*;

Adriaci tractus, & Etrusci litoris ora.

Præterea quæ falsa sonantes æquora rivos
Accipiunt, multa pinguent uligine fluctus;
Namque è præruptis felicem rupibus undam,
Fœcundumque trahunt limum, quibus humida ponti
Luxuriat gens multa: velut Cephalique, (1) Tragique,
Atque Lupi, atque Smaris, atque Anthias, atq; Atherina.
At verò steriles fundi qui carpit arenas,
Gignitur exuccus, quamvis innoxius; at qui
Cœnosis gaudet, pinguis licet, utilis ille
Non ægris; Rajæ veluti, Rhombique, Bovesque.
Quique altum tenuere Canes, & grandia Cete,
Non homini Natura dedit: sed pinguior alter,
Gratior aut nobis, succoque salubrior ipso
Non illo est, restua Tethys quem lactat in unda.
Tales angusti producunt claustra Pelori,
Et Capræ, Euripusque, & lætior ora Tarenti,
Quosque Propontis alit, quos educat Hellepontus:
Et quos Oceanus per Gallica, perque Britanna,
Et per Ibera fluens, alterno perluit æstu
Litora, quique Rubri diffundunt marmoris undas.

Reflu in mari opti-
mi.

Quin diversa licet pisces det Tethys eisdem,
Non tamen est cunctis eadem caro, nec sapor idem:
Sed varii veniunt pro conditione locorum,
Seu quod non æquo descendant semina Cœlo.
Aut cunctis eadem non pabula; sive marini
Non omnes uno lactentur ab ubere fluctus.
Insignes dat Creta Scaros, dat Carpathos, & quæ
Perpetuò Libyca pulsantur Doride Syrtes.
Egregios aprica creat Synodontas Amalphis,
Illyricique maris scopuli: dat Julida dives,
Et Chromin Antipolis, Gaditanaque litora Fabrum,
Palladiæ (2) Mullum rupes, Pagrumque Dicarchum:
Et Rhombos Sinveffa, fugaces Thracia Thynnos.
Pulcher Erythræa pinguet Calliethys in unda,
Tyræna Melanurus, Amyclæaque Lacertus:
Adriaca Sargus per Daunia litora: perque
Pausilypi collem, & viridem Nefida creantur
Exosset Congri: fertique insigne ferentes

Varii pro varia lo-
corum conditione.

Qui magis laudan-
di.

Dat

(1) Mustela, Hircus, Ital. Grillo, & Pesce Galea, Gal.
Donzelle, Nostris Musdela.

(2) Massa ad Delubrum.

Dat Tethys Rhegina (1) Scaros, divesque Pelorus,
 Umbrasque, Cytharosque, & lactifluas Anguillas.
 Has & Mæandri vada læta, & lentus Anapus
 Progignunt, Capræque Sudes, magnumque Elephantum.
 Engraules Prochyte, cognataque corpora, Sardas
 Jactat: Japyges & Polypos, Pinnaeque Tarentum.
 Murænas Siculi exosses, (2) Egnatia Squillas.
 Scyllæa Zyphiæ lætantur glande, levesque
 In doctis Aphyæ semper celebrantur Athenis.
 Passer in Oceano felix, & per vada dura
 Sauromatum; gaudentque suo Salmone Britanni,
 Et Germanus edax, magno sed Glanide Pannon,
 Ægyptusque Latis; Acipensere lætior Ister.

Insuper his magni latitant sub gurgite pisces,
 Quos nunquam è gremio prodit Neptunus avaro.
 Ketia non omnes unquam tenuere: neque omnes,
 Audaces quanquam, pelagi lustravimus undas.
 Multa latent homines, solis quæ cognita Diis sunt.
 Argumenta tamen pauci venere, reclusit
 Quos casus, & non imitanda audacia Piscis.

Nicolai, cognomen.
 to Piscis, historia.

Vir fuit Ocyrhoë genitus Crateride Nympha
 Muscosa Prochytes sub rupe, peritior alter,
 Quo non Delphinas, celeresque laceffere Thynnos
 Per spumosa maris fuit æquora, non & in alto
 Oceani durare sinu, vel fortior alter,
 Qui vitæ cohibere haustum potuisset anhelum.
 Admiranda ferunt super hoc: nam creber ab acta
 Euboica solvens, Siculæ Telluris ad oram
 Per Tyrrena natans ibat freta, perque Sicana.
 Vix saltu in pontum sese demiserat: Ecce
 Jam Capreas, Lubramque fuga jam præterit; & jam
 Pæstanus niveo spumat sub pectore Pontus:
 Hinc te, (3) Leucosia, & te mox, Palinure, relinquit;
 Et (4) Blandam, (5) Patiumque secat: jam litora stringit
 Brettia: jam clausi prospectat claustra Pelori.

Ipsi

(1) Hic apud Siculos, & Rheginos appellatur *Pauro coronato* ob callosam appendicem capitis instar coronæ, & sine dubio Scarus antiquorum est: qui, ut ait Athenæus, in Siculum fretum non rarè excurrit: quique cum delicatissimus sit, & Scarus similis, pro Scaro habendus; etsi unus me scrupulus angat, quod nimirum de corona capitis antiqui reticuerint. (2) Urbs Apuliæ, ex qua Monopolis.

(3) *Licosa*. (4) *Belvedere*. (5) *Paola*. Vide V. Naut.

Ipsi mirantur pisces, mirantur & Euri,
 Attonitæque retrò fugiunt, quas dividit, undæ.
 Interea volat ille, optataque litora tandem
 Lætus adit: victor Siculas & jam tenet oras,
 Qualis ab Euxina lapsus trans Bosphoron unda
 Ægæum secat, & Cycladas prætervolat omnes
 Delphinus celeri cursu, & vix deserit actam
 Retro spumam, ipsos habilis prævertere ventos.

Quin etiam cæco subter diffindere cursu
 Cærulæ consuetus aquas, velut æquora piscis.
 Sic Mamertino è portu non visus adibat
 Taurominum, Catinamque, & trans vada flava Symethi
 Victor ad Ortygiam caput attollebat ab undis,
 Hinc illum Euβοici Piscem cognomine Nautæ
 Dicebant, & talis erat: quia plurimus usus
 Nativum potis est genium in contraria, & ipsam
 Naturam mutare, novosque inducere mores.

Quæ cum Trinacrius memorari facta (1) Tyrannus
 Audisset, majora fide, ad sese illicet illum
 Acciri, magnumque unà deferre ministros
 Cælatur argento, & miris cratera figuris
 Imperat. Interea lunatæ Falcis in ipso
 Litore quæ contra fluctus infana Carybdidis
 Perpetuò torquet gyro, Manesque refundit,
 Centum inter Procerum primos expectat ovantes.
 Extemplo magna populi comitante caterva
 Regem Piscis adit: cui protinus ore Tyrannus:
 Experiamur, ait, de te si vera feruntur.
 Hic opus est facto famam firmare: nec ultra.
 Confestim rapidam propter cratera Carybdim
 Projicit in fluctus, simul hæc: Argenteus ille,
 Et testis virtutis erit, & præmia discus.
 Vix ea, cum magno laudis succensus amore
 Corpora candenti lino citus exuit; ille &
 Obsequii tibi testis erit, Rex maxime, discus,
 Et testis famæ certissimus, inquit; & actam
 Deserit, & pelago simul insilit, & subit undas:
 Qualis ubi Proteus jactu se librat in æquor.
 At non extemplo rediit de gurgite in auras.
 Sed longam traxisse moram, mirantur in acta
 Cum procerum cœtu, & tota cum plebe Tyrannus.

Scin-

(1) Federicus Siciliæ Rex: vide quæ adnotavimus ad V. Nauticorum.

Scinditur intereà vulgus pro more: ferocis
 Pars ausum damnare viri; pars altera Regis
 Barbara iussa: Deos, & ineluctabile Fatum
 Accusare alios: sed frustra: quisque malorum
 Est sibi molitor Deus ipse, est & sibi Fatum.
 Hæc inter sese vario rumore ferebant
 Vulgus iners, medio cum Piscis ab æquore victor
 Emersit, discum referens insigne Trophæi.
 Vix conspectus aquis assurgere, lætus ad astra
 Illicet exoritur clamor, victorque vocatur
 Piscis: io victor geminatur terque, quaterque:
 Lætitiæque timor concedit: & ordine verso,
 Omnia plausus habet, plausu sonat omnis ovantum
 Turba virum, & læto plaudit clamore Theatrum.
 Qualiter incertus vulgi cùm rumor ad aures
 Eventu belli trepidas pervenit, & ipsos
 Non æquo sub Marte canit vicisse Gelonos.
 Turbati nutant animi, pallentiaque ora
 Confestim vanus timor occupat: ast ubi certus
 Nuncius ad Patres venit, fusosque pudenda
 Nartat cæde Scythas, positis & Jazygas armis
 Permisisse duci, pacemque orasse Latinos,
 Astutum pulsâ acclamant formidine gentes
 Victorem, festisque laceffunt aëra bombis,
 Atque insperato replentur mœnia plausu.
 Unus at Ocyrhoë genitus tot munera plebis
 Læta inter, plaususque ducum pleno ore faventum;
 Constitit attonito similis, nec murmura ovantum,
 Nec quicquam magni curat simulacra triumphi.
 Ceu quis, totus ubi defecit spiritus, aut cùm
 Infami eximitur laqueo periturus, & in se
 Servatus redit, attonitus vix lumina torquet:
 Vixque suis trepidans insistit cruribus; & vix
 Ora movet stupefacta, metuque exterrita multo:
 Hinc Regem tremefactus adit, cui talia: Discus
 Hic ille obsequii tibi testis: At ò mihi quantum
 Hoc stetit obsequium, laudisque incensa cupido.
 Si vivo: fateor, vestro, Dii, munere vivo,
 Ex Acheronte pii, qui me rapuistis: & ultra
 Nil dedit. At mira captus novitate Tyrannus,
 Hortatur fari quæ sint, quæ gurgite in alto
 Vidisset portenta, ferisque horrenda Charybdis
 Queis incincta minas intenderit. Incipit ille.

Admiranda quidem tibi, Rex, miracula rerum
 Narrabo, trepido quanquam vix ore profari

Multa

Multa queam: nam totus adhuc præcordia circum
 Purpureus terrore coit mihi sanguis, & omnes
 Horrescunt cervice comæ, & vox faucibus hæret.
 Ut fluctus subii, Siculo de littore vidi
 Spumofum rapidis venientem fluctibus amnem.
 Ut vidi, ut perii, ut meritis abstulit amnis.
 Illicet abreptus medio torrente sub altam,
 Incurvamque feror rupem, quæ concava subter
 Horrendum gremio patet antrum: plurima & antrum
 Perfundit cæco prorumpens unda meatu.
 Hic dea sæva lupis, canibusque incincta marinis,
 Confidit vivo in saxo: spumantia propter
 Æquora vorticibus centum irrequieta recurrant.
 Si vultum spesces, niveis si pectora mammis,
 Si læves humeros, non despicienda decorant.
 Aspectu Virgo est, dirum, si cætera monstrum.
 Undique sed rupem dextra, lævaque tenentes
 Imensos vidi Polypos, nova monstra Profundi,
 Ingentesque latrare Canes. Proh Numina! quantus
 Hic me me timor invasit, cum tendere chelas
 Hinc inde immanes, avidoque dehiscere rictu,
 Horresco referens, prospexi: vix calor hæsit
 Ossibus, & subito poteram petiisse, benigni
 Ni me tunc Superi servassent: vertere sed quæ
 Me tutò possem, superasque evadere ad auras
 Haud noram: hæc illac, trepido per concava cursu
 Ibam, forte viam si Sors, aut Fata dedissent.
 Cum rediens maris æstus (& hæc tum prima salutis
 Affulsit mihi spes) vada trans conclusa reflexo
 Eduxit torrente, marique immisit aperto.
 Egressus casus omnes evaseram, & alto
 Tendebam Cælo victor, cum vortice in ipso
 Candentem celeri gyro se volvere discum
 Aspicio, me laudis amor pervasit: ibi omnis
 Immemor, heu! casus rerum, oblitusque pericli;
 Atque mei (stimulis furor hic mortalia corda
 Proh quantis violentus agit) vento ocyus ipso
 Invitus rapior: favitque ingentibus aulis
 Fortuna, è medio sublegi gurgite peluim.
 Ast iterum in præceps jam me violentus agebat
 Immissis novus æstus aquis, cum numina supplex
 Qua poteram voce appello, nisuque valenti
 Currenti obluctor pelago, & me lucis in auras
 Emitto. Dis vota piis nunc pronus ad aram
 Persolvam, ac possi figam hunc pro munere discum:

Termin.

N n

At

At non expletus tanta novitate Tyrannus,
 Et majora putans se posse occulta sub alto:
 Nosse mari, famulos aliam deducere pelvim
 Argento è solido grandem jubet: haud mora magnum
 Adducunt cratera: viro mox talia satur
 Rex Siculus: Tentanda tibi nova gloria palma,
 Cunctaque Scyllæo sunt exploranda sub astro.
 Si tantum favere, dabunt nunc Fata secundò
 Fortunam, atque viam rapidi per vorticis æsum.
 Hæc ubi dicta, mari pateram projecit: & ille
 Sic contra. Non ista quidem, Rex magne, habeto.
 Nec faciam: Sat erit semel evasisse periculum:
 Nam benè Divorum non utitur ille favore,
 Oblitus qui primis, novo temerarius, anso
 Se fidens Fatis in aperta pericula mittit.
 Contra Rex urgere virum, dictisque precari,
 Ut benè Divorum concessa fidere sorti
 Audeat; Audaces, quorum fiducia magna est,
 Conciliant, dum posse putant, sibi Numina: quique
 Non audent, positâ malè spe, victique timore,
 Aut non posse putare Deos, aut nolle videntur:
 Addit; & id tandem sese jam velle fateatur.
 His satus Ocyrhœ verbis non motus, iniquo
 Attamen imperio, precibusque instanto Tyranno,
 Cogitur invitus non æqua facessere jussa.
 Oranti quamquam res non petere Tyranno
 Difficilis, cui jura preces, ratioque voluntas
 Ipsa est. Immotumque maneo quodcumque jubetur.
 Ergo amens animi, Fatoque impulsas acerbo
 (Raro hominum rerum Fato prudentia major)
 In freta prorumpit: miser, ah! non lucis in auram
 Promeruit rediisse: mari cumulat in ima est.

HA

HALIEUTICORUM

LIBER SECUNDUS.

PROTINUS undosi leges, & fœdera regni
 Exequar: inceptum mecum percurrere laborem,
 CARDENIDE, miranda tibi spectacula rerum,
 Udaque caruleæ gentis connubia, & ignes,
 Atque odia, atque iras, & spumea prœlia dicam.

Qui primus vasti discordia semina Mundi,
 Diversasque uno conjunxit fœdere partes,
 Ille Deum regnator Amor, qui singula sacro
 Strinxit amicitie nexu primordia rerum:
 Divisitque informe Chaos, liternque diremit
 Æternam: cæco qua carcere mixta vicissim,
 Frigida cum calidis certabant, humida siccis:
 Perpetuumque novæ firmavit lumine fœdus.
 Ille & pugnantes discordi numine Divas
 Conciliat, dulcemque ferit super æthera pacem:
 Et pacem terris largitur; & horrida pulsas
 Bella hominum, iungitque animos, & pectora dura
 Hic volucres, hic bruta nigris errantia sylvis,
 Et pecudes, sociatque boves, armentaque equorum
 Omnia, necesse est Amor, vinolisque tenecibus ardens:
 Mortalesque potens inter, gratesque Deorum est.
 At miranda quidem dulcis sunt fœdera amoris,
 Quæ muti servant pisces, turbeque natantum.
 Certa fides thalami, sunt & connubia curæ:
 Et prolis studium, & servanda industria, gentis:
 Acribus, & stimulis agitantur & ignea in undis
 Pectora zelus habet, durus Deus: & fera miscet

Amoris nexu om-
 nia copulari.

N n 2

Pæ.

Prælia, & ingentes animorum suscitât iras.
Singula, quæ nostro jam nunc percurrere versu
Aggrediar: nec vanus erit labor iste canenti,
Nec tibi, piscator; namque hoc comprehendere prædam,
Inque suo poteris pisces disperdere amore.

Acres in piscibus
amoris stimuli.

Cæruleæ quamvis omnes commercia gentes
Læta incant, nexuque alacres jungantur amico:
Sunt tamen, ingenti studio quas prolis habendæ
Fortius extimulat, viresque valentior addit
Ignea vis: Muræna velut, Cephalique petulci,
Et Scarus, & Polypus, atque ardens floribus (1) Evops
Non secus insano Galei torquentur ab æstu,
Ac Ziphiz, Thynnique: tremor ceu magnus equorum
Corpora pertentat, notas cum detulit auras
Improvisus odor: sic & tremor omnia versat
Membra Canum, totèque agitat sub pectore flammæ,
Cum noti vultus, Verque excitat ossibus ignem.

Meruli ardor, &
studium in conju-
gat.

Acrius est (2) Merulum sacer ardor: & unica Nympha
Non satis est olli: plures uxori optat.
Per scopulos, per saxa, tenet quæ plurima conjux,
Assiduè multo succensus obambulat æstro:
Nec potis est animo dulces avertere curas.
Hunc modo perlustrat scopulum, modo fertur ad illum,
Dulcia ubi charæ posuere cubilia sponsæ.
Non illi victus cura est, requiesque labori
Nulla, sed immenso suspirans deperit æstu.
Decolor ut nigrâ Cælum ferrugine Vesper
Inficit, & primo labuntur sydera motu,
Solicitus multâ pro conjuge circuit æquor,
Et glaucos carpit frutices, muscumque virentem,
Devescatque domum, & tota vix nocte quiescit,
Verùm cum gravidæ fœtus deponere matres
Incipiunt, uterique gravi sub mole laborant:
Tunc ille insueto pectus percussus amore
Anxius æburret, thalamisque jugalibus adstat

Per-

(1) Anthias, sic dictus, ab oculorum pulchritudine, floribusque, quos æmulatur. (2) Oppianus Merulam, & Turdum ejusdem generis facit, Merulam marem, fœminam vero Turdum (uterque vulgò nostratium quemadmodum & Turdus avis, appellatur *Malvizzo*), idque nonnullis ipsa formæ similitudo persuasit; ob quam horum piscium nomina facillè permutantur: alii duas species faciunt, quod mihi vero similis videtur.

Pervigil, & trepidus nunc hanc, nunc visit & illam:
 Cumque dolente dolet miser, & pariente laborat.
 Hanc Medos vitam fama est, mollesque Sabæos,
 Et Persas coluisse, sagittiferosque Gelonos,
 Quique Indum, Gangemque bibunt: quibus aurea tædam
 Non unam Venus accendit, nec pronuba Juno.
 Sed malè concordēs urit sæpè æmulus ardor.

At verò thalamum servat (1) Scorpæna pudicum:
 Atque uni conjuncta viro, spe prolis habendæ,
 Legitimum fovet amplexum, castosque Hymenæos.

Non hic præteream, quæ passim credita vulgò
 Fama refert serpente super, cui cærulea nubit
 Muræna: & siccis Hymen celebratur arenis.
 Mira fides facti; sed quæ discordia tantum
 Fortis uti non nectat Amor? (quis credere possit?)
 Non tamen optatos poscit per mutua nexus,
 Quam lethale prius deponat cautè venenum,
 Usque adeo sincera fides debetur amanti:
 Et si verus amor, nullum est in amante venenum.
 Ergo ubi tempus adest tædas celebrare jugales,
 Arcanis coluber stimulis volat æctus ab umbris
 Litus in undosum: totumque è pectore virus
 Ore vomens, saxo bilem concredit amaram:
 Hinc caput attollit, quatiens, & sibila colla,
 Eque suo Nympham recto vocat: ilicet illa,
 Ut feriit vox nota, & amicus sibilus aurem,
 Exilit in litus vitreis è fluctibus, & se
 Vibrat in amplexus, & lubrica circuit anguem.
 Mox hæc in pelagus gravis insilit: ille repostum
 In saxum repens se devehit, atque venenum
 Ebibit, & lucos rediens invisit opacos.
 Ast illud mirum est, virum si fortè viator
 Abstulit, aut siccâ ignarus pede pressit arenâ,
 Amisâ perit infelix tunc vipera bile.
 Scilicet ingenium cui primum læva malignum,
 Et virus natura dedit, fraudemque nocendi,
 Haud sinè nativo poterit durare veneno.

Hinc & digressus, Rajæ, Squatinæque furores,
 Et vetitos dicam thalamos, prolemque biformem.

Scorpænae pudici-
 tia. D. Ambros.

Viperæ, & Muræ-
 nae conjugium. Orus
 Apello, in Hicco. &
 Manus, alii que.

In-

Rajæ, Squatinæque
 permixtio: ex qua
 Rhinobatos, Aristo-
 teles.

(1) Scorpius, & Scorpæna sint ne ejusdem speciei, du-
 bitat Athenæus, sed differre, ut & succo, coloreque, cen-
 set nostri, quibus suffragatur Aristot. Oppianus, Plinius;
 quare fallitur Eustathius, qui sexu tantum differre arbitratur.

Interdum Raja, ut perhibent, maleficus adulter,
 Alterius thalamos, inconcessosque Hymenæos
 Affectat generis: stimulis & agentibus ipsis,
 In Squatinam ruit, & nullâ vi spontè volentem
 Supprimat: hinc proles educitur illa biformis:
 Rhinobaton (1) docti quondam dixere Pelasgi.
 Diversum quæ mixta refert genus; ora supernè,
 Atque humeros Rajæ similis, pelleraque, coloremque:
 At verò in reliquis Squatinæ par omnia membris.
 Non aliter Libyâ in vastâ, quæ corniger Ammon
 Regna tenet siccis sitientia semper arenis,
 Et Meroës deserta jacent, saltusque (2) Syenes,
 Cum stimulante siti sub stagna, & flumina rara
 Convenere feræ, Tigresque, Ursique rapaces,
 Pardalis, atque Læna, venenatique Cerastræ;
 Plurima per densas nutrit quas Africa sylvas.
 Hic ubi jam rivos potarunt gutture anhelò,
 Permixtim rabie impulsæ, cæcoque furore
 Miscentur, variumque genus non debita poscit.
 Hinc illæ insueta generantur imagine formæ
 Monstrorum, visu turpes, rictuque tremendæ.

Quæ in Lybia va-
 riæ monstrorum for-
 mæ. *Plinius.*

Sed non unus amor, non piscibus uas medullas
 Est flamma, aut generis nativi sola cupido.

Varia Piscium Ru-
 dia.

Caprarum insano Sargi capiuntur amore,
 Et pastoris amant velamina: Palladis ardet
 Florentem Polypus oleam: spumosa per alta
 Quæ fluitant fragmenta ratum, quas ira procellæ
 Disperdit violenta, marique immergit æquoso,
 Hippuri affectant alacres, circumque residunt;
 Et lætos celebrant ludos, nectuntque choreas.
 Quique comes rapidis it puppibus, atque nitentes
 Insequitur spumas, tractosque per æquora sulcos,
 Lætus arundineâ gestit Pompilus in umbrâ.
 Vesparum illecebris (3) Mænæ captantur; & udos
 Non spernunt Thynni (4) Cephros, quibus humida præbent
 Nutrimenta; leves illi dum pone sequuntur
 Prædantes ipsos, piscesque impune trahentes.
 Salmones Accipenser amat: cœtuque frequenti

Sal-

(1) Rarissimus piscis est, cumque Squatina confunditur:
Cetola, quasi *Cythara*, nostri vocant: Græci verò hujus tem-
 poris *Rhinon*. (2) Vide lib. VII. Naut. (3) Nostri pesca-
 tores *Menne* etiam vocant. (4) Aves aquaticæ, è lutrarum
 genere: quidam *Fulicas* interpretantur.

Salmones illum sectantur: ovariantia propter
Ceu glomerata suum procedunt agmina regem.

Sunt quos delectant numeris animata canoris
Carmina, vocalesque fides, sonitusque metalli.
Utraque (1) Thrissa velut, currit quæ cœrula falsa,
Quæque colit dulces rivos, & amœna fluentia.
Idcirco in medio piscantes flumine (2) nolam
Suspendunt, strepituque vocant ad retia Thrissas
Et gaudent Thrichides tinnitibus: est & opimis
Murænis etiam, ut perhibent, aurita voluptas.
Argolicis (3) Galeota modis mulcetur: & ipse
Ad cantum niveus vitreo salit æquore Delphin.
Ast alii reddunt vocali & gutture voces,
Castorides (5) veluti, quæque alta voluctis Hirundo
Summa secatur, Rhodii que rubens Scarus incola ponti,
Atque Lyrae, atque Chromis, (5) Capri; & flumineus (6) Sus.
Mus (7) quoque grunnitus Acheloius edit: & olli,
Sit licet exiguus, vis est sub dentibus ingens:
Queis audax telis, & duro tergo fides,
Bella inferre viris, & magnis piscibus audet.

At non squamigerum mutum genus edere voces
Crediderim veras; quia cuncta sonantia desunt
Instrumenta: velut pulmo, gutturque repandum,
Et quæ vocales arteria devehit auras.
At voci similes creduntur fingere vulgo
Alarum stridore sonos: seu plurimus ipsa
Scilicet inclusus teritur dum spiritus alvo,
Collisus latè reboat vocalis ad auras.

Non tamen Oceani prolem, Thetidisque marinæ,
Semiferumque (8) genus Nerei vaga cœrula cantu
Mulcere, & blandè numeris resonare negandum est.
Nam Surrentino nuper sub litore vidi
Cantantes Pelagi Divas, dum lucida Phœbe
Fulgeret tremuli pacata per æquora ponti.

Qui pisces canin,
sonoq; delectantur.

Qui vocales.

Non tamen veras
reddunt voces, &
quare?

Cur vocales di-
cantur.

Nereidas, & Sire-
nes vocales esse.

Cantu

(1) *Alofa*, & marina, & flu: (2) Campanum æs, seu
tintinnabulum, à Nola Urbe, ubi primum inventum.

(3) Sic etiam appellatur *Ziphias*, qui latinè *Gladius* est.

(4) Castor animal amphibium quadrupes, dictus etiam
canis Ponticus; Italis *Bivaro*, Gallis *Brise*, & *Brieve*.

(5) *Aper*. (6) *Aper fluvia*: (7) *Aper Acheloi*, *Pesce Rat-
to*, & *Parcello*. (8) *Nereidum*, ac *Sirenium* Historiam lege
apud Alexandrum ab Alexandro lib. 3. cap. 8. & Nierem-
bergium hist. Natur. lib. 5. cap. 13.

Cantu quo rupes longè pullata sonabat,
 Muscosæque levi surgebant murmure cautes:
 Atque ipsi pariter saliebant gurgite pisces.
 Audiit intonso prospectans colle Minerva,
 Altaque (1) Telebois, jussitque edificere nautas.

Sirenium metamorphosis.

Quis novus, ò Musæ, cantanti sibilus aurem
 Perculit? an Zephyrus submurmurat? an ne canoræ
 Sub paribus repetita modis dant carmina Nymphæ?
 Haud ignara quidem Vatis mens fallitur. Ipsæ
 Ægæi procul è fluctu me dulce canentes
 Syrenes revocant (2) Acheloides. Est nemus altum
 Gýthæi (3) propter litus, quâ murmure rauco
 E (4) Chronio lapsus summo sinuosus oberrat
 Eurotas (5), pictæque intexit jaspide ripas,
 Hic olim cœtus inter Diana sororum
 Virgineos de more choros agitabat in umbris:
 Quam circum denso glomeratæ Najades orbe
 Insignes arcu errabant, nitidaque pharetrâ:
 Perque humeros nivæ diffuso crine Napææ
 Centum ibant, Dryadesque, & Oreades: inter & illas
 Syrenes comites aderant, cantuque beato
 Implebant latè nemus omne, & sydera Cœli.
 Fortè ex adverso (6) Cranaës de litore Glauci,
 Phorcique adstabant, & amicam rupibus umbram
 Carpebant, nullo armentis custode relictis:
 Qui sensim nimiâ capti dulcedine cantus,
 In sylvas citi contendunt litora: Nymphas
 Hic ubi prospiciunt, insano protinus igne
 Correpti, fraudem meditantur: & inter opacas
 Se condunt rupes: ubi densis plurima sylvis
 Opportuna dolis florebat cærula myrtus.
 Jam ludo defessa nemus Diana repostum
 Naladum, Dryadumque choro stipata petebat:
 Apricos verò colles, & litora amantes
 Eurotæ celeres ibant Syrenes ad ora.
 Huc ubi trans saltus Nymphæ venere, latentes
 Aspexere Deos; subita formidine captæ,
 Jamque referre pedem, & nigris se condere lucis,
 Ac celeri ardebant sociis se reddere gressu.

Ve-

(.) Capræ Telebois olim habitatæ. (2) Quia Acheloo, & Terpsichore genitæ perhibentur. (3) Oppidum Lacedæmoniæ, *Colochina*. (4) Mons Peloponnesi *Crevenos*. (5) *Basilipotamo*. (6) Insula contra Gýthæum.

Verùm cœrulei cum Dii, nil fraudis inesse:
Sed tantum se velle Deas audire canentes
Dixere: & voces laudare, & mollia verba,
Ac risu lenire animum cœpere petulco,
Amissum tandem miseræ doluere pudorem.

Sed postquam scelus è vultu Diana pudendum
Casta recognovit (sceleris certissimus index
Ipse sui vultus: taceas licet, ora loquuntur).
Justa ardens irâ pro virginitatis honore
Amisso, monitisque suis, & numine spreto.
(Hos etenim monitus dederat; ne litora, neve
Apricos peterent colles, aut fluminis ora:
Et nunquam æquoreis auderent fidere Divis.)
Pube tenus jubet esse feras, & crura, pedesque
In duplicem vertit caudam, Glaucisque marinis
Assimilat Divas, redditque informia monstra.
Discite virgineum moniti servare pudorem.
Illæ nequicquam lacrymis, precibusque Dianam
Poscentes veniam: nec tantum ferre valentes
Dedecus, in medium se demisere profundum.
Scilicet ingenuis quocumque occumbere Fato
Præstat, quam turpem per turpia ducere vitam.
Auxilio venere Deæ Nereides, & quæ
Eurotæ fluctus Nymphæ tenuere beati:
Affuit & Tethys, casumque miserta Dearum,
Æquoris esse dedit Divas: Nereja qualis
Cymmodoce, Galatea, Thaliaque, Phyllodoceque
Pectore quæ niveo spumantem Dorida fulcant:
Et dulci placare Deos modulamine, & ipsos
Auritos etiam pisces, & cœrula monstra.
Tu cave ne cantu capiaris, & ore doloso:
Namque unum hoc illis solamen, & unâ voluptas
Restat adhuc, blando nimirum fallere cantu.
Incautos Nerei currentes æquora nautas.

Insuper undosæ gentis non prolis alendæ
Cura levis. Coeli cùm primùm emissâ sub auras
Dèvenere, foveant extensis pignora palmis:
Et per spumosos se circum ludere campos,
Ceruleisque innare vadis, cursusque per altum,
Obliquare docent: tenerisque alimenta ministrant.
Hostiles arcent incurfus, se seque parentes
Objectant, proprioque tuentur corpore natos.

At Galei, Glaucique, timor cùm proximus urget,
Insultantque feræ jam dentibus, ore tenellos
Accipiunt fœtus, tutaque in fauce recondunt.

Tom. II.

O o

Sed

Piscium industria
in alenda, juvendaque
prole.

Galei, Glauci, &
Canes parvus intra se
condunt. *Arist.*

Sed pietas miranda Canum: de gutture in ipsum
 Immittunt uterum, medioque in viscere condunt,
 Descendunt illi faciles, iterumque recurrunt,
 Quò priùs emissi Solem videre supernum,
 Perfugiumque petunt vitæ, vita unde profecta est.
 Verùm cùm pisces jam discessere feroces,
 Atque animos pulsa capiunt formidine matres,
 Lætæ iterùm pariunt sua pignora, seque timore
 Exonerant, agilesque secant salis humida regna,
 Festivo matrum lusu post terga sequuntur:
 Et rursus gaudent conspecto lumine nati.

Maxima sollicitos curandæ industria prolis

Phocæ solertia,
 Oppianus.

Exercet Phocas: mediò non æquore fœtus,
 Sed siccâ pariunt Tellure: cavisque sub antris
 Diffusos circùm distenta per ubera lactant:
 E mammis niveum quoniam lac effluit: ore
 Certatim catuli potant, luduntque petulci.
 At post bisseos revolutos ordine Soles,
 Roscida cum nitidis surgens Aurora quadrigis
 Contextit terram radiis, Cælumque coruscis,
 Spumea paulatim fœtus ad litora portant,
 Et crurum tenuis aspergi gaudentque, sinuntque.
 Sæpius id peragunt, quò tandem nare periti
 Cæruleas habiles percurrant Tethyos undas.
 Ac velut externis gnatum connixa sub oris,
 In patriam longo rediens post tempore mater,
 Ostendit puero genus unde, & nomina ducat,
 Antiquosque Lares, & avitæ insignia gentis:
 Fortunamque domus dicit, ritusque parentum.
 Sic teneros Phocæ vitulos in salsa reportant
 Æquora, nativosque Lares, & vitrea monstrant
 Tecta domus, tremuloque undantia marmora fluctu:
 Atque vias pelagi varias, cæcosque meatus,
 Diversumque docent populum, & genus omne natantum.

Ingenium mirum Salmonibus indidit ipse

Salmonum ingenium,
 & quo tempore nidos parituri
 faciant: Gessnerus.

Juppiter, & partu solertes fecit habendo.
 Aurea stellati cùm Sol palearia Tauri
 Occuluit, lætæ florent quo tempore sylvæ,
 Pulcher & apricis vernat prospectus in agris,
 Ut primùm Oceano fluvios petiere relicto,
 Prima illis est cura, locum captare repostum,
 Mollis ubi sabulo, rapidusque revolvitur amnis:
 Hic altas de more scrobes, quibus ova reponant,
 Effodiunt: quæ rore suo mas irrigat ova.
 Inde tegunt nidos, & multo vimine firmant.

Egre-

Egredia simul arte latus tutantur utrumque
Aggeribus circum impositis, atque arbore vallant:

Ne fortè arripiant devexo flumine fontes.

At quæ Solstitio mandantur plurima nidis

Ova, vel Autumno pingui, cum mitia passim

Poma jacent, gravibusque gemit vindemia prælis;

Exacto jam, Vere novo, se tempore rumpunt:

At teneros liquido catulos dant ludere rivo.

Ipsa etiam, ut perhibent, è piscibus uda marinis

Lentisco è tenui cunæ, muscoque virenti

Compingit medio Phycis paritura profundo,

Salpaque litoribus ponit vilissima nidos,

Et tempestates contra, fluctusque tuetur,

Aut algæ è viridi, sive aggere mollis arenæ.

At nitidos inter lapides, scopulosaque propter

Litora connixus deponit Gobius ova.

Quæ subeunt, miranda magis: sine feminis haustu

Nonnulli ex se concipiunt: cæu Phroxinus auro

Effulgens nitido, & felici summe dives,

Perdixque (1), (2) Channæque, & purpurei Erythini.

Hæc multis menti sedit sententia, at ipse

Naturam, rerumque nova observata secutus,

Aversum maribus, ventoque affante putarim

Fœmineum potare genus primordia: sætus.

Ceu traduntur equæ, cum perfurit ignis, Iberæ

Conversæ in Zephyrûm genitales flamine rores

Accipere, extemploque graves turgescere vento.

At vero imbelles Aphyæ non semine jacto

Proveniunt, lætæ nec lactant ubera matris:

Sed spumante mari, pluviisque cadentibus, ultro

Sese vitales emittunt lucis in auras.

Quales, Nola, tuos imber cum plenus in agros

Decidit Æstate in mediâ, de pulvere natæ

Affurgunt madido, crocitantque per herbida rana.

Cæruleo interdum è limo, putrique palude

Sponte sua veniunt: idcirco cærulea nantes

Lenta secant agiles, pontoque licentius errant.

At mira est Aphyis prudentia: turbidus instat

Cum Notus, & nigri contextunt aëra nimbi,

In transversa vagæ ne fortè ferantur ab æstu,

OO 2

Per

(1) Maris perdix ob succi suavitatem, salubritatemque Solea dicta est, hic verò Arist. de Perdice, non verò Solea loquitur. (2) Græcis, quæ Lat. Hiatula.

Qui ex se concipiunt
ex aliorum placitis.

Authoris opinio.

Aphyæ ultro pro-
veniunt, ut Rana.

Aphyarum prudentia.
Aliant.

Perfugium sub caute petunt, saxoque reposito,
Inque latebrosi se condunt muricis antro
Ast Aphyis (1) delatus honor. Jamque aurea Vatem
Invitat, nutuque favet Lucina benigno.

Quoties in anno
saxatiliū quisque
pariat. *Arist.*

Sit quanquam fecunda maris gens squamea, certas
Concessit Natura vices, & tempora, partus

Quisque suos, Cœli superis quibus inferat auris,

Qui scopulos, & saxa tenent viridissima musco;

Bis anno gaudent felices cernere fœtus:

Cyaneo velut ore Scarus, Turdusque smaragdo

Concolor, & socios inter velocior omnes:

Raptoresque Lupi, Percæque. At Scorpius alvo

Dat quater è tumida fecundo semine natos,

Ante vagus totum quam Sol lustraverit orbem.

Terque utero Coracinus habet: ter nistur: & ter

Purpureus supplex Lucinam: Mullus in anno.

Invocat: hinc Grajo Trigle cognomine dictus:

Sive (2) facer quoniam fuerit tibi, diva Triformis,

Quoties, qui ova
emittunt.

Qui primo non viva ferunt animantia nisu,

Ova sed emittunt, longo quæ tempore pullos

Dant matura, semel pariunt: ceu Salpa sub algis,

Atque inter frutices, & cautes Gobius udas.

Quoties Plani.

Verum Psittacei, veluti Solæque, Bovesque,

Rhombique, Rajæque, & sæva cuspide (3) Trigon:

Veloces Aquilæ, & Torpedinis enthea virtus,

Vix anno semel enixæ dant pignora. Mæna

Exonerant sese Brumâ: sed Vere laborat

Hippurus, violæque Smaris, qui concolor ardet:

Et candens Atherina, cui Lucina maligno

Atherinæ impa-
re dolor. *Arist.*

Affulget radio parituræ: è viscere fœtum

Non prius educit, quam molli plurima arenæ,

Usque reluctantem pandi, sæpè affricet alvum.

Ipsi

(1) Allusum ad proverbium, Aphyarum honos: dicitur quoties humilibus, exiguis licet, suus contingit honos, hinc & illud aliud: Aphyæ honos oleum: Aphyas autem è spuma nasci cum Oppiano consentit Aldrovandus, ethi reclamet Arist. argumentum verò est; quia quolibet anni tempore reperiuntur, ex Aphyis quæ albæ sunt Cobites dicuntur, teneriores, & exossæ: & nos has *Cicinielli*, Ligures *Bianchetti*: reliquas verò cum cæteris pisciculis *Fragglie* dicimus. (2) Mullus Dianæ Hecati dicatus à veteribus fuit. Jovius. (3) Eadem ac Pastinaca, cujus radius venenatus.

Ipsi etiam virides nituntur verè Lacerti,
 Salmonesque vagi: totum sed læta per annum
 Fert prolem Muræna. Polo cum Cypridis astrum
 Præfulsit medio, genitalia semina Scombrus
 Accipit: æstifero Cancræ reddenda sub astro:
 Tempore quo dives progignit Lucius, & quo
 Deponunt faciles (1) Erythini pondera ab alvo,
 Fœcundum semper ponti genus, ubera pingui
 Ova ferunt utero, sparsimque per æquora pubem
 Innumeram læti fundunt, sed stagna, lacusque
 Quino implent partu, & numerosa prole Cyprini,

Dum nitidis claram stellis Puer aureus urnam
 Versat, & ambrosio perfundit sydera rore,
 Accendunt Polypti tædas sub caute jugales.
 At verò ut raris effulserit ignibus Helles
 Portitor, & toto perquirat vellera Cælo,
 Ova racematim nituntur pingua centum:
 Quæ, gallina velut, postquam, mirabile dictu,
 Quinquaginta dies amplexu fœmina fovit,
 Multipedes excusa maris dant plurima gentes.

At quia difficilè mittuntur pignora, acerbo
 Correpti interdum Polypti perire dolore:
 Atque infelices lucem flere supremam,
 Edere dum sobolem conati lucis in auram.

Tempore non alio progignit Sepia, Soles
 Terquinos tamen illa suis super incubat ovis.
 At verò ex illis redduntur singula tantum
 Corpora, quot pariter reddunt Loliginis ova.
 Ast hæc in medio parit æquore: litus at illa
 Saxosum connixa tenet, quæ plurima circum
 Alga viret, fruticesque ndi & fluvialis arundo.
 Idcirco virides piscator in æquora fasces
 Projicit: inque illis cum nidos Sepia fixit,
 Extrahit in siccum, & felicitia subripit ova.
 At piscis quanquam, tamen album novit, & atrum
 Sepia, nonnumquam fraudem declinat iniquam.

Inque utero fert ova suo peregrina (2) Lagois,
 Quæ Lepus est nostris, quo non feritate veneni
 Neptuni turbat vada falsa nocentior alter.

Im-

Quo Polypti tem-
 pore pariunt: utque
 ovis incubent.

Et inter partus do-
 lores sæpè pereant.

Sepia, & Loliginis
 satura, & ubi ova
 exponant.

Leporis item.

(1) Appulis *Lutrino*. (2) Plinius offam informem vocat,
 nobis est *Fongo marino* à materia fungi simillima, Gallis est
Pota du mer, aliis *Imbriago*, Hisp. *Lebre de la mar*, aliis est
Pulmo Marimus.

Imbellis tamen est primùm natalibus undis
 Ut crevit, trepidus se (1) Teuthidos abdit in antro,
 Ex illa veluti genitus: non hospida Teuthis
 Respuit, & propria nutrit cum prole Lagoum.

Quo tempore Locustæ, crustæque alii pariunt.

Aprico rosæ copulantur Vere Locustæ:
 Dant partus Æstate: riget dum frigore Bruma,
 Astacus (2) amplexum sub caute requirit odora:
 Ova sed, Arcturo primùm surgente, recudit.
 Non alio rufi quam verno tempore Cancri
 Lucinam, Squillæque vocant, fuscique Paguri,
 Et magna hirsuti gestantes corpora (3) Majæ;
 Verum byssiferæ venit ipse putamine (4) Pernæ
 Scyllarus (5), & locius manet indivisus in illa.

Cur Canes sæpè pariant.

Disce puer, Mustela, Canes versutaque Vulpes;
 Et cur Carcharias, Galeumque exercitus omnis
 Sæpè suos edant prægnanti viscere fœtus.
 Plurima paulatim circùm præcordia crescent
 Ova, levi succo, quæ mox concreta, sub alvum
 Singula, quæque suo descendunt ordine: & illi
 Ut perfectæ: animam cepere, recluditur alvo
 Hædus, & astutum ludit per cærula vivus.

Barbi fœtura, Gofnithi.

At tu, populæ qui laberis amne Mosellæ
 Liberior, prolem sub Cancro, Barbe, rubenti
 Florentes inter ripas exponis, & ipse
 Viscere sis quanquam pingui cum major, ab atro
 Attamen ora tuo defendam sedulus ovo:
 Quippè venenatum condit sub cortice succum.
 At Athesis qui stagna colit piscosa Thymallus,
 Et qui dulce thymum, vel flavum demetit aurum:
 Fontis honor vitrei, & nitidus flos ille natantum,
 Pæstaniisque rosis, & floribus æmulus Hyblæ:
 Quique ipsum spirans Aëtæum vincit Hymettum,
 Lenæo spumante, furit: sed Vere tepenti.

Et Thymalli, ejusque descriptio.

In

(1) Sic Græcè, quæ latinis Loligo est.

(2) Italis *Gammaro*, Venetis temen *Astase* antiquo nomine, ut vocant Adriaci maris accolæ *Astaco*, Hisp. *Camarón*, Gallis *Ligumbault*, *Langrout*, & *Escrevise de mer*.

(3) Majores Cancri, nostris *Granci-Folloni*: aliis *Specchio*, Hisp. *Chabro*, Gallis *Trainge de mer*: at Provincial. *Squinade*. (4) Eadem, ac *Pinna*, sic dicta, quia suillo cruri similis. (5) Parvus Cancellus conchis adnatus, nostris *Grancitello*, Tarentinis *Cadro*, Liguribus *Brancho*, Hisp. *Granceio*, Gallis *Bernard*, & *Bioe Cambe*.

In ripis sobolem, & flaventibus educat undis.

His jam digressus spatiis, dicenda canenti
Ingenium superest varium, moresque natantum,
Quique animi, & dubiis quæ sit solertia rebus.

In primis te mira, puer, natura Draconis
Ne lateat: dextra si fors comprehendere tentas,
Adnissus totis tunc viribus ille resistit:
Moliturque fugam: sed si captare sinistra
Aggredi, citus cedit, mirabile dictu.
Præterea, si vera canunt, cum sanguine fibræ
Vere novo turgent, Cypriusque exæstuat ignis,
Piscanti si fortè vtro sua spicula fixit,
Persimiles ipso confestim ex vulnere nati,
Assurgunt vivi pisces, luduntque per æquor.
Nimirum quia sæcundum quoque vulnus amantum est.

Est & magna Lupi solertia: nescius inter
Cum labyrinthi descendit carceris antrum:
Namque ferox licet ille, tamen vitare (1) Panagrum
Ingenio solet, multoque enititur astu.
Subter arat pinnis, & duro retia rostro:
Vique viam facit, implexoque recurrit ab orbe,
Hac vaser interdum, perhibetur Mörmylus arte
Subter ab effosso perlabi (2) Dyctia sulco.
Mixta furore minor non est audacia cæci
Labracis (3), inflexo pendet dum fixus ab unco.
In rabiem furit astus, & æquore saltat, acutum
Si fortè excutiat ferrum: scinditque dolorem;
Et majora aperit sibi vulneta: sed tamen urget
Quo lacero tandem de gutture diffuat hamus.
Nam periisse juvat, pereat si liber ab hoste.

Jamque Scari dicenda subit prudentia: nassam
Ingressus, totam postquam consumpserit escam,
Ut cæco advertit conclusus vimine fraudem,
Et jam Fata sibi timet anxius, inter iniquos
Non caput intrudit radios, nec fronte supina
Obnixus meditatur inter: ne lædat actita
Vimen acu frontem, tenerosque exulceret ignes,
Sed crebrò maculis insultat verberare caudæ
Aversus veniens, quo tandem liber in æquor
Disrupto nassæ textu, nodisve recurrat.
Interea propter nassam secat humida si quis

Mira piscium ingenia, & mores.

Et primum Draconis.

Ælianus.

Gillius.

Lupi astus, ut re-
tibus effugiat.
Oppianus.

Mörmyli item.

Lupi audacia, ut-
que ab hamo se libe-
ret.

Scari solertia, & ut
aversus à nassis dila-
batur.

Cæ-

(1), (2) Retium species, de quibus infra.

(3) Labrax Græcis, qui lat. Lupus.

Ut à sociis juvetur. Cærula fortè Scarus, volat ocyor, atque prehéndit

Captivi caudam rictu, nisuque valenti
Luctantem inviso retrahit de carcere captum.
Idcirco Natura Scarus, si credere dignum est,
Dicitur averfas fecisse in tergore squamas.
Quin etiam ferro si fors Scarus incidit unco,
Auxilio focij properant, atque acribus atras
Dentibus adrodunt fetas, vinctumque reducunt,
Usque aded fraternal amor, generisque tuendi.
Extimulat pietas ipsos vel in æquore pisces.

Julidis calliditas. Callida se curvo defendit Julis ab hamo:
Non impunè tamen furatur sæpius escam.

Et Melanuri, qua cavet ab hamo. Imbellis, timidusque licet Melanurus: at illi
Ingenium mirum, & Fato prudentia major,
Qua vimen cavet implexum, citus & fugit hamum.

Nam miserum licet usque fames hesternæ fatiget,
Non tamen oblatas audet contingere menfas:
Novit enim vaser, ut lateat molli hamus in esca,
Quin etiam tremulo ridet dum marmore Tethys,
Saxa frequens securus habet, penitusque sub imum
Descendit sabulum, & piscantis retia vitat.
Ast ubi turbantur vada cæca, fremuntque procellæ,
Tutus adit spumas, & pisces gutture mandit.

Mirus Polypi astus, Ovidius. At verò è linis, vel arundine callidus hamum
Pendentem ut præda Polypus videt, hic quoque multa
Decipit arte: levi circum populatur opimam
Suctu escam, ridetque dolum piscantis avari,
Et puer ut calamum superelevat, ille reflexis
E cirris præda vacuum citus expuit uncum.

Item solertia in tempestate. Insuper, ut Nereus circumstrepit, & tumet æquor
In transversa ruens, se cirris pumice firmat,
Grandia vel stringit complexu saxa tenaci.

Et Loliginis, & Sepie. At se Loligo, & scruposæ Sepia rupi
Applicat, & fixa promuscide fundat arenis.
Anchora spumoso veluti sub gurgite jacta:
Consistit secunda mari, temnitque procellas.

Sed jam velivola contestus ab æquore concha
Nautilus (1) affurgit visu jucunda daturus

Flu-

(1) Nostri *Moscardino*, & *Moscarolo*. Sunt multæ Nau-
tili species: quidam habent concham acatii modo carinatam
inflexa puppe, prora rostrata. Præterea conchæ Veneriæ,
ut Plinius tradit, etiam nautili modo navigant, de his con-
chis lib. VIII.

Fluctivagas inter scenas spectacula nautis.
 Ingenium mirum est piscis, freta cœrula, vento
 Flante, secat, pinusque velut cava navigat altum:
 Nautilon hinc illum Graii dixere vocantes:
 Cum Zephyri summas impellunt leniter undas,
 Pronus ab Oceano consurgit, concava multum
 Accipiat ne testa vadum: subitusque supino
 Pectore conversus, geminas ad lydera chelas,
 Antennas velut attollit, parvosque rudentes:
 Quos inter tenuem membranam expandit: & illa,
 Cœu puppis velo, venientes accipit auras:
 Et canum lento fugiens trahit æquore sulcum.
 Pro curvo temone pedes demittit, & illis
 Sese per fluctus, cursumque ratemque gubernat.
 Sed pacata silet cum Dôris, & Æolus antro
 Frænât in Æolto ventos, tunc crure remisso
 Hinc illinc gemino, cœu remis dividit undas.
 Estque sibi navis, vectorque, idemque Magister.
 Verùm ubi jam scopulis affultat crebrius unda
 Rauca sonans, sensimque Notis perflata tumescunt
 Marmora, confestim demittit tenuia vela,
 Colligit & funes intus, clavumque reponit,
 Et gravis epota reddit se Doride fundo.
 Cœu ratis in portum se, dum collisa reclamant
 Saxa vadis, cœlique tonat domus alta, reducit.
 Hinc ego crediderim, nec me sententia fallit,
 Qui primus secto compegit robore puppes
 (Sive aliquis fuerit Deus ille, & credere par est,
 Sœu mortalis homo, vastum tranare profundum
 Ausus, & ignotis commercia jungere terris)
 Accepisse modum formandæ navis, & artem
 Tollere quâ malos, linumque expandere Cortis,
 Quaque gubernaclo potuisset flectere cursus.
 Nam primùm è cœlo Divorùm munere puppim
 In medium cecidisse salum, ventisque secundis
 Insuetum sukasse, viris mirantibus, æquor:
 Inque novam gentes artem, atque inventa vocasse,
 Aut veteres Graii, vel confixere Poëtæ.
 Quandoquidem suevere Dii mortalibus artes
 Bruta per, & casus, ipsosque aperire per usus.
 At mirum, quod fama canit de Labrace: summa
 Egelidum quoniam tenet in cervice lapillum,
 Atque Hyemem patitur duram, frigusque malignum,
 Ut formosa dies sub lumine risit aprico,
 In Solem caput obvertit, frigusque tepore

Tom. II.

Pp

Mi-

Mirum Nautili in-
genium.De velo secundis
auris naviget.At remis tranqui-
lo mari.Nautilo navi.
gandi artem primi
didicerunt.

Mitigat; at penitus, fuerint si nubila, condit
 Sese subter humum, Brumamque evitat iniquam,
 Ut Passer, Solæque, Scarique, Umbræque fugaces,
 Mænæque, doctusque pati jejunia (1) Nestis,
 Et Coraces unâ nigri, &, rude vulgus, Afelli:
 Et quotquot, riget atra quibus sub vertice gemma.
 At contra radios Anguillæ odere corusci
 Solis, & interdum nimio periere calore:
 Et pereunt Austro perflata: at frigore vitam
 Dulcè sovent placido cum sternitur æquore Tethys,
 Aspirantque leves Zephyri, luduntque loquaci
 Murmure, tum tenuis anras è gurgite perflant:
 Et super apparent ferventes marmore bullæ.
 Quo puer indicio deprendes lubrica subter
 Agmina cœnolis stabulari in fluctibus. At quæ
 Centipedæ (2) faciunt vasa, quæ calida Vulpes,
 Mira quidem, sed vera: truci confringere morsu
 Ut feras potuere, hamumque hausere tenacem,
 Intestina vomunt impo de viscere, durum
 Quo ferrum sine cæde spuant: votisque potitæ,
 Confestim patulis sua faucibus exta reforescent.
 Idcirco bifidus cadatur longior uncus,
 Ut fera non uno pereat cruciata dolore:
 Nec potis hærentem penitus pulsare sagittam.

Anguilla Gbi à So-
 le, Austroque cavent,
 frigus verò amant.

Centipedarum, &
 Vulpis ars mira, qua
 hamum expuunt.

Umbræ stultitia,
 Oppianus.

Perge, puer: nec te dementia nobilis Umbræ
 Fallat: ut attenta primum bibit aure fragorem,
 Præsentitque virum, aut fatalia conspicit arma,
 Astutum fugit in scopulos, vel scrupæ saxa,
 Et caput ignavum latebris insana recondit,
 Aut subter frutices, vel densas abdit in algas:
 Perfugiumque putat certum tenuisse: nec ultra
 Piscantis timet arma: cavo quia murice credit
 Se penitus totam, glaucisque latere sub algis.
 Qualis ut immanem properare à fronte Leonem
 Sylvestris vidit bos eminus; inter opaca
 Lustra caput fugiens, vel cæcas occulit umbras.
 Sic testâ cervice, putat celarier omne
 Corpus, & incursum fulvi vitare Leonis.
 Interea nemorum rex advolat: inque patentem

Irrum-

(1) Mugil: sic dictus, quia semper jejuno est ventre.

(2) Scolopendræ, sic dictæ à multitudine pedum, qui
 verò pedes vocantur, sunt appendices, quibus tanquam re-
 mis corpus impellunt, Nostratibus *Centopiede*.

LIBER SECUNDUS.

293

Irrumpit caudam, laceratque immanior ungue.
Sic pariter sola scopulis cervice latentem
Vel palma, puer, accipies è caute Sciaenam.
Sic stolidus capitur Strutio, sic Phasidis ales,
Dum sepes inter caput, atque arbusla reponunt.

Ast inimica Sudis si retia forte subivit,
Undique lethiferum percurrit sedula cassem:
Si quâ per maculas via latior, inspicit, & quâ
Ruptus hiat cassis: visoque, fugacia dorso
Intrudens vi per maculas evadit in æquor.
Quam sociæ retrò mox, quâ via facta, sequuntur.
Non aliter fati sortem Muræna repellit;
Angustos adigens per textus lubrica terga,
Serpentum in morem prolabitur: haud secus atro
Ipse fugam molitur Acus de carcere, cum se
Inclusum vidit. Verùm quisnam ille supinus
Lina secat radio, fixumque intercipit hamum?
Anthias, haud fallor qui quantum possit acutâ,
Quæ surgit dorso, spina, non immemor, illam
Cum cadit in ferrum, obverso de corpore tollit,
Et gladio veluti filum præcidit equinum:
Evaditque alacer. Nonnunquam litore in ipso
Captivus fertur lacrymis deposcere vitam.
Interdum velut infames si forte latrones
Prospexit, retro confestim tuta viator
In loca contendit fugiens: sic retibus ille
Inclusum molitur iter, saltuque frequenti
Insultat maculis, & lina tenacia rumpit.

Nec te multa, puer, teneat fiducia, lætas
Viscere Murænas dum perscrutaris opimo:
Maxima namque illis audacia, sæpè cruentis
Piscantes furiosa petit, ceditque sagittis:
Eque rati trahit in fluctus, mergitque profundo.
Magna quidem, sed magna feram facit ira potentem.
Nonnunquam fetas densato plurima dente
Dissecat, & fraudem reddit piscantis inanem.
At licet illa ferox, poterit mitescere cultu,
Et cicur humanis palpari molliter ulnis,
Nec non & domini voces audire vocantis.
Talem Roma virum domitrix, domitrixque ferarum
Est olim mirata, suas cui Crassus in aures
Dicitur insignes gemma imposuisse superbus.
Illa Palatini, quò consulis ore vocata,
Ocyor ad nutum veniebat, seque teneri,
Palparique manu domini mansueta sinebat.

P p 2

Usque

Sudis solertia.

Sic Muræna.

Et Acus, quæ macu-
lis dilabuntur, idem
author.

Anthias lineam,
& lina rumpit.

Plinius.

Muræne audacia
& vis.

Ut cicur reddatur.
Macrobius.

Ulsque aded cicures per lenia sæpè feroces
Redduntur, cultuque feræ mitescere discunt.

Congri cicures.

Tales Jonia Congros (1) Epidamnus in unda
Dives alit, doctæ surgit quæ sacra Minervæ
Insula: piscantes ludunt ubi litore Congris,
Grataque sufficiunt alimenta: vicesque rependunt
Officii contrâ memores, piscosa trahentes

Innumeros ponti populos ad retia Congri.

Ipsi etiam dociles perhibentur (2) Eloride lymphæ,

Equè Lupi manibus piscantium fumere prædam.

Qualiter obscuris circum Mæotida lucis

Terrestres fœvere Lupi, qui gurgitis alti

E Scythicis prædam venantibus ore reposcunt.

Retia contra ipsi vigilantes in litore servant.

Lupi terrestres circa Mæotid cicures.

Si remuant de more Scythæ, tum protinus omne

Fœdus amicitie rumpunt, extensaque Soli

Dyctia dilacerant: lacerisque, umbrosa revivunt

Lustra levi cursu, sylvisque abduntur opacis.

Singula sed cantu dum prosequor, æstus, & ipse

Implexus per opaca labor succedere ripis,

Et placidum hortatur frigus captare sub umbra,

Doris ubi rauco subsultans murmure plaudit,

Et nivei plaudunt (3) Delphines, lubrica propter

Litora lascivo jactantes corpora saltu:

Et variis circum pingentes Tethya formis.

Huc age, CARDENIDE, mecum descende sub undas

Delphinum choreas inter, jactusque petulcos:

Quandoquidem tanti lusus te Principe digni.

Et licet æquoreis paulum indulgere choreis,

Dum Sol jam pronò descendit vertice curru

Mitior, & læti surgunt à Vespere venti

Forfan, festivo cui saltu, & murmure plaudant,

Alter eris curvos inter Delphinas Arion.

Aprici quondam per (4) Cænyos alta phaselo

Er-

(1) *Durazzo*. (2) Fluvius Siciliæ *Acellaro*, in valle *Næ-
tina*, *Val di Noto*. (3) Notissimus inter cæte. Italis *Delfi-
no*, Nostreis *la Fera*, Siculis, & Calabris *Tomhariello*, Hisp.
el Delphin de la mar, Gallis *Dauphin*, *Oyede de mer*, qua-
si *Anfer marinus*, ab Oceani incolis *Mursovix*, & *Merfo-
vin*, quasi *sus maris*, sic & Angli, & Armorici *Morbuch*,
Barbaræ gentes variis nominibus suam significantibus vocant:
pinguissimum enim animal est. (4) Calabriæ promontorium
Capo della Volpe. Vide IV. Naut.

Errabam, focii Licydas, flavusque Lycormas,
 Alter ab Euboicis, Siculis è finibus alter
 Venerat: insignis cantu, cytharaque Lycormas,
 At lepidas cantu Licydas sociare choreas.
 Cùm celeri video properare sub herbida cursu
 Litora Delphinas, longèque sonare natatu,
 Ac totum vitreo conspergi Nerea rore.
 Ut puppim propius venere, examine bino
 Hinc, inde effusi, circum sparguntur, & udos
 Incipiunt hilares crispata per æquora ludos.
 Nunc agiles per summa levi nant cærula cursu,
 Ad numerum bifidis pulsantes marmora caudis;
 Alternis quò pulsa modis sonet unda canorum,
 Nunc vero prona subeunt cervice Profundum:
 Eque imo actutum redeunt gurgite, jactu
 Summa citi repetunt, ipsoque sub aère pendent.
 At modo per vitreos molli curvamine campos
 Incedunt, saltuque brevi, saliuntque, ruuntque.
 Sed nunc implexi per mutua Dorida currunt
 Per gyros varios, obliquatosque natatus:
 Insultantque vadis, innectuntque orbibus orbes:
 Et labyrinthicis erroribus æquora pingunt.
 Corpore mox toto erecti vibrantur, & ipsam
 Transiliunt saltu cymbam, & cervice reflexa
 Nos, proh mirus amor! qua possunt voce salutant:
 Festaque lætitiæ nunc dant signa loquaci.
 Atque iterum è tremula vario discrimine cymba
 Spectantur longè duci, rursusque reduci,
 Inque fugas omnes, & in omnes ire figuras.
 Ut cum Pieridum sedes crinitus Apollo
 Invisit, toto consurgunt agmine Musæ,
 Carmina festivis jungentes læta choreis,
 Et circumfusa Numen, plausuque coronant:
 Virgineosque choros iterant, luduntque per agros.
 Tunc ego sic fuscò Licydæ, flavoque Lycormæ:
 En quæ formosi nobis spectacula pisces
 Exhibuere, vago librant corpora jactu,
 Inque chori speciem tremulis plausere choreis,
 Circum cærula spargentes Najade cymbam.
 Spondeo, læva sinant modo Numina, & auctor Apollo,
 Parthenio dignas acturum carmine grates.
 Hæc olim: nunc tempus amica rependere versu
 Obsequia: & nostræ fuerit quodcumque Camænæ
 Actiades meditantur opus: Delphines habebunt
 Partem opere in nostro, semperque ea gratia facti;

Par-

Mirus Delphino-
 rum lusus, ejusque
 descriptio.

Partheniis detur Musis modo vita, manebit.

Delphini descriptio.

Delphinos inter vitreas lufure per undas
Disce, puer, sacris species quæ piscibus, & qui
Sint mores, geniusque. Ollis micat ardua cervix,
Augustumque caput, magnoque nitentia gyro
Lumina, per quæ consurgens, juxtaque cerebrum
Epotos pelago reddit cava fistula fluctus,
Vitalesque unà revomit, quas ebibit auras.
Longior oris hiat scissura, rigentque sub ipso
Serrati dentes, & acuti: simaque rostra.
Mobilis atque brevis lingua est, latique patefcunt
Rictus: at geminæ presso curvamine spinæ
Stant alvo, quibus alta secat: stat & altera dorso,
Definit inque duas falcata novissima cauda:
Qualis dividuo sinuatur lumine Luna:
Est subcæruleus dorso color, inque reflexa
Cervice, at subtus tenera sublucidus alvo est.

Quibus in locis generatur.

Non tantum Euxino, & gelida Meotide Delphin
Labitur: Ægæi pariter volat æquora juxta,
Partheniosque (1) sinus, Tyrrhenaque salsa superbus
Obsidet, Joniique vorat vada fervida, & omnem
Inclusum mediis populatur Nerea terris.

Oceani Delphines,
& et illos Galli cæ-
dunt. Tachardus.

Quin etiam adverso magni Delphines in Orbe
Ethiopum spumosa secant freta, perque tumentes
Oceani campos latè dominantur: & illi
Membra sui similes, queis multo fervidus æstu
Intima perpetuò refluit per viscera sanguis.
Hos, qui purpuream Auroræ Titanidis oram
Trans Libyam, Atlantea petunt per cæcula Galli,
Alato figunt jaculo, mirabile visu.
Robustus spondæ insistit venator, ab alto
Utque propinquantem celeri Delphina natatu
Prospectat, manibus confestim missile ferrum
Intorquet, certoque volentem corripit ictu,
Interdum tanta jaculum vi fertur, ut omne
Ærata corpus transiectum cuspide rumpat,
At mihi laudandi numquam, qui prælia sacris
Piscibus intendunt, & iniquo funere plectunt.
Idcirco immanes oderunt Numina Thraces,
Impii quod sociis ferrent Delphinibus arma.
Tu cave, piscator Tyrrhene, laceffere bello

Del-

(1) Vide quæ adnotavimus III. Naut. de Virginio mari, quod & Parthenium Græcis dictum est.

Delphinus, dextramque sacro temerare cruore.
 In reliquos fer bella greges: servatus amico
 Fœdere, perpetuò ludat Delphinus in unda.
 Illius & mores jam nunc dicamus. Aquosus
 Per campos cursu celer, & pernicious alis
 Antevolat pisces, volucresque citissimus omnes.
 Non sic cornipedes effusi carcere Iberi
 Addunt se in spatia, & laxis agitantur habenis,
 Ut freta corripunt Delphines, & ocyus ipsos
 Alato superant volitantes flamine ventos.

Præterea, stimulante fame, cum præpete pisces
 Sectantur cursu fugientes usque profundum,
 Et cito vitales affectat anhelitus auras,
 Ex arcu velut excussi, se rursus in altum
 Emittunt, telo velocius: inque suprema
 Interdum sese jactu carchesia vibrant,
 Cum propè turritas consurrexere carinas.
 Sæpè etiam prædis inhians, dum lubrica ponti
 Agmina persequitur, tanto ruit impete Delphin,
 Ut coëptos nequeat cursus inhibere: sed ipsa
 Spontè sua in scopulos cervice allisus acutos
 Frangitur, aut siccis hæret moriturus arenis.

Insuper his, mirum rex Juppiter indidit illis
 Ingenium; vasti spumantia marmora Nerei
 Instructa legione terunt: ceu magnus aperto
 Incedit campo, paribusque exercitus alis
 Signa movet, bellum jamjam laturus in hostem.
 Imberbes primo pueri stant ordine: retro
 Æquatis spatiis florenti ætate juvenus
 Insequitur, certis sua per discrimina signis,
 Divisa in strictos cuneos, inque agmina quadra.
 In medio veluti lixarum ignobile vulgus,
 Fœminæ properant numerofo examine turmæ.
 Imbelles post inde choros, extrema tenentes
 Agmina, succedunt grandæva ætate parentes:
 Hique duces nutu incessus moderantur aquosus.
 In dextram nunc castra movent: nunc ire sinistra
 Præcipiunt: recto nunc latos ordine campos,
 Nunc verò obliquo malunt proscindere sulco.
 Nunc scopulos, nunc saxa, recurvaque litora vitant.
 Hos cuneo densari, illos in cornua flecti:
 Inque latus alios, alios succedere primam
 In frontem, geminamque jubet hos ire sub alam.
 Omnibus una tamen cura est, salis æquora junctis
 Ordinibus, strictimque acie fulcare quadrata,

Acrius

Mira Delphini ce-
 leritas.

Ex arcu veluti ex-
 cussi in altum exi-
 liunt. *Arist. & Eud.*
nos.

Sæpè ad litus alli-
 duntur.

Ut quadrata acie,
 miroque ordine na-
 sent, idem Auth.

Acrius ut pugnent sociatis agmina signis.
 Non sic ipse Argiva Gerenius agmina Nestor
 Instrueret, Phrygiis dum miscent praelia campis
 Argolica cum pube duces Menelaus, & Ajax:
 Nec (1) Pyrrhus fama notissimus, omnis in arma
 Litus ad Oebalium, Calabrumque Epirus ad oras
 Dum coit, auxilium socio latura Phalanto.

Matrum solertia
 in tuendis catulis,
Oppianus.

Est & mirus amor prolis, servantque, foventque
 Solicitæ matres gnatorum corpora, & illos
 Faucibus interdum accipiunt, tutoque reponunt,
 Cum timor est Amias properare in bella, feralque
 Infestas teneris Delphinibus, aut citus instat
 Thrax venator ubi, stridetque volatile ferrum,
 Verum, proh miram pietatem! fixus ab ære
 Natorum è geminis, si fors fuet alter; iniquum
 Tunc miseranda parens venantem pone sequetur;
 Et mæstis natum lachrymis, precibusque reposcet.
 Interea leni servatum verbere caudæ
 Impellit retrò studiosa, arcetque periclo.
 Ipsi sed matrem sectantur, & ubera circum
 Diffundunt sese catuli, stipantque frequentes.
 A fido veluti numquam pastore bidentes
 Discedunt, sylvas quanquam, saltusque peragrent:
 Longævos summa nati pietate parentes,
 Ut jam majores creverunt corpore, & armis,
 Solliciti contra curant, densique tuentur,
 Atque senum victu invigilant, escamque ministrant:
 Quin etiam tardo quoniam fræta cærula gressu
 Proscindunt ætate graves, urgere natatus
 Ipsa sui pubes adnifu corporis ardet.

Amore in suos flagrant,
 & ut caventur.

Est quoque sancta fides thalami: pro conjuge certant
 Acrius, & vitam posuerunt sæpè volentes.
 Nec minor est generis servandi gloria, si quem
 Fortè vident jaculo confossum ad litora duci,
 Confestim celeres irrumpunt agmine denso,
 Cumque viris adstant bello certare parati,
 Ni socium reddant captivum, undisque remittant.
 Agglomerant & se cymbas, & litora propter,
 Ac bifida scindunt cauda salis æquor, & ipsos
 Attollunt fluctus, trepidosque immergere lintres,
 Eque viris meritas nituntur sumere pœnas.

At

(1) Epiri Rex, qui primus acies instruxit, atque inter
 primos duces ab Annibale positus.

At si victores socium tenere receptum,
Festivum læti redeunt Pæana canentes:
Incolumique unâ plausu gratantur ovarianti.

Quin & divini fortiti syderis auram,
Extremum præscire diem perhibentur: in actam
Quo sese patriam morituri tempore vectant:
Scilicet ut tumulo corpus mandetur avito.
Non secus ac Nabathæus, & ut Mæandrius ales
Fatorum gnari faciunt divinitus: amnem
Hic vitreum propter recinit moriturus: & ille
Assyria de fruge pyram sibi ponit odoram.
Interdum, fama est, spumoso è gurgite visos
Sublata in siccum deferre cadavera litus.
Non etenim patiuntur aquis inhumata marinis
Stare diu, prædam vel monstris ire nefandis.
Visa & cæruleum circum gens tota feretrum
Flebilibus innare modis, & ritè supremum,
Magna quidem pietas! casto persolvere honorem.

At non ista tibi debent miranda videri;
Nam celeri quondam Delphines Dorida cymba
Sulcabant nautæ, Tyrrhæni nomine dicti.
Qui cum trajicerent in Naxia litora Bacchum
Argento ditem, gemmisque, cupidine prædæ
Correpti, è viridi cursum deflectere Naxo,
Atque aliò taciti puppim torquere parabant.
At cum divino sensisset numine fraudem
Tyrrhenum Liber, socios cantare, fidesque
Aurato jussit plectro pulsare canoras.
Tunc nautæ mira cantus dulcedine capti,
In saltum exiliere, levesque agitare choreas
Bacchanti similes cæperunt: lætaque miris
Dum jactare modis affectant corpora, ponto
Immemores sese mittunt: sed Liber ovantes
Delphinas dedit esse, marique innare profundo;
Et liquidos celebrare choros, lususque per undas.
At verò ut facti semper monumenta manerent,
Unum cæruleis è fluctibus intulit astris,
Et magni (1) volucrem Jovis inter, Equumque locavit.

Idcirco nostro quoniam de sanguine creti
Ingenuos ardent pueros Delphines, & udis
Accipiunt humeris, & per vada vitrea portant.

Tom. II.

Qq

Egre.

Mortem præsegiunt.
Opponunt.

Mortuos sepeliunt.
Eliaens.

Amici hominum,
& pueros amant.

(1) Est enim syderius Delphin juxta lacteum orbem situs
inter Aquilam, & Pegasum.

Egregio fuit ore puer, sed paupere testo
 Bajano è Licyda satus, & Lucrinide Nympha:
 Hic patrii quondam Lucrini marmora juxta
 Dum ludit, nitidasque legit de gurgite testas:
 Fortè Dicarchæa veniens Delphinus ab ora
 Formosum vultu puerum conspexit ovanti,
 Atque coloratas versantem litore conchas,
 Ut vidit, nimio pueri correptus amore est,
 Ergo cæruleis blandiri cæpit amanti
 Saltibus, & tacitis testari nutibus ignem.
 At puer insuetum non dedignatus amantem,
 Edomitam saxo Cererem, quam fortè ferebat,
 Delphino tradit, sædusque hoc munere sancit.
 Blandus & ore vocans, Simonem nomine dicit.
 Nomine Delphinus quo cùm foret inde vocatus,
 Illicet Oceano veniebat ab usque profundo.
 Ausus & hinc puer est niveo considere dorso
 Delphini, & latè tremulas equitare per undas.
 Non invitus onus dorso accipiebat amicum,
 (Esse tamen quis onus dilectum dicat amanti?)
 Et tendebat iter spumosa per æquora Delphin,
 Quà frænum insidens humeris auriga dedisset.
 Sic puerum Bajis vectabat ad usque Dicarchum:
 Palladium puer in ludum quò sæpè solebat
 Ire rubescentes cum jam temone jugales
 Egerat elato Titan, cæloque ruebat.
 Inde Dicarchæo, currus cum flexerat aureos,
 Acceptum Bajas de litore vector agebat.
 Qualiter in Taurum conversus Juppiter ibat
 Parthenios ultra fluctus, dorsoque ferebat
 Europam lætus, Dictææque regna petebat.
 Sic & Thelemachum genus armipotentis Ulyssæi
 Delphinus Fato eripuit, tergoque receptum
 E pelago patriis servatum reddidit oris:
 Nam propè Dulichias dum ludit parvulus undas,
 Quia rapidum mare vorticibus, ventoque fremebat,
 Sublapsus puer, & refluxo citò mergus in alto est:
 Quique dolo fuerat vectorum ejectus in æquor,
 Tænaron invexit Delphinus Ariona, cantu
 Accitus vitreis è fluctibus: inque choreas
 Dum salit Oceani gens lubrica, tergora Delphin
 Supponit blandè numeris, nervoque canenti.
 Mira Dicharchæo sed de Delphine feruntur:
 Scilicet in dorsum puer ut saliebat, acutam
 Vagina veluti spinam condebat, amicum

Ulysses filium Del-
 phinus servavit.
Plutarchus.

Item Arionem.
Herodotus.

Ne

Ne fortè indigno lacerasset vulnere corpus.
 Italia latè ex omni, dominaque ruebant
 Urbe viri, & matrum primæ, mixtimque juvenus,
 Litus in Euboicum, placidas Delphina per undas
 Visuri puerum vèstantem, ipsumque equitantem,
 Qua vellet mare per latum dare lora natanti.
 Mira quidem, fateor, rerum miracula canto:
 At si vera, Deos, ipsumque obtestor Amorem.

At miser infueto periit Delphinus ab igne:
 Namque puer Cœli (1) vitio correptus, in ipsa
 Flore juventutis Fato sublatus acerbo est.
 Illum omnes Prochytaque Dææ, Inarimæque puellæ
 Fleverunt, actæque Dææ, pelagique puellæ,
 Nefisque, Euplæque, & (2) Olympia Mergilline.
 Ut tempestivo de caudice cum rutilus flos
 Erupit, subitòque gelu contactus acuto
 Decolor expallet foliis moriturus, & illum
 Flent mæstæ Dryades, flent numina fontis amici
 Naiades, raucoque piger flet murmure rivus:
 Quæque rigens Cœli florem demessuit aura.
 At verò in litus consueto tempore Delphin
 Ut venit, puerumque diu expectasset: ubi illum
 Nusquam apparentem circumspicit, ictus ab acri
 Igne est, & toto confestim expalluit ore.
 Utque sibi Fatis ereptum sensit amantem,
 Protinus in lacrymas, & cæruleos ululatus
 Solvitur, & mæstis latè freta quæstibus implet:
 Hinc lucis pertæsus aquis egressus in actam
 Insiluit infelix, animamque in litore ponit.
 Qualis arundineis Alcædo mæsta sub umbris
 Amissi flet Fata viri; quem sæva procella
 Eripuit, raptumque mari disperfit: at illa
 Cum cava nequicquam pulsasset litora quæstu,
 Dat sese in fluctus moritura, virumque requirit.

At nos æquoreo, è ludo, plausuque canoro
 Atque præoptata scopuli pendentis ab umbra,
 Spumosis tractanda vocant fera prælia campis.

Qq 2

HA-

(1) Sunt qui narrent puerum à Delphino casu spina transverberatum. Oppianus verò aliam de Lesbio puero texit historiam: aliam item Ælianus de lasensi puero refert, quam tamen aliter Egesidemus apud Plinium narrat.

(2) Ab ora Olympia (*Chiaja*) de qua consule Piscatoria nostra. Ecl. 1.

Delphinus puero
 mortuo præ amore
 occumbit.

HALIEUTICORUM

LIBER TERTIUS.

SED jam bella vadis agitata, astusque nātantum
Sunt dicenda: mihi vos ò quæcumque beati
Aurea Crateris fulcatis cærula, Nymphæ,
Ferte animos, placidæque auris spirate secundis:
Vos & præsentēs, Acheloides, ore favete,

Et vos Aëtiades, sacrumque intendite cantum,

Si patriæ Telluris amor, si gloria tangit,

Si vestros, Divæ, pro more fovetis alumnos.

*Amor pacis idem,
& belli author.*

Ignipotens, cui cuncta, Deus, sociare potenti

Fœdere permissum, pacemque inducere Mundo;

Ille etiam fera bella movet, nexusque resolvit.

Idem pacis Amor, bellicque asperrimus author:

Quaque sacra jungit vi pectora, dividit illa.

Nonne vides, mixtimque homines, volucresque, ferasque

Pro natis, victuque, & pulchræ lucis amore,

Armaque prærepta pro conjuge sæpè ciere?

Non secus & pisces Fato versantur eodem.

Ille studens victu, vitæque, Penatibus alter,

Hic dulci pro luce, suo hic pro pignore, & ille

Pro thalami nexu, charæque cupidine prolis,

Una omnes sese telis, astuque laceffunt:

Inque neces adigunt: quæ jam feralia bella

Ordiant. Undosum primus descendit in æquor

Invisus Polypo Dentex, qui robore major

*Pugna Denticis
cum Polypo. Alber-
tini.*

Bellum fert Polypo, & terrorem dentibus infert;

Ille laceffitus cursu se proripit, & se

Occulit in latebris scopulorum, & caute reposta,

At

At vaser in solitos tum Dentex confugit astus:
 Se similem casso simulat, fluitatque per undas
 Incertum: Polypus spoliatum lumine credit,
 Educitque specu, prædam comprehendere, cirros.
 Illicet ore manum tenet ille, & victor ab udo
 Educit saxo captum: celi callida vulpes
 Decipit ignaras, Fatum mentita, volucres.

Non ærumna manet Polypum minor, horrida quando
 Bella movet Muræna. Cavo de pumice in auras
 Cum prodit Polypus, escamque inquirat amicam,
 Tunc tacito, celerique volat Muræna flagello,
 Læta super præda, bellumque agitare parata.
 Ille sed ut propius venientem conspicit hostem,
 Mandat terga fugæ: sed tardo marmora cursu
 Sulcantem lapsu insequitur Muræna citato:
 Cogit & invitum morfu pugnare feroci.
 Ille coactus init certamina, longaque jactat
 Brachia multiplici gyro, voluitque, plicatque
 Hæc illac, si fortè trucem depellere pestem
 Detur, & elapsum tuto se reddere saxo.
 Incassum tamen infelix, nam lubrica serpens
 Membra per, & chelas Muræna relabitur: ille
 Contrà nunc caudam, nunc tergora, duraque prendit
 Colla, per atque ipsum nunc os irrumpit apertum,
 Ac veluti multa defessi membra palæstra,
 Vix luctatores undantia brachia jactant:
 Non aliter Polypus chelas defessus inanes
 Vix movet: & victus tandem se subiicit hosti.
 Continuo prædam radiis discindit acutis
 Muræna, & totum dispergit gurgite corpus.

Non secus in vitreo debellant æquore Congri
 Ignavas Polyporum acies, & funere plestunt.

At non successu pugnat Muræna secundo,
 Crustatæ intendunt olli cum bella Locustæ.
 Cervicem de caute trucem ferus Astacus udæ
 Exerit, & geminis irritat cornibus hostem.
 Hæc odio irritata ruit, morfuque feroci
 Impetit: at duro collisi cortice dentes
 E rigido veluti saxo, ferroque retusi
 Exiliunt, hebetesque magis redduntur ab ictu.
 Colla sed illa suis apprehendit mollia chelis,
 Forcipibus velut æratis, stringitque, secatque,
 Quo tandem effuso reddat cum sanguine vitam.
 Infelix sic ipse perit pugnante Locusta,
 Cancer, & astrictis invisit faucibus Orcum.

Muræna cum co-
 dem mirabilis lucta,
 Oppians.

Muræna infelici-
 ter pugnat cum Lo-
 custa, Idem Author.

At-

Polypus Locustam
expugnat, *Pistarchus*,

Ingens Locustæ de
Polypo timor.

Polypia stus, quo
Pinnas depopulatur.
Oppianus.

Attamen id mirum est, armatam forcipe dura;
Et dura pariter testa, celeremque Locustam

Osmylus (1) expugnat victor: licet ille per undas
Tardus eat, teneroque incingat corpus amictu.

Muscosa scopuli Polypus in sede morantem
Desuper invadit tacitus, pronusque Locustæ

Incubito dorso, circumque tenacia collum
Vincta jacet subitus, faucesque astringit hiulcas:

Atque aditum vitæ simul occupat: illa dolore
Actutum furit icta, manusque, & corpora quassat:

Et roseam in scopulos allidit plurima caudam.
Nunc tandem defessa silet, vix palpitat: & jam

Exanimata jacet: tamen ille tenacius arctat
Vincula, candentesque artus, & mollia flectit

Guttatim membra educit: velut ore tenaci
Lac pleno pueri nutricis ab ubere sugunt..

Indidit idcirco magnum Natura timorem:

Et viso tantum Polypo periisse Locustam
Nonnunquam, fama est. Pinnis sed callidus astu

Dissimiles struit insidias, cum sæva latratus
Accendit, stimulumque fames irritat edendi.

Namque ubi Perna fores referavit, ut ætheris auram
Ebibat, & dulcem (2) villis sibi colligat escam;

Et custos ignarus abest, tunc illicet ille
Appreñsum chelis saxum demittit hiantem

Desuper in Pinnam: gremio quo Perna recepto;
Haud potis extemplo patulas occludere valvas.

Advolat ille, citusque fores irrumpit apertas:
Ignaramque doli Pinnam, & nil tale timentem

Expoliat, prædaque rapax lætatur opima.

Quid non dira fames, hominesque docebit egestas,
Si ingenium dedit & brutis, artemque nocendi?

Non secus insidias molitur, callidus arce

Interdum ut miles potiatur: ubi rediens Sol

Luce aperit Cælum & montes tegit aureus altos;

Clausaque cum primùm panduntur mœnia, onustos

Præmittit palea currus, conditque sub illa

Armatum ferro peditem: vix limina currus

Tar-

(1) Polypus, sic dictus ab odore: vocatur etiam Bolitæna, & Ozæna. (2) Villis enim purgamenta maris, fæcesque, quibus nutritur, haurit: hi verò villi sunt, ex quibus byssum Tarentini texunt: laudatissimæ Chirothecæ, & velamina, quibus se puellæ amiciunt.

Tardigradis tenere rotis, auriga repente
Sistit equos, casum mentitus: quique latebant
Districto mucrone ruunt, & murmure facto
Dant sociis signum: mora nulla è valle reposta
Protinus occurrunt illi, portasque patentes,
Quas interposito subiti concludere curru,
Haud cives potuere, tenent, densaque caterva
Irrumpunt, captaque dolo dominantur in arce:
Ergo ne ignaræ paterentur talia Pinnæ,
Custodem Natura dedit, qui pervigil ipfas
Excubat ante fores: & cùm properare natando
Aspèctat Polypum Cancer (qui cautus opimi
Visceris, & byssi custos manet, inque corusca
Adnatus Perna est) dat signum: comprimit illa
Continuò testas, astusque eludit inanes.

Hac etiam Polypus depascitur Ostrea fraude:
Callidus & Cancer. Pugnant sed viribus æquis
Murænæ, Congrique. Dicharchi ad litora quondam
Murænam memini Congro vidisse duello
Certantem Marte ancipiti: sed lubrica tandem,
Non impunè tamen Congrum vertisse ferocem
Terga cruentatum plagis, namque ille vicissim
Murænæ rabido caudam præciderat ore.

Seque olim caudam Cephalo vidisse Lycotam
Ore Lupum rapido secuisse, virentia propter
Litora cùm mediis nassam demitteret undis,
Jam memini dixisse, mihi dum bella natantum,
Et morem varium, & versutos diceret astus.

Attamen infelix cæso de Mugile victor
Exili Lupus à Squilla nece plestitur atra.
Scilicet imbelli nonnunquam Fata potentes
Dejecere manu, & collum fregere superbum.
Ergò ubi inexplèto ruit ore, cupidine prædæ
Incensus, Squillasque petit, quas ille voraci
Ventre, fameque inhiat, comprensæ protinus illæ;
Quod capiti assurgit rostrum, cèu ferra, recurvum
Inflectunt, gyroque leves saliuntque, ruuntque
In pugnas alacri nisu: mox viribus hausas
Comprendit dulci gavissus munere Labrax.
Squilla levi primùm prælato in gutture saltu
Subsilit: hinc cornu venantem figit acuto:
Victaque victorem transverberat: ille voracis
Ingluviem ventris saturat: nec vulnera quidquam
Sentit hians: prædæ tanta est innata cupido.
Sed cum diffuso tumuerunt sanguine fauces,

Pinnæ custos Squilla.

*Murænæ cum Congro anceps pugna.
Protinus.*

*Mugilem superat
lupus. Perotini.*

*At neci à Squilla
ædicitur. Alianus.*

Et

Et creber stimulo miserum dolor urit acerbò,
Cum præda occumbit fato venator eodem.

Quo astu Ziphia
Balænam vicent. *ed. lian.*

Sint longo quanquam Ziphia mucrone potentes,
Balænam trepidi metuunt, nec cominus audent
Ire hostem contra, sortemque expendere belli:
Sed tantum vitare dolo conantur: in imis
Obversa gladium defigunt cuspide arenis:
Immotique manent: nec quam sint ense valentes
Prospiciunt, stolidasque tenet dementia mentes.
Usque adedò nihil æra, sonoraque fulmina profunt;
Ni fortes pariterque animi, pectusque virile
Accedant, tenui caligans lumine truncos
Hos rata cæruleos Balæna impunè relinquit.

At multa in Gladios accensæ (1) Mænides ira
Approperant, teneram morsu discindere pellem;
Et qui monstra maris vitaverat horrida, Cete,
Infelix perit, exiguo data victima pisci.

Audaces in Thya
nos arma movent.

Attamen audaces velocibus aspera Thynnis
Bella movent, telisque petunt fulgentibus hostes,
Ausoniae relegunt dum litora, perque sonantes
Trinacriae fluctus, Sardoaque cæcula currunt.
Idcirco, mentem quando Natura sagacem
Indidit, ordinibus densis, acieque quadrata
Spumantem celeres Orcyni Nerea findunt.
Sic & solivagum spectant si gurgite ab alto
In pugnam rigida Gladium properare securi,
Consili numero venientem cominus hostem
Excipiunt: illi sociis in bella vocatis,
Castra movent: pavidi contra dant terga, ruuntque
In diversa, vagique natant toto æquore Thynni.
Instat terga premens Gladiorum exercitus omnis,
Euxinumque fugat resecutus ad usque profundum.
Non secus è vasto Tritonas (2) Atlante fugaces
In clausam Ziphia victores Dorida pellunt
Per Calpes, Abylæque fretum: diversa ruentes
In loca diffugiunt illi, pars litus Iberum
Una tenet læva, Libyam premit altera dextra.
Incandent vada pulsa, furit clangoribus aër

Con-

(1) Eadem quæ Mænæ, quibus similes sunt Membrades, quas etiam Galli vocant *Celerins*, nobis haud dubio sunt *Spigari* sec. generis. (2) Ferunt ingentem Gladiorum copiam esse in Atlantico Oceano, ex quo nonnunquam per Herculeum fretum irrumpunt.

Concussus, scopulique, & circum litora plangunt.

Non minus invisi Thynnis Delphines, & omnis
Vis violenta Canum, Galeique, horrendaque Cete:
Hos contra veniunt animosius, & fera Thynni
Miscunt bella, odiisque acuunt ferventibus iram.
Verùm Pelamydes perdunt impunè feroces
Delphini, & toto fugientes æquore turbant.
Vidi ego Scyllæa non longè à rupe, canoro
Flumine quâ fâllas descendit (1) Cænys ad undas,
Trinacrium contra litus, viridemque Pelorum,
Plurima Pelamydum velocibus agmina pinnis
Delphinas fugere, & Delphines præpete cursu
Ponè sequi: toto fervebat gurgite Nereus.
At quoniam pelago refluxente, æstuque feruntur,
In procurva ruunt inviti litora, ubi omnis
Stat manus agrestum raptis stipata sub armis,
Quos magno puer accivit clamore, propinquos
Ut pisces vidit, latèque albescere pontum.
Haud mora, vibrantur conti, curvique tridentes
Fuscinaque, & celeres unci; fitque ilicet ingens
Pelamydum cædes, fusoque cruore rubescunt
Spumantes latè fluctus: proh casus! & illi
Unà infelices pereunt, ubi litore amico
Perfugium vitæ certum, pacemque petebant.
Usque adèd loca nulla patent secura saluti,
Cum miseros Sors atra premit, urgentque potentes.
Interdum tanto exiliunt è marmore saltu,
Ut sæpè in sicca manibus captentur arena.
Et binos dextra tum me prendisse recordor,
Urbe procul ruri liberrimus otia captans.

Non secus Ægæis in fluctibus (1) Aulida contra
Argolici prædam venantur, ut aëra Vesper
Temperat, & rores jam colligit humida Luna.
Armati telis, & multa lampade curvas
Stipantur juxtà ripas: Delphines ab alto
Pelamydas, pavidosque fugant ad litora Thynnos.
Attoniti hinc face, Delphinis & agentibus illinc,
Spontè ruunt in terram, invisaque saxa Cybiæ,
Inque manus piscantum, & vitam in litore ponunt.
Non secus, ac timidi lepores, damæque fugaces

Tom. II.

R r

In

Delphini, & Thyn-
ni pugna.

Delphini in Pela-
mydes, qui fugien-
tes in litus exiliunt.

Fugiant, & Thyn-
ni, & à piscantibus
facibus territi ca-
piantur. Oppianus.

(1) Calabriae promontorium contra Pelorum, *la coda della Volpe*. Vide IV. Naut. (2) Boeotiae Urbs in Euripo sita contra Chalcidem (*Negroponte*), quæ tota interiit.

In prædam cessere, truces cum tergi Molossi
 Hinc sua dente premunt, illinc clamore secundo
 Summa catervatim venantes sydera pulsant.
 Confestim citò piscantes hastilia torquent,
 Atque neci dedunt: cæsi mox piscis opimam
 Dant partem sociis Delphinibus, æquore summo
 Qui prædam intenti expectant mercede laboris.
 Ni faciant, illi disrupto fœdere nunquam
 Amplius Eubææ cogent ad litora pisces.

Mira, atque acet-
 rima Delphini, &
 Amiarum lucta.
 Idem Author,

At non Delphinis, quanquam per falsa superbi
 Æquora se dominos jactent, regesque natantum,
 Ceu Leo per saltus sylvarum, umbrosaue regna,
 Exiguus labor est, Amiæ cum fervida fortes
 Bella ferunt, campis & congregiuntur apertis.
 Ergo ubi conspiciunt lato Delphina profundo
 Agminibus procul è sociis, castrisque vagantem;
 Dant signum: subitæ veniunt ad signa cohortes,
 Stipaturque atrox Amiarum exercitus: & ceu
 Arduus in turrim densa testudine miles
 Irrumpit, glandesque jactat, & missile fulmen.
 Non aliter contra Delphinum examine multo
 Audaces currunt Amiæ, pugnantque feroces.
 Principio Delphin interritus excipit agmen,
 Nec numerum quidquam curat: ceditque, fugatque
 Nunc hanc, nunc illam: sed cum videt undique circum
 Densari hostiles acies, cingique corona,
 Seque unum innumeras contra pugnare catervas,
 Segnitiam pellit de pectore, fitque periculo
 Fortior: intendit vires, & duplicat iram.
 Ast Amiæ circum glomeratæ moribus illum
 Discerpunt, durisque affixæ dentibus hærent.
 Hæc caput arreptum tenet acrior, illa tenaci
 Stat rictu defixa genis: vorat aspera lumbos
 Altera; & hæc pinnis superincumbat: illa bifurcam
 Apprendit caudam violenta, fugamque retardat:
 Hæc subtus ventrem depascitur: illa superne
 Molle vorat dorsum, fusoque in sanguine gaudet:
 Eque subis pendent istæ, cervicibus illæ:
 Ira omnes, rabieque, atrisque furoribus actæ.
 Qualiter, ingenti procerum spectante theatro,
 Emissi in taurum pugnaces agmine denso
 Ore canes ineunt certamina: fervidus ille
 Aurem dente petit, prensamque tenacius ipsa
 Forcipe multus habet: saltu velocior alter
 Subilit in collum, mediusque in cornua sidit:

Alter

Alter & in dorso subsedit, & ore cruentat:
Subter & hic rabido lacerat palearia morfu.
Fervet pugna: strepitque favens pleno ore theatrum.

Multiplici interea discissus vulnere Delphin,
Efflat anhelus aquam vehementius, & vadâ turbat
Ore fremens, fibrisque furens exæstuat imis.
Nunc infanda gemens salit æquore, nunc freta rursus
Ima petit: medioque ruens celi gurgite turbo
Voluitur, ingentemque ciet clangore procellam.
Subsilit interdum è spuma, si forte feroces
Excutiat cervice feras, & liber in altum
Antevolet, fociisque fuga se reddat: at illæ
Ore tenent stricto, nec vi captiva remittunt
Membra, venenatis at dentibus acrius hærent.
Et subeunt, subeunte fretum, rursusque sub auras
Dum refilit, simul exiliunt: mirabile visu,
Desuper apparet monstrum de marmore tolli:
Scilicet è niveo Delphino, Amiisque creatum.
Difficiles aded adnexæ, rictuque tenaci.
Et celi multa cutem si fortè apprehendit Hirudo,
Ægris impurum membris haustura cruorem,
Nonnisi cum fuerit toto exaturata relinquit.
Haud secus immanes Amiæ, ni parte revulsa,
Quam prius apprensam morfu tenuere potitæ,
Demittent captum: qui mox certamine tanto
Defessus, primum ut vires, animumque recepit,
Insana incensus rabie, celi ventus in hostem
Irruit, horrendamque ciet ferus undique stragem.
Illæ diffugiunt trepidæ: premit istæ fugaces:
Et meritas Amiis pœnas, cædemque reponit.
Cuncta vorat, satiatque iram, ventremque saginat.

Delphini victoria.

Sed me victoris vocat altera palma: Feroci
Est cum Niliaco Crocodilo nobile bellum
Delphino, & cæso surgit victoria major.
Est Delphin Nili regi infestissimus hostis:
Hostis ut hic hominum durissimus. Horrida visu
Bellua, quæ Libycos non turpior altera campos,
Vasta nec Ægypti per stagna voracior errat.
Nam campos, & stagna ferox terroribus implet.
Olli vis ingens, & non superabile robur:
Nec minor est animis audacia: lataque duris
Terga rigent squamis, est & durissima cervix,
At totum latè ferro impenetrabile corpus.
Unguibus incurvis, & dente armatur adunco,
Horrendamque movet caudam, rictuque tremendo

Ejusdem cum Cro-
codilo pugna, & ut
illum cedat.

Infandam miseris stragem, cædemque minatur.
 Hanc tamen ingentes animos, & pectora versans
 Non prædæ incensus studio, sed laudis amore,
 Aggreditur Nilo Delphin generosus in ipso:
 Sit prono invalidus licet ore, levique recinctus
 Thorace, & levibus pariter circumdatus armis.
 Ergo maris magni fluctus egressus, in altum
 Irrumpit Nilum, conspectoque eminens hoste,
 Ingenti fertur cursu, cæci fulmen: & olli
 Ut propior, sese pronum submittit, aquosi
 Gurgitis ima petens, faucesque evitat hiantes.
 Atque fugam simulans primo se subtrahit ictu.
 Persa velut, patriis cum jam Romanus in armis
 Acer ad Euphratem movet agmina, se citus abdit
 Lustra inter fugiens: latus hinc petit inde reversus,
 Incautumque ferit jaculis, latèque cruentat.
 Ergo imo rediens fundo consurgit, & alvum
 Invehitur contra veniens inopinus: acutamque
 Erigit è tergo spinam, qua mollia ventris
 Protinus incidit: reliquo nam corpore monstrum
 Ipse vel incassum pulsaret acinace Maurus,
 Aut immortalis facta ex adamante securi.
 Vertitur extemplo præciso bellua ventre,
 Horrendum stridens, refugitque in vorticis undam:
 At Delphin medio gestit sub flumine victor.
 Mox redit in pontum festivus. At æquor apertum
 Qui timidi contra fugiunt, cæcisque sub antris
 Se se abdunt? signata pedum vestigia nosco.
 Nec fallor: turpes dant terga fugacia Phocæ,
 Cæruleus quibus est (1) Aries inimicus: anhelos
 Aëris immensi molem qui sorbet hiatus.
 Quæ mox lethiferis emissa è naribus aura
 Ocyus ingenti flatu, velut acta sagitta
 E nervo contorta, volat; quo bellua telo
 Imbelles cædit Vitulos, atque aëre perdit.
 Aëre quo vitam mortales vivimus omnes:
 Fitque eadem lethi, fuerat quæ causa salutis.
 Namque ubi conspecto fugere è fluctibus hoste,
 Inque latebroso se celavere recessu
 Imbelles vituli, tunc retrò impunè sequutus

Aries Phocam aëris
 afflatu cæcas.

In-

(1) Qui, qualisque sit non liquidò constat: Bellonius ex
 Asellorum genere facit: alii monstrum inter cete statuunt:
 historiam verò Ælianus narrat.

Instat, terga premens Aries, juxtaque repostum
 Stat specus, hostis ubi latet abditus, atque tenet se.
 Hic intermedium bibit auribus aëra longis:
 Aspiratque iterum, & Phocas transverberat aura.
 Icti fulmineo Nepodes velut ære, fugaces
 Se cito proripiunt, & inania spicula vitant.
 Antra sed egressi, dulcem sub lumine vitam
 Deponunt miseri: nam dentibus advolat uncis
 Continuo, tenerosque Arics petit, & vorat artus.

At non se, magnæ quanquam, tutantur ab Orcis
 Balæna: miseris spes una evadere cursu,
 Atque profunda maris loca tuta inquirere, quæ se
 Vertere, & immenso possint defendere ponto.
 At contra rigidis occurrunt dentibus Orcæ:
 Seque fugæ celeri certant opponere saltu,
 Inque vada impellunt, syrtesque, & sicubi densæ,
 Angustæque rigent cautes: hic pondere segnes,
 Invalidasque petunt alacres, & cæde cruentant:
 Seminecesque viris prædam sub litore linquunt.
 Interdum insanæ catulos ante ora parentum
 Dilaniant, rabidove recidunt gutture mammas.
 Interea velut irato sibi prælia ponto
 Spectantur: nullis & agentibus æquora ventis,
 Tot violenti ictus, & creber anhelitus undas
 Evoluunt, quot nullæ unquam movere procellæ.

Sed jam terribili prorumpit fronte Zygæna,
 Spumosasque acies fera devorat ore bifulco.
 Ah! pestem miseris Di piscatoribus illam,
 Si qua, precor, pietas, defendite: namque per omnes
 Bacchatur fera sæva, nihilque impunè relinquit.
 Ac velut iratus prætendit cornua taurus,
 Vi quibus ingenti pollet, cædemque minatur:
 Sic obnixa furit bijuga cervice Zygæna.

Est & fluminea Glanis bellator in unda
 Maximus, inque omnes fert horrida bella natantes:
 Serratoque ipsos piscantes dente laceffit.
 Non secus in pisces furit audacissimus omnes
 Lucius, & Pagrum (1) Brinthus necat: inque voraces
 Bacchantur Mulli Lepores, & funere plectunt.
 Nobilis Antaceum, rostroque Acipenser acuto
 Germanum insequitur, totoque expellit ab Istro.

Et

(1) Qui & Brenthus, è Mergorum genere: illius autem
 in Pagrum odium Philes tradit.

Orcæ Balænam vi
 superat.

Zygæna furor, &
 vis.

Et Glanidis.

Et Zigam celeri cursu infestatur in (1) Albi:
Antevolat fugiens tamen illa citissima pinnis.
Cærulei Anguillis intendunt prælia Corvi,
Atque leves Lutræ, & stellatis Ardea pinnis.

Lampetra Salmo-
nes vexat.

Quos & Hirudo
perdit.

Lubrica veloces rostro Lampetra bifulco
Salmones impunè fecat, cum, Doride falsa,
In dulces fluviorum undas rediere, relicta.
Parvula quin etiam Salmones vexat Hirudo,
Dum fluvios Æstate vagi fervente recurrunt.
Hæc nimio, ut perhibent, calefacto sanguine motu,
In penitis malefana lues progignitur extis.
Interdum totas qua depascente medullas,
Magna dolent, stimulisque intus mordacibus acti
Stagna per, & fluvios errant sine lege furentes:
Et quatiunt sese pinnis: saliantque, ruuntque,
Eruçantque undas, spumasque in gurgite voluunt.
Seque petunt iterum, & medio bacchantur in alveo,
Quò tandem totis exhausti viribus omnes
Dispereunt, cassique appellant lumine ripis.

Oestrus Ziphias,
Thynnus, & Delphi-
nos exagitat.

Est etiam ille malus Ziphias pugnacibus hostis,
Quique leves Thynnus depascentur, inque feroces
Delphinus grassatur, (2) Asilum nomine dicunt
Romani, veteres Oestron dixere Pelasgi.
Qui licet exiguo sit corpore, mollis & instar
Crescat Araneoli, stimulo tamen horrida magnis
Piscibus arma ciet, vexatque impunè sub alis.
Inque necem vel spontè trahit violentus ad unum.
Dum torrens Canis exoritur (Canis acrior ortu
Pestis acerba furit, spargitque immane venenum)
Thynnida (3) cum Gladiis, & cum Delphine laceffit:
Inque latus spina subter quâ cærulea pellis
Mollior, intorquet furibundo ex ore sagittam:
Infixaque hæret lateri crudelis Asilus.
Ac teneros artus exugit ab usque medullis.
Ast illi jaculis, & duris morsibus icti,
Exacuunt iras, rabieque armantur in hostes.
Nam frustra mucrone petent, vel dentibus Oestron,
Ergo acti furiis, irritatique dolore

Cæ.

(1) Germaniæ fluvius *Elba*. (2) Vermiculus hic est, inquit Arist. qui historiam narrat, effigie Scorpionis, magnitudine Aranei, qui tanto illòs infestat dolore, ut sæpè sese interimant. (3) Thynnus; accipitur tamen pro Thynno sœmina, ut habet Athenæus.

Cæruleas quatiant alas, & corpora jactant:
 Turbatasque movent undas, latèque per æquor
 Bacchantur, tanto possint si fortè tumultu
 Affixam stimulo lateri depellere pestem.
 Incassum tamen ira: latus tenet asper Asilus,
 Et tantum radiis torquet mordacibus artus,
 Ut perdant sese miseri, impulsique dolore
 Ad scopulos caput allidant, vel præpete jacta
 In molle insiliunt perituri litus, ubi ipsa
 Præstat cum vita citius finire dolorem.
 Non secus ac Silari ripas, & flumina circum
 Oestros agit armenta, & acutis ictibus instat
 Acrius atra lues: totis exterrita sylvis
 Illa ruunt percussa: sonat mugitus ad auras
 Plurimus, horrendoque assurgunt murmure valles;
 Plangit & Alburnus, sylvæque, & ripa Tanagri.
 Mugilibus stimulo pariter metuendus acerbo
 Ater Asilus erit, cum surgens Ifidis astrum
 Incipit orbe vagos ipso cum Sole labores:
 Nam tunc insequitur victor, fixusque sub ala
 Mordet acu, & dulces morfu depascitur artus.

Verum lethiferis jam me pugnata sagittis
 Bella vocant, mirumque latens in cuspide robur.
 Sunt qui torpore armantur, pignantque veneno,
 Insignique dolo fallunt impunè natantes.
 Veloces veluti Parthi, Medique fugaces
 Prima leves ineunt virosis prælia telis:
 Atque dolis, ferro nequeunt si vincere, fallunt:

Prima venenatis Torpedo armata sagittis
 Aggreditur pisces audax, quoscumque per æquor
 Aspicit ire vagos, radiisque emittit ab ipsis
 Turpe veneficium, turbatasque inficit undas:
 Inficit & pisces torpore, fugamque retardat.
 Protinus amittunt solitum stupefacta vigorem
 Membra, rigentque omnes concreto sanguine nervi:
 Immotique greges steterunt: velut invida si quem
 Thessala corripuit cantu: stetit illicet ille
 Attonitus: subito nec se subducere cursu:
 Nec vi, nec telis potis est insurgere in hostem.
 Successu tum læta, morantem plurima rictu
 Occupat, & multa torpentem cæde cruentat.
 Sæpius alato potitur sic Mugile victrix,
 Quamvis per vitreos repat lentissima fluctus.
 Nonnunquam casso similis distendit arena
 Corpus, & optatos simulat se carpere somnos:

Ignari

Torpedinis vis stu-
 pefaciens. *Plinius, &
 Gyllius.*

Quo pisces astu
 occupat.

Ignari verum ut subeunt vicina pisces,
 Infandum toto diffundit pectore virus,
 Torpentesque necat morfu, ventremque saginat.
 Præterea, mirum, per retia rara, levesque
 Insinuat citò per nassas, ferrumque venenum:
 Inque manus piscantis agit, vincitque rigore.
 Non sic per stipulas veloci murmure flamma
 Serpit, vasta trahens latis incendia campis:
 Ut circumfuso dispergitur aëre virus
 Omnia pervadens, & frigore perdit acuto.

Ut mirè torpor
 insinuetur.

Trigonis virus.
 Plinius, Elianus.

Quod è spina pi-
 scei necat.

E pisce avulsa spi-
 na adhuc lethalis.

Illa Uliæsiatensis.
 Ensenius.

Sed jam, quo Trojæ periit vastator Ulysses,
 Trigonis horrendæ subit immedicabile telum.
 Lethiferæ in caudæ medio consurgit acutus,
 Serra velut, radius, dura qua cuspide Trigon
 Impetit, atque ictu jacet irreparabile virus.
 Ergo occulta latens scabro sub pumice nantes
 Dum spectat propiora greges, jacet arma, simulque
 Pestiferum emittit virus, prædaque potitur.
 Non sic Parthorum diro fucata veneno
 Spicula, nec Cressæ tantum nocuere sagittæ:
 Nec quæ fumosis Liparæ distenta caminis,
 Cyclopum venere manu, & Styge perlita tela.
 Non pisces tantum, piscatoresque cruentat.
 Virosum è viva contortum Trigone ferrum,
 Sed cæsa pariter, fama est, è matre revulsum
 Duritie indomita, & diri virtute veneni
 Æs durum, galeasque, ipsumque incidere marmor:
 Illius & virides tactu marcescere ramos,
 Delabique comas, solidosque arefcere truncos.

Hac rigida memorant virosæ Trigonis hasta
 Telegonum quondam instruxisse in prælia Circen.
 Ah miser! egregium sævo mucrone parentem
 Inscius occidit, dum sparsa armenta per agros,
 Et lætos Ithacæ colles, & pascua lustrat.
 Proh miras rerum sortes, & Fata Deorum!
 Quem maris, & terræ, sævique pericula Martis,
 Totque minæ, & tanti numquam fregere labores,
 Una Laertiadem Trigon confecit Ulysses.

Ergo tibi, piscator, erit non ultima cura,
 Ne te lethiferis transverberet illa sagittis.
 Verum (cuncta datum vitare pericula non est)
 Incautum si fortè petat te cuspide Trigon,
 Quæ præsens adhibenda malo medicina, docebo.
 Vulcano in cinerem redigens ardente sagittam
 Trigonis: ipsa luem quæ detulit, ipsa salutem

Re

Restituet: pulvisque acri conspersus aceto
Expellet virus, vulnusque obducat apertum.
Interea ramus dum lethifer igne crematur,
Avulsum moriente jecur de pisce dolorem
Liniet: atque tumor subsidet: sæpè columbæ
Stercora Naladis reddent perfusa salutem.
Proderit & multo fufur decoctus aceto.

Præterea Lupus, atque Leo, piætiq; Dracones,
Atque graves Aquilæ, Squatinæque, & callida Vulpes
Dura venenatis exercent prælia telis:

Et stimulis Centrina, fugaxque armatur Hirundo,
Virosusque furit scruposo Scorpium antro.
Et nigro nocet (1) Accipiter, (2) Coccyxque liquore.
At verò Gobii, & Sphyræne mitior ira est.

Idcirco tibi solerti stat mente cavendum,
Ne molli capias (3) pro Perca Scorpion: at si
Percussus (4) sapiens, piscator, idonea dicam
Quæ medicina malo: dissecti viscera Mulli
Admoveas citus, aut illotum ad vulnera plumbum,
Indomitumque signi, vel acetum, vivaque sulphura,
Et tunsum prodest lentisci imponere vimen:

Magna quibus morbo lenimina. Sed vaser instat
Bos tergo, magnaue premit sub mole natantem.

Ut piscatorem vigil aspicit, ilicet imo
Enatat è fundo, totoque incurvus inhæret
Corpore piscantis dorso, chelisque reflexis
Apprimat, astringitque tenacior: ille gravatus.

Mole Bovis, refluus emergere protinus undis,
Neve haurire valet vitales ætheris auras.

Ergo vitæ aditu intercluso, deperit æstu
Piscator medio, & præda Bos ubere gaudet:

Verùm incredibilis vafre solertia Ranæ,
Quam Piscatricem nostri cognomine dicunt.
Ante oculos gemini fallendis piscibus extant

Tom. II.

SI

Ex-

Quæ contra illius
venenum sunt medi-
camina, ex Plinio,
Tarentino, & Erythraeo.

Quæque ad Scor-
pii, Gobiique ictum.

Bovis æstus, quo
natantes occupat,
Oppianus.

(1) Olympici piscatores Milvum vocant *Rondenone*, Hirundinem verò *Rodene*. (2) Coccyx Græcis, qui Lat. Cuculus, nostri *Cocco*, & *Cuoccio*. (3) Allusum ad proverbium, quod de eo dicitur, qui optima captans, pessima eligit. (4) Item adagium olim in Græcia celeberrimum: hujusmodi casu natum: cum piscator conclusis reti piscibus manum admoventes à Scorpio feriretur: ictus, inquit, sapiam.

Extensque (1) pili in longum, quibus illa natantes
Decipit, & victu tribuit Natura parando.

Ranæ mirum ingenium ad fallendos
piscis. *Tullius, Plinius.*
abns.

Ergo, ubi turbato nigrescunt æquora limo,
Occultat se Rana luto, & pendentia fila
Attollit, piscesque data velut illicit escæ.
Accurrunt illi celeres: trahit ipsa dolosos
Paulatim radios: ignari fraudis in ipsum
Os Ranæ properant pisces, dum pone sequuntur
Læti escam: presso tunc Rana citissima rictu
Apprimit, atque avido confestim gutture mandit.
Non secus ante fores fraudem molitur opertam
Ingenuus puer extremo sub limine portæ
Intendit latè casses, & plurima circum
Grana jacet, pellesta quibus dum plumea turba
Approperat prædæ studio, tunc ille reducit
Ad sese casses: subit hæc tunc inscia textum,
Et dulcem mensis escam captiva ministrat.
Sic etiam volucres, si vera est fama, Cerastes
Decipit, atque dolo ventrem feliciter explet.
Hac ipsa, ut perhibent, prædatur Sepia fraude,
Et Pulcher Cœli dictus de numine piscis.

Sepim. Polypique
astuta.

Non hic præteream quo Sepia sæpius astu
Piscantum ex oculis subducitur: impiger adstat
Cum puer, & ferrum jam jam missurus acutum est,
Confestim nigrum diffundit ab ore venenum,
Quo nitidas perturbat aquas, vitatque natantes.
Nativum interdum variat mutata colorem,
Osmylus ut, similisque jacet firmissima saxo:
Et lapidis ficta pueros sub imagine fallit.

At si squamiferum cunctas percurrere fraudes,
Præliaque, & dulces voluisssem dicere amores,
Immensum crevisset opus, nec vos mihi, Musæ,
Carmina tot faciles, authorque dedisset Apollo.
At precor hoc unum saltem memorate canenti.
Quis Deus hæc nobis primus monstravit, & alti
Oceanî vix nota Diis arcana retexit?
Namque hominum non hæc inventa fuisse putandum est.

Vir fuit Euboica genitus Colomelide Nympha,
Quæ dulci insignis cantu, fidibusque canoris,

Quæ-

(1) Sic Arist. vocat appendices quasdam, quarum extrema crassis globulis præpilantur, surguntque ante oculos. At Plinius cornicula appellat; ait enim: eminentia sub oculis cornicula turbato limo exerit.

Idæ Fabula . &
qua primum ratione
piscium mores dete-
cti.

Quæque inter reliquas Acheloidas una superbo
Præstabat formæ cultu, flavoque capillo.
Ast illam Oceani conjux Saturnia Tethys,
Oderat, & toto conata expellere ponto est;
Oceano quoniam conjuncta sub Anxio alto
Sanguine divino puerum susceperat Idam.
Quem Dea per virides ætas Cræteris, & inter
Musciferos aluit scopulos, & scrupea saxa.
Hic illum cantu, cytharaque instruxit eburna:
Quæque forent piscosa magis freta, quæque regendis
Opportuna dolis statio: quibus ostrea saxis
Plurima, quæque uda corallia rupe venirent:
Et Sinuessano nassas compingere junco,
Ac lentum calamo docuit subtexere linum.
Sed cum jam puer undecimum transegerat annum,
Et poterat remis agitare per æquora cymbam,
Ac versare hamos, & retia, sedula mater
Artes piscandi varias, durumque laborem
Erudiit, multoque insignem reddidit astu,
Quod pelagi posset versutam fallere gentem.
Illa sed in primis charæ stat cura parenti,
Scilicet ut mores, fraudesque, & prælia, & arma,
Et dulces nexus animorum, & fœdera certa
Disceret undosæ gentis puer; unus ut omnem
Victor Olympiacam posset superare juventam.
Ergo illum chari ducit genitoris ad ora,
Naturam ut doceat gnatum, ingeniumque natantum.

Trans Gades Libyam contrâ, quâ cœlifer Atlas
Immensos humero Stellarum sustinet orbes,
Stat domus Oceani nitido pellucida vitro,
Et centum geminis surgit subnixa columnis.
Fulgurat ex hyalo testum, niveaque coruscat
Crystallo paries, cardoque adamante renidet
Plurimus, & fulva radiant ab iaspide postes:
Marmore strata nitent Pario: sed cœsa columna
Marmarica de rupe, nigrisque interlita punctis,
Et sparsim minio, & ferrugine splendet. Eoa.
Desuper apparent tecto depicta supremo
Æquoraque, scopulique, sonoraque litora fluctu:
Et quæcumque vago pascit sub gurgite Proteus:
Educat & vastis in fluctibus Amphitrite:
Omnia nativis rerum spirantia signis.
Flumina crystallo in solida cœlata coruscis
Parietibus latè apparent, rivique sonantes.
Hic Licus, hic Phasis redimiti cornua musco

Sf 2

Un.

Oceani domus de-
scribitur.

Undosa sub rupe sedent, versantque fluenta:
 Populeasque inter decurrit lætior umbras
 Eridanus, flavoque sonans it flumine Crathis,
 Vulturinusque, Hypanisque, & magno turbidus alveo
 Aufidus, avulsasque ferens cum gurgite quercus.
 Mirum opus, atque Deo dignum, Nereoque Magistro:
 Nerea nam perhibent fabricasse immania templa,
 Cunctaque crystallo miris cælasse figuris.

Hæc Dea cæruleis inuenta per æquora bigis,
 Tyrrheno procul è ponto cita transtulit Idam.
 Ut vitreo puer è curru delapsus, & alta
 Oceani ingressus palatia, constitit ipso
 Limine in undoso, patrisque nitentia templa
 Miratur, magnamque domum, solidasque columnas.
 Atque ingens miratur opus, operisque laborem,
 Et picturatum viva sub imagine testum.

Ut stetit aulai in medio Dea, cernua magnum
 Fluviorum patrem Oceanum, regemque natantum
 Confestim unà cum puero veneratur. Amicam
 Excipit Oceanus Divam, blandisque profatur
 His orsus dictis: Quis te, pulcherrima Nympha,
 Finibus è patriis per tot freta cæcula vexit,
 Et procul Herculeas deduxit ad usque columnas
 In mea testæ? sinus emensa interrita tantos
 Tethyos undivagæ, puero quidnam petis isto?

Colomeidis ad
 Oceanum Oratio.

Fare age: fixus adhuc amor est. Cui talia contra
 Diva refert: Hic ille tuo Rex magnus aquarum.
 Sanguine conceptus puer est pulcherrimus Idas.
 Conjugioque tuo quondam dignata superbo,
 Quem postquam Ænariæ peperit sub rupe reposita,
 Ipsa ego per virides ætas Crateris & undas
 Nutrivi, & numeros, & carmina blanda, fidesque;
 Et varia edocui, piscantis munera, & astus.
 Verùm ne patriis fraudem virtutibus, illum
 Ad tua testæ tuli; doceas quæcumque natantum
 Sit natura, genus, connubia, prælia, & iræ.
 Si qua tibi restant monumenta, & gratia facti.
 Quin decet & Divis genitum majora doceri,
 Atque humiles hominum se supra attollere fortes.

Oceani ad illam
 responsio.

Hæc dedit; & Regni contra Rex magnus aquosi
 Hæc responsa refert: Faciam, formosa, quod optas,
 Et regnatorem decet æquoris: omnia discet
 Egregius puer undosi secreta Profundi.

Dixit: & extemplo pastorem Protea iussit
 Acciri, sparsumque mari compellere in unum

Squi-

Squamigerum genus omne. Throno mox Divus eburno
 Descendit, Diamque unâ, puerumque reducit
 In mille intertextâ nitentibus atria conchis,
 Turbinibusque (1), (2) Aulisque, & purpureis (3) Neritis.
 Hic ubi cæruleo conspergit limina rore,
 Crebraque subiliens placido sonat unda susurro,
 Constitit ante aditum Nymphâ Deus, & puer Idas.
 Hinc, atque hinc denso glomeratæ Najades Orbe,
 Et circumfusæ Nereides, & Thetis ipsa
 Adstarunt, lætaque Deos cinxere corona.

Et jam turrato scopuli de vertice pastor
 Ingenti Proteus inflabat murmure concham,
 Cærulei spumosa vocans ad tecta tyranni
 Dispersas pelago gentes. Vix murice ab alto
 Insonuit cantu cava buccina: protinus omnia
 In turmas, aciesque ruunt squamosa natantum
 Agmina diversis è fluctibus: ultima mundi
 Qui vada Hyperboreo currunt subiecta Trioni:
 Quique secant Indi maris æquora, quique repostæ
 Ammerices lustrant pisces freta ditia gemmis:
 Quique Erythræa colunt flaventibus æquora baccis:
 Et fluctus qui, Persi, tuos tenere rubentes:
 Quos & clausa Thetis gremio fovet, Joniumque,
 Adriæque, & Pontus cum turrigero Ægæo.
 Haud mora fit, densis coeunt examina signis,
 Moscososque tenent scopulos, & Protea circum
 Agglomerantur: aquis candent spumantibus undæ.
 Ac fremitu immenso venientum totus ab imo
 Gurgite fervescit pelagus, latèque remugit.
 Non secus ac rauco strepuere ut Martia cantu
 Classica, confestim sonitu pulsata moventur
 Castra, ruunt acies, ardentesque ære manipuli:
 Magnaque densati stipant tentoria regis.

Aspectu puer insolito conterritus hæsit,
 Atque pedem, secura petens, referebat in arcem,
 Cum divina parens, his orsa morata timentem est:
 Ne timeas, Tyrrhene puer, quæ maxima ponti
 Monstra vides, Patris imperio, nutuque reguntur:
 Neve Diis inferre malum permissa potestas.
 Siste gradum, Vati que animos adverte docenti:
 Mira quidem populi disces arcana marini
 Hac ignota tenus, legesque, & prælia gentis:

Proteus in unum
 pisces cogit.

Quæ

(1) (2) (3) Concharum species, de quibus lib. VIII. agemus.

Quæ te scire decet, quondam & meminisse juvabit.

Et jam diversas acies, atque agmina Proteus
Ordine quæque suo vitreis procedere campis
Jusserat: ipse cavo despectat singula saxo.

Ac velut, hybernis primo cum Vere relictis,
Magnanimus campo Lotharus sese intulit, & se
Accingit bello, sociosque in prælia poscit:
Stat sublimis equo, cumuloque aspectat ab alto
Agmina, dum pulchro procedunt ordine campis.

Quæque suas legio fulgentes ære catervas
Explicat, & densis latè micat horrida cristis.

Itque suis distincta notis: vexillaque certis
Intertexta nitent signis: nitet omnis in armis
Gens patriis, cunctique ducum post terga sequentes

Æquato incedunt sua per discrimina passu:
Helvetii, Cymbrique, bipenniferique Sicambri,
Saxones, & fortes Boii, Illyricique nivosi,
Germanique, Italique, & pictis Pannonæ armis.

Haud secus æquorei veniebant ordine cœtus:
Quique suis ardent squamis, & præpete penna.

Piscium omnium
per suas species, tur-
masque recensio.

Prima colorati ducebant agmina Mulli:

Pone Scari, densoque ibant examine Percæ.

Hinc dextra Synodontes aquam, Fabrique sinistra

Findebant cursu ceteros: hos inter, & illos

Tollebant medio Pagri capita ardua cristis,

Et (1) Sparus aurata fulgens cervice, rubræque

Phycides (2), atque Sudes, mixtique (3) Synagrides Orphis.

Indè sequebantur Sargi, Blennique, (4) Lyræque:

Et fulvo ardentes auro, squamisque coruscis

Umbræque, Auratæque, & Julides, atque (5) Cinædi:

Et Melanuri, alique tenentes ultima signa

Squamigerum, totumque Aphyarum ignobile vulgus.

Jam læves acies properabant: prima nitentes

Agmina Trachuri implebant, Rhombique, Bovesque,

Ac nigris Coraces fulgentes tergora signis,

Et

(1) Neap. *Sparaglione*, Romæ cum Sargis, & Auratis confunditur, Massiliæ, & in Liguria *Sparlo*, & *Sparallon*, Hisp. *Sparguil*. (2) Ab Olympicis piscatoribus audio vocari *Cannusa*. (3) *Prajo* nostris, est autem capite duriore, & latiore, corpore verò veluti circino circumducto.

(4) Dicitur etiam Romæ *Pesce Forca*, nobis *Forcato*, Squamis veluti cataphractus, & hinc per antiphrasim *Maï armato*. (5) Fortasse erit, quem Olympici vocant *Mafrone*.

Et (1) Clarias incana, (2) dicataque turba Lyæo.
 Post pingues ibant Soleæ, Milvique rapaces,
 Et Cithari, Rajæque, voracique ore Dracones:
 Quos inter teretes findebant marmora Scombri:
 Ranæque, & variis Torpedo plurima punctis,
 Atque nitens maculis, & versicoloribus astris.
 Jamque secunda greges claudebant agmina læves,
 Cum gravibus subeunt armati protinus armis,
 Ac sua cæruleæ sectantur signa cohortes:
 Ardentes minio Cancri, fuscique Paguri,
 Et Squillæ insignes villo, rosæque Locustæ,
 Stipatusque ibat Leo plurimus, atque Elephanti.
 Hic sonus exoritur magnus, fremit omnis aquarum
 Campus, & in tractis canescunt æquora fulcis:
 Ingentes acies, ingentia corpora densis
 Ordinibus glomerata, vado spumante, ruebant.
 Hi nivei Delphines erant, Thynnique fugaces,
 Orcynique graves, spissoque examina cœtu
 Pelamydum, rapidique Canes, turpesque Zygænæ:
 Quas inter longo Ziphia mucrone sequuntur,
 Hastatumque cient agmen: discrimine parvo
 Turpes immenso veniebant corpore Phocæ,
 Et Vaccæ maris Æthyopum, Ammericique Manates:
 Pistresque, Serræque, & duræ dentibus Orcæ:
 Epotumque vomunt patulis è naribus æquor,
 Ingentemque cient spumam: postremaque claudunt
 Agmina Phycæther cum turrigeris Balænis.

Interea longo dum vadunt ordine turmæ
 Squamiferum, varioque sonant discissa natatu
 Marmora, muscoso scopuli de vertice Pastor
 Et studia, & mores cunctorum, & prælia, & iras,
 Ingeniumque, dolosque, & dulces dicit amores.
 Auribus illa puer spumoso in margine fidens
 Attentis bibit, & memori sub mente recondit.

Verum ubi postremis abjerunt agmina signis,
 Dicendique Deus finem dedit: ilicet alto
 Exiliit saxo, & vitreis caput abdidit undis,
 Post armenta cito festinans ire natatu.
 At Dea cum dignas submisso pectore grates
 Cæruleo egisset tanto pro munere Regi,

Con-

Quidam per le-
 giones incedunt, il-
 lorum mores Pro-
 teus, legesque docet.

(1) Pro Callarias metri causa. (2) Bacchus piscis Bac-
 cho Sacer: ex Afellorum genere est; non verò Mugilum,
 ut vult Plinius.

Confestim celeres spumosa ad fræna jugales
Ire jubet, Calpeque retro: Atque Atlante relicto;
Europam propter puero comitata recurrit.

Inque sinus ingressa legit quæ ditia (1) Pœni
Rura tenent: Malacæque urbem transmittit: & altum
Ostendit puero (2) Caridemi culmen opaci.
Et quæ (3) Carthago fuerit, quibus illa Latinis
Expugnata armis memorat, terraque, marique:
Percontetque duces, & quo sub Consule capta.
Quæ dum comemorat, dices transvectus (4) Alonas
Jam raucum currus (5) Sucronem præterit, & jam
Litus adit, steterat quondam quæ celsa Sagunthus,
Quam Tyria cecidisse manu Dea dicit, in Urbe
Dum lentos diversa tenet sententia Patres.
Hinc & prætervecta, secat spumantis Iberi
Læva amnem, (6) Lunæque altas in montibus arces:
Et geminas dextra Balearidas ante relinquit.
Mox (7) Vencris delubra videt, celsamque Pyrenen,
Atque sinum scindit spumosa per æquora Gallum:
Quæque docet puerum Rhodanus delabitur, & quæ
Massiliæ magno sese curvamine portus
Pandit, inaccessas & vertice detegit arces.

Et jam litoreæ procul advenientibus Alpes
Apparent, surguntque jugis super astra nivosis.
Hic lævum Dea pulchra latus perstringit, & inde
Præterit (8) Augusti, biga properante, Throphæa:
Hesperiam petit inde, sonoraque flumina Vari
Nicæaque retrò fugiente, atque arce (9) Monæci,
Divitibus claram populis, luxuque superbam
Ostendens urbem Ligurum sic fatur: Apricis
Collibus hanc (10) Genuus posuit Saturnius urbem;
Imperiumque dedit magnum: nam classibus illa
Vecta mari magno fines pervenit Eoos:
Atque Palæstinos, & Cypri regna subegit;
Et Chion, & Lesbos: supraque Propontida signa
Invexit, Tanaimque jugo submisit, & ipsos

Cym-

(1) Qui circa fretum in Hispania habitant.

(2) Hisp. promontorium *Capo de Gata*. (3) *Cartagena*.

(4) *Alicante* (5) Hisp. flu: *Xucar*. (6) Lunarium pro-
montorium, & Scalæ Annibalis *Capo Tosa*. (7) Aphrody-
sium *Capo Cruza*. (8) *Torbis* urbs in Nicææ (*Nizza*) di-
tione. (9) *Monaco* Urbs Liguriæ. (10) Saturni filius, à
quo Genuam conditam ferunt.

LIBER TERTIUS.

323

Cymmerios: nunc sola tenet tua litora, (1) Cyrenæ,
Proxima Sardoo quæ cingeris undique fluctu.

Sic mutat Fortuna vices, perituraque regna.

Interea jam currus equis pernicibus actus

Hetruscos præter fines vicina legebat

Ostia, Tibri, tua, & felices (2) Anxuris arces:

Inque Dicarcheas tandem perlabitur oras.

Sic dulces thalami nexus, & prælia, rixæque,

Et studia, & mores primum patuere natantum.

Sed jam lina mari, textosque immittere casses

Tempus, & æquoreæ venando insistere prædæ.

Tom. II.

T e

HA-

(1) *Corfica Insula.* (2) *Terracina,*

HALIEUTICORUM

LIBER QUARTUS.

HACTENUS undivagæ mores, & nomina gentis:
Nunc artes, Neptune, tuas, tua, maxime Nereu
Dona canam; primi nam vos demittere passas,
Et medias linum docuistis solvere in undas.

Quare agite, & certum spirate in pectora carmen,
Ut piscandi artes, quæ sint, quæ enra adhibenda,
Quique dolus, quo falsa cadat gens squamea ponti,
Discat Olympiaca solers piscator in acta.

Inprimis multæ sunt piscatoribus artes,
Variæ piscandi artes. Infidiæque, dolique, vagas quibus æquore prædas
Venentur, dulcemque ferant mortalibus escam.
Ac veluti in sylvis non venatoribus unus,
Sed varius labor est, intricatusque Profundos
Hi circum longâ saltus indagine cingunt,
Includuntque feras: alii loca pervia, quæ se
Solicitis agiles impellunt cursibus apri,
Ut venandi varis sunt. Objectu armati claudunt, stipantque corona:
Insistunt alii cursu, & præeunte canum vi,
Per montana leves, & per sylvosa locorum
Veloce agitant lepores: hic retia summis
Applicat arboribus subter frondosa, vel inter
Herbosos tendit campos: hic casse volantes
Captat aves: lentum spargit per gramina viscum
Alter, & optatam gaudet se fallere prædam.
Non, secus æquoreas inter piscantibus undas
Est varius, multusque labor, fugientia semper
Per longas maris ambages, cæcosque meatus

Lu-

Lubrica Squamigerum sectari examina cursu,
 Et captare dolis, sparsoque includere lino.
 Hic calamo, insidens scopulo piscator aprico,
 Quæsitâ avidis immittit piscibus escas,
 Incautosque hamo venientes fallit acuto.
 At piscosa alii per litora, perque sonantes
 Fluviorum ripas, mediove in gurgite solvunt
 Cæreuleos castes, onerataque retia plumbo:
 Equæ mari pisces quæ mox ducentia ducunt.
 Hi pelagi virgulta inter frondosa recondunt
 E (1) Sinvestano contextas vimine nassas.
 Arma illi, & duris exercent prælia monstris:
 Hi noctu nitidis perlustrant litora flammis,
 Explorantque freti loca cæca, & subdola ponti.
 Decipiunt armenta, feruntque ad litora prædam.

Sunt diversa simul pisces fallentibus arma:

Quæ solers prius expedit piscator, & illa
 Quo formanda modo paucis, adverte, docebo:
 Qui prædas tremula perquirat arundine, tortum
 Multiplici è pilo radium subtexat equino:
 Ast alii è spartho faciant, restivè retorta,
 Qui grandes cupiunt hamis comprehendere pisces:
 Quique agitare gravi sueverunt agmina ferro,
 Hi hisido armentur telo, durove (2) tridente.
 Et longum capulo, lentumque hastile reponant;
 Ocyus ut dextra vibretur fulcina, & ipsos
 Veloces certo pisces transverberet ictu.
 At labyrinthis si fortè erroribus udam
 Prendere amas prædam, facilemque impendere curam,
 E junco castes, & vimineos labyrinthos
 Intexes cono simile, cui vertice summo,
 Intus ut imponas escam sit circulus, utque
 E nassa inclusum valeas educere Mællum,
 Aut nitidum squama Pagrum, Liparimve, Lynamve,
 Et fundo ex imo pariter tibi copus in auras
 Assurget medius, medioque in vertice coni
 Os etiam spissis intexes undique juncis,
 Qui proni interius hæstantur, ab æquore piscis
 Cum cæcum, illectus præda, se trudit in antrum:
 Inde fugam prohibere queant, cum pastus in altum.

T t 2

Liber

Varie piscandi ar-
 mamenta.

Hamus.

Fulcina.

Nassa.

(1) Sinvesta *Sessa*, unde optimum deportatur vimen ad nassas texendas. (2) *Lo Lanzaiuro*, Gallis, *Tridens*, & *Lansquenet*.

Retia, & quàm va-
ria .

Liber adire parat. Verùm quibus humida lina
Versandi studium, non est labor omnibus idem,
Hi (1) Jacula expediunt manibus, pars altera (2) Gryphis
Æquora circumdant: alii (3) Sphæronas aquosis
Extendunt latè campis, divesque. (4) Panagrum:
Ingentique trahunt conatu ad litora pisces.
Ast (5) Hypochas illi medio de lentre remittunt.
Gangama (6) & his trahitur, piscosum (7) Diætyn illis.
Quæ diversa tibi subtexet arundine conjux
Retia, casta domum dum servat, & ubera circum,
Et circum dulces dependent oscula nati.
Tu vel, Olympiaco dum litore lentus ad umbram
Confidis, Solemque tibi defendis, & æstum:
Aut rigidam duras Hyemem, ventosque malignos.

Qualis esse debeat
piscator.

Præterea robustus erit piscator, & olli
Non vigor emoriens, non sint torpentia tristi
Membra lue, vel obesa, aut pingui tarda sagina,
Sed levia, & volucris veniant aptissima cursu;
Nam fortes acies, & dura laceßere monstra,

Cor-

(1) Expeditissimum retis genus, quod unus piscator jacu-
li instar jactat: nostri *Iacchio* indigitant, illius autem usus
circa ostia fluviorum maximus est, & ubi vadum breve est.
(2) Alterum retis genus longum passus quadraginta, al-
tum verò sex: hoc verò passus triginta a terris extenditur.
Nostratibus appellatur *Rezzolla*. (3) Sic dicti, quia in or-
bem circumducuntur, & fortasse erunt ea retia, quæ stata-
ria dicuntur, nostris *Rezze di Posla*, longa passus centum
quingenta: solvuntur in altum quingentos à terra pas-
sus. Vespere autem jacitur, & per totam noctem stat mari,
cum verò prima erumpit diei lux educitur. (4) Inter retia
maximum, dicitur etiam Sagena, Nostris *Sciabica*, quo
omnia piscium genera capiuntur. Longum passus quingen-
tos, ad mille verò à terris jacitur: nec nisi à litore denis
piscatoribus educi potest. (5) An sit quod nostri vocant
Tartana, non ausim affirmare, verisimile mihi tamen vide-
tur: est autem rete longum passus sexaginta, omne piscium
genus concludit, etiam qui intra limum latent, radit enim
limum, & arenas: illius usus præcipuus matutino tempore
est. (6) Nostris Græco vocabulo etiam *Gangama* nuncupa-
tur. (7) Erit fortasse quam Nostrates indigitant *Tartarone*,
longum passus ducentos medio in mari solvitur, & à qua-
tuor piscatoribus extrahitur secundo maris fluxu, & die il-
lucescente.

Corpore magna quibus vis est, animique feroces,
 Nativi spumosa tenent dum cœrula ponti:
 Interdumque leves opus est æquare sequendo.
 Nunc verò in medios scabro de pumice fluctus
 Mittere se, pelagoque diù durare profundo,
 Ingentesque secare vias: ac sub sale vasto,
 Ceu terris habitare, graves & adire labores.
 At nunc ex imo rursus se reddere ponto
 Saxa super saltu, prædamque inferre canistris.

Quin etiam rerum sit solertissimus usu,
 Ingenioque sagax multo piscator, ut omnes
 Conjectare queat, fraudesque, dolosque natantum;
 Retia cum subeunt, atque irremeabile textum.
 Sitque manu promptus, casuque interritus omni:
 Vividus, ac somni patiens, patiensque laboris:
 Atque Hyemem, rigidumque Jovem, ventosque malignos,
 Et rapidos tolerare æstus condiscat, & imbres.

Æquor amet, nullumque recuset inire laborem:
 Mercurio sic charus erit, sic divite semper
 Lætus erit præda. Sed jam quo tempore felix,
 Expeditam, captura. Fores cum Vesper Olympi
 Pulsat, vel primo cum Lucifer emicat ortu
 Autumnum sub pampineum venabere pisces,
 At si Bruma riget, sparso dum lumine Mundus
 Panditur, incipies ipso cum Sole laborem:
 Sed si Ver nitidum, laxandis commoda linis
 Tota dies: summo ludunt nam gurgite pisces
 Vere novo, & circum cautes, & litora cursant,
 Conjugii studio, charæque cupidine prolis.
 At verò ut Zephyris ridet vocalibus Æstas,
 Lina prius pelago, quam ros fluat æthere, mittes:

Nec minor, alato spiret qui flamine ventus
 Cernere cura: levis si sit, placidoque flabello
 Oceani vitreas impellat leniter undas;
 Horrida namque greges oderunt murmura muti:
 Nec super albentes spumis, strepituque sonantes
 Ludere amant fluctus, scopulosque, & litora propter
 Errare. At vento felix captura salubri
 Semper erit; placidos optant examina ventos.

Insuper, id non te lateat, gens squamea fluxum
 Advenientis aquæ, & spirantia flamina contra
 Tendit iter, facillique secat strata æquora cursu.
 Quales adverso perrumpunt aëra rostro
 Obnixæ sub vento volucres, curruntque citatæ:
 Nam secus à tergo premit aura, fugamque retardat.

Ergo

Et quam solers, &
 sagax,

Et laboris patiens.

Quò tempore ca-
 ptura felicior.

Ventorum ratio
 habenda,

Pisces adversis
 aquis, ventoque na-
 tant.

Hinc quò situ sol-
 venda retia.

Ergo ubi Sythonio Boreas de litore spirat,
 In medium piscosa diem jace lina: nivofum
 Sed contrà in Boream, rauco si murmure stridens
 Finibus è Mauris Notus irruat: inque rubentem
 Auroram, sonat è nigro si Vespere ventus:
 Inque domos Zephyri, roscio dum creber ab Ortu
 Veloces citat Eurus equos, cœlumque serenat.
 Nam sic innumeri venient ad retia pisces
 Sponte suâ, gratoque gement sub pondere cistæ.

His animadversis, instat jam tempus aperto
 Ire mari, & molles captare indagine prædas.

Piscandi primus
 labor per nassas.

At primus, facilisque labor demittere in altum
 Vimineos casses, escamque includere junco.
 Principiò nassas pelago detrude profundo,
 Atque ubi cæca dolum sylvarum protegit umbra:
 Nam secus undosæ detecta fraude cohortes

Quibus in locis
 demittendæ.

Effugient; illis quando mens callida, & acre
 Ingenium vitare dolum piscantis, & astum.
 Nonnumquam refert nassam saxosa secundum
 Litora, ubi densis frondent arbuta viretis,
 Condere; namque illuc correptæ frondis amore
 Sæpè ruunt acies, circumque frequentius errant.

Quo tempore, &
 quando educendæ.

Quas veniente die demittis in æquora nassas,
 Hos tu ventura pariter surgente reduces.
 Vespere si jacias, sero jam Vespere tolles.
 Profuit interdum geminos sub Doride Soles
 Deservisse; graves nam sic venere sub auras,
 Et longam captura moram pensavit opima.
 Nonnumquam quæ Sole vadum petiere cadente,
 Illo etiam surgente, graves de gurgite surgant.

Quibus escis oneranda.

Sed quibus illecebris escarum, atque ubere succo
 Coniferos oneres casses dicamus. In igne
 Carabon (1) edomitum, Polypumve, Chrominve dolofo,
 Piscator, junco impones: nam piscibus illa
 Esca placet, gratoque simul nidore trahuntur.
 Et sale perdomitas multo detrudere Sardas,
 Engraulisque potes: nihil est jucundius istis,
 Fragranti quorum pisces capiuntur odore.
 At si muscoso mittes de vertice filum,
 Ipse tibi figendus erit (2) lumbricus in hamo.
 Quem prius undosa lubter, venator, arena

Et quibus arman-
 dus sit hamus.

Per-

(1) Cancri genus. (2) Vermis, quæ sub arena nascitur, *Vermis del mare*.

Perquires scopulosve inter, scabrosaque propter
Saxa, frequens ubi cæruleo de semine surgit,
Quin etiam molles Aphyas, Squillasque rubentes
Pro dulci impones esca, illecebrisque dolosis.

Præterea cunctis non una est piscibus esca
Gratior, in prædam quamvis ruat ore voraci
Squamiferum genus omne. Trahit sua quemque voluptas. Diversis piscibus
variz sunt esca.
Loligo Cancris capitur, (1) Carideque Labrax:
At Thynnus Coracinus agit, Callychthida Thynnus,
Mænides Auratam: minio qui fulgurat Orphum
Dat miserum fato Mullus, dat Hiattula Sargum.
Infans in Polypos currit Muræna furore;
Anthias inque Lupum, mollemque Orcinus Asellum:
Et socium perdit Melanurum, & (2) Cyrrhida Perca.
Dat (3) Phagrum fato Channis, dat Carcinus illam.
At (4) Bocas Synodontes amant, Hippurus Iulum:
Hippurum Ziphia, Glaucumque ad flumina Mugil
Sponte trahit. Sic quisque suo se perdit amore.

Nunc age diversas fallendis piscibus artes
Præcipiam tibi, Piscator, fraudesque, dolosque:
Mugilis & primum quæ sit captura docebo.
Ante tibi Mugil medio quærenda profundo
Fœmina, cui tenui lignum transfige labello,
Quo spartho religata trahi per marmora possit.
Sed cave ne morti dedas, namque aptius illa
Tendet viva dolos, sociosque in funera pellet.
Hinc postquam in pelagus deduxisti è litore cymbam,
Remigio bini insistant, solertior alter
Captivam de puppe trahat per cærulea filo:
Proximus huic alter ferro venator acuto
Stet vigil, atque data promptus re fortiter uti.
Eminus ut sociam spumosa è Doride Nestes
Aspexere, ruunt stimulis, æstroque furentes,
Collectique una circumstant undique, fraudis
Ignari, luduntque hilares, blandisque morantur
Illecebris, majorque obtutu exæstuat ignis.
Interea, qui puppe sedet piscator in actam
Imperet urgeri lintrem citus, atque ubi pontus
Sub nitidis splendet aquis, ut & agmina possit

Varii piscandi
astus.

Et primum quo
Mugil fallendus.

Mugilis nimia ca-
lucitas. Oppianus, &
Valerianus.

Con-

(1) Parvæ Squillæ. (2) Idem qui Adonis à flavo colore
sic dictus. (3) Idem ac Pagrus. (4) Eadem ac Boopes à
boando dictæ, Box scribitur per o magnum, Boos per o
parvum. Lumbrici nobis etiam *Iscoli*.

Conspicere, & certo ferrum intorquere rotatu :
 Ut ventum est, remos inhibete : atque ilicet unus
 Vimineam adducat restim : mora nulla, sequuntur :
 Igne mares acti sociam, densaque caterva
 Deproperare illis amor est, dominamque tueri :
 Tu jaculum citus interea, venator, acutum
 Expedies, multamque feres de gurgite prædam :
 Nam rigidus, quamvis iteres in vulnere vulnus.

Ob quam nec ple-
 atur.

Ac totum rubeat mare sanguine, non tamen illi
 Saucia terga dabunt, nimio sed amore furentes
 Sponte ruent, pulchramque petent per vulnera mortem :
 Sævus amor, quid non hominum mollissima coges
 Pectora, si tantum torques prædura ferarum !

Animadverso quo
 facilius pisces ferian-
 tur.

At non præteream, quo certius agmina ferro
 Assequerere : sudem puppi defigere longum
 Cura tibi, circus capiti cui ferreus insit :
 Quo restis transmissa simul cum pisce trahatur
 Longids è pinu : nam si stipata natantum
 Turba peti certo poterit felicibus ictu.
 Si secus, ipsa teget squamosas cymba cohortes.

Astus non dissimi-
 lis, quo scari capian-
 tur.

Non tu dissimili, Piscator, callidus arte
 Per spumosa Scaros venaberis æquora pictos,
 Dum captiva tibi candenti fœmina vinclo
 Ore tenus raptatur aquis, non longius alter
 Gibbosam juxta nassam ferat, ilicet ingens
 Turba Scarum properabit opem latura forori,
 Insanæ Veneris stimulis agitata malignis.

Qui & maximè
 salaces : idem An-
 shores.

Ast ubi jam densa puppim cinxere coronâ,
 Vimineam in fraudem captivam protinus infer :
 Fatiferum subter dominam descendere cassem,
 Ut videre, dolorum ignari, actique furore
 In labyrintheos contexti viminis orbes
 Sponte mares adigent sese : cœtuque frequenti
 Captorum impletur latè irremeabile textum :
 Difficilesque aditus, portæque arctantur hiantes :
 Quin etiam affectat socium prævertere cursu
 Quisque suum, & cæco primum detrudier Orco :
 Usque adeo miseros dementia torquet amantes.
 Ergo adeunt latebras, maculosaque texta volentes,
 Et charam densi circum glomerantur amicam :
 Sic & amore juvat periisse. Dolosus & alter
 En modus : æquorea nassam superintege myrto
 Plurimus, aut musco : captiva hic fœmina plexis
 Libratur juncis, scopulosque absconditur inter,
 Quos celeri suevere Scari percurrere cursu,

Fraus altera qua
 decipiantur.

Ut

Ut lætos carpant frutices. Hic illa frequentes
 Advocat ad nassam socios, quos Cypridis aura
 Mollè agit, & teneros sub pectore ventilat ignes;
 Assiduè circum perlustrant undique nassam,
 Ignarique dolum perquirunt, & sua Fata.
 Ut tenuere aditus, & ineluctabile septum,
 Illicet insiliunt omnes, ceu cardine rupto,
 Obsessam miles ruit interfusus in arcem.
 Ac veluti solers si quando texuit auceps
 Alicitibus fraudem, densaque in sepe canoram
 Occuluit volucrem, quæ cantibus aëra complens
 Dulce melos iterat, sociosque in frondea texta
 Allicit, inque dolos: accurrunt illicet illi
 Fœmineo acciti cantu: rapidoque volatu
 Spontè dolos subeunt, vitamque in vimine ponunt.
 Haud aliter maculosa Scari ut venere sub antra.
 E quibus ignari superas se mittere ad auras,
 Venanti stant præda: cavo qui lætus ab alveo
 Educet dextra pisces, cistamque replebit.
 Quin etiam vel musca Scarum trahit una: tenaci
 Illam fige hamo, & pelago jace, namque reducet
 Captivum tibi capta Scarum. Sed candida lacte
 Sepia deproperat, quam non tibi vimina septi,
 Ut capias oneranda, mari nec lina profundo
 Demittenda; suo quoniam capienda furore,
 Quo flagrat infelix, ultro venit obvia. In undas
 Devincta è curva laxetur fœmina puppi.
 Haud mora, conspectâ properabunt cominus, & se
 Implicitæ circum gyris glomerantur amicam.
 Ac veluti innuptæ longo post tempore quando
 Absentem rediisse patrem videre puellæ,
 Occurrunt lætæ venienti, & brachia tendunt
 Colla per, & charos humeros, & mollia libant
 Oscula; sic teneris illæ complexibus hærent,
 Quas tu vel dextra capies, piscator, amica.
 At quia difficile est, medias ut viva per undas
 Sepia de puppi filo devincta trahatur:
 Populea idcirco mirâ confingitur arte,
 Quæ veram forma referat, niveoque colore,
 Innectuntque duo vitri fragmenta corusci,
 Clarior ut tremulo splendescat lumine Lunæ:
 Utque mari credunt, chrystalli lucida fundo
 Obvertunt fragmenta: procul quo lumine viso,
 Accelerant sponsi cursum: vicina tenentes
 Piscator circo citus apprimat: excita vitro

Tom. II.

Vu

Nam

Græves ad formicæ
cantum.

Capiuntur etiam
musca infixi hamo.

Qua arte Sepia sal
latur,

Cujus mirus in
conjugem amor.

Animadversio ut
felicior astus succe-
dat. Accepi à Taren-
cinis.

Nam si populeam conspexerit Sepia fraudem,
Continuo fugiet numquam capienda. Sed illa
Inprimis sit cura tibi, venator, habenda,
Nimirum Luna venatum exire nitenti,
Certius ut nitido discernas lumine veram.

Quo tempore Sepiam piscatio.

At quo Signiferi veniat sub sydere major
Captura, expediam paucis: cum portitor Helles
Surgit ab Oceano stellato in vellere fulgens,
Et cum vicinus prætendit cornua Taurus,
Vere novo (nam vere ineunt connubia) præjam
Quæsitum venies tranquilla per æquora: verno
Vimineis illas venari tempore nassis

Astus aliter illas decipendi.

Sæpè potes, viridi nassas si fronde myricæ
Aut crebri frutices, densusque oleaster obumbret;
Namque dolos subeunt virides, & fronde sub ipsa
Mutua connubia, & dulces celebrant Hymenæos.
Donec captivæ in siccam ducantur arenam;
Vitæ ubi jam miseræ, cessantque cupidinis. O! qui
E patriis egressus aquis per litora repit;
Inque oleas inter intendit? vestigia nosco,
Cirratasque manus. Mira natura sagaci
Indidit ingenium Polypo, qui litora saxi
Dura tenet, Cœloque interdum gaudet aperto.
Ardet amans oleam, glaucæque cupidine frondis
E patriis periturus aquis emergit ad antras,
Arboris infano (mirum) torquerier igne,
Et desiderio rami, cui pectore nullus
Sensus inest, dulci nec responsurus amoris est.
Sed quæ non miseros cogit malefana cupido!
Frigida sæpè, fera, & quæ non pateremur, amamus.

Mirus illius inoleæ amor. *Ælianus, & Oppianus.*

E mari egressus in oleam ascendit.

Quà refluos juxta fluctus, & litora propter,
Palladiæ surgunt oleæ, baccisque renident,
Osmylus arcano ruit irritatus ab æstro.
Ac velut obliquos gressus, & lustra ferarum
Per juga vestigant rapidi sylvestra Molossi
Nativis acti stimulis, & naris odoræ
Indicio, & damam, cum jam tenere propinqui,
Dentibus appendunt subiti, stringuntque tenaces.
Non aliter glaucam Polypus deprendit olivam,
Quoque loco vireat: vitreoque è Tethyos alvo
Emergit lætus, siccisque obrepit arenis,
Dives ubi baccis splendet ramus olivæ.
Et cum jam truncum propior successit, amicâ
Ingenti exultat studio radice potitus:
Et tenet, & circum sese convolvit in orbem.

Par-

Parvus uti puer advenientem rure paterno
 Nutricem petit, expansisque amplectitur ulnis.
 Hinc sursum præterdit iter, ferturque sub auras:
 Calyculis fixusque tenacibus herbida serpit.
 Perque comas oleæ, viridique in termite gaudet:
 Atque hunc nunc ramum, nunc & complectitur illum.
 Ceu quis ab externa in patriam Tellure reversus
 Una omnes ipso collectos limine amicos
 Excipit, inque ruens gremium circumfovet omnes,
 Ac velut implicatæ, crebroque volumine quercus
 Per medias serpunt hederæ, lætæque per omnes
 Extensæ ramos ima ab radice plicantur:
 Sic glaucam Polypus oleam strictissimus ambit:
 Lætaturque sacro sub palmite. Tardus ad undas
 Hinc se deducit patrias expletus ubi omnis
 Palladiæ jam frondis amor, pelagoque quiescit.
 Hunc morem Polypi edoctus, piscator, olivæ
 Innectes ramo plumbum, mittesque sub æquor.
 Assurget sacræ conspecta fronde Minervæ
 Confestim ex imo Polypus, suctuque tenaci
 Apprendet prædam lætus, mox præda futurus:
 Scilicet è medio tolles si gurgite ramum:
 Quem non dimittet, pereat licet, usque canistro
 Quo positus, charo linquet sub termite vitam,
 Non aliter peregrinus agit trans æquora Sargos,
 Sed sit amor, mentisve furor. Verum est amor omnis
 Vel dulcis furor, aut captæ fallacia mentis.
 Hi teperas miro sectantur amore capellas.
 Quis credat? socio discordes fœdere gentes
 Jungit amor, furdosque vocat ad litora pisces.
 Ergo ubi sylvo descendit vertice montis,
 Inque sinus, & curva greges ad litora Pastor
 Pressat agens, vitreo loturus flumine Capras,
 Sol inclinato cum jam temone rubentes
 Pingit aquas, nimiusque Canis deferbuit æstus.
 Ut simas raucâ balantes voce capellas,
 Accipiuntque sonum pastorum, sive cicutam
 Aure bibunt, medio properantes gurgite Sargi,
 Ad litus denso festinant agmine cursum.
 Exiliuntque mari celeres, fusique per actam,
 In teneras miscentur oves, saltuque petulco
 Lascivos agitant lusus, festasque choreas.
 Interea non visa stupet miracula pastor:
 Piscis & ingenium, & mirum miratur amorem.
 At non invitæ excipiunt squamosa capellæ

Perque ramos læ-
tus obrepat.

Et hinc olea capitur.

Mirus Sargorum
amor. Idem Anthracis.

Ad litora narrant
caprasque excipiunt.

Agmina, nec vitreas renuunt spectare choreas.
 Sed non lætitiæ Sargis modus: humida jactant
 Corpora ludenti similes, risuque petulco
 Oscula lanigeris libant furtiva capellis.
 Non tantum caulis inclusi matribus hædi
 Affiliunt, circum distenta per ubera fusi,
 Cum pingues sero redeunt Vespere pastu,
 Accipiunt gestu læti, plausuque coronant.

Abeuntibus mox
 capris, dolent,

Verum cæruleo lotas de flumine capras
 Pastor ubi jam serus agit, proh mira cupido!
 Lugentes denso capras tum pone sequuntur
 Agmine, quæque valent mæsti dant signa doloris,
 Ut calido pisces rorari flumine credas.
 Neve sequi cessant, ni cum venere natatu,
 Litus ubi placido ludentem Tethya risu
 Accipit, & refluxo cautes à rore madescunt.
 Ceu cum mæsta virum patria Tellure per altum
 Insequitur conjux abeuntem, atque ultima dicit,
 Multa gemens, largoque humectat lumina rivo.

Hinc quo astu ca-
 piantur, & esca.

At miseros tamen hæc Sargos insana cupido
 In fraudem trahit, & nimius nece plestitur ignis.
 Ergo peregrino pisces in amore furentes
 Hoc tu decipies astu, piscator: ovilla
 Pelle tuos operi, mos ut pastoribus, artus:
 Et gemina in geminis mox tempora cornibus apta.
 At prius è Cerere, & caprino viscere pultem
 Conficies, cui gratus erit pinguedine nidor.
 His actis, viridi florentes germine cautes,
 Et quæ turrato consurgunt vertice juxta
 Litus, & aurato splendent lumine Solis,
 Quasque inter medio Tethys perlabitur æstu:
 (His etenim Sargi scopulis, & lumine gaudent.)
 Nudus crura pete, apricoque cacumine fide,
 Hinc hamo affixam duro da piscibus offam.
 Confestim pelago revocabit ab usque profundo
 Gratus odor Sargos, mentitaque signa capellæ.
 Qui vitreo circum lusu, festoque natatu
 Ignari accipiunt hostem, plauduntque rapinæ.
 Assultantque alacres, & amicæ viscera capræ
 Ore petunt, avidique hibunt cum fraude venenum.
 Atque infelices transfixi guttura, tandem
 Pro Pastore lupum pellita in veste latentem,
 Pro tenero durum deprendunt viscere ferrum.
 Ucyus abducto tremulis è fluctibus hamo,
 Divite tum præda gaudebis Olympice: & omnes

Fortu-

Fortunata tuos scindet captura canistros;
 Si velox operi incumbas, fraudesque dolose
 Ignaros lateant pisces; si forte dolum quis
 Percipiet, cuncti fugient, nec saxa, neque ullas
 Amplius affectant escas: odere capellas,
 Atque cibos odere, & aprici litoris oram.
 Usque adeo violata fides se vertit in iram,
 Inque odium dessest amor: sed jam dolus alter
 Insequitur, cautos possis quo fallere Sargos:
 Et miseris amor ipse doli fabricator. Aperto
 Lumine dum verno splendent tempore Soles,
 Purpureusque calet sanguis per viscera, & omne
 Alituum, pecudumque genus, turbæque natantum
 Nativis intus stimulis, atque ignibus actæ,
 Et desiderio proles connubia quærunt,
 Tunc non æqua mares exercent prælia Sargi.
 Quique alios vitreo confregerit æquore victor,
 Gallus uti, cunctis hic vir præponitur unus:
 Fœmineoque præst cœtu, quem caute reposta
 Occulit, æquoreis circum qua frondibus ingens
 Lentiscus floret, vel odoro germine muscus.
 Quæ cum sic habeant sese: de vimine textam
 Has inter petras florentes occule nassam,
 Atque aditum viridi myrto, laurove corona.
 Nam postquam bello victor, prædaque potitus,
 In scabrosa gregem compellit saxa, dolosa
 Conspiciens sub fronde domum viridante cavatam,
 Illuc fœmineum deducet nescius agmen.
 Hoc subit: ipse fores custodit, & inter amicas
 Non alium finit ire marem, sed territat omnes
 Horridus aspectu: cum jam tentoria Nymphæ,
 Implexosque dolos petierunt, ultimus ipse
 Ingreditur, visitque specus lacrymabile Ditis.
 Ac velut ad caulas, cum deserit Hesperus Oetam;
 Lanigeri rediere greges: stat limine pastor,
 Et numerum censet venientum, & singula lustrat.
 At postquam immixtis plenum est præsepe capellis,
 Ultimus ipse subit caulas, atque ostia claudit:
 Sic ubi fœminæ nassam subiere cohortes,
 Insiluit ille, suo infelix periturus amore.

Nunc age, jam pernix hamo fallendus, & astu
 Hippurum properat chorus omnis. Inania ponto,
 Quæ fluitant fragmenta ratum, quas horrida nimbis
 Tempestas disjecit, & æquore sparsit aperto,
 Hippuri inquirunt alacres: inventaque ligna

Agmine

Detecta fraude, fu-
 gione, numquam sal-
 lendi.

Alter dolus quo
 decipiantur.

Et quo tempore.

Sargorum bellum.

Alianus, & Oppian
 duo.

Hippuri piscatio;

Ut Ratum fragmen-
 ta quærunt;

Et ut capiantur,

Agmine sectantur denso : si dictya circum
 Miseris, extemplo turba potiere frequenti.
 Sed tibi ne veniat prædæ tam dira cupido,
 Ut levius periisse feras Aquilone carinas.
 Hanc maris undisoni, & Cœli pia numina pestem
 Navibus avertant, & amica luce benigni
 Tyndaridæ : tranquilla rates per cœrula currant,
 Et semper ventis sinuentur lina secundis.
 Quare alios meditare dolos, quibus humida fallas
 Agmina, turrîtæque secent placida æquora pinus.
 Fragmento è multo tabularum, aut vimine fascem

Falluntur fascibus
 vimineis, quos amittit.
 Citati Anthologi.

Vorticibus super imponas, quem pendula subter
 Saxa trahant, unaque vadis agitentur aquosis.
 Hippuri ad notas imis è fluctibus umbras
 Illicet accurrunt læti, densique residunt
 Fasce super viridi, atque umbra potiuntur opaca.
 Tum ferro citus accurres, escaque dolosa;
 Ignarosque neci dedes. Sub imagine Cymbæ
 (Namque olim piscator erat) hoc Pompilus astu
 Fallitur, & Sortem rursus sibi sentit iniquam.

Et Pompilus sub
 Cymbæ umbra.

Quo loco, & astu
 Anguillæ capiuntur.
 Oppianus.

Disce, puer, molles sinuosi ad litoris oram
 Turrito insidens saxo, vel in arbore longa,
 Quam crebrò excussam vectarunt flumina Coris,
 Anguillas extis immisso occidere vento.
 Pingua caprarum, cubitisque extensa quaternis
 Intestina mari demitte, orique supremo,
 Quod teneat tibi dextra, puer, priùs inferere frustum
 Non longum calami. Conspectis illicet extis,
 In prædas Anguilla fame ruet acta voraci:
 Apprendetque leves hamatis dentibus escas.
 Intestina peti cùm senseris, illa tument
 Protinus ore cava replebis arundine vento,
 Anguillæ in fauces qui cùm pervenerit, omnes
 Confestim prohibet vitales ætheris haustus,
 Seseque intrudit violentus: at illa tumescit,
 Et satura infelix aliena deperit aura.

Ut à Britannis
 fallantur.

Fallere si cupies hamo, lumbricus adunca,
 Vocalisve tibi figatur cuspide rana.
 At magnum Batavis capturam terreus affert
 Lumbricus, multos glomerato colligit orbe
 Piscator, noctisque udo sub sydere subter
 Mittit aquas, subitæque leves ad pabula currunt
 Anguillæ, & teneros complexæ dentibus angues,
 Sese ipsas, læto dum gaudent, viscere perdunt.
 Sed Mamertinà qua nunc venaberis acta

An-

Anguillas hastu, puer, accipe: Creber ad undas
Ionias devexus, aquisque uberrimus amnis
Extremo passim prætersluit Apennino:

Freii Siculi An-
guillæ opt. mæ.

Inque Thetin trahit Anguillas, queis divite vena
Rhegini pinguent amnes, & amœna fluenta.

Hæ sale cæruleo, spissaque uligine ponti
Ubere pinguescunt læto, dulcique sapore,
Quo vel Chaonios pullos, & Phasidos ipsas
Laudatas Grajo vincant sermone volucres.

Jam verò instructus cono Sicana subito

Litora, ubi molles (1) Apyreni crebrius errant:

Ut illas piscetur
Siculi.

Nam Sicula, ut perhibent, per saxa frequentius atrum

Attendent limum, & refluis lactantur ab undis:

Hesperium raro lustrant latus, unde profectæ

Trinacrios prono subjerunt flumine fluctus.

Atque udo quoniam somnos in litore carpunt;

Quæsitum prædam venies, cum sydera Cœlo

Labuntur, tacitoque volat vaga Delia curru:

Et tædam tibi læva feret: pes unus & undas

Vix ciat, & tacitus vix supprimat alter arenas.

Utque soporata deprendis lumine, circum

Desuper impone, & dulces una excute somnos.

Namque excita sono, facibusque exterrita textum

Anguilla in conum fugiet peritura: cavato

E trunco capies astu, piscator, eodem.

Sæpè etiam poteris dentato figere ferro.

Nunc age, torrentes inter, rivosque sonantes

Pinguis ubi Anguilla, & sæcundo nascitur ortu

Plurima, qua solers fallas, puer, arte, docebo.

Arboreis hinc inde comis, seu vimine denso,

In medio geminas attolles flumine sepes,

Quæ se inter spatium distent majore supernè,

At stricto inferiùs coëant mucrone, ubi textu

Compactam tenui excipulam, nassamve locabis:

Nam cum devexo descendit fluminis alveo

Anguillæ, pleno replebunt agmine cassem.

Non tamen id te prætereat, purissima longo

Principio turbanda tibi sunt flumina conto.

Nil puris piscamur aquis: dant turbida prædam

Flumina. Sed, Cœli veniat quo sydere felix

Expediam, captura. Cavis da flumina nassis,

Quo pacto excipulis
capimur in fluvio.

Quo tempore ube-
rior provenit.

At-

(1) Anguillæ exosses, quæ loco spinæ cartilaginem ha-
bent, eamque teneram aded, ut in cibos etiam appetatur.

Attolluntur aquis cūm Plejades Atlantæ:
 Aut cūm se vitreo redeuntēs annē recondunt:
 Nam tunc cæruleo turbato ē gurgite limo,
 Infincerus aquis decurrit in æquora rivus,

At quoniam celerem falsa de Doride cymbam
 Egimus, & dulces fluviorum currimus undas,
 Non te, Trutta, sinam rivis impune vagantem.
 Autumno, molles dum preffat vinitor uvas,
 Mitiaque agrestes decerpunt poma coloni,

Autumno Truttæ
 fœrificant.

Et quæ tunc axes
 perquirantur.

Ut manibus à Bri-
 tannis capiantur.

Cūmque frequens captura; vado suevere sonanti
 Exiguas aperire scrobes, quibus humida ponunt
 Pignora, dum radio fulget Lucina benigno.

His igitur scrobibus tenera cum prole latentes
 Fulgentem referens tædam, sub nocte profunda
 Aggredere: ætutum stupefactæ lumine Truttæ
 Immotæ caveis hærebunt: tu citus arma
 Expedies, stolidasque neci da plurimus. At cum

Sese jam dubiæ rupere crepuscula lucis,
 Ales & invitat cantu cristatus Eoum,
 Dite domum præda venies. Divisa Britanni,
 Qui trans Oceanum, gelidoque locata sub Axe
 Regna tenent, manibus Truttam de flumine carpunt;
 Dum se fluminæ condunt radicibus alni,
 Aut virides inter salices, cannasque palustres.
 Paulatim digitis piscator molliter alvum
 Defricat, & sensim palpando repit in ipsas
 Cæruleas branchas, subitusque apprehendit; & illa
 Blanditiis decepta viro fit præda Britanno.

Muscas amant,
 Gesnerus.

Auro etiam ve-
 scuntur.

Constituta falluntur
 musca.

Ut Thymallus,
 Gesnerus.

Præterea miro muscæ capiuntur amore
 Pellectæ radiis, & versicoloribus alis:
 Idcirco per summa volantes flumina muscas
 Venari Truttis amor est: quas vescier auro
 Interdum perhibent, roseumque inhiare colorem:
 At quia punicei pariter cum luce rubores
 Dispereunt, cassas oderunt lumine muscas.

Idcirco rosea muscas effingere lana
 Proderit, & virides gallorum adnectere plumas;
 Aut pietas auro paleas, seu lucida Serum
 Vellera, & efficta ferrum celare volucris:
 Nam sic mentita captabis imagine Truttas:
 Et viridem læto capies Semptembre Thymallum;
 Namque etiam muscas perhibetur amare Thymallus:

Non secus Austrini currunt qui cærule Nerei,
 Ingentes fallunt Amias, quæ Doridos Afræ
 Regna secant alio Mundi projecta sub axe.

Ulis

Illis, ut perhibent, amor unus, & una cupido

Summa per Oceani volitantes æquora (1) pisces

(Qui cynos alis, cynos candore laceffunt:

Et si vocales potuissent vincere cynos)

Venari, captisque frui felicibus escis.

Tales idcirco fingunt mentita volucres

Corpora, quæ puppi ferro defixa redunco

Appendunt. Amicæ conspectis ilicet ollis

Accurrunt alacres, captæque cupidine prædæ

Veloces ipsas resequuntur ad usque carinas:

Ficta ubi pennati capiuntur imagine piscis.

*Tachardus in itinere
ad Indico.*

*Ad Sanblasidem apo-
strophe.*

Crathis Truttæ.

*Ut illas piscetur
Calabri.*

*Utque calce stupe-
factæ capiantur.*

Tom. II.

XX

Dis-

Sed neque, (2) SANBLASIDE, fileam felicia (3) Crathis
Dona tui, Truttas; nec qua piscator amicam
Arte tibi Calaber prædam petit. At mihi carmen
Suffice, namque potes: felicior indita quando
Vena tibi, nostrisque volens da rebus honorem:
Dum te Crathis habet regnata ad flumina, & ipsæ
Inter læta tibi properant convivium Truttæ.

Auratis distincta notis, & viscere dives
Trutta fecat flavo currentem flumine Crathin:
Puniceis & aquis, & fulvo pascitur auro,
Idcirco vivo per tergora fulgurat auro,
Sudaque cæruleo radiat velut æthra colore.
Hanc ut Piscator comprehendat, flumine vallum
Excitat è saxis, ripamque extendit ad ipsam,
Qua fluit obliquus, retròque revertitur amnis:
Hic placido velut in portu tranquillior unda
Sternitur: inque illum fluvio obluctata recurrit
Trutta sinum: ferro quam mox Piscator acuto
Sive manu, linove capit. Per flumina calcem

(1) Pisces ex Hirundinum genere, qui anseris magnitu-
dine, cynis rostro, & colore similes circa ultimum Africæ
promontorium, nobis Acronoton, vulgo *Bonæ Spei* dictum
frequentes sunt, ut ad Brasilæ litora; imo & in toto At-
lantico mari. (2) Ignatius Sanblasius, & generis splend-
re, & literis conspicuus: nec non & Latinis, Hetruscis,
Patriisque Musis facundus: ab hoc Vates Consentiæ pri-
mum, cum junior humanis literis juventutem erudiret,
mox Neapoli severioribus addictus studiis, summis beneficiis
affectus est: idcirco hoc grati animi monumentum, quod-
cumque sit, posteritati ponit. (3) Calabriæ fluvi-
us Consentiam interfluens, cujus aqua loti flavent capilli: cujus
& uberrimæ Truttæ sunt,

Dispergunt alii : qua Truttæ protinus iſtæ
 Dispereunt, caſſæque ſuper nant lumine rivos.
 Calcis odor Truttis gravis eſt. Sed amica canentem
 Vulturū ad virides compellant flumina ripas,
 Et pingues Capuæ campi, collesque Typhatæ,
 (Partheniis quondam ſtatio dilecta Camœnis)
 Et Majo captare graves hortantur Alauſas.
 Haſ, puer, excipula primū venare capaci,
 Aut naſſa. Texto ſed ſi comprehendere lino
 Mens avet, expediam paucis, artemque, modumque.

Quo tempore, quo-
 ve modo Aloſæ ca-
 piantur.

Principio geminos, curvosque adneſte tigillos,
 Inque crucem compone, quibus ſit deſuper alter
 Adnexus nodo medius, truncoque revinctus
 Transverſo: in longum, qui parte extenditur illa;
 Quà ripa firmatur, aquis quà mergitur udis,
 Illum fune liga & paxillum fige virenti
 Margine, vel medio ſurgit quà flumine vallum:
 Machina cui nexu ſociatur nobilis arcto.
 Quatuor extremis tignorum adſtringe quadratum
 Mox linum, puer, & gemino duo cornua fune
 Ultima devinci: paloque crepidine fixo,
 Extenſos religa funes, qui retia firmant.
 Ergo ubi piſcatum fluvio deſcendis, in undas
 Retia mitte, puer, juxtaque in lindre ſedebis,
 Aggere vel medio valli: lorūque teneto,
 Machina quo trahitur, & quo demittitur alveo:
 Cumque gravem prædâ caſſem deprendis, in altum
 Attolle, & captam textu citus arripe Thriffam.
 Demittes iterum mox retia. Verū agere fluctus
 Equoreos prono rurfus torrente petamus:

Anthiarum piſca-
 tio.

Tempus & Anthieon mirandos dicere mores,
 Et qua fraude Cilix, celebrem qui navibus urbem
 Corycium (1), clarique tenet (2) Sarpedonis actam,
 Et ſcopulos qui luſtrat odoriferos (3) Elæuſæ,
 Non uno piſtos comprehendat flore natantes.

Principio vivis reſonantia ſaxa cavernis,
 Et latebra obſervat piſcator ſciſſa frequenti,
 Quæ circū læti curſu Callichthides errant:
 Huc agit ille ratem de litore: & orbibus altum

Ut dociles primum
 reddantur,

Fa-

(1) Vulgo *Churco*, dicitur etiam *Corycus*, urbs *Ciciliæ*, quæ *Barbaris* dicitur *Caramania*, patria *Oppiani*.

(2) Promontorium *Ciliciæ* propè *ostia Calycadni*.

(3) *Insula* contra *Corycum* quæ & *Elænſa*, vulgo *Corcu*.

Fagineis ciet illisa de puppe fragorem:
 Quo pisces gaudent strepitu, subitque recurrunt,
 Et circum turba lintrem glomerantur ovanti.
 Haud mora, vir Percas, nigrosve in cœrula Corvos,
 Pabula grata, jacet, primumque his fallitur hospes
 Muneribus: vorat ille dolosam dentibus escam,
 Et decaptori risu blanditur amico.
 Id facit assidue veniens ad saxa: neque unquam
 Intermittit opus, nec pabula cessat aquosis
 Hospitibus præbere: citi qui gurgite ab alto
 Accurrunt, noto veluti rectore vocati.
 Non scopulos quærunt alios, non pascua; sedem
 His certam fixere locis: velut inter ovile
 Hyberno clausæ stabulantur tempora capræ.
 Ergo ubi pernici prospectant abiete cymbam
 Eminus altricem properare à litore, ponto
 Confestim ex imo surgunt, cœtuque frequenti
 Accurrunt hilares venienti, & per vada summa
 Nutrici applaudunt choreis, festaue corona.
 Ac dulcem veluti pullis implumibus escam
 Garrula cùm Zephyri, & prænuncia Veris hirundo
 Devescat: nido consurgunt ilicet olli,
 Atque leves fundunt voces, plausuque parentem
 Excipiunt, rostroque petunt de divite prædam.
 Haud secus in media faciunt Callichthides unda,
 Cùm properat piscator, opimaque fercula vestat.
 Hic manibus mulcet blandus, palpatque natantes,
 Et docet oblati animos mitescere donis.
 Et parent illi faciles, & jussa capeffunt:
 Obsequiosa duci velut agmina: quæque jubebit
 Vertere se, celeri certabunt ire natatu.
 Hos ille in puppim contendere præcipit: illos
 In proram: refluxisque alios succedere faxis:
 Ante sed hos cymbam consistere: Protinus omnes
 Aspicias, veluti pueros, dum membra palæstris
 Exercent, pronos noto parere magistro.
 Ast ubi blanditiis docti auscultare vocantem,
 Atque ætate graves, niveoque abdomine læti:
 Tempus & impensum quæstu relevare laborem:
 In fluctus saxum vir projicit: ilicet omnes
 Ore petunt prono fundum, prædamque requirunt:
 Nam prædam de more putant: tùm desuper unum
 Quem grandem puer, & felicem sumine vidit,
 Stare jubet, Percaque latentem porrigis hamum.
 Anthias in noxam ruet ocyor: ille sed uncum

Extrahit, & præda gaudet festivus adepta.
 Sic reliquis potietur, erit si callidus astu,
 Et citus educet medio de gurgite ferrum:
 Nam si forte dolum deprenderit unus, ibi omnes
 Effugiunt, scopulosque odere, & pabula, & undas,
 Et fraudem piscantis. Age te bella docebo,
 Grata magis si bella, brevemque impendere curam
 Præstiterit. Geminò ferrum mucrone rigenti
 Expedies, validoque ligabis vimine ferrum.
 Inque lupum medio pinguem mucrone locato,
 Qui tibi vivus erit: fuerit si mortuus, ori
 Suppones plumbi cubum (cognomine dicunt
 Delphinum) sic ille caput demittere pronum,
 Et similis vivo poterit nutare per undas.

Alter piscandi mo-
 dus.

His actis, ubi conspectâ de gurgite præda;
 Anthiæ ab Oceano consurrexere frequentes,
 Tunc socios celerare fugam, sensimque reduces
 Ipse manu funem: confestim ponè sequentur
 Spe prædæ, & celeri sese prævertere cursu
 Certabunt squamosa manus: velut æquore aperto
 Festinant læti juvenes contingere metam.
 Quem nitida ardentem squama, & pinguedine latum
 In ventrem, puer, aspiciens, comprende dolosis
 Artibus, hamatam demittens fluctibus escam.
 Ille avido bibet ore necem: sed protinus hamo
 Ut se discerpi sentit miser, æquore toto
 Indignatus agit magno stridore procellam:
 Et furit, & bifida discindit marmora cauda:
 Nititur inque imum descendere, vique rudentem
 Scindere: tùm socios jubeas incumbere remis:
 Et quamvis stridat tibi funis, & undique sanguis
 Distillet, ne cede, trahitque è gurgite quantum
 Vi piscis, contrà è puppi tu nitere tantum.
 Robore quò tandem domito, captivus ab unda

Auracorum piscan-
 tia.

Concedat tibi præda. Sed ubere dives odoro,
 Insignisque notis Aurata, & concolor auro
 Piscantem vocat, & trepidis se subiicit alis.
 Ergo pares ubi Libra diem partitur in horas,
 Quotque dedit Phœbo, totidem dat habere forori:
 Et juxta sequitur splendenti Scorpius astro:
 Cumque æstu tumet æquor, & altius invchit undam,
 Et simul aggestæ cumulos devescat arenæ,
 Paxillos, veluti ramos, in litore fige:
 Frondibus & lætis illos redimire memento.
 His actis, discede. Novus cum defluet æstus,

Quo tempore hæc.

Quæ acta.

Im-

Imbelles feret Auratas, stagnisque remittet.
 Hinc verò ut fugit, alternumque reciprocatur æquor,
 Deferit in sicco nudatos litore palos;
 Et refluens rauco frondes agit unda susurro.
 Territa quo mediis hærens Aurata lacunis,
 Non audet patrio rursus se reddere ponto.
 Tu trepidas invade, puer: his artibus omne
 Squamigerùm genus Arctoïis venantur in oris;
 Quà crebrò fugiens cum Nereos unda resedit,
 Piscator nudos miratur litore pisces.

Sed quo decipitur, quo se defendit & astu
 Cæruleus contrà Passer, non carmine multo
 Expediam: primò piscantem ut sentit, in imum
 Gurgitis immerfus descendit, & hæret arenis.
 (Terreus ipse color favet astu) & verberare caudæ;
 Ne videatur, aquas perturbat: acerbaque vitat
 Fata: puer tali contra sed decipit astu:
 Qua Tellus demissa ruentes æquoris undas
 Accipit, & molli circùm stipatur arena,
 Ille hic, rancifonæ cùm jam cessere procellæ;
 Detumuitque vadum, pressis vestigia palmis
 Imprimit, & foveas Telluri plurimus udæ
 Altius insculpit. Vicino à gurgite Passer
 Ut venit, foveis sese abdit: tutus & atrum
 Attondet limum, roremque epotat amarum:
 Mox inter somnum diffusus carpit arenam.
 Tum vigil è specula puer advolat, & tenet illum:

Non aliter (1) Pfeptas, & duris (2) aspera faxis;
 Quæque rigent densis Rajarum (3) corpora spinis,
 Visurosque ducum captant convivia Rhombos;
 Plurima, quos Tethys dat Belgica, datque bicornis
 Rhenus in Oceanum præceps quà labitur, & quà
 Reddit aquas, urgetque ferox vicinia Scaldis.

Sed qua Loligo capiatur, fune sagittam
 Contorto facies, cui crebros desuper uncas
 Inter se adverso neçtes mucrone propinquos:
 Pendentesque æris celabis Iulide morsus.

Passeris astus;

Qua fraude capia-
tur.

Loliginis piscatio

Inde

(1) Alii Rhombum, alii Passerem ipsum faciunt: erit fortasse ex illorum genere: nisi Pfepta genus sit ad utrumque; nam ambo sub Pfeptæ nomine sæpè veniunt: & Græci nostri temporis Rhombum Pfeptam vocant.

(2) Raja clavata, nostris Raja petrosa.

(3) Altera species spinosa, Raja spinosa.

Inde mari virgam suspende : voracior escam
Dum capiet Loligo dolo capietur , acerbumque
Haud equidem fugiet , quamvis sit pallida , Fatum :

Ejusdem altera.

Alter , oliviferas didici quem nuper ad oras ,
Optata dum pace fruor , Phœboque favente ,
Piscanti faciles veniunt ad carmina Musæ ,
En , puer , astus , erit multo qui fertilis usu .
Populeum , parvumque prius compone cylindrum ,
Subter & incurvis munito plurimus uncis :
Anchora ceu radiis circum stipatur : & illum
Longior accipiat non unò linea nodo .
Hinc ubi piscatum pelago procedis , agrestis
Unge bovis multo tornatum abdomine lignum :
Namque illecta ruet Loligo , istuque cruento .
Pulsa cadet , radios dum propter ludit acutos .

Et Sargorum alia.

Hic etiam , dum saxa frequens muscosa pererro
Ingenuos inter juvenes , & frigora capto ,
Edidici , Sargos nautæ qua fraude requirant ,
Queis nostri è (1) strictis fecerunt nomina labris :
Et labor est etiam jucundus , ut omnis in illo
Exercere queat sese vir nobilis , otii
Gaudia dum ruri liber genialia carpit :
Non longam puer umbroso de vertice virgam
Cædit , & alterutrum ferro caput armat adunco :
Atque Aphya tegit æra : quibus sic ritè paratis ,
Undosos quærit scopulos , latebrosaque saxa ,
Quæ Sargi coluere : foramina perque canora
Callidus intrudit virgam : quam Sargus hianti
Dum citus ore petit , vivo de pumice currens
Transfixus ferro capitur : lætatur & ille
Se multum facili quæstum fecisse labore .

Ut Acus bovum
extis capiantur.

Si , piscator , Acos affectas fallere filo
Intestina bovum pro ferro mollia vinci :
Extæ Sudes quoniam perhibentur amare : sed illis
Ut dente avidæ morsu fixere tenaci ,
Haud faciliè removere queunt , cum protinus alto
Piscator tremulam tollit de gurgite cannam .
Palladis ad rupes hac fallunt arte frequentes ,
Qui Lubræ montana tenent , Pollique recessus ,
Et qui Teleboùm piæstis vicina phæcelis
Salsa secant : generatur Acus quæ plurimus undis
Grandis , odore fragrans , & vilcere dives opimo .

In-

(1) Altera Sargorum species , quos nostri à strictis labris
appellant *Saraco* , & *Sargo stretto* .

Interdum tantæ molis crevere (1) Belonæ
 (Uſque adeo ſœcundus aquis Neptunus) ut ipſos
 In Gladios mucrone ruant, cædemque minentur.
 Dum Surrentinis felicibus otia campis
 Læta traho, Cœloque fruor ſimul æger aprico:
 Mane levi cymba cùm litora propter amœna
 Ducentes ſocio ducentia retia piſces,
 Dyëtia poſt filum Nereo venientia mitto:
 Si fors Mænarum Dentex correptus amore,
 Aut Synagris, Sargusve hamis occurreret uncis:
 Vix dederam: medio trepidare in gurgite ſuber
 Aſpicio: feror extemplo, reſtimque reduco.
 Principio longum paulatim ſurgere truncum:
 (Namque videbatur roſtrum ceu truncus) & illum
 Conviciis dum ſector, aquæ fremere undique circum
 Incipiunt, reſtimque trahi: tum plurimus ad me
 Vi retraho, ſociumque voco: citus ille tridentem
 Acer agit venator: Acus tranſfigitur ingens.
 Qui nî tunc ſubito cecidiſſet ſaucius iſtu,
 Vertiſſetve mari lintrem, funemve ſecaſſet.

Acus miræ magni-
 tudinis capta.

Sit quamvis toto ſemper laudandus in anno
 Mollis Acus, tamen Autumno dulciſſimus ille
 Venatus quando pariter Loliginis uber..
 Tempore quo patriam non quiſquam durus in Urbem
 Me revocet, clamor ſilet dum Porticus, & dum
 Annua reſceſſus Muſæ ſolemnia poſcunt.
 Eſt nitidæ queis urbis amor, gaudentque tumultu,
 Teſta colant anguſta, foroque licentius errent:
 Et bibulas vanis paſcant rumoribus aures.
 Quique vaporiferi per rura ambuſta Veſuvi
 Degere amat, geſtitque locis, turbaque clientum,
 Soſias (2) hunc habeat nigris circumſita lucis,
 Et cœtus hilares ſociorum, & jurgia (3) Pontis.

Quo tempore Acus,
 & Loligo capiantur.

Me

(1) Eædem qui Aci Græca nomenclatura. (2) Rus Col-
 leg. Neap. S. J. cui à Divo Soſio nomen, ad Veſuvii radi-
 ces, quâ Nolaſpectat ſitum: ſaluberrimi quidem cœli, ſo-
 liqueraciffimi, ex quo generoſiſſima vina, omniſq; gene-
 ris fructus uberrimi proveniunt, inamœnus tamen, inele-
 gans, atque inter denſiſſimas populorum umbras, quibus
 vites maritantur, penè conſepultus: quia verò à turbis ſe-
 motus, viſtuq; comparando opportunis annuiſ vacationibus
 delectus. (3) Celeberrimus Soſiani pons, ex quo in hortum
 deſcenſus patet, in hunc ſocii conſabulatum conveniunt,
 eruditique jocis, jurgiisque, hilariores indulgent.

Mæsse ad delubrum
laus.

Me Sanctum Elysiū Lubræ, me collis aprici
Prospectus, tepidæque juvent in vallibus umbræ :
Me scopuli, argutumque sonant quæ litora fluxu,
Udaque muscosis delectent rupibus antra.
Hic pax, hic nivæ inculcata licentia vitæ,
Et raros inter juvenes sincera voluptas.
Nam me non animi spes vanæ, & inania vota,
Nec favor instabilis vulgi, plaususque theatri,
Nec fœda ambitio movet, urbanique tumultus.
Gaudia pacis amo liberrimus: o! ubi, qui me,
Lubra, tuum nemus, & felices sistat ad undas
Regna (1) inter Sirenum, & fortunata Minervæ
Culmina; dives ubi fastu Natura superbo
Luxuriat, centumque simul miracula jactat.
Illa hic omnigenis depingit floribus arva,
Æternis colles oleis investit: & agros
Vitibus, & circum pomis flaventibus ornat.
Hic nitidis lætas fœcundat piscibus undas:
Litora prætexit scopulis, scopulosque virenti
Gramine: & umbrosas in rupes excavat antra.
Hic vitreis, rigisque recurrit fontibus: atque hic
Perpetuū Cælum Zephyris vitalibus astat.

Ubi tibi Vates otium
oprat.

Salve, ò læta parens pacis, mollissima Tellus;
Deliciumque animi, & custos secunda quietis,
Solaque Pieriis domus opportuna Camœnis.
Te, dum vitali gaudebit spiritus aura,
Sancta colam Tellus Autumno divite, colles
Cum gravibus læti ramis umbracula texunt:
Cum placidi rident fluctus, & leniter auris
Aspirant Zephyri, rauci post longa Lycæi
Jurgia, donatus Musis, genioque paterno.
Lubra meæ semper Musæ, pacisque sequestra:

O fortunati, quibus accidit illa voluptas!
Nam seu per colles errent, & vertice ab alto
Omnem regifico spectent Cratera theatro:
Seu rigas inter valles, & opaca vireta
Aucupio fallant volucres: aut fronde residant
In viridi, fontes juxta, lapsusque canoros
Aure bibant: vel manè citi per compita cursent
Ilortorum, & cujus quærant sint poma saporis:
Sive coronatis perlustrent litora lembis,

Atque

(1) Surrentum, quod olim Sirenas tenuisse ferunt, unde
& nomen accepit.

Atque leves captent Zephyros : vel piscibus uda
Insidias de caute struant fallacibus escis :

Quæ non concipient felici gaudia mente .

Sed prius exhaustos cursu quam rupis ad umbram

Ire canes , paulumque sinam requiescere , aprici

Miseni juvat in saltus penetrare repostos ,

Dives ubi stat præda cavis conclusa lacunis ,

At mihi tu dexter tanti sub fine laboris

O adfis (1), THEODORE, novasque in carmina vires

Suffice ; piscatum si quondam venimus ambo :

Atque volens nostro favit Fortuna labori ,

Venatumque Deæ cessere Lucrinides amplum .

Hinc alta sub rupe , vagique ad murmura fluctus ,

Et virides juxta scopulos convivia laxi

Struximus , Aëtiacis non aspernanda Camœnis .

Prima Palatini venere ad feroula Mulli

Purpureo dites villo : post inde marinæ

Perdices , Rhombique locum tenere secundum :

Flavus odorato medium sibi jure poposcit

Scorpius , & caules immixti jure tenelli .

Hinc geminus Cerere incrustatus Mugil opima ,

Et pinguis succo , cannaque insignis odora

Expectatus adit : postremaque venit ab igne ,

Ignem ardens patrio , & nativo vivida fuso

Aurata , & mensas est jussa præire secundas .

Quas & odorifero Solenes jure madentes ,

Ostreaque , & roseo prægnantes ubere Echini ,

Et Balani fecere : quibus dant ultima finem

Ammericum latè spumantia pocula nectar :

Atque peregrino mens ægra levatur odore .

Nulla mihi , Musisque dies celebratior illa

Illuxit : nec erit posthac felicior ulla .

Interea , quoniam labor instat , amica canenti

Nominis aura tui , jussisque adsibilet oris ;

Claudere opus cœptum quo Vates possit oliva .

Haurit inoffensos ubi stricta per ostia fluctus

Lucrinus (2), Misene, tuos, stagnisque remittit,

Piscator longos defigat gurgite palos ,

Tom. II.

Y y

Defu-

Ad THEODORUM
Apostrophe.

Elegantis prandii
descriptio.

Ut in Lucrino pi-
sces comprehendan-
tur.

(1) THEODORUS Comes Barbovius vir factis , & genere il-
lustris, summusque militiæ Præfectus : Lege Piscatoria nostra
Ecloga XI. (2) Campaniæ lacus , in quem sinus Puteola-
nus per Miseni portum influit, maximè piscosus, nostri quo-
niam inerti aqua silet *Mare morto* appellant .

Desuper & seſto couſternat robore pontem,
 Hinc ubi tempeſtas piſcatu prima reſulſit
 Opportuna (Et erit tibi tunc, cū ſydere ab alto
 Trojanus retrō juvenis cratere reſuſo
 Decedit, Venerique locum dat habere ſecundum)
 Ingreditur cū turba lacus ſquamoſa Lucrini:
 Fœcundumque inter limum, cannaſque paluſtres
 Luxuriat, pinguetque udum depaſta viretum.
 Ut primū cœtu fluctus ſubiere frequenti,
 Deſixos inter palos è vimine ſepes
 Tum, puer, aggeſto facies, aditumque recluſes,
 Nam mox in patrium cū pleno examine pontum
 Incipient properare, tibi piſcoſa replebunt
 Retia, vel naſſas, ſi tu piſcabere naſſis.
 Exin pande fores diſſuta ſepe, cohortes
 Ruſus ut æquoreæ Lucrini in ſtagna recurrant.
 Utque iterum petiere, lacu nodola reſcluſo
 Si ſolves tua lina, puer, ſpolia ampla reduces.

Et ut in Argide
 palude.

Non ſecus Armeniæ qui (1) ſtagna ſonantia circum
 Rura tenent, piſces vicino è ſumine carpunt.
 Montana de rupe ſluit pellucidus (2) amnis,
 Qui longo anfractu valles emenſus opacas,
 Immixtus liquida confunditur (3) Argidos unda.
 In ſummis cum Vere jugis nix ſolvitur, & cū
 Dives aqua, magnoque celer ruit agmine rivus,
 Argi, tuæ linquunt tum (4) Chalcides antra paludis,
 (Chalcidibus forma ſimiles perhibentur, & oſtro,
 Medorum qui ſtagna ſecant diſtiſſima piſces).
 Denſiſque irrumpunt vicina in flumina turmas;
 Et pingui lætantur aque, rivoque ſonanti.
 Quadraginta vagis ubi Soles curſibus errant.
 Ut fluvium ſquamoſa manus ſubit omnis, aquoſi
 Armenus extemplo rivi puer oſtia claudit
 Aggere viminco, vel cæſa è fronde ſaliſci.
 Inde lacus patriæ repentes Argidos, ipſis

Edu-

(1) Armeniæ, Mediæque palus Argis diſta, Straboni Mantiana: nunc barbaris *Lago di Van* ab urbe, quam alluit.

(2) *Bedmaci* incolis appellatur, qui in Argim ſe exonerat.

(3) Palus modo diſta. (4) Nonnulli Trichidas, & Sardas faciunt: ex quo genere ſunt, quæ exiccata ab Oceano Germanico devehantur, vulgo *Sarache* diſta, his ſimiles Mantianæ paludis piſces ſunt, ut reſert Tavernerius in ſuis itineribus.

Educunt fluvio palmis, plenoque cānistia.
 Et quamvis ingens frugis proventus aquosæ,
 Væctigal nullum solvit gens libera; quando
 Fas avidos quamquam vetat as deposcere Thraces.
 Namque olim Odrysius cū cōgeret æra tyrannus
 Pendere piscantes, fama est, p̄or piscibus angues
 Lina venenatos turbato è fonte tulisse.
 Scilicet indignata parens Natura tributum
 Solvere, quæ cunctis communia fecit, in angues
 Chalcidas ire jubet, dominosque reprendit avaros.
 Hinc ò vos avidi væctigal discite nullum
 Ex his extorquere, quibus ius omnibus æquum est.
 Sed jam venatu è multo rēvocare Molossos
 Tempus, & optatam descendere rupis ad umbram.

Pisces p̄or avaricia
 in angues mutati.

HALIEUTICORUM

LIBER QUINTUS.

NUNC age, piscosum solvamus in æquora linum
 Euboicum juxtà litus, dum murmure leni
 Eorū aspirant auræ, nitidaque quadriga
 Perlustrat rediens totus Sol aureus Orbem:

Ipsi & spumoso venientes agmine pisces
 Invitant: flavoque nitens de vertice crine
 Phyllis odoratam poscit pulcherrima prædam.

Hic ego vos, Nymphæ Craterides, hic & apricæ
 Vos quotquot, Divæ, lustratis Olympidos oram,
 Præsentem optarim, agilesque in retia, quando
 Est opus hic vestro mihi munere; plena profundo
 Dyctia ut ingenti possim deducere præda.
 Nec labor iste, Deæ, vos dedecet, ipsæ sub actam
 Nudus crura tenus si jam descendit Apollo,
 Et tetigisse manu non pœnitet humida lina,
 Alstrigeras nitidi currus qua flectit habenas,
 Quaque diem, lucemque regit, quaque aurea pulsat
 Fila lyræ, & totum mulcet concentibus Orbem.

Quin & Pierides, Permessi fonte relicto,
 Idem omnes simul ardor agit versare rudentes
 Pro jaculis, nervoque, coruscantique pharetra:
 Et picturatos pro damis figere pisces.
 Quare agite, & vitreas alacres descendite ad undas;
 Et mecum teneris adducite lina lacertis.
 Vestrum munus, opusque, Deæ, sit præda, marinis
 Quam vobis Neptunus avet concedere sylvis.

Non uno quia capta perit gens squamea casse;

Plu-

Plurimus idcirco labor est piscosa per alta
 Cæruleas laxare plagas. Qui grandia versant
 Dyctia, quique ingens soliti tractare Panagrum,
 Hi per arenosos distendant linea tractus
 Retia, sub cæco cautes ubi nulla Profundo
 Personat, & rari frutices, algæque virescunt.
 Ergo age, litoribus primo jam fune relicto,
 Remigio petat altum, ipsaque è puppe Juventus
 Vellera torta vadis, & retia rara, sinusque
 Demittat: cursum mox circumflectat: & orbem
 Circinet, alternum solvens in marmora cornu:
 Inque sonora ferat postremum litora funem.
 Hic aciem gemino pubes partita maniplo,
 E læva, destraque valentibus humida palmis
 Lora trahat, varietque vices statione frequenti.
 At geminus vitreo madefactos rore rudentes
 Excipiat, magnumque puer componat in orbem.
 Alter at interea piscator retia circum
 Lintre volet, saxisque frequens inclusa flagellet
 Æquora, Iquamosus quò grex exterritus arcum
 Carceris in gyrum descendat, & intima cassis
 Lethiferi loca cæca petat, quà nulla potestas
 Intextos vitare dolos: cum denique litus
 Prægravido, tardoque premit sinus ultimus orbe,
 Cornua piscantes jungant postrema plagarum:
 Et captiva alacres imponant corpora cistis.

Saxa si propter nodosum litora cassem
 Demittis, duro ne murice lina, secentur,
 Litoribus procul ex ipso pontone reduces
 Squamiferum multo gravitantia pondere texta,
 Insuper, ingentem laxas, si nauta, Sagenam,
 Plurima Pelamydum qua perdas agmina, custos
 Stet celsa sub rupe: citumque ut viderit agmen
 Jam petiisse sinus, imo de gurgite tolli
 Protinus in summum (1) muralia retia, longo
 Quæ fixa hastili intersunt latus inter utrumque,
 Imperet, & totum deduci ad litora corpus.
 At propè raucisonam cum jam descendit in actam,
 Nudus in undosum juvenis salis æquor acuto
 Armatus conto veniat, cervice suprema

Primus piscandi
 modus Panagro.

Secundus Sagenæ,
 qua Pelamydes ca-
 piuntur.

Cui

(1) Quadratum rete, quod inter duo cornua extensum
 pisces concludit, ne dilabantur, fulcitur longa hasta, qua
 hinc, inde elevata, rete attollitur.

Cui prius implicuit canentia lina: gregemque
Urgeat instantem palo, quò texta subintrèt
Ultima conversus lino grex territus albo.

Si levibus mutum Jaculis (subit altera cura)

Tertius per jacula.

Aggredièrè pecus, latè dum roscidus Æther
Sudat, & Eoa gaudent aspergine sylvæ,
Expedies tua tela: greges ad pabula læta
Mane ruunt, gratoque fruuntur rore petulci.
At citus Oceano cum Sol emergit ab Indo,
Sparguntur diversa vagi, latèque recurrunt.
Sic bonus in prædam se matutinus agebat
Battus, Olympiæcos inter non ultimus: & quem
Sanguine materno conjunxit Olympiæ Vati:
Fecit & insignem piscatibus: ille nepot
Hæc olim recolens memini dixisse sub antro,
Mergellina, tuo, sacros quâ sæpè solebat
Synceri roseo Manes conspergere nimbo.
Et, puer, inquit, eris, cum creveris, alter ab illo.

Quartus verriculo,
seu Gangama.

At si (1) Verriculum tibi det, vel (1) Gangama quæstum:
Piscatoris erunt quæ pauperis arma: profundos
Adverso Manes cum Sol illustrat in Orbe,
At soror in medio nobis nitet æmula Cælo,
Conjugis amplexus divelle, casisque relictis,
Gnatorum majore vago circumfona Nereo
Litora consociatus adi, permisque fugacem
Piscatum impelles lintrem: medios ubi fluctus
Cymba tenet, tum lora manu cita contrahè: pontoque
Actutum ex ipsa mittatur Gangama puppi:
Vellus & in puppi quo post ducenda revolve:
Inde ratem cõsis iterum pernicibus urge.
Namque retrò obrepens undosa per æquora ponti
Ærato falx dente metet sata Doridos arva,
Squamosaque sinum detonsa è messe replebit.
Ac veluti variæ non uno è semine fruges
Quâ surgunt, varioque nitent de caudice flores,
Mixtim falce secat violas, & lilia messor,
Atque crocum, atque apium, & ferrugineos hyacinthos.
Non aliter Percas, & Iulidas, atque rubentes

De-

(1) Constat hujusmodi instrumentum semicirculo ligneo,
vel ferreo, cujus acies interior acutâ instar falcis: huic al-
ter semicirculus rectus insistit; utriusque verò rete in coni-
formam adligatum est: similis machina describitur lib. VIII.
cum de ostreis.

Dimetet ore tibi ferrato Gangama Mullos,
 Castaneasque (1), Onycesque, & mixtis ostrea Pinnis.
 Cum puer insana procul urbe, gravique Lycæo

Quo Vates se puer
 exercebat.

Oria materna captabam lentus in acta:
 Solus & Actiadas, Phœbo comitante, sôrores,
 Et vitam teneras Acheloidas inter agebam,
 Nostros sæpè ratis fundantibus acta lacertis
 Innubi sub nocte, marique immissa profundo
 Gangama, quæ plenas semper de gurgite prædas,
 Ceu præsaga, tulit Vati celebranda futuro.
 Ditia multigenæ sed postquam Tethyos arva
 Orbe recurvato tenuaram plurimus, & jam
 Lutea tollebat madidos Aurora capillos,
 Lætior Actiacis referebam dona Camœnis,
 Et tibi, Phœbe, pater, quem munere divitis undæ
 Vel tunc posse capi didici: captumque per æquor
 Ire plagis, calamoque vagas inquirere prædas.

Quintus piscandi
 modus statariis reti-
 bus.

Perge, puer, tibi non postremam impendere curam
 Convenit, ut stabili liquidos (2) indagine saltus
 Obvalles: multi pereunt hac fraude natantes.
 Ergo mari cassem perlongum extende, patentes
 Queis hiscant maculæ, medioque in gurgite linque,
 Cum ferrugineus depingit Vesper Olympum,
 Et venti posuere: ruent qui nocte sub alta
 Per tranquilla plagis occurrent æquora pisces:
 Et maculis intercepti, tua præda, manebunt:
 Nimirum, roseo cum purpurat æthra colore,
 Si vitreos Nerei saltus, cassemque revises.
 At verò ut multum penset captura laborem
 Largior, in virides demittes retia sylvas,
 Herbosos juxta scopulos, & ficubi muscens
 Subter olet, fruticesque, & glaucis frondibus alga:
 Namque illuc crebri venient ad pascua pisces.
 Ignarique ruent in lina statariæ: primo
 Quos tu mane, puer, captos comprende. Sed artem
 Accipe, disposito qua per discrimina crebro
 Linea (3) fallendis armatur piscibus hamo.

Panacryti usus.

Ergo

(1) Echinorum species exiguae magnitudinis, quæ & colo-
 re, & spinis castaneis persimiles sunt, atque ob id nostri
 Castagnole indignant. (2) Nostri hoc retis genus appellant,
Rezzo di pasta. (3) Hoc instrumentum nostrates vocant
 corrupto Græco vocabulo *Palangisi*, quasi Panangyron;
 quia undique hamis munitur.

Ergo ubi prælongo radium de fune parasti,
 Plurimaquæ è radio pendentia fila per æqua
 Nexeris intervalla, gravesque appenderis uncas;
 Suberibus multis illum munire memento.
 Hinc cùm venatum petis æquor, acuta dolosis
 Æra escis absconde, puer, radiumque resolve.
 Hinc juxtà observans venientem ad pabula gentem,
 Cum leve per summas trepidare frequentius undas
 Aspicias suber, citus advola: & æquore ab alto
 Duc radium Synodonte gravem, Mullove rubenti.

Interdum, ex acta focii dum texta reducunt,
 Ipse cito vestus post ultima retia, lintre
 Piscibus interea sic insidiaberis unco.
 Hesperos, Aphyasque, aut duro Mænidas hamo
 Fige, marique illum revolutò (1) glomere, mitte.
 Nam qui spe prædæ pisces post lina sequuntur,
 Lætus inescabis. Surrenti nuper ad oras
 Inque sinu (2) Colomeli, tuo, dum grata labori
 Otia cum nostro carpebam plurimus Antho,
 Artibus his nitidum Synodonta, Orphumque fefelli.
 Ast illud tibi præcipio, concussa furentis
 Linea fortè feræ ne vi rumpatur, ab imo
 Gurgite, cùm properat, longo citus apprime cono
 Multa reluctantem. Super ò qui Nerea piscis
 Exilit, & tremula ludit festivus in unda?
 Nosco equidem sacri speciem, ingeniumque natantis.
 Quare, age, veloci curramus Tethya lembo,
 Et præcedentem cursu Delphina sequamur:
 Plebejos nam tempus Acos comprehendere textu.
 Huc, ò (4) PHILAMARINE, decus sublime tuorum;
 Et jubar, & laus ò nostri memorabilis ævi,
 Piscatum primos inter surgentis Eoi
 Deciduos propera rores, aurasque salubres,
 Dum te Lubra suis in saltibus, & vada propter
 Parthenopes procul urbe tenet, curisque, foroque
 Expertem, studioque vacas ignobilis otii.
 Eja adsis, prisca seu temporis acta revolvis,
 Seu nostrum veteri confers doctissimus ævum;

Philamardini Elo-
gium,

Quant-

(1) Hoc instrumentum, *la Trabina* appellant, fortasse à trahendo. (2) Vide quæ fusiùs libro IX. (3) FRANCISCUS PHILAMARINUS, & genere, & doctrina nobilis, morumque gravitate conspicuus, Massam ad delubrum, & valetudinis, & liberioris vitæ studio per æstatem secedere solitus.

LIBER QUINTUS.

355

Quandoquidem lusus hic est te dignus: & ipsa
En placidos sternit tibi Doris Olympia fluctus.

Mitis ubi flavo subriserit uva colore
Autumnum sub Pampineum, Solesque benignos;
(Namque uvis miscentur Aci; gratissimus ollis
Ut sapor, & lætus veniat pinguedine succus)
Cum primis conjux Tithoni lutea bigis
Surgit, & ambrosium diffundit ab æthere rorem;
Corripere alta juvat, longisque insistere remis,
Quà saliens Delphinus iter præmonstrat: & illum
Cura sequi semper tibi sit, quacumque præbit:
Sive per Hesperium Mundi latus, aut per Eoum
Naviget, inque Notum, gelidamve Lycaonis Ursam.
Namque acies multas, stipatasque agmen in unum
Retibus immittet. Ruit ille cupidine prædæ,
Et celeres sectatur Acos: hi protinus uno
Densantur cœtu trepidi formidine monstri;
Ingentemque globum incurvant, seseque tuentur,
E rostro radios tendentes undique acutos.
Ille volat jaculo velocior, & ferus agmen
Circuit ore fremens, stimuloque impulsus edaci;
Quaquà adit, explorat vallum, via si qua pateat;
Qua citus irrumpat, victorque examina perdat.
Castra velut circum confertus milite multo.
Dux ruit ore ferox, ferroque minacior ipso,
Si quâ porta patens incustodita manipulis
Spem pugnæ, & palmæ pariter venientibus offert:
At magis agglomerantur Aci, stipantque vicissim
Ordinibus: sese nexis ceu monte supremo
Cum lupus impastus percurfat ovilia, denso
Agmine stipantur trepidis cum matribus hædi.
Tu verò, piscator Acos cum videris omnes
Collectos, citus è cymba tua retia laxa:
Quæ bini teneant è lintre: & nudus ab alto
Sustentet puer unus, & alter in æquore ludat
Cum Delphine puer, verbisque appellet amicus.
Hinc ubi rara mari solvisti retia, & omnem
Densatam aspicias plebem, blandissimus ore
Dic Delphine, foras: subito, mirabile visu,
Transiliet cassem Delphin parere paratus
Imperio pueri, & prædam concedet habendam.
Scilicet humano gaudet mitescere cultu.
Dyctia, piscator, medio tum plena profundo
Educes, multo venatu dives aquoso.

Non sic argento insignes, atque ubere lacte

Tom. II.

Z z

Re-

Mira Acus piscatio
duce Delphino.

Delphinus Acos in-
sectatur: Et ut hæc se
cucantur.

Delphinus piscan-
ti parat.

Regales Aci, ubi
nascantur.

Regales piscantur Acos, quos læta Pelori
Æquora progignunt, refluxo qua flumine Nereus
Alternat cursum, & lunaribus æstuat horis.
Scilicet Hercules quæ surgit ad æthera vertex,
Velligeræque virent sylvæ quæ Cænyos, & quæ
Zancleæos sub nocte aperit Pharos aurea portus;
Namque his, non alibi, regales fluctibus errent:
Inter Aci molles, & depascuntur arenas.
Nimirum vivo gaudent quia gurgitis æstu.
Lacteus est illis vigor, & cœlestis origo:
Nam Cœlo cecidisse ferunt, cum regia Juno
Astra per, & nitidos mammis lac diluit orbes.
Pars major summo concrevit in æthere, & instar
Arcus per longum succinxit sydera flexum.
Dictus &, in Superos est quæ via, lacteus Orbis.
At verò exiguas, quæ summo è vertice guttas
In Siculum fluxere sinum, Dea Doris opimo
Viscere lacteosos dedit esse per æquora pisces,
Quo vel cærulei gauderent munere Divi.
Inlignis candore, nitetque argentea, densi
Cum per summa greges nant cærulea: gratior illis
Non equidem Divis, non & mortalibus esca est.

Piscatio, & quo
reti.

Ast age, concretum valeant quò ditia lacte
Æquora captivum tibi reddere, linea textu
Angusto pateant, & crebris tenuia nodis;
Qualia sunt Aphyas quibus intercludimus albas:
Nam secus effugiet piscis Junonius: imo
Illis instar Aci forma est, vestisque nivali
Ingentes reti filices, Rhégine, ligato:

Mirabilis piscatio-
nis natura.

Qui totum Nerei perturbant pondere fundum.
Nam sic ascendent, commota Doride, pisces
Lactei, & immenso replebunt agmine linum.
Mira sed est ratio venandi: retia primo
Si jactu raros concludent orbe natantes;
Innumeros mox illa ferent scindenda secundo:
Nec tenuis terno veniet captura labore.
Id quondam Hærculeæ memini vidisse sub acta;
Definit extremis ubi collibus Itala tellus,
Inflexumque sinum latus efficit: atque ubi clivus
Ascensu surgit facili, latèque viretis
Constitus, & pomis, & flavo lætus Iaccho:
Rus ubi Rhégina è Nympha Balanitide dictum,
Quæ multi studiosa operis, patiensque laboris
Clara Philocomidæ fecit cognomina genti.

Momî elogium.

Hu-

Hujus ab illustri descendit sanguine (1) Momus:
 Momus amicorum mihi maximus: unus & inter
 Rheginos procures salibusque argutus, & ore:
 Officiisque potens animum vincere merendo.
 Hic me lactifluos venatum indagine pisces
 Invexit lembo quondam, lætamque recepit
 In villam, & dignis hilaravit Apolline mensis.
 Partheniæ memores idcirco carmine Musæ,
 Quod possunt, ventura ferent in secula Momum.

Verum Rhegino de litore rursus ad oras
 Euboicas me saxa vocant piscosa Vesevi,
 Et pinguem præbent Stabiarum cærula Nestem
 Fallendum per saxa levi viridissima musco.
 Sed qui venandi potior modus, & quibus armis,
 Accipe. Muscoso surgunt quæ vertice cautes,
 Lætus ubi Mugil flaventes demetit herbas,
 Longa per incurvum laxabis (2) retia gyrum.
 Alter & exterius plexo de vimine circus
 Circumdet longo jactum curvamine Griphum.
 Qui multa super intertextus arundine fluctus
 Enatet, in longum ceu zona extensa per altum.
 Nestibus ille fugam textu clausurus, ab arcto
 Carcere cum saltu salient in aperta fugaci.
 Hinc ut paulatim constringes retia: ubi illi
 Transiliunt, latoque occurrant protinus orbi,
 Tum ferrum citus expedies, & funere plectes:
 Aut ipsa potius fugientes arripe dextra.
 At quoniam terno vivax sæpè æra saltu,
 Transmittitque plagas, & arundineum labyrinthum;
 Idcirco longo cingit qui Dystia gyro,
 Fultus arundinibus longis sit latior orbis.

Præterea multo quia Mugil callidus astu,
 Cum venatores, intricatosque recessus
 Aspicit, in scopulos se proripit, & tenet intus:
 Quatenus eludat fraudem piscantis: at ipse
 Fraudem fraude, puer, superabis, & artibus artem.
 In duro bulbos Ciclamini marmore tunfos
 Accipies, contoque illos præfige retorto

Z z 2

Vi

Quo rete Mugiles
 capiuntur.

Mugilis insignis
 astus, & quo pari sal-
 latur.

(1) Hieronymus Philocomus Patritius Rheginus carmi-
 ne nobiliori dignus ob singularem in Vatem benevolentiam;
 quem in villam suam (*Valanidi*) hospitio recepit humanissi-
 me, & perquam lautè. (2) Hoc retis genus indigitant
 nostri la *Chiusarana*, quo ingens Cephalorum copia capitur.

Vimine: vique hastam petris intrude cavatis;
 Nam quia Mugilibus grave olet Ciclaminus; opaco
 Ilicet ex antro, malegrato expulsus odore,
 Profiliet grex totus, acerbaque texta subibit.

Non aliter per stagna, sonoraque flumina Nestes;
 Quà læti ripis, & dulci Najade gaudent,
 Comprendes textu, vel acuta cuspide. Sunt qui

Ut jaculo, & ære ca-
 vo Mugiles cædantur.

Dum salit interdum crebro super æquora saltu

Mugil, & in vitreo festivus gurgite ludit,
 Vel jaculo pernice petunt, aut ære tonanti.

Et ut cascos canes
 ad litus ferant.

Stridula quem certo si glans confecerit ictu,

Velocem viridi dimittunt caute Molossum.

Ille secat fluctus, propiorque apprendit acuto
 Dente vagam prædam, remeatque ad litora victor;

Non secus, & turpes per stagna silentia Mergos,

Perque lacus Fulicas pueri venantur, & una
 Laudandas cervice Anates, & pectore molli.

Sic puer ad fluctus Aniani sæpè sub ipsum

Ver nitidum canna Fulicas venabar ahèna.

Ut à Sarni accolis
 interceptantur.

At qui rura tenent, læto quæ flumine Sarnus

Irrigat, & viridi præcingunt limite colles,

Populea de fronde calam posuere virenti

Margine, quæ Solem pueris defendat, & undas

Umbret opaca, greges videantur, ut æquore ab alto

Cum fluvios læti subeunt: visisque sub amnem

Ilicet extento torquent cita spicula nervo:

Velocesque Lupos, & Nestes funere plectunt.

Hinc filo è medio deducto gurgite, onusta

Arma trahunt. Zephyri sed quæ felicior aura

Me super Oceani piscatum cærulea vexit?

Et quæ tanta animum fiducia firmat? amicum

Nosco omen: dextro me numine ducit Apollo,

Qui mecum, sylvis Heliconis, & amne relicto

Amphrysi; ac Tempe propter Peneia Musis,

Gaudet in herbosis confidens rupibus hamo

In Britanniam ex-
 cursio, & Jacobi Re-
 gis Elogium.

Piscibus insidias moliri, & vimine texto.

Scilicet ut magni plausus, palmasque Britanni

Aspicerem Regis, memorique in mente tenerem;

Quo tandem pelago egressus, levibusque relictis

Litore jam nassis, & retibus, ardua tanti

Facta ducis cantarem, & sacri prælia Martis.

Numine qui magno Divum, atque ingentibus orsis

Primus Hyperboreis expellere finibus Hydram

Ausus, & insanis inferre rebellibus arma:

Et potuit meruisse, Diis ut agentibus ipsis,

Imma-

Immanem ante pedes Hydræ cervice videret
Abscissa, & primum victos sine cæde rebelles.
Ille sacros iterum fasces, ritusque Latinos,
Corrupti mores quos gentis, avique libido
Infana expulerat, Roma plaudente, reduxit.
Et licet extemplo res in contraria versæ,
Sanctæque disciderit gens vincula: totus & ima
E Styge concussus fremat Orcus, & undique gentes;
Concurrant, centumque trahant in bella carinas;
Atque acies centum populorum, & fœdere jungant:
Nimirum ut cœptis nimium felicibus obstent,
Pellere, & è folio Regem conentur avito,
Tarpeioque iterum sejungant Orbe Britannos:
Spero equidem; nec vana fides (stant Fata Deorum
Inconculsa) throno reddendum. Dite subactis,
Insignem pietate Virum, pœnasque daturos,
Quotquot spe regni, vel religione profana,
In Regem, & ritus conspiravere Latinos.
Quare age, ne timeas, Rex invictissime: vertent
Fata vices, folioque iterum regnabis avito:
Et tecum Romana Fides, rectumque, piumque
Rursus in Arctoo victrix dominabitur Orbe.
Non te dextra hominum, focii nec Principis arma;
Dii te restituent regno. Diis ire secundis
Omnia prospicies, quorum pro Numine regno
Sponte tua cedis, sceptrumque relinquis, & omnes
Urbis opes patriæ, & tot avorum insignia regum.
Scilicet indignum populis dare jura putabas,
Quos eadem non lex, atque intemerata Deorum
Religio veteri Patrum ditione teneret:
Digna nec augustam diademata cingere frontem,
Ni gemma meliore Fide intertexta niterent.
Quod modò si vicibus commutavere sinistris
Fausa secundarum Superi primordia rerum:
Nimirum fuit id, generoso ut pectoris auso,
Intrepidoque animo tot casibus obviis ires:
Magnus & adversis spectare, ut maximus olim,
Post victosque duces bello, gentesque subactas,
Victrices inter, nitidasque videbere laurus.
Tunc ego (nec fuerit longum expectare futuros
Eventus rerum, & fœlicia) totus ovanti
Assurgam Phœbo, lætisque in carmina Musis
Me major, plaususque tuos, ô maxime Regum,
Et tua fœta canam, clarosque è Dite triumphos,
Claraque non uno devicto ex hoste trophæa.

Te-

Teque Quirinali trabæ, lauroque revinctum
 Emeritos inter plausus, & murmura ovantum
 Ausoniam latè per magnam, Urbemque reducam
 Victorem, & sacra Capitoli in sede locabo.
 Et quamvis tibi non deerunt, qui dicere laudes
 Per tua regna tuas contendant: plurima Vates,
 Teque sub Arctoa celebrent regione Britanni,
 Attamen Euboicas non dedignabere Musas:
 Munera nec Vatis, fuerint quæcunque, Latini.
 Interea sine piscatum me litora propter
 Axis Hyperborei Campano currere lembo.

Salmones.

Principio rivi dulces, & opaca fluentia,
 Atque tui Vatem invitant, (1) TELLINE, beati
 Salmones: culta mihi quos dum supplice Divum
 Præque sacros mos ire dies fluvialibus escis,
 Atque olere, ingratique fabis, laudare solebas,
 Dum te Parthenope, dum densis confita lucis
 Sosias, Autumno prælis spumante, teneret.
 Grata tibi fuit & tunc commemorasse voluptas.

Quo reti, & quo
 pacto illos piscentur.

Et jam Vere novo pleno dum gurgite fontes
 Cænosos vespant amnes, nituntur ab alto
 Salmones, nigrasque secant audacius undas.
 Aspice, ut adverso Tamesi, Rhenoque bicorni
 Præda tibi properent. Bis denos retia passus
 Consue tergemina: & fluvio mox crede capaci.
 Nam licet in summo Salmones flumine nantes
 Retibus effugiant, tamen opprimit instita multos,
 Quæ propior gravis ima premit, cursumque retardat,
 Verum dum curva Salmonem indagine clausum
 In ripam de fonte trahis, tum plurimus olli
 Præduro caput: offe teres, contove præusto.
 Si secus, in fluctus saltu pernice redibit;
 Namque agilis nando est, & robustissimus omnes
 Squamiferos inter Salmo, & vivacior ævo.
 Idcirco, ut perhibent, ipsa si frigus in acta,
 Illicet & secto libetur viscere, vivum
 Cor salit, & lætis hilarat convivia mensis.

Salmones vivacis-
 simi, & fortes.

Quando, & quo-
 modo à Rhenicis
 comprehendantur.

Sed quo Rhenicolæ, Majo florente, fugaces
 Decipiant astu Salmones, accipe: paucis

Ex-

(1) Ignatius Tellinus Hibernensis S. J. vir moribus anti-
 quis, & omni disciplinarum genere excultus, ingenio acri,
 & ameno, inque omnia promptissimo: cui Vates ob veterem
 necessitudinem hoc monumentum figit.

Expeditam, facilis quamquam non machina dictu.
 Rhénus ubi ripas mordet violentus opacas,
 Quercubus è duris vallum molire, vel alnis:
 Plurimus & saxis, & querno termite utrumque
 Aggestaque latus circum firmabis arena.
 Sic totus vallo incursans stat gurgés aquarum:
 Atque percussus retrò cedit rapidus fons.
 At gremio in medio crispantur leniter undæ
 Fluminis, inque sinum demittitur altior amnis:
 Hic denso tuguri compinges vimine tectum,
 Quo capiti Soles, effusosque arceat imbrés,
 Flumineo qui lindre sedet piscator, & ipsos
 Noctés, atque dies observat flumine pisces.
 His actis, ripas inter, vallumque Panagrum
 Crede vado, & reti filum sociare memento:
 Illius & dextra caput observator habebit.
 Ergo ubi scandentes fluvio obluctantur eunti
 Salmones, rapidus devexi gurgitis æstus
 Objecto impingens vallo vi deiecit. Olli
 Læva percussis subeunt loca, mitior amnis
 Quà fluit, & casses ignari protinus intrant.
 Tum vigil ut filum sentit Salmone moveri,
 Paxillum puer evellat, piscosa sub auras
 Lina ut venantes multo Salmone reducant.

Quin etiam prærupta sonant quæ flumina saxis,
 Atque cavas inter convalles altius undæ
 Labuntur, puer, auratos venabere pisces.
 Si tu decipulam juxta, nassamve locabis.
 Nam cum remigio Salmones præpete certant
 Exuperare vadum, seseque per aëra vibrant,
 Sæpè plagas proni subeunt. Ast indita pisci
 Saltandi vis mita: recurvus in ora reflectit
 Cæruleam caudam, rictu stringitque tenaci,
 Inque orbem sese glomerat, mittitque per auras
 Ocyor, ut jaculum, & resonantia flumina tranat.

Sed ruit Areëidum glacialis ab æquore ponti
 Plurima vis, latosque replent examina fluctus:
 Immensum lætis quæstum latura Britannis.
 Ut Sol æstiferi percurrit sidera Cancræ,
 Et nimius terram calor urit, ab Axe nivoso
 Signa movent, pulchroque incendunt ordine turmæ,
 Inque Caledoni se primum litoris oram
 Investant, positisque sedent hic agmina castris:
 Et virides circum frutices populantur: & omnes
 Stirpe nova gaudent sobolescere. Pleaus ubi jam

Et ut nassæ inter
 prærupta fontium.

Ut mirum in mo-
 dum saltent.

Areëides;

Illarum natura, &
 mores, Insonus.

Au-

Autumnus pomis ridet flaventibus, & jam
 Mitior Herculei se fregerit ira Leonis,
 In Tamesin devexa fluunt, latèque vagantur
 Per Batavos, Cimbrosque, in Balthica & usque recurrunt.
 Ast ubi raucisonæ ponto incubuere procellæ,
 Et jam Bruma rigens ventos molitur, & imbres,
 Agglomerant sese rursus, pelagusque Britannum,
 Ordinibus lustrant densis, cursantque frequentes
 Oceani per aquas, & saxa virentia propter.
 Cumque novæ terris Jani rediere Kalendæ,
 (Quis neget ingenium Naturam piscibus, anni
 Tempora quo scirent ventura, vicesque dedisse?)
 Ocrini per curva ferunt se litora, & omnem,
 Perque latus geminum, circumspatiantur Hibernen:
 Tandem Vere novo superant terrasque, fretumque
 Extremam præter Thulen, præterque sonantes
 Orcadas, & patrio reduces se gurgite condunt.
 Lætæ ubi concipiunt non uno semine partus;
 Impleat ut ponti fluctus numerosa propago.

Minimè capiendæ,
 cum veniunt.

Sed cum se Au-
 tumno dispergunt.

Tædæ prælucente.

Cum veniunt, densæ quoniam stipantur, in æquor
 Dyctia ne solvas, multa sub mole natantum
 Haud dubio scindenda: nocet felicior ipse
 Proventus: nec multum uber dat copia quæstum.
 O quoties avidi, largæque cupidine prædæ
 Correpti, longos conati incidere funes,
 Ipsaque cum magnis amittere retia prædis:
 Ergo sub Autumnum cum se dispergere cœtus
 Incipiunt, circumque vagi freta cærula cursant,
 Aggredere: effusam poteris tum perdere gentem.
 Non secus è nigra cum se Mæotide fundunt,
 Transque Scythæ Tanaim prorumpunt, lataque denso
 Agmine decurrunt campestria. Lechus in ipso
 Interea vallo se continet: ast ubi turmas
 Partiti, latè campos populantur, in hostem
 Effusus ruit, & sparsos cæditque, capitque.
 Insuper his, quoniam splendenti lumine gaudent,
 Solertes curva tædæ è puppe nitentes
 Attollant pueri: viso fulgore catervæ
 Confestim densæ venient; linumque subibunt:
 Ipsæ etiam tremula radiant è Doride, summa
 Obversa nantes alvo cum cærula fulcant.
 Ut latè innumeris veluti mare fulguret astris.
 Se quibus indiciis tibi produnt: vescier unda
 Arecidas fama est, ipsaque uligine ponti.
 Puniceo velut ipse, nitet qui viscere, Salmo:

Nam

Nam vacuus venter, perhibent si vera, repertus?

At tibi lenta trahis si felix otia turbis

Infans procul, & nitida semotus ab aula

Per solos montes, & inambitiosa beati

Rura soli, propiorque colis, vir nobilis, undas,

Expediam paucis artem, torpentia solers

Otia qua valeas, & dulces fallere pisces.

Et simul ærumnis animum relevare molestis,

Quem versæque vices rerum, semperque dolenda

Florentis patriæ clades, ritusque Latini,

Atque pii Regis tot vexavere labores.

Et tibi gratus erit modus hic, (1) GALVÆE, tumultus

Sive lates inter Tamesis, seu præpete cursu

Per montes fugitivus, & invia lustra pererras:

Sive tuæ sospes tetigisti litora Hibernæ,

Magnaue pro Sacris, & Rege pericula tentas.

Ergo age, si vacat, & fas est descendere ad undam

Arctoo propera mihi dexter ab usque recessu:

Adde, & Olympiaco Vati, GALVÆE, decorem.

Intorto primum lino contexere conum

Præcipe, & iliceo, conum succingere circo.

Circulus impositus sua per discrimina cono

Ternus erit: terno religetur vellere summus,

Inque unum coëunt ubi funes vertice nodum,

Longior alter erit, pendet quo machina: longam

Inde trabem ripa figes viridante sub ipsa,

Objice vel medio fluviorum: & desuper affer

Rectus in extremo radiis nectatur acutis:

Transversoque unâ firmetur uterque tigillo.

Crux Germana velut, miseri quâ funere fontes

Plabejo commissa luunt: transversus & affer

Pendentem accipiat trochleam: cum deinde marinæ

Te prædæ accinges, curvum transmissa per orbem

Linea sustentet conum, qui fluctibus extet

Altior, atque illum complebis plurimus esca.

His animadversis, refluxo cum Nereus æstu

Affurgit, ripasque tumens infundit, & amnem

Impellit retrò veniens, tum piscis in orbem

Irrumpit, scombrisque famem vincitque, fugatque?

Ast ubi jam refluxo rediens pede mobilis undam

Tom. II.

A a a

Sub-

Jucundus piscandi
modus, quo se nobi.
les Britanni exer.
cent.

(1) Jacobus Galvæus S. J. Hibernensis Vati inter familiarissimos primus, & ob candorem, variamque eruditionem gratissimus.

Subrahit Oceanus, nudataque litora linquit,
Squamosas cœco volucres de casse reduces.

Non dissimilis, quo
Tarentini utuntur.

Lubrica dissimili non arte examina fallunt
Oebalii. Curvos quâ septem infusa per arcus,
Septeno veluti rivo se Doris in altum
Devehit, & magno jungit commercia ponto,
Tempora dum Lunæ per certa reciprocatur æstus:
Hic, ubi piscantum speculæ stant ponte repostæ,
Ante arcus geminam fundant in marmore cerrum:
Atque illam multo religatam vimine firmant.
Coniferum longa labyrinthum cannabe cerris
Associant (viridi mixtus, flavoque colore
Conus erit, piceæque simillimus) incita cursu
Exin sub noctem: (nox est accomoda fraudi:
Et color ille dolum potis occultare; sub umbris
Namque est, ut perhibent, obtutus piscibus acer)
Externas cum prona Thetis procurrit in undas,
Vitrea piscofo committunt cærula cono.
Quotquot devexa veniunt tum Doride pisces,
Spontè sua subeunt maculosi carceris antrum.
At verò ut reduci jam se missura per arcus
Est iterum pæde Tethys, ovanti murmure conum
Educunt, prædamque hilares ad tecta reportant.
Si secus, adversum venientia marmora textum
Impellent, fugientque citæ per aperta cohortes.

Statisque tempo-
ribus certos venan-
tur pisces.

Tempore quemque suo capiunt hac arte natantem.
Cum Chiron retrò vacuus dat terga sagittis,
Altaque dum terris nox est, tum lumine captas
Cum Congro rapiunt (1) Anguillas: frigida sed cum
Alget Hyems, Soleas, & primo Vere requirunt.
At tres Autumni, totosque ex ordine menses
Mixta Sparo rosei venantur tergora Mulli.

Quo quisque pi-
scis tempore capia-
tur.

Hic neque præteream cœli quo sydere certo
Singula squamiferum lucis veneris aquosis.
Ut nitidum Ver pingit agros, & crine novello
Investit latè sylvas, tum Scorpheus uda
Lina petit cupiendus, & igni plurimus ardens
Astræus, atque Elephas, inflammataque Locustæ:
Hos etiam, rapidis candet dum Solibus Æstas,
Retibus, aut nassis piscabere: tunc & opimas
Engræules, Thrissasque, & viles viscere Salpas.

Ast

(1) Has Tarentini vocat *Anguille erbe*, quod cœcæ vi-
deantur, suntque suavissimi saporis.

Ast Aphyas æstu in medio, cum fervidus urit
 Arva Leo, capies turmatim; è gurgite quando
 Semine non jacto crescit numerosa propago.
 Læta per Octobrem Loligo, perque sequentes
 Autumni menses, quo pinguis tempore Dentex
 Fallitur illecebris escarum saxa secundum.
 At Polypus dum Bruma riget, cum Mænides, & cum
 Sphirænæ, nitidæque Umbræ captantur, & Orphi.
 Datque Autumnus Acos, dat, dulcia fercula, Mullos;
 Quos etiam progignit Hyems, atque herbiferum Ver.
 Cum geminum Divæ surgens Amathuntidis astrum
 Emicat, & raris Aries nitet ignibus, uber
 Muræna, & dulci captatur nectare Conger.

Quid leviora sequar? superest via multa per altum
 Exuperanda: Noto spumant cum regna Profundi,
 Pullatæque gement cautes, & litora plangunt,
 Venandi quæ cura tibi, piscator, habenda,
 Jam nunc præcipio, quando terraque, marique
 Improbus est miseris labor impendendus, iniquam
 Quo saturare famem, duramque levare caducæ
 Pauperiem vitæ valeant; quibus hæud bona Fati
 Principio dat Sors, nec blando lumine Cælum,
 Ortaque nec nutu referunt astra benigno.

In primis solido subtexes (1) Dyctia spartho:
 Lataque sint maculas, nexisque tenacia nodis,
 Ultima & Oceani campos visura marinos
 Instita sit multo gravis ære; tumentia verrant
 Ut vada piscosi casses, prædamque reportent.
 Nonnulli extremo sua per discrimina textu
 Præduros silices, & grandia saxa reponunt.
 Cætera persimiles sint retibus: hos ubi casses
 In navi, puer, imposuisti ritè paratos,
 E portu solves animosus: & æquor in altum
 Piscatum venies, quamvis illisa reclament
 In scopulos freta pulsa Notis, & desuper ingens
 Porta tonet Cœli, ressuatque nigerrimus imber.
 Ergo ubi veloces tenuerunt alta carinæ,
 Albentes inter fluctus da retia ponto.
 Hinc geminum gemina firmabis cannabe cornu
 E prora, puppique, globum ne fortè sub unum

A a a 2

Con-

Qua arte inter pro-
 cellas piscandum.

Rete describitur.

Explicatio quo pa-
 tro instituat.

(1) Hoc rete, quod à Gallis primum inventum ferunt,
 estque familiare Gajetæ, Prochytaque incolis, nostri appel-
 lant *Tartana Francese*.

Concurrent, nullos gremio captura natantes.
 Proderit & longas utroque à vertice fagos,
 Brachia tenta velut, valido vincere rudente:
 Extremis quorum cervicibus inferere funes:
 Et nodis constringe; retro piscosa capaci
 Orbe trahent, largisque onerabunt retia prædis.
 Inde sinus humiles velorum expande, recurvum
 Inque latus deflecte, vagæ quod Tethyos amnes
 Spumantes transversa recurrat cæcula pinus.
 Sic secreta colunt qui Nereos antra profundi,
 Et raucos pelagi pisces odere tumultus,
 Captivi venient in retia: plurima cursu
 Postquam velivolo cava trabs per cæcula fugit,
 Collige vela: graves & aquoso è gurgite casses
 Duc super: innumeras squamosa è gente cohortes
 Aspicias, mixtimque plagis hædere, sinuque.
 Lætus & ingentem cumulum versabis in alium.

saxa, sylva, & are-
 na visandæ.

Id tamen in primis cura majore cavendum
 Ne piscosa trahas per duris aspera saxis
 Retia, nec saltus inter, spumosaque lustra,
 Nec quæ per densas sub lucida Tethys arenas
 Sternitur: at mollis quæ limus, & undique densum
 Stat fabulum, celsa solves de puppe Panagrum.
 Ni facias, duræ lacerabunt Dyctia rupes,
 Hærebuntque inter sylvas implexa marinas;
 Aut gravibus repleta sinus scindentur arenis.

At mihi, quis, Divæ Nereides, æquora primus
 Ingressus spumosa, nova piscarier arte
 Ausus, & horrendos nimbo contemnere ventos,
 Dicite: vos illum resonantes ire per undas,
 Et spumas inter miratæ solvere linum:
 Atque omnem obscura revocate ab origine famam,
 Si vester tanto mernit jam carmine Vates.

Ut primum reru
 invenitum.

Exoriens pluvio tristaverat æquora nimbo
 Phyllirides Chiron, vultuque minante, sagittas
 Imbriferas arcu torquebat, & undique ponti
 Tollebat Cælo freta pulsa procacibus Austris.
 Et jam Luna cavum bis luce repleverat orbem,
 Bisque nova rediens sinuarat cornua fronte:
 Attamen abruptis nondum turbata procellis
 Æquora, non & saxa vadis clamosa quierant.
 Interea Lycidas Miseni in rupe sedebat
 Piscator, Prochyta vectus qui nuper aprica
 Venerat Euboico quæsitum gurgite prædam.
 Oscus erat, Prochyta sed dudum Chlorida Nympham

Duxe-

Duxerat, & quatuor sæcundo semine natos
 Jam pater ex illa totidem susceperat annis.
 Hic quoniam finis non tempestatibus ullus,
 Nec pluviae modus, & ventis, his ora resolvit
 Secum multa gemens: Læsi quæ Numinis ira
 Tot tempestates pelago, tot murmura sylvis,
 Diluviumque undarum, atque horrida fulmina terris
 Intorsit, totumque involuit turbine Cælum?
 Credo equidem Divum offensis, & Virginis ira
 Infuetum spumare vadum, scindique trifulco
 Igne polos, ventosque unà certare furentes.
 Scilicet ut ventis tumefacta furentibus irent
 Æquora Tellurem vel submersura Profundo,
 Vorticibus classem seu dejectura profanam:
 Quæ fors invitis secat indignantia Fatis
 Æquora, bella sacris, Diis impia bella ferentem:
 At mihi quis misero deserta hac rupe moranti
 Pauperiem relevet? gnatis, charæque forori
 Quis victu vitam sustentet paupere tecto?
 Ter deni fluxere dies sine Solibus, ex quo
 Vela dedi, & mæsta natos cum conjuge liqui.
 Ah dulcis conjux! dulcissima pignora, nati!
 Quis vos interea vacuo nutrit in antro?
 Tu Virgo; quoniam curas mortalia Virgo,
 Aut miseris vitæ fer victum, aut marmora placat:
 Hactenus infanas potuisti perdere puppes,
 Et patrio è regno sceleratam avertere gentem.
 Aut verò infames si jam tetigere carinæ
 Litora, tu nutu poteris dispergere turmas,
 Atque pio Regi, populoque asserre salutem.
 Hæc dum multa gemit, somno defessus amico
 Opprimitur, mollique caput declinat in alga.
 Et vix prima quies obrepserat: aurea summo
 Cum Cælo veniens affulsit Olympia Virgo
 Ingenti sub luce: velut pulcherrima Solem
 Præcurrit croceis Aurora in vecta quadrigis.
 Lumine quo totum, penitisque in rupibus antrum
 Emicuit, roseoque simul spiravit odore.
 At Virgo hæc Licydæ divino ex ore locuta est:
 Ne dubita, puer, infames si perdere classes
 Mens fuit, & regno gentes prohibere profanas,
 Sacra Deum, ritusque, patresque ultura Latinos,
 Haud studiosa tui cessit mihi cura, tuæque
 Conjugis, atque tui sunt & mea pignora nati:
 Namque pios servare Deos quisne ambigat? Ecquis

De-

Despectum vidit. justum, meminitque relictum,
 Illius & tenuem natos perquirere quadram?
 Verum age, si tantum potuit meruisse benignis
 A Superis animi pietas, & candida morum
 Simplicitas, inter spumas, fluctusque sonantes
 Quaque inter ventos possis piscari arte,
 Accipe: mox placido juveni sermone retextit.
 Difficiles artes, memorique in mente locavit.
 Inde volans sese in nitidum dedit æthera Virgo.
 Quaque dedit, niveo tractum candore reliquit:
 Lactea ceu summo subtermicat orbita Cælo.
 Hic Licydas somno excutitur, latèque per antrum
 Aspicit insuetum terris fulgere nitorem:
 Ambrosiamque auram, & divini floris odorem
 Afflatu sentit Superum spirare beato.
 Aurea sed nusquam prospectat Virginis ora.
 Pronus humi labat, & sic incipit: O bona Diva,
 Quis tibi nunc tanto solvat pro munere grates?
 Quandoquidem nostras non averfariis amica
 Aure preces, summoque humiles dignaris honore.
 Sed cur ætherias, Regina, citissima sedes,
 Cœlicolumque choros, & Olympia regna petisti!
 Credo equidem, tanta non Tellus Virgine digna est.

Hæc dedit, & patriam, pacata Doride, venit.

Instituitque novas artes, & munus ad aram
 Fixit Olympiaco in templo, versuque notavit,
 Quæ sibi divino monstrarat lumine Virgo.

Cessandum cum
 sine more sæviant
 venti.

Verum si pluvix descendant amne perenni,
 Et venti immanes tollant sine more Profundum:
 Tum rigidas durare Hyemes, piscator, in antro
 Convenit ante focum, parcèque absumere fruges:
 Et circumfusus chara cum conjuge natis,
 E Sinuessano subtexere vimine nassas,
 Currere cæruleum plena vel arundine linum;
 Omnis durando quoniam Fortuna ferenda est.
 Cumque vetat majora sequi, ne mitte virili
 In parvis animo solertem impendere curam:
 Quæque negat Fortuna, tibi solertia penset.

Calamitosi anni
 , 1688 descriptio.

Haud secus elapsum miseri duravimus annum,
 Quo magis infaustum, aut pejorem secula nunquam
 Progenere; dabunt, speramus, secula nunquam
 Post ventura alium. Quid non miserabile terris,
 Et quid non dignum lacrymis spectavimus illo?
 Vidimus imensos Cælo descendere rivos,
 Ac toto insanum se fluctibus Æolon antro

Mit-

Mittere præcipitem, frænumque furentibus Austris,
 Et rapidis laxare Euris, Corisque, Notisque,
 Undique raucifonis vertentibus æquora nimbis.
 Vidimus immenso venientes rupibus amnes
 Ire palatinas dejectum gurgite moles,
 Exhaustumque homines, ipsasque à vertice sylvas,
 Quin etiam verfasque vices, & quattuor anni
 Tempora: nec sua per vestigia volvier Orbem,
 Atque alium rebus Fata induxisse tenorem.

Anne parum Superis visum est, quod nuper ab imis
 Cardinibus latè Tellus concussa remugit,
 Et tot cum miseris evertit civibus urbes?
 Ut rabies etiam Neptuni insana tumentes
 Tolleret in Cælum fluctus, rueretque refusis
 Vorticibus terras, urbesque haustura superbas:
 Insuetumque ageret Sol ipse, & fydera cursum:
 Scilicet ut sua non per tempora diffluat annus.
 Vix lacrymas retinere queo, dum funera cogor,
 Illius & sævi cladem meminisse diei;
 (Atra dies, atro semper signanda lapillo,
 Quam semper tristem, Dii sic voluistis, habebo)
 Cum Sol informi faciem ferrugine tinctus,
 Usque reluctantes, nigraque in nube latentes
 Egit equos, radiisque oriens affulsit opacis.
 Nimirum puro ne infandam lumine stragem
 Aspiceret, magnique daret præfagia luctus.
 Ipsæ etiam brutæ pecudes, ipsæque volucres
 Signa mali, ut perhibent, tanti manifesta dedere.
 Quin & sub cœcis undæ sonuere cavernis
 Et pigros retrò flexerunt flumina cursus.

Jam Sol è medio fugiebat pronus Olympo,
 Præcipientesque ipsi rapiebant fræna jugales,
 Insolitam afflantes auram, lucemque malignam,
 Cum venti posuere: sed æquora visa repente
 Altius attolli, montesque assurgere aquarum:
 Illicet excussis radicibus undique Tellus
 Concutitur: totis & concita fundamentis
 Immugit, magnumque ciet tremefacta fragorem.
 Ipsaque succussa pariter Tellure Deorum
 Delubra, atque ædes, lunataque mœnia, & altæ
 Confestim turres, unà convulsa ruina
 Subsiluere: cita mox & vertigine terræ
 Nutavere latus, jam jam casura, supremum:
 Mortalesque omnes casu oppressura repenti,
 Atque necem pariter, pariterque datura sepulchrum:

Ne

Terremotus prædi-
 & i anni enarratio.

Ne caderent pietas intactæ Virginis una
 Obstetit, irato rapuit quæ tela Tonanti.
 Nam secus ingenti genuissetmersa dolore
 Parthenope: & nusquam staret felicior illa
 Thyrreni regina maris, regnique beati:
 Clara armis, & clara viris, æquataque Cælo
 Molibus immensis atavorum, & divite luxu.
 Sed lapides tantum foret, & lacrymabile bustum.
 Bustum ubi divitiæ tot, opesque, aurique talenta,
 Millia totque hominum saxi oppressa jacerent.
 Vix & momenti flevisset secula luctum,
 Vix & momenti reparasset secula damnum.

Insignis Tholi Ec-
 clesiæ S. J. ruina.

Illius descriptio.

Una tamen (lacrymis quis temperet ora?) Tonantis,
 Telluris trepidante sinu domus alta supremo
 Culmine procubuit concussa, tulitque ruinam
 Ingentem, sonitumque dedit. Pulcherrima quondam,
 Proh dolor! è nostra cecidit cervice corona.
 O ubi syderio vertex æquatus Olympo,
 Et nivei lapides, & pulchro Dædala textu
 Marmora, & ex auro muri flammante corusci!
 O ubi spirantes viva sub imagine vultus
 Divorum, pictique arcus, & mille figuris
 Intertextus apex, & mille coloribus ardens,
 Et rutilis ardens gemmis, & iaspide fulva!
 Mirum opus in terris, & moles æmula Cælo.
 Æmula nam superùm felicia tecta Deorum
 Auratus, pictusque Tholus referebat: & ipsa
 Numina nativo veluti radiantia Cælo
 Divina sub luce, & majestate videnda,
 Felicesque dabat cœtus, & gaudia Divum,
 Et dias auras, & dii luminis haustum.
 At potuit cecidisse: jacet, miserabile visu,
 Maceries aggesta loco deformis in uno.
 Ergo tot annorum moles sudata labore,
 Tot manibus, studiisque hominum, cui barbara Memphis,
 Cui Rhodus, & Carum pendentia Mausolæa,
 Altaque cessisset Babylon, quis crederet? uno
 Telluris nutu, & momento proruit uno.

Et tu Romani (1) monumentum insigne decoris

Tyn-

(1) Magnificus Templi prospectus: quod Apollini pri-
 mum à Neapolitanis dicatum, mox instauratum à Tibe-
 rio Augusto liberto maris Prætoris Castori, & Polluci con-
 secratum est.

Tiberianæ molis
causæ.

Tyndaridis quondam geminis, Phœboque dicatum
Tiberio Prætoræ, mari quo tutior alto
Curreret, obstrictis, pacato Numine, nimbis,
Mille per annorum cursus, & secula septem
Casibus è tantis servatum concidis: uno
Abripiens tecum Fato decora alta vetusti
Temporis, & seclis numquam renovanda futuris.
Discite, mortales, ædes, & tecta superba,
Atque triumphales patrum contemnere moles:
Quicquid, grande licet, positum sub Sole caducum est:

Attonita urbis de-
scripsio.

Sed quæ tunc facies, pro Numina! qualis & horror
Rebus erat! quantumve dabant concussa fragorem
Liminaque, murique domum, & sublimia tecta!
Pars stetit exanimis: tenuem pars altera vocem
Vix ciet attonita, & celerem quâ tendere gressum
Haud videt in loca tuta, fugaque avertere mortem
Instantem dorso jam jam, & crudele minantem.
Ille fugit, refugitque, & nusquam certa saluti
Apparent: quocumque ruat, se perdere certum est:
Sub pedibus nam terra tremit, circumque labantes
Horrendum nutant ædes, murique dehiscunt:
Desuper imbre pluunt pinnæ, convulsaque tecta.
Sulphure permixtus nec jam spirabilis ipse
Aër est, vitæque negat, dum sufficit, haustus.
Clamorem attollunt alii, veniamque benignos
Exorant Superos, & pugnis pectora tundunt.
Omnia terror habet: miseros premit horrida cunctos
Formido, luctusque & plurima mortis imago,
Urbs tota immugit strepitu, mæstisque virorum
Cuncta sonant lacrymis, & foemineo ululatu.
Non aliam rebus faciem sub fine futuram
Crediderim Mundi, Cœlo cum lapsus ab alto
Plurimus igne minax, & majestate tremendus,
Stipatusque aderit tot millibus arbiter Orbis:
Cunctaque verba hominum strictim pensurus, & acta;
Inque pios feret astra, malosque ad Tartara mittet.

Edita in Samnio
ruina.

At non irati Samnitibus ira pepercit
Numinis; abrupti montes, patefactaque Tellus
Non uno conspecta loco: latèque dehiscens
Oppida cum villis, magnasque absorbuit urbes:
Millia totque hominum Fato fera perdidit uno,
Ingentesque evertit opes, quas plurima quondam
Ars dedit, & longo pepererunt secula censu.
Informes passim cumuli spectantur, ubi olim
Mœnia, turritæque arces, urbesque mansbant:

Tom. II.

B b b

Ob-

Obruta sub propriis non agnoscenda ruinis.

At meus insigni servatus munere Divum

Aggere saxorum, mediusque è pulvere cœco

Lidorus servatus. Evafit (1) Lidorus, erat qui forte sub alto

Fornice, qui quanquam ruiturus: at usque pendit;

Quò puer egressus campo se misit aperto,

Atque iterum Cœli prospexit sydera sospes.

Chare puer, nivei te mores, & pia Virgo,

Cui niveus cordi pudor est, & candida vitæ

Simplicitas Fato incolumem servavit acerbo.

Sed non hic modus ærumnis: majora dolemus:

Scilicet abrumpi cursum felicibus armis,

Ceteræ anni calamitates consentiunt.

Et spem tot bellis partam, clarisque triumphis

Incidi, & virides sensim languescere laurus.

Nimirum invidiæ stimulis agitata malignis

Alesto armavit reges, & fœdera rupit:

Fœdera Principibus non rescindenda Latinis?

Nuper ad Eubœam frustrâ rugisse Leonem

Adriacum læti Thraces sensere: sub una

Totque ducēs, & opes, & vires Chalcide fractas.

Gavisque leves ultrò decedere Moschos,

Et malè Sarmaticas Lechum posuisse secures.

Parte alia socio spumantem sanguine Rhenum,

Dejectasque igni, ferroque audivimus arces,

Et desolatas passim deslevimus urbes.

Insidiisque peti Regem, ritusque Latinos

Everti, effrænesque palam strepere arma rebelles,

Et conjuratas Batavorum accersere classes:

Accendique omnem fatalia bella per Orbem.

Bella triumphales nullos visura curules:

Attamen Odrysiis non despicienda tyrannis.

Scilicet Ausonidum, Scythico quæ plurima fecit,

Hæc prædatori reparat discordia regnum.

Sed jam lethiferum tenebris caput abdedit annus:

Sperandum nunc læta novo: procul (2) ære fugato

Infor-

(1) Vatis alumnus, qui Beneventi juventutem Latinis Literis erudiebat: cum verò modestiæ consulens ne puerum solus in gymnasio alloqueretur, in atrio versaretur, terræmotus repenti obortus est, corruitque gymnasium: atrii vero fornix etsi undique scissuris pateret, stetit tamen.

(2) Vetus moneta à sceleratis tonsoribus adeò corrupta, ac detonsa, ut intolerabilis planè esset.

Informi, trepidæque minis Telluris, & undæ,
Jam populis studiosa suis (1) Argentea cudit
Secula Parthenope; quæ, sit modò Jùppiter æquus,
Aurea Saturni Fato meliore sequentur.

Bbb 2

HA-

(1) Nova excusa, quæ arduo primum conatu incepta,
felici tandem eventu initio anni MDCLXXXIX, summo
plausu pervulgata est.

HALIEUTICORUM

LIBER SEXTUS.

H Ac piscosa tenus per molles retia saltus,
Vimineasque plaga, & acuta tetendimus uncis
Fila, quibus pelagi volucres mactavimus: at nunc
Sunt ferro, Neptune, tuo, quo spumeus ira

Fundamenta quatis terrarum, & cœrula Ponti
Bella vagis tractanda feris. Age numine dextro,
Dive, adsis, primæque fove præludia pugnæ.

Nec minus ò nostri decus ævi, te duce quando
Squamosam in gentem non ludicra bella movemus,
Annue, CARDENIDE, cœptis, viresque ministra
Bellanti, ut victor donatus tempora myrto,
Heroam affectem per Martia prælia Laurum.

Non te dura manet, Piscator, lucta, minorum
Sternere veloci jaculo genus omne natantum:
Seu vaser in campum ruat Osmylus, aut Synodontes
Occurrant, rapidique Lupi, Nêstesque fugaces:
Namque uno poteris configere protinus ictu,
Vibrando si dexter eris, sub cœrula telo.

Hinc tibi præcipio teneris assuescere ab annis
Spicula sæpè manu, sæpè & versare tridentes,
Non secus ac juvenes venturi ad prælia, primum
Exercentur equis, campoque excurrere discunt:
Atque habiles sese pilis, levibusque sagittis
Afficiunt, mollique student præludere arena.

At quoniam pisces per saxa frequentius errant,
Ut nitidum læto carpant de vertice muscum,
Idcirco viridi florentes g ramine cautes,

Et

Fascina usus.

Quibus in locis.

Et scopulos, Piscator, adi, quos undique Tethys
Alluit: hic rimis Saxorum, aut margine in udo
Depascens herbosa pecus venare tridente.

Interdum cymba poteris, dum curris, ab ipsa
Lubrica per liquidos Nerei ludentia campos
Agmina conficere: aut molles dum projicis escas:
Quas circum subito cœtus glomerantur aquosi.

Verum, ut per cœcos saltus, spumosaque lustra
Clarius undosas acies, populumque fugacem

Aspicias, domiti guttas, venator, olivi
Plurimus infundas Pelago: sic cœrula fient
Lucidiora vitro, quò cernere detur opacæ

Quicumque in gremio Thetidis grex squameus errat:

Oleo infuso clarior
aqua fit.

Quamquam Sol radiis dum totum amplectitur Orbem,
Atque operi insistit genus omne, hominumque, boumque

Et campis spatiantur oves, & pascua lustrant,
Ipse suum possit Piscator inire laborem,

Non piscationi
opportuna.

Opportuna tamen magis est, & commoda fraudi
Humida nox: faciles vestrum sub nocte laborem

Exercete, viri, cursentque per æquora lintres,
Et tacitos non una secet cita palmula fluctus.

At si quærere amas, per opaca silentia prædam,
Vel piceam, tædasve ferat splendore coruscas

Noctu faces adhi-
benda, quibus pisces
stupescit hæreant.

Curva tibi puppis: viso nam lumine longè

Hærebunt medio stupefacti gurgite pisces.

Ceu densas inter tenebras, noctemque profundam

Si quis Avernales Erebi conspexerit umbras.

Attonitum tu cæde gregem. Sed singula nostro

Carmine percurram belli præcepta gerendi:

Nam varios non una neci dat machina pisces.

Et primò ingentem Neptuno credere textum

Invitant Siculos ludentes æquore Thynni,

Pelamydumque chori, & læta Pompilus in umbra:

Et jam bella jugo clamat speculator ab alto.

At sinuosa prius quàm litora linquimus, & quàm

Lethiferas per lata plagas vada solvimus, omnem

Accipe rem populi, Piscator. Aquosa per alta

Perpetuo Thynni cursu fugiuntque, ruuntque

Turmatim: Grajo Dromades hinc nomine dicti:

Cursorum Latio nostri vertere vocantes.

Thynnorum natu-
ra, & mores.

At licet assiduè percurrant Nerea, nunquam

Ordine ni certo, quadroque sub agmine Ponto

Incedunt, veluti Delphines, ut acrius hostes

Irrumpant densi contrà, pugnentque feroces,

Ætheriæ partem sortiti mentis, & acre

Et quadro incedant
agmine.

Inge-

Ingenium, ventos, & nubila, & uda serena,
 Et vices anni, ven- Prænoscentque vices, & tempora mobilis anni.
 tosque præsentiant. Ut primùm è gelidâ Boream Mæotide flantem
 Præfensere, citi venientes agmina jungunt.
 Hinc Ponto sua castra movent, ventisque secundis
 Bosphoron invadunt, præterque Propontida vecti,
 Per maria exarsus. Ægæis miscentur aquis, latèque per omnia
 Inclusæ Thetidos vada salsa, sinusque pererrant.
 Ast ubi jam properans nimbo comitata sonanti
 Bruma rigens illos comprehenderit, humida figunt
 Illic castra, ipsoque Hyemem sub gurgite durant:
 Tempore, quo nimium pinguescunt ubere succo.
 Sed cum ver nitidum caput effert, summa revifunt
 Tethyos alta, vagisque flagellant marmora castris.
 Donec Sol nimis fervoribus increbrescens
 Exiguas nemorum faciat pastoribus umbras:
 Redeunt in Euxi- Nam tunc Euxini repetunt freta, perque tepentes
 num æstate. Æstatem fluctus, & inhospita litora ducunt.
 Ast illud mirum est: subeuntes cærula Ponti
 Threjiciam dextrâ ripam stringuntque, premuntque:
 Bythinum levâ litus, perque æquor Abydi
 Euxino egressi mediam labuntur in Hellen.
 Lævo oculo obtu- An quia nimirum lævo caligat in igne,
 fiores. Acrior obtutus dextro? Sub lumine Lunæ
 Dormiunt. Interdum dulces imâ sub Doride somnos
 Conciliant, mollique reclinant corpus arenæ.
 Durus ubi longo Piscator sæpè tridente
 Sopitos ferit, & morti dat plurimus atræ.
 Voraces sunt. Ventris inexpleti rabies insana voraces
 Acrius exercet Thynnos: cogitque sub alvum
 Mittere perpetuo quodcumque occurrat: & ipsos
 Nonnumquam fœtus, atque ova recentia mandunt.
 Ut nec fœtibus suis Nec pietas movet ulla feras. E piscibus alter
 parcant. Haud equidem Thynno sceleratior, humida lustrat
 Æquora. Pelamydes, socium genus, omnia servant
 Palamydes cum Thynnorum studia, & mores, connubia, & ignes:
 Thynnus meant. Ordinibusque meant junctis, & fœdere pacto
 Cuncta tenent omnes eadem, victumque, Laremque,
 His animadversis, instat jam tempus acutum
 In validum Oceani pecus intorquere tridentem,
 Antè sed opportuna tibi quærenda profundo
 In medio sedes, ubi figere castra licebit.
 Quibus in locis Thynnorum piscatio fiat. Optima censetur, prono quâ flumine Nereus
 Profluit, & magno curvantur litora flexu
 Post virides colles, & Promontoria longa.

Talia

Talia sunt Thetidis Lilybeia saxa Sicanae,
 Et refluxæ Nefidos aquæ, Stabiæque vetustæ;
 Est & Sardoi sinus æquoris, atque repostæ
 Trans Calpen Gades, & (1) Tingi litora, & omnis
 Herculei tractus Pelagi, Nilique fluenta,
 Præter & Ægæum quæ fluctibus obstrepit Helle;
 Et quæ devexi venientes accipit undas
 Bosphorus Euxini, latèque Propontis inundat,
 Auriferum juxtà (2) cornu, quæ è colle sinistro
 Leucopetram (3) denso fugientes agmine currunt,
 Dum Vere è nigra veniunt Mæotide Thynni.
 Sunt alique sinus, quos fama obscura recondit:
 Quippè ferunt tenues operosa in retia prædas.

Nunc age, cum primùm Maii fulsere Kalendæ,
 Et læti rident non unâ Chloride campi,
 Quæsitam in sedem venies, Piscator & undis
 Hic primùm demitte (4) Crucem, que quattuor Orbis
 Quattuor ostendat radiis partesque, situsque.
 Indè oblonga mari sociatis (5) insula lembis
 Creditur auspicio Divorum, & murmure læto.

Crux ubi missa; plagas terrarum, & sydera monstrat,
 Aulæ (6) medium descendat: & una tepentem
 Pars petat Occasum, pars altera vergat Eoo:
 Anchoraque è ferro tibi plurima firmet adunco
 Carceris alti gyrum, & lethiferum Labyrinthum.
 Ast ubi jacta, natans leve signet in æquore suber,
 Profuit interdum durâ pro cuspide, saxa
 Mittere; namque etiam fundantur retia saxis.
 Insuper, extremæ Zephyrum qua respicit Aulæ
 Angulus, intextusque (7) Procoeton jungitur olli;
 Illinc Thynnagrii vicina in litora (8) Caudam
 Extendes, ærata mari quam dente tenaci
 Anchora, vel jactæ sublentent gurgite rupes:

Quo tempore in-
 Situenda piscatio.

Quove situ demis-
 tenda retia.

Et anchoris fir-
 manda.

In

(1) Africæ portus *Tanger*. (2) Bizantii promontorium;
 Auricornu, Plinius vocat: à copioso proventu Thynnorum.

(3) Albicans in mari petra ad ripam Chalcedoniam, cu-
 jus aspectu tetriti Thynni ad Auricornu, vulgò *Chrysocce-
 ras*, desceunt, ubi eos Byzantini capiunt, Chalcedonen-
 sibus vero ferè nulla piscatio. (4) *Crociato*, rete in crucis
 formam contextum, quo mundi cardines quatuor cuspidibus
 indicantur. (5) Totum Thynnagrii corpus, quod nostri *la
 Tonnara* vocant. (6) *La Sala*, retis centrum.

(7) *Anticamera di Ponente*. (8) *La Coda della Tonnara*.

In transversa ferant Thynni, ne fortè ruentes,
 Dum celeres urgent vaga signa, citantque natatus;
 Extremâ pariter Septem quâ parte Triones
 Eoam (1) Conclave petit, prælonga sub Arctos
 Inque latus dextrum, sedemque reflexa rubentem
 Retibus è solidis extenditur altera (2) Cauda:
 Et saxi, ferrove simul munitur adunco.
 Vertice in extremo Caudæ sinuosa revolve
 Eoam in sedem contorto (3) Dyctia gyro:
 Namque oculo spectant dextro quia litora Thynni,
 Dum placidum læti pingunt salis æquor; & illis
 Os tenerum Natura dedit (mirabile dictu,
 Unius impatiens contingi pollicis ictu)
 Idcirco occurrunt dum retibus, ora reflectunt;
 Atque retroverſi ſua per veſtigia, textum
 Spontè dolum ſubeunt, & ineluctabile fatum.
 Non ſecus Euronoton quâ respicit inſula, rete
 In latus intorques geminum Conclavis Eoi.
 Nimirum roſeo ſurgens quâ ſibilat Ortu
 Euris, & imbrifero quâ turbine perſonat Auſter;
 Et quadro pariter deduces retia plexa:
 Inque altâ firmabis aqua, quâ Vesperis atri
 Aſpectat gelidam Conclave Lycaonis uſam.
 Nam Tartefiaco qua Sol caput amne recondit,
 Thynnagrii protenſa jacet pars (4) ultima, piſces
 Collectos Piſcator ubi cæditque, capitque.

Thynni dextro
 oculo terram ſpe-
 ctant,

Thynnuspex qui-
 bus ſignis ex alto ve-
 nientes Thynnos de-
 prehendat,

His ſuper in lembo non longè à retibus ipſe
 Thynnuspex (5), cui ſorte datum obſervare Cybias
 Agmine denſato venientes, atque canoris
 Carminibus dare ſigna, vigil conſiſtat, & illi
 Aſſiduè latus omne maris proſpectet, aperto
 Ludentes vario thynni ſi fortè natatu
 Incipiant Pelago deſcendere. Tum citus omnes
 Imperet, ut pueri properent, cymbæque fugaces:
 Sed quibus indiſciſ cete deprenderè poſſit,
 Expediam: tranquilla ſilent dum marmora ventis
 Si cani fluctus, vitreique per ærâ rores
 Spargunt, Delphines arant, Thynnive Profundum:
 Aut verò Engraules ſi denſo examine currunt,
 Cæruleis vel falſa ſuper volitaverit alis

Mer-

-
- (1) *La Camera di Levante.* (2) *Il Codardo.*
 (3) *Il Ritorto del Codardo.* (4) *La Camera della morte.*
 (5) *Piſcator ille, qui venientes Thynnos obſervat.*

Mergus, & è faxis cantu compellat amicas
 In prædam Fulicas, pleno descendere cœtu
 Thynnidas aspicias; quoniam pacata per alta
 Ducere amant choreas, & lento ludere Ponto:
 Atque inter lusus amor unus, & una voluptas
 Venari Trichias, ventrisque explere latratum.
 Et Trichias (2) mergi pariter, Fulicæque marinæ
 Sectantur, replentque escis felicibus alvum.
 At quia prædantes Engraulen impuhè per æquor
 Nativis norunt stimulis agitare Cybias;
 Cetibus idcirco volitant de litore visis.

Thynni Trichias
 infestantur.

Ut & Mergi, Fulicæque.

Quo modo Thyn-
 norum venatio per-
 agenda.

His actis, ubi jam tempus procedere in armis
 Bellatum campis pabem, & spolia ampla referre,
 Veloci ternus lembo (2) Cætarius adstet
 Pervigil Eoi conclusa ad limina septi.
 Quod puer, ut magno properare sub agmine Cete
 Conspicit, adducto confestim vimine, valvam
 Pandat, ut ingressæ reserata per ostia turmæ
 Carceris (4) Eoi medio stipetur. Ab aula
 Verum si soli venient, ne clausa relaxet
 Limina, per maculas quoniam postrema subibunt
 Retia spontè sua. Læva qua parte patefcit
 Ampla Procœtonis, sed stricto janna textu,
 Stent seni gemina in cymba, qui carceris ardent
 Ostia, cum densi vallum petiere manipuli
 Inde (5) ducem subiti moneant: qui lintre recurrens
 Inclusos textu pisces agat agmen in unum:
 Atque hinc in dextrum mittat conclave coactos.
 Non secus Occiduo seni stent cætere lembi,
 Et solers agat excubias (6) Thynnarius antè
 Hesperium Septi limen: sed plurimus aula
 Enatet in media lintre; cumque aspicit intus
 Orcynos hinc, inde vago procurrere cursu,
 Nec tandem in geminum se se detrudere cassem,
 In medium conversa diem quæ lata patefcit,

Tom. II.

Ccc

Ocyris

(1) *Smergo*, aves marinæ à mergendo dictæ: ut sunt etiam Fulicæ. (2) *Tannaroto*, qui piscationi Thynnorum dat operam; Thynni enim Cete appellantur; cum ex illorum genere sint. (3) Vulgo *Porta Chiara*.

(4) *Camera di Levante*. (5) *Qui opesi preest, il Rai* si Arabica nomenclatura indigitatur.

(6) Idem, qui Cætarius: quasi Thynnorum venationi insistent.

Ocyûs occludat (1) portam, nec stricta repandat
Ostia, ni cœtus sit carcere clausus utroque.

At verò Superis cùm præda faventibus ingens
In textum ruit, atque omnis latè insula fervet,
Thynnagrium pueri, junctis ad munera lembis,
Deprimere in fluctus certent, quibus incubat; & sex
E duro torti spartho, domitoque sub undis
Dyctia prægrandes teneant, longique (2) rudentes,
Quos & suberibus multis, mixtimque plicatis
Nantia sex totidem super alta volumina fundent.
Binaque Thynnagrii fluitantes gurgite valvas,
Sustinent pariter glomerata volumina nodis.

Ducis solertia,
cum cœdendi jam
Thynni.

Quod superest, ubi veloces ad retia cymbæ
Convenere, virique una certare parati,
Bis deni portam, subductis funibus, Aula
Occludant senis delati lintribus: ipse
Sed qui operi tanto dux assidet, (3) arbore vectus,
Et quatuor sociis comitatus, retia circum
Excurrat, eelerique fuga simul omnia lustrat.
Censeat & numerum (4) Tritonum, & corpora pendat,
At si quâ retis dissuto vimine corpus
Spectat hians, socios sarciri protinus illud
Imperet: interea prora piscator ab ipsa
Palladiæ ponto guttas infundat olivæ,
Ut magis undosi clarescant testa profundi.
At si parcere amor liquido, venator, olivo:
Erue, dum capitur, cristallina lumina Thynno:
Inque avulsa vadum radio demitte: repente
Tota serenato fiet nitidissima fundo
Tethys, & in penitis cernes, quæcumque latebant.
Interdum filo suspensum præderit orbem
In medias nitidum collidere sæpius alnos;
Nam depicta gregem tibi deteget Iris opacum.
Hæc cum præstiterit dux impiger, agmen in unum
Per longos latè casses errantia cogat
Armenta: hinc fortem bellatum accedere pubem
Imperet, & dictis nutantia pectora firmet.
Extemplo lapidum jactu, & clamore secundo
Ex Oriente fugent, furvique ad Vesperis oram,
Inque Proœtonem compellant agmina Nauæ.

Huc

(1) *Faratico* Siculis dicta est. (2) *Napani*.

(3) Hanc cymbam Siculi *Masciara* nuncupant.

(4) Sic appellantur magni Thynni.

Huc ubi p̄ventum, reſerata per oſtia clauſtri,
 Perque aulam cogant mediam ſuccedere lævum
 Carceris in ſeptum, cœtus quò cogitur, & quò
 Cum lapidum jactu, ſonituque exterritus omnis
 Devenere, citi juvenes lata oſtia claudant,
 Heſperium lethi queis ſe (1) conclave cubili
 Adneſtit: tali piſcantes nomine dicunt
 Ultima Thynnagrii loca cæca, tricuſpide ferro
 Sævus ubi captum perdit Cetarius agmen.
 Hinc geminæ clauſtrum ingreſſæ lethale carinæ:
 Hæc levis ad clauſtri valvas ſe ſiſtat: & illa
 Adverſa ſtatione, ipſoque in limine ſepti.
 Mox geminos imo tolli de gurgite funes
 Continuo pubem dux imperet: inde rudentes
 Quattuor & reliquos bini ſubducere lembi
 E latere adverſo conentur, ut omnis ab alto
 Muralis ceu tela mari conſurgat in auras
 Thynnagrii moles, & recta ſupernatet undis.

Qua diligencia at-
 tollenda ſit machina.

Post hinc alato dux circumveſtus in alno
 Singula Thynnagrii curſu loca præpete luſtret,
 Atque animos diſtis accendens excitet iras:
 Spondeat & prædam ingentem, prætiūque labori.
 Mox faciat belli ſignum, Divisque vocatis,
 Ipſe manu primus velocem intorqueat haſtam.
 Exemplo ducis in Thynnos generoſa juvenus
 Tela citi jaciant, iterentque in vulnere vulnus:
 Atque obluſtantes latè cædantque, necentque:
 Et cæſa in ſocias deducant corpora cymbas
 Æratis appreſſa uncis, ferrove bicorni.
 Aſt ubi jam multâ lembi ſub cæde fatiſcunt,
 Optatam læti veſtent ad litora prædam.
 Qualiter adverſos cum jam ſtetit agmen in hoſtes,
 Spumanti ſubveſtus equo dux ſingula viſit
 Cornua, & ardentes diſtriſtis enſibus alas:
 Peſtoraque irritat diſtis, & ſufficit iras:
 Speque novas addit vites, animumque miniſtrat.
 Hinc ruit, & primus ferro ſtipata læſſit
 Agmina, lethaliſque volans furit enſe tremendus.
 Confeſtim poſt terga ducis ſuccenſus in hoſtem
 Præcipitat ſe miles, acutaque ſpicula vibrat:
 Diſpergitque acies, cæſoque ex hoſte ſuperbus
 Ingentes in caſtra trahit victricia prædas.

Ducis oratione
 firmandi animi: Et
 exemplo dato jam
 belli ſigno, venatio
 petagenda.

Ccc 2

At

(1) *La Camera della Morte.*

Qua arte Thyn-
nos Tarentini piscā-
tur.

Ad Tarentinum
Archiepiscopum A-
postrophe,

Quia arte Thyn-
nos Tarentini piscā-
tur.

Piscationis modus
exponitur.

At non OEbalia Thyanum Piscator in unda
Tam magno captat sumptu, tantoque labore,
At quibus Herculeo nam me vidisse Tarento
Cum dites peterem Diunos, & Iapygis oram,
Jam memini, tantique juvat meminisse laboris)
Artibus expediam. Dextro tu numine Vati.
Da faciles auras (1), FRANCISCE, tuisque secunda
Auspiciis, quæ magna leves incepta Camoenæ
Partheniæ conantur: age & tu Phœbus Apollo
Castalios aperi fontes: totumque reposis
Ex adytis Heliconæ, nemusque repande beatum
Cantanti, & sacri venias tu carminis author:
Tu trepidæ Cynosura ratis: tu Tiphys: & ipse
Piscanti læto niteas felicior astro.
Namque Phalanthæi magnus si pastor ovilis,
Pascis oves terris, mox transmissurus Olympum:
Ipse etiam formosus oves ad flumina pastor
Delius Amphrysi pavit sub Thessala Tempe:
Qui modo non calamos, non dedignatur & hamos.
Fors erit (d utinam fortunent Numina vota)
Ut post emensas Alpes, Arctoæque regna:
Aut, placeat magis, ad Regem Legatus Iberum
Veneris, & Patris dederis responsa Latini,
Ausoniam sospes, dominamque reversus ad Urbem,
Romuleo fulgens ostro, insignisque Galero
Accedas plectro Vati cantandus eburno.
Interea bonus æquoreas ne despice Musas.
Ut primum è summo recinit custodia saxo
Lubrica stipato properare sub agmine Cete,
Ingenti textu compacta è canthabe torta,
E geminis hinc inde gripis de puppe juvenus.
Retia solvit: erunt queis margine nexa profundo
Grandia saxa gravi pro plumbo, ut fixa sub imo

Pon-

(1) FRANCISCUS PIGNATELLUS Archiepiscopus Tarentinus
Vibonentium Ducis, Hispaniæque magnatis ter maximi Ger-
manus. Vir tot, tantisque virtutibus, egregiisque animi do-
tibus conspicuus, ut merito ambigas an majorem à nobilissi-
mo sanguine traxerit gloriam, quam sibi sapientia, vigilan-
tia, comitate, prudentiaque, ac regia pene munificentia com-
paraverit: ad omnium animos sibi officiis promerendos uni-
cè factus: & propter singularem in Vates, ac literatos
homines humanitatem, ac benevolentiam immortalitate di-
gnissimus.

Pondere stent fundo graviore; frequentius amplo
 Hinc ubi jam circo magnos cinxere Cybias;
 Et simul in curvo fundarunt litore funes
 Hinc, illinc; coeant ne retia forsan in unum.
 Ingenti in terras nisa sinuosa reducunt.
 Dyctia, quæ litus cum devenere propinquum,
 Si per arethosos tractus, mollesque trahantur,
 Interius textu cingunt squamosa secundo
 Agmina, & angusto concludunt Thynnida gyro.
 Hinc primò mediis in fluctibus orbe relicto
 Ne qui fortè cito dilapsi indagine saltu
 Evadant brevior, graves ad litora casses
 Adducunt, terras quæ cum venere, sub æquor
 Piscantes nudi descendunt corpora, Thynnus
 Ceu luctatus: catadamque valentius ipsam
 Vi multa appendunt dextrâ, stringuntque tenaces;
 Quandoquidem cauda polleat fortissima Cete.
 Inque (1) gripos lævâ tridunt, validoque lacerto.
 Verùm si duris sint aspera litora saxis,
 Lethiferum Pontus dictum cognomine (2) rete
 Credunt: æque ipsis retrahunt de gurgite cymbis.
 Hoc, velut extensâ resupinos syndone Thynnus
 Accipiunt: onerantque optato pondere lintres.
 Quin etiam OEbaliis mos est in carcere captos
 Orcynos servare diu: cumque ipsa petit res,
 Educunt, vœvumque ferunt castella per alta.
 Illud at interea cura majore cavendum,
 Ne noctu ardentes tollantur vertice tædæ;
 Nam nitidâ Thynnus fage, territus, illicet omnem
 Disrumpet latè textum, quo liber ab arcto
 Carcere diffugiat, lucemque evitat iniquam.
 Idque mali pariter metuendum, spumea surgat
 Tempestas si fortè mari: fluctuque canoro
 Pulsæ resonent carnes, & litora plangant;
 Nam rauci fugit impatiens stridoris, in altum
 Thynnus, & objectum disrumpit corpore vallum.
 Sed Palatinis digno me viscere, mensis
 Usque peregrinis revocas, Acipenser, ab undis,
 Qui quondam Grajo fueras sermone Silurus:
 At nunc Germanis Sturio, Gallisque vocaris:
 Quo cive Austriacus decurrit rite superbus
 Ister,

Thynni cauda fortissima.

Thynni cauda fortissima.

In ipsa retibus longum asservantur.

Territant Thynnus facies.

Quibus in fluvio versetur Acipenser.

(1) Genus cymbæ piscatoriæ apud Tarentinos.
 (2) La rete della Morte.

Ister, & in tanto jactat se Rhenus alumno,
Et Padus, & Liger, & Mæotidis unda paludis.
At quæ regali species, Thyrrhæ, natanti;
(Namque etiam Tibri est, domina donatus & Urbe).

Illius descriptio.

Accipe. Devexos tereti qui corpore fluctus
Exuperat cursu, & fugientia flumina tranat,
Oblongusque, scaberque cutem, & cervice quadrata
Gibber & in dorsum surgit, viridique smacagdo
Concolor argento: sed lævi candicat albo:
Armaturque gravi rostro, rostroque decora
Pendet barba, nitent roseo ceu velleta Mullo:
Verum purpureo flavescit viscere dives;

Frustra ferro quæ-
ritur.

Totus & ossiculis durefcit corpora, cætus
Flumineos inter non ultimus ille Silurus.
Quem frustra, rigidis quamquam, venaberis ihamo
Piscator; lato quoniam non devorat escam
Guttur: sed tennem lambendo fugit ab illa
Humorem: vel subter aquis cænosa profundis
Effodit ore, suis de more, cibumque requirit
Interdum roræ, & limosâ pascitur undâ;

Retibus capiendus,
& quo modo.

Casse igitur magno, validoque sonora secundum
Flumina decipies solertior: at prius illud
Mente tibi multa curandum: retia piscem
Ne claudant adversa: latus stipentque, premantque:
Nam secus herbosam veniens captivus in actum
Dyctia disrumpet quamvis fortissima: tantum
Olli robur, aquas fluvii dum potat amici.

Ingens illi vis.

Insuper in sicco dum ventri innititur, ingens
Vis, piscatorem rigida quæ verberet cauda
Sternat humi feriens, & fortis dividat ipsos
Interdum palos ictu, contosque valentes:
Percussoque simul de marmore decutit ignem.
In latus idcirco, puer, inclinare memento.

Quo astu à Rheni-
colis capiuntur.

Sed quibus Eridano in magno, Rhenoque bicorni
Artibus inquiras prædam, Piscator, opimam,
Da faciles aures, res est non multa, docebo.
Tres, quatuorve cito descendant remige cymbæ
In fluvium molli de margine: mox ubi natem
Incertum hæc illæc per flumina lata Silurum
Conspexere, ruant taësti post terga sequentes:
Donec odorifero florentes gramine ripas
Lætus habet propior, seseque crepidine sistit,
Quæ brevis unda, vadoque sonans effunditur amnis,
Tunc magno clamore strepant, sonitûque laceffant
Sydera confestim nautæ, quo territus actam,

In-

Inque vadum sese pellat, quæ nulla potestas
Remigio vitare maonum piscantis, & hastam.
At qui Danubii potant vada, quique Tibiscum,
Sopitos molli ferro jactantur arena.

Per totum quævis Acipenser nobilis annum
Captetur, flavoque exornet nectare menas:
Solstitio tamen in medio, puer, herbida propter
Flumina quære illum solertior; ubere quando
Pinguescit læto, dulcissimus, inter ut ipsa
Magnorum apponi possit convivis Divum,
Pro dia ambrosia, & divini nectaris haustu.

A Pannonibus fascina feriuntur.

Quo tempore scilicet
cior piscatio.

Glanidis venatio

At neque te patiar grassantem impune per Istrum,
Glani: Sed in viridi cedam te, cuspide ripæ,
Aut hamo potius. Hæc d. tu, Myse, docendus
Campano propterea Vati, si multa cupido
Extimulat prædæ pectus, vel gloria tangit.
Principio, curvoque iugo, binisque juvencis
Danubium ad magnum venies, quæ commoda sedes
Fallendis tibi visa feris. Hic sub iuga primum
Mitte boves, medioque iugi mox vellera nodo
Torta liga, capisque adverso funis acutum
Cum tosto tauri nectas pulmone tridentem.
Hinc fluvio demitte: sedensque crepidine ripæ
Expectare juvat venientem Glanida fundo.
Cumque atram tenet ore necem, tu vimine torto
Avertes à fonte boves: mora nulla, tremendum
Aspicias bellum: male sano faucibus ictu
Hinc Glanis validus funem trahet, inde juvenci
Adnixi cervice ferent: hic pulvere campus
Excussus feryet: spumis hinc concitus Ister
Albet, & horridonis reboant stridoribus undæ.
At tu nè cesses stimulis urgere juvencos,
Donec vi multa veniet, fractusque dolore
In viridem Glanis ripam captivus ab Istro.

Perge, tridentiferi rursus spumosa petamus
Regna Dei, vitreaque sonantia Doridos antra,
Flumineis egressi è fluctibus: inque feroces
Bella. Canes, Galeasque truces horrenda feramus.
Quæ loca Centrinæ habitant canosa, Canesque
Lintre petes, plumbumque mari demitte, setorto
Cui catulus filo patria de gente revinctus
Albus erit, vivus caudâ qui verberet undas.
Ut catulum spectant Galei, volat omnis ab imo
Agglomerata choros Galeorum, & dira Canum vis
Auxilium latura: gravi tu cuspide turbam

Et Canum.

Dede

Quorum mira in
suos pietas.

Dede neci, aut illo potius comprehende, rotundo?

Nec captura levis; totam dispergere gentem

Aut Hypocha, aut ferro poteris; namque omnibus una

Mens est, inviso socium subducere letho.

Si nequeant, periisse juvat, pereunte sodali.

Tantus amor generis servandi, & gloria gentis.

Non secus adverso Regem si Marte cohortes

Hostiles inter delapsum, inimicaque tela

Conspexere, volant excussi fulminis instat,

Densata sociorum acies per tela, per hostes,

Vique viam, ferrove secant, mortemque lacessunt:

Defendant ut Fata duci: quod iniqua negabant.

Si Divum decreta, & non revocabilis ordo, ni hoc

Jucundum cum Rege mori, & laudabile duorum

Hic amor, hæc dominoque fides præstanda. Sed o qui

Nunc mea vocali ludentes murmure venti

Vela implent, patrioque averrunt litore puppim?

In medium fert atra diem: retroque sonantes

Præstani fugiunt fluctus. Age nota Pelori

Gladiatorum piscatio.

Æquora, (1) Scyllæumque, sinumque petamus Orestis.

Nosco omen: Ziphis jam me mucrone laceant:

Egregiamque parant belli sub fine coronam.

Huc mecum properes, nostræ spes inclita Musæ.

Ad RUFFIADEN.

RUFFIADE (2) generose, precor: Sunt hæc mihi quando

Auspiciis hæccepta tuis. Tu prælia, & arma, tu

Et Gladium iras Vati narrare solebas, sed

Dum vectus picto Rhegina ex urbe phaselo,

Scyllæum, te visurus, tua regna, petebat.

Quare age, quas olim properanda in carmina vires

Spontè dabas, Vati modo suffice: te quodque possit

Tollere ut æterno ventura in sæcula cantu.

Et CARDENIDEN
Apostrophe.

At tu Partheniæ decus immortalæ Camœnæ

Adsis, CARDENIDE, pugnae bonus arbiter: idemque

Auctor: & ipse mihi per te sit dexter Apollo.

Quin etiam magnis si mentem avertere curis,

Et juvat ingenti rerum subducere mole

De-

(1) Oppidum Calabrie contra Pelorum a Scylla dictum, ex quo Siculi æstus exordium: vulgo *La Sciglio*.

(2) FRANCISCUS M. RUFFUS Scyllæi Princeps; Sinopolis Comes, &c. ex antiquissimo Equestri ordine, & fascibus, & majorum gestis illustris: vir moribus antiquis, pietateque conspicuus, dignus qui aureo Italiae sæculo nasceretur: cui se plurimis adstrictum beneficiis. Vates proficitur.

Defessos interdum animos, hunc protinus infer
Magnanimos gressus; nam sunt te Principe digna,
Quæ modo cæruleis dabimus spectacula scenis.

Quo tempore Gladii ad pabula veniāt.

Postquam Thynnariidæ vultus texere decoros,
Solstitio properante, leves ad pabula currunt
Turmatim Ponti præter vada, perque sonantes
Ægæi fluctus Ziphia, trans Joniumque

Sylva marinx scylleo in mari.

In Scyllæa vago contendunt marmora cursu.
Subter ubi densis frondescit sylva viretis,
Assimiles Quernæ bacchas quæ plurima glandi
Procreat, & longos extendit in æquore ramos.

Ex quibus baccas Gladii, Thynique depascuntur.

His Gladios vesci baccis certissima fama,
Utque sues læto nimium grandescere succo.
Quin etiam vesca perhibent hac Thynnida baccā
Pelamydem, Orcynumque, atque hac gaudere Cybias.

Quo tempore tandem piscatio.

Ergo ubi jam candens aperit bipatentia Cancer
Limina portarum, chelisque rubentibus ardet
Bellatum campo venies, Piscator, aquoso:

Teli descriptio.

Sed quibus armatus telis, condisce priusquam
Inscius alta petas: bis senis missile palmis
Fac habite, cui pennatum consere ferrum:
Illius & geminæ valeant inflectier alæ

Et cymbæ.

In se se, pernix dum piscem transigit ictus.
Sic facile irumpet, penitusque in viscera monstri
Descendet, pennisque tenax hærebit hincis.

Funis in adversa laxandus parte ligetur,
Ut semel intortum revocare à gurgite ferrum,
Captivamque unā possis deducere prædam.

His super oblongam, velocemque instrue cymbam,

Quā citus in campum veniat jaculator: & illam

Quattuor impellat pubes fortissima remis,

Sint geminique breves, reliqui se corpore longo

Extendant, quibus ipsa volet velocior Buro,

Inque latus verti possit, volvique carina,

Altior in medio consurgat malus ad auras,

Cujus in extremo venator vertice fidens

Omnem latè aciem, & tumida æquora circumspiciet.

Custos excubias habeat.

His actis, summo vicini è culmine montis

Excubias speculator agat: qui pervigil omnem

Exploret latè tractum, & maria alta: natantes

Quotque ruant Gladii ponti de vertice: vel quo

Densati canum depingant ordine marmor:

E Mundique plaga cursu quā prepetè currant.

An lævam, dextramve secent: veniant ne Pelori

Angusta de fauce, nigrique è finibus Austri:

Venientem moneat unde Gladii ruant.

Tom. II.

Ddd

An

An Borea comitante Poli de sede nivosa:

Anne æstu saliant adverso, an flumine prono

Descendant, celerine petant cava litora saltu;

Qui grajo cantu capi
feruntur.

Argolico signet cantu, numerisque canoris;

Argolico quoniam conceptu, & carmine Grajo,

Mira quidem, Ziphix ducique, trabique feruntur.

Scilicet hi quondam Sigææ ad litora missi

Mirmidonum in
Glad os mæcæos-
pholis.

Mirmidones fuerant socii armipotentis Achillei:

Fraude venenato quem postquam perfidus ictu

Occidit Paris orantem ad delubra Minervæ,

Conjugii falsa spe captum, protinus illi

Vulturi manes defuncti Regis, in æquor

Insilvere Phryges contra, Regemque superbum

Cum verò in campum nolent descendere Troes,

In subitam pulsi rabiem, cæcumque furorem,

Præcipites undis se demisere marinis.

At quæ Sigæo tunc litore fiebat Achillem

In pisces miserata Thetis mutavit, & ense

Iussit habere, manu quem tunc pugnantem tenebant:

In longumque acie rostrum consilavit acuta.

Sed jam clara dies, Zephyrique loquacibus auris

Invitant, summoque canit custodia colle

Adventare feras: curva è statione sub altum

Confestim juvat ire, marique excurrere aperto:

Et nisu Ziphias, & acuto figere ferro.

Venationis exor-
dium, totaque acies
describitur.

In primis, speculator iter quæ carmine monstrat,

Remigio sociorum impulsa citissima pinus

Corripiat per falsa fugam: celerique sagitta

Sibilet, atque Euro velocior: ipse supremo

Venator malo insistat, partesque per omnes

Se vertat; si fortè feram conspexit: & alto

Qua Ziphias properare monet de vertice custos,

Imperet intendi cursum, pelagoque volari.

Sive iter ad dextram carpendum, sive sinistram:

Sen sit opus rectâ Gladios perstringere puppi.

Cum propiora tenet Galeota, citissimus ipse

In proram malo saltet venator ab alto:

Rectus & insistat: cui mox fortissima stringat

Dextera, velocem jam jam missura sagittam.

Hinc ubi jam teli jactum stetit obvius intra,

Et fluctus suprâ Ziphias subsultat, ibi hastam

Expediat nisu valido, glomusque resolvat

Illicet. è cymba, ferrumque in vulnere linquat.

Gladii luda cum
describitur.

Continuò furet ille, latus transfixus, & irâ

Fervidus insurget bello: totusque cruento

Inten-

Intendet mucrone minas, latèque per undas
 Spumeus ore, velut turbo, volvetur, ab Austro
 Cum ruit, & rapidis freta turgida submovet alis.
 Infiliet, salietque; latusque adversa frequenter
 Excutiet, membris si fors lethale venenum
 Evomat infelix: frustra tamen: usque tenaci
 Cuspide defixum hæret ineluctabile telum.
 Hæc, illac igitur rabie, impulsusque dolore
 Multa furens sese devolvit, & acrior hostem
 Exerto mucrone petet: tu sedulus arce
 Remigio puppim celeri: secus ille bisulco
 Aggressus tenuem scindet mucrone carinam,
 Aut multo latus obvertet violentior ictu.
 Sed jam lassus ubi languet, ceditque dolori:
 Atque minas sensim ponit moriturus, & iras,
 Illicet aggredere, & revocato è gurgite lino,
 Vi nulla exanimi plausu potieris ovanti.
 Non secus ac magnum mediis in saltibus aprum
 Cum venatores densi petiere sagittis:
 Confossus jaculo fremit ille: & dente minaci
 Excursat circa rapidus, si fortè virum quem
 Appetat audaci morsu, cædemque reponat.
 Contra illi longo tendunt venabula ferro,
 Horrisonoque arcent bombo, & clamore secundo;
 Quo tandem cursu exhaustus, fusoque cruore
 Stratus humi jaceat moriturus: ibi agmine facto
 Aggrediuntur aprum densi: lorisque revinctum
 Optatam gaudent sub testâ reducere prædam.
 Sed ruit interea, ruit implacabilis æstas:
 Atque iterum Ziphææ freta per conclusa Pelori
 Descendunt, patrii repetentes æquora Ponti:
 Perque latus Siculum ventoque, æstuque feruntur.
 Trinacriam idcirco venies, piscator, ad oram
 Litore ab Ausonio, & Scyllæa ab sede profectus,
 Cum jam torret agros sitientes Syrius, & cum
 Fervidus ingenti irarum Leo fluctuat æstu:
 Victor ubi Gladios longo insectabere ferro.
 Ast humiles quoniam, longèque à litore colles
 Intonsi surgunt, refluxo natet æquore Pinus,
 Illius èque sinu sese longissimus auris
 Malus agat: mediusque inter carchesia custos
 Humida prospectans Neptuni regna, monebit,
 Quaque ruant Gladii: & quâ scindere Nerea tonis
 Conveniat, longos & circumflectere cursus.

Sed prius à Zephyris, quàm murmure pulsa secundo

D d d 2

Vela

Quo tempore ad
 Siculum litus hæc ve-
 natio.

Insignis venationis
ab Authore vice de-
scriptio.

Vela legam, ditesque obvertam ad litora puppes,
Non quam Scyllæo prospexi in gurgite quondam
Indictam nostro transibo carmine pugnam.
Puniceis invec̃ta rotis Aurora coruscum
Extulerat caput Oceano, latèque rubebat,
Cum sociis comitatus (erant Lidorus, & Anthus,
Florentes pueri ætate, & virtutibus ambo:
Carminibusque potens Anthus, Lidorus avena.
Hos Vati ingenui mores, & amica juventæ
Simplicitas, geniusque pio copulavit amore)
Invec̃tus picto Rhegino à litore lembo,
RUFFIADE, tua regua peto, visurus aquosæ
Tethyos in campo miræ spectacula pugnæ.
Hic primum te convenio, tectumque superbum
Manè salutatum subeo: tu limine in ipso
Occurris, Vatemque sinu amplexaris amico:
Lidorumque unà, & pulchrum complecteris Anthum.
Inde domi multo postquam sermone locuti,
In litus læti properamus: ubi aureus undis
Innabat lembus, cælatus & undique signis
Dedaleis, latèque auro fulgebat & ostro.
Quattuor in media surgebant sede columnæ
Cæruleis signis intextæ, & floribus aureis:
Plurimus inque auro cælatus desuper asser
Transversum impositus, mollemque inflexus in arcum
Fornicis instar erat: rubroque imbuta veneno
Strata dabat supra tactum Mœlibœa coruscum
Purpura, Phœbeos longè pulsura calores:
Perque latus fulvo contexta è vellere Zona
Inferiùs demissa, ligataque plurima tæniis:
Plurima & infertis fluitabat lucida villis.
Ipsa etiam roseo pubes fulgebat amictu,
Prompta coloratis impellere cærulea remis
Æquora, & alatos cursu prævertere ventos;
Sed jam Regali suscepti Nerea lembo
Sulcamus, camposque citi properamus in udos,
Multus erat venator ubi pugnare paratus.

Venationis hypo-
tiposis.

Continuò signum speculator ab arce supremæ
Fecit, &, ad dextram fulcate, ò Dorida, dixit.
Corripiunt iter extemplo, dextraque profundum
Adductis vertunt pubes generosa lacertis.
Spumæa jam longo caneant marmora sulco
Pulsa retrò: socii, tùm, lævam currite remis;
Protinus exclamat custodia: nec mora, nautæ
Continuò lævamque tenent, & Nerea verrunt.

Ut

Ut propius ventum est, Ziphias sese citus aufert,
Atque iter in Zephyrum deflectit: vertice ab alto
Tunc Zephyrumque peti custos, rectaque secari
Admonet: in Zephyrum fuga fit, pelagoque volatur.
Hinc ubi jam retrò Gladius sua colla reflectit:
Et cursum retrò flecti jubet, inque rubentes
Auroræ properare domus: morâ nullâ, juvenus
Intorquet cursus, & litora stringit. Eoa.
Vix tantum pelagi puppis consecerat æquor,
E duro quantum neryo volat: æta sagitta:
Cum prora insistens jaculator conspicit hostem
Instantem celeri saltu, & propiora tenentem.
O, inhibite fugam, citus inquit: & ocyor ipse
Intorquet dextra ferrum læthale: sed ictus
Incaustum cecidit: subito quia sub freta saltu
Immersit Ziphias pronum caput: ille repente
Indignatus aquis hastile educit ab altis;
Utque iterum saltu rediit Galeota secundo,
Emittit ferrum: laterique infigit: ibi omnis
Spectantium favor exortus, plaususque theatri
Et mirus centum celebratur laudibus ictus:
Dignus cui plena circum spectante corona
Plauderet Augustus Cæsar, Patrumque Senatus,
Et plebs, victor io, streperet Romana, triumphe?
Sed graviora vocant belli spectacula Vatem,

HALIEUTICORUM

LIBER SEPTIMUS.

NUNC age, trans Calpen piscatum immania Cete
 Ire juvat, gelidumque Poli penetrare sub axem.
 Vos mihi, vos Divæ, quibus alti marmora ponti,
 Et prona obsequiis ponti gens horrida paret,
 Pandite sepositum spumosi gurgitis antrum,
 Quo Cete, & turpes Phocæ stabulantur, & Orcæ:
 Quos & per liquidos campos, saltusque profundos
 Neptuni pastor Proteus armenta reducat:
 Et piscatorum vos prælia dicite, & arma.
 Tuque aded, qui vasta regis miracula Nerei,
 Et dictis, iram spumantia, pectora placas,
 O adsis mihi, SÆBERIDE: tu numine Vatem
 Inspira, & magnis jam nunc atlabere cœptis.

Oceani in primis quæ sint Neptunia monstra,
 Quam varia, & quantis veniant diversa figuris:
 Qui mores, vitreæque colant quæ Doridos antra,
 Expediam: (1) Cete sunt grandia corpora: quales

Belluarum defectio.

Insu-

(1) Animantia universa, quæ in aquis degunt vel branchias habent, vel pulmonem, quæ branchias, quia cō sanguinis paucitatem frigidiuscula sunt sola aqua indigent, ut respirent; hinc illis branchias ad respirandum natura dedit: isthæc autem omnia pisces appellamus. Quæ verò pulmonem habent sanguine abundant, atque ob id calidiora sunt, quapropter aëre, opus habent, ut aliorum sanguineorum more spirent, nec diutius, quàm par est, in aqua contineri possunt, quin suffocentur: idcirco supra aquam sæpè emergunt ad aërem attrahendum: dormiuntque erecto capite: hæc autem Cete vocant, Latini belluas etiam, & feras marinas nuncupant.

Insulæ Ægæo in magno, quæ gurgite quondam
 Ex imo (si fama patrum fert vera per aures)
 Emerfere: diuque vagæ per cærule nantes
 Europes circum errarunt, atque Asidis oras.
 Talia inaccessibleis in rupibus haud creat horrens
 Caucasus, aut Rhodope, Riphæaque, non Erimanthi
 Umbrosus vertex, nigrique cacumina Tauri:
 Non & Carmani saltus, Hircanæque tellus:
 Arida nec Lybie desertis nutrit arenis,
 Quamvis illa parens sit portentosa ferarum.
 Usque adeo magnis fœtum est animantibus æquor:
 Et fœcunda feras, & monstra immania Cete
 Prognit vastis in fluctibus Amphitrite.
 Sunt quæ se longa dum vellant mole per undas,
 Quinquaginta patent cubitis, mirabile dictu.
 His & adhuc majora sinu Thetis inda profundo
 Condit, & Arctoo pascit sub gurgite Proteus.
 Jugera terna maris (quis crederet?) occupat ingens
 Bellua: majores etiam tenuere (1) quaterna.
 Non densa horrent squamis intesta: neque illis
 Aspera pellis, apro veluti, cui plurima setis
 Terga rigent: solido sed convolvuntur amictu
 Intexto è corio prædura: lora reciso
 Quo fiant magnis ducendis molibus apta.
 Immensum caput, ætherias cœli turris in auras
 Tollitur, horrendum visu: cui fistula summo
 Est apici, assidue potas quæ devomit undas
 Ingenti clangore: velut de rupibus altis
 Cum per depressas labuntur flumina valles.
 Naribus his tenuem Cœli spirabilis auram
 Accipiunt: nimio quia turgent sanguine Cete,
 Ætheris afflatu vitam ducuntque, fovantque.
 Non multo reliqui perfusi sanguine pisces
 Cæruleos sorbent squamosis foliis amnes.
 Subter aperta patent horrentia dentibus ora,
 Antra velut: longi referunt hastilia dentes:
 Hinc alios resupina petant, sua pabula, pisces.
 Consilio factum naturæ, ut grandia vertunt
 Dum se monstra, citi fugiant è faucibus illi.
 Provida ni mater fecisset, edacia Cete,

Magnæ in mari
belluæ.

Magnitudo in-
gens.

Plinius,

Corio teguntur.

Fistula qua ætrem
attrahunt.

Quæ

(1) Massarius interpretatur nongentorum sexaginta pe-
dum longitudinem.

Quæ nimium malefana fames exercet edendi:
Tempore non longo pelagi genus omne necassent.
Cætera membra, quibus formantur corpora, solers
Interius, humana velut, Natura creavit.

[Interiora huma-
nis simillima.]

Immenso pulmone bibunt spirabilis auræ
Particulam, multusque ambit præcordia sanguis.
Grandia prædurus succingit pectora thorax,
Cui vel (1) sternon inest, vertebra, & musculus: hepar
Est quoque quadrupedum similis, formamque, coloremque
Et nervi, nimiaque caro pinguedine turget.

Balænarum motu de-
fides.

At Balænarum pinguissima corpora, pisces
Continuò quoniam prælato gutture mandunt,
Ignea vis illis est plurima: neve labore
Exercent sua membra: maris sed gurgite cæco
Otia longa terunt: celi magna sub ilicibus sus
Prona vorans glandes, & quæ se volvit eodem
Pigra luto: fœcunda suis Campania quales
Nutrit agris: numquam verò concrefcit aquosa
Pinguedo; diluta magis quia fervet ab igne.

Catulos pariunt,
& educant.

Plurima gignendi vis est, nubuntque frequentes.
Et lætæ gaudent utero grandescere matres.
Conceptos edunt maturo tempore fœtus:
Charaque distentis lactant sua pignora mammis.
Solicite matrem per catula ponè sequuntur
Pernices cursu catuli: celi florea propter
Rura capram teneri sociant balatibus hædi.
Illa suis, mirandus amor, circumtegit alis,
Imbellemque fovet sobolem, incurfuque tuetur
Hostili, ponitque suo pro pignore vitam.

Et tuentur.

Quam varium fe-
rarum genus,

Hinc & digressus, quotuplex genus omne ferarum;
Et sua cuique insit generi quæ forma, docebo.
Ingentes primò præcellunt corpore (2) Priestes,
Et (3) Phylætes cum turrigeris (4) Balænis.

In-

(1) Sternon Græcis dicta inferior pars thoracis, quod Cete è piscibus tantum habent.

(2) Græci à secando vocant, vel, ut aliis placent, à flando.

(3) Quasi Flator, quia scilicet nimbosam aquarum illuviem afflando è fistula evibret. Nostri utraque hæc bellua Capodoglio, dicitur. Hispanis, & Santonibus *Marfoba*, Gal-
lis *Mular*, & *Calderon*.

(4) Italis *Balenc*, Gallis *Bleno*, Hisp. *Vallena*.

Inde truces (1) Orca, (2) Phocæque, horrendaq; (3) Serra,
Phocænæque (4) leves, & cærulei Delphines.

Grandis cyaneo fulget Balæna colore:

Balæna descriptio.

Marmoreum candet pectus, lita tergora nigris
Interdum punctis spectantur: & humida fronte;
Non exerta tamen, duplici stat fistula hiatu:
Et pinnas, utrinque unam, tenet: altera dorso,
Ala velut magna, inserta est: qua dirigit omnem
Corporis immensi molem, curritque per æquor.
Lunatam extendit caudam, temonis & instar
Hac totum inflectit corpus, cursumque gubernat.

Qui magnus mole insequitur, patet ore tremendo

Et Physeteris.

Physeter, magnosque illo imbres afflat aquarum,
Navigia alta quibus citus obruat: alaque dorso
Nulla sed interdum tollens se rectus in auras,
Antennas super assurgit, nebulosaque longè
Atque abrupta velut rupes spectatur, & horrens:
Territat & nautas, & Cete territat ipsa.
Dentibus infrendet magnis, nervosque lingua,
Qualiter immenso truncus se prodit ab antro.

Horrida quæ longo, & ferrato bellua dorso

Quæ sit Pistris.

Occurret tibi, piscator, cognomine Pistrin
Grajugenæ dicunt, celeri quia marmora cursu
Lata lecat fugiens, volucrique simillima vento est:
Ast Indi Oceano in magno, gentesque repostæ
Vivellam, ut memorant, Serram dixere Latini;
Serrato quoniam præcellit plurima rostro.
Sex pinnis alata volat: stant corpore binæ
In medio, binæque insunt sub podice, quinta
Extremo erigitur dorso levis, ultima tandem
Definit in caudam: cutis aspera: fuscus in alto
Tergore stat color, & patulo sub ventre nivalis:
Os tenue, at duri, & præacuta cuspide dentes.
Est etiam fera sæva mari, quæ fronte sub alta

Tom. II.

E e e

Hor-

(1) Orca & *Capidoglio*, Hisp. *Tinet*, Gallis *Oudre* à crassa
utris forma, & *Espondars*: ad Oceanum vero Gallicum Or-
ca, Phocæna, & Delphinus *Marsuin*, vulgo appellantur.

(2) Nostris *Vitello marino*, Hisp. *Lobo de la mar*; nimi-
rum lupus marinus, Gallis *Veau de mer*. At Provincialibus,
& Liguribus *Bove marino*. (3) Pistris species, quæ in ca-
pite serram habet. (4) Tursionem alii vocant: Delphino si-
milis est, etsi minor, speciemque Delphini faciunt; eodemq;
appellatur nomine.

Oceani Serra batabata.

Orcæ descriptio.

Quibus in locis bellum nascantur.

Et cur plures in Arcto mari.

Ad Niphadium ingenis piscatio.

Horrendam fursum prætendit in aëra ferram:
 Qualis Atlantei quondam per cœrula ponti
 Visa fuit, faciemque tremenda, hirsutaque barbam.
 Quæ subeunt, Oryges Grajo sermone, Latino
 Appellant Orcas: pingui quæ mole tumescunt
 Corpora: sed simæ rostrum, fursumque repandum:
 Cætera Delphino similes, pinnamque, cntemque:
 Quæ tota est glabra, & nimio lævare polita:
 In dorso livet, canetque in ventre, rubetque:
 Cæruleumque latus, lunataque cauda nigrescit.
 At nunc quæ maria alta ferant vastissima Cete
 Exponam. Nulla Euxinis generantur in undis:
 Et caret Ægæum monstris, conclusaque Tethys.
 Interdum tamen irrumpunt angusta per ora
 Herculis Oceano ex alio: Libyæque secundum
 Litora velificant, vel Ibera: vagoque natatu
 Nonnunquam Syriæ extremas vēctantur in oras.
 At vero Atlante in magno fera monstra, (1) Rubroque
 Oceano, atque undis latè gignuntur Eois.
 Oceanus tamen Arctous, concretaque Doris
 Innumeras monstrorum acies, densasque catervas
 Educat: hic magnis est fœcundum mare monstris;
 Nimirum quia pinguescunt uligine fluctus
 Frigore densati multo, spissumque pruinis
 Non tenuis rorem desudat desuper æther:
 Uber & hinc succos, & nutrimenta ministrat.
 Pictones, Armorique, tenent quique alta nivales
 Litora Norvagi, Batansque ferocior, & qui
 Divisi è toto penitus sunt Orbe Britanni,
 Arctoam supra metam, propiusque sub axem
 Niphadium (2) veniunt, vicinaque litora, magni
 Qua nive perpetuò montes stipantur acuta.
 Huc autem properant piscatum maxima Cete,
 Exiguas ubi solstitio Sol fecerit umbras;

Nam

(1) Tota ea orientalis Oceani pars quæ inter Africam, & Indiæ intra Gangem peninsulam, Persidemque alluit, rubrum mare appellata est, etsi præse mare rubrum Arabicus sinus sit. (2) Regio terræ borealis anno 1596, detecta, quæ à præacutis montium verticibus æterna nive obstitis *Spitsberg* appellarunt: nos græco vocabulo Niphadium: ad hanc Balænarum piscationem maximè quæstuosam exercent: conveniunt ad piscandum plures quam centum naves. Furrerius Geographiæ tom. 1. cap. 8.

Nam tunc Oceani tandem concreta liquefcunt
 Cœrula, continuò cum Sol verfatur in Orbem
 Alta fuper maria, & nunquam caput æquore condit;
 Ni tribus exactis per multa volumina Signis.

Aft infueta vocans pifcantem in prælia Mayors
 Armatus vitreo flat in æquore: fœvus & haftam
 Concutit ergo alacris bello fe protinus omnis
 Accingat pubes generofa: citæque carinæ.
 Sed prius arma tibi quæ fint formanda, docebo.
 Dimidio latum pede telum, altumque duobus,
 Cui lævis mucro, inque aciem cuneatus adhæfit:
 At gemina in medium teli quæ tendit utrinque
 Linea mucronem fit rafilis: infit & olli
 Attenuata velut Sicana novacula cuspis:
 Inferere & haftili telum, quod deinde juventus
 Stringat ovans: micet ore: feramque in bella laceffat.

Intereà custos fpecula fublimis ab alta
 Obfervet tardo cum fe Balæna natatu
 Promovet, & pelagi circùm cava litora curfat.
 Hoc autem certo poterit cognofcere figno;
 Scilicet è medio fi gurgite cernit ad aftra
 Attolli, & largis difpergi roribus undam.
 E magno velut affurgit vibrata canali
 Nais, ubi fummo de vertice fluxit in imam
 Tellurem, falienfque altum petit aëra rurfus.
 Ut vigil è celſo vidit custodia faxo
 Balænam, lituo det fignum: protinus omnis
 Pifcantum manus undofa de litore folvat
 Arma agitans animo: cœu cum dedit ære canoro
 Increpitans belli fignum turba Martis: in arma
 Effulæ irrumpunt acies, & prælia prima
 Accendunt, telisque invadunt cominus hoſtem.
 Ut propius monſtro jam fucceſſere catervæ,
 Plurimus in proris adſtans jaculator, acutum
 Expediat dextra ferrum, niſuque valenti
 Pellẽm adigat ſubter duram, penitusque recondat;
 Quo molles ſubcat venas, & viſcera viva.
 Remigio hinc omnes celeri, & velocius iſtis
 Proripiant ſeſe ventis, laxentque rudentem.
 Namque ubi læthiferum ſuſcepit peſtore vulnus
 Bellua: confectim magno cruciata dolore
 Ingentem nimbum, tempeſtatemque tremendam
 Conciet, & totum vertet de gurgite pontum.
 Saucia ſi pelagi fugiens petat alta natatu
 Actutum Balæna, citus tu, nauta, ſecato

Eee 2

Teli deſcriptio.

Quo indicio custos
Balænam deprehendat.Qua arte telis ſer-
viatur.Si fugiat, non le-
thaliter vulnerata.

Demif.

Demissum è navi funem, ne fortè carinam
Invertat: dum per medias se proripit undas.
Incaſſum quoniam cecidit labor omnis: & exta
Non lenta intortum penetravit ad intima telum.

At ſi ſubſidat, mor-
tale vulnus.

At ſi conſeſtim ſubſidens Nerea ſubter
Descendat, læti vos ſpem præſumite belli,
Nam penitus nervum ſubit immedicabile vulnus.
Quin etiam falſa ſtimulatum Najade monſtrum,
Vulneribus quæ ſe inſinuat, ſcinditque dolorem,
Neptuni fundo dum ſe affricat, intus acerbum
Altius inſigit telum, invitumque morantem
Accelerat peſtem: profuſus corpore ſanguis
Nuncius adveniet lætus piſcantibus. Orca
Viribus interea lapſis, vitæque labante,

Ut terræ propior
exdenda.

Ut datur, irrepit fundo, terræque propinquant.
Ergo ubi jam monſtrum conſurgere cernis ab undâ,
Una omnes ruite in prædam, ferroque triſulco
Cædite: ſylvoſos veluti leo ſaucius inter
Cum ſaltus hæſit, intricatoſque reſeſſus,
Stipati in jaculis, & pelle Libyſtidis Urſæ,
Invadunt duri Garamantes, & ærea vibrant
Spicula, ſolicitique addunt in vulnere vulnus;
Emoriens donec vix palpitet. Ergo ubi vitam
Permixtam roſeo fudit Balæna cruore,
Viſtores magnam ſpumola è Doride prædam
Ducetis lætum ſociis pæana canentes.

Ut hamo, & utri-
bus Orcæ capiantur.

Sed jam ſubſequitur labor alter, & altera belli
Traſtandi ratio: Taurino viſcere, & hamo,
Utribus & magnæ ſubigendæ inanibus Orcæ.

Et quo aſſu;

Ergo tibi primum ferro cudatur adunco
Hamo: & intorto connectes ære catenæ:
Cui nodo validum denſo ſubjunge rudentem;
Verum ne duro laceretur ferrea dente
Linea, per medium ſubnectes plurimus orbes;
Qui rabidos monſtri dentes ſolido ære retundant.
Aëre mox tenui ſætos, ventoque tumentes
Appendat circa funem Cetarius utres:
Et religet firmis ſua per diſcrimina nodis.
His igitur telis inſtructus, & arbore longa,
Ut levis in prædas invitat ſibilus; eſcam
Aut jecur, aut tauri ſcapulas da plurimus hamo:
Atque hamum Piſtri da protinus: illa voraci
Ore dolum, mortemque bibit: tunc ocyus omnem
Tranfennam laxabis: in humida teque reduces
Litora, Balænæ pugnam viſu rus inanem.

Nam-

Namque ubi jam ferro transfixum bellua guttur
 Sentit, & effuso pelagus vivere cruore,
 Infrendens ira, acrique irritata dolore,
 Dentibus æratum rabidis conabitur orbem
 Scindere: sed frustra multo conata labore
 Tethyos in gremium demergitur, & simul ipsos
 Nequicquam contra oblucentes deprimit utres.
 Hic defessa latus per molles sternit arenas,
 Atque brevem quærit requiem; ceditque dolori:
 Infandumque gemens spumantes egerit undas.
 Non secus ac ionipes multa luctatus arena,
 Sole sub ardenti, cursuque exhaustus iniquo,
 Ore vomit spumas, & frena tenacia mandit:
 Atque ignem patulis è naribus afflat anhelus.
 Nulla quies miseræ tamen est: namque aëre pleni
 In summum semper nitentes ætheris utres
 Tolluntur, pariterque feram super æquora multa
 Vi rapiunt: ruit illa furens, utresque lacescit
 Pone sequens: illi antevolant, supràque feruntur:
 Et similes cedunt fugientibus: illa sed urget,
 Ingeminatque iram, & vento contendit inani.
 Ingenti donec lucta, sævoque dolore
 Exanimata, tibi medio stet gurgite præda.

Sunt qui ne ratibus noceant incurfibus Orca;
 Obruat aut magnis emissum naribus æquor,
 Monstrorum ex ipsa contexunt pelle carinas:
 Desuper & tectum consternunt futile cymbæ.
 Non secus ac illi faciunt, qui litora lustrant,
 Creber ubi surgit nigro de marmore Magnes.
 Qualis ad Arctos septem damnata Triones
 Gens inculta virum glaciale cingitur unda.
 Hic quia perpetuis candescunt arva pruinis,
 Atque novem totos per menses aëre ningit,
 Nulla Ceres flavo convestit culmine campos,
 Non lætis Pomona comis, non palmitibus Bacchus
 Umbrat humum viridi: & squallentes nulla per agros
 Depascunt armenta: leves canentia tantum
 Æquora, perque nives decurrunt undique cani,
 Et cædem duris minitantur dentibus Ursi.
 Idcirco gens illa cibos, & cætera vitæ
 Commoda venatu inquit studiosa ferarum:
 Omnis & in cæsa spes vitæ gentibus Orca est:
 Agrestes è pelle casas: è pelle carinas
 Compingunt: sunt ossa trabes: quæ litore fixa
 Sustainant muros, pellitaque tecta domorum.

Balenæ luctacum
 utribus.

Naves ex pelle Ba-
 lenarum.

Arctos regionis;
 gentisque descriptio.

Cujus omnis vitæ
 ratio à Cetibus pen-
 det.

E te-

E tenui vestes aptant sibi pelle, ferosque
 In cultros dentes acuunt: pinguedine lychnos
 Implent; & longas evincunt lumine noctes.
 Ante focum reliquos artus, & viscera siccant:
 Et siccata molunt, faciuntque è polline quadras,
 Non concessa quibus Cerealia dona repensent.
 Scilicet ipsa homines solertes fecit egestas,

Cetium dux. Nunc age, non id te lateat; vastissima Cete
 Ante præit ductor, qui sedulus indice caudæ
 Cuncta maris loca lata feris præmonstrat, aquosum
 Et prætendit iter: non hunc invita sequuntur
 Oceani vaga monstra: seni celi lumine capto
 Præcedit focius puer indivisus eunti.
 Ille manu ducit trepidum: regit ille labantem:
 Et tutum prætentat iter, flexusque viarum
 Intortos: vitat lapsus, & sicubi duri
 Occurrunt lapides monet, incurfusque maligni.
 Incolumemque domum sera jam nocte reportat.
 Bellæ oculis la- Exiguo quoniam spectando lumine pollent
 borant. (Namque superciliorum ingenti pondere pressi
 Et nimia circum obducti pinguedine, fulci
 Caligant oculi) ductorem provida mater
 Idcirco Natura dedit, jussitque fideles
 Excubias agere, & casus arcere sinistros.
 Hic monstat quæ tuta via est, quæ prima petenda
 Sint loca, qui scopuli vitandi, abruptaque saxa,
 Insidias etiam piscantium, & prælia, & arma
 Idcirco prævio Præcavet, in secura feram seseque reducens.
 ductore natant. Non invita Ducem sequitur Balæna, neque illum
 Luminibus procul ire finit, nec deserit unquam.
 Verum, mira fides, cum delabentia Cælo
 Quem nocte ore Sydera, & optatos suasere silentia somnos,
 recipiunt. Accipit ore Ducem, & securum gutture condit,
 Tutius ut fauces inter det membra sopori.
 Hinc meritas homines condiscant reddere grates,
 Officii si monstra vices insana rependunt.
 At si fortè mari pereat dispersus aperto
 Ductor, & illa perit fido viduata magistro:
 Ut cæcus custode viæ, vitæque perempto.
 Ergo omnem impendes operam, qua fallere primum
 Arte Ducem valeas, teque inde opponere monstro.
 Qui si capitur, Illecebris illum escarum captabis, & hamo.
 petit Balæna. Quo capto, facilè superabis inania Cete:
 Quæ Duce sublato, per vasti spumea ponti
 Equora jactantur temere, incertoque natatu.

Flu-

Fluctuat amisso veluti temone carina :

Qualis & excussis agitatur currus habenis.

Sed ne te fallat species, certissima dicam

Signa Ducis. Qui piscis erit prælongus, & asper :

Et squamis caret, at corio vestitur, & albet :

Et capite oblongo, rostroque armatur acuto :

At tenuis cauda est, angustaque, Musculus ille est;

Qui pecus immensum Nerei per cærule regna

Temperat, exiguae ductans moderamina caudæ.

Insuper his, tibi præcipio (& meminisse juvabit)

Intendas ne bella mari; nam fortior ille,

Tardus & ad cursum minus est, nullisque moratur

Objicibus: verum si fœmina venerit alto

Obvia, congregere, & pugnae certamina prima

Ingentis prædæ, & palmæ securus inibis.

Nam vel distento dilectos ubere foetus

Educat, aut prægnans majori turgat alvo,

Est minus apta fugæ: nec se, prolemque tueri

Una potest: catulos sed custodire recentes

Dum studet, infelix se perdidit: est suus iphis

Prolis amor, pietasque feris, ut nulla recusent

Fata, modò partus valeant servare cadendo.

Et non ipsi homines vitam pro pignore ponent?

Hactenus arctoo pugnavimus æquore: vastum

Nunc trans Oceanum extremo sub Sole reposta

Ammerice me læta vocat, quæ Florida regna

Ad primum conversa diem persilantur ab Euris:

Et nova qua Septem gelido subiecta Trioni

Gallia frigoribus densis concreta rigescit.

Non acies piscatorum, non plurima cymba

Arma cient in monstra, hastave tricuspile cædunt

Immanes acies: verum, quis crederet? unus

In campum bellator adest, Pistrinque lacescit,

Non ferro, sed conto ausus certare duello.

Tantus amor prædæ, tanta est audacia cordi.

Ergo levi cymba subvectus: nomine dicit

Gens patrio Canoem, qua non velocior ulla est:

Et gemino armatus conto, clavaque tremendus

Indus in Oceani campum bellator apertum

Ingenti fidens animo procedit, ubi horrens

Bellua stat, sese turrita mole sub auras

E medio attollens pelago, mirabile visu.

Ast ubi Balæna propior successit, & ipsam

Jam caudam tenet horrendam, se tum citus altum

In dorsum de lintre jacit, quem vellere torto

Illius descriptio.

Balæna fœmina facile capitur.

Mira Balænarum apud Indos piscatio. *Furnerius in Hydrographia.*

Qua arte peragitur.

Con-

Continet, & longè prohibet per aperta vagari.
 Paulatim mox ille feræ per tergora repens
 Colla petit nodis, corioque rigentia duro.
 Ac veluti generosus Eques, interritus olli
 Insidet, & tanto fertur ductore per undas:
 Et monstro ludens simul hac discursat, & illac.
 Usque aded faciles crebro redduntur ab usu,
 Quæ res difficiles primùm: & minus horrida visu.
 Terribiles quondam formæ, atque immania monstra.
 Ipsaque dat magnas nonnumquam audacia vires.
 Ut propior collo successit, & ipsa petit res,
 Illicet alternæ protento naris hiatu,
 Bellua quo tenuem vitæ spirabilis auram
 Ebibit, & potum revomens jact æquor in astra,
 Impiger immittit contum, penitusque sub imum
 Vi subigit, truditque immenso pondere clavæ:
 Occluditque viam vitæ. Balæna repentè
 Excutitur, magnoque furens stimolata dolore
 Immenfam ciet horrendo stridore procellam,
 Turbatosque movet fluctus, cœloque remittit.
 Qualiter Arctoa Boreas dum perfurit Urfa,
 Aut Notus Eoo mugit, vel aquaticus Auster
 E medio tonat axe, cietque à gurgite pontum:
 Ora sonant, frendunt dentes, turgescit anhelum
 Pectus, & ingentem dispumant corde furorem.
 Nunc hæc, nunc illac magno se corpore jactat
 Irrequieta, latus, nodosaque tergora nutans.
 Terribilis salit interdum, Cœloque propinquat,
 Præruptus celi mons, spumisque obnubilat astra:
 Nunc cedens ruit in præceps, Manesque laceffit.
 Interea monstri confidentissimus Indus
 Insidet collo piscator, & æquora quamvis
 Plena ruant, magnoque insultet bellua motu,
 Non dorso tamen excutitur, pronusve sub undis
 Mergitur: at palmis, pedibusque valentibus hæret
 Colla per, & nodos, & vi se colligit in se:
 Impavidusque feræ rabiem contemnit, & iram,
 Horrendasque minas, & non placabile monstrum.
 Non secus effrenis sonipes cum perstrepat ore,
 Despumaturque iram ingentem, frenumque recusat,
 Stat generosus Eques interritus: ille reluctans
 Intendit cervice minas, & prælia magna.
 Erigit indignans nunc se, frontemque superbam
 Attollit, geminosque pedes ad sidera jactat:
 Excussasque jubas, immensos & quatit armos.

Mira Balænae lucæ.

Piscatoris audacia.

Equi ferentis descriptio.

Nunc

Nunc retroque furens duplicatis calcibus instat,
 Multa minans, crebroque sonans pede pulsat arenam.
 Nunc saltu vibrat sese: mirabile visu,
 Quamvis ille gravis stat in aëre pendulus: & se
 Sessoremque tenet, quem non conatibus illis
 Excussit dorso, aut manibus detraxit habenas.
 Ille etenim magnos animos, & pectora versans
 Firmat se gemino consistens stapede rectus,
 Et medio libratur equo: lorumque ministrans
 Se regit ingenio solers, & mole sua stat.
 Ergo inconcussus collo piscator iniquo
 Insistens, ubi tempus agi rem poscit, aquoso
 Alterius contum naris detrudit hiatu,
 Atque adigit clava, penitusque in viscera condit:
 Hic interclusus vitæ spirabilis omnis
 Aër est, totoque carens stans bellua sensu.
 Victor at ille ligat contos, & fune prehenso,
 Insilit in cymbam: sociosque, & litora visit.
 Accipiunt illi victorem, & laudibus ornant,
 Ac merita donant myrto pro talibus ausis.
 Ceu quis Olympiaca venit cum victor ob ora,
 Excipitur plausu sociorum, & lætus ovantes
 It cœtus inter viridi præcinctus olivo.

At (1) Nepodes magno Phocæ procurva boatu
 Litora, vicinumque nemus, collesque laceffunt;
 Mutua nam terris celebrant commercia, & undis.
 Maxillam vitulo similes, dentesque rapaces,
 Mugitumque ipsum, & nares, sed cætera pisces.
 Ipsa quibus cervix brevis est, oblongaque colla:
 Quæ simul extendunt, retrahuntque, ut cuique voluptas.
 Sunt gemini, curtique pedes, cœu brachia, quinos
 Divisa in digitos, cubiti tamen, ulnaque defunt.
 At pectus latum, gibbosaque dorso: sed auris
 Nulla patet, corioque rigenti membra teguntur.
 Canescunt in ventre, nigri, per cætera villi.
 Interdum maculæ in multis cernuntur, & illæ
 Exiguæ: splendent oculi, variantque colores
 Sese in mille: velut variabilis Iris Hyænæ.
 Tandem lingua rapax sese exerit ore bifurca.

Phocæ descriptio.

Sed jam te prædæ cupidum, piscator, in arma
 Aspicio, rigidosque manu vibrare tridentes:
 Sed frustra expedies contum, ferrumque tricuspis,

Præ cutis duritie
frustra ferro feritur.

Tom. II.

Fff

Ni

(1) Sic ab Homero vituli appellati, quasi pedibus nantes.

Ni docto primùm docearis ritè magistro.

Nam quia dura cutis ferro impenetrabilis omni,

Nequicquam, quamvis ingenti spicula mittes

Vi, feries monstrum: nam retrò ferrea tela

Pelle percussa exilient: celi marmora si quis

Dura petat jaculo, vel ahenea scuta laceffat.

In capite percus-
ciendus.

In caput incuties ferrum, clavaque tremenda

Ictibus hoc unum crebris pulsare memento;

Nam fracta cervice perit, quæ pulsibus una

Illidi, rigidave potest transfigier hasta.

At quo, nauta, modo possis tutissimus illum

Venari, edoceam paucis. Dum nocte sub alta

Stellarum radiant orbes, suntque uda serena,

Egressæ turpes spumoso è gurgite Phocæ,

Dum nocte, inter-
diuque in terris dor-
mit.

Consuevere graves captare in litore somnos:

Sæpè etiam, Cœli metam dum lustrat anhelis

Phœbus equis, placido componunt membra sopore

Arbore sub patula, aut exesæ rupis in antro:

Ut sæpè ad colles nostri videre Minervæ,

Et cava Teleboum per saxa sonantia fluctu.

At quoniam brevia, & multa pinguedine densa

Colla tenent, refluisque patent obnoxia guttis;

Cutis laborat, al-
tiusque stertit, *Arist.*
Plinius.

Altius ex imo sopiti gutture stertunt,

Ut credas mugire: sonus sed fractior ore

Personat, & fremitu sylvas malè pulsat opacas.

Quin & longa trahunt demersi tempora somno.

Ergo ubi scuprofa Phocam sub rupe sonantem

Attenta bibis aure, cito aggredièrè jacentem;

Atque hasta caput, aut bifida diffinde pipenni.

Et prædam referes victor. Sed murmure festo

Jamque Euri levis aura ratem trans æquor Atlantis

Impulit, atque sinus devexit adusque repostos.

Quà nova monstra, novas & piscatoribus artes:

Nec non & piscis morem venantis, & acre

Ingenium, tenuique ingentes corpore vires,

Ac miranda quidem Naturæ arcana docebo.

Manatis sive bo-
vis Americani de-
scriptio.

Est pecus Ammerice in vasta, quà sædior ingens

Altera Neptuni non incolit æquor: & illam

Hispani è manibus primi dixere (1) Manatem

In terris de more boum depascitur herbas

Et

(1) Bellua Americani maris è genere Cætaeo, cujus histo-
riam refert Carolus Clusius, lib. 13. cap. 20. Hisp. dicitur
Manati, nobis *Bove marino*.

Et cervice bovi similis, vultuque pudendo,
 Dentibus & parvis (vero quæ nomine nostris
 Per Latium idcirco appellabitur Ammericus Bos)
 Crassior ad mentum tamen est, & tenuior ore:
 Corporis at major moles, quæ ut maxima crevit
 Vingtinti fit longa pedes: pectusque profundum.
 Verum pube tenus, qua strictior, usque supremas
 In pinnas caudæ gracilis: sed longior ipsa
 Canda est, & multum densa pinguedine pollet.
 Sunt pedibus palmæ similes: quibus æquora nando
 Alta secatur: humeroque tenus nascuntur: & uncis
 Unguibus armati digiti queis quattuor insunt.
 Exigui sub fronte micant oculi, ipsaque turpis
 Frons est, & corio tegitur, villoque nigranti.
 Non illa Oceani tantum colit antra: sed ipsa
 Sæpius ora subit fluviorum, & curva secundum
 Litora fertur aquis in dulcibus, & sua quærens
 Pabula, vicinas populatur gramine ripas:
 Nativi sed roris amans de flumine nunquam,
 Et nunquam egressa Oceano se credit arenis.
 Mite bovi tamen ingenium, per stagna, lacusque
 Ducitur, & manibus hominum mansuescere discit:
 Atque vocantis heri vocem cognoscit, & illa
 Audita, volat ex imo caput æquore tollens:
 Eque manu in stagnum projectas arripit escas.
 Non veluti turpes ingrata obsonia Phocæ
 Atque Orcæ; verum felicia sumina præbet
 Et niveo, lapidoque ministrat viscere succo:
 Grata quibus magnis dent fercula regibus, inter
 Dum procures festis agitant convivium mensis.
 Nunc age, quæ ratio capiendi piscis, & artem
 Egregiam, & parvi quæ vis miranda Reverfi
 Dicamus. Trunco vectus, remoque citato,
 Instructusque arcu, atque hamatis, Inde, sagittis,
 I, quæ Neptuni in vitreum Mars provocat æquor:
 Hic verò, ut Phocam conspexeris alta petentem;
 Namque informe super nans tollit cærulea dorsum:
 Hamatam citus ex arcu, nervoque sagittam
 Emittes, certo quem si confeceris ictu,
 Quæ vitulus fugiens se proripit, ilicet ipse
 Confestim celeri propelles remige lintrem.
 Hinc ubi profuso jam sanguine, fessus ad oram
 Spontè sua veniet, refluus vel agentibus undis,
 Conficies tandem victor. Sed mira Reverfi
 Vis subit interea, & dura sine cuspide præda.

Fff 2

Dives

Ex Oceano fluvio
 subit.

ingenio mitis est.

Qua arte illum
 Indi venantur.

Reverfi Indici de-
 scriptio. Ex *Cincho*,
 & *Oviedo*.

406 HALIEUTICORUM

Dives in Occiduo piscem Thetis amne recondit,
 Corpore qui parvo, & densatis undique pennis
 Cingitur: æquoreus veluti concrevit Echinus,
 Utque sagittifero se vestit Hericius Orbe.
 Sed licet exiguus, palmo non major: at ingens
 Corpore in exili vis est, & præditus acri
 Ingenio, docilisque hominum miscere verbis.
 Illecebrisque capi, & nostras comprehendere voces:
 Tractarique manu, nutusque audire vocantis.
 Non secus ac Elephas, & qui data Psittacus ore
 Humana interdum conatur reddere verba.
 At mirum ingenium venandi: robur & olli
 Magnum est, & magnos, Neptunia monstra, Manates
 Aggreditur magnis animis (quis crederet?) unus:
 Appetit & latus, aut ventrem, se vique refigit,
 Immissis monstri penitus sub viscere setis.
 Ac velut ore feram tenuit si fortè Molossus
 Venantum fremitu, cursuque accensus anhelos,
 Haud unquam dimittet, herus ni proximus illam
 Accedens jaculo confixerit, aut prius ipse
 Discerpens toto spoliavit sanguine venas:
 Non aliter ventri fixus, laterive Reverfus
 Hæret, & apprenso nunquam se dimovet hoste;
 Ni piscator ubi telo confoderit Indus:
 Aut postquam victor, cæloque ex hoste superbus;
 Ipse tulit Domino prædam, & spolia ampla reverfus:
 Hinc Indum nostri piscem dixere (1) Reversum.
 Quod superest, ubi jam docilis sub flore juventæ
 Piscis erit, primum comprehensum retibus, undis
 Educet æquoreis Indus piscator: & esca
 Multus alat, vesci solitus qua fluctibus ille est.
 Hinc ubi venatu concrevit idoneus, & jam
 Mitis ab assiduo, docilisque videbitur usu,
 Plurimus adstringes radio, qui textus equino
 Multiplicique pilo fuerit, longusque per undas
 Ut procul educi valeat, mox inde reduci,
 Cum res ipsa petit. Queis primum ritè peractis;
 Cum jam bella animo meditaris, pisce recepto,
 Tecum una celeri in cymba, venator, apertum
 In campum venies, latèque per æquora cures;
 Cæruleum manibus nantem si fortè bovem quem

Aspe-

(1) Barbari verò, qui Antillas insulas incolunt, apud quos frequens venatio est, piscem *Guaican* vocant.

Atque in hostem
blanditiis incitan-
dus.

Ut hostem feriat,

Et viator ad litus
ferat,

Crocodili deserti-
ptio.

In-

Aspectare datur; quem cum conspexerit, ore
Ilicet incipies blando mulcere Reversum:
Utque animos gerat ingentes, & fortiter hostem
Aggrediatur: & ut lateri sua spicula figat,
Impiger, hortare, & dictis blandire, manumque
Leniter: his enim illecebris confurgit in arma
Acrior: atque animos dant mollia verba feroces.
His actis, dimitte: volans mare liber in altum
Ocyus ille Notis, & Eois ocycus Euris,
Irruet in prædam, & sua spicula figet in alvo.
Qualis, ubi venator ademit vincula collo,
Erumpit canis, & montes prætervolat altos
Ut fugientem avidis comprehendat dentibus aprum.
Saucius infelix à venatore Reverso,
Hinc illinc vitulus se vertet, & acribus actus
Errabit stimulis ponto vagus, usque morantem
Invalidus cæso lateri depellere pestem.
Quo tandem cursu multo, exhaustusque dolore,
In siccum veniet litus, ripæve propinquet:
Lætus ubi palma, & præda potientis opima:
Et venatorem multa cum laude Reversum
In puppim accipies reducem, festoque susurro
Persolves dignas tanto pro munere grates.
At cum squamosum divellis ab hoste Molossus,
Id, cave ne facias vi plurimus, atque repente:
Sed sensim è præda retrahes, & molliter illum:
Nam secus, affixum, spinisque tenacibus actum
Discerpes: tantæ brutis animantibus iræ.

Hac non Ammericos tantum venaberis arte,
Inde, boves: cunctum genus aggrediere Reverso:
Cui, vaga longinquum si præda feretur in æquor,
Totum laxabis radium: nam suber in alto
Nans erit inditium tibi certum. At quis vada rursus
In conclusa tulit me ventus? Atlante relicto,
Quis fortunatj devexit ad ora Canopi?
Me prædæ, me laudis amor, nec fallor, ad undam;
Nile, tuam adverso terrarum ex Orbe reduxit.
Cumque tuo mihi tantorum sub fine laborum
Certandum (1) Crocodilo, & prælia dura gerendum.
Monstrum informe ingens, quatuor cui crura, pedesque
Unguibus armati: magnum caput, oraque rictu,

(1) Ab Ægyptiis Champsa appellatur, nobis *Crocodilo*,
Gallis *Crocodile*.

Ingenti diducta patent: sed ahenea pellis
 Dura riget, medii sed pars mollissima ventris:
 Longior est cauda, & reliquum par corpus adæquat.
 At color in dorso croceus: nitet albida subter
 Alvus; acutique dentes, & pectinis instar.
 Cætera per similes, detracta mole, lacerto:
 Namque pedes, cubitosve solent (si vera feruntur)
 Vicenos crevisse: novoque inventus in Orbe
 Mole pedes centum longus, mirabile dictu.
 Nam non unus habet Nilus Crocodilon, Eois
 In fluviis etiam nascuntur, & Orbe reposito:
 Et Gis Æthiopum, & Zairea flumina, & ipsi
 interdum genuere lacus deserta per alta
 Æstiferæ Libyes, Asiæque, novumque per Orbem.
 At quicumque tenes felices ditia Nili
 Litora, & æterno vernantes gramine ripas,
 Accipe difficiles artes, quibus horrida possis
 Dedere monstra neci, meritoque ornariæ auro.
 Cum procul è fluvio in terram descendere pestem
 Videris, & longè per florea rura vagari
 Extemplò socios atcerces litore ab omni:
 Qui contis, curvisque ligonibus, atque bipenni
 Accurrant alacres: subitque hi falce recidant
 Frondentes latè lucos, ramosque comantes:
 Hi cæsas vèstent sylvas: alique ligone
 Intereà cryptam fodiant, quà trita patescit
 Semita Niliaci piscis: citis ipse sepulcrum
 Desuper impositis ramorum fascibus omne
 Intege, & effossam pariter super injice terram;
 Percipiat nè fortè dolum Crocodilus, & astum
 Declinet: mox cuncta manus vertatur ad ipsa
 In terris impressa pedum vestigia monstri.
 Quo tandem invento, litui clangore, tubæque,
 Atque æris stridore, inconcinnoque tumultu
 Territet: ille nova pulsus formidine retrò
 In patrias Nili sua per vestigia ripas
 Flestet iter fugiens: celeri tu ponè secutus
 Instabis cursu, & clamoribus astra lacesces.
 At cum delapsus fuerit Crocodilus in antrum,
 Continuo aggredere, & jaculo, vel acinace Mauro
 Dæde neci: aut vivum poteris comprehendere longo
 Cassè irretitum. Venandi tutior alter
 Jam modus insequitur: Palum desige sub amne,
 Et palo lenta tortum de cannabe funem
 Convolve, ut facile possit laxariæ: hamum

Quibus in locis
nascatur.

Qua arte capiatur.

Alter venandi mo-
dus

Vellere

Vellere in extremo magnum religabis : & hædum
 Pro dulci appones esca, caprumve bicornem.
 Balatu pecudis medio de fluminis alveo
 Accitus veniet Crocodilus, & ore rapaci
 Protinus objectam ferro deglutiet escam.
 Ille intra fauces penitus demissus hiantes
 Lata bipennifero lacerabit guttura dente :
 Balatuque tener simul obstrepet hædus : ad oram
 Audita tunc voce rues, piscator, ovilla :
 Pronus & extemplò da capto, aut contrahe funem,
 Ora tridentifero donec discerptus ab unco,
 Multa gemens nigras eat indignatus ad umbras.

At tibi si fortes animi, pectusque virile,
 Et solers nandi studium foret, accola, Nili,
 Non multo posses monstrum superare labore.
 Talis in Ammerice quondam fuit Indus, ab acta
 Bellua cui puerum, sua pignora, fortè relictum
 Abstulerat: procul ille abreptum litore natum
 Ut vidit, multa subitus ruit igneus ira,
 Ceù Leo, cui teneros cæco venator ab antro
 Eripuit catulos: nulloque timore pericli
 (Ipsa metum pietas pulsaverat: ipse volucres
 Addiderat patrius pennas amor) insilit æquor
 In medium: gladioque manu quem fortè gerebat,
 Aggreditur, capuloque tenus sub ventre recondit.
 Bellua tunc ferro transfixa, crepidine ripæ
 Semianimem locat infantem, refugitque sub undas.
 Fortunatus at ille, Dii cui Numine dextro
 Pro tantis favere ausis, & amore paterno,
 Servata in siccis sua pignora vidit arenis:
 Accepitque sinu, & caris dedit oscula labris.
 Ergo vadum subiens gladio, venator, acuto
 Conficies alvum ferro, qua Bellua cæsa
 Occidet. Audaces nimium estis vos tamen, Indi,
 Aurea Virginix qui litora, quique tenetis
 Muscosos pelagi campos, atque Herbida regna;
 Innumeri quibus è fluvio, rictuque tremendo
 Egressi erumpunt Crocodili, atque omnia vastant.
 Forsitan è belli studiis, usuque frequenti,
 Aut inconsultis animis audacia tanta est.
 Ora per, & ripas fluviorum è tegmine querno
 Rimosam fecere casam, qua pervigil unus
 Excubias venator agit: cumque æquore spectat
 Adventare feram, dat signum: protinus omnes
 Horrendo clamore ruunt, atque arbore longa

Mirabilis Indi au-
 dacia, cui fera filium
 abstulerat. Et tertia
 venandi ratio.

Pugione confodi-
 tur.

Quomodo ab In-
 dis occidantur.

Arma-

Armati, velut hastili, fera prælia tentant.
 Ingreditur contra rictu Crocodilus hianti,
 Horrendum visu, ut prædam petat ore: sed illi
 Faucibus immittunt truncum, subiguntque feroces
 Conatu in pectus multo, subitque supinant,
 Ferroque incidunt ventrem, & fera viscera nudant.

Sed jam post casus varios, bellicque labores
 Nos in saxa vocant Zephyri muscosa canori,
 Annuit & placido Tethys blandita susurro.

HALIEU.

HALIEUTICORUM

LIBER OCTAVUS.

ME scopuli virides, & odora suavibus herbis
Litora, purpureoque ardentem murice Conchæ
Invitant, curæ quæ pars est altera nostræ.

Vos udæ rupes & aquis lita saxa, canenti
Aspirate, precor, Zephyrosque afflate salubres,
Ut meritum vestro possim de munere festum
Ex humili, non plura ausim, mihi texere myrto.

Et jam cantanti muscosæ è marmore cautes
Assurgunt, plauduntque undis rada læta canoris.
Spontè revulsa cavis è rupibus Ostrea cantu,
Auritusque simul Turbo, & Conchylia pendent:
Inclinantque suos non dura Corallia ramos.
Ipsæ & Olympiades, pulchræque Dicarthides, & quæ
Alta Pithecusæ tenuere cacumina, Divæ
Jam celerant monstrare viam, vitreisque sub undis
Lucida crystallo, & pendentia pumice testæ
Pandere, & Oceani in penetralia ducere Vatem.

Neptuni quæcumque tenent muscosa profundi
Saxa, sub innumeris veniunt visenda figuris;
Et diversa modis crescit gens testæa miris.
Hæc falcata novæ referunt crescentia Lunæ
Cornua, crustatoque tumescunt plurima gibbo.
Verùm hæc dividuo sese diffindere circo,
Illa sed exacto gaudent curvarier orbe.
Sunt alia oblonga, & surgentia cruce suillo,
Palma velut: scabro turgescunt tubere multa.
Lævæ sublucent illa, interfectaque crenis

Diversæ testarum
species describuntur.

Tom. II.

G g g

Te-

Tenuibus: ausi surgunt hæc, turbinis instar.
 Asperaque, & rigido circum imperone rigescunt.
 Pectinis instar habent dentato cortice concham
 Illa: sed hæc duris horrescunt, undique satis.
 Hæc villo insignes: hæc sunt lanugine molli
 Obducta, & musco pariter, velantur odore.
 Præterea, varinsque color, diversaue Conchis
 Natura, & victus ratio non omnibus una est.
 Singula quæ nostro poteris cognoscere versu.

Ostreae descriptio,
 & quæ varia.

Quare age, quæ primam, quibus & nascantur in undis
 Ostrea (1), quoque modo piscaberis illa, docebo.

Se gemina mollis testa tegit Ostrea, gibbo
 Concava quæ multo non est; tamen aspera sordet,
 Et non æqua luto, tenuesque facillima scindi
 Scissilis in crustas, intusque argentea candet,
 Et lævis, biforesque aperit pulcherrima valvas,
 Est & Ibera tamen rufo dotata colore,
 Illyrica insignis fusco, Circæa nigrescit.
 At non æquali cunctæ se mole per undas
 Devolvunt: externa Thetis quas nutrit aperto
 Oceano, ingenti grandescunt corpore Conchæ:
 Proximæ in Ægeis nant fluctibus: humida quæque
 Thyrræni, Superique secant vada, testa minores
 Saxa colunt musco, & densas stipantur in algas.

Ubi quærenda.

Insuper his, non ex omni, piscator, arena
 Ostrea dura leges: sed quæ vaga flumina cursu
 In mare prorumpunt celeri, & quæ litora propter
 Stagnantes siluere lacus, turpesque paludes,
 Inque Thetis se subter agunt, & scubi dulcis
 Rivus aquæ sonant, aut pelago fons surgit ab imo:
 Vel quæ sunt cæno loca pinguis, limus & æter
 Plurimus aggeritur, muscusque, & decolor alga:
 Nam quæ Nalades persilant, rivique sonantes,
 Et pingui limus, spissaque uligine pascit.
 Gustu grata magis, placidoque tenerima succo.

Quibus in locis
 optima perveniunt.

Nec non & variis varia est Natura sub undis.
 Quæ Circæa creat Thetis, optima, quæque Minervæ
 Dant saxa, & multo servat quæ Scylla latratu.
 Sunt etiam laudanda, legunt quæ litora circum
 Pictones (2), (3) Armorici; (4) Eborici; & (5) Santones, & quæ
 Sic-

(1) *Ostraghe* nostris, Gall. *Des Huîtres*, *Ovîtres* & *Oc-
 fres*, Hisp. *Ostia de la mar*: (2), (3), (4), (5), Gal-
 lici populi, qui ad Oceanum habitant *Portiers*, *Bertagna*,
Santognæ.

Sicca Caledonius nonnumquam deserit æstus.
 Parte alia accedunt, nigro quæ Bosphorus amne,
 Quæ Propontis alit, pinguissima: sunt & opimi
 Visceris, ostriferi quæ perluit æquor Abydi.
 At cunctis meliora, & succo læta salubri
 Ostrea sunt, bimaris quæ jactitat ora Tarenti:
 Nam non è limo, crassaque uligine polita
 Spontè sua veniunt: sed roscidus æthere lapsus,
 Ut perhibent, Conchis sua semina sufficit humor.

Sed quæ Neptuni populetur machina regnum,
 Quoque instructa tibi referat felicia ferro
 Ostrea, dicamus. Sex primùm (1) lamina palmis
 Longior è ferro fiet, digitisque quaternis
 Latior: inque aciem frons attenuetur acutam.
 Hac super extremis adnexus ponitur arcus
 Æreus, aut dura curvatus ab ilice: lamina
 Hinc arcu in medio, geminoque à vertice triplex
 E tenui circum tendatur virga metallo:
 Quæque sit incurva, & nexu copulentur eodem.
 At mediæ, ex arcu quæ ducitur, annulus insit,
 Aut uncus, solido cui mobilis orbe rotundo
 Armilla è ferro inferitur, quo machina longo
 E spatho valcat religari, aut vimine torto.
 His actis, contexta levi de cannabe curvo
 Adnectes arcu, & subiecta retia lamina
 (Laminaque sit multo pertusa foramine dorsum,
 Rara quibus tenui conjunges retia lino)
 Conifero tenuata sinu: sed tempus ab acta
 Solvere, quæsitum Nerei per Cætula Conchas.

Postquam est in mare versicoloris fertile testæ
 Perventum, media è puppi, piscator, in undas
 Ostrilegum demitte, leves ut radat arenas
 Lamina, & incurvus stet rectus desuper arcus:
 Hinc ubi paulisper cum lintre recesseris ipsa,
 Ostrilegum de puppe trahes: sic ostrea ferrum,
 Et quæcumque imo stant fundo in retia mittet.
 Quod grave cum tandem deduxeris, ubere præda
 Lætus eris, referesque Diis pro munere grates.

Sed prius ostrilegum jacias quam fluctibus, illud
 In primis tibi sit cura majore notandum,
 Scilicet ut varios Lunæ cognoscere vultus

G g g 2

Edi.

Describitur ma-
 china, qua Ostrea Ta-
 rentini piscantur.

Piscandi modus.

(1) Hæc machina Tarentinis dicitur *il Ferro*, Gangamæ
 similis est. Nostris Ostrilegum appellabitur.

414 HALIEUTICORUM

Edifcas; namque illa suo regit humida cursu
 Æquora, & æquoreis fiunt quæcumque sub undis.
 Ac velut exacto cùm lucida fulgurat orbe,
 Et niveos Phœbe currus agit, ubere sylvas
 Fœcundo nutrit, & plenum plena refundit
 Humorem plantis; teneroque uberrima succo
 Poma replet, riguoque humectat gramina rose.
 Non aliter pleno tunc lactat pinguis cornu
 Ostrea multiplici fœcundans viscera partu.
 At cùm falcato vix cernitur aëre gyro,
 Syderio vicina jugo, tunc Ostrea siccant
 Ubra, & è vacuæ tenuantur lumine Lunæ.
 Quin etiam, si vera canunt, animalia quæque
 Luna vago regit Orbe, fibrisque infusa ministrat
 Undantes plena humores, quos subtrahit, igni
 Cùm nitet exili, & lucis se nigra recondit.
 Quæ cum sic habeant sese, legere Ostrea, Luna
 Accrescente, tibi, non deficiente, jubebo.

Ostrea pro vario
 Lunæ aspectu cre-
 scunt, & crescuntque.

Et Solis radiis re-
 plentur.

Præterea, id non te lateat, sunt Ostrea Solis
 Imperio subjecta: fovet vitalibus ille
 Cuncta suis radiis, & quæ per inane creantur,
 Et gignit quæcumque Thetis, quæque humida Tellus.
 Hinc æstate nova, cùm fervidus æquora ponti
 Permeat, atque imum se mittit ad usque profundum,
 Felici replet prægnantes ubere Conchas.

Qua arte capiantur
 ab Illyricis.

Sed quibus Illyrica testas piscator in acta
 Artibus inquirat, dicamus. Curva secundum
 Litora quæ duris stipantur plurima faxis
 Cærulei frutices nascuntur, & herbida ponto
 Sylva super viret, & ramos stat flexilis arbor.
 His piscatores gravitantia vertice ramis
 Saxa ligant: trahiturque plicabilis æquora subter
 Ponderibus ramus: circum generantur in illo
 Ostrea, & è læta sensim pinguedine turgent.
 Hinc postquam crevere, secatur forfice restis,
 Assurgitque mari ramus directus in auras:
 Miraturque novos partus, & non sua poma.
 Non secus Euboico faciunt in litore, Bajas,
 Quique tenent Baulos, Cumasque, sinumque Dicarchi,
 Fagineos figunt contos, ubi pinguis limo
 Sunt loca: defixis crescunt Conchyliis palis.

Et Bajanis.

At si fortè maris squalentes Ostrea fluctus
 Rara ferant, sensimque ruat genus omne, neque ulla
 Pabula dent rivi dulces: jam tempus, & ipsa
 Hellepontiaci meminisse inventa Magistri,

La-

Lacteus ut testas liquor edidit: altiùs omnem
 Obscura repetens revocabo ab origine famam.
 Nam quà Bistonidum genus intractabile bello
 Accolit Euxina resonantem Bosphoron unda,
 Et quà lunatis circùm secat æquora cymbis:
 Et quà Bithynum vicinia perluit Helle,
 Seston & hinc spumis, hinc litora plangit Abydi,
 Hac piscatorum posita est spes omnis in arte.
 Cùm Sol æstate in prima Garamantas, & Indos
 Fervidus accendit radiis, & sydus amicum
 Jamque recollectos terris ostenderit ignes,
 Protinus ex ima generosa Propontide testa
 Carpitur obscura sub nocte, poloque sereno.
 Mox omnem pingui radunt de viscere ferro
 Spondylon (1), & mundo convulsùm pollice pressant:
 Confestim niveum lac effluit: hinc ubi fulgens
 Purpureis Aurora comis, bigaque rubenti
 Oceano surgit, Cælumque ardescit ab auro,
 Muscosos inter scopulos, atque herbida saxa
 Lacte ferunt sparsim, dicuntque sonantia verba
 Hellepontiaco Neptuno, & tibi, Dori
 Ægæa: extemplo saxi, mirabile dictu!
 Ostrea concrescunt, dulci felicia succo.
 Ceu matutinus cùm terram irrorat Eous,
 Ut rores cepere sinu prægnantia matrum
 Viscera, confestim Oceanitis ab ubere læto
 Lætior accrescit baccha, atque argentea candet:
 Egregium pulchris torquem factura puellis.
 Quis Deus hæc nobis, Divæ, quæ curritis Hellen;
 Tradidit inventa? unde hæc experientia cœpit?
 Postquam res Asiæ, Græcamque evertere gentem
 Immanes potuere (2) Scythæ, ceciditque superba
 Eoi sedes, altumque remugit horrens
 Bosphorus, & tota tremefactus palluit unda,
 Iluvies Asiæ populos effusa per omnes.
 Corripuit Cœli tractus, terrasque veneno,
 Atque hominum genus omne neci, genus omne animantum
 Dira dedit, sævitque mari crudelior alto:
 Perdidit & pisces, atque Ostrea perdidit ipsa.
 Ergo ubi piscatum testas venator Amyntas
 Tendit, & ostriferi cautes scrutatur Abydi,

Qua ratione è la-
 &: sacro concrescant
 in Propontide.

Unde seminandi
 modus exordium cœ-
 pit.

Ostrea

(1) Sic dicta Græcis est concharum caro.

(2) Turcæ è Scytharum gente.

Ostrea nulla videt, desertaque cœrula passim
 Aspicit, & nullos innare per æquora pisces.
 Quo subito rerum casu percussus acerbo,
 Re super insueta scitatum oracula Divum,
 Dorin adit: refluxæ, Dorin, quæ præsidet Hellæ,
 Ægæasque tuetur aquas. Stat rupe sub alta
 Threjicia tellure specus, cui desuper ingens
 Nereidum Matri sacrum nemus imminet: antro
 In medio delubra Deæ de marmore vivo
 Hellepontiaci quondam posuere coloni.
 At læva de parte duæ stant ære columnæ
 E solido, quas inter inest gravis ara metallo:
 Sed retro in gemino connexi cardine postes
 Insistunt inter suspensas ære columnas.
 Ex adamante micat cardo, riget enxa portu.
 Spontè sua, referunt, immoto cardine postes
 Expandi, subitoque unâ tremere omnia motu,
 Sollicitis quando Dea fert oracula nautis.
 Vestibulum antè ipsam templi jam tristis Amyntas
 Constiterat genibus supplex, & talibus orsus,
 Affatur Divam dictis. Pulcherrima Dori,
 Quæ servas Hellen, altæque propontidos undas,
 Et procul Ægæi fluctus hac rupe tueris,
 Dic age, Dia, precor, læsi quæ Numinis ira
 Perniciem tantam Conchis immisit, & omne
 Perdidit æquoreum ponti genus? undique squallent
 Litora, & amissis vacuum mare piscibus omne est.
 Anne parum Superis visum est, quod sanguine nostro
 Non Asiæ tantum campi, non litora Thraces,
 Sed latè Euxinus, indignatusque revinci
 Bosphorus, & trepidæ rubuere Propontis, & Helle:
 Nec satis Imperii sedem, tot & inclyta regna,
 Et res Romanas Scythico cessisse tyranno?
 Nec fuit indignum post horrida bella, necesseque
 Atque ignominias, & tristia funera regum,
 Ut totum malefana lucis pervaderet Orbem,
 Cuncta catervatim perdens, hominesque ferâsque?
 Scilicet ipsa darent etiam Diis Ostrea pœnas.
 Sed jam, ò Diva, tuum quoniam placabile Numen,
 Sublapsis fer opem rebus, nutuque benigno
 Annue, Dori, preces non averfata petentis.
 Tu Dea Threjicium, tua Numina semper adorat
 Nauta, per angustum qui navigat Hellepontum;
 Et tua sæpè agimus ditem ad donaria gazam.
 Vix hæc piscator; confestim visa moveri

Doridos Hellepon-
 tiacæ Delubrum de-
 scribitur.

Amyntæ preces.

Ru-

Rupes, & summæ motare cacumina sylvæ.
 Hinc geminæ patuere fores, Numenque reclusum,
 Et clara ex adytis vox est audita repostis:
 Quali Diva solet Fatorum dicere causas,
 Et longè rerum eventus aperire futuros.
 Hæc autem intonuit: superùm vos ira Deorum
 Exercet, fastu quoniam sprevisis iniquo
 Aternos illorum Ignes, Flammamque Triformem.
 Nac jam missa lues nunc est revocabilis: omnes
 Torpebunt Nerei fluctus, atque Ostrea nulla
 Sponte sua gignent: donec post secula fera
 Antiquos iterum Superis reddatis honores:
 Cum domus AUSTRIADUM Babylona, Scythamque superbum
 Servitio premet, & victis dominabitur Indis.
 Magnus Romana nascetur origine CÆSAR,
 Qui Scythicum Eoa regni de sede tyrannum
 Ejiciet victor, ritusque & sacra reducet,
 Ac (1) septingeminæ Byzanti turris in arce
 Romanas Aquilas, victoris & arma Quirini
 Restituet, veteresque Patrum de more triumphos
 Lætus aget primus, lauroque decorus & ostro
 Insignes ducet Capitolia ad alta Curules.
 Ille & nimbiferi culmen transvectus Amani,
 Euphratem super, & septemplicis ostia Nili
 Proferet Imperium: Solymæque assertor honores
 Accipiet Divum, passique ad Numinis Urnam
 Aeterni statuet monumentum insigne trophæi.
 Illius adventu jam nunc Jesseja regna
 Subsultant plausu populorum, & dives Idume,
 Et plausu totis Jordanes murmurat undis.
 Non tot Flaviades populos, non regna subegit,
 Fregerit occiduum regem licet, aut Orientem
 Placarit, regnique novam fundaverit arcem:
 Nec qui mixta auro prætendens lilia signis
 Reddidit Ausoniæ primus sceptrumque, decusque
 Magnus, agens victor Francos Heroas in arma.
 Et dubitatur adhuc tantis insistere cæptis?
 Auspice & hoc, positis dabitur pax aurea bellis:
 Saturnoque fluent quondam regnata per Orbem
 Secula, & hoc totus gaudebit Consule Mundus.

Dez responso. &
 vaticinium Austriaci
 Cæsaris.

Tunc

(1) Celeberrima Constantinopolis arx, Græcis Heptapirgum, in uno è tribus angulis ad Meridiem, & Occidentem posita.

Tunc & spontè sua, nullò cogente colono,
Cuncta feret Tellus, cunctis nascentur in oris
Omnia, quæ sparsim rerum Natura creavit.
Ipsi & cærulei progignent omnia fluctus.

Ostrearum satis-
nem docet.

Interea, quoniam supplex mea Numina poscis,
Quo reparanda modo tibi sit jactura, docebo.
Quæ nostra sub rupe latet Concha una superstes
Illuvie ex illa, ritu capienda vetusto,
Ne rursus gravis ira Deüm ferveſcat: & illam
Pollice si puro tu preſſeris, ilicet humor
Lacteus exhibit, qui mox diſperſus in undas
Sufficiet nova Concharum ſua ſemina ponto:
Hoc facies æſtate nova, & cùm lucida cornu
Totum Luna ſuum radiis implevit, & ante
Quàm rubeant Orientis equi: vix talia fata eſt;
Cùm tota extemplo ſummo de vertice rupes
Contremuit, ſonituque procul nemus omne remugit:
Atque ultrò obſtriſti ſuper ipſo cardine poſtes.

Echinorum descri-
ptio.

Nunc age, & armatos radiis piſcator (1) Echinos
Venemur. Frutices inter, denſataque paſſim
Lentiſci nemora, & loca foeta virentibus algiſ,
Se circum verſans prorepiſt Echinus in orbem:
Et tot carpiſt iter pedibus, quot cortice ab ipſo
Undique protendit ſpinas mucrone rigentes:
Aut rimosa tenens bibulo ſub pumice teſta
Attondet herbas, & rorem potat amarum.
Eſt & Echinorum duplex genus: alter edulis,
Pinguior, at teſta minor, & majoribus horret
Cuſpidibus, verùm brevibus ſuccingitur alter,
Et major teſta, ſucco ſed inutilis ille eſt.
Sunt & Echinorum (2) matres cognomine dicti,
Queis majore calyx ſeſe decircinat orbe,
At minùs exiguis riget, obtuſiſque ſagittis.
Ova tamen ſecunda creat, lætoque gravatur
Ubere, quo miſeris nihil eſt jucundiùs ægriſ.
Hi procul alta tenent: oderunt litora, & ipſos
Oderunt ſcopulos, ferrumque natantis avarum.
Divite qui ſucco Sardoo in gurgite repit,

Quam varii.

Se

(2) Noſtris *Ancino*, Siculis *Rizzo*, aliis *Riccio*, Liguri-
bus *Ziuzin*, Hiſp. *Erizo de la mar*, Gallis *Urſas*, & *Caſ-
ſanges de mer*, Accolis Oceani *Heriſcon de mer*.

(2) Echinometræ, Gallis *Raſcuſſos*. Sunt alii parvi, qui
nobis dicuntur *Caſſagnole*.

Se calyce ostentat magno: qui Doride rubra,
Parvulus est, radiis verò longissimus horret.

Perge, sagittiferis non est color unus Echinis:

Hicce calyx, radiique omnes nigredine fulgent:

Flavescunt alii: candent hi, marmoris instar:

Verùm hi cyanei, rufi spectantur & illi:

Ast hyali radiant multi convexa colore:

Hic gemmas referunt, & multicoloribus ardent

Cuspidibus nitidique, velut scintilla, relucunt.

Sed vita fugiente, fugit color, & perit omnis.

Vanescit velut ipsa, cadit cum roscidus humor,

Et nusquam radiis est versicoloribus Iris.

Si secus, ut gemmæ, pretio mortalibus essent,

Et magni decora alta ducis. Sed non & Echini

Consilium, contra quo se munire procellas

Sedulus invigilat, Nereo spumante, silebo.

Obvertit fundo dorsum, radiisque lapillos

Apprimit, astringitque: gravique juvante saburra,

Spumofum pelagi venientis sustinet ætæ.

Qualis apis, Cœlo cum pendet aquaticus Auster,

Et strepere incipiunt subrauco murmure sylvæ,

Exiguum nitido tollit torrente lapillum,

Atque volans rapidis obstitit firmior auris,

Tutaque succedit testæ. Sed tempus in alto

Per densos prædam frutices tentare repostam.

At tibi ne frustra labor impendatur, in undas

Quæsitum rigidos venies, piscator, Echinos,

Rara inter pleno cùm fulget sydera cornu

Cynthia, & è terris nigrantem submovet umbram:

Et tepidi radiant aprico lumine Soles.

Majori quoniam tunc pinguent ubere testæ,

Ovaque prædulci minio fœcunda rubescunt.

At qui Pyrrhæi trans Aulidos alta sonantis

Euripi loca cœca tenent resluentibus undis,

Dum Boreas riget, atque nives densantur acutæ,

Multiplici carpunt calyces mucrone rigentes;

Namque illic majore Thetis tunc ubere lactat.

Sed tandem, ut prædam capias, piscator, opimam;

Prælongum ferro contum subnecte tridenti,

Plurima cui cuspis sit adunca, erectaque sursum.

Hoc etenim facilè avelles de gurgite Echinos.

Præterea manibus submersus in æquore nudus

Comprendes inter frutices, algasque rigentes:

Verùm ne spinis te sanciet ille caveto;

Namque opus est tibi vi multa, quia scilicet illi

Tom. II.

H h h

Pumi-

Colorum diversi-
cas.

Mirabile Echino-
rum ingratum.

Quo tempore quæ-
rendi.

Qui piscandi mo-
das.

Pumicibus sese dura promuscide stringunt.
 Quare omnem dura celabis pelle lacertum.
 Sæpè etiam parvis includes retibus, imum
 Neptuni fundum cùm ferro radis acuto.

At mihi se placida sub Doride prodit arenis
 Daëtylos (1), erectusque assurgit arundine læta.
 Hinc olim Donaces appellavere Pelasgi,
 Atque Aulos: nostri digitos vertere vocantes.
 Cæruleus maribus color est, & linea testam
 Transversum deducta secat: sed sæmina nullis
 Puniceis distincta notis: hæc plurima ponto
 Perquirenda tibi, nam dulcior, atque salubri
 Pinguescit succo mollissima: pluris & illam
 Tu cautus domino vendes, piscator, avaro.
 Hanc mihi, non prunis tostam, cùm (2) Monte sub Alto
 Ad virides fient umbras (3) Laurentia Sacra,
 Sed magis elixam, & fragranti jure madentem
 Optarem, grato namque est dulcissima succo.

Atq; hic, ni mihi longum, & iniquo calle premendum
 Effet iter, nulla apparent quæ signa priorum,
 Forsitan & testas etiam, & genus omne natantum
 Censerem, viresque omnes scrutarer, & usus,
 Quæque hominum magis apta forent, & idonea victu:
 Quoque paranda modo, quò dulcis, & utilis unà,
 Ac damnosa minus fieret mortalibus esca:
 Et quid opis positum his, & quid medicaminis esset
 A Superis morbos contrà, tristemque senectam,
 Haud equidem invitus canerem: sed me quod agendum est
 Per dubios calles iter, ambagesque viarum
 Non finit incœpto longè divertere clivo.
 Quin etiam (tua, CARDENIDE, non mollia iussa)
 Me magno clangore vocat tuba Martis in arma,
 Plurimaque è domito invitat victoria Thrace.
 Fors erit, ut Vates alii meliore cothurno
 Illa canant, lentis ducentes otia Musis.
 Quare age Solenas fabulo capiamus ab imo.

Quà

(1) Nostri*s Cannolicchi*, Veneti*s Cappas*, Appuli*s Imbri-*
ci, Galli*s Cousteaux*, quasi cultri manubrium: in tenebris
 lucent, maximè in ore madentium.

(2) Nostri*s Capo di monte*: amænissima Coll. Neap. villa,
 in quam relaxandi animi gratia scholastici secedunt.

(3) Celebris secessio, quæ fit die D. Laurentio Sacra, cum
 absoluto Philosophiæ curriculo, junioribus præmia statuun-
 tur.

Quà modico sonat unda vado, piscator, adibis
 E ferro armatus pala, quam subter arenas
 Intrudes, totamque adiges; nam Dactylos imo
 Abdit se fundo, penitusque in viscera condit.
 Ast ea sollicito fuerit tibi cura, fragorem
 Ne facias; subitus quoniam se subtrahet Aulos,
 Ima petens, palam quà non, piscator, acutam
 Fixeris, & vacua venies ad litora cista.

Cum me Brundusij turres, & curva tenerent
 Litora, Romanis olim lustrata colonis,
 Multus & aspicerem magni miracula portus,
 Cujus arenarum ni molibus ora refusis
 Assiduo refluens clausisset Nereus æstu,
 Non foret Ausonia in tota felicior alter.
 Hic piscatores memini vidisse cavata
 Arbore decessos, digitos educere pala,
 Quis alibi melior non est, nec dulcior ullus.
 Quanquam Sebethi, quem nostri ad litora carpunt,
 Et quem lactisluo producit Oympia succo,
 Illis inferior non est. De murice sed jam
 Me (1) Balani, faxisque invitant (2) Pholades udis.
 Saxosos inter scopulos, sub pumice vivo
 Quos Thetis assiduo spumis aspergit amaris,
 Pholades, & Balani passim nascuntur: & illi
 Ceu glandes duplici testa formantur acuta,
 Oblongi magis, & circum, velut ova, rotundi.
 Hi magis assimilēs sunt glandibus, aspera saxo
 Posterior pars, & corio flavente rigescit:
 At bina anterior testa lævare polita,
 Unguibus è multis veluti formata, colorem
 Unguis habet, medioque rubescit rimula villis.

Has ego crediderim generari è Doride testas,
 Quæ per saxorum rimas infusa recurrens
 In cæcis soboli fert nutrimenta repostæ
 Rupibus, & furtim conclusis lactat in antris.
 Sed frustra impensus labor hic: non saxa, neque ignes
 Occultas tutantur opes: pervadit & ipsum
 Marmor avarities, mediosque irrumpit in ignes.
 Ergo tibi rigida rupes scindenda securi,
 Ut Balanum rapias, & clausum Pholada saxo.
 At ferro non cuncta mari lita saxa laceffes:
 Quæ rupes, veluti pumex, scopulosa dehiscit

H h h 2

Cr:-

Quomodo Da-
 ctulos perquirendi.

Ut sunt aurici.

Quæ apud Brun-
 dusinos piscatio, ubi
 optimi.

Balani & Pholades
 describuntur.

Qua ratione ge-
 nerantur.

Et qua capiuntur.

(1), (2) *Dactyli* nostri, & Tarentini vocant, Galli *Pouf-
 se piez*.

Crebra foraminibus, diffindito: clauditur illa
Pholas, & ostrifero Balani fulgore rubentes.

At prius abruptæ vires quàm viscera rupis
 Qua item Lepades. Hærentes ipso (1) Lepades in cortice, duro
 Aut cultro poteris, vel acuto vellere saxo;
 Nam digitis frustra conabere: cautibus illæ
 Pectora prona tenent, vinclisque tenacibus hærent,
 Ut neque Milonis vis ipsa revellere possit.
 Usque aded figuntur humi, quæ corpore prono,
 Humoremque bibunt gremio telluris ab ipso,
 Haud facile è terris convulsa feruntur in altum.
 Una tegit Lepadas cava testa, & plurima livet:
 Harum descriptio. Non secus ac cinis, & tenui riget aspera villo:
 At gibbo majore tumet, crescitque rotunda.
 Verùm Virginiis quæ Cypria carpitur undis,
 Multa striis visenda venit: quæ Doride rubra,
 Lorica circum tegitur, spinisque rigescit.

Non secus undoso scopuli de vertice (2) Turbo
 Vellitur: at Turbo qui sit te, Batte, docebo.
 Corpore qui crasso, surgitque volumine multo
 Tegmine sub niveo testæ, scabrosus, & asper
 Tubere multiplici, tenuique, & plurima dorsum
 Turbinis descriptio. Linea cui rugis distinguit, & ora rotundus,
 Exiguaque patet rima, tenuatur & instar
 Turbinis, ille tibi dicetur nomine Turbo.
 At non est unum cunctis genus, unaque forma
 Quam varii. Turbinibus: diducto illi, oblongoque meatu
 Humanas referunt aures, quibus ordine pulchro
 Extat dispositus per crebra volumina tuber.
 Qualiter argilla interdum fit fictilis alba
 Urceus, artificii dextra tornatus, & arte.
 Ille striis candens: hic tubere multus: & ille
 Insignis rostro, multoque trigone rigescit:
 Lævis & hic esset, tenui ni linea ductu
 Serperet, inque aciem convolveretur acutam.
 Angulus huic cælatus inest: ast ille rubentis
 Muricis instar habet testam, & mucronibus horret.
 Sunt quibus appendix multa est, oblongaque, Graii
 Dactylon, ut perhibent, appellavere vocantes:

His

(1) Nostri, Ligures, ac Provinciales *Patelle* dicunt, Occa-
 ni accolæ *Oeil de bove* oculum Hirci, Hisp. *Ameia*, Massi-
 lienses etiam *Lepoda* vocant. (1) Vulgus Neapolitanum
Scunciglio.

His etiam, magis id miraberis, (1) *Eschara picta* est.

Ceu trochus, hic alter, crusta cui duplice testa

Compacta è lævi: subcandicat una: sed infra

Quæ sita, candenti lucis splendore coruscat.

At tibi non tantus labor impendendus, acuto

Ut ferro è scopulis rapiatur *Musculus* udis.

Namque pilis tantum vincit sua tergora saxis:

Os sublime tenet, magnoque patescit hiatu,

Mytulus asper uti palis, vel cautibus hæret.

Nam palis etiam generatur uterque, sed una

Non geminis forma est: curvatur *Musculus* orbe

Exacto, tenuis quæ definit, ast ubi gibbus,

Spissior est testa, & multa nigredine fusca,

Atque obducta levi musco, & lanugine molli:

Lævia cæruleo candescunt concava fuco.

Clusilis, & forma fit *Mytulus*, atque colore

Diversus: crevit scaber hic, oblongus, & ater:

Ille striis, ceu *Pinna*, venit flaventibus: alter,

Castaneæ veluti, livescit, & actior orbe est.

Disce, & odoriferas etiam, *Piscator*, arenis

Tellinas (2) legere, in regum ventura secundas

Auratas inter lances bellaria mensas:

Nam sapor egregius, succusque suavior illis.

Candida *Tellinis* est concha, & lævis, & æqua:

Denticulata tamen multis tenuissima crenis

Cernitur, atque teres, oblongaque, cortice dura.

Illas ima secans in retia mittet acutum

Ostrilegum, aut ipsa educet manus ærea fundo.

Semper arenosis in syrtibus, & cava propter

Fluviorum soboles felicior editur ora.

Verùm non alibi generatur copia major,

Quàm devexus ubi *Lunæ* de vertice *Nilus*

Septeno refluens succedit in æquora cornu.

Sed jam (3) *Limaces* properant (4) *Phereocides*, & jam

Tardigrado quamvis subierunt retia gressu.

Musculi, & *Mytuli*
piscatio.

Illorum descriptio.

Tellinarum descri-
ptio.

Quo instrumento
capiantur.

Ubi feliciores na-
scantur.

Limacum descri-
ptio.

Cor-

(1) *Zoophyti* species ad similitudinem latucæ, unde & *latuca marina*, Gallis dicitur *Giroflade*.

(2) Nostris *Tonninole*, Romanis *Telline* ut etiam Gallis, & ab Oceani accolis *Filon* appellantur.

(3) *Vulgus* Neapoli *Marazze*, Romani vero *Lamache* vocant, Tusci *Chioccole*, Galli *Limascon*, Hisp. & Provincialibus *Scaragel*, & *Carocol*.

(4) Quasi domum ferentes.

Cortice filiceo, cochlidemque imitata reflexam,
Claviculata venit: medioque umbone recurrens
Serpit helix intorta, labrumque ascendit in ipsum:
E labroque animal caput exegit: & duo longa,
Et totidem brevia extendit sua cornua fronte.

Vertice in extremo, visu mirabile, cornu
Exigui rutilant oculi, doctioribus istis
Prætentant iter æquoreum, tutæque per undas
Excurrunt (1) Cochleæ, secum sua testæ ferentes:

Quomodo capian-
tur.

Neritæ,

Illarum descriptio.

Has tu, Piscator, limosas quæ per arenas
Castra locant, cono capies: quo gurgite ab alto
Neritas (2) etiam rapies, quibus altera ponto
Pulchrior haud Concha est: texellis plurima pictis
Vermiculata venit testæ, æque umbone reflexæ
Incipiunt helices crebræ, gyroque retorto
Majores sensim ascendunt: nigrisque coruscant
Distinctæ punctis maculæ: nitidoque argento
Insignis rutilat margo, & flaventibus astris:
Interius totam perfundit purpura testam,
Quam Veneri sacrum nautæ fecere. Sed imo
Gurgite deproperant in consona fila Paguri.

Cancri sono captan-
tur.

Jo. Baptista Porta
in Magia naturali.

Accitos Cadmæa ferunt ad mœnia cantu
Spontè sua lapides colisse, & voce canora
Turritum caput assurgens venisse supremum
Arcis in æriæ culmen, cunctosque Penates,
Atque Amphionio factas de pollice Thebas.
Blanda sed hæc Vatum commenta: sonora Paguri;
Certa cano, citharæ scintillantur fila, modosque
Cantantis; veniuntque mari mulcosa relicto
Litora sub, dulci cantu, nerveoque vocati.
Quare age, cantando fuscas venabere Cancros
Herboso, puer, in saxo, dum deflagrat Æstas
Torrida, & æquoreæ sitiunt per litora myrti.
Molliter ut pelagi vada lenta lacescere cornu
Incipies, udo scruposæ rupis ab antro
Ilicet auriti venient ad murmura Cancri.
Tum viridi è scopulo surges festinus, & æstam
Cantando in siccam lentè, piscator, adibis;
Correptæ numeris nam te tunc ponè sequentur
Ostipedes acies, arrestæque auribus auras,

Opta-

(1) Sc & vocantur Limaces a cochleæ figura.

(2) Adriatici Accolæ Nerite dicunt, alii Naridola, Hispani Caragolo, Galli Virilis, & Bigornet,

Optatosque bibent resonantes lenè susurros.
 Quas tu pellectas cantu captabis in acta:
 Venatumque dabunt numeri tibi, nauta, canori.
 Discite, mortales, vos hinc non fidere cantu:
 Si fera mellitis sub cantibus abdita mors est.

Et jam cantanti bysso spectabilis ipsa
 Se Vati inclinat vitreo de gurgite Pinna,
 Marmoreasque fores, atque ora tenacia pandit;
 Auritusque simul custos se prodit ab alvo
 Carcinus: illa mari prælongo crure, suillo
 Assimili defixa manet, directaque surgit.
 (Unde & Romanis dicta est cognomine Perna)
 Latior & sensim se è caudice tollit acuto,
 Palma velut, geminaque operit sua viscera testa:
 Unum longa pedem: latoque patefcit hiatu.
 Est convexa rudis, fuscoque immixta colore
 Nigricat: argento splendent concava multo.
 Verùm cœnosis quæ plurima pullulat undis
 Flavescit: puris nam candida degit arenis.
 Ad latus emittit non longè à cuspide byssum:
 Quæ similis lanæ est, mixtaque nigredine fusca,
 Velleribus Serum flavis non vilior ipsis.
 Hos tu, piscator, de Perna collige villos:
 Contexti nam crura tegent, palmasque tyranni,
 Atque venustatem Nymphis simul, & decus addent.

Exiguos alit hæc Cancros, Squillasve rubentes
 Intus, & hos testa nunquam demittit ab ipsa;
 Provida nam Pinnis custodes corporis illos
 Ipsa parens Natura dedit, jussitque fideles
 Excubias agere ex alto, dominamque tueri
 Immanes contra Polypos, fraudesque dolosas.

Verùm age lanigeras imis, piscator, arenis
 Quo valeas instrumento convellere Pinna
 Accipe. (1) Pinnilegum facies de duplici ferro,
 Quodque ipso è capulo se tendat acinace torto:
 Inque orbem capulus fiet, totusque cavatus.
 Latius in medio virgæ laxentur: adunco
 Se tandem gyro excipiant, unàque plicentur.
 Prælongam capulo bis ternis passibus hastam
 Infere: & extremo, virgas ubi copulat uncus,
 Vimineam religa restim, quæ longiùs ipsam
 Extenta pariter religabis plurimus hastam,

Pinnae descriptio.

Cancellus Pinnae
custos.

Quo instrumento
capiantur, & illius
descriptio.

Hæ-

(1) Hanc machinam *Pandueneco* vocant Tarentini.

Hæreat ut conto cuspis firmissima longo:
 Aut gravis è capulo fors excidat, inter acuta
 Non pereat saxa, aut nigro loca confita limo.
 Uncus ubi geminum conjungit ferreus arcum,
 Linum, piscator, niveum strictissimus adde,
 Indice quo cæco prodat se machina fundo.

Piscandi modus.

His actis, properè lætas te confer ad undas,
 Cum jam mensis adest ab aperto tempore dictus;
 Namque graves Pinnae venari aptissimus ille est.
 Stans prora in media curvum demitte sub æquor
 Pinnilegum: medioque patet quâ latius, ipsam
 In latus obversam comprehendat acinace Pinnam.
 Exin Pinnilegum, surgit quâ palmula Pernæ
 Amplior in ventrem, obvertes: factaque repente
 Vi, facilè ab dura testam radice revelles.

Interdum non una tibi, piscator, ab alto
 Comprensa à gemino consurget acinace præda:
 Plurima, nam dorso Pernæ stant Ostrea sæpè
 Adnata, ut duris hærent Conchylia saxis;
 Humoremque bibunt è Pinna: quæ tibi ferrum
 Captiva in cymbam capta cum matre remittet.

Quibus in locis
Pinnae nascantur.

Quod superest, non cuncta maris freta cœrula gignunt
 Insignes bysso Conchas: per ditia passim
 Ostia, Nile, tua, & sitientis litora Gazæ
 E limo, & nitidis Pernæ tolluntur arenis:
 Ægæisque creantur aquis, scopulosaque propter
 Illyrici vada, Sithonio pulsata flagello.
 Gallaque Doris habet Pinnae, & Tethys Acarnan:
 Non unda in nostro defunt Crateride, succo
 Quæ multo lætæ veniunt, & divite bysso.
 Una sed antè alias Pernis fœcunda superbit
 Ora Phalanthæis olim regnata Tyrannis.
 Hic ego byssiferis latè sylvescere plantis
 Æquoreos vidi campos, centumque recurvo
 Pinnilego lintres venari è marmore Conchas.

Sed trans Tyrrheni fluctus, Scyllamque sonantem
 Litus in Oebalum, fortunatumque Tarentum
 Me dulcis raptavit amor: juvat ire beatam
 Herculis in sedem, & flaventia rura (1) Galefi,
 Quâ matutino gemmatis sydere guttis

Pin-

(1) Galefo penultima correpta Tarentini dicunt: fluvius
 in agro Tarentino, qui in conclusum mare (Mare piccolo)
 se exonerat.

Pingua distillans Concharum femina Cœlum
Sufficit, & reflua lactantur Doridos unda.

Est locus Hesperia in magna, quâ Martia Tellus
Circuitu longo curvatur, & undique fluctu
Ionio latè perfunditur: inque tepentem
Est mundi conversa plagam, Solesque benignos:
Herculeum Graii quondam dixerunt Tarentum,
Et Cœlo, & Tellure, Deoque auctore superbum.
Namque, sacri ut Vates cecinerunt, prima locavit
Fundamenta Urbis, muroque & turribus auxit
Neptuno cum Patre Taras, quo rege potenti
Floruit imperio, rebusque est usa secundis.
Una (1) Pelasgiadum (2) Calabris quæ finibus olim,
Aut Martis studio viguere, aut Palladis arte,
Tantum clara inter reliquas caput extulit urbes,
Quantum inter proceres rex eminet: alter haberi
Angulus haud toto poterit felicior Orbe.
Hic Ver perpetuum, semperque nitentia rident
Prata, & odoriferis vernant cum floribus horti:
Semper & apricis texuntur collibus umbræ:
Ac lætæ in campis pecudes surgentia tondent
Gramina: & irriguis nunquam non fontibus undæ
Per pictas viridi decurrunt margine ripas.
Æterni semper Soles, & nubila rarò
Obvelant densata diem, Zephyrique salubrem
Temperiem spirant, leni dum murmure fluctus,
Ac densas latè sylvas movere loquaces.
Sed quanquam Oebaliæ tot sint Telluris honores,
Major ab omnigeno consurgit, raraque ponto
Gloria: quandoquidem cunctas hic prodiga fudit
Divitias Natura suas: hic una superbit
Æquosæ fecundo, atque ingenti Doris opum vi.
Namque hic piscator semper felicibus undis
Squamiferum crevisse novum genus, & nova faxis
Muscosis adnata modis videt Ostrea miris.
Non secus ac Libyæ loca per deserta, ferarum
Non visas semper formas vagus aspicit Afer.
At mirum est illud, desudans roscidus æther
Hyberna sub nocte, locis prope litora certis
Semina Concharum demittit tenuia, quæ mox

Tum. II.

lii

Lacte

Tarenti descriptio,
& laudes.

Cœli salubritas.

Mæris feracitas.

Concharum semi-
na, ut à Cœlo prove-
niant.

(1) Tarentum una ex Græcis urbibus in Italia.

(2) Calabri olim dicti sunt, qui à Tarento Leucadem
usque inhabitant.

Lacte Thetis vitreo, & refluentibus educat undis.

Quæ miranda modo quonam miracula fient,

Et quæ cura tibi pariter, piscator, habenda,

Accipe: Partheniis nec dedignare Camœnis

Quæ præcepta tibi præscripserit advena Vates:

Forſitan his (ni vana mihi modo cantet Apollo)

Ditior è pelago venies, notusque per omne

Semper eris Latium, & Cœlo cantabere nostro.

Ni fors, te quoque trans Rhodanum, fontemque Garunnæ

Egregius cantet (1) Frizon; magnusque (2) Ruæus

Trans Ararim canat interdum: gelidoque sub axe

Te doctus patriæ celebret Galvæus Hiberne.

Quà (3) Thetis angusto serpit circumdata limbo,

Atque urbem molli subter perlabitur unda

Ubi planrandi sine
pali. Eoum ad Solem, longos procurva secundum

Litora sylvestri è pinu, aut ex ilice palos

Fige mari: & senis subeant his cærula palmis:

Et quo tempore. Vertice sed summo vix uno è fluctibus extent.

Illos tu pelago figes, piscator, in alto

Lætus ubi tandem prælis gemuisse Falernis

Deſiit, & rosea fervet Lænæus ab ira.

His actis, miram palis concreſcere prolem

Semine ſyderio mirabere. Solis ab ortu

Queque in illos
decidens cæſſis ros
conchaſum ſemina
præbeat. Ut ferrugineo pandet ſe lumine Cœlum,

Ac nitidus fulget polus, & ſunt uda ſerena,

Plurimus humenti de ſydere deciduus ros

Depluit, & palis guttatim roſcidus humor

Excipitur, gyroque illos ſtriſtiſſimus ambit.

Egregiè veluti textum Oceanitide bacca,

Cana puellarum circumdat colla monile.

Principio hi rores, Mulli velut ova, rotundi

Concreſcunt, primoque nivis candore coruſcant.

Aſt ubi cærulei formantur Peſtiniſ inſtar

Majores, multa radiant ferrugine fuſci:

Oebalii hinc (4) Teſtas dixere (4) Melænidas illos.

Quo tempore edu-
cuntur pali.

His animadverſis, cùm mitior ira Leonis

Sævit, & extremis cum Solibus interit Œſtas,

Cœ-

(1) Leonardus Frizon Gallus Vates, & argumentorum varietate, & carminis elegantia conſpicuus.

(2) Carolus Ruæus Gallus item Poëta majeſtate carminis, aureoque candore nulli ſecundus. (3) *Mare piccolo*.

(4) Vulgus Tarentinorum vocat *Cozze negre*, quarum ingens proventus, ſalitæque per varias regiones aſportantur.

Cœlesti gravidos fœtu convellere palos
 Præcipio, quibus hærentem radice sub ima
 (Nam capita alta, vagis extant quæ desuper undis,
 Et quæ prima vado pars mergitur, ætheris udi
 Non potat rores, nec semina concipit hauſtu)
 Carpe manu teneram sobolem festinus, & illam
 Exin redde mari, crescat quod major in unda,
 Pinguior, & læto pubescat ab ubere ponti.

Concretaque se-
 mina iterum mari
 mittantur.

Et quibus in locis.

Quod superest, quæ salsa Melanidas æquora Conchas
 Excipiunt, testisque magis sunt apta fovendis,
 Expediam. Pontem juxtà, quâ Doris apertum
 In pelagus fluit, & resonantibus æstuat undis,
 Stricta per ora, seres, cœlestia semina, Conchas.
 Atque externa Thetis modico quâ perluit æstu,
 Tutaque nec longè statio stat puppibus, & quâ
 Mœnia subter aquis currentibus obstrepit æquor.
 Insuper occiduum ad Solem, Zephyrosque salubres,
 Oebaliæ contrà turrets, ubi gurgite clauso
 Irriguus pelagi fundo fons surgit ab imo,
 Salsus & ipse, Dea quondam (1) Citrellide clarus,
 Conchis nulla magis felicior unda creandis:
 Nec locus est alibi, qui tot cratere capaci
 Ætherii capiat gemmantia semina roris.
 Præterea flavi quâ molliter unda Galeſi
 Murmurat, & lento currens pede cærula pulsat,
 Crediderim læto Conchas pingueſcere succo:
 Nam reflua lætantur aqua, rivoque sonanti.

Quanto tempore
 suis in locis relin-
 quendæ sint Conchæ

At verò, ut multo grandescant corpore testæ,
 Tres opus Æstates vitreo perfundier æstu,
 Inque locis hædere suis: si fervidus igne
 Litora Sol nimio, & sitientes torreat agros,
 Dum Lædæ sobolem, & duo signa sequentia lustrat,
 Plurima provenient Conchylia, lætaque pingui
 Ubere, & egregio pariter dotata sapore.

Quin etiam moneo nigras te è gurgite Conchas
 Interdum trahere in litus, pontemque sub ipsam:
 Et stricto hærentes nexu, velut uva racemo,
 Aut sua granato ceu semina, disjice pala
 Ferrea, & æstutum patrias demitte sub undas.
 Sic etenim, Cœlo quoniam lætantur aperto,
 Et magis æquoreo sparguntur rore, videbis
 Majores sensim succrescere Doridos alveo.

Sæpius extrahen-
 dæ, disgregandæque,
 iterumque in mari
 demittendæ.

l i i 2

Sed

(1) Lo Citrello vulgus Tarentinorum dicit.

Sed jam disce modum piscandi: ferrea primum
Cudatur (1) manus, inque volam fluctantur acuti
E primis digiti articulis, pulsusque cavatus
Totus erit, lentum cui mox hastile repones.

Quomodo extra-
hantur.

Inde recurvato ferrum si miseris ungue
In fluctus, tibi multa feret conchyliis, in auras
Exin cum pelagi è fundo deduxeris imo.

Non ea cura tibi fuerit postrema, per undas
Conchæ villosæ. Venari multa insignes lanugine (2) Conchas,
Quas ipsa excipiens nocturni nectaris haustum,
Utraque Doris alit sub gurgite, quæque minores
Hirsuta quamvis testa: nec copia tanta
Proveniat, succus tamen est dulcissimus illis,
Et tener, & roseo splendet spondylus igne,
Quo possis præbere Diis felicibus escam.

Hæc verum dixisse mihi satis; usus enim ipse
Varis Enthusiasmus. Plura tibi poterit monstrare. Sed ò ubi colles
Oebalii, & mollis felicior ora Tarenti!
Ora auris perflata, & apricis lucida semper
Solibus, & viridi nunquam non gramine læta:
Et nunquam placidis non perlita fluctibus. O qui,
Angule terrarum pulcherrime, me tibi rursus
Reddat, & in flavi me transferat arua Galei!
Arua Phalanthæis semper lustrata puellis,
Et semper cantu pastorum pulsa beato.
Hic ego Pæoniis quando mihi reddita succis
Nulla salus, agerem, quamvis inglorius, inter
Felices pelagi Divas tranquillius ævum:
Quoque modo possem, saltem surgentia semper,
Vincere si nequeo, durarem semina morbi.

Archiepiscopi Ta-
rentini Elogium,

Hic ego te, cymbæ spes ò fidissima nostræ,
Musarumque olim decus immortale futurum,
Aspicerem, FRANCISCE, tuo quò lætus ab ore
Ærumnas relevare graves & tædia possem.
Et si Fata dabunt, laudi non invida nostræ,
Ut mihi sit Cælum, sit & ora salubrior, omnes
Pierio festivus agam de vertice Musas:
Et cantu Cyrrham, totumque Heliconæ ciebo.
Et si Parthenio quid erit celebrariet æstro;
Tu quoque Partheniis olim celebrabere Musis.

Nam

(1) Vulgo Tarentinorum appellatur *Gransa*, ut nostrati-
bus dicitur. (2) *Cozze pelose*, quarum species cum interiis-
set, nuper restituta est.

Nam genus antiquum cantabo, & nobile germen
Heroum, & claros titulos, fascesque superbos,
Atque tuæ, & patriæ dicam virtutis honores.
Egregias animi dotes, mentemque benignam,
Et placidos mores, dignumque parentibus addam
Ingenium, studiis excultum, & Palladis arte.
At si fors erit, ut magnis tua maxima virtus
Romuleis jungat Patribus, Sacroque Senatu,
Tunc mihi Purpureo Divorum insignis in ostro
Mæonio cantandus eris, FRANCISCE, cothurno.
Interea super Oebaliis, quæ carmina Conchis
Nunc, duce te, cecini, non dedignabere: primum
Sint hæc obsequii monimentum, & pignus amoris.

HALIEUTICORUM

LIBER NONUS.

SED quæ regales intingunt murice vestes,
 Tempus ab undosa prædari Doride Conchas.
 Vos mihi Parthenias, Divæ, quæ curritis undas
 Ditia Phænices per litora, quis Deus ille,
 Dicite, purpuream primus, qui gurgite gazam
 Eduxit, roseoque infecit sanguine lanam?
 Nam, si audita memor veterum monumenta recordor,
 Ingenii largitor amor, hanc extudit artem.
 Quondam Phænissa, ut perhibent, fuit aurea virgo,
 Dicta Tyros, genti quæ nomina fecit, & urbi:
 Hanc sibi conjugio, & thalamo sociare jugali
 Magnus Lernææ domitor quæsierat Hydra.
 Illa sed Alciden formæ confisa decoræ
 Spreverat, & fastu ridebat vota superbo.
 At Deus hæc animo secum indignatus iniquo,
 Per virides errans scopulos, & curva secundum
 Litora, nequidquam surdas jactabat ad auras.
 Ergo Cleonæi quem non gravis ira Leonis,
 Nec septingemina cervice exterruit Hydra:
 Non Erymanthæ vastatrix bellua sylvæ,
 Nec ferus Hesperidum custos domuere: nec ipsi
 Phlegreæi fratres cum Naupactæo Acheloo:
 Imbellis virgo, quæ non fert tela, neque arcum,
 Nec manibus novit tractare volatile ferrum,
 Inviæctum tandem fregit. Ah! fregit amantem.
 Non tua laus, ò virgo: Patri qui sæva Tonanti
 Fulmina, & armato rapuit sua tela Gradivo,

Tyros ab Hercule
 adamata.

Herculis questus.

Ille,

Ille, puer quamvis, fateor, me vicit, & ille
Me tibi captivum, & fastu parere coëgit.

Dure puer, duro quem non submittis amori?

Hæc Deus. Interea circùm canis arida litus
Cursabat, si forte famem sedaret iniquam
Piscibus, ignarus mediam quos inter arenam
Liquisset piscator, aquæ vel sponte tulissent.
Forte irreptantem scopulis è gurgite concham
Aspexit: mora nulla, avido petit ore, revulsamque
Ostrifero carnem tecto vorat: ilicet humor
Effluxit, rubroque infecit labra colore.

Quo casu purpura
Inventa.

Jam Pelagi consueta petens loca, gressibus ibat
Augustis formosa Tyros, dioque videnda
Incessu, & vultu radians fulgebat honesto.
Ut pulchram properare Deam Tirynthius heros
Aspicit, aspectuque novum simul ebibit ignem,
His supplex Divam aggreditur: Quid nostra recusas
Connubia, & Divum leges, & fœdera spernis?
Quid te velle negas, quod Dii voluere? quid ultra
Sanctum Hymenæum, æternumque averfatis amorem?

Heculis ad Tyrum
verba.

Tum Dea: Non leges Divum, non fœdera temno:
Nec sanctos sperno thalamos. Age si mihi lanam
Punico ardentem contexes protinus ostro,
Quo modo labra canis rubuere, in fœdera dextram
Extendam tua jam, Tirynthie. Plura neque illa
Addidit. Extemplo magno succensus amore
Piscatus vitreo Alcides de gurgite Concham,
Purpureum legit florem, pressitque rubentem
Humorem, rutilo quo tinxit murice lanam,
Purpureaque suam donavit veste puellam.
Ufus & hinc primùm tingendis vestibus ostro
Prodiit, & magnos ernavit purpura Reges.

Et hujus responsio.

Nunc age, (1) purpuræ fallant ne forte legentem
Te (2) Conchæ, quot mira dedit Natura figuras,
Accipe. Densatis multæ mucronibus horrent,
Et magis extremò, crescunt quæ turbinis instar:
Exterius mixta sparsum flavidine candent,
Intus sed violæ subluceat purpura nigræ.

Varie Purpurarum
formæ.

Hæc

(1) Græcis antiquo vocabulo etiam nunc porphyra appel-
latur: Romanis ab ungue odorato *Ognelle*; Liguribus ab
aculeis *Roncera*: vulgò Nostratium generali voce *Scuncigli*
& *Spognelle*, Gallis *Curex*. (2) Mucronatæ, nostris *Car-*
nosa indignantur.

434 HALIEUTICORUM

Hæ (1) brevibus, crebrisque rigescunt tergora spinis :
 Armatus quibus ipse dedit cognomen Echynus :
 Anterior, qui latus erit, cœd palmula, turbo
 Scissus multiplici circum mucrone rubescit :
 At viridis dorso color est, ostroque nitescit :
 Lutea cæruleis inspersa coloribus exta
 Subradiant: nullis armantur dorso sagittis
 Illæ; non unum licet extet cortice tuber :
 Et cinerem cava testa refert, sed viscera flammam :
 Sunt & marmoreæ, densis queis ora rigescunt
 Cuspidibus, sparsimque nitent candore nivali :
 Sola sed ardescunt nativo labra sub ostro.
 Est alia, ex imo surgit quæ tubere nullo,
 Tortilis in ventrem quamvis sit Purpura latum.

Quibus in locis Pur-
 puræ nascantur.

Sed jam dives ubi nitidum Thetis educat ostrum,
 Expediam: Tyrio quæ crevit Purpura ponto,
 Optima, regalique ardescit plurima fucis :
 Sunt & Getulis in fluctibus, atque ubi Nereus
 Alterno refluens (2) Meningen perluit æstu.
 Illas (3) Tænarii fluctus, & cæcula Coa,
 Et multo creat insignes Melibœa rubore.
 Non Sardoa carent, non Bætica litora testis
 Purpureis, non & Phænice est vilior Ancon.
 Illas laudato pariter quas molle Dicharcum,
 Quas & habent Bajæ, Lacedæmoniumque Tarentum :
 His &, Aquinatum tingunt qui vellera, fucos
 Addito, & Eoa carpit quos Persa sub unda.
 At cunctas inter pretioso sanguine turget,
 Versicolor Rubro repit quæ Purpura ponto.
 Hoc mihi tu, Virgo, Cœli decus, & nova Divum
 Gloria, regalis quanquam non desit amictus
 Syderibus mille intertextus, totus & auro
 Phœbeo latè irradians, sparsusque colore
 Purpureo, egregius Superum labor, atque opus ingens :
 Hoc tamen è rubro fulgebis Murice dives,
 Cum per Olympiacam festiva incefferis oram
 Festivos inter plausus, & murmura ovantum.
 Hoc & Erythræo mihi tu donaberis ostro,

CAR-

(1) Conchæ Echinatæ nostris *Cocciolo rosse*. Quemadmodum Pectines *Cocciolo di S. Giacomo*, quia illis peregrini uti solent. Mytilus vero dicitur *dente di cane*.

(2) Lotophagorum insula in Syrti, de qua Polybius lib. 1. cap. 39. (3) Peloponnesi promontorium *Capo Matapan*.

CARDENIDE, pacata mihi quo numine rident
 Æquora, & ostrifero gravitant sub pondere nassæ,
 Cum propriis clarus factis, & fasce paterno,
 Magnus ab Hesperio diceris nomine Rege.

Insuper, in medio stabulant quæ gurgite, Conchas,
 Majores Natura creat, sed curva minores
 Litora quæ propter limo volvuntur aquoso.

Ubi majores.

Quando Purpuræ
 Nos legendus.

Purpuræ dulci in
 aqua pereunt.

In salsa reviviscunt

Quæ piscandi ra-
 tio.

Ad Regem Roma-
 num apostrophe.

Præterea, id non te lateat, Conchyta, profundo
 Cum trahis, è gremio conclusum collige florem
 Puniceum, vitæ gaudent dum munere, Matres:
 Nam si sanguineas è cassis lumine fibras
 Legeris, ater erit, nec lanis utilis humor.
 At vero, ut perhibent, illæ (mirabile dictu)
 Quinquaginta trahunt vitam trans æquora Soles.
 Sed cave ne dulci mergatur Purpura rivo;
 Nam perit, atque unâ languescit puniceus flos.
 Verùm deciduus dum flos, & spiritus auras
 In tenues spargendus abit, si protinus undis
 Mergitur æquoreis, nativo Purpura succo
 Aëritum remeat dulces reditiva sub auras.
 Pestiferam velut exhalat quæ cæca Mephitia
 Scrobs angusta, Canum vulgo, de nomine dicta,
 Quæque vaporifero patet imò in colle cavata,
 Cum capis horrendum vi multa intrusus in antrum
 (Spontè sua nam nulla petunt animalia montem)
 Epota sensim lethali naribus aura,
 Languescit moriturus, aqua si protinus illum
 Vicina immergas Aniani, litore in ipso
 Illicet in vitam revocatur. Age æquæ Conchæ
 Qua tibi, Piscator, fuerint nunc arte legendæ,
 Eloceam: stat opus Vati molirier ingens,
 Ingentemque rubro clamydem perfundere fuco.
 Sic jubet intus agens præcordia Phæbus: & ipsæ
 Festinant alacres Musæ. Sed cuive Deorum,
 Cuive hominum tingenda clamys? Vos dicite Vati,
 Pierides: dic, Phœbe pater; citus en feror ultro
 In data jussa; tuo quoniam mihi munere carmen
 Contigit, & tenuem citharæ sortitus honorem.
 Anne novo præstat Romano texere Regi,
 Atque ostro saturam, gemmis ornare lacernam?
 Hoc equidem, Thymbræe, jubes, nec fallor: & hoc est,
 Quod faciles in pensa parant præstare Camœnæ.
 Audio, ut ingenti resonet Germania plausu,
 Magnaque lætitiæ plenas det signa per urbes,
 Atque triumphales attollat in æthera pompas.

Tom. II.

K k k

Regis

Regis Romani, summo qui munere Divum
 AUSTRIACA de gente datus nova gaudia Mundo
 Intulit, & grandi populo spe nutrit ovantes.
 Assonat Eridanus magnarum rector aquarum:
 Et socio Tybris sonat agmine: lætus & undans
 Implet Aventinas festis rumoribus arces,
 Nec segni, licet amne minor, dat murmure plausum
 Sebethus: viridi præcinctus cornua musco
 Urget aquas victor, magno nec se capit alveo,
 Exundatque super ripas, latèque fluenta
 Infundit campis, & gaudia dividit agris.
 Parte alia cursu in medio conterritus hæsit,
 Threjiis qui regnat aquis, Oægrius Hebrus,
 Bistonique lacus, tremefactaque Strymonis unda
 Ad magnum AUSTRIACI nomen, Regisque Quirini.
 Hæsit & Euphrates, totoque expalluit amne,
 Et trepidi septem steterunt gelida ostia Nili.
 Condidit & nigra jam se Mæotide Pontus,
 Et Thetis angustos Ægæa recurrit in Isthmos.
 Macte puer virtute, tuis si nomine tantum
 Lætitiâ ingentem populis, & gaudia pandis:
 Hostibus at magnum terrorem: quid resonanti
 Fulmine cum quaties urbes armatus? Eoi
 Fracta patent jam (i) claustra, labant Rhodopæ arces,
 Altaque Pangæa, & Scythici ruit alta tyranni.
 Nec capit abruptis fugientis horridus antris
 Caucasus, & tutas vix dant Riphæa latebras.
 At festos jam Roma dies indicit, & aris
 Thura sacris adolenda Dijs Nabathæa reponit:
 Votaque persolvit pro Thrace, Scythisque subactis,
 Proque Asiæ regno, totoque Oriente recepto.
 Assurgunt septem festivo murmure colles
 Romulei, magnoque sonant Capitolia plausu.
 Tunc ego, læva sinant modo fata, per oppida circum
 Te ducam Romana, puer, victricibus armis,
 Et palmas, & facta feram sub sydera cantu.
 Intereâ Piscator agam de gurgite Conchas
 Purpureas, patrio niteas quo pulcher in ostro.
 Principio lento parvas de vimine nassas,
 Aut gracili intexes junco, queis multa dehiscant
 Exiguus maculis densata foramina: quales

Agre-

(i) Trajani portæ, angustæ Æmi fauces, per quas in Thraciam aditus patet.

Agrestes spisso calathi texuntur hiatu
 Intus & è putribus suspendes carnibus escam.
 Aut Ranas, Strombosque, quibus Conchylia mensis
 Consuevere capi, nihil est & gratius illis.
 Has igitur medias, instat cùm tempus in undas
 Demittes. Dulci plectæ munere Conchæ
 Ore petunt avido nassas, tenduntque rapacem
 Faucibus extentam densata per ostia linguam,
 Ut tandem bibulo tangatur acumine Strombus.
 Illum autem ut totum lambendo liguriat, imo
 Guttare se toto producit corpore lingua.
 Hinc ubi jam satura, & dulci pinguedine læta
 Intumuit, juncis acri stat fixa dolore:
 Nec valet angusto sese subducere textu,
 Ipsa sibi mordax cassem struit, ipsa malorum
 Causa est, exerto cum pungit acumine lingua.
 At tu producto irretitam gutture testam
 Educes, rubro sparsuram sanguine lanam.

At qua Phœnices hac tempestate rubentes
 Venentur Conchas dicamus. In æquora funem
 Demittunt, capitique ligant leve suber: acuto
 Sed prius è junco, sparthove, aut vimine nassas
 Exiguas, instar phyalæ, vel qualis hiulca
 Fiscella, è lento texit quam pastor hibisco,
 Compingunt, quibus ora tamen sint aspera multo
 Vimine, vel circum juncis hirsuta rigescant.
 At sic adversa componunt cuspide juncos,
 Quo proni interius sese ipso ex ore reflectant;
 Ut facilis venienti aditus sit, deinde regressus
 Difficilis, spissoque viam mucrone retardent.
 Has funi nassas sua per discrimina nectunt,
 Imponuntque escas, altoque in gurgite linquunt.
 Purpuræ, ut optatam comprehendant faucibus escam;
 Insiliunt nassis, prædaque fruuntur opima.
 Sed cum jam saturæ remeare è vimine certant,
 Cuspidibus latè juncorum arceantur acutis.
 Illas Piscator cùm lutea surgit ab undis
 Aurora, & terram radiis, Cælumque retextit,
 Educit lætus, pressoque (1) papavere succum
 Exprimit, Heroum niteant quo vellera fuco.
 Id tibi præterea cura majore notandum,
 Quò multa impensum relevet captura laborem,

K k k 2

Ut

Et quæ hac tem-
 pestate apud Phœni-
 ces.

(1) Fibiæ, è quibus purpureus liquor exprimitur.

Saxosis in locis
uberior piscatio

Ut cassem jacias loca per saxosa, vel inter
Fœcundi cœnosa maris: nam plurima saxis
Nascitur, & pingui grandescit Purpura cœno.
Interdum nitida manibus captabis arena;
Sæpè solent ubi se Conchæ occultare rubentes.

Quo anni tempore
instituenda piscatio.

Nunc age, piscatu qui mensis idoneus anni
Dicendum. Rutilo surgens cum Sirius astro
Emitat, & summis terram fervoribus implet,
Instrue tunc nassam, durumque ordine laborem;
Nam Canis exortu pinguescunt ubere fœtu
Purpuræ, ostriferoque tumescunt sanguine fibræ.

Buccinæ, quorum
in bellis usus primus
à Tritone.

Insuper his, præstat tibi multam impendere curam,
Ditia muscosis ut quæras (1) Buccina saxis;
Quandoquidem rubris ditescunt plurima gazis,
Queis Regum rutilæ possint ardere lacernæ.
Concava quin etiam Mavortis in arma feroces
Sæpè ciere viros, animosque incendere cantu
Consuevere: mari postquam piscatus ab alto
Inflavit primus Triton, fregitque Gigantes.
Nam si vera sacro cecinerunt carmine Vates,
Cum ferrugineos Auroræ primus ad ortus
Buccina montano perflavit vertice Triton,
Ilicet insueto visæ consurgere valles
Murmure, & intonsi Cœlo se tollere montes,
Quo magno tremefacta cohors clangore Gigantum,
Iratosque putans properare in prælia tauros,
Confestim jactis armis, atque agmine verso,
Per sylvosa fugam arripiunt, perque invia, quæ illos
Ipsa sui mentita trahunt simulacra pavoris.
Sæpè ignara suæ mens est formidinis auctor,
Atque umbram ficta tantùm sub imagine pallet.

Illorum descriptio.

Sed tibi, quæ veniant formæ, quæ picta colore,
Ostendam: veluti turbo formantur, & illis
Longior est testa, & medio stat latior orbe:
Attenuatus apex assurgit, & aspera dorso.
Cruستا est, & multo sæpit se tubere circum:
Parte sed adversa procurrunt margine longo,
Qua patulis incisa labris, lata ora patefcunt.
Interior nitido pellucida lumine candet.
Altera pars testæ, & lævore notabilis ipso est.
Sunt quædam peregrina, rosas, quæ marmore pictas,

(Nam-

(1) Italis *Gornette*: nostris *Tufa*, Gallis *Murices*, *Purpuras*, *Bie*, Buccina *Bie Cornette* dicunt.

(Namque velut marmor dura est, & candida crusta)
Et curvæ referunt variantes Iridis orbes.

Hinc & digressus, qua sint (1) Conchylia forma,
Quove colorato splendet lumine Murex,
E quibus ardentem pressat (2) Conchyta liquorem:
Caudice ab exiguo, magnoque volumine surgent,
Et magis è lato, quam Buccina, nullaque circum
Tubera, nec densis horrent Conchylia spinis:

Conchylii descriptio.

At villosa, quibus non curvo ditia gyro
Ora; sed oblongo, velut ova, foramine (3) blatta,
Quæ super oblongo pariter concludit amictu:

Blattaque odorifero fragrat dulcissima nardo:

Nardus enim succo Conchylia pascit odore.

Hinc saxosa, inter nardi quæ spina virescit,

Illa colorati carpunt de fluctibus Indi

Sole sub æstivo; siccâ cum Najade, cuncti

Defecere lacus: Indis nam finibus ipsa

Stagna, lacusque ferunt Conchylia: quæ freta ponti

Trans Hellen spumosa creant saxosa secundum

Litora, majori testa subhucida candent.

Talia Doris Arabs, & multo pinguis succo

Educatur: at fulva gignit quæ Persis in unda,

Et Babylon operosa, nigrantia desuper ardent.

Qui solida gravis è testa, densaque videtur,

Et firmis, rigidisque investit tergora clavis

Amplior, & triplici sursum mucrone rigescit.

Sed pars inferior cum turbine crevit acuto;

Cen Pariusque lapis, capient convexa, sed intus

Concava permiscet rutilum stellata colorem,

Murex ille, suo faciet te flore beatum.

Attamen hæc species non constans omnibus una est:

Namque hic marmoreus sublustri lumine fulget:

Totus & hic minio, & nativo purpurat ostro:

Ille striis incisus abit, quas virgula passim

Multiplici exornat textu: succingitur alter

Ensis, & fusco rutilat convexa colore:

Lacteus hic est, atque obtuso turbine: densis

Non tamen armatur gladiis, sed tubere turget.

Murex qui.

Quam vacius.

Atque

(1) Passim *Conchiglie*, nostris *Sconciglio à caracò* Purpuræ species, ut & Murex, *Murice*, Neapoli *Crocette*.

(2) Purpuræ opifex; hinc & Conchyliatæ vestes, & Muricatæ. (3) Conchylii, Purpuræque operculum: dicitur & Onyx, sive unguis à figura.

Atque alii, quos ipse tibi monstraverit usus:
 Namque hic non omnes cupio comprehendere formas:
 Nec possem, licet ipse maris sub cœrula Proteus
 Duceret, atque genus varium, nomenque doceret.

ubi gignatur.

Attamen id non præteream, Conchyta, probandus
 Nimirum rubro qui sit tibi viscere Murex:
 Optimus est, Tyrio qui gurgite, quique sub undis
 Assyriis scopulosa tenet loca, sœtæque musco
 Litora, & Oebalius pariter laudandus, & Afer,
 Bajanusque rubens, nitido Phocaicus ostro,
 Et qui Getulis pinguescit syrtribus. At me
 Aurea Thyrrenas compellit Nefis ad oras,
 Et mihi purpureis offert (1) Corallia ramis.
 Te sequar, ô patrii Dea litoris: ipsa repostos
 Piscanti reclude sinus, quo latus opimam
 Herculea de rupe legam, tua munera, gazam,
 Dum puri rident Soles, Zephyrique loquaces,
 Et tœnias leni diverberat unda susurro.

Colomelidis Villæ
 descriptio.

Quà Surrentini lunato vertice colles
 Planiciem nitido florentem vere coronant,
 Est (2) locus, æquoreis qui desuper imminet undis,
 A Graja quondam Nympha Colomelide dictus,
 Quæ, cum Sirenes felicia regna tenebant,
 Has lætas coluit sedes, & amœna vireta.
 Apricis latè campis, & plurimus agris
 Confitus, æterno vernant qui gramine, quique
 Floribus omnigenis, & semper jaspide picti
 Aspectu recreant animos, & lumina pulchro.
 Insuper arboribus circum densatus opacis
 Obtextu viridi ramorum protegit arua:
 Et gratum æstivo præbet sub Sole levamen.
 Gaudet & afflatu Zephyri, Solisque benigni
 Temperie, Cœloque salubri, & Najade pura.
 Ad litus magno vivæ sub fornice rupis
 Est specus excisum manibus, cui plurima circum
 E vivo pariter constructa sedilia saxo:
 Desuper alta tegunt olæ convexa virentes,
 Atque hederæ latè serpent, sed cœrula myrtus,
 Et muscus latera investit, qui molliter halans
 Prædulcem grati vim naribus afflat odoris.

In

(1) *Italīs Corallo, Gallīs Corail, Hispanīs Coral.*

(2) *Elegantissima, atque amœnissima Villa Collegii Neap. ad Surrentum, vulgo Cocomella dicta.*

In specus externo sensim Cratere refusa
 Se Thetis insinuat, lambitque sedilia fluctu:
 Atque per ora fluens dum labitur, affilit unda,
 Et pigros leni mentitur murmure rivos.
 Non geniasve loci, aut aer felicior ullus
 Ausonia in magna, totove beator Orbe est,
 Ducere seu placidam tranquilla per otia vitam
 A morbis procul, & curis, aut forte salutem
 Quærere seu velis amissam: aut reparare labantem.
 Non & Thermaicæ catites, non Thessala Tempe,
 Lætæque Penei non fortunatior unda;
 Nec picturato consurgens vertice Pindus,
 Carminibus Vatum celebrata, & numine Divum.
 Fortè sub Ætatem medio dum Phœbus Olympo
 Libratur, radiisque incendit fervidus Orbem,
 Huc omnes venerè Deæ Craterides, & quæ
 Circæi vicina colunt, & litora Amalphis.
 In primis formosa Hyale diffusa capillum
 Colla per, & niveos humeros, & candida Clotho,
 Purpureis visenda genis, & floribus ardens:
 Venit & Euphræ niveis succincta cothurnis,
 Lubraque, Teleboisque, & Olympia, quæque beatos
 Secessus, Misene, tuos coluere, Ligæa,
 Atque Ephyre, nitidis incinctæ vestibus ambæ,
 Ambæ puniceis religatæ pectora tæniis:
 Inde Pythecusæ geminæ ventere sorores
 Ænarie, Prochyteque, leves quarum altera Thynnos,
 Altera Delphines gaudet superare natatu.
 Et quæ Lucrino lustrat vicina Dicarchis,
 Et Megara, & mammis venit candentibus Egle.
 Adfuit inter & has Acheloiis, & bona Diva
 Mergillina, caput citrorum fronde revincta,
 Et latè suavem diffundens plurima odorem.
 Atque aliæ, quotquot solito de more solebant
 Ad Surrentinos lætæ divertere colles,
 Et placidum gelido frigus captare sub antro.
 Ipsa sed ante alias pulcherrima crine repexo,
 Et calamo undatim intorto, flavoque sub auro
 Irradiante, jugo venit de divite Nefis,
 Atque omnes placido Nymphas afflavit odore.
 Ut sedere Deæ per sparsa sedilia musco,
 Una in sese oculos cunctarum visa sororum
 Est Nefis trahere, & formosior una videri
 Egregio cultu gemmarum, & divitis auri
 Murum intertexti gemmis; nam pectora circum

Variz campaniæ
 loca Nympharum
 nominibus obum-
 brata.

Illa

Illa peregrinum religarat eburnea torquem.
 Non prius è duris avulsa Corallia saxi.
 Exigua in segmenta recisa, poliverat arte.
 Egregia, atque una filis innexerat aureis.
 Ergo novas aurato in torque rubescere gemmas
 Ut videre Deæ, miro novitatis amore
 Corruptæ, Nefida rogant: Quæ munera? quique
 Inveni prius fuit auctor? ubi reperta?
 Talia vix dederant, cum formosissima Nefis
 His dictis ingressa: Mihi Piscator Jolas
 Dilectus puer est, matri dilectus & ipsi
 Nereidum, qui sæpè meas festivus ad oras
 Appellit, sociisque procul, cymbaque relicta.
 Quæ frondosa colo super alta cacumina recta
 Solus adit, gaudetque meas invifere sedes.
 Et mihi dona maris fert Ostrea, fert & Echinos,
 Et Pinna, Onychasque, & pectas itide Conchas.
 Hic nuper munus, quo non donaverat ante
 Me puer, è Bajis veniens tulit: ipsa neque unquam
 Aspexi: ramis & erant virgulta recurvis
 Et passim nodosa, rubroque infecta colore.
 Ut mirata novum suscepi munus Iolæ,
 Quæ virgulta? peto: & mediis quibus eruta in undis?
 Omnigeni nam dona maris virgulta putavi.
 Ille hæc: Bajano nuper de gurgite griphum
 Dum trahimus, scissum, & præda spectamus inanem.
 Una sed hæc tantum maculis virgulta ferebat
 Implicita, & tenues spumosi gurgitis algas.
 Quo viso de more Deos culpasse Lycotas,
 Et Licydas pueri, & Thelgon cœpere: sed ipse
 In melius casum referens, (quia sæpè sinistra
 Ignaris pariunt nobis felicia casus)
 Hoc sine Divorum non duxi numine factum,
 Quæque indignati in fluctus demittere rursus
 Non sine conviciis focii virgulta parabant,
 Accepi: quæ, Nefi, tibi nunc munera porto,
 Et poterunt prodesse, mihi nam numine dextro.
 Nescio quid magni mens augurat. Ipsa sed olli
 Tunc meritas solvo grates, atque oscula libo.
 Læta hinc Pausilypum, qui Vates omnia novit,
 Cæruleis quæcumque lætoant, fiantque sub undis,
 Vicina sub rupe peto & data munera monstro:
 Et quæ sint, rogo, quisque esset mortalibus usus.
 Non ille invitus (nostro nam captus amore est)
 Respondit, totamque mihi rem ex ordine dixit,

Quo casu primum
 corallia è mari eruta.

Quam

Virgarum in corallia
metamorphosæ,

Quam vobis, lentæ quoniam versamur in umbra,
Jam repeto. Vitreo quondam sub gurgite virgæ
Hæ fuerant scopulis adnatæ è vimine molli:
Et virides nitido rami sub marmore: baccæ
Sed candore nivem referebant: Perseus illis
Sed postquam imposuit Phorcinidos ora Medusæ,
Vim monstri, & durum tactu rapuere rigorem,
Ac simul epoto rubuerunt sanguine rami.
Hæc sed mira illis natura, sub æquore molles
Flexilibus fluitant ramis, viridique smaragdo
Persimiles: fundo sed cum tolluntur ab imo
Duritiem monstri accipiunt, liventque cruore.
Virgultis tamen hi casus fecere decorem,
Et pretium: nam vilis erat quæ marmore virga,
Jam nunc, gemma velut, pendeat candida circum
Colla puellarum, Regumque ornabit amictus,
Tuque vel imprimis facies pulcherrima torquem
Nesi, Deas uno superes quo ditior omnes:
Et simul iaventi pro munere, Dia, Coralli.
(Nam sic purpureas dicent cognomine virgas)
Egregiam referes laudem, nomenque perenne:
Hinc mihi difficilem piscandi tradidit artem,
Et qui Tyrrheni gignant Corallia fluctus:
Quo polienda modo; nam cum de caute trahuntur,
Corticibus veniunt scabris: Sic ore loquutus
In secreta Deus rediit, montemque petivit:
Ast ego litoribus nostris cum pulcher Iolas
Appulit, & solus tecti frondosa revisit,
Quæ mihi fatidicus Vates narraverat, olli
Non invita fero, & rem totam ex ordine pando:
Hic Dea conticuit: festo sed murmure Divæ
Nereides plausere omnes, & litora circum,
Et circum fluctus fremitu assensere secundo.
Hinc ubi jam nimios lux inclinata calores
Fregerat, & placido ludebant murmure venti,
E saxo Nymphæ consurrexere cavato,
Inque suas, antro, sedes rediere, relicto.
Sic primum Tyrrhena sinu Corallia Tethys
Reddidit, & rigida cœptum de caute revelli.
Sed quibus abruptis nascantur rupibus, & quo
Sint quærenda Poli sub Sydere, non tibi multis
Expediam: longè invitat me ditior unda
Electro, & rauco jam plaudit fonte Viadrus.
Principiò ramosa ferunt virgulta Minervæ
Piscesque rupes, habitataque litora quondam

Tom. II.

LII

Te-

Loca, in quibus
Corallia proveniunt.

Telebois, tepidæque reducto in gurgite Bajæ.
 Illa & Sardoi servant in murice fluctus
 Quà Termus tenui labens subit æquora rivo,
 Non longè Hermæis è rupibus, atque ubi saxis
 Præruptum mediis Hieracum attollitur undis.
 Ipsæ etiam tenui ramo, minioque coruscant
 Cynrææ sylvam generant Phorcinada, cautes.
 Tales in Libyco Neptunus marmore virgas
 Afer habet: tales sunt & Balearide lympa.
 Dat subnigra Telo, dant Sthæcades, altaque trunco
 Doris Ibera creat Corallia: plurima dices
 Dant & Erythræi fluctus, & Persidos undæ,
 Et fræta Scyllæo semper pulsata latratu:
 Namquæ ingentem imo deductam gurgite plantam
 Hic quondam egregii memini vidisse Coralli.
 At Drepani litus contra, & Lilybea saxa,
 Læta ubi luxuriat diti Natura profundo,
 Prægrandi trunco, & ramis majoribus ardent.
 Hic ego, dum colles Erycis, monumentaque magni
 Anchisæ, & portus, urbemque, & litora lustro,
 Corallo vidi è magno, solidoque, rubroque
 Affixi ligno formatum insigne Tonantis,
 Et quanquam egregia sculptum foret æste, remissos
 Ut patientis adhuc credas languescere vultus,
 Atque animam sensim divellier: attamen ipsum
 Materies superabat opus: ter dena talenta
 Argenti insigni pretium fecere Corallo:
 Quo non purpureo, solido nec corpore, longove
 Aut magis æquato Doris submisit avara.

Insignis in Coral-
 lo passu Numinis ef-
 figies.

Tempus piscandi
 idoneum.

Quod superest, ubi jam nitidum Ver astra reclusit
 Obducta, & rutili radiant pælearia Tauri,
 Tempestas dare vela Notis aptissimæ, & alto
 Vestigare cavis virgulta rubentia saxis.
 At cum terribilis Nemæus ab æthere fulsit
 Ore Leo, & multa fervens incanduit ira,
 Tunc patriam præda dives, piscator, adibis.

Piscandi instru-
 menta.

His animadversis, quæ sint piscantibus artes
 Edoceo. Geminam ligno molire quadrato,
 Inque crucem compone trabem, claveque refige:
 Eque gravi in medio nectatur tessera plumbo,
 Pondere quo subter descendat machina Nereum.
 Inde trabes multum circa, spissumque revolve
 Non bene de dura contortam cannabe funem,
 (Qui tibi texendus digito non latior uno est)
 Alit inter truncos sic circumvolvere restim

Cura

Cura tibi, ut referat per crebra volumina gryphum.
 Insuper, his, duplici, solidoque liganda rudente
 Machina erit cymbæ, è prora, puppique recurva.

His actis, ubi Coralliis loca facta petisti,

Instrumenta mari demittes, aspera circum
 Saxa, coloratis subter quæ virgea ramis
 Assurgit sylva, & partes versanda per omnes,
 Sese purpureos inter quod machina truncos
 Implicet. Hinc imo vi deducenda profundo est
 Equore; multa feret convulsa è murice duro
 Virgulta, & lætum faciet te divite præda.

Illa sed in primis, seni dum marmore ab imo
 Instrumenta manu trahitis, sit cura adhibenda,
 Ne molli intortus rumpatur cannabe funis:

Namque leves facillè mergentur in æquore cymbæ.

Sunt qui marmoreum vellunt de marmore vimen
 Retibus è solido juncorum vimine textis,
 Cannabe vel dura, & digitali corpore torta.

Ast alii in medium nudi de puppe profundum

Profiliunt, rigidoque ferunt Corallia ferro,

Aut manibus segmenta legunt, quæ retibus ipsis

Exciderant: verùm cristato albente politos

Orbiculos oculis imponunt desuper, imo

Clariùs ut fundo valeant dignoscere virgas.

Nam virgulta inter Corallina plurima sæpe

Futillis exoritur radiæ, mentita colorem

Coralli subnigrum, ipsique simillima ramos.

At non cadentem faxo divellere sylvam

Contemnas, piscator, erit pretiosa nitore

Illa suo; quia rara magis: nec crimine Nymphæ

Tacta fuit penas: alieno aut tincta pudore est.

Nimirum casu virgas exemit iniquo

Doris: & esse sibi jussit sua munera. Sed jam

Informata modis Siculorum machinæ miris

Exciderat porrò cantanti, quam tamen olim

Nunc memini Drepano me conspexisse sub alto.

At miranda hominum quæ sint inventa Sicænum,

Singula non teneo. Vos ò memorate canenti

Sicelides, patriæ mihi Vos Telluris honores

Dicite, non calami defunt, non carmina vobis.

Quadratæ Crucis in medio non tessera plumbi

Inferitur, verum subjecta è parte retorto

Adnectunt lino solidum de marmore saxum.

E medio pariter per brachia quattuor ipsa

Vimineam extendunt restim, extremisque revolvunt;

LII 2

Retia

Quæque piscandi
 ars hæc.

Capiuntur etiam
 urinando.

Candida Corallia.

Qua machina à si-
 culis perquirantur.

Retia & extremis addunt glomerata quaternis :
 Eque jugo geminus pendet suspensus eodem
 Hinc inde in medio funis, qui corpore denis
 Longus erit pedibus, linis oneratus & ipse.
 Alterius sed parte jugi religatus ab una
 Funis erit, connexa cui stant retia quinque.
 Hinc inter mediumque (1) Crucis, saxumque retorta
 Cannabe de gemina solidam, spirisque plicatam
 Transennam religant prælongam passibus octo.
 Hanc verò accipiat funis strictissimus alter,
 Longior & centum qui passibus ire sub altum
 Possit: & hic quinis distinctus partibus, una
 Major erit: reliquæ decrescunt ordine, nodisque
 Excipiant sese multis, strictimque plicentur.

Et quo passo,

Inde Corallilegum cum jam demittere ponto
 Tempus, & è scopulis rubram convellere sylvam,
 Adnexum juxta saxum circumque, supraque
 Retia multiplici spira, saxumque revolvunt:
 Demittuntque mari tandem de puppe supinum,
 Utque trabes fundo, revolutaque retia saxum
 Deferat, inque omnes spargantur Dyctia partes,
 Implicitis captura sinu Corallia ramis.
 Ceu venator ubi jactu glomerata relaxat
 Retia, confestim gremio comprehenditur omnis,
 Quæ picturatos errabat turba per agros,
 Aut inter saltus complebat sydera cantu.

Impasta scopulis
 machina, qua indu-
 stria extrahatur.

Sed quid, si duris impingant retia saxis,
 Marmoreamque inter sylvam revoluta resistent,
 Educi ut nequeant imo de gurgite, paucis
 Præcipiam. Solido circum de robore primùm
 Compinges, geminumque hinc inde adjungito saxum:
 Hinc latum, longumque tribus suspendere palmis
 Niteris circo truncum: cui plurimus insit
 Undique per gyros è ferro clavus acuto.
 (Dicitur hic Siculis patrio sermone fatelles)
 Huic pariter saxum, fundo quo se ferat imo,
 Fune ligant valido: validoque revincitur ipse
 Circus fune: mari qui mox conceditur alto.
 At prius inseritur circo transenna rotundo,
 Qua Corallilegum firma de puppe tenetur,

De-

(1) Hanc machinam Siculi *Rizza* vocant: funem verò *Caloma*; nostri etiam nauticum funem, qui modò explicatur, modò reducitur *Caloma* dicunt.

Desuper ut recta petat instrumenta satelles,
Atque impasta cavis, transverso retia ligno,
E scopulis multa clavorum cuspidè vellat.

Tandem quisquis abis nostro de carmine doctus,
Has mihi pro cura multa, impensoque labore,
Has vellem & Musis grates, Piscator, haberes:
Corallii qui ramus erit pulcherrimus, illum
Donato Superum Reginæ: & pronus ad aras
Cum tu dona feres, hæc dicito: PARTHENI, sint hæc,
Parthenio pro Vate tuo donaria dicta.

Sed me trans Alpes Arctoa ad litora dulcis
Raptat amor: juvat ire, ratis quâ nulla priorum
Fecit iter, gelidis quâ nec piscator arenis
Flava salutifero sublegit (1) Succina succo.
Forsitàn hoc nostro dabitur medicina dolori:
Et quæ lethiferis subter præcordia fibris
Flatibus assidue insultat, spargitque venenum;
Succineo tandem pereat medicamine pestis.

Succina.

Pestis Tartareo quâ non crudelior Orco
Erupit, nigraque trahens caliginè nimbum,
Eumenidumque odiis, Furiisque afflata malignis,
Omni momento terrarum effusa per Orbem,
Proh! quantos miseris casus, stragesque creavit.
Nam non una mali gliscit violentia, centum
Diversos agit effectus, diversaque rerum
Portenta, & formas mutat vis effera centum.
Ceu Proteus (si vera canunt) sæpè assolet omnes
In rerum species, & in omnes ire figuras.
Sunt, quibus halituum densa stipante corona,
Lethifer infedit circum præcordia pestis.
Ac velut interdum crebris assultibus arcem
Improvisa petit manus, obsessosque fatigat:
Ut sic transmitti fossam, valloque potiri
Detur, & in capta tandem dominarier urbe:
Non aliter vitæ irrumpens ferus appetit arcem
Halitus, & tetra effusus cor occupat umbra.
Excutitur primùm miser, atque horrore rigescit

Hypocondrica lues
describitur.

Spi-

(1) Nostri *Ambra*, Hispani *Ambar*, Galli *Ambre*: citrina vocari solet, ut ab Ambare distinguatur, quæ vulgò *Ambra grisa* nuncupatur. Antiqui ab Arboribus manare putarunt, deprensam tamen est à Modernis è saxis effluere, & frigore densari, præcipuè in Balthico mari, ubi ad Borussiae litora ingens copia colligitur.

Spiritus: hinc subito languescens supprimitur cor.
 Ceu oleam super accensam si protinus undam
 Sparseris, extemplo major se flamma sub auras
 Attollit, fremituque sonat, circumque relucet:
 Sed cita deficiens mox decedit, & perit omnis.
 His verò in caput exhalat tenuatus, & ipsam
 Immissus cerebrum pervadit, agitque furores:
 In varios, miserosque modis, lacrymabile, miris
 Excruciat: hi se tetrìs humoribus acti
 Perdere amant, & spontè ruunt in flumina, & undas:
 Perque ignes alii, ferroque absumere vitam
 Exoptant: illi sese demittere ab alto
 Præcipites voluere: hos &, quos inficit aura
 Tenuior, & sensim obvelat pèrfusa cerebrum,
 Actutum aspiciens dulci languescere somno,
 Exanimi similes: at nunc baccharier æde:
 Ceu quos Liber agit, stimulans præcordia thyrsò,
 Hic risum ciet inconcinnum, & non bona verba
 Effutit: digitos movet hic sine lege solutos:
 Hic pedibus saltat: longa vertigine fertur
 Alter, & obducta caligant lumina luce.
 Hunc montes, altæque juvant in montibus umbræ,
 Ac nemorum deserta colit loca solus, & omnes
 Urbanos odit strepitus, Martisque tumultus.
 Alter at hic, media quamquam versetur in urbe
 Solus agit vitam, atque hominum consortia spernit:
 Hic colles petit apricos, & amœna vireta,
 Et valles, & prata, levique sonantia rivo
 Flumina: & herbofo depictas margine ripas.
 Versari ingenuos inter cupit ille sodales,
 Ac lepidos miscere jocos, & mollia verba:
 Sicque dies trahere in longum: sed si citus inde
 Densior ex imo exhalet vapor, omnia, rupto
 Fœdere, turbantur: veluti cùm pace refracta,
 Qui quondam focii fuerant, sese ilicet armis
 Invadunt, acuuntque iras, & prælia miscer.
 Insultat dictis mordacibus, omnia vertit.
 Turbidus, ore fremens, furiisque incensus iniquis,
 Hac miser, atque illac agitur: quæque ante placebant,
 Odit colloquia, & simul ipsos odit amicos.
 Sunt infelices alii, quibus efferus hepar
 Excruciat dolor assidue, quique humida serpens
 Spargitur interdum diffusa in viscera peste.
 His ventosa crepant hypocondria, creber & intus,
 Proh dolor! insanos stimulis agit Æolus Euros:

Sed

Sed quot tetra lues species, quot dira nocendi
 Semina, quotve modos habeat, quis versibus unquam
 Explicet, aut possit tantos æquare labores.
 Verùm dira licet sint tot contagia morbi,
 Ingentesque ferant ærumnas: attamen illud
 Haud equidem nobis animo meliore ferendum est,
 Quod studia in pefsum (proh fata occulta Deorum!)
 Atque artes simul ingenuas, Musasque dedere:
 Namque infanda lues non segnes appetit artus,
 Nec molles animos, & amantes ocia vexat:
 Sed quos Phœbeæ succendit gloria lauri,
 Ut primos Musis annos, floremque sacrent,
 Hos illa, hos Stygio invadit lymphata furore.

In quos grassatur.

Quid tantum, ò Superi, meruerunt Palladis artes
 Ingenuæ, ut tanta illuvies erumperet Orco,
 Qua juvenes ipso correpti in flore juventæ,
 Aut cum Pieriis facerent divortia Musis,
 Aut dulcem lacrymanda darent per funera vitam!
 Credo equidem, malesana luem Phlegetontis ab imo
 Invidiæ nuper stimulis agitata malignis
 Typhiphone immisit terris: quia scilicet illa
 Undique Apollineis florentes artibus urbes
 Viderat, atque necem vitiis instare supremam:
 At vos Cœlicolæ purum quicumque tenetis
 Æthera, & innubi fulgentes lumine Soles,
 Infandam, precor, hanc terris arcete benigni
 Illuviem, Stygiasque iterum detrudite in umbras,
 Si vobis studia, & virtus pulcherrima cordi est.
 At tu Phœbe Pater, tuque ò Tritonia Pallas;
 Quandoquidem res vestra agitur; nam numine vestro
 Monstratæ primùm doctæ mortalibus artes,
 Ferte pii dextram, & communem extinguite pestem.
 Nec finite, ut vestros inter grassetur alumnos:
 Et studia ingenti tandem collapsa ruina
 Dira lues impunè trahat: desertaque passim
 Flumina Permessi jaceant, Pindique beatum,
 Argutumque nemus. Verum si Fata Deorum
 Obstant immota, neque est revocabilis unquam
 E terris immissa lues, ostendite si quid
 Restat opis, vel quæ morbo medicina, trucem quæ
 Pellere si nequeat, possit lenire dolorem.
 Verùm si nec opis quidquam, nec cura relicta est
 Perniciem adversus tantam, concedite id unum:
 Tarda per ingenia, & quæ non solertia corda,
 Atque per ignavum serpant contagia vulgus.

Sed

450. HALIEUTICORUM

Sed jam ventus agit felici flamine vela,
Quo me nunc vocat Electrum, & spes certa salutis.

*Succini procreatio
fabula adumbrata.*

Oceani quondam ad litus, qua præpete cursu
Miscet Hyperboreis se fluctibus unda Viadri
Venatu è multo defessæ, æstuque puellæ
Nalades venere, dies dum flagrat hiulco
Sydere sub Cancri, & medio Sol altus Olympo est.
Hic illæ, quoniam versantes lumina circum
Litora sola vident, lenique silentia fluctu
Æquora, confestim tutæ formidine nulla,
Muscola ex humeris ponunt velamina, saltuque
In mare profiliunt alacres, tenerisque lacertis
Per vitreas undas, circumquæ Electrida nabant.
Fortè ex adverso scopuli sub rupe cavata
Cerulei stabant Glauci, Phorcique petulci:
Qui placidis innare vadis ut candida spectant
Agmina, & hæc illac niveis per cærula palmis
Ire, redire vias, atque interdum prona sub undis
Occultare caput, rursusque attollere in auras:
Et simul æquoreo conspersos rore capillos
Excutere: actutum mediis in fluctibus ignes
Proh quantos hausere Dii: crescitque repente
Ingens flamma: velut cecidit si forte favilla
Arentes inter stipulas, volat ilicet orta
Immensa in Cælum correpto è fomite flamma.
Et jam pectus edax pervaserat æstus, & imis
Haud conclusa fibris sese malesana tenet vis.
Ergo avidi bifida scindentes matmora cauda
Insiliunt: verum pulchræ cum Naiades illos
Aspexere, metu percussæ protinus acri,
In mediis hælere vadis: nec quid sibi agendum
Prospiciunt: celeri cursu ne fida requirant
Litora, virgineus prohibet pudor; omnia quando
Nuda patent, tutum sed nec consistere in unda est.
Cum lacrymis ergo rorantibus, & prece multa
Nereidas, Tethynque vocant: clamoribus omnes
Excitæ venere Deæ: sed dura propinqui
Brachia tendebant Dii, nec spes jam amplius ulla
Libertatis erat: quin & contraria Fata
Obstabant: lacrymis ergo permota decoris
Nereidum mater, casumque miserta Dearum,
Non ultra vitam, sed servatura pudorem
(Nam gratus Superis pudor est, & pulchrior omnem
Ipse unus vitæ superat mortalis honorem)
Protinus in rigidas jussit durescere cautes.

Quæ,

Quæ, sensus quoniam superest hic unus, acerbos
 Dum casus miseræ deflent, atque aspera Fata;
 Muscosis stillant flaventia Succina faxis.
 Frigore quæ multo concreta, æstuque marino
 Sithonii vicina ferunt ad litora venti.

Hic tu Naiadum lacrymas, quas Succina nostri;
 Electrum Graii quondam dixere vocantes,
 E nitidis dextra carpes, piscator, arenis:
 Cæsareis sicco Phœbus dum sydere menses
 Permeat, obstrictisque silent strata æquora ventis:
 At prius auratas innantes Doride guttas,
 Nudus aquam puer ingressus sub litora coget.
 Flava ubi dona legant focii, servantque quasillis,
 Ingentem domino quæstum latura superbo.

Succina ut è mari
 degantur.

Verùm, majori turgent quæ corpore guttæ,
 Et pura, rutilaque nitent flavedine succi,
 Illas, si tantum meruit, seponite Vati,
 Piscantes: meliore vices sic Numina vobis
 Piscatu reddant, Cœlumque innube serenent.
 Et vobis pars laudis ~~est~~, pars muneris: illas,
 Si valet ingenium Vati, si dextera pollet,
 Numinis in Passi tentabo effingere vultus.
 Illos & quatuor Chryseò è gurgite lectis
 Stellarum in formam nitar contexere gemmis:
 Quæ totidem referant Medicæja (1) sydera gemmæ.
 At Crucis extrema sub parte exculpere Magni
 Signa Ducis conabor: erunt radiante sub auro
 Purpurei circum intertexti quinque Pyropi,
 Inque globi effigiem facti, sextusque Smaragdus
 Major erit, super impositus; cui lilia flore
 Aurato tria sculpta: tui monumenta decoris,
 O Princeps MEDICÆ, Sacro quem Purpura fuco,
 Tot Patrum titulis, & tot virtutibus, ipse
 Insigni quibus effulges splendore per Orbem,
 Promerita exornat, summisque Heroibus æquat:
 Hoc tibi, si nostrum non didignabere munus,
 Stabit opus, operique addam memorabile carmen;
 Cùm non insueta regnabis sede Quirini:
 Numinis inque vicem venies: vertique videbis
 Omnia sub pedibus: votisque vocaberis: & cùm

Ad Cardinalem
 MEDICÆUM apo-
 throphe.

De Summo Pon-
 tificatu auspiciis.

Tom. II.

M m m

Idem

(1) Allusum ad Jovis Satellites à Galilæo detectos, & à Magni Ducis Hetruriæ cognomine nuncupatos.

(2) Allusum item ad insignia ejusdem Principis.

452. H A L I E U T I C O R U M

Idem hominum Pater, & Rex idem, idemque Sacerdos
Summus eris, sacra qui reddas oracula Mundo.
Spes animi nec vana: futuri præcia quando
Mens Vatum, totoque calant præcordia Phoëbo.
O utinam properent felicia secula! Vos ò
Festinate, Deæ, pernicious auroa fufis
Vellera Divorum Fatis explere secundis.
Et citò Pontificem MEDICÆO è sanguine Mundo
Reddite, qui Patrum mores instauret avitos,
Qui sanctas renovet leges, ac fœdera firmet
Christiadum, & Scythicos qui prælia vertat in hostes.

Ast opere è tanto quotquot ramenta supersunt,
Ipse mihi tenuem nativi roris in undam
Phyllirides solvat Chiron, & plurimus igni
Ignea paulatim deducat semina ab illis.
Queis medicina malo non est præstantior ulla,
Namque sub Auroram ter quinis pota diebus,
Materiem sensim attenuant, mucumque resolvunt:
Humoremque coquunt crudum, & frigentia corda,
Languentemque suo refovent thoraca calore:
Dira venenati namque hæc sunt semina morbi.

Ue è succino re-
nuntiam partes edu-
cantur: quibus sui
consulitur.

Nuper ego patriæ vidi Sirenis alumnum
Majorum insignem titulis, opibusque potentem,
Qui quanquam forma egregius, vultuque decorus,
Atque oculis formosus: erat sed major in illo
Dos animi: nivei mores, mens candida, & acre
Ingenium, doctusque animos vincere merendo,
Pronus in officia, & leni blandissimus ore.
Hic puer egregie correptus laudis amore,
Se totum dulci Phoëbo, Musisque sacrarat.
Et jam Parnassi per culmina, perque beatos
Permessi fontes, & apricæ flumina Cyrrhæ,
Veloci invehctus biga, lustraverat omnes
Musarum sedes, diuque exhauserat æstrum.
Quin etiam arguti superaverat alta Lycæi
Victor, & astringero cursum affectabat Olympo:
Cum juvenem improvisa (Deum prohi Numina) pestis
Invasit, totumque effudit pectore virus.
Continuo ver purpureum, lumenque juventæ
Disperit, roseusque color defluxit ab ore:
Et ferrugineus languet puer, aureus olim
Qui fuerat, sordentque remisso lumine vultus.
Ceus rosa, nativo quæ nuper candice fecta,
Pallentes sensim demittit languida crines.
Et tandem, bacchante lue, duro puer effecit

Ingenui adolescen-
tis indoles.

Et tabes miseranda.

Ex-

LIBER NONUS.

453

Extinctus Fato, . . . nullo ni . . .
 Electri Chiron calidis rorantia guttis.
 Succina ter quinis vix hauserat. ille diebus,
 Cum nitidus, mirum! confestim effulgere visus
 Oris honos, rosæque iterum florescere malæ,
 Et sua temperies animo, & vis, reddita membris.
 Languescunt veluti sicco cum flumine flores
 Æstivo sub Sole, Polo si plenus ab alto
 Decidat imber, aquis sitientia gramina potis,
 Nativum accipiunt redivivo flore colorem.

E succino restitutus.

Sed satis è clivo divertimus, & furor ater,
 Et longè invise rapuerunt flatibus auræ:
 Jamque referre pedem tempus monet: æquora gemmis
 Nunc me læta vocant; plauduntque à gurgite Nymphæ
 Chrysæo, & totus plausu responsat Eous.

HALIEUTICORUM

LIBER DECIMUS,

SED jam me Zephyri vectant pernicibus alis
 Auroræ in sedem, Rubrique ad litora ponti,
 Et quæ gemmiferæ rutilant vada Persidos, & quæ
 Innutrit gremio nitidas Thetis Indica Conchas.
 Magnum iter aggredior: sed si pulcherrima Virgo
 Aspiret cœptis, veniam securus ad oras
 Purpureas, Aurora, tuas: & primus opimam
 Hactenus intacto furabor ab æquore prædam.

O adfis, bona Diva, levi da currere cymbæ
 Felices Orientis aquas, ubi gemmea texam
 Serta tibi, & præda faciam de divite torquem.
 Quæ, cum solennes materno in litore pompas
 Ducemus, sacri celebrantes annua partus,
 In delubra feram voti reus: ò age, Virgo,
 Sterne rati pontum, & ventis da vela secundis.

Tu vero extremæ partem ne sperne laboris,
 CARDENIDE, nostris semper memorande Camœnis:
 Nec Margaritas pigeat prociū ire legendas
 Per molles Arabum tractus, Carmanaque propter
 Litora, & ostrifero sub gurgite Tethyos Indæ.
 Non labor incassum: quas legeris æquore, gemmæ
 Munera grata tuæ sint Phyllidi, se quibus ornet
 Plurima, colla novis distinguens candida baccis,
 Atque novum articulis addat decus. Ergo age mecum
 Carpe iter Oceano: jam te (1) Chryseides, & te

Do-

(1) Vide VIII. Nauticorum.

Doris Erythræo compellat ab usque rubenti.

Concharum Mar-
garitiferae species
diversæ.

Principio (1) Matrum varia est natura: neque omnes
Sunt formam similes, & corpora; non & eodem
Grandescunt utero, vel fœtus ubere lactant.

Indica, quæ patrio cognomine Berberos olim
Appellata, Indis versa quam voce Cheripon
Jam dicunt: Grajo Romani nomine Concham:
Pulchrior, & pulchris (2) Unionibus apta creandis.

Est autem duplex harum genus: una nitenti
Argento insignis multo, & fulgore corusca:
Altera flava rubet, rutilæque simillima flammæ:
Utraque sed lævis: nec non & Pectinis instar
Aurita, & sparsim signis subtermicat aureis.

Non moles cunctis stellati corporis una
Matribus: Eoi repunt quæ gurgite Nerei
Taprobanen juxta, & Coryn, ditiesque potentum
Sindarum scopulos, Erythræque, & Persidis oram.
Prægrandi rutilant sub corpore: capta sub undis
Hic olim, ut memorant, à piscatoribus ingens
Concha fuit, quæ major aquis non crevit Eois:
Quinquaginta caro pendebat gemmea pondo.

Et corporis moles.

Tantum in divitias versat se læta marinas
Natura, & gemmis gaudet Thetis ire superbam.
Insignes etiam Conchas progignit in antro
Doris, Atlanteo quæ gurgite perluit Indos
Hesperios, latèque novum complectitur Orbem:
Sed conclusa sinu quas educat Amphitrite,
Quas & Hyperborei fluitus fovere sub Arcto,
Exiguo testæ rutilant sub tegmine Matres.

Ad litora parva
sunt.

Præterea quæcumque colunt vicinia terræ;
Per scopulos parvæ repunt, & saxea Conchæ.
At quæ litoribus gaudent procul ire sonoris,
Majores utero turgescunt cœlite partu.

Verum quæ magno præcellunt corpore, vasti
Longius alta secant pelagi freta: Namque reposta
In penitis pretiosa latent: nec pervia cunctis
Ditia Naturæ sunt munera. Verum age Conchas
Nunc alias, divina ferant quæ pignora Cæli,

In alto grandiores

Dica-

(1) Sic vocamus Conchas Margaritíferas; quas nostri *Martreperle*, Galli verò, & Germani *Nacre de Perles*.

(2) Nostri *Perla*, & *Perna*, Galli, aliæque gentes *Perle*.
Indi, ut refert Arrianus, Cinædum vocant, Americani, in
Paræ, Curianæque regionibus *Tenoras*.

456 HALIEUTICORUM.

Dicamus. Niveas producunt saxea gemmas

Ostrea, & è Pinna baccas decerpit Acarnan.

Ex quibus aliis te-
ris producuntur.

At quæ Chrysæo sylvescunt æquore Pernæ,

Subnigram ex utero baccam, rufamque dedere.

Hanc nitidis vaser immiscet piscator: iniquum

Celi lolium messor flaventes inter aristas.

Sæpè etiam unigenas utero fudere sorores

Musculus (1), & multo resplendens (2) Mytilus ostro,

Tympanaque, & Cochleæ, spinisque armatus Echinus,

Dives Erythræa serpit qui plurimus unda.

Hinc & digressus, jubeo, piscator Eoi,

Te variam quoque progeniem cognoscere Matrum:

Nam cunctis nivei moles non corporis una est.

Quam varii unio-
nes sint.

Turturis hic ovo par gignitur: anseris alter

Unio grandescit, visu pulcherrimus ipso:

Qualis in Europam nunquam devectus ab Indis.

Insignis unio.

His tamen insignes auro, baccisque coruscis,

Sindæos (3) perhibent Reges ornare coronas:

Et Reges, (4) Cubagua, tuos, Atlante reposita

Ammerices qui regna tenent ditissima gemmis,

Alter avellanæ par corpore, & alter ocello

Auratæ similis candescit: cætera turba,

Celi granum flavæ Cereris, densatur in orbem.

Hos inter reliqui qui se infervere minores,

CrySTALLI ramenta velut: servire fugandis

Quos Chiron docuit morbis, diusque Melampus.

Varius color, &
qui præcipuus.

Nunc Margaritis, qui sit spectandus Eois

Præcipuus color, expediam. Quæ lucida Matris

Ex alvo venit, & nitidis fulgentior astris,

Censetur reliquas inter præstantior, & quæ

Purpureum velut aurum ardescit, & ignea flammam

Multa refert: verum rufæ quæ tota colore,

Et fusco, nigroque micat, quam procreat altus

Bosphorus, immitesque legunt per litora Thraces,

Haud pretiosa: velut niveum nitet altera marmor

Nobilis, & multo radiat lævare polita.

Quæ maculis lita cœruleis, variataque punctis

Provenit, haud equidem multum laudanda magistro est:

Quique (5) Caledonius venit Unio axe sub alto

Decolor, & gelidis livorem ducit ab undis.

Sed

(1), (2) Nostri uno vocabulo appellant à similitudine
Dente di cane. (3) *Bornei* Dynastæ. (4) Insula Ammeri-
ces. (5) Qui ad Scotiæ litora capitur.

Sed diversa modis quot sit nunc Conchea miris

Bacca, canam: lato sensim de caudice surgit
Hæc cuneata, pyrum veluti, cui nomen Elencho
Græcum est: Romani oblongam vertere vocantes.

Unionum variz
formæ.

Hæc ovo similis concrevit, & illa rotunda,
Cæti globus egregiè tornata, & lævior ipso
Aspicienda Elephantæ, aut Oricia Terebintho.
Hæc potior cunctis gemma est; pellucidus olim
Unio ab ostrifera sublektus Doridos aluo:

Quem Natura parens exactum sedula in orbem
Artifici digito tornaverat: undique circum
Æquus erat globus, & lævore notabilis ipso.
Qui lævi, ut perhibent, in saxo immobilis unquam

Mirus unio in or-
bem factus.

Momento haud uno visus consistere: verum
Hæc, illæc multis trepido pede cursibus ibat.
Non secus argenti cum vivi lucida gutta
Decidit in marmor: vel qualis in æthere stella
Volvitur, & trepidans vaga per vestigia fertur.
Longior hæc gemma est, viridemque imitata (1) Triorchin:

Illas Concha, suos veluti labrusca racemos,
Protulit: hanc verò Græci dixerunt (2) Botryten,
Hæc socios nectit partus, & corpore in uno
Punica grana refert: cognomine dicitur illa
Saurites, foetu similis visenda lacerti.

Hæc sed multiplici bacca, squammisque renidet
Plurima: squammoso rutilat cæti piscis ab auro;
Atque aliæ: neque enim numeris comprehendere refert,
Quot variis gemmam formis Natura creavit.

Nunc age, quæ vada progignant felicia Conchas,

Quibus in locis
nascentur Conchæ
Marg.

Dicamus: quæ Doris Arabs flaventibus undis
Purpurat, & rutilæ spuma lætantur arenæ,
Mille per undosos repunt Conchylia campos.
Verum quæ pictis secat hinc sua Persa phaselis
Æquora, & hinc mollis, nimioque ab Sole perustus
Cursat Arabs, testis gravidæ majoribus undæ
Luxuriant, majorque sinu nitidissimus humor
Insigni candore tumet concretus in orbem.
Tales dives alit vicino (3) Armutia ponto,
Et saxosa (4) Tyli qui circum spumeus æstu
Regna sonat Nereus; ditem quæ Persida gentes,
Quæque Erythræa colunt vicinia, quæque beatos,

In sinu Persico.

Nile

(1) Nota agricolis *Satirione*. (2) In Botri similitudinem facta. (3) *Ormutz*. (4) Insulæ Persici maris.

Nile, tuos vertunt splendenti vomere campos,
 Et nigri Æthiopes, pictique coloribus Indi,
 Huc properant alacres, quæsitum ditia Cæli
 Munera nec segnes terrarum è margine Seres,
 Non & Lyfiadæ per Eoi cærula currunt
 Ad lacrymas, formosa, tuas, Aurora, legendas.

Præterea Conchas gremio Thetis Inda beato,
 Per gemmata creat passim æquora: non tamen una
 In Oceano Indico. Ætheriæ cunctis generandæ gloria gemmæ
 Fluctibus est; ponto quâ se spatiosa per ora
 Decurrens pleno (1) Solen torrente refundit,
 Et quâ flaventes findit (2) Mæsolus arenas,
 Non magno veniunt visendæ corpore Conchæ.
 Majores (3) Elyræ circum purissima Testas
 Marmora Doris habet: fecundaque Martibus alta
 Stoidis (4). Una tamen reliquas ditissima terras
 Ad Taprobane. Taprobane longè superat, quæ litora passim
 Eois sua læta videt candescere baccis.
 Non secus ac primo cum labi sydera motu
 Incipiunt, radiis latè splendere coruscis
 Astrorum superi spectantur concava Cæli.
 Nec minus ipsa suas (5) Halieutis proxima Conchas
 Ad oram Pandie- Ora sinu jactat grandescere. Quâ Tethis Inda
 num, ubi optimæ. Tapobranen, Corynque suprà Pandionas undis
 Cujus situs describi- Alluit (6) Agaricis, tractu jacet arida longo
 tur. Planities extensa, recurrit & usque sonantes
 In scopulos, Commorine, tuos, qui vertice ab alto
 Felices contrâ spectas sylvescere montes.
 Non cultu parens, nec fertilis ubere glebæ:
 Nulla Ceres campis flavescit: nullus apricos
 Bacchus alit colles: nec per campestria currunt
 E summis rigui delapsis rupibus amnes.
 Nec lætam sylvæ præbent pastoribus umbram:
 Atque aër gravis est, & non tolerabilis æstus.
 Verum tot Cæli, sterilisque incommoda terræ
 Æqua parens rerum compensat divitis undæ

Mu-

(1), (2) Indiæ fluvii prope Cattigaram, *Calecut*.

(3), (4) Insulæ Persici maris. (5) Ora Orientalis penin-
 sulæ intra Gangem, ubi olim Pandiones habitabant, quam
 nunc ab insigni Margaritarum piscatione, Piscariam vocant.

(6) Sinus Agaricus, qui Gangetici pars est, inter Indi-
 cam peninsulam, Ceilanum, & Coryn, quæ *Manaria* bar-
 baris indigitatur.

Muneribus Natura: imo sub gurgite mille
 Agmina Concharum vada per CrySTALLINA ludunt:
 Non alibi tantæ felici è Tethyos alveo
 Proveniunt Orientis opes: captatur opum vis
 Plurima, & ingentes gazæ: cognomine terram
 Piscata è multo appellant Halieutida Graii,
 Quà nulla est gemmæ fœcundior. O! ubi qui me
 Doris Eoa, tuas delatum sistat ad undas,
 Taprobanes inter gemmantia litora, & oram
 Undique baccatam nitidis Halieutida gemmis.
 Hic ego Conchifero scrutarer in æquore, dives
 Doris ubi pleno lactantes ubere Matres
 Educat, atque citus raperem Cœlestia dona:
 Dona quibus (sint illa suo donata nitore)
 O nostræ Telluris amor, pulcherrima Virgo,
 Et clarum Cœli decus, & spes unica Divum
 Divino fertum capiti, colloque monile
 Candenti facerem tibi plurimus: ò age, vota,
 Si quicquam mea dona placent, Regina, secunda.

Verùm age, non reliqui lætent qui divite gaza
 Gemmascunt splendente sinus: Conchylia jactat
 Doris Eoa, (1) Ophyren quæ perluit, atque (2) Cyamben,
 Et Corym, & (3) Chrysen, & fluctifragam (4) Perimunden.
 Luciferos etiam carpunt (5) Solenas ab alto
 Velligeri Seres, & qui tenere beati
 Dites Eoo sepostas æquore Sindas.

*Alii Gous in qui-
 bus uniones.*

Nec conclusa Thetis divino munere Cœli
 Nostra vacat: patrio nascuntur gurgite gemmæ:
 Carpit Iber nitido sub marmore: carpit & Afer
 Quisque levi veltus cymba tua litora, Thrace,
 Lustrat, & ostriferi fauces prætentat Abydi.
 Et Germanus habet Conchas, & durus Acarnan;
 Et regnata tenent qui mollia rura Phalantho.
 Sed quæ perpetuis densatur nubibus ær
 Axe sub Arctoo, plures nant Doride Testæ,
 Quæ lætas pariunt batcas: glacialis Hiberne
 Plurima ditescit gemmis, niveique Britanni,
 Qui superum tenere latus, candentque pruinis:

*Qui etiam in Me-
 dicerranco.*

Sed jam me maria alterius ditissima Mundi,
 Gemmiferique vocant amnes, atque ostrea versant

*Et Arctoo Mari
 procreantur.*

*In America ingens
 unionum copia.*

Tom. II.

N n n

Di-

(1), (2), (3) Vide VIII. Nauticorum.

(4) Insula Eoi maris.

(5) Sic etiam appellantur Conchæ Margaritiferæ.

Divitias mihi læta suas: Curiana coruscis
 Ditia sunt gemmis, Pariæque uberrima regna.
 Quà passim molles pueri, teneræque puellæ,
 Atque viri, atque senes, matrumque ignobile vulgus
 Gemmatos per colla ferunt nigrantia torques.
 Non illis pretiosa tamen sunt ditia Cœli
 Munera: sed vili gemmas pro merce volentes
 Permutant, parvoque æquant Conchylia vitro.
 Ipsa nocet, quanquam pretiosis, copia rebus:
 Laudantur quæ rara, alioque ex Orbe petuntur.

Qui fluvii, & lacus
 conchas habeant.

Flumina quin etiam Conchas, & stagna, lacusque
 Producent: non tantum auro generosa superbit
 Unda Tagi, niveos pariter devoluit Elenchos:
 Et Ganges gemmis ditissimus, & vagus Indus,
 Atq; (1) Adamas, & (2) Tindus, (3) Amazoniumq; fluentum.
 Nec tantum nitido argento pellucidus (4) ille est,
 Occiduo per vasta mari qui labitur ora,
 Dives alit Conchas. Scythicæ Telluris ad Ortum
 Et sacer Auroræ lacus ingens, latè ubi fundo
 Candida luciferæ progignunt pignora Matres.
 Tales Indus habet stagnanti flumine Lama,
 Atque Manus; Lotharique legunt per stagna secundum
 Sylviferi montes (5) Vogesi: Boiique nivoli,
 Quos nigris latè perplexa Hercinia sylvis
 Ambit, & Arctoæ circumstant frigora Brumæ.
 Atque alii: nec fas percurrere singula versu,
 Æquoraque, fluviosque, & stagna sonantia rivis,
 Divitias quibus ipsa suas Natura locavit.

Quo tempore
 Unionum piscatio.

Post hinc digressus, Cœli quo sydere lætas
 Piscari liceat per Eoi cœrula Matres,
 Expediam. Clarum stellis, & vellere fulvo
 Cum vectorem Helles Cœlo fulgere sereno
 Aspicias, pluvioque Hyades abscondier astro,
 Incipe Neptuni regnum lustrare profundum,
 Et legere Auroræ lacrymas, cœlestia dona.
 Nec mora spumosa perquirere Doridos antra,
 Læta ubi gemmiferæ condunt sua pignora Testæ:
 Quandoquidem Conchis aptissimus ille legendis
 Mensis erit, sequiturque retrò qui proximus illum;
 Donec ab Oceano surgat Jovis armiger ales,

Nam

(1), (2), Fluvii Indiæ vide VIII. Nauticorum.

(3) Americæ fluvius *Rio dell' Amazoni*. (4) *La Plata*.

(5) *Monti di Vange*.

Atque rudes puer in (1) præsepia ducat Afellos;
 Nam tunc cœlesti libato nectare Matres,
 Majori turgent utero, & majoribus astris.
 Taprobanen juxta, ditemque Halieutidos ætam,
 Cum nivei cernunt assurgere sydus Oloris
 E pelago, & nitidis per Cœlum incedere pennis,
 Sese aliò gemmata ferunt examina Matrum,
 Sylva ubi cœruleis florescit lætior umbris,
 Plurima muscosis surgit quæ confita saxis.
 Tu quo mota ferunt sese agmina, cum citus astro
 Arcturus clârò confurget, & aurea vèstat
 Plaustra sequens, Helicenque, Lycaoniosque Triones,
 Corripies, piscator, iter: te plurima quando
 Expectat captura, sed ut vindemia prælis
 Jam filet, Octobre exacto, tua tecta revives
 Cum præda, atque focis Hyemes durabis aquosas.

His animadversis, instat jam tempus ab alto
 Convestare mari prædas, artemque, modumque
 Præcipio. Noto primum de litore in æquor,
 Quà Matres spumosa fecant freta, retia solve:
 Illa autem medias pelagi mittantur in undas,
 Ut multam ex alto referant tibi gurgite gazam.
 Nam protensa brevi si retia rara rudente
 Des pelago, vicina tenent quæ litora Conchæ
 Exiguæ in prædam venient: quæ cœrula longè
 Alta secant, fugient tua retia: sæpè profundum
 De cymba sua lina jacet piscator in æquor.

Sed prius ostrifero cingas quam ditia Nerei
 Marmora, nudus aquas subterlabare natatu:
 Hic ubi gemmati subeant tentoria Reges,
 Et quâ compellant splendentibus agmina signis
 Per liquidos Glauci campos, & regna, notato.
 Namque apibus veluti Regem natura creavit,
 Qui rutilis ardens squamis, & pulchrior alis
 Emicat, & turmas inter supereminet omnes:
 Illum aliæ venerantur apes, stipantque frequentes
 Turmatim, & circum festivo murmure plaudunt.
 Non aliter Regem gemmatis provida Conchis
 Constituit, cui turba minor per cœrula regna
 Serviat, & longo tractu comitetur euntem.
 Ille colorati dux agminis: ille gubernat

N n n 2

Gem-

Quando ad Tapro-
 banen piscatio.

Prima piscatio re-
 tibus fit.

Concharum Reges
 primum inquirendi

(1) Stella nebulosa, quam propè duæ Stellæ dictæ Afel-
 li, seu Onises.

Gemmiferas per læta acies vada: perque patentes
 Oceani tractus: examina ponè sequuntur
 Mille ducem: pictisque nitent lita tergora guttis.

Quo pacto digno-
 scantur.

Sed queis tu regem valcas cognoscere signis,
 Accipe: quæ reliquis major se corpore pulchro
 Effert Concha, notis variata, ostroque rubescit
 Plurima, quam circum Titanidas ire sorores.
 Stipatas acie spectas, regit illa phalanges
 Luciferas: illam famulantibus agmina signis.
 Per vitreos læto comitantur murmure campos.

Regibus capis fa-
 cile reliqua capien-
 tur.

Ergo ubi Neptuni per regna errare videbis.
 Concharum Reges, illos indagine cinge
 Solicitus; nam turba mari numerosa profundo
 Captiva in litus veniet: gens tota tyrannos.
 Insequitur vinctos, ultroque in vincula Regum.
 Prona ruit stellata cohors, gaudetque ligari:
 Nec juga, quæ Reges subiere, subire recusat.
 Usque aded. magnum est, & perquam nobile Regum
 Fortunas, & fata sequi; cum piscibus ipsis
 Hunc stimulum dederit Natura, hunc laudis amorem,
 Ut sibi turpè putent capto sine Rege vagari. ●

Hactenus expostis.
 piscario non mul-
 tum laudanda.

Ast hæc piscandi ratio per cærula jactis
 Retibus, ingentes quanquam de gurgite prædas.
 Devehat, & facili constet captura labore.
 Haud multum, cupido quamvis, laudanda magistro est.
 Namque ubi Ver geminum plures in retia Conchas
 Immisit nodosa, famemque explevit avari;
 Vix tenuem posthac prædam concedet habendam,
 Sive quod exhausta piscatu Doride multo,
 Infœcunda maris reddantur cærula: seu quod
 Semper avaritiem Natura, & damnat, & odit.

Alter piscandi mo-
 dus urinando.

Ergo tibi (potior sit & hæc captura) sub undas
 Infiliat citus Urinator, & æquora subter.
 Perlustrans pretiosa legat de gurgite dona.
 Sed quibus instructus campo se credat aquoso,
 Præcipiam. Duplex spumantibus anchora cymbam
 Instabilem tibi fundet aquis: sed decolor Indus.
 Piscator geminum demittit in æquora saxum
 Hinc, inde, è prora, puppique, ligatque rudente..
 Mox cymba è media subter longissimus æquos.
 Funis eat, clavoque trabi firmetur acuto:
 Et funem lapis in pontum trahat, aut grave plumbum.

His actis, cui sorte datum perquirere Nerei.
 Undosi regnum, saxum sic subliget imo
 Grandè pedi, facile possit quò tollier uno.

Im-

Impulſu cruris, cum tempus, & ipſa petit res.
 Atque olli latum ſuccingat mantica pectus.
 Linea, qua prædam condant furatus opimam.
 Demittunt alii contextos vimine qualos
 E cymba: quos inde graves de marmore Conchis
 Divitibus focii educunt. Sed tempus Eoa
 Ire peregrinas captare è Doride gazas.
 Ergo nudus aquas ſeſe Urinator in altas
 Vibret, & Oceanum ſe mittat ad uſque profundum?
 Extremo ſubnexa pedi quò ſaxea ducunt
 Pondera: felices & quà candefcere Matres
 Aſpectat, celeri contendat adire natatu,
 Subleſtamque manu Nereo de divite prædam
 Litorea citus in perâ, qualove recondat.
 At Conchis ubi jam multis onerata fatiſcit
 Mantica, projiciet ſaxum de crure, rudentique
 Adnixus, cymba pendet qui tenſus ab ipſa,
 Ac fluctus pedibus preſſans, ſe lætus in auras.
 Mittat, & ætherei verſet ſua præmia roris.

Et qua arte peragatur.

Sed quæ Conchytiis vitanda pericula cautis.
 Quoque moſſo, paucis, animos adverte, docebo:
 Innumeri circum Conchas ſpumofa per alta
 Turmatim Vituli curſant, turpeſque nefando
 Ore canes, latè horrendo qui cæca latratu
 Antra replent, bifidaque ſecant freta cærule caudæ
 Hos Tuberones Indi cognomine dicunt.
 Qui vitreos ſervant ſaltus, opibusque ſuperbis
 Invigilant, furesque procul latratibus arcent.
 Nam velut extremo ſylvæ ſub Atlante repoſitæ
 Heſperidum, rutilis ſemper nemora aurea pomis,
 Servantur longo ſaltu, & cuſtode Dracone,
 Qui riſtu, & ſquamis, immanique horridus ore
 Excubat, & longè lucos formidine replet.
 Sic diris pariter canibus, monſtrisque marinis
 Divitias pelagi ſervat Neptunus avarus.

Quæ pericula inter
 urinandum evitanda
 ſunt.

Has Indi ſuevere (canunt ſi vera) rapaces
 Theſſalico de more ſeras vincere canendo.
 Neſcio quæ preſſa decantant carmina voce,
 Cum matutino Cælum rubet igne: repente
 Attoniti fugiunt, Vitulique, Canesque nefandi:
 Sed cum Bepyrri juga deſerit Heſperus, & cum
 Membra fatigati curant per litora nautæ,
 Carminibus revocant multis, & vincula ſolvunt;
 Ne clam nocturni irrumpant freta ditia fures,
 Ac lætas populentur aquas: tu ne pius artes

Indi canes excantant.

Theſ-

Theſſalicas, magicosque modos, nec carmina cūra,
Carmina Tartareo quæ sunt devota tyranno.

At piis precibus
ad Divos fuſis arcen-
di.

Auxilium ſed poſce Deos: feliciſ illi
Divitibus procul è Conchis fera monſtra fugabunt.

Sed qui ſupplicibus votis, precibusque vocandi,
Accipe. Cœlicolũ primũ regina, marisque
VIRGO parens, uno, quæ temperat æquora nutu,
Atque Canes ditione premit, furibundaque Cete.
Cui tu gemmiſeræ ſervatus pignora Matris
Dona ſeres, dignam capiti factura coronam.

Hinc tibi SABERIDES magno clamore vocetur;
Nam regit Oceani fluctus, regit & fera monſtra;
Et quem præſentem toties in vota, precesque,
Ac facilem ſenſere, cavâ trabe qui mare currunt
Eoum, Perſæque, Arabesque, & Japones, & qui
Taprobanen, Sindasque colunt, ditæſque Baruffas.

Infuper, ut Phocas celeri adventare natatu
Aſpectat Conchyta, vado ſe protinus imo
Emittat, ſociosque iterum, cymbamque reviſat.
Præterea egregio quoniam ſunt prædita ſenſu
Oſtea, non multus fiat fragor æquore ſummõ,
Ne celeri dilapſa fuga ſe cæca recondant
Antra per, & ſcopulos, vel murice ſubter opaco,
Aut condenſa inter virgulta, nemusque profundum.

Fragor vitandus.

Nec hiantes capien-
dæ, nam ſecus manus
præcident.

Quin etiam magnæ gravidis quia matribus iræ,
Cum dulce ex utero pignus ſenſere revelli
Neu dextram, dum venter hiat, feſtinus acuto
Admoveas ori, namque acri protinus ira
Præcident rabidæ digitos, fundentque venenum.
Tantus amor proliſ ſervandæ, & gloria gemmæ.
Sæpè manus miſeri præſecti dentibus Indi
Effudere rubro permixtam ſumine vitam:
At pretium gemmiſ fecere: mitentior illa
Et pretioſa magis viſa eſt, quæ ſanguine multo
Piſcantis ſtetit: Heroum cœn nobiliſ illa
Cenſetur, duro quæ venit adorea Marte
Cædibus è multis, exantlatiſque pericliſ.

Nec minor ille labor fluctus penetrare profundos,
Major ubi ſtat præda, ſinu quam Doris avaro
Occulit ima ſuo, atque immenſiſ ſubmovet undiſ.
Ergo colorati ſubennũt qui cærule nautæ,
Viribus egregiis, & forti corpore præſent,
Ut multum Nereo valeant durare ſub alto:
Velocique agiles vada falſa ſecare natatu.
At quia difficile eſt vitales ætheriſ hauſtus

In

In longum cohibere, undisque arcere fluentes;
 Idcirco durâ concludit forcipe nares,
 Atque aures Indus patrio perfundit olivo,
 Quod, mirum, prohibetur aquæ via; sive bitumen
 Auribus inspergit: sunt qui non dente tenaci
 Volsellæ nares stringunt: sed cornea figunt
 Buccina, quæque cavis exactè naribus insint.
 Ipsi etiam è cymba, ut motum videre rudentem,
 Piscantem socii, deducto fune, reducant.

Quin & piscanti semper sit maxima cura;
 In primis regem comprehendere, nam duce capto,
 Totum gemmiferæ gentis captabitur agmen.
 Ceû qui dura gerunt Mavortis in æquore bella,
 Ipsum densa ducem medii per tela, per hostes
 Aggrediuntur equis velocibus, & cita vibrant
 Spicula, candentesque globos ex ære tonanti.
 Namque illo, facilè est acies dispergere, cæso,
 Ille dolos sentit venantis, & ille cohortes
 In secura maris loca ducit, & horrida subter
 Denforum nemorum, ~~aut-rope~~ in pendente recondit;
 Illo sed capto, subita formidine Matres
 Correptæ, quo castra loco metare reposto
 Conveniat, trepidis vel quâ se vertere signis,
 Ignorant, metuuntque sibi sine rege: sub altis
 Non secus ac fido sylvis, custode perempto,
 Attonitæ fugiunt pecudes, nec certa sequentes
 Signa dueis, mediis dispersæ saltibus errant.

Hic neque transferim tacitus, quod sedulus ipse
 Non cura levior nota; cum Conchea carpis
 Munera, captarum palmis arctissimus ora
 Contineas Matrum extemplo; nam protinus illæ,
 Ni facias, baccam demittent: scilicet ipsam
 Ne captæ pereant juvat usque amittere gemmam.
 Non secus ac alacer cum per sylvosa fugacem
 Castora veloci cursu, jaculisque fatigat
 Venator, rabidaque sequuntur fauce Molossi.
 Ille ubi spes prærepta fugæ, se fervidus ira
 Appetit, atque suis sibi dentibus inguina mordet:
 Quaque petebatur cursu venantis anhelo,
 Fundit odoratam præcisa per inguina gazam.

At nunc Arctoïis quâ fluctibus arte Britanni
 Turmatim extremi capiant Nereida Concham,
 Dicamus. Juvat ætherei de semine roris
 Lucida, Valliadum Princeps, tibi plectereserta,
 Serta, quibus niteant regalia tempora: nam te

Qua se arte Urina-
 tor muniet, ut lon-
 gum in mari duret.

Rex primò com-
 prendendus.

Cum primum Con-
 chæ capiuntur, oc-
 cludendæ, secus unio-
 nem ejicient.

Quo pacto apud
 Britannos unionum
 piscatio instituitur.

Non

466 HALIEUTICORUM

(Non sunt magnorum, nec fient irrita Divum
Promissa (1), & Phœbi non me cortina sefellit)
Accipiet rursus cum Patre Britannia Regem:
Externos domini mores pertæsa superbi.

Ad Valliæ Princi-
pem apostrophe,

Et reduces tecum Superos, rectumque, piumque
Amplectetur ovans, & avita in sede locabit.
Editus in lucem si vix, puer auree, sedes
Regnatas tot avis, tot & annis deseris, inter
Plebejos latitans cultus; pelagoque remenso,
Externas chara profugus genitrice sub oras
Descendis, ludisque alienâ parvulus aulâ:
Tristia cœpta quidem; sed quæ Fortuna sequatur
Ingens, successusque habeant per maxima rerum.
Tu, puer, ut matura virum te reddidit ætas,
Perque hostes fufos certamine, perque rebelles
Insternes iter ad palmas, victorque tenebis
Regna tibi patrum titulis debenda, vel armis:
At, generose puer, nitidis Victoria pennis
Ut venit, belloque omnem tremefeceris Arcton,
Cura tibi sit prima, Deos in templa Latinos,
Et cultus revocare pios; ductoribus istis,
Victor Hyperboreo semper dominaberis Axe.
Interea sertum stat circumtexere baccis,
Et niveo torquem collo, memorabile textum.

Litoreas propter ripas vada læta quaterni,
Aut quini subeunt humero tenuis, inque rotundum
Dispositi orbem circumstant: manus altera contum
Sustinet infixum fundo, quod firmitus ipso
Vortice consistunt: hinc quâ se lumine produnt
Candenti Matres, & versicoloribus astris,
Vestigant oculis: nactique sub æquore, mira
Arte pedum digitis comprehendunt molliter uncis,
Cæruleis qua crebra plicis flexura coruscat.
At focii vacui dextram de gurgite prædam
Subleſtam subiti accipiunt, conduntque canistris.

Qua arte & Con-
chis uniones educa-
di.

Sed pars extremi superest properanda laboris
Nimirum rutilas quâ Matrum educere haccas
Arte queas utero, & pulchra ditescere gaza.
Vicino primum niveas in litore Conchas
Expandes, rapido siccandas lumine Solis.
Nam sic læta aperit cum fauces arida Mater,

Spontè

(1) Vaticinia scilicet Davidis Episcopi Anglosaxonum, quæ
ad Jacobum Regem, & ejus filium spectare ferunt.

Spontè sua gemmas diffundet ab ore nitentes.
 Qui semota colunt Perimundæ litora, multo
 Aspersos sale doliolis sine Najade dulci
 Candentes ponunt Solenas: & inde ubi longo
 Tempore defluxit sensim caro tabida Conchæ,
 Unio in ætherias mittit se candidus auras.
 Ast Indi, alterius freta qui ditissima Mundi
 Percurrunt, vasto quæ gurgite submovet Atlas,
 Igne coquunt Conchas, cùm primum è fluctibus illas
 Eduxere: suus sed non color optimus inde
 Provenit, aut lævor baccis, nec tempore longo
 Fulgescunt; quia sponte sua cùm decidit humor
 Gemmeus, egregio præstans candore coruscat
 Lævior, & longo nunquam consumitur ævo.
 Non secus ac dulci veniunt dotata sapore,
 Quæ non invita carpuntur ab arbore poma.

Nunc age, qui primus Titanidis aurea nobis
 Auroræ ostendit divino numine dona,
 Atque artes tulit egregias, inventaque mira,
 Expediam. Vati vos, è Chryseides, & vos,
 Agarides, monstrate viam per cærule Divæ,
 Vos adyta, & pelagi sacros recludite fontes;
 Namque Deæ vos estis, & alti Numina ponti,
 Numina, queis humili curvantur vertice fluctus,
 Et posito clangore Noti famulantur, & Euri.
 Fas mihi divitias Nerei, monstrataque Divùm
 Munera, & ignotas ab origine pandere causas.

Extremo quondam, ut perhibent, piscator Eoo
 Agaridum de gente fuit, cui nomen Iantho,
 Chrysirohoë flava genitus Gangetide Nympha.
 Ore puer formosus erat: duo sydera fronti,
 Et pulchra totidem fulgebant Iride gemmæ:
 Plurima purpureis vernabat gratia labris,
 Admixtoque genæ sparsim candore rubebant:
 Et dulcem ex oculis, tenerumque afflabat amorem:
 Sed pietatis amans, illibatique pudoris
 Acer erat custos, & servantissimus æqui.
 Illum autem Drymo Agaridum pulcherrima Nympha
 Ardebat: thalamoque sibi sociare jugali
 Optarat precibus multis, & mollia sæpè
 Verba dabat, si fortè animum submittere amori,
 Conjugiique sacras posset succendere tædas.
 Ille preces Nymphæ averfatus, & aurea verba,
 Non thalamos quidquam curat, nec munera Sancti
 Conjugii: fixum est animo servare pudorem.

Tem. II.

O o o

Ergò

Insignis Fabula,
 qua Margaritarum
 piscatio primum in-
 vocata est.

Ergò ubi Nympha preces, & verba effundere ventis
Cognovit, nec posse animum mollire querelis,
Extremum miseris restat quod rebus in arctis,
Supplicibus tandem aggreditur pia Numina votis.

Auroræ domus de-
scribitur.

Trans magnum Oceanum, & fines Telluris Eoræ,
Exoriens quæ prima dies mortalibus ægris
Auffulget, radiisque beat fulgentibus Orbem,
Stat niveis latè centum suffulta columnis
Auroræ domus alta, Poloque æquata supremo
Assurgit, multa Superum spectabilis arte,
Atque opibus dives multis. Stat desuper ingens
Argento è nitido tectum: sed concava subter
Intermixta vago scintillant lumine mille
Sydera, flammantes radiis imitata Pyropos,
Ex adamante, & fulva assurgit laspide murus,
Cæruleis sparsum punctis distinctus, & ostro.
Cælatis intexta rosis, multoque rubescunt
Flore pavimenta: at flavo splendescit ab auro
Latè cardo, foresque auro radiante renident.
In medio delubra Deæ fulgentia gemmis
Bis senis Cælo surgunt subnixa columnis:
Perpetuis ubi mille ardent laquearia flammis
Balsamino liquore, sacræ quæ pignora fylvæ
Dant Arabum, semperque altaria thure vaporant.
Huc se cæruleis investa per æquora bigis
Fert Drymo, precibusque Deam compellat amicam:

Mater Eos, quæ prima diem, lucemque reducis,
Lætitiæque simul paris, & nova gaudia Mundo,
Affer opem miseræ, & nostro succurre dolori.
Tu Dea, præduram pueri da flectere mentem,
Qui dulces spernit thalamos, & fœdera sancti
Conjugii, fastuque preces, & dona superbo
Contemnit Nymphæ, magno quæ sanguine Divum
Creta est, & Divos inter, Nymphasque sorores
Agaricis latè dives dominatur in undis.
Nè sine mortales tantum se tollere fastus,
Connubia ut Divum contemnant. O age, Mater;
Tende manus, Drymusque tuæ miserere precantis.
Non votis injusta peto, aut inhonesta: neque unquam
Furtivum, vos, Dii, testor, meditata furorem,
Legitimum peto conjugium, & Sanctos Hymenæos.

Talibus orantem dictis Aurora repostis
Audiit ex adytis, Drymoque affata precantem est.
Ne dubita, Drymo, sanguis meus: ipsa ego pacem,
Auxiliumque feram certum. De gurgite gemmas,

Pigno-

Pignora quæ lætæ pariunt cœlestia Matres ,
 Et nostras olim lacrymas , nunc munera Solis ,
 Accipe , & aurati transfer te Gangis ad ora .
 Hic tibi nativam divini roris in undam
 Acre coruscantes gemmas dissolvat acetum .
 Amplaque gemmato replebis pocula succo .
 Non procul è fluvio , suavi quæ gutture Cycni
 Sæpè volant , replentque suo latè aëra cantu ,
 Saxo in pendenti jacet antrum , & desuper ingens
 Sylva viret , rauco Zephyri quæ pulsa susurro
 Optatos revocat vocali murmure somnos :
 Hinc puer Oceano se se deducit ab alto ,
 Et dulces somnos , frigusque inquirat opacum ,
 Cum Sol incandet , medioque altissimus Axe est .
 Hic gemmata super musco carchesia pones
 Vestibulum ante ipsum , textumque è divite baccà
 Constitues juxtà torquem : quibus ilicet actis ,
 Antra pete , & penitus te averfam à lumine conde .
 Namque ubi piscatu è multo defessus lanthus
 Adveniet , diique bibit nova pocula roris ,
 Duritiem ex animo ponet , fastumque superbum .
 Quin etiam miro baccarum lumine captus ,
 Noscere quæ sint , & Superum quo numine missæ ,
 Optabit . Tunc ipsa adytis egressa repostis ,
 Erudies puerum , & nostros dic , Nympha , dolores .
 Adde & divinas artes , quibus æquore ab imo
 Cœlesti educat prægnantes ubere Conchas .
 Ipsa adero , & teneros afflabo numine sensus .

Hæc dedit : & dium Nymphæ inspiravit odorem ,
 Atque novam fronti lucem , & decus addidit ori .
 Illa avibus levior , volucrique simillima vento
 (Et volucrem faciebat amor) spumantis apertum ,
 Haud mora , corripuit maris æquor , & humida subter
 Cærula devenit , niveasque in gurgite testas
 Legit , & actutum sistit se Gangis ad ora .
 Diluit hic gemmas , & dio pocula succo
 Ante foras repleta locat , juxtaque sub antro
 Intextum ponit torquem Oceanitide bacca .
 Hinc antro in medio se averfam à luce recondit .

Fortè , & jam consueta petens loca pulcher lanthus
 Tendebat , Charites puerum comitantur euntem ,
 Utque antro propius successerat , aspicit antro
 In medio gemmata sacri carchesia roris :
 Ignarusque doli , sitienti protinus ore
 Nectaris exhaurit cratera , bibitque venenum .

O o o 2

Hinc

Unio aceto dissol-
 vitur.

Vitruvius.

Hinc & mirari candentes lumine gemmas
Incipit attonitus, nimioque ardescit amore
Nosce quæ sint, qui tulerit nova munera Cœli,
Sive aliquis nostro de semine, sive Deorum.

Tunc Dea speluncæ ex adytis egressa repostis,
Matutina velut cæcis Aurora tenebris:
Aut ubi cum densa latuit sub nube, coruscat
Exemplò Sol, & terram splendentibus ambit.
Ibat odoriferis conspersa liquoribus, ibat
Mæandro undantem multo diffusa capillum
Per nive candentes humeros, & lactea colla.
Ora rubescebant minio depicta decenti,
Perfusus sed candor erat mundissimus ostro.
Lilia purpureis veluti permixta rosetis.
Conchea quin etiam candebat plurima bacca,
Marmoreo adjunctum collo decus, atque lacertis:
Ut Divam aspexit venientem pulcher Ianthus,
Restitit, heu! victusque animi mutatus ab illo est.
Quem non magnanimum devicit forma pudorem,
Si semel illa oculos tenuit conspecta morantes?
Obtutu è primo fugiat, quicumque pudicus
Esse velit, levis ipsa nocet mora. Dia maritum
His tunc alloquitur dictis, & munera Cœli
Quæ sint, quoque modo carpenda è gurgite dicit.

Auroræ Filius
Memnon.

Filius Auroræ fuerat cognomine Memnon,
Ora niger: sed pulcher erat, nam plurimus olli
Ardebat fronti fulgor splendentior igne:
Qualis gemma nitet Carbunculus, & face multa
Irradians, noctem terris depellit opacam,
Egregiæ qui laudis amans, Trojana sequutus
Arma, pharetratas Indorum in prælia gentes
Ilion ad magnum, Phrygiæque ad litora vexit;
Auxilium Priamo laturus. Ovantia sæpè
Hic puer in bellum victricibus agmina signis
Egit, & edomitis retulit spolia ampla Pelasgis;
Sed cum divinum tandem tentasset Achillem,
Ah puer infelix! ferro transfixus acuto
Occidit, incassum contrà conantibus Indis,
Ut puerum Fato eximerent, manibusque ferocis
Pelidæ: sua quemque dies manet, & sua fata:
Nec virtus, neque vis duris obsistere Parcis
Ulla potest, rerum non & revocabilis ordo est:
Et jam Tithoni linquens Aurora cubile,
Non pexis de more comis, nec concolor ostro,
Sed ferrugineis surgebat latea bigis,

Ven-

Venturi cœu gnara mali, cum Vespere ab atro
 Flebilis Idææ referens insigne cupressi,
 Conspectus lentis properare Favonius alis.
 Illicet inspecta ferali Aurora cupresso,
 Palluit & reliquum defluxit ab ore decoris,
 Objectusque suus tristi sub imagine Memnon.
 Quem postquam telis cecidisse immitis Achillei;
 Audivit, confestim acri exanimata dolore est:
 Et poterat periisse, citæ ni protinus Horæ
 Conatæ dominam manibus fulcire labantem,
 Et circumstantes fovissent flatibus Auræ.
 Extemplo amissum Cœli jubar, atraque retro
 Nox iterum profugas vertisset ab æquore bigas:
 Ni tempestivè poscens ad fræna jugales,
 Jamque fatiscentem reparasset lumine Mundum
 Phœbus, & obducto pepulit ab æthere nubes.
 Verum ubi cæruleis emerfit currus ab undis,
 Ut Sol Auroram lacrymarum ex imbre madentem
 Vidit, & è Zephyro fatum cognovit iniquum,
 Constitit in medio cursu, frænoque jugales
 Præcipites tenuit, radiisque effulsit opacis.
 Aspectu quo summus apex concussus Olympi
 Intremuit, totusque timens expalluit æther.
 Hinc casus cupiens solari Matris acerbos,
 Rorantes reduci perfundens lumine guttas,
 Protinus in niveas jussit concreescere Gemmas.
 Sic lacrymis, Aurora, tuis, pretiumque, decusque
 Multum Memnonio venit de funere: rores
 Deciduos avido ceperunt gutture Conchæ,
 Miratæ insolitas utero candescere baccas.

Hinc Dea multa super gemmis, & Martibus addit;
 Dum captus sermone suas puer applicat aures.
 Ut matutino rorantes tempore guttas
 Ore bibant, potoque tumescant nectare Conchæ:
 Mox niveam pariant sobolem; nam Vespere rorem
 Si libant, rufam gignunt, maculisque nigrantem.
 Utque coruscantis concussæ fulminis ictu,
 Sæpè repentino, sætu reddantur inanes.
 Præterea purus Cœlo si defluat humor,
 Unio candescat; verùm si turbida rorem
 Stillet Eos, sparsim maculoso palleat ore.
 Insuper ut calidi metuentes lumina Solis,
 Subsidant imis in fluctibus, igneus Orbem
 Dum Sol incendit radiis, atque altior hora est.
 Nam nimius gemmas calor inficit. Utque profundas

Lacrymæ Auroræ in
 Uniones mutantur.

Conchæ rore epo-
 to uniones concipiūt.
 Plinius, & Solinus.

Quæ

Quæ gaudent pelagi Matres errare per undas,
 Concipiant multo sobolem candore coruscant.
 Difficiles docet hinc artes, quibus aurea carpat
 Dona manu, ditemque ferat de gurgite prædam.

Unio sic primum de Doride venit avara,
 Atque amor inventi primus fuit author, & artem
 Egregiam è Nympha pro dote accepit Ianthus.

Sed jam, CARDENIDE, explevi tua maxima iussa,
 Difficilesque artes Piscandi, & Retia, & Hamos,
 Et varios etiam Pisces, Testasque canebam;
 Ausus & Eoo decerpere ab æquore Gemmas,
 Exili, duce te, vinctus super alta phaselo:
 Nunc materna redux advertam ad litora proram:
 Aëtiacæque levi cum cymba proximus (1) oræ
 (Nam suprà in sacras vetitum se tollere (2) laurus)
 Succedam, longo sed proximus intervallo:
 Quà me Nereides, bona Nefis, & omnis ovantum
 Cœtus Olympiadum virides invitat ab umbras:
 Emeritaque ardet mihi tempora cingere myrto.
 Ipse & cærulea ponti spatiat in unda,
 Sirenes, niveosque inter Delphinas Apollo,
 Jam nemus argutum Cyrrhæ, sylvasque relictas
 Purpureo dives ramo, gemmisque revisit.

FINIS.

(1) Nimirum ubi Mergillina Synceri villa.

(2) Ad extremum Olympiæ oræ (*Ghiaja*) suprà cryptam,
 quæ Puteolos ducit, est Virgilii tumulus, quem juxtà spon-
 tē natam olim laurum, & per multos annos floruisse me-
 moriæ proditum est.

